DISPVTATIONES

In libros de Gener. et Corrupt.

QVIBVS

Ab Aduersantibus tum Veterum tum Recentiorum iaculis

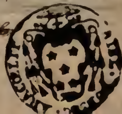
SCOTI

Philosophia Vindicatur

A P.P. Bartholomeo Mastrio Meldulensi, et Bonauentura Belluto Catinensi S. Theologiae Doctoribus, et in Augusto Sancti Antonij Min. Con. Patauino Collegio Regentibus.

VENETIIS Typis Marci Ginami Superior. permissu et Priuilegys.

M.D.C.XXXX.

EMINENT.^{MO} AC REVER.^{MO} DOM.^{NO}

D. MARCELLO LANTES

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

ET SERAPHICAE RELIGIONIS MIN. CON. Sancti Franciſci Protectori vigilantiſſimo.

FRATRES BARTHOLOMÆVS MASTRIVS, & Bonauentura Bellutus Min. Con. Fælic.

A eſt prudentia, atque clementia, Eminentiſſime Princeps, qua per longam annorum ſeriem Religionem noſtram ad hæc vſque tempora patrocinaris, ac protegis, vt nobile, ac operoſum otium, quo ipſa tamdiù fruitur, tuæ præſertim prouidentiæ, ac ſollicitudini ſit adſcribendum; vnde ſeſe fælices, bonisq. auibus ad regionem ingreſſos arbitrantur Generales noſtri, quibus contigit ad ferendum Religionis orbem, tanti Athlantis ope potiri; Sed præ alijs hac de re gloriatur Reuerendiſſimus Pater Ioannes Baptiſta Berardicellus nunc clauum tenens, non ſemel ingenuè faſſus ſuauem regendi normam, qua adeò comiter, & integrè multis ab hinc annis cuncta gubernat, te fauente inchoaſſe, teque opitulante fæliciter proſequi: quamobrem Franciſcana Religio perpetuo tibi erit obſtricta nexu, & ſub cineri-

bus ſuis ignem deuotionis, & obſeruantiæ iam pridem conceptum perenniter ſeruabit inextinctum. Hac igitur de cauſa nos eiuſdem alumni noſtrę Philoſophiæ quartum inuulgaturi Tomũ eodem ardore ſuccenſi Eminentiæ tuæ illum vouere, & conſecrare decreuimus. Erit fortaſsè, qui nos cunctationis incuſet, dicatque ſerò nimis hoc penſum fuiſſe perſolutum, tibi namque vt huius vineæ minoritæ peruigili Cuſtodi, & Protectori præcoces videbantur deberi fructus; cæterùm data opera hactenùs ſolutionem diſtulimus, ſuſpicantes enim nè primi fructus acerbitatis nonnihil ſaperent, nihil namque pręcox perfectum eſſe ſolet, mensque prægnans libris conceptis idonea tempora poſcit; conſultiùs viſum eſt medios tibi reſeruare, vtpotè temporis beneficio maturiores; quos ſi gratos eſſe conſpexerimus, tenuitas noſtra ad alacriùs in hac vinea laborandum erigetur, cultior euadet animus, & ad altiora promptior. Hilari itaque vultu, & animo libenti accipe hoc perpetuum noſtri erga te obſequij teſtimonium, diùque Orbi, & Vrbi, ac Religioni noſtræ viue, & Vale.

APPROBATIONES OPERIS.

Ego infrascriptus de mandato Reuerendissimi Patris Ioan. Baptistæ Larinensis Artium, & Sacræ Theologiæ Doctoris Ord. Min. Con. Generalis Ministri opus complectens libros de Generatione, & Corruptione ab admodum RR. PP. Magistris Bartholomæo Mastrio de Meldula, & Bonauentura Belluto de Catana supradicti Ordinis in Patauino Collegio Regentibus elaboratum, ea, qua potui, diligentia perlegi; cum verò illud nihil fidei, catholicis dogmatibus, aut bonis moribus contrarium contineat, quinimò tale repererim, vnde legentibus vtilitas, Authoribus laus, Seraphicæque Religioni honor dimanare possit, impressione dignum attestor.

Dat. Rauennæ 20. Aprilis 1640.

Frater Iacobus Rauennas Min. Con. Art. & Sacræ Theologiæ Doctor Collegij Pragensis Regens.

Librum hunc de Generat. & Corrupt. quem typis mandandum Adm. RR. PP. Magistri Bartholomæus Mastrius Meldulensis, & Bonauentura Bellutus Catanensis Minoritæ Conuentuales in Patauino Collegio Regentes composuere, iussu Reuerendissimi Patris Magistri Ioan. Baptistæ Larinensis totius Ordin. Min. Con. Generalis Ministri acri studio recognoui, & delectabiliter perlegi; ipsum propterea nedum Catholicæ fidei, optimisque moribus consentaneum, sed etiam miræ eruditionis refertum censui. Absolutissimum quidem opus, in quo vix vmquam

tam felicioribus, quàm istis, Scotica Doctrina militauit auspicijs; dignissimum proinde, & prælo, & æternitate dijudico.
Venetijs Die 21. *Iulij* 1640.

Frater Bonauentura Bosellus de Cremona Min. Conu. Art. & Sacræ Theologiæ Doctor, & in Magna domo Venetiarum Regens.

OPus, cuius titulus est, Disputationes in lib. de Generat. & Corrupt. elaboratum à PP. MM. Bartholomæo Mastrio de Meldula, & Bonauentura Belluto de Catana Collegij nostri Patauini Regentibus, & à PP. MM. Iacobo de Rauenna Regente nostri Collegij Ferdinandæi Pragensis, nec non Bonauentura de Cremona Regente Gymnasij nostræ Magnæ domus Venetæ ex speciali nostra facultate examinatum, dignumque repertum, vt thypis detur, his nostris concedimus dandum, seruatis seruandis.

Dat. Romæ Die 8. *Augusti* 1640.

Frater Ioan. Baptista Minister Generalis totius Ordin. Min. Con.

Loco ✠ Sigilli.

F. Ioan. Donatus à Spinatiola Secret.

IN-

INDEX

DISPVT. QVAEST. ET ARTICVL.

In his Libris contentorum.

Quæstio prœmialis. Quotnam sit horum librorum adæquatum subiectum. 11

Disp. I. De primis qualitatibus. 15

Quæstio I. An calor, frigus, siccitas, & humiditas sint formæ positiuæ à rebus ipsis calidis, frigidis &c. distinctæ. ibid.

Quæstio II. An calor, & frigus, siccitas, & humiditas sint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potiùs in quibusdam substantiales, & quomodo definiantur. 19

Art. I. In omnibus corporibus esse formas accidentales demonstratur. 20

Art. II. Explicantur definitiones istarum qualitatum ab Arist. traditæ. 27

Quæstio III. An istæ qualitates sint omnium primæ. 33

Quæstio IV. An omnibus istis qualitatibus conueniat actiuitas, & resistentia, & quomodo. 40

Quæstio V. An qualitates contrariæ possint esse simul in eodem subiecto, & quomodo. 47

Art. I. Contraria possunt simul coexistere naturaliter in gradibus remissis. 48

Art. II. Contraria possunt simul coexistere supernaturaliter in gradibus intensis. 55

Quæstio VI. Quænam ex his qualitatibus conueniant elementis, & in quo gradu. 60

Art. I. Singulis elementis propriæ assignantur qualitates. 61

Art. II. Determinatur intensio qualitatum in singulis elementis. 72

Quæstio VII. An qualitates symbolæ elementorum, aliorumque corporum sint eiusdem speciei. 79

Disp. II. De actione, & reactione. 86

Quæstio I An simile possit agere in simile. ibid.

Art. I. An requiratur dissimilitudo inter agens, & passum. 87

Art. II. An ista dissimilitudo debeat esse secundùm proportionem maioris inæqualitatis. 94

Quæstio II. An idem possit in seipsum agere actione vniuoca. 98

Art. I. An qualitas per antiperistasim, & reflexionem intendatur. 99

Art. II. Assignantur causæ maioris intensionis in antiperistasi, & reflexione. 103.

Quæstio III. An omne agens repatiatur in agendo. 111

Quæstio IV. De sphæra actiuitatis agentis. 118

Quæstio V. De terminis potentiarum. 123

Disp. III. De Alteratione. 132

Quæstio I. Quædam de alteratione dilucidantur. ibid.

Quæstio II. An intensio fiat per realem acquisitionem qualitatis? 135
Art. I. Per intensionem noua qualitas acquiritur. 136
Art. II. In intensione præcedens qualitas non deperditur. 143
Quæstio III. An istæ partes intensiuæ qualitatis sint homogeneæ, vel hetero-geneæ. 150
Quæstio IV. Vbi completè explicatur tota compositio intensionis, & extensio-nis quantitatis. 159
Quæstio V. An alteratio possit successiuè, & continuè fieri. 164
Quæstio VI. Consideratur alteratio vt dispositio ad generationem substantia-lem. 172

Disp. IV. De rarefactione, & condensatione. 177

Quæstio I. An per rarefactionem, & condensationem aliquid acquiratur, vel de-perdatur. ibid.
Quæstio II. An per rarefactionem, & condensationem aliqua substantia acqui-ratur, vel deperdatur. 180
Quæstio III. An per rarefactionem acquiratur noua quantitas, & deperdatur per condensationem. 188
Quæstio IV. An per rarefactionem, & condensationem acquiratur noua qua-litas. 197
Quæstio V. Quid reuera per rarefactionem, & condensationem tanquam termi-nus acquiratur. 201

Disp. V. De Generatione, & corruptione. 211

Quæstio I. An sint, & quid sint generatio, & corruptio substantialis. ibid.
Art. I. Generationem, & corruptionem substantialem extare in rerum natura, vbi de factione ex nihilo. 212
Art. II. Natura generationis substantialis declaratur. 221
Art. III. Corruptionis natura explanatur. 231
Quæstio II. De subiecto, & termino generationis, & corruptionis. 240
Art. I. Assignatur subiectum, & terminus generationis. ibid.
Art. II. De subiecto, & termino corruptionis. 250
Quæstio III. An in rerum naturalium generatione, & interitu fiat resolutio vsque materiam primam. 256
Art. I. In viuentibus non fit statim resolutio vsq; ad materiam primam. 258
Art. II. In cæteris compositis fit resolutio vsq; ad materiam primam. 265
Quæstio IV. An generatio vnius sit corruptio alterius, & è contrà, vbi de earum connexione, & ordine. 274
Quæstio V. An generatio, & corruptio fiant in instanti, vel successiuè, vbi discu-titur, num forma substantialis suscipiat magis, & minùs. 284
Art. I. Generatio, & corruptio successiuè fiunt, & in tempore. 285
Art. II. Successionem generationis, & corruptionis non prouenire ab intrinseco formæ substantialis, quasi secundum se suscipiat magis, & minùs, sed ab ex-trinseco. 293
Quæstio VI. De causis generationis, & corruptionis. 303
Quæstio VII. An quod est corruptum possit denuò produci, & generari natura-liter, vel saltem supernaturaliter. 310
Art. I. Resolutio quæsiti quo ad potentiam supernaturalem. 311
Art. II. Resolutio quæsiti quò ad potentiam naturalem. 320

Quæ-

DISSIMILITVDO inter agens, & passum multiplex. 2. 2. alia est secundùm proportionem æqualitatis, alia secundùm proportionem maioris inæqualitatis, & alia secundùm proportionem minoris inæqualitatis. 2. 14.

E

EFFECTVS quamdiù existit nequit denuò reproduci, nec naturaliter, nec supernaturaliter 5. 181. corruptus autẽ potest reparari idem numero saltim à potentia supernaturali 5. 155.

ELEMENTA singula proprias habent qualitates eis connaturales 1. 63. & binæ non contrariæ singulis necessariò assignantur 1. 64. eas habent à proprijs substantialibus formis, non autem totaliter à Cælo 1. 70. vna qualitas conuenit illis in summo 1. 76. altera propè summum 1. 80. estò probabile sit quibusdam vtrãque in summo conuenire 1. 82. qualitas elemento conueniens citrà summum non est remissa per admixtionem contrarij 1. 81.

Elementa sunt corpora miscibilia concurrentia ad mixtionem. 7. 6. possunt omnia concurrere, non est tamen necesse. ibid. & 37. virtualiter remanẽt in mixto. 7. 18. tàm virtualitate accidentali, quàm substãtiali. 7. 23. & 24. quo pacto vnum elemẽtum præualet in mixto. 7. 25. sunt generabilia, & corruptibilia 6. 2. ex quolibet potest aliud quodcumque generari immediatè, siuè sint simbola, siuè dissimbola 6. 8. quænam sint simbola, ac dissimbola elemẽta 6. 57. facilior & citior est transitus inter elementa simbola quã dissimbola ibid. variæ rationes huius transitus 6. 18. & seq. vera ratio assignatur 6. 22. licet ex congressu elementorum simbolorum nequeat tertium specie diuersum ab eis emergere, benè tamen potest ex congressu dissimbolorum 6. 25. quænam sit causa efficiens in tali casu tertij illius elementi. 6. 31.

Elementa singula possunt inseruire pro nutrimento. 8. 54.

F

FAMES quid sit, & quænam eius causæ. 8. 70.

FOEMINA actiuè concurrit ad generationem. 8. 22. etiam ad organizationem corporis tàm vi seminis, quàm virtute propria, præter ouiparam. 8. 30. immediatè quoque ad eductionem animæ materialis, & informationem. 8. 32.

FORMA qualibet substantialis determinat sibi proprias dispositiones 3. 74. quasdam sibi determinat ratione speciei, quasdam ratione indiuidui 3. 75. & 76. materialis non fit ex nihilo, sed ex materia, tanquam ex subiecto 5. 15. & 143. & hoc sufficit ad excludendam factionem ex nihilo 5. 16. qualibet talis est corruptibilis, non æterna 5. 66. ac etiam generabilis 5. 144. plures formæ substantiales subordinatæ dantur in viuentibus 5. 78. forma noua pro nullo instanti consistit cum veteri in eadem materia 5. 109. explicatur modus, quo vna alterã expellit 5. 100. forma substantialis non suscipit magis, & minus 5. 127. nec diuisibiliter, nec indiuisibiler, nec simul, nec successiuè 5. 132. quid re vera importet suscipere magis, & minus 5. 135. formarum seminarium, & inchoationes non debent admitti 5. 143. & seq. producitur ab agente immediato, non à separato 5. 145. in formis duplex processus 8. 10.

FRIGVS est forma positiua, & non sola priuatio caloris 1. 2. definitur, & eius definitio declaratur 1. 18. & seq. aquæ competit in summo 1. 76. terræ propè summum, estò etiam oppositum sit probabile 1. 82. non est adæquata congelationis causa 1. 76. per se, & actiuè concurrit ad eductionem formæ substantialis, & terminationem partium. 7. 10.

G

GENERATIO substantialis datur in rerum natura 5. 2. differt ab alteratione 3. 3. sumi potest in ratione productionis, vel mutationis 5. 18. quo

sensu vna non includit essentialiter aliam, immo sunt abinuicem separabiles 5. 19. definitur sub ratione productionis 5.22. etiam sub hac ratione est actio distincta ab alteratione 5. 23. eius terminus propriè est compositum, non forma, quæ potius est terminus eductionis 5. 24. & est terminus adeò ei appropriatus, vt nequeat creatione produci propriè dicta 5. 27. qua ratione distinguatur à creatione 5.26. definitur sub ratione mutationis 5. 31. ad eam vt sic requiritur quod priuatio præcedat duratione formam in materia 5. 19. definitur sub ratione conuersionis quod sit mutatio totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto eodẽ, quæ definitio adamussim explicatur 5.32. & seq. subiectum eius in ratione mutationis est materia, terminus forma de nouo acquisita, non compositum 5.49 in ratione productionis, seu actionis subiectum eius est generans, terminus totalis & qui compositum, formalis & quo forma, non vnio 5. 51. compositum est talis terminus non solum, vt includit naturam, sed etiam singularitatem 5. 52 subsistentia verò est terminus dumtaxat extrinsecus, & mediatus ibid. non est necesse terminum formalem in generatione accipere esse de nouo per eam 5. 53.

Generatio vnius est corruptio alterius potest intelligi formaliter, causaliter, & concomitanter 5. 100. explicatur in sensu concomitante 5. 103. qualiter veritatem habeat in omni generatione, & corruptione substantiali ibid. non autem in accidentali 5. 104. connexio generationis cum corruptione non præcisè ex causa materiali desumenda est, sed præsertim ex efficiente 5.103. explicatur in sensu causali 5.106. introductio formæ nouæ præcedit expulsionem antiquæ non è contra 5. 107. explicatur in sensu formali 5. 114. generationis causa efficiens assignatur 5. 145. & 148.

Generatio, & corruptio inanimatorum successiuè fiunt, & in tempore 285.116. quid sufficiat ad successiuam formæ introductionem 5.121. talis successio non euenit ex intrinseca latitudine formæ substantialis, sed ab extrinseco ratione præuiarum dispositionum 5.127. ideò dici solent successiuæ per accidens 5. 126.

Generatio viuentium quid sit 8. 1. cur Spiritus Sancti productio in diuinis non sit generatio 8.2. & 3. qualis, & quanta in viuentibus debeat esse similitudo inter generans, & genitum 8. 7.

GENITORES ambo actiuè concurrunt ad generationem. 8. 22. ambo debent concurrere ad generationem naturalem prolis, si sunt distincti in sexum virilem, & fæmineum. 8.25. sunt causæ essentialiter subordinatæ. 8. 27. habent potentias actiuas specie diuersas. ibid. alÿ viuipari, alÿ ouipari, alÿ vermipari. 8.30. attingunt medio semine organizationem corporis. ibid. non attingunt vnionem animæ rationalis. 8. 33.

GRADVS quotuplex sit, 3. 52. in qualitate quid sit. ibid. quot reperiuntur. 3.53. sunt homogenei. 3 37.

H.

HVMIDITAS forma actiua, & non tantùm passiua 1. 3. definitur, ac eius definitio declaratur 1.18. & seq. aeri conuenit in summo 1.76. aquæ propè summum 1.80. duplex eius acceptio valdè notabilis 1.78. actiuè concurrit ad eductionem formæ substantialis, ad terminationem verò, & extenuationem partium passiuè. 7.10.

Humidum aliud radicale, aliud nutrimentale. 8.120. item aliud aqueum, aliud aereum 8.121. aereum magis confert ad vitam. ibid.

HVMORES in corpore possunt esse nutrimentum eiusdem. 8.52. in corpore sunt quatuor, & quid singuli. 8.68.

I.

IECVR quid. 8.68.

IGNIS est calidus, & siccus 1.65. calidus in summo 1.76 siccus propè sum-

mum, estò probabiliter sustineri possit esse quoque siccum in summo 1.82. forsan potest esse nutrimentum.8.54. & 58.
INTENSIO qualitatis. vide Qualitas. Alteratio.

L.

LAC reperitur etiam in hominibus. 8.23.
LIGNVM vitae quam virtutem habuerit conseruandi hominem longaeuum. 8.135.
LVMEN non intenditur in medio accedente alio luminoso. 2.12.

M.

MATER vide Faemina non attingit vnionem animae rationalis. 8.33.
MATERIA habet actum entitatiuum 5.6. est subiectum generationis substantialis sub ratione mutationis 5 31.& sub hac acceptione generationis potest denominari materia generari. 5.34.
MIXTIO quid sit, & quotuplex. 7.1. mixtio proprijssimè sumpta definitur. 7.4. nō distiguitur essentialiter à generatione mixtorū, quae fiūt ex alijs mixtis.7.5
Miscibilia quae sint, & quas requirant conditiones. 7.2. quatuor elementa sunt propriè miscibilia.7.6. possunt omnia concurrere ad mixtionem, non est hoc est necessarium. ibid.& 37. liquores an sint miscibilia. 7.7.
Mixtum quid sit, & quotuplex. 7.3. virtualiter continet elementa.7.18. virtualitate tàm accidentali, quàm substātiali.7.23.& 24. formaliter continet primas qualitates. ibid. non necessariò fit ex omnibus elementis.3.37. vnum mixtum potest aliud simile generare, non tamen haec virtus omnibus conuenit. 7.52.
MOLES iuuat ad agendum, non tamen suprà vires agentis. 2.11.
MORS alia naturalis, alia violenta. 8.120. violenta quomodo contingat. ibid. necessariò cōuenit viuēti.8.125. causae mortis naturalis assignatur. ib.& seq.
MOTVS contrarij ad contrarias qualitates in gradibus remissis possunt simul exerceri circa idē subiectum 1.51. idē numero potest à Deo reproduci 5.156. eius vnitas, & identitas nō pendet essentialiter à tēpore extrinseco 5.162. & seq.
MVTATIO vniuocè conuenit positiuae, & deperditiuae 5.42. non dicit ex se conceptum necessariò positiuum, sed à positiuo, & priuatiuo praescindit ibid.

N.

NIHIL fit ex nihilo quo sensu intelligendum sit 5. 12. est propositio ab Arist. prolata etiam de mente propria 5.16.
NVTRIMENTVM quid sit, & quotuplex. 8. 52. quo sensu debeat crassescere. 8.61.
Potentia nutritiua quid sit.8.62. aliae virtutes ei inseruientes.8.63.
Nutritio duplex impropria, & propria. 8.49. & seq. nutritionis actus qui propriè sit.8.72. in nutritione fit acquisitio propriae materiae, & formae.8.76. digestiones praecedentes nutritionis actum quot.8.67. nutritio est successiua, non instantanea 8.86. non fit continuò, & sine intermissione. 8. 87. nec secundùm omnes partes proportionales, sed aliquotas. 8.91.

O.

OBIECTVM horum librorum assignatur. q. proaem.2.
ODOR dupliciter sumi potest.8.53. vt significat odoriferam exhalationē probabile est non esse nutrimentum. 8.54.
OSSA nutriuntur etiam transacto incrementi tempore. 8.92.

P.

PARASTATAE quid sint.8.22.
PATER actiuè, & passiuè concurrit ad organizationem corporis vi seminis, non propria virtute.8.30. probabile est etiam vi seminis attingere eductionem

animæ materialis.8.32.non attingit vnionem rationalis animæ.833.
PORI dantur in corpore.8.90.
POTENTIA agentis vide Agens. Potentia nutritiua, vide Nutrimentum.
PRIVATIO quomodo intelligatur à priuatione ad habitum non dari regreßum.5.178.
PVTREDO quid sit.7.64.quæ requirantur.ibid. definitio Arist. est causalis.7.65.calor ambientis est causa putredinis, non frigus. 7.67. per quid putredo differt à combustione. ibid. quæ putrescant. 7.66. & 68. cur in putrefactione frequentiùs generentur animalia. ibid.

Q.

QVALITAS habet partes intensiuas homogeneas. 3.37. quomodo intendatur, & remittatur, vide Alteratio.
Primæ qualitates sunt formæ positiuæ 1.2. à corporibus ipsis reipsa condistinctæ 1.4. sunt in eis formæ accidentales, non substantiales 1.9. & seq. definiuntur, ac earum definitiones declarantur 1.18. & seq. sunt quatuor, nec aliæ dantur virtuales in elementis priores illis 1.27. dantur tamen in mixtis 1.30. inter sensibiles, & caducas illæ quatuor sunt omnium primæ 1.32. quo sensu dicantur primæ ibid. & seq. singulæ habent potentiam actiuam vniuocam ad agendum in contrariam 1.37. in actiuitate talem seruant ordinem, vt calor sit alijs omnibus actiuior, deinde frigus, postea humiditas, & tandem siccitas ibid. in resistentia verò seruant ordinem oppositum 1.39. quo sensu siccitas, & humiditas dici soleant qualitates passiuæ 1.38. prædictus ordo agendi, & resistendi variari potest ex varia ipsarum combinatione 1.41. contrariæ possunt simul coexistere in gradibus remissis naturaliter 1.45. neque ex contrarijs in esse remisso fit simplex quædam tertia qualitas media 1.47. possunt indifferenter coexistere tàm in gradibus æqualibus, quàm inæqualibus 1.49. non solùm in fieri, & in pugna, sed etiam in esse quieto 1.50. non tantùm qualitates actiuæ, sed etiam non actiuæ ibid. supernaturaliter verò esse possunt simul etiam in gradibus intensis 1.57. binæ non contrariæ naturaliter conueniunt singulis elementis 1.64. vna in summo 1.76. altera propè summum 1.80. & hæc non est remissa per admixtionem contrarij 1.81. probabile tamen est in quibusdam elementis vtramque in summo reperiri.
Quænam sint simbolæ, & quæ dissimbolæ qualitates 1.83. simbolæ in quibuscũque corporibus sunt eiusdem speciei specialissimæ 1.84.
Qualitas alia intensiua, alia extensiua.3.51. intensiua componitur ex gradibus, ibid. & seq. dantur in qualitate indiuisibilia continuatiua partium tàm intensionis, quàm extensionis, & terminatiua.3.58. hæc indiuisibilia sunt triplicis generis.3.59. qualitas spiritualis cur nequeat extendi.3.60.
Qualitates quædam sunt noxiæ substantiali formæ, quædam proficuæ. 3.74. & seq. omnes quatuor primæ qualitates actiuè vt instrumenta concurrunt ad eductionem formæ substantialis, ad extenuationem verò, & terminationem partium calor, & frigus per se actiuè concurrunt, humidum verò, & siccum passiuè. 7.10.
QVANTITAS dupliciter acquiritur, & deperditur. 8.116.

R.

RAREFACTIO & CONDENSATIO verè contingunt in rerum natura 4.1. non fiunt beneficio vacuitatis, ac repletionis eius, neque per pe-

netrationem, & eductionem partium eiusdem corporis, sed per aliquid reuera additum, vel deperditum in corporibus 4.2. & seq. & hoc non est substantia extranea in poros corporum rarescentium intrusa, aut exclusa dum condensantur, si propriè de illis sit sermo 4. num. 8. & seq. multiplex est acceptio rari, & densi valdè notabilis 4.15. non producitur noua quantitas in rarefactione, nec in condensatione corrumpitur neque totaliter, neque partialiter 4.20. nec per eas acquiritur noua qualitas, vt per se terminus talium mutationum 4. 32. sed tantùm noua extensio localis partium locati maior, vel minor ad prædicamentum situs pertinens 4.41. vndè propriè & formaliter sunt motus locales ad situm 4.42 & 50. quo sensu possit Deus exiguum corpus absque rarefactione, & additione materiæ in magnam molem ampliare 4.52.

RARVM & DENSVM non spectant ad prædicamentum qualitatis 4.32. sed ad cathegoriam situs 4. 41. eorum definitiones explicantur 4.37. quod est tardum, & velox in quantitate successiua, est rarum & densum in permanenti 4.4. & 43.

REACTIO quid sit, eiusque conditiones. 2.44. multipliciter accidit. 2. 45. nō datur in generatione, nec in auctione. 2.46. potest dari in alteratione secundum eandem partem, & contrarietatem, ac etiam in motu locali. 2.47. & 48. quando agens post reactionem reassumit vires. 7.58.

REFLEXIO quid sit. 2.25. alia recta, alia obliqua. ibid. per ipsam intenditur qualitas. 2.27. causa efficiens huius intensionis est primum agens. 2.39.

REMISSIO vide Alteratio. est motus formaliter deperditiuus 8. 119.

RESISTENTIA quid sit, & quotuplex 1.35. & 36. licet semper sit minor actione contrariæ qualitatis, non tamen semper est minor actione propria 1. 41. quando exercetur à passo erga agen. 2.21.

RESOLVTIO vide Mors.

RESVRRECTIO mortuorum quomodo supernaturalis 5. 178.

S.

SANGVIS menstruus quid. 8.21.

SEMEN quid sit 8.10. & 11. non est animatum 8.17. ipsius vasa assignantur. 8.22.

SICCITAS est forma positiua, non sola priuatio humiditatis 1. 2. est ipsa quoque forma actiua 1.3. definitur, ac eius definitio declaratur 1. 18. & seq. terre competit in summo 1.76. igni propè summum, esto etiam oppositum sit probabile. 1.82. per se concurrit, & actiuè ad eductionem formæ substantialis, ad extenuationem verò, & terminationem partium passiuè. 7. 10.

SIMILITVDO inter agens, & passum multiplex. 2.2.

SITIS quid sit, & quæ nam eius causa. 8. 73.

SVDOR quid. 8.70. eius causa. ibid.

T.

TEMPERAMENTVM quid, & quotuplex. 3.41. & 42. dantur de facto octo temperamenta difformia, nec naturaliter repugnat temperamētum æquale ad pondus. 3.43. non est tamen euidens dari de facto. 7. 46.

TEMPVS idem numero potest à Deo reproduci 5.155. & 165.

TERMINI potentiarum fusè assignantur. 2.68. & seq.

TERRA est sicca, & frigida 1.69. sicca in summo 1.76 frigida propè summum,

mum, licet probabiliter sustineri possit esse quoque in summo frigidam 1. 82. potest se sola inseruire pro nutrimento. 8.54.

TOTVM realiter à partibus vnitis distinguitur 5.62. verus & legitimus sensus huiusmodi distinctionis 5.63.

V.

VENARVM *origo quæ. 8.68. Caua vena quæ. 8.69.*

VENTER an frigidior in æstate, & calidior in hyeme. 2.37.

VINVM potest aquam in se conuertere. 7.52. potest inseruire pro nutrimento. 8.54.

VITA alia accidentalis, alia substantialis. 8. 120.

VIVENS habet necessitatem moriendi. 8.125. & 126. in viuentibus non fit resolutio vsque ad materiam primam statim, ac immediatè 5.78. benè tamen in cæteris compositis 5.89. mediatè verò fit etiam in ipsis viuentibus 5. 88. fit quoddam per propagationem, quoddam ex putri, quoddam vtroque modo. 8.36. aliud perfectum, aliud imperfectum. ibid. habet intrinsecum principium corruptionis. 8. 122.

Viuentia ex putri genita habent causam finalem. 8.36. ipsorum causa effectiua est Deus. 8.38. materialis est substantia putrescens concocta, formalis est anima. ibid. quæ simul sunt ex semine generabilia, & ex putri, sunt eiusdem speciei. 8.41.

Viuens quomodo idem numero perseueret toto tempore vitæ 8.46. quanto tempore potest viuere sine cibo. 8. 87. & seq. non nutritur secundùm omnes partes proportionales. 8.91.

VNIO non est terminus formalis generationis, nec in ratione mutationis, nec productionis, sed forma duntaxat 5.49.50. & seq. sed est terminus vnitionis 5.61.

FINIS.

ERRATA POTIORA SIC CORRIGENDA.

Si numeri sunt duo, primus paginam, secundus lineam denotat, si tres, primus paginam, secundus columnam, tertius lineam.

4.2.35.inquirens pro inquirit 5.1.4.impossibilia pro impassibilia 6.1.48.est pro esse 7.1.1.concurreret pro concurrere 10.1.19.mulier pro melius 15.1.31.Arist.pro Arist.qui 16.1.28.expellere pro expelletur 18.1.3.exerment pro exercent 26.2.7.præcijs pro prauijs 27.1.47.non pro eum 29.1.12.hæc pro hac 43.1.15.paruos pro paucos 48.1.23.Scoto pro Soto.53.1.43.insensibiles pro intensibiles. 58.2.34.motus pro motus sunt incompossibiles,contraria sunt termini motus.63.1.10.propria pro propria indole.65.1.5.vestigine pro vertigine 67.1.7.habitus pro halitus.71.1.20.quia pro qualia 83.1.47.vtrumque pro vtcunque.87.2.17.Si pro 5.88.1.10.minores pro maiores.89.1.5.opposita pro apposita.ibid.22.ascedentem pro excedentem.92.2.24.ignitiorem pro Ignitionem.ibid.47.ignitiorem pro ignitionem.98.2.48.Arist.pro Arist.107.1.49.consumit pro concurrit.111.1.44.ferrenti pro feruenti.ibid.2.7.consumit pro concurrit.115.2.3.propter,quod pro propter quod licet.126.2.37.terminare pro terminarie.130.1.43.prout pro vel prout.137.2.17.perfectionem pro perfectiorem.139.2.25.indeleatur.141.2.5.nec pro vel.142.1.23.vt pro at.141.1.40.putet pro patet.147.1.14.scilicet pro quinta 150.1.27.Nec pro hæc.160.1.7.quantitatis pro qualitatis ibid.8.quantitatis pro qualitatis.163.2.42.intensæ pro inextensæ.164.2.49.qualitatis pro qualitatem.166.2.39.possunt pro posse.180.1.25.hoc figmentum pro hanc fictionem.182.1.4.attentionis pro accensionis.183.1.36.modicus pro mordicus.183.2.2.metus pro rursus ibid.29.vera pro veram.184.1.10.dicit pro dici.185.1.32.operiendos pro aperiendos.185.1.47.secundo pro quinto.189.1.15.consumatione pro transmutatione.202.1.5.condissimili pro consimili.206.2.17.hoc pro loco.207.1.36 venus pro vnus 210.1.49.quæ pro quo.215 1.29.clideo pro clipeo.ibid.39.Tuom pro Top.217.1.9.sed pro sed cur.219.2.24.partis pro subiecti.221.1.2.diuersa pro diuersas.222.1.2.distinguit pro distingui.228.1.2.compositas pro non compositæ.229.1.17.substantiam pro substantia.231.1.20.rasse pro reri.235.1.33.actiuo pro actio.235.1.50.accidendus pro audiendus.237.1.2.perfecto pro præfato.237.2.45.eucharistiæ pro eucharisticæ.243.2.18.attractum pro attactum.246.1.27.è contra pro non è contra 246.1.2.ad finem disp.pro disp.finale.246.2.2.ad vlt.pro ad 7.255.1.27.posuit pro poscit.255.2.15.verum pro cursum.255.2.17.ponere pro poscere.259.1.est pro non est.262.1.3.tenuit pro terruit.265.2.25.fauere pro fouere.268.2.10.non pro vna.269.1.29.& pro at.270.1.18.patet pro patrem.271.2.40.diuideret pro diuidēt 285.1.26.intrixus pro innixus.287.2.36.in animatis pro inanimatis.292.2.34.nam pro tum.299.1.31.continuat pro continuat.303.1.18.derelicta pro derelictæ.305.2.2.illud pro aliud.306.2.32.conuenit pro concurrit.309.1.2.substantiali pro substantialis.ibid.2.33.d.19.pro d.16.317.1.42.notui pro tempori.319.1.49.etiam pro enim.320.1.50.induit pro induit.323.1.35.proposi pro propor.351.1.9.explora pro explosa.337.1.15.rationis pro rarius.342.1.11.quia pro qua.349.2.49.vnitas pro vnita.350.2.4.concurrunt pro concurrunt.358.1.6.generatione pro genere.361.1.45.elementarum pro elementarium.375.2.38.hæc pro hæ.ibid.42.per deleatur.358.2.14.quod pro quo l.369.1.5.vltimam pro quintam.370.1.11.materia pro sententia.371.2.37.soluitur pro soluuntur.ibi l.45.dabent pro habent.375.1.25.portio pro proportio ibid.37.sint pro sit.381.2.38.conuersatione pro conuersio.ne.383.1.7.conseruatur pro conseruatur ibid.8.actius pro acrius.384.1.20.restringi pro retrahi.

Nota, quod in pag. 252. col. 1. lin. 46. sic legitur; *in eius gremio abscondi, & latere quo-stæ, & ex parte consentire videntur as-sertores inchoationum, imò docet for-vsque rursus ab agente extrinseco foràs extrahantur, vt asserebant Anaxagori*. Hic error est per transpositionem vltimarum quatuor linearum, & corrigi debet anteponendo duas extremas lineas, vt ità legatur. *in eius gremio abscondi, & latere quousque rursus ab agente extrinseco foràs extrahantur, vt asserebant Anaxagoristæ, & ex parte consentire videntur assertores inchoationum; imò docet formas, &c.*

Rursùs in pag. 337. col. 1. totum illud, quod reperitur inter ly *elementa* positum in linea quinta, & inter ly *& mul-* positum in linea duodecima, est delendū, quia superfluum, & replicatum.

LIBRI

D.Laurentij Iustiniani opera omnia f.
Quęstiones, & Expositio Scoti in Metaphysicam Aristotelis f.
Cons M.Ant.Peregrini f. 1 2 3.4 5.6.
Dioscoride del Mattiolo Volg. con fig.f.
F.Petri Posnaniensis in primum librum sententiarum f.
Idem Instit.Sacræ,Literales,Morales,& Specul.in Dominicas Anni f.
F.Andreæ Rochmanij in primum libri Sententiarum f.
Fauentinus in quatuor libros sent. f.
Idem De Prædestinatione f.
Idem de Pęnitentia f.
Idem de Restitutione, & Extrema Vnctione f.
Idem de Censuris f.
Idem Expos & Quæst.in Metaph.f.
Idem Aduersus Atheos 4
Di p. P P. Meldulensis, & Catanensis in Logicam Scoti 4
Eorumdem in Physica 4
Eorumdem de cęlo,& metheoris 4
Eorumdem de Generatione 4
Vite di Plutarco Volg 4
Morenæ,cum Notis Olij 4
Vittoria Nauale della Serenifs. Repub. di Venetia di Costante Toldini 4
Analysis de Concept.B.Mariæ,P.Orciani Ordinis Minor 4
Opere tutte del Padre Bartolomeo da Saluthio 4
Gioue appresso gl'ethiopi di Dauid Spinelli 4
La Corte Santa 4 } del P.Causino
L'Infelice Pol tico 4 } del P.Causino
La Pietà Fortunata 4 } del P.Causino
Horologi Solari di Mutio Oddi 4
Consolato del mare,e portolano 4
Martyrologium Poeticum Brautij 4
Saggi di michel signor di montagna 4
Apologia di Ramondo di Sebonda del medesimo 4
Relationi della Fiandra del Cardinal Bentiuoglio 4
Lettere del medesimo 4
Lettere del Cardi al Lanfranco 4
Lettere del Coluraffi 8
Trag di Sen.Volgar tradotte dal- Nini 8
Sommario delle Scienze del Sig. Domenico Delfino 8
Capricci del Bottaio del Gelli 8
Amori di Fileno à Rosalba 8
Horribile Inferno del Glisenti 8
Tesoro della Dottrina di Christo 8
Tesoro della Vecchiezza 8
Il Prato della Vergine Rappresentat. 8
La Maddalena Rauueduta Rappresent. 8
Supplica di Nicolò Barbieri, detto Beltrame sopra le Comedie 8
Considerationi Politiche, e morali del Zuccoli 4
Discorsi dell'honore del medesimo 4
Discorso delle Ragioni del numero del verso Italiano del medesimo 4
Dialoghi del medesimo 4
Discorso della nobiltà commune,& heroica del medesimo 4
Discorsi Politici del Niccolucci 4
Il Ministro di Stato del Sig. di Silhon 4
De Actibus humanis iuxta mentem Scoti R.P.F. I Hirrybarne 4
Discorsi sopra Cornelio Tacito del Marchese Virgilio Maluezzi 4
De coniectandis cuiusq. moribus Scipionis Claramonti j 4
De operibus sex dierum 4
Istoria della distruttion dell'Indie di M. Vescouo di Chiappa 4
Il Supplice Schiauo Indiano del med. 4
Libertà pretesa dal Schiauo Indiano del medesimo 4
Maschera Iatropolitica,ouero ceruello, e cuore Prencipi Riuali 4
Rerum Laudensium Historia Otthonis
Partenio Etiro Lettere 8
Idem Specchio delle opere di Dio 12
Idem Parafrasi sopra i sette Salmi 12
Idem Vita della Beata Vergine 12
Idem Humanità del Figliuol di Dio 12
Idem Vita di S.Tomaso d'Aquino 12
Idem Vita di S. Caterina Vergine 12
Idem Sirena, Marfisa, & Angelica 12

Fauole del Glisenti.

Spensierato fatto pensoroso 12
Morte Innamorata 12
Diligente, ò Sollecito. 12
Possanza della carne 12
Mercato della vita humana 12
Giusta Morte 12
L'Andrio,cioè l'huomo virile 12
Androtoo,cioè l'huomo innocente 12
Sentiero al Paradiso del Petrelli 12
Concerto di Rime del Petrelli 12
Rime del Salomoni 12
Resolutorium casuum conscientiæ 12
Giuditta Rappresentatione del Sig.Conte Maria Anguissola 12
Essequie del Redentore di D.Francesco Belli 12

BREVIS EXPOSITIO TEXTVS LIBRORVM DE GENERATIONE, & Corruptione.

LIBER PRIMVS.

IN QVO DE RERVM GENERATIONE, Corruptione, & alijs mutationibus annexis pertractatur.

CAPVT PRIMVM.

á tex. 1. vsq; ad 11.

1 *VT explicet Arist. naturam generationis, ipsamq; ab alteratione distinguat, priùs reijcit Antiquorum opiniones, quarum prima fuit dicentium omnia vnum esse, qui generationem ab alteratione distinguere nequibant, non enim ponebant mutationem aliquã secundùm substantiam, sed secundũ qualitates. Secunda est ponẽtium plura rerum principia, vel quatuor elementa, infinitas athomos similares, & hi distinguere possunt istas mutationes, sed hoc nõ rectè ex suis principijs infertur, maximè Empedocles nequit hoc saluare, cum ponat sensibiles qualitates formas substantiales elementorum; & pluribus ipsum impugnat. Tertia est Platonis asserentis per congregationẽ indiuisibilium superficierum fieri generationem, corruptionem verò per segregationem; sed insufficiẽter rem explicat, cum de generatione, & corruptione mixtorum, augmẽtatione, & alteratione nihil meminerit; tum quia corpora ex non corporibus .s. ex superficiebus composuit. Quarta tandem fuit Democriti exactiùs rem hanc attingentis; qui corpora ex indiuisibilibus corpusculis composuit, ex quorum separatione corruptio adueniebat, ex cõgregatione generatio, ex varia positione alteratio circa qualitates; pro qua sententia tres adducebat rationes; prima est, quia corpus est magnitudo vbique diuisibilis, ponatur igitur totaliter diuisum, quæ remanent, vel sunt puncta, lineæ, superficies, aut passiones, vel nihil, vel athomi, non pũcta, lineæ, etc. quia non sunt corpora, & indiuisibile alteri additum non facit maius; nõ passiones, seu qualitates sensibiles, quia nequeunt à subiecto separari; non nihil, quia corpus non est ex nihilo conflatũ; ergo erunt athomi. Huic rationi respõdet Arist. corpus secundùm quodlibet signũ diuisibile esse potestate, non actu, nec punctum in linea est vbiq; neq; vbiq; linea est diuisibilis, vnde cum sit in infinitum diuisibile, nunquam poterit esse actu totaliter diuisum; secunda ratio erat, si corpus esset semper diuisibile, perueniretur ad magnitudines aliquas insensibiles, & per consequens indiuisibiles, quæ sunt athomi; cui respondet, diuidi quidem corpus in partes insensibiles, quæ tamen & sunt in alias diuisibiles, & cum alijs connexæ sentiuntur: tertia, quia generatio, & corruptio non nisi congregationem, & segre-*

gationem athomorum saluari possunt. Hoc negat Arist. nam perfecta generatio est mutatio totius in totum, & ab alteratione differt tum penes subiectũ, quod in generatione est ens in potentia, in alteratione est ens actu, tum quia generatio est secundùm substantiam, alteratio secundùm qualitates.

CAPVT II.

à tex. 11. vsq; ad 25.

2 *DEclarat in praesenti naturã generationis aliqua dubia soluẽdo, ipsamq; ab alteratione distinguendo. Primum dubium est, vtrum aliquid simpliciter generetur, & corrumpatur, quod non probat, quia mutatio est semper ex contrario, vt ex magno paruum, ex aegrotante sanum, ergo, si esset generatio simpliciter, erit ex non ente simpliciter, ex nihilo autem nihil fit: respondet tamen affirmatiuè, & soluit rationem dicens generationem esse ex nõ ente simpliciter, quatenus actu non est simpliciter substantia, aut quantitas, vel qualitas, sed est ens potestate: secundùm, cur semper fiant generationes, & corruptiones rerum: de quo duplex potest assignari causa, altera est efficiens, .s. primum mouens, & primum mobile, de qua in 8. Phys. altera est materialis; non quòd materia sit infinita, quia infinitum est impossibile ex 3. Phys. sed quia licet sit finita, non obid tandẽ deficiet, quia vnius corruptio est alterius generatio, & quòd accipitur à genito, derelinquitur à corrupto. tertium, cur aliquid dicitur simpliciter corrumpi, vel generari, & aliquid secundũ quid. respondet rationem non esse, quia vnũ ens est magis altero sensibile, & per cõsequens simpliciter ens, minus verò sẽsibile ens secundũ quid, aliter spiritus, & aer, quia minus sentiuntur, quã terra, erunt minus ens ipsa terra, quod est falsum; sed prouenire, eo quia substantia est simpliciter ens, accidens verò secundùm quid ob id mutatio secundùm substantiam erit simpliciter mutatio, quae verò est secundùm accidens, dicetur secundùm quid. quartum, quare corruptioni semper est annexa generatio: respondet, quia corruptio est in non ens potestate .s. in materiam, quae nunquã naturaliter omni forma manet expolita, idcircò noua forma debet in ipsa aduenire, & per consequens noua generatio. quintum. An istud non ens est alicui contrarium, respondet negatiuè, sed bene est susceptiuum contrariorũ. sextum. An sit eadem geniti, & corrupti materia, ait esse eandem secundũ substantiam, diuersam tamen ratione, quia modò est sub vno, modò sub altero contrariorum.*

Deinde discrimen ponit inter generationem & alterationem ac alias mutationes, dicens quòd alteratio est quãdo manente eodem sensibili subiecto, ipsum mutatur secũdùm qualitates, vt cum corpus ex sano fit aegrotum; generatio verò est mutatio totius in totum nullo sensibili vt subiecto eodem manente, vt cum ex tota aqua fit aer; si est mutatio secundùm quantitatem est auctio, vel diminutio, si secundũ locũ, erit latio, verum est tamen, quid si idem accidens in genito manet, & in corrupto, vt humiditas in aqua, & aere, secundũ istam passionem, inquit Arist. non est transmutatio.

CAPVT III.

à tex. 25. vsq; ad 43.

3 *DEterminat nunc de augmentatione, quam vt declaret, primò ipsam distinguit à generatione, & alteratione, dicens, quòd non solum differt penes terminos ad quos, eo quia generatio est ad substantiam, alteratio ad qualitatem, augmentatio verò, & dimi nutio ad quantitatem, sed adest adhuc alia differentia, quia quod generatur, corrumpitur, & alteratur, nõ est necesse, vt mutet locũ; quod augetur, vel minuitur, necessariò mutat locum, nõ quidem*

dem vt in locali motu, nam quod motu recto mouetur, necessariò mutat totum locum, quod circulariter mouetur, & si eundem retineat locum, non tamen acquirit maiorem, vel minorem locum, at in auctione, & diminutione mutatur lôcus non totaliter, sed fit maior, vel minor.

Secundò quærit, an quod augetur fiat ex corporeo, vel incorporeo, separato à materia, vel coniuncto; cui respōdet necessariò id, ex quo fit auctio, quod alimentum dicitur, debere esse corporeum materiæ coniunctum; probat hoc, quia nequit fieri ex aliquo incorporeo separato, & in nullo existente, quia nec esset in loco, neq; sensibile, vtrumq; .n. habetur per magnitudinem, & tamen alimentum & in loco debet esse, & sensibile, sicut est corpus, quod augetur, aliter locatum, & sensibile, ex insensibili, & siue loco fieret; neq; fit ex incorporeo magnitudini coniūcto, nam istud vel aliquid esset partiale illiq; cui coniungitur, vel accidens, vel nihil illius, non primum, nec secundum, quia partes corporis, & ipsius accidentia materialia sunt, & partes habent coextensas; neq; tertium, quia sic generatio vnius posset ex isto incorporeo fieri ipsū separando à magnitudine absq; corruptione corporis, cui est coniunctum, vnde falsa esset illa propositio, generatio vnius est corruptio alterius; tum quia in eodem possent infinitæ materiæ huiusmodi reperiri & sic quodlibet posset fieri, tum quia materia illa exiret a corpore, cui est coniuncta, vt ex vase, & tandem quia ex non corpore nequit fieri corpus, idcirco neq; alimentum erit aliq indiuisibile quātitatis, sed corpus.

Tertiò, quærit an id, quod augetur, sit corpus illud, cui apponitur alimentum, an verò ipsum alimētum, quod apponitur dicatur augeri; respondet augmentabile proprie esse corpus animatū, cui aduenit cibus, tum quia, quod augetur manere debet ante, & post mutationē, tale est corpus viuens; tum quia in alteratione quod alteratur est subiectum cui qualitas aduenit, non qualitas; tum etiam quia principium augmentationis est in corpore animato, non in cibo.

4 *Quartò, vt explicet quomodo fiat augmentatio, assignat aliquas cōditiones; prima, quod idem maneat, quod augetur, ante, & post auctionem; secūda, quod aliquid de nouo adueniat aucto, & in diminutione, quod recedat; tertia, quod qualibet pars augeatur; non tamen est necesse ad auctionem, quòd detur vacuum, aut corporū penetratio, vel aliquod incorporeum de nouo, his præacceptis declarat modum, quo fit auctio, tàm ex parte viuentis, quā ex parte cibi, dicens, quòd in viuēte auctio fit secundùm partes similares, & homogeneas, quibus medijs fit etiam secundum partes dissimilares, & hetherogeneas, manus .n. augetur, quia caro, os, nerui, &c. augentur; subdit tamen, quòd partes similares aliæ dicuntur secundū formam, & formales, aliæ secundùm materiam, & materiales, auctio fit secundùm partes formales, non materiales; quid verò intelligat per partes materiales, & formales, dicetur in disputat. Ex parte cibi asserit, quod auctio fit ex cibo contrario ipsi viuenti in principio, eò quia viuens debet in se conuertere cibum, & in ipsum agere, ergo contraria debent esse, contrariorum .n. est agere, & pati ad inuicem, at in fine cibus similis est viuenti, vnde cibus talis est in potentia, quale est augmentabile in actu, quia in naturam ipsius debet conuerti; sicut cum in vino parum aquę infunditur, & in vinum cōuertitur, & ignis ex combustibili generat iguem, sic alimētum per corpus diffusum, corporis naturam sumit, ipsumq; adauget; & sicut in qualibet generatione non vniuersale, sed singulare generatur, ita in auctione, non vniuersale, sed singulare augetur.*

Ex his deducit in augmentatione reperiri generationem aliquam partialem, quæ dicetur nutritio, vt .n. viuens augeatur, debet in propriam substantiā cibum conuertere, ergo aderit quædam

aggeneratio carnis, ossis, &c. aduentus carnis, vt caro est, dicetur nutritio, aduentus carnis, vt quãta est, dicetur augmentatio, & vt clariùs has duas mutationes explicet, subiungit inter se differre, quòd nutritio est ad substantiam, auctio ad quantitatem; nutritio durat toto vitæ tempore, quia viuens semper debet conuertere alimentum, & deperditum restaurare; auctio verò non semper fit, non .n. viuens est taliter validum, vt possit plus alimenti in se conuertere, q̃ deperdeat, quod requiritur ad auctionẽ, sed aliquando ita impotens euenit, vt tantùm restauret, quãtùm fuerit deperditum, & aliquando ita hebetatur, & plùs deperdeat, quàm restauret, vt patet cum vinum propter nimiam aquæ mixtionem, tandem euadit aqueum.

CAPVT IV.

à tex. 43. vsq; ad 56.

5 QVoniam in præsenti de rerũ generatione, & corruptione est sermo, quæ sine actione, & passione non eueniunt, & ista non sine tactu, hinc determinat Arist. agere de tactu, actione, & passione. De tactu inquit, ꝙ quatuor modis sumitur, primò, quãdo aliquæ magnitudines in diuersis positionib. & locis existẽtes, extrema simul habẽt, quomodo etiam duabus quantitatibus separatis conuenire potest, vnde & contactus mathematicus dici solet, secundò, quãdo præter assignatas conditiones sũt actiua, & passiua, & hic contactus dicitur Physicus; tertiò, illa se tangunt, quorum diuersarum magnitudinum vltima sunt simul, & vnum se habet vt mouens, alterũ, vt mobile, quod vt explicet, notat, nam sicut mouentium aliud est mobile, aliud immobile, ita agentium aliud est impassibile, aliud passibile, in plus autẽ se habet mouere, & moueri, quàm agere, & pati, eò quia actio, & passio sunt secundùm possibiles qualitates proprie loquendo, at mouere, & moueri secundùm quamlibet formam per motum acquisibilẽ, ideo tertius modus contactus est vniuersalior secundo, & improprior, quia de contactu in ordine admixtionem elementorũ est sermo; quartò id dicitur aliud tangere, cuius vis in illud transit, quamuis extrema non sint simul, vt obiectum tristitiæ dicitur nos tangere, sed non è contrà.

6 Deinde determinat de actione, & passione referẽdo prius duas Antiquorum opiniones; prima fuit dicentium actionem, & passionem esse inter dissimilia; vnde paruũ ignem à magno corrumpi concedunt, quia magnũ, & paruum contrariantur, secunda, fuit Democriti dicentis actionem, & passionẽ esse inter omnino similia, & si contraria ad inuicem agunt, hoc esse propter quandã similitudinem inter illa. Primam confutat, quia nõ esset maior ratio, cur hoc potius agat, & illud patiatur, imò & in seipsum idem agere posset, & corrumpere, vnde nullum daretur immobile. Secunda impugnat, quia impossibile est inter omninò dissimilia actionẽ, & passionem adesse, nam albedo non agit in lineam, nisi per accidens, si linea nigra esset, tum quia agens, & patiens debẽt esse contraria, at ista sunt in eodem genere; quapropter agens, & patiens nec debẽt esse omninò similia, nec omninò dissimilia, sed similia secundùm genus, dissimilia secundũ species, vt patet in omnibus contrarijs; vnde vulgatum est in scholis agens agendo assimilare sibi passum, quod prius erat dissimile.

Tandem de agente, & passo inquirẽs an omne agens in agendo repatiatur à passo; & pro solutione diuidit mouentia, quorum aliquod est primũ, quod est principium motus, & non mouetur ab alio, vt est Deus, aliud est vltimum, ꝙ est mouens motum; similiter agẽtia aliud est agens primũ, vt quod alterat, & non alteratur ab alio, qualis est Medicus in sanatione, aliud est vltimum, vltra quod non est aliud alterans, vt medicina, quæ alteratur, & alterat sanando ægrotum; respondet deinde quæstioni dicens, quæ in materia non communicant, in agendo non repati, quæ verò cõmunicant repati à suo contrario, probat,

bat, quia forma est principium agendi, materia verò patiendi, ergo, quæ materiam non habent, carent patiendi principio, & per consequens sunt impossibilia; vnde si calor daretur separatus (q est impossibile) impassibilis esset propter carentiam materiæ.

CAPVT V.

à tex. 56. vsq; ad 83.

6 *IN præsenti Arist. agit de modo agendi, & patiendi adducendo prius Antiquorum opiniones, eas fusè ad inuicem comparando, & confutando; prima fuit Empedoclis dicentis actionē fieri per poros in corporibus inclusos, intra quos vnum corpus alterū ingreditur, & quasi penetrat, & si fuerint æqualiter porosa, vt sunt omnia liquida, fit mixtio, si vnum excedit, quod subtilius est, alterum penetrat, & fit generatio, & corruptio; secūda, fuit Leucippi ponentis omnia corpora per congregationem athomorum generari, & per separationem corrumpi; tertia, fuit Melissi asserentis omnia esse vnum ens immobile, & infinitū; quarta fuit Platonis cōponentis corpora ex superficiebus; quas opiniones tùm ex superiùs dictis, tùm ex varijs eorum principijs cōfutat; præcipuè opinionem ponentem poros propter actionem, vel n. pori isti essent vacui, vel pleni, si vacui, hoc esset, vt agens tangeret passum, sed potest fieri contactus absq; poris vt patet, si pleni ergo non possei fieri contactus per ipsos, & tamen ad hunc finem admittuntur; tū quia si essent athomis pleni, hoc etiam est vanum, quia non possent illi athomi in poris inclusi, ad inuicem agere, & pati, cum indiuisibiles ponantur, nam vel vnam qualitatem susciperēt, & sic essent inalterabiles, vel contrarias, & sic essent diuisibiles; tū quia non mouerētur ab alio, quia sunt prima omnium principia, si à se, debet dari pars mouēs, & pars mota, & sic diuisibiles.*

Deinde propriam aperit sententiam quinq; conditiones assignando ad actionem, & passionem: prima, quod patiens tale sit in potentia, quale agens est in actu, vt ignis est actu calidus, lignum in potentia receptiua calidum: secunda, q patiens secundū omnem sui partem patiatur, quia secundùm omnem est in potentia: tertia, quod sit dispositum, vnde quod est magis dispositum, magis patitur, magisq; assimilatur agenti, quā minus dispositum: quarta, quod agens, & passum non sint continua, hoc est, quòd non sint similia in forma, & in gradu eiusdem: quinta, quòd agens, & passum sint debitè approximata. Hinc deducit corpus secundùm omnem sui partē esse diuisibile, quia secundū omnem est passibile, nam indiuisibile est impassibile; neq; ad actionem requiri scissionē vel congregationem athomorum, vt dicebat Democritus, quia idem corpus indiuisum manens nunc fit humidum, nunc calidum, &c. tum quia in auctione non quælibet pars augeretur, sed potius auctio esset iuxta positio corporum, seù athomorum, quæ per ipsum ad inuicem non continuantur.

CAPVT VI.

à tex. 83. vsq; ad finem.

7 *INtendit nunc agere de mixtione, & primò quærit an sit; fuerunt n. aliqui, qui omnem mixtionem negarūt, quia vel quæ miscentur, manent, & sic eodem modo se habebunt, ac prius, ergo sicut tunc non erant mixta, neq; modò, vel vnum manet, alterum destruitur, & neq; hoc, quia ens cum non ente misceretur, vel omnia desinunt esse, & multò minùs mixta dici poterunt. Vt autem ostendat dari mixtionem, ipsam distinguit ab alijs mutationibus generatione, auctione, & alteratione; à generatione differt, quia quod generatur, nō miscetur cū materia, ex qua fit, vt ignis cum ligno non miscetur; ab alteratione differt, quia accidentia, & subiectum manent integra post alterationem; ab*

auctione tandē, quia quod augetur idē manet ante, & post auctionem; ostendit modò possibilem esse mixtionem, quia entium quædam sunt actu, quædam potentia, & virtute, quæ miscentur non manent actu, sed potentia, & secundùm proprias virtutes, per quod soluitur propositum argumentum.

Secūdò quærit, quomodò fiat mixtio, circa quòd aliqui dixerunt mixtionem fieri per iuxta positionem minimarum partium diuersorum corporum, quæ minimæ sunt secundùm sensum, quatenus nequit sensus earum segregationē percipere, vt patet in farina, ideoq; mixta censentur; alij dixerunt partes illas minimas esse secundùm rem, eò quia sunt indiuisibiles. Has opiniones impugnat, quia mixtū homogeneū est, itaut quęlibet pars mixti est mixta, ergo minimæ illæ particulæ nequeunt impermixtæ manere, & solum iuxta se positæ; tum quia primus modus mixtionem admittit secundùm apparentiam, non secundùm rem, & si esset perfectior oculus, discerneret segregationē illā, nec mixtum perciperet; secundus modus ponit compositionem continui ex indiuisibilibus toties impugnatam.

Propriam declarat sententiam præmittens, quod entium alia sunt ad inuicem actiua, & passiua, quæ eandem habent materiam, alia non, illa vel sunt faciliter diuisibilia, & fluida, vel non, quæ non agunt ad inuicem, non possunt misceri, neq; quæ sunt actiua, & passiua, sed dura, & difficulter diuisibilia, vt patet in ligno, & lapide; requiritur ergo, quod sint fluida, neq; hoc sufficit, sed quòd in ferè æquali portione applicentur, nam si aquæ gutta in amphora vini ponatur, non erit mixtio, sed auctio; at quando sunt in debita proportione attemperata faciliter transeunt in tertium. Quapropter benè miscibilia sunt, quæ facilè terminantur, vt humida, non vnctuosa, & glutinosa, non .n. facilè diuiduntur, & proportionaliter agentia, & patiētia ad inuicē, si .n. vnū fortiter agit, alterū tenuiter resistit, nō erit mixtio, sed generatio: Mixtio verò est miscibilium alteratorum vnio.

LIBER SECVNDVS.

DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE,

In quo agitur de generatione, & corruptione elementorum, & mixtorum.

CAPVT PRIMVM.

à tex. 1. vsq; ad 16.

8 *Postquam de generatione, corruptione, & mutationibus annexis egit Aris. in præced. lib. nūc præcipuè determinat de ipsis elementis, quæ principia aliorum corporū ponuntur; & primò varias recitat veterum opiniones circa materiale principium elemētorum, quas sæpius retulerat, & confutarat maximè in 1. Phys. vnde postea suam explicat opinionem iuxta dicta loc. cit. scilicet principium materiale primò esse materiam aliam ab elementis, semper vni contrariorum coniunctam, & contrarijs subijcibilem, ex qua generantur elementa ens potentiale nominatum: secūdò ipsa contraria, est calidum, & frigidum: tertiò ipsa sensibilia corpora, vt ignis, aer, aqua, & terra ad inuicē trāsmuta-*

mutabilia tanquã principia cõcurreret ad generationes aliorum corporum.

Deinde quærit formale principium ipſorum, dicens, quòd formæ elementorum ſunt tãgibiles qualitates, ratio eſt, quia de ipſis loquimur vt ſenſibilia sũt ſecundùm contactum, ergo differentiæ ipſorũ penes tangibiles qualitates erũt ſumendæ, antec. patet, quia loquimur de ipſis vt generabilia, & corruptibilia ſunt, quomodo ſunt actiua, & paſſiua, actio autem, & paſſio fiunt per contactum. Et quamuis viſus ſit tactu prior, non ob id formæ elementorum ſumi debebunt penes viſibiles qualitates, qa viſus eſt prior propter vniuerſalitatẽ, & perfectionẽ ſui obiecti, ſub quo lux comprehenditur, attamen tactus eſt prior ſubiecto, qa recipit in ſe primas qualitates contrarias, per quas fiunt generatio, & corruptio. Tangibiles autẽ qualitates ſunt calidũ, frigidum, humidũ, ſiccum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, aſperum, lene, craſſum, & tenue; ſecundùm graue, & leue, inquit Ariſt. non ſunt ſumenda elementa, qa qualitates iſtæ non ſunt actiuæ, & paſſiuæ, nos verò loquimur de elementis vt ad inuicem agunt, & patiuntur. Sed bene ſecundùm calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, quia ſecũdùm iſtas qualitates ſunt actiua, & paſſiua calidum eſt, quod ſimilia congregat, & diſſimilia diſiungit; frigidum, qđ vnit diſſimilia, ſegregare verò, & congregare dicunt actiuitatẽ: Humidum eſt proprio termino difficulter terminabile, faciliter alieno termino, ſiccum è contrà proprio termino facilè terminabile, difficilè alieno; quæ dicunt paſſionem, non qđ iſtæ non ſint etiam actiuæ qualitates, ſed quia non habent tantam actiuitatẽ, ac illæ. Tum. quia aliæ qualitatum cõtrarietates ad has reducuntur, nam ſubtile ad humidum reducitur, groſſum ad ſiccum, lubricum, ſeù viſcoſum ad humidum non aqueum, ſed aereum, quòd eſt facilè inflammabile, reducitur, aridum ad ſiccum, molle ad humidum, durum ad ſiccum.

Subiungit poſteà, quòd humidum primò dicitur, quod alienam humiditatem in ſuperficie tenet, vt lapis aqua aſperſus, & dicitur vdum, ſeù roratum; ſecundo, quod humiditatem in profundo retinet, quæ ſi erit aliena, dicetur irrigatum, ſeù perfuſum, vt terra, ab aqua irrigata, ſi erit propria, & occulta, dicetur coagulatum: tertio, quod humiditatem à ſe, & propriam habet tàm in ſuperficie, quam in profundo, & hoc eſt humidum elementare, ad quod cętera reducuntur; ſimiliter ſiccum tot modis oppoſitis dicitur.

CAPVT. II.

à tex. 16. vſq; ad 24.

9 *IN hoc cap. numerum, & proprietates quaſdam elementorum aſſignat, dicens primò, quòd quatuor ſunt elementa, quod probat, quia quodlibet elementum duas debet habere qualitates contrarias, vt cuilibet alteri poſſit contrariari, tot ergo erunt elementa, quot cõbinationes ſubſiſtentes fieri poſſunt ex primis quatuor aſſignatis qualitatibus; ſex autem cõbinationes fieri poſſunt, & coniunctiones. ſ. caloris cũ frigore, humiditatis cum ſiccitate, caloris cum ſiccitate, caloris cum humiditate, frigoris cum humiditate, & frigoris cum ſiccitate, primæ duæ ſunt impoſſibiles propter contrarietatem, ergo quatuor remanent ſubſiſtentes coniunctiones, & ſic quatuor tantùm elementa, ignis calidus, & ſiccus, aer calidus, & humidus, aqua frigida, & humida, terra frigida, & ſicca.*

Prima proprietas eſt, quod elemẽta quandoq; ſunt mixta, & impura, ut aer vaporibus repletus quãdoq; ſimplicia, impura non debent dici elementa, ſed quid denominatum ab eis, vt quòd ſimile eſt igni, igneum, quod aeri, aereũ, etc. Secunda ignis eſt in excellẽtia calidus, vt glacies eſt in excellentia frigida, ideoq; proprium eſt ex ipſa in ſuis excellentijs manentibus nihil poſſe gignj.

Tertia ignis, & aeris loca sunt sursum, aqua, & terræ loca deorsum. Quarta extrema vt ignis in summo, & terra in centro sunt puriora, media verò, vt aer, & aqua sunt mixta, & impura. Quinta ignis est aquæ contrarius, & aer terræ secundùm vtramq; qualitatem. Sexta quodlibet elementum vnam qualitatē magis sibi determinat, & intensiùs, vt ignis est magis calidus, quàm siccus, aer magis humidus, quàm calidus, aqua magis frigida, quàm humida, terra magis sicca, quàm frigida.

CAPVT III.

à tex. 24. vsq; ad 31.

10 *INtendit Arist. in hoc cap. explicare mutuam elementorū transmutationē, & primò asserit quodlibet elementum ex quolibet altero elemento gigni posse, quia quodlibet est cuilibet contrarium vel secundùm vnam, vel secundùm duas contrarietates, & consequenter quodlibet à quolibet pōt pati, & transmutari, nam trāsmutatio est ex contrarijs, & in contraria. Secūdò, quod facilior est transitus inter elementa symbola, quàm inter dissimbola, quia facilius est vnum, quā multa trāsmutare, in symbolis est vnica transmutatio, quia vnica cōtrarietas, in dissymbolis duplex, ergo, &c. Tertiò ex dissymbolis elementis potest aliud tertiū elementū generari, vt ex igne, & aqua possunt generari aer, & terra, ex aere & terra ignis, & aqua, quia vna qualitate consumpta altera remanēte fit tertium elementum, vt in igne, & aqua si perit caliditas, & remanet siccitas generatur terra, si perit siccitas, & remanet calor, generatur aer, sic in terra, & aere si remanet siccitas, & destruitur frigiditas, producitur ignis, si destruitur caliditas, & remanet humiditas, fit aqua, quod etiam patet experientia, nā fumus exhalatio terrea est participans de aere, & tamen facillime inflāmatur, vnde flamma est fumus ardens. Quartò ex symbolis alterum ex altero generatur, non verò tertiū; patet, quia ex aqua & aere non nisi aqua, vel aer generari potest, vel enim corrumpitur calor, & sic fit aqua non terra propter carentiā siccitatis, vel corrumpitur frigiditas, & sic generatur aer, non ignis propter eandem rationem, idē de terra, & igne dicendum. Quapropter quando elementum fit ex symbolo, vnum tantùm corrumpitur, quādo fit ex dissymbolis, duo elementa corrumpuntur.*

CAPVT IV.

à tex. 31. vsq. ad 46.

11 *DEnuò, & expressius probat Arist. neq. vnum elementū, neque plura esse principium materiale aliorum elementorum, & corporū, neq. aliquod medium corpus completū: non vnum elementū, aut plura, quia omnia essent illud vnū, vel illa plura; tū quia elementum istud in altero maneret, qa principium materiale manet in genito, & sic non esset vera generatio, sed alteratio, & duo contraria simul essent in eodem, putà cum ex aere fit aqua, aer esset in aqua, nec corrumperetur, & haberet calorem, & frigiditatem. Neq; potest esse aliquod medium corpus densius igne, & rarius aere, vt dicebāt aliqui, quia quodlibet corpus completum alteram istarum qualitatum oportet habere, & sic esset vnum ex quatuor elementis, vel si omnibus careret, haberet earum priuationes, & consequenter alteram istarum qualitatum cōtrariarū, quia priuatio vnius est alteri qualitati contrariæ annexa, vt priuatio caloris cum frigore, priuatio sicci cum humido coniungitur. Neq; dicas elementa extrema non transmutari ad inuicem, sed tantùm media, omnia enim sunt transmutabilia, eo quia omnia contrarietatē habēt, & principium materiale est ingenerabile. Ex quibus etiam deducitur elementa non esse infinita, nam sequeretur infinitas esse qualitates, quia quodlibet elementum propriam habet qualitatem, per quam à cæteris distinguitur, & consequenter infinitas contrarietates, vnde nulla posset fieri generatio, oporteret n. omnes istas cōtrarietates destruere, & infinitum nequit absolui.*

Ex

Ex his reijcit plures errores empedoclis circa naturam elementorum, vt puta, quòd elementa non ſint ad inuicem transmutabilia, quòd lis, & amicitia ſint cauſæ generationum naturalium, & cęlum ſit ex elemẽtis cõpactũ, ſimiliter, & anima; & hoc pluribus rõnib. quas breuitatis gratia omittimus.

CAPVT V.

à tex. 46. vſq. ad 51.

12 *INtẽdit in hoc cap. explicare generationem mixtorum, quomodò fiat; et prius adducit duas opiniones: prima ponebat elementa transmutabilia ex eadem materia communi conſtãtia: ſecunda ponebat intransmutabilia, & per conſequens integra manentia in generatione mixtorum, & compoſitione. Contrà iſtam arguit, quia ſequeretur mixtionẽ eſſe ſolùm iuxtapoſitionẽ elementorum, nec qualibet pars mixti eſſet mixta, neq; ex qualibet parte mixti poſſent extrahi omnia elementa: contra primam dubitat, quia vel elementa manent in mixto, & ſic eadem inconuenientia ſequuntur ac contra primam, ſi non manent, mixtio non eſſet niſi quædam generatio ſimplex vnius ex alio. Explicat tamen modum generationis mixtorum, dicens, quod eſſe calidũ ſtat dupliciter, vel in ſummo, & ſic nõ ſtat cum frigido, vel in eſſe remiſſo, quomodo ſecum admittit frigidũ, idem de alijs qualitatibus dicendum; modò elementa quãdo concurrunt in debita proportione quo ad actionem, & paſſionem, bene ex eis mixtum generari poteſt, quia eorum qualitates manent in eſſe remiſſo, & ex varia proportione, & temperamento iſtarum qualitatum, varia oritur mixtorum generatio; at ſi vnũ præualet, & dominetur ſupra alterum, erit alterius elementi generatio, vel auctio, & per hoc patet ad dubitationem contra primã opinionem, q̃ ſequitur Ariſt.*

Ex his deducit omnia mixta perfecta ex quatuor elementis conſtare, quod probat, quia conſtant ex terra, cũ in loco terrę permaneant, & vnumquodque naturam illius participare videtur, in cuius loco exiſtit; conſtat ex aqua, quia terra, cum ſit valde ſicca, indiget humido, vt terminetur, & conſiſtat, nec decidat, conſtat ex igne, & aere, quia mixtum perfectum ex contrariorum temperamento naſcitur, ignis autem, & aer contrariãtur terræ, & aquæ. Tum quia vnumquodq; conſtat ex eo, quo nutritur, at viuentia nutriuntur ex quatuor elementis, quia ſi hoc non eſſet, maximè in plantis, quæ aqua videntur nutriri, quod eſt falſum, nam & aqua, & terra nutriuntur, vnde ruſtici terrã irrigant ad nutritionem arborum; neceſſarius etiã eſt calor ad nutritionem, quia forma nutriti eſt principium actiuũ conuertens nutrimentum in propriam ſubſtantiam, calor autem eſt maximè actiuus, et nõ niſi igni conuenit primariò; hinc ignis inter ſimplicia propter ſui actiuitatem nutritur, indiget enim pabulo, vt ſubſtentetur, ſicut cætera viuentia.

CAPVT VI.

à tex. 51. uſq. ad 63.

13 *AGit nũc de cauſis generationis, & corruptionis rerum naturalium ſupponens ad generationem materiam concurrere, & formã, quærit an requiratur cauſa efficiens, & q̃ ſit: Plato cauſam poſuit ideam cuiuslibet ſpeciei ſeparatam cauſantem formã eiuſdem ſpeciei in materia pp ſigillationẽ ipſius ideæ, quæ ſe habet vt ſigillum, & forma vt cera recipiẽs tale eſſe ab idea, cui aſſimilatur hoc impugnat, quia cum ideæ ſemper ſint, ſemper generarẽt idẽ, nam idem manens idem natum eſt idẽ producere; tum quia in artefactis pter impreſſionẽ formæ in materia adeſt alia cã, ergo, & innaturalib. Alij dixerunt materiã ſeipſam alterare, & producere entia naturalia, vel ſaltim medijs qualitatibus elementaribus. Cõtra, ait, quia materiæ eſt pati, non agere; tũ quia in artefactis præter materiã aliã requiritur cã effectiua, qualitates verò ſunt principia inſtrumẽtalia, debent ergò aſſignari principalia principia effectiua, tum quia ignis eſt maximè calidus, & tamen non agit niſi motus à cæleſti-*

leſtibus corporibus, ergo multo minus cætera corpora per iſtas qualitates ſolummodo poterunt agere.

Aſſignat deinde cām efficientem ex propriā ſententia dicens motū cęli eſſe causā generationis, & corruptionis rerum, quia motus iſte eſt primus omniū, & perpetuus ex dictis 8. Phyſ. rationabilius aūt eſt id, ꝙ ſemper eſt, eſſe causā illius, quod aliquando non eſt, q̄ è cōtra, tum quia motus cęli adducit, & abducit generans. ſ. ſolem. Verum eſt tamen non ſufficere motū primi mobilis ad perpetuitatē generationis, ſed requiri motum obliquū per circulū zodiaci aliarum ſphęrarum, nā idem manens idem facit idem, ergo, quia generatio, & corruptio ſunt contraria, cōtrarias cauſas requirūt, quales ſunt motus iſti cęlorū; hinc tēpus generationis eſt æquale tēpori corruptionis, quia æqualiter ſol nobis eſt propinquus, & diſtat à nobis, ſuo acceſſu generat, receſſu corrūpit: fit ēt vitā cuiuscunq; ſublunaris determinatā eſſe, his quidē minorē, & illis maiorē iuxta variū cōcurſum aliarū cauſarū. Tandē ſequitur generationes, & corruptiones perpetuas eſſe, quia natura fecit ꝙ melius eſt, melius eſt eſſe, q̄ non eſſe, nequit in indiuiduo idē eſſe ſemper cōſeruare, ergo quærit cōſeruare in ſpecie, tum quia cauſæ. ſ. motus cęli, & motor ſunt perpetua, & in gyrum reuoluūtur perpetuo ergo effectus. ſ. generationes, et corruptiones perpetuę erūt; vnde videmus ſimplicia quaſi circulariter moueri ad imitationē ſuperiorū cauſarū, ex igne .n. generatur aer, ex aere aqua, ex aqua terra, ex terra aqua, ex aqua aer, & ex aere iterum gignitur ignis.

CAPVT VII.
à tex. 63. uſq. ad finem.

14 *SOluit nunc aliquas dubitationes circa rerū generationes, prima eſt, an omnia, vel aliqua, aut nulla ex neceſſitate proueniāt, & generētur; cui reſpondet aliqua de neceſſitate euenire, aliqua contingenter, nam de rebus futuris ſolemus dicere, hoc eſſe aliquādo futurū, ꝙ eſt cōtingēter fore, ſolemus ēt dicere, hoc erit, ꝙ eſt neceſſariò fore, eo q̄ res aliquæ habēt eſſe neceſſariū, vt ſolis circulatio, aliæ eſſe contingens, vt deambulatio, ergo idē de earū generatione dicendū. Secūda eſt, cū generationes rerū ſint neceſſariæ, an ſicut ex generatione poſterioris ſequitur neceſſitas generationis prioris, ita ex generatione prioris ſequatur ēt neceſſitas poſterioris: reſpōdet in eſſētialiter ſubordinatis poſterius neceſſariò arguit prius, à quo eſſentialiter depēdet, vt poſitio domus arguit fundamēti generationē; nō tñ poſitio prioris neceſſariò arguit generationē poſterioris, niſi poſterius ſit in ſe neceſſariū. Tertia eſt cū generationes perpetuæ ſint, an perpetuētur sm̄ rectū, an sm̄ circulū; duplex .n. ꝓgreſſus generationū pōt eſſe, rectus, vt cum genita ſucceſſiuè alterius ſēper ſunt ſpeciei; alter circularis, vt cum in progreſſu generationū aliquādo fit regreſſus ad res eiuſdē ſpeciei cū illis prius corruptis. Huic reſpōdet, ꝙ q̄uis in aliquibus .ſ. in animalibus videatur fieri ꝓgreſſus sm̄ rectū, & hoc quia corruptum nō eſt tota materia geniti; verè tñ perpetuatur generationes sm̄ circulū, quia ſi eſſēt ꝑpetuæ sm̄ rectū, aut res iſtę diuerſę ſpeciei eſſēt finitæ, & hoc nō, quia tādē cōſumerētur, aut infinitæ, & hoc nō, q̄a ſic nulla generatio eſſet neceſſaria, nam ꝙ neceſſariò generatur, ꝑſupponit generationem neceſſariā prioris, at in infinito nō datur prius, & poſterius, nec primū, & vlt. quare perpetua eſt generationū ſeries, quia progreſſu tēporis fit regreſſus ad res eiuſdē ſpeciei, ſicut circulationes cęli eodē modo sūt perpetuæ, ſic ex aqua eſt madefacta terra, ex iſta generantur vapores, ex vaporibus nubes, ex nube aqua, et ex aqua iterū madefit terra, in quib⁹ clarior apparet circulus, eo quia corruptū eſt tota materia geniti. Quarta eſt, an idē redeat sm̄ ſpeciē, vel sm̄ numerū: reſpōdet in incorruptibilibus regreſſū fieri ad idē ſecundùm numerum, vt patet in ortu ſolis, in rebus corruptibilibus fieri ſecundùm ſpeciē.*

QVÆ-

QVÆSTIO PROŒMIALIS
AD LIBROS DE GENERATIONE,
Quodnam sit horum Librorum adæquatum subiectum.

1 SCientiam vnam totalem esse quandam artificiosam fabricam diximus in Log. disp. 12.q.3.art. 3.constituitur.n.ex multis partialibus habitibus ad se inuicem ordinatis sub vno generico habitu, sicut & obiecta partialia sub vno generico,& totali continentur, sicut igitur in cognitione cuiusdam domus prius sese offert totum ædificium, deinde vt exactius,& distinctius cognoscatur, partes ordinatim quærimus inuestigare, similem ordinē in scientijs obseruamus ex 1.Phys.c.1.prius.n. obiectum in communi contemplamur, deinde paulatim ad species ordinatè descendimus, communiora enim prius cognosci debent; talē ordinem tenuit Arist. in Philosophia,in libris enim Phys. corpus naturale in cōmuni considerauit, deinde ad species progressus est,& in lib. de Cęlo corpus simplex, quod est prima species corporis naturalis, est contemplatus, subiungit postea tractatū hunc de generatione,& corruptione,seù de ortu,& interitu inscriptum,de quo quærimus, quodnam sit in ipso adæquatum obiectum.

Variæ de hac re extant opiniones: Arriaga enim ponit generationem substantialem pro subiecto. Toletus hìc ait subiectum esse mutationem secundùm formam, vt generationē, augmentationem,& alterationem comprehēdit: addit Aref. q.4. sect.2. mutationem istam esse subiectum materiale,formale verò esse, quatenus est passio corporis naturalis. Alber. tract.1.de gen.c.1. Auerr.1. de Cęlo com.3.& alij pro subiecto statuunt corpus simplex, seù elementum, vt est mobile, non quidem ad Vbi, hoc enim modo de ipso agitur in lib. de Cęlo,sed ad formam absolutam, Bannes, Complut. Ioan. de S.Tho. & alij ponūt subiectum ens mobile ad formam intrinsecam,seu absolutam, quam mobilitatem Bannes accipit non pro radice, & fundamento .s. pro naturalitate, sed pro passione, & aptitudine ad motum. Orbellus noster Conimbr. Ruu. Hurt. hìc & alij docent subiectum esse corpus caducum,seu generabile, & corruptibile, quatenus est mobile ad formam absolutam. Zab. lib. de natur. philos. constitu.c.21. Biragus noster, & Moris. in hac quæst. corpus mixtum, quod ab elementis distinguitur, quatenus propriā habet naturā, assignāt ꝑ subiecto.

2 Dicendum est cum hac vlt. sent. corpus mixtum, vt talem naturam habens esse subiectum secundū virtualē continentiam. Hæc conclusio primò prob. discurrendo per alias opin. nam in primis nec generatio,nec mutatio ad absolutam formam potest esse subiectum,quia ex dictis disp.12.log. q.2.ar. 1. nullum principium, vel passio potest statui subiectū in aliqua principali parte totalis scientiæ,sed semper debet esse species aliqua totalis obiecti,& adæquati,generatio autem, siuè mutatio nō est species,sed potius passio corporis naturalis,quod est obiectum totius philosophiæ adæquatum: diximus in principali parte, quia potest accidere,quòd in aliquo libro contemplelur aliquod principium, vel passio, subiecti, hic tamen liber non potest connumerari inter principales tractatus totalis scientiæ,isti .n. desumūtur in ordine ad principales partes adæquati obiecti,quæ non sunt passiones,sed species cōtentæ sub illo;hinc videmus, libros istos de passionibus nō solitariè tradi, sed simul cū alijs,in quibus

bus de subiecto determinatur, sic fecit Arist. in Physicis; at libri de gener. ab omnibus computantur inter partes potiores Philosophiæ. Specialiter contra Aref. est, quòd inuertit ordinem scientiæ, in qua obiectũ se tenet ex parte subiecti in conclusione scientifica, passio verò ex parte prædicati, modò si mutatio consideratur vt passio corporis, corpus se teneret ex parte prædicati; simili modo in Physicis, imò in Philos. subiectum dici posset motus in cõmuni, vt est passio corporis naturalis. Deinde elementa nequeunt esse adæquatũ subiectum, exceduntur enim à cõsideratis in his libris, non enim generatio, alteratio, mixtio, nutritio, augmentatio cõueniunt elementis, vel ipsis solis. Tum quia de corpore simplici, etiam vt mobile est ad formam, seu vt generabile, & corruptibile, agitur in lib. de Cęlo, vt vidimus in q. proœm. illorum lib. Qua ratione nec ens mobile ad formam absolutam, nec corpus caducum commune ad elementa, & mixta poni debet pro subiecto; nequit enim de eadẽ re sub eadem consideratione bis in scientia tractari; cum igitur de elementis differat Arist in 3. & 4. de Cęlo, non debet iterum de ipsis per se agere in his libris.

3 Secundò prob. directè, quia scientia diuidi debet ad diuisionem subiecti, & à subiecto generico ad specifica est descendendum; igitur quia corpus naturale in cõmuni est subiectum in Philos. quod primò diuiditur in simplex, & mixtum ex 1. cęli 7. & de simplici corpore iam egit in lib. de Cęlo, hinc in his lib. aggreditur explicationem alterius speciei mixti corporis, ipsum considerando in communi secundùm virtualem continentiam, quia non descendit ad species; quãuis enim in libris de Cęlo egerit de simplici corpore secundũ virtualem, & potentialem continentiã, hoc fecit, quia corpus simplex pauciores sub se continet species; idcirco commodè in eodem tractatu simul omnia explicari poterant; at corpus mixtum multas, & valde diuersas species sub se habet, ideoq; ordo doctrinæ postulat, vt seorsim declarentur, iuxta leges bonæ diuisionis traditas disp. 1. log. q. 5. ar. 1. Et quoniam ratio formalis non debet excedere, nec excedi à materiali subiecto ex disp. 12. log. q. 2. art. 1. hinc ratio formalis non erit naturalitas in communi, sed propria coueniens mixto corpori. Tum quia habet omnes conditiones requisitas, præsupponitur enim definitio, quam tradidit Arist. 1. cęli 7. dũ mixtum corpus à simplici distinxit à posteriori per habere principiũ mixti motus; & 3. cęli à tex. 30. & 2. de gen. à tex. 46. dum à priori distinxit per hoc, quòd in sui cõstitutione alia priora corpora præsupponat, vt diximus disp. 1. de cęlo nu. 4. ipsius principia, & passiones explicantur, dum ostenditur ex elemẽtis tanquam ex principijs materialibus constare, esse quoq; generabile, corruptibile, alterabile, &c. Et omnia hic cõsiderata ad ipsum habent attributionẽ, nam hic contemplantur primò elemẽta, non absolutè, sed vt principia mixtorum, vt diximus in lib. de cęlo q. proœm. generatio quoq; corruptio, alteratio, mixtio, actio ad ipsum reducuntur, vel tanquam passiones, vel tanquã principia, vel conditiones passionum, quales sunt actio, & reactio.

Solùm dubitari potest de augmentatione, & nutritione, hę namq; mutationes nõ conueniunt corpori mixto in cõmuni, sed animato, vnde non vidẽtur habere connexionem cum mixto corpore. Sed aduertendũ, quòd Arist. de istis mutationibus non per se egit in his libris, sed propter Antiquos, qui vel non distinguebant augmentationẽ à generatione, vel alteratione; aut si distinguebant, illam explicabant, ac si omnibus corporibus caducis conueniret, dum dicebant augmentationem fieri ex potẽtia magnitudine, actu autẽ nullam habẽte magnitudinẽ, hoc pacto .n. omne, quod generatur, dici posset augmentari, quia actu non habet quantitatem, antequam generetur, sed potentia: hac igitur rõe necessum fuit distinctè agere de auctione,

tie, & consequenter etiam de nutritione; tum quia de ipsis egit solùm, vt sunt mutationes ad formam substantialem, & quantitatiuã, non verò vt sunt actiones vitales, vnde nullam mentionem fecit de potentia augmentatiua, & nutritiua; eo quia satis dignoscebatur distinctio ipsarum ab alteratione, & generatione considerando terminum ad quẽ, quicquid sit de principio effectiuo. Verum est tamen, quod nos occasione huius agemus de ipsis, etiam vt sunt actiones vitales, vnde & generationem viuentium inuestigabimus.

4 In oppos. arg. 1. quòd generatio, vel saltim mutatio ad formam absolutam sit subiectum; Tum ex inscriptione, quæ est de generatione, & corruptione, non de corpore mixto: Tum quia hìc quæruntur principia huius mutationis: Tum quia sicut in lib. de Anima, nõ corpus animatum, sed anima est subiectum, in lib. de somno & vigilia, non animal, sed somnus, & vigilia, in lib. de iuuent. & senect. iuuentus, & senectus sunt subiectum, non homo, quamuis hęc omnia conueniant viuenti, pariformiter in his libris subiectum erit generatio, vel mutatio; l. hæc conueniant corpori. Secundò, quòd elementum sit subiectum, prob. ex Arist. 1. de sensu, & sensib. c. 4. hos libros de elementis vocat; & 2. de an. 117. ait se hìc de elementis tractasse; & meritò, quia in 2. lib. ferè per totum de illis disput. Tertiò, quòd corpus caducum sit subiectum, prob. quia hìc non agit Arist. solùm de mixtis, sed de omnium generatione, vt ipse Arist. fatetur in initio, ait enim. *De generatione autem, & corruptione, quæ natura generantur, & corrumpuntur, similiter de omnibus, & causas diuidendum, & rationes eorum determinandum*. Tum quia communiora priùs declaranda minùs communibus, corpus caducum est communius corpore mixto, & elementis, & de ipso nonnisi in hoc opere agitur. Accedit authoritas Scoti in 2. d. 2. q. 10. supra B. vbi docet, quòd sicut in lib. Phys. Arist. egit de motu, & actione in communi, ita in lib. de generatione egit de motu, & actione ad formam, ergo per Scotum sicut in lib. Phys. subiectum est corpus in communi, quia ipsi conuenit motus in communi, ita in lib. de gen. subiectum erit corpus, cui primò conuenit motus ad formam, quod erit corpus caducum. Quartò, quòd subiectum non sit corpus mixtum, prob. quia in 1. lib. agit de accretione, non quidem per accidens, & in gratiam alterius, sed per se, vnde tex. 5. reprehendit Antiquos, quòd de ipsa nihil, vel parùm disputarint; accretio autem non conuenit mixto, sed animato: Tum quia alteratio, actio, & passio excedunt ipsum mixtum, nam alteratio conuenit etiam cęlis, actio, & passio nõ solùm mixtis, sed etiam elementis: Tum quia tex. 43. testatur Arist. se agere de mixtione propter generationem elementorum, inquit enim. *Quoniam oportet primùm de materia, & de vocatis elementis dicere &c. oportet priùs vtiq; dicere de quibus indeterminatè dicitur nunc, omnes enim qui elemẽta generant, & qui ea, quæ ex elementis segregatione vtuntur, & congregatione; est autem congregatio mixtio, &c.* Et tandem debebat Arist. nobis hanc suã intentionem patefacere, vt in alijs libris fecisse conspicimus, & tamen nullibi mẽtionẽ fecit de tali mixto corpore.

5 Resp. ad 1. inscriptionem librorum nõ semper desumi à subiecto adęquato, sed quandoq; à prima passione, sicut in præsenti, generatio enim est prima, & principalis passio hìc demõstrata de subiecto, quandoq; à principaliori subiecto, vt in lib. de Cęlo, quandoq; à principaliori principio, vt in lib. Phys. in quibus denominatio sumitur à natura. Nec sufficit ad rationem subiecti, quòd habeat principia, hoc.n. etiam passioni conuenit, sed requiritur, quòd per principia demonstrentur passiones de ipso, quod generationi non cõpetit, sed corpori. Ad aliam admisso assumpto, negatur paritas, quia quãdo aliquod subiectum partiale habet plures, & plures

affe-

affectiones,& principia, possunt de illo institui plures partiales tractatus, in quibus affectiones, seu principia erunt subiectum,at subiectum illarum passionũ erit obiectum adæquatum in omnibus illis libris,quibus complete, & adæquatè ipsius natura explicatur, vt patet in exẽplo adducto,corpus.n. animatũ declaratur adæquatè in lib.de an.paruorũ natur. de animal. & plantis, & ideo in omnibus istis vt peculiarem partẽ Philosophiæ componunt,est subiectũ.i. in quolibet libro aliud, & aliud sit subiectum(hæc diuisio tamen librorũ nõ videtur rectè fieri,quia vt diximus,partes scientiæ diuidi debent in rigore ad diuisionem subiecti)at in proposito corpus mixtũ adæquatè, & complete explicatur in his libris, ideo ipsũ erit subiectũ, nõ aliqua passio. Ad 2.cõcedimus Arist. hic agere de elementis nõ tamen vt sũt subiectum, sed vt principia subiecti.

6 Ad 3.egit vtiq; Arist.de generatione omnium,sed nõ eodẽ modo generationẽ.n.in vniuersali cõsiderauit in gratiam generationis mixtorũ, sicut & generationẽ elementorũ ad eandẽ ordinauit;Poterat quoq; Arist.priùs cõsiderare corpus caducum in cõi,& deinde ad elementa,& mixta descendere,at nõ fecit,quia corpus naturale in cõmuni non diuisit per corruptibile,& incorruptibile,vt priùs de incorruptibili.s. cælo,deinde de corruptibili ageret,sed diuisit p simplex,& mixtũ,ideoq; iuxta hanc diuisionem diuidendi,& constituendi sũt tractatus Philosophiæ. Per q patet ad Scotum,solum.n.ibi docet, Arist. in his libris agere de motu ad formã, non tamen ait ex instituto agere de omni motu ad formam,an verò de vno in ordine ad alium. Ad 4.iam diximus accretionẽ hic ab Arist. contemplari in gratiã generationis,& alterationis,ponens.n.differentiam inter duo oportet cognoscere vtrumq; & hac rõe reprehẽdit Antiquos,quòd nihil egerint de ipsa:tũ quia solũ egit de auctione, vt respicit formã mixti,non animam. Alteratio aũt quãuis excedat mixtum, & alteratio perfectiua competat Cælo,hìc tamen præcipuè consideratur illa, quæ inter contrarias versatur qualitates, & generationi inseruit; qua ratione consideratur actio,& passio. Falsum insuper est mixtionem in gratiam generationis elementorum contemplari, per mixtionem .n. non generantur elementa, sed corrumpuntur,& tertium mixtum causatur,vt suo loco dicetur,potius vice versa res se habet,ideo.n. elementa sunt miscibilia, quia sunt corruptibilia,& consequenter generabilia;neq; ex illo textu oppositũ colligitur,imò facit pro nobis, nam volens agere de mixtione, præsupponit elementa generari,& corrũpi,quod fusè postea declarat in 2. lib. eo quia non fit mixtio sine præuia alteratione actione, & corruptione miscibiliũ, hoc vult innuere illis verbis *De quibus indeterminatè dicitur nunc,omnes.n. qui elementa,&c.* quasi diceret quamuis ad perfectam mixtionis cognitionem prærequiratur scire, an elementa generentur, & quomodò, supponatur tamen sic in cõfuso pro nunc. Tandem satis insinuauit Arist.suam intentionem,dum in tex.43 cit.elementa vocauit materiam mixtorum, ex quo colligitur illa considerare in his lib. vt principia,non vt partes subiectiuas; & dum de ipsis egit ex professo in 3.& 4. de Cælo; & dum in 1.de Cælo 7.corpus naturale in communi diuisit in simplex,& mixtum;noluit autem exactè generationem actualem,& corruptionem elementorum explicare per se,& primariò, quia non corrũpuntur, nec generantur secundum totum, sed secundum partes,mixta verò secundum totum generantur, ideo generationem illorum in gratiã corporis mixti considerauit: nec est nouum, Aristotelem propriam intentionem obscurissimis verbis innuere.

DI-

DISPVTATIO PRIMA.

De primis Qualitatibus.

Voniam ad generationem substantialem tùm simplicium corporum, tùm mixtorum prauia necessariò prærequiritur alteratio, ordo naturæ idcircò postulat, vt priùs naturam alterationis explicandam aggrediamur, quàm ipsius generationis; immò quia ipsa alterationis tractatio non parùm conducit ad rectam generationis intelligentiam, idipsum ordini quoq; doctrinæ erit admodum consentaneum. Cæterum quia alteratio inter primas præcipuè qualitates exercetur, adhuc tractatio de his qualitatibus ipsi quoq; alterationi præmittenda erit, ac etiam de alijs quibusdam annexis, sine quibus alteratio nunquam fit, vt sunt actio, & reactio; atq; ideo prima in ordine disputatio erit de primis qualitatibus, quæ communiter ponuntur esse calor, frigus, siccitas, & humiditas.

QVÆSTIO PRIMA.

An calor, frigus, siccitas, & humiditas sint formæ positiuæ à rebus ipsis calidis, frigidis, &c. distinctæ.

1 CArdanus lib. 2. de subtil. asserit solum calorem, & humiditatem esse formas positiuas, frigus verò, & siccitatem esse dūtaxat priuationes, & defectus, illud quidem caloris, hanc verò humiditatis, quam sententiam defenderunt etiam quidam antiqui, vt refert Plutarc. in opusc. de primo frigido; & quoad siccitatem ex modernis eam am plexi sunt Aquilonius lib. 5. optic. defin. 5. & Arriaga disp. 4 de gen. sec. 2. quibus fauere videtur .S. Thomas 3. Cęli circa tex. 23. vbi ait siccitatem aliud non esse, quam humiditatis priuationē. Insuper Arriag. ibidem, licet concedat humiditatem esse quid positiuū in corporibus humidis, subdit tamen non esse quid distinctum ab ipsis, sed esse ipsammet substantiam fluidam, quare concludit non dari humorem, vel siccitatē distinctam, sed humorem nil aliud esse, quàm ipsa corpora fluida, siccitatē verò esse carentiam talium corporum fluidorum, seu corpora sicca esse corpora non fluida.

Communis tamen, ac vera sententia tenet hæc omnia esse formas positiuas à corporibus calidis, frigidis, &c. condistinctas. Ità de ipsis loquitur Arist. 2. de gen. cap. p. 2. & 3. & supponit Scotus 2. d. 15. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de primis qualitatibus, atq; ità passim sentiunt Peripathetici omnes.

2 Dicimus itaq; primò has omnes, & singulas esse formas positiuas, & probatur, quia Arist. vbiq; & præsertim in lib. de gen. per has cōtrarias qualitates docet agentia agere, & pati adinuicem, quod non esset, nisi singulæ forent positiuæ formæ quia reactio à priuatione non prouenit, sed ab aliquo positiuo; & 2. de anima 117. ait omnes istas tangibiles esse, priuationes autem sub sensu non cadunt. Accedunt rationes ineluctabiles, nam successio in motu prouenit ex contrarietate positiua termino rum, vnde quia lux non habet formam positiuam contrariam, sed tantum priuationem, in instanti introducitur etiā in subiecto extenso, cum ergò istæ qualitates omnes, & singulæ successiuè introducantur, vt patet, sequitur formas eis oppositas esse positiuas. Tum quia non tantum calor, sed frigus quoq; sentitur,

tiur, & sensus nostros immutat, in quibus etiam dolorem causat. Tum quia videmus subiectum frigidum verè in calidum agere, caloremq; corrumpere, quod non posset fieri, nisi frigus esset forma positiua. Tum quia nullū agens per se corruptionem intendit agendo, ergò frigidum agendo in calidum nō solum intendit corruptionem caloris, sed productionem frigoris. Tum tandem quia eadem facilitate, qua inquit Cardanus frigus non esse, nisi defectum caloris, & ex solo agentis calidi recessu consurgere, dicemus & nos è cōtra calorem esse defectum frigoris, & nō nisi ex agentis frigidi recessu contingere, & qua ratione probabit ipse calorem esse positiuam formam, eadem quoq; idem prorsus de frigore concludi poterit, ac debebit. Meritò ergo Scaliger exercit. 18. hortatur Cardanum, vt dum ex Rethicis mōtibus furit Boreas, ipse soleis, pileoq; abiectis in cāpo deambulet, nec metuat futurum, vt calor ipsi machinis vllis ex capite deturbetur, à frigore n. ipsi metuendum non esse, quia si frigus priuatio est, nunquam priuatio expellet formā, sed ipsa poti⁹ expellere à forma.

3 Quamuis autem istę rationes euidentius probent intentum de calore, & frigore ob sensibiliorem, ac magis obuiam eorum actionem, ac sensuum immutationem, quā de humiditate, & siccitate, eo quia sunt lōgè minus actiuæ, & sensuū immutatiuæ, tamen quia nec ipsæ omni prorsus actione priuātur, ac sensatione, ideo rationes allatæ etiā de ipsis sufficienter intentū probāt; Quòd autem humiditas quoq; & siccitas sint formæ inuicé actiuæ, probatur ex Aris. 2. de gen. 25. nam ex igne immediatè fit aer, & non nisi actione humiditatis in siccitatem, cum ignis, & aer non habeant contrarietatem intensam, nisi in illis duabus qualitatibus; tum etiā aliter ex duobus elementis non simbolis non posset fieri tertium contra Arist. illic, quoniā in productione ignis ex aere, & terra oportet, quòd caliditas aeris superet frig. ditatem terræ, & quòd siccitas terræ superet humiditatem aeris, & per consequens fiet inter eas actio, & passio; quod etiam patet varijs experimentis, sal .n. carnes exsiccat, & corpora, siccitas coagulat ex Aris. 4 Meteor. c. 34. & 36. quod est agere, & è contra sal liquescit, & humectatur ab aere, glacies ab aqua, & carnes in locis valde humidis computrescunt vtiq; actione humiditatis corrumpentis; & demum Medici humidis morbis sicca applicant, humida siccis, Auster calidus, & humidus corpora humectat, Boreas frigidus, & siccus eadem exsiccat, & alia sexcentū occurrunt consimilia exempla.

Negat Arriag. cit. has qualitates esse actiuas, & alterius consimilis qualitatis esse productiuas, vnde inquit nihil humectari nisi ingressu substantiæ fluidæ, & nihil exsiccari, nisi per expulsionem talis substantiæ, non autem per productionem alicuius qualitatis in corporibus humectatis, vel exsiccatis. Sed hic humectandi modus refellitur à Scoto 4. d. 46. q. 16. §. *alius est intellectus* ait .n. loquens de pane vino imbibito, & humectato, quòd corpora omnia partes aliquas habent porosas, & alias solidas, quāuis ergo porosæ humectari possint (ait Doctor) præfato modo per ingressum substātiæ fluidæ, solidæ tamen nequaquā, nisi admittatur penetratio corporum, sed humectantur tum per humiditatem corporis fluidi eis contigui in partibus porosis recepti, tum per aliam humiditatē in ipsis de nouo productā. Nec suffragatur, quod ait Arriag. n. 13. aquam non aliter humectare corpus, quàm eo modo, quo illud permeat; nam certum est corpora, vt v. g. panem quoquo versum humiditate perfundi, etiam quoad minimas particulas, & tamen aqua non sic peruadit illum, alioquin daretur penetratio dimensionum, ergo non pari passu currunt penetratio aquæ in panem, & humectatio. Falsum etiam est, quod addebatur in responsione corpora humida non exsiccari, nisi præcisè per extractionem humorum, non autem per productionē siccitatis in ipsis, vide-

videmus .n. Boream lutum constingere, & exsiccare, non tamen extrahendo vapores, & humores, sed siccitatem in eo producendo, vnde quandò postea vehementer à sole percutitur, mollescit rursus, & vapores, qui ad interiores partes se receperant, tenuiter exhalant, quod non esset, si Boreas illud exsiccasset per extractionem vaporum omniũ; & quidem si Boreas exsiccaret extrahẽdo vapores, vtiq; paulatim egredi conspicerẽtur, sicut cõspiciuntur, cum exsiccatur actione solis, vel ignis, aut saltim deberet lutum ab initio humidius apparere ob exitum vaporum, quale cernitur, cũ solis calore exsiccatur, quod tamen non videmus, ergo possunt corpora desiccari non tantum per extractionem vaporum ab ipsis, sed etiã per veram, ac physicam productionem siccitatis in eis; & si humores expellũtur, id fiet per introductionem siccitatis.

4 Dicimus 2. humiditatem, & siccitatem nedum esse formas positiuas, sed etiam reipsa distinctas à corporibus humidis, & siccis, Probatur, tum quia habent proprias actiones accidentales, vt nuper dicebamus; tum quia sunt sensibilia propria tactus, quod cum neq; substantiæ, nec priuationi conueniat, consequens est nec humorem esse substantiam, nec siccitatem eius priuationem; At negat Arriag. humiditatem, & siccitatem sensu percipi, & inquit, quando tangitur aqua, sentiri vtiq; calorẽ eius, aut frigus, humiditatẽ verò nequaquã. Sed planè id est negare sensum, cum .n. quis digitum immergit in aquam, non solũ frigus aquæ sentit, sed ipsam quoq. aquæ fluiditatem, sentit .n. ipsam comprimenti cedere, & circa digitum circumfundi, & si quis clausis oculis manũ dexteram aquæ immergat, sinistram cineri immittat, frigore, vel calore in eodem gradu affectis, certè ductu solius tactus discernet hanc esse cinerem, illam verò aquam. Accedit ex misterio Eucharistiæ argumentum ineluctabile, quod frustra Arriag. nititur eludere, ibi .n. remanet humor vini, non autẽ substantia, ergo hæc est ab humore distincta. Respondet, ibi non manere humorem, sed partes accidentis cum ea fluxibilitate, quam haberent, si ibi essent substantiales partes vini, vndè illæ partes accidentales non aliter humectant ibi, quàm se applicando corpori humectato. Hæc solutio seipsam destruit, & infringit, negat manere humorẽ, & cõcedit accidentia vini manere cum fluxibilitate, & humectare digitum eis applicatum, at quid aliud est fluxibilitas illa, quàm humor ipse, qui in tali fluiditate consistit? & quomodo humectare possunt, si non habent humorem? si ergo accidentia illa sunt fluida, & humectant planè erit ibi humor vini, cum tamen substantia non adsit.

5 In oppositum obijcies primò probando frigus, & siccitatem non esse formas positiuas, sed solas priuationes, q̃a per solum recessum agentis calidi v. g. solis alia frigescunt, & per solum recessum humoris exsiccantur; Conf. quia non alia ratione in hyeme omnia frigore rigent, nisi ob solis distantiam, qui prius propinquitate sua omnia calefaciebat. Sic etiam frigus, quod nos in febri aggreditur, aliunde non oritur, quã ex spirituum absentia, qui antea sua præsentia mẽbra fouebant. Et tandem Aris. ipse 2. de gen. 18. & 12. meteor. 22. frigus appellat priuationem caloris.

Resp. neg. assumptum, non enim frigus oritur ex absentia caloris, sicut cæcitas ex absentia visiuæ virtutis, sed potius calor deficit ob præsentiam frigoris; sic etiam ad illud de siccitate dicendum, quòd humores expelluntur per introductionem siccitatis; an autem per solam extractionem humorum possint interdum corpora exsiccari, mox explicabimus. Ad Conf. causa positiua frigoris in hyeme sunt terra, aqua, & astra quædam, quorum actio impediebatur in æstate ex nimia Solis propinquitate, vnde absentia solis non est causa illius frigoris, nisi per accidens, quatenus desinit conseruare calorem. Sic pariter ad illud de febri dicendũ, causa namq; positiua

sitiua illius frigoris sunt humores frigidi, qui propriam actionem exerunt, & exerunt in partibus exterioribus, dum spiritus calidi ad interiora sese recipiunt, qui sua præsentia eorum actionem prohibebant, vel remittebant, cui opitulatur forma mixtionis, in qua prædominatur elementum terræ, quæ est frigefactiua; Arist. autem ideò interdū appellat frigus caloris priuationem, quia ex duabus formis contrarijs vna solet esse perfectior, & excellentior altera, quæ proinde ob suam imperfectionem induit modum priuationis, si ad illā cōferatur. & quia in proposito calor est qualitas frigore excellentior, hac de causa interdum appellatur priuatio caloris, cum tamen absolutè in se sit forma positiua, sicut ipse calor.

6 Secundo obijcit Arriag. probando humiditatem, & siccitatem non esse formas distinctas à corporibus humidis, & siccis; Nullum est fundamentum ponendi eas distinctas à corporibus, ergo gratis ponuntur, probatur assumptū, quia illæ qualitates non sunt operatiuæ, nec percipiuntur in se, nec aliundè, ergo & quod non sint operatiuæ, patet, quia corpora humida non aliter humectant, nisi seipsa applicando alteri corpori, efficienter autem nunquam, pone, inquit, totam Oceani aquam, sit inter me, & illam vitrum leue, per quod aqua non possit permeare, in æternum nō humectabor. Nec dicas siccitatem valdè resistere; tiam percontatur, an hæc resistentia aliquādo vincatur, an nunquā, si nunquam, frustrà ergo ponitur humor operatiuus, quandoquidem nunquā operatur in sicca; quòd si aliquando illa resistentia vincitur, petit, quādo, & à quo vinci debeat, si ab humore totius Oceani pugnantis contra vnum leue vitrum non vincitur. Idem è contrario probat ex siccitate, quæ nunquam aliquid operatur efficienter, nec alio modo corpus exsiccatur, nisi quando ab eo expelluntur corpora humida, hæc enim si benè expellantur, eo ipso res exsiccatur, quia humoris substantia exijt è corpore; si ignis exsiccat suo calore vapores extrahendo, nec poterit assignari exsiccatio vlla in genere causæ efficientis; probat deindè principale assumptum quoad alteram partem, quia aqua sentitur, quatenus est frigida, vel calida, de eius autem humore nihil omninò sentitur.

Resp. neg. assumptū cum vtraq; probatione, vt enim cōstat ex dictis, & adhuc magis ex dicendis patebit, humiditas quoq; & siccitas propriam actionē habent, & sensationem; verū tamen est in actione nō multum pollere, vndè ob exiguitatem actiuæ virtutis in comparatione ad frigus, & calorem dici solent qualitates passiuæ, vt explicabimus inferius q. 4. & eadem de causa indigent proxima, ac intima applicatione ad passum, vt in illud agant, vt constat cū carnes sale exsiccātur, & panis vino humectatur, at licèt substantia vini humida, & salis sicca in partes panis, & carnis porosas sese insinuent, alias tamen partes solidiores proximas efficienter humectant, & desiccant; vnde ad illum casum de tota Oceani aqua manui approximata solo vitro interiecto, quod nunquam illam humectaret, dicimus id euenire ex debili humiditatis actione, & vehementi siccitatis vitri resistētia; & absolutè negamus nunquā fore humectandam, nam si phiala vitrea sale plena ponatur in aqua non post multum temporis videbimus sal humectari.

7 Ad aliud de siccitate iam supra negatum est exsiccationem fieri per solā extractionem humorum à corpore, & non etiam per inductionem siccitatis in eo, cum verò probatur, quia in hunc modum ignis exsiccat vestes lutū, &c. ait Angelt. lib. 2. de formæ propriet. pag. 45. quod duplex est desiccatio, vna substantifica, seù substantialis, quæ fit per resolutionem partium subtilium humidarum manentibus terrestribus, & in hoc sensu calor ignis, vel Solis exsiccat, quod est exsiccare per accidens, quia actione caloris non producitur vlla noua siccitas, sed tantùm rarefit corpus, in quod agit calor, vnde facilius euaporat

substantia humida, & remanet sola substantia sicca, quæ propter separationem à contrario magis exindè sentitur; alia est exsiccatio propriè dicta. s. qualitatiua, quæ fit per realem, & nouam produ ctionem siccitatis, & ista non fit à caliditate, sed est propria siccitatis; An verò primus dessiccandi modus possit exerceri sine secundo; videtur negatiuè respondendum, verisimile .n. est, quod dum Sol, aut ignis agit in lutum, madidas vestes, & similia alia humida, non solùm extrahantur humores ab illis, sed etiam aliqua de nouo in eis producatur siccitas, nō quidem actione caloris, sed actione siccitatis, quæ reperitur in igne, quæ etiam valdè iuuabit in genere causæ formalis ad expellendos humores, cū in passo fuerit introducta; si verò primus dessiccandi modus potest sine secundo contingere, tunc in eo casu contingeret desiccatio absq; vlla productione nouæ siccitatis per solam extractionem humorum à corpore; Quod etiam humiditas, & siccitas propriam faciant sensationem, patet ex dictis, & satis de se constat, tactu namq; benè sentitur, an vestis, & tela sicca sit, vel madida, & humectata Dices si ex re humida auferretur totus humor nulla addita qualitate, maneret res illa sicca, & talis sentiretur, ergo siccitas est sola priuatio humiditatis. Negatur antec. aliter idem argum. fieri posset de frigore, sed res illa neq; esset humida, neq; sicca, & sicut ablato calore subiectum non tali modo afficeret sensum, sicut afficit frigus, quia talis affectio frigoris est vera actio, ita ablato humore subiectum non ita afficeret sensum, sicut afficit introducta siccitate. I. verum sit, vt diximus sensibilius deprehendi frigus in corporibus, quàm siccitatem.

QVÆSTIO II.

An calor, & frigus, siccitas, & humiditas sint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potius in quibusdam substantiales, & quomodo definiantur.

8 QVamuis Philosophi omnes in Peripato vnanimi consensu in hoc conueniant, quod calor, & frigus, siccitas, & humiditas sunt formæ accidentales de prædicamento qualitatis; nihilo tamen minus non defuerunt, qui in elementis eas posuerint, velut formas eorum substantiales, ac substantialiter constitutiuas; talis fuisse videtur communis Græcorum sententia Alexand. Themist. Simplic. Philop. Ammon. & aliorum, quos citat, & mordicus sequitur ex Latinis (apud quos illa opinio nunquam inualescere potuit) solus Cremoninus perpetuus Græcorum latero, ac Idolatra integro libello pro hac re inscripto. Communis tamen, ac receptissima inter Latinos sententia, à qua etiam Græcorum quamplures non longè distant, si rectè intelligantur, oppositum docet velut de mente Arist. ac etiā veritati magis consonum, esse nimirum in quibuscunq; corporibus etiam in elementis ipsis accidentales formas, & accidentia de genere qualitatis, quod fusissimè, ac satis luculenter, & exactè cō tra Cremoninum demonstrarunt ex recentioribus Peripateticis Raguseius disput. Peripat. 15. & iunior Contarenus tom. 2. q. Peripat. de formis elementorum, qui alios citant, & adamussim omnes Arist. auctoritates ad rem hāc pertinentes expendunt, & ex nostris exactissimè P. Faber 11. Met. disp. p.

Sed etiam dubium est circa alteram quæstionis partem, Arist. n. 2. de gen. 8. 9. & 54. & 4. Meteor cap. p. definiens Calidum, & Frigidum, Humidum, & Siccum quasdam assignauit, quæ innumeras, nec leues, subeunt difficultates, quo factum est, vt plurimi illas penitùs abiecerint, & alias propria industria

inuestigauerint, alij vero eas acceptauerint, vt veras in plurimum, non semper, ità Pomponatius, & Buccaferr. 4. Meteor. & Conimb. lib. 2. de gen. cap. 3. q. 3. art. 2.

ARTICVLVS I.

In omnibus corporibus esse formas accidentales demonstratur.

9 Hæc est receptissima sententia præsertim inter Latinos, vt diximus, quam Scotus semper supponere videtur, vbicunq; de his qualitatibus loquitur, ità 2. d. 2. q. 6. N. & O. & d. 15. q. vn. & p. d. 17. q. 3. & 4. d. 12. q. 3. & alibi sępè. Probatur primò pluribus, & manifestis Arist. authoritatibus, non quia in his caput faciamus, nam apud nos sępe magis vrgebit vna stabilis ratio, quā mille auctoritates, scire namq; *est rem per causam cognoscere*, non per auctoritatem, & vt inquit ille, *non est attendē dum quis dicat, sed quid dicat*, & huius indolis sunt probatiores Philosophi, vndè Hieronimus ab Angesto Scotista in clitus lib. 2. de form. propriet. pag. 58. loquens de auctoritatibus etiam Arist. inquit, *quas sine experientia, vel ratione in Philosophia non libenter recipio:* Auersa q. 41. sec. 3. ait, *nec oportet in rebus Philosophicis totum ferè studium ad examinandas auctoritates conuertere*, & Ragusieus cit. cap. 4. in fine suffragatur dicens, *magis puto esse Philosophi rationibus, quàm auctoritatibus decertare:* vndè asserte sua solis auctoritatibus stabilire, vt Cremoninus assolet, non solùm in liberis Auctoribus est in decorum, sed etiam in ipsis Arist. Interpretibus minimè laudandum, vt monuit Zabarel. vir de Aris. doctrina benemeritus lib. de regionibus aeris cap. 6. vbi ait, *Et laudandi quidem in hoc sunt Interpretes Aristotelis, qui in sola ipsius auctoritate nō acquiescentes, de eius dicto dubitarunt, tanquam rationem quoq; exquirentes, quod quidem illi, qui veri Philosophi esse volunt, in omnibus facere deberent*; quare verus & genuinus philosophandi modus etiā in Peripato est non soli Arist. auctoritati acquiescere, sed etiam rationē vestigare dictorum ab Aris. nam qui soli auctoritati fidit, rationem spernens, argutè à quodam appellatus est vir multæ auctoritatis, sed modicæ rationis, seù *homo sine ratione*, ea igitur potissimum de causa Aris. auctoritates adducimus pro nostro asserto, vt putidum Cremonini mendacium refellamus, qui sec. 2. cap. 1. sub finem ait Latinos nec vnum quidem Aris. locum adducere posse, vbi elementorum qualitates appellauerit accidentales, cum tamen pro senten tia Græcorum legantur innumeræ ab ipso relatæ; summatim itaq; & clariores afferemus.

In 7. lib. Phys. 11. & 8. lib. 55. primas qualitates enumerat inter passiones sensibiles, idem habet p. de gen. 24. & lib. 2. de ge. 54. & 55. carpit antiquos, eo quia solas elementorum qualitates agnouerint, non eorum formas substantiales. Item lib. de sensu, & sensil. ait ignem agere non quatenus ignem, sed quatenus calidum, per quod manifestè secernit formam substantialem ignis ab ipso calore. Et 2. de partib. animal. ab initio docet qualitates non esse de essentia ele mentorum, sed illorum virtutes; & 7. Met. 17. disertissimis verbis ait substātias non esse, sed accidentia quod denuo repetit 5. Met. 19. & 8. Met. 5. videatur codex, quia verba sunt apertissima, quæ breuitatis gratia hìc non transcribimus. Deniq; idem deducitur ex varijs eiusdem Arist. principijs, quod nimirum substantia non habet contrariū, non suscipit magis, & minus, nō est per se immediatè sensibilis, non terminat alterationem, sed generationem, & alia huiusmodi, quorum oppositum omninò conuenit allegatis elementorum qualitatibus.

10 Ad eludenda hæc Arist. testimonia plura adinuenit Cremoninus diuerticula; Primò inquit Philosophum, cum illas qualitates vocat passiones elemen torum,

torum, & accidentia, loqui dubitando, & proponendo Antiquorum opiniones. Secundò cum negat esse substantias loqui de substantijs compositis, & per se subsistentibus. Tertiò cum negat in substantia contrarietatem, loqui tantū de substantia composita, non autē simplici, quales sunt formæ elementares, vndè vult substantiam latius sumptam, vt etiam differentias substantiales cōplectitur, contrarietatē habere, quod probat ex Arist. 1. Phys. 67. vbi principia rerum naturalium contraria ponit; & 10. Met. 13. vbi ait in omni genere aliquā primam contrarietatem reperiri, quatenus omne genus per oppositas diuiditur differentias. Quartò cum negat substātiam magis, & minus suscipere, id intelligendum esse de substantia in toto suo ambitu, Arist. n. ibi de eo magis, & minus loquitur, quod contrarietatem sequitur, vndè cum substantia quoad se totam contrarium non habeat, hinc fit, vt in eodem sensu magis, & minus non recipiat. Quintò non negare Arist. substātiam aliquam esse per se sensibilem, sæpius enim distinxit substantiam in sensibilem, ac intelligibilem, quarè sicut abstracta à materia est per se intelligibilis, ità materialis erit per se sensibilis; vel hoc asseruit de substantijs compositis, non simplicibus; vel deniq; elementares qualitates cadere sub sensu, vt qualitates sunt, & accidentia, non vt formæ substantiales. Sextò ait elementares qualitates in gradibus remissis terminare alterationem, quia tunc sunt accidentia, at cum ad eum intensionis gradum peruenerunt, vt queant elementa substantialiter constituere, tunc generationem terminare, quia tunc non amplius accidentia sunt, sed substantiales formæ euaserunt. Deniq; innuit alium euadendi modum, dicens substantiales elementorum formas non esse qualitates ipsas, sed connexionem duarum qualitatum, quæ ad determinatum gradum redactæ rationem elementi constituit, huicq; nexui .s. essentiali quidditati elementorum neq; contrarietatē cōpetere, nec suscipere magis, & minus, nec esse sensibilem, nec terminare alterationē, sed generationem.

11 Sed hæc omnia effugia prorsus vana sunt, nec quicquam prorsus valēt. Non primum, quia verum quidem est nonnullis ex præcitatis locis Philosophum examinate Veterum placita, posteà tamen ex propria sententia loquēs determinat ipsas qualitates nō esse substantias, sed affectiones elementorum, vt præsertim videre est 3 Met. 17. Non secundū, quia cum ait Arist. prædictas qualitates non esse substantias, absolutè loquitur de substantia, & absq; limitatione, & nedum negauit esse substantias, sed affirmauit etiā esse passiones, & affectiones, sic enim loco nunc citato loquitur, *horum vero (.s. elementorū) caliditates quidem, & frigiditates, & similes passiones non sunt substantiæ:* Non tertium, quia vt ostendimus in Logica disp. 7. q. 1. art. 3. proprietas illa cōuenit omni substantiæ, non solùm directè, sed lateraliter etiam, ac indirectè existenti in prædicamēto, nam eā Arist. prædicamento substantiæ adscripsit, vt à quocunq; alio accidentium prædicamento contradistinguit, & ideò de quacunq; substantia intelligi debet; tū quia si formis, ac differentijs substantialibus contrarietas conueniret, etiam & compositis ex eis constitutis conuenire deberet, quia forma, & differentia vel est totalis, vel certè principalis pars cōpositi, cui totam suam cōmunicat naturā, & conditionem; nec loca, quæ ex Arist. pro hoc adducit, ei suffragantur, vt loc. cit. in Logica notauimus. Non 4. tum quia vt ibidem diximus suscipere magis, & minus ab Arist. tribuitur substantiæ vniuersaliter, vt ab accidente condistinguitur, atq; ideò omni substantiæ etiam distributiuè competere debet, tū quia si aliqua substantia magis, & minus suscipit, ergo malè illam assignaret proprietatem de tota substantia, ac in toto ambitu suo; tum quia si de illo magis, & minus loquitur, quod contrarietatem sequitur, cum nulla prorsus sub-

stantia, vt diximus contrarium habeat, nulla quoq. suscipiet magis, & minus; tum tandem quia inferius disp. 5. q. 5. art. 2. absolutè ostendimus cuicunque formæ substantiali magis, & minus suscipere penitus repugnare. Non quintũ, quia cum Arist. 2. de Anim. 63. 64. & 65. docet substantiam non esse per se sensibilẽ, loquitur in vniuersum de quacũq; substantia, tàm composita, quàm simplici, quia in hoc eam ab accidente secernit; quod quidem etiam certissimè constat ex Eucharistiæ Sacramento, si namq; substantia per se sensibilis esset, tunc vt arguit Doctor p. d. 3. q. 3. K. & d. 22. q. p. in corpore posset eius præsentia directè, & absentia saltim indirectè sensu percipi, sicut inquit Arist. 2. de Anim. 113. quod visus est tenebræ percептiuus, quando. s. lux non est præsens, atq; ità posset sensu percipi absẽtia substantiæ in Hostia consecrata, quod est erroneum, & contra experientiam; tum quia nequit reddi ratio, cur potius sentiatur substantia elementorum, quàm mixtorum, cum illæ qualitates in vtrisq; corporibus similem faciant sensationẽ; dum autem Arist. assignauit substantiã sensibilem ab intelligibili distinctam, sanè non intellexit esse per se sensibilẽ, sed tantum ratione accidentium, quæ subiectat, hoc. n. sufficit ad ponendum inter vtramq; discrimen, quia per nullũ accidens sibi inhærens illa dignosci potest, nec vltra opus est, vt qua ratione vnum est intelligibile, eadem ratione alterum sit sensibile; ac etiam prorsus voluntarium est, quod ib. addebatur, dici posse qualitates illas sub sensu cadere, vt accidentia sunt, non vt substantiæ, sic enim eadẽ prorsus entitas esset insimul substantia, & accidens, & eadem prorsus entitas sentiretur, & non sentiretur sub diuersa ratione; tum quia ad sensum tactus pertinet cognoscere omnẽ exuberantiam, vt ait Arist. 2. de Anim. 118. ergo potest sensus tactus cognoscere qualitatem in quolibet gradu, etiam in summo, vt patet experiẽtia, ergo adhuc vt substantia per se sentiretur, quia ad talem gradum redacta per Aduersarios euadit substantia.

Neq; etiam valet sextum effugium, quia qualitas in gradu intenso non differt à seipsa in gradu remisso, nisi secundùm magis, & minus, at differentia secundũ magis, & minus, vt est apud omnes in confesso, non variat rationẽ specificam, tanto minus genericam, quis enim credet, quod eadem qualitas, quæ in secundo gradu v. g. erat accidens, eua dat substantia, statim ac tertium attingit, vel quartum? sed de hoc inferiùs rursus redibit sermo. Nec deniq; vltimũ, quia si nulla illarum qualitatum per se sumpta ad quemcunq; gradum redigatur, nunquam fit forma substantialis elementi, ergo nec ambarum combinatio, vel vnio in certo gradu, nam vel hoc aggregatum ex duabus qualitatibus duas importaret formas substantiales, vel vnam tantum; non primũ, tum quia tũc duæ formæ substantiales disparatæ simul informarent eandem materiam; tũ quia si ante vnionem erant illæ qualitates pura accidentia, nequeunt ex vi solius vnionis superadditæ fieri substantię, vnio enim solùm extrema copulat, & necrit, non autem eorum naturam essentialiter immutat, neq; 2. tum quia ex non substantijs substãtia coalescere nequit ex p. Phys. 52. tum quia si tota cõbinatio dicitur vna forma, non erit quid per se vnum, cum nequeat assignari per se actus, & per se potentia, sed aggregatum quoddam ex pluribus formis, & si est quid per se vnum, hoc erit potius cõpositum quoddam substantiale, quàm substantialis ipsa forma; omnia ergo illa Cremonini effugia friuola sunt, & vana.

12 Deinde probari solet à Latinis euidenti ratione, etiam in ipso Arist. fundata, nam p. Phys. 27. & 30. ac 3. Met. 17. quod vni est accidens, alteri nequit esse substantia, quæ propositio maximè veritatem habet in his, quæ dicuntur vniuocè, sed qualitates prædictæ, quæ vniuocè conueniunt omnibus corporibus tàm mixtis, quàm simplicibus,

bus, in illis sunt accidentia, ergo etiam in istis; maior, etiamsi sit Arti. cit. adhuc ratione probatur, tum quia substãtia, & accidens non talia iudicantur ex sola comparatione ad aliud, sed quia in se talis sunt conditionis, & naturæ, ergo nequit idem ad diuersa comparatũ modò substantiam esse, modò accidens, quia quod est de se tale, vbicunq; ponatur, semper est tale; tũ quia forma substantialis dat esse simpliciter, accidentalis secundum quid modo explicato disp. 2. Phys. q. 1. art. 3. adeout, omninò implicat tenorẽ hunc variari, vt ibi probauimus; Dices, quòd licèt substantialis forma, quantùm est ex se, det esse simpliciter, tamen si adueniret enti cõpleto, tunc daturam esse secundũ quid, & sic euasuram accidentalem. Hic casus est impossibilis, quia ens completum non est ordinabile ad vlteriorem formam, quæ det esse simpliciter, quãtum est ex se, alioqui nunquam fieret substantialis corruptio, nam hæc fit ob aduentum formæ substantialis disparatæ, sed si ista tunc accidens esset, iam compossibilis esset cum præcedenti; minor verò principalis argumenti ab Aduersarijs conceditur, & sanè negari nequit, nam videmus mixta calefieri, & frigefieri absq; aliqua substantiali mutatione, & in Eucharistia videmus illas remanere abscedente substantia panis, & vini.

Resp. Cremon. maiorem illam non esse absolutè veram, quia intellectio in Deo est substantia, & in homine accidens; figura rotunda Cælo est substantialis, inferioribus corporibus accidentalis; & forma substantialis dicitur accidens respectu materiæ, quia ei accidit, & substantia respectu compositi, quod substantialiter constituit, inquit ergo esse verum formam, quæ vni accidentalis est, alteri substantialem esse non posse, si eodem modo ab vtroque participetur, at falsum est, si participetur diuersimodè; & ideò quia calor in mixto non perfectè participatur ab ipso, nec calor in eo est ad eum gradum progressus, vt possit substantialiter determinare, ideò est accidens, & à materia ignis perfectè participatur, itaut substantialiter possit determinare.

13 Hæc solutio facilè infringitur, nam calor, quandò perfectè participatur à subiecto, vel id est, quia aliquis gradus ei additur, quem prius non habet, vel id contingit sine aliquo addito, non secundum, quia tunc non posset afferri ratio, cur modò perfectè participetur, & nõ prius, si primum, vel illud additum est eiusdem rationis cum imperfecta entitate caloris, vel diuersæ, si primum, ergo sicut entitas imperfecta erat accidens, ita & perfecta, quia quæ sunt eiusdem rationis sunt etiam eiusdẽ speciei, & consequẽter nequeunt esse substantia, & accidens, quæ non solũ specie, sed prædicamento differunt, si verò secundum dicatur, ergo illud additum erit substantialis forma, & consequenter quia entitas illa imperfecta remanet, nam in intensione prior qualitas nõ deperditur, iam in elemento erunt duo .s. calor imperfectus, qui est accidens, & calor perfectus, qui erit substantia, & hunc nos vocamus formam substantialem ignis, illum verò qualitatem, quod rectius est dictum, quia cum specie, & prædicamento differant, debent diuersis nominibus appellari, vt confusio euitetur, & ne cogamur concedere idẽ modò esse accidens, modò substantiam. Nec allatæ instantiæ maiorem illã labefactant, non illa de intellectione, aliijq; attributis Deo, & creaturæ communibus, hæc enim omnia purum præseferunt conceptum, non autem realitatem adæquatam ei substratam, at naturæ prædicamentales, vti sunt substantia, & accidens, realitates important genericas, vel specificas verè per differentias contrahibiles alterius, & alterius rationis, quia diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ sunt species, ac differentiæ per secundã regulam antepraedicamentalem, atque ideò prorsus implicat realitatẽ de prædicamento substantiæ commigrare in

realitatem de prædicamento accidentis, aut è contrà; Nec etiam obstat instantia de figura Cæli, licèt .n. sit accidens ab ipso naturaliter inseparabile, atq; ideò physica necessitate ei necessariò connexum, non tamen metaphysica, & logica, itaquod de ipso prædicetur in primo modo dicendi per se, vt Cremon. arbitratur; Nec deniq; vrget tertia instantia de forma respectu materiæ, aliud.n est loqui de accidente prædicabili, aliud de prædicamentali, forma respectu materiæ est accidens prædicabile, non prædicamentale, potest.n. benè substantia induere rationem accidentis prædicabilis, non tamen prædica mentalis, vt diximus disp.5.log.q.5.art. 2. de quo in proposito est sermo.

14 Postremo probatur, tum quia videmus aquam calefactam, cum ab igne remota fuerit, pristinam frigiditatem in se reparare, signum euidens aliud in ipsa reperiri principium frigiditatem anteuertens, in quod talis operatio referri debet, cum sufficienter referri nequeat in ipsam frigiditatem remissam, quia vniuersaliter nulla qualitas potest seipsā intendere in suo subiecto, vt disp.seq.q. 2. dicemus. Tum quia in Eucharistia videmus has qualitates remanere, vbi tamen omnis substantia deperit, quod adhuc magis vrget, si cum probabili sētentia teneatur, aquam etiam in vinum non transmutatam conuerti in sanguinem, quia tunc non sola mixti frigiditas remaneret, sed etiā elementaris .s.aquæ, vndè opinio Crem. videtur in fide suspecta ob Sacramentum Eucharistiæ. Tum tandē quia eodem pacto dici posset mixta his accidentibus cōstitui substantialiter, sicut .n. in elementis forma substantialis statuitur alia non esse, quā certa temperies primarum qualitatum, pariter asserere licebit in mixtis formā substantialem non esse, nisi certam earundem qualitatum temperiem, & nexum; vel si in mixtis præter primas qualitates in certa tēperie coniugatas admittūtur quoq; formæ substantiales ab eis distinctæ, eodem pacto idipsum de elementis asserere licebit; & ità re verà sentiendum est, quòd sicuti mixta propria substantiali forma substantialiter constituuntur, & indè à tota natura cōstituta peculiares fluunt affectiones, & accidentia, sic constituto vnoquoq; per propriam substantialem formā elemēto statim ab eius substantiali forma peculiaris oritur qualitas, veluti innata eius affectio, talis est in terra siccitas, in aqua frigiditas, in aere humiditas, & in igne caliditas, vt inferius suo loco disp. 7. magis explicabitur.

15 In oppos. obijcit. Primò Crem. innumeras Arist. auctoritates, quibus docere videtur formas elementorū esse primas qualitates. Prima est 2. de gen. tex. 6. & 7. vbi ait contrarietates, siuè contrarias qualitates simul cum materia esse principia, & formas, quibus cōstituuntur elementa; idem habet 2. de Anim. 117. & p.Phys. 54. vbi ait elemēta esse contrarietatibus cōplexa .i. qualitatibus contrarijs. Secunda est ex eodem 2. de gen. 24. vbi ait elementa esse inuicem contraria, quia eorum differētiæ sunt contrariæ, quod autem loquatur de differentijs specificis, patet, quia hinc colligit elementa in se transmutari, quod non nisi per differentias specificas contingere potest; idem habet p. de gen. 18. vbi ait distingui ignem, & terram per calidum, & frigidum, tanquam per differentias. Tertia tex. 49. eiusdem libri ait elementa ignem, & aquam esse inuicem substantialiter contraria, adeo vt substantia substantiæ contrarietur, sed non sunt contraria, nisi per qualitates, ergo, &c. Quarta ait 2. de Anim. 28 quòd siccis, & calidis, frigidis, & humidis aluntur omnia viuentia, si ergo illa, quibus viuentia nutriuntur, substantiæ sunt, tale quoq; erit siccum, calidū, &c. Quinta lib. 3. de Anim. 10. ait essentiam carnis consistere in calido, & frigido, sed caro est substantia, ergo, &c. Sexta lib. de sensu, & sensib. inquit, quòd ignis agit, non qua ignis, sed qua calidus, sed accidens nequit producere substantiā, ergo, &c. Septima lib. 2. de partib. animal.

mal.cap.1. ait qualitates,& virtutes elementates esse materiam mixti, sed materiã mixti debet esse substantia, ergo, &c. alias etiam affert auctoritates, sed nos clariores attulimus,ex quarum explicatione mox adijcienda aliarum facilè patebit intelligentia.

Resp. facillimè ad hæc omnia, ad 1. & 2.aliasq; similes auctoritates,quibus innuere videtur primas qualitates esse elementorum substantiales formas est communis solutio non dici elementorum formas, & principia, quatenus elementa sunt quædam corpora essentialiter constituta,sed quatenus sensibilia sunt, & actiua, ac passiua in communi rerum generatione,vndè cum Arist. sic loquitur,vel elementa considerat in ordine ad mixtionem,vel naturas elementorum circumscriptiuè explicat per passiones, tanquam per aliquid notius, vel demum qualitates vocat principia elemẽtorum,quatenus sunt dispositiones, & origines eorum quoad substantiam; & quidem non nisi aliquo ex his sensibus loquitur citatis locis, si attentè legantur; vndè 2.de gen.6.& 7. considerat ipsa in ordine ad mixtionem,& sensationem, vt constat ex ipso contextu, 2. de Anim. 117. loquitur de ipsis præcisè in ordine ad sensationem, seù quatenus sensibilia sunt,quærit.n.ibi,quodnam sit obiectum tactus, 1.autem Phys. 54. solùm vult innuere qualitates contrarias insequi naturalem elementorum complexionem,vt proprias eorum affectiones;& tandem 1.de gen.18.& 2.lib. 24.vel loquitur de elementis, non quatenus substantiæ sunt,sed quatenus principia mixtionum actiua, & passiua, ità .n. constituuntur per qualitates; vel si de ipsis loquitur, vt substantiæ sunt,nomine primarum qualitatum nobis circumscribit differentias eorum specificas,quæ nos latent,valdè enim frequens est apud Philosophos differentias specificas per accidentia propria à posteriori manifestare.

16 Tentauit Cremon. has communes infringere solutiones; non sufficit, ait, illa solutio, quod Aris. loquitur de elementis, vt sunt principia generationis mixtorum, quia adhuc principium generationis mixti debet esse substantiale, cum accidens nequeat producere substantiam;nec iuuat dicere esse principia instrumentalia; quia actio sequitur formam, nec separatur ab eo, ergo actio generatiua mixtorum debetur immediatè formis ipsis substãtialibus elementorum, atq; ideò cũ talis actio eorum qualitatibus adscribatur, sequitur ipsasmet esse eorundem formas substantiales. Nec etiam valet, inquit, altera solutio de circumscriptione formarum elementarium per qualitates; quia res occultas,& proprio nomine carentes solet Aris. significare nominibus fictis,& aliundè mutuatis,si ergo Aris. in elemẽtis agnouisset formas substãtiales à qualitatibus distinctas certè illis noua imposuisset nomina, cũ sæpè ac præsertim initio quarti de Cælo mentionem faciat de eis,quibus non sunt imposita nomĩna:cum etiam quia grauitas quoq; & leuitas sunt elementorum principia, si nõ in alteratione,saltim in ordine ad motũ localem,& tamen 2.de gen.8. negat Arist.ob id dici posse elementorum principia, ergo pariter nec primæ qualitates ea ratione possunt legitimè dici elemẽtorum principia.

Neutra tamen solutio infringitur;prima subsistit adhuc, quia cum dicimus elementa constitui principia mixtorum per qualitates, non intelligimus de principio principali, tale enim vtiq; est sola substantialis elementorum forma, cui etiam immediatè competit actio generatiua,& substantialis, sed loquimur tãtùm de principio instrumentali,cui tantũ conuenit actio dispositiua, quæ merè accidentalis est. Altera quoq; viget, nam optimum quidẽ est imponere nomina rebus, quandò res ipsæ sunt per se aliqualiter notæ,at cum pænitus abditæ sunt,& occultæ,vt in proposito sunt elementorum formæ,non possumus eis nomina imponere, sed tunc explicandæ sunt à posteriori per eorum effectus,ac pro-

proprietates, vt docetur 1. de Anima tex. 11. quod eò cõsultiùs fit, quantò hæ proximiores sunt ipsi formę substantiali, vndè in proposito ad circumscribendas elementorum formas aptiores sunt primæ qualitates, quàm grauitas, & leuitas, cum primæ ipsæ qualitates proximiores sint formis, sintq; priores, & cæteræ omnes ex illis dependeant; ideò iu rè negauit Aris. 2. de gen. 8. leuitatem, & grauitatem esse elementorum principia; eò vel maximè, quia ibi elementa contemplatur, vt sunt principia mixtorum, quo in munere eis tantum inseruiunt solæ qualitates inuicem agentes, ac cum ipsis elementis ad constitutionem mixtorum conspirãtes, ad quod munus leuitas, & grauitas sunt prorsus ineptæ, vt ibi Aris. monet. At reclamat Clem. & velut ingens infert absurdum ponere elementorum formas occultas, ignotas, ac innominatas. Quod tamen apud nos nullum prorsus est inconueniens, nam ignoramus etiam formas substantiales mixtorum, quæ sunt magis obuia, auri, argenti, lapidis, ferri, &c. si ergo hæ nobis sunt occultæ, si proprio carẽt nomine, cur non idem de formis elemẽtorum dicere licebit?

Ad alias auctoritates non minus facilis est occursus, Ad 3. non ait ibi ignem, & aquam substantialiter opponi, sed tãtum opponi eo modo, *vt contingit substantiam substantiæ esse contrariam*; nimirum medijs accidentibus, quibus affecta sunt, potest etiam concedi eorũ substantias virtualiter, & radicaliter cõtrariari, quia aliqua habere contrarietatem virtualem aliud non est, quàm posse contraria producere, vt dictum est disp. 7 log. q. 1. art. 3. Ad 4. non ait nutriri viuentia siccitate, frigiditate, &c. sed siccis, calidis, frigidis, & humidis .i. substantijs his qualitatibus affectis; per ꝙ patet ad 5. Ad 6. loquitur ibi de actione alteratiua ad generationem disponẽte, non autem de ipsa actione generatiua, quæ soli formę ignis competit principaliter, non autem calori, nisi instrumentaliter. Ad 7. dicitur ibi mixtũ cõstare ex elementorũ qualitatibus, quatenus ex earum temperie coalescit, & dicuntur materia mixtorum, quatenus sunt materialis dispositio ad formam.

17 Secundò, principaliter arguitur rationibus. Tum quia forma non agnoscitur, nisi ex præcijs actionibus, sed in elementis præter actiones proprias qualitatũ, quæ sunt calefactio, frigefactio, &c. nulla alia deprehenditur actio, ergo nulla alia est ibi forma. Tum 2. illud est de substantia rei, quo sublato aufertur res, 2. de Anima 9. sed sublatis primis qualitatibus aufertur ipsum elemẽtũ, ergo &c. Tum 3. illa est forma substantialis alicuius rei, per quam potest sibi simile producere, sed elementa per qualitates actiuas producunt sibi similia, ergo &c. Tum 4. formæ elementorum sunt contrariæ, alioquin incorruptibiles essent, quicquid enim corrumpitur, à suo contrario corrumpitur 1. de gen. 50. ergo sũt ipsæ primæ qualitates.

Resp. ad 1. neg. min. nam actio reducendi se ad pristinum statum, cum ab eo deiecta fuerint, ac generandi alias substantias elementares, & mixtas satis indicat aliam formam qualitatibus ipsis priorem, nulla enim illarum actionũ potest ipsis adscribi, non prima, quia vt diximus, nulla qualitas potest seipsam intendere, neq; secunda, quia calor v.g. in igne nequit, nisi calefacere, non autẽ ignire, hæc enim est actio propria formæ ignis. Ad 2. neg. maior, omnes .n. proprietates hoc habent, vt eis sublatis rerum substantia depereat, illud igitur, quo sublato, res per se primò formaliter, & immediatè tollitur, est vtiq, de substantia rei, & illud, quo sublato, non nisi consequenter tollitur essentia rei, est solum proprietas, ità soluit hoc arg. Auerroes 8. Met. com. 5. Ad 3. maior est vera de ratione producendi simile prima, & principali, qualitates actiuæ elemẽtorũ verò sunt illis rationes producendi similes solum instrumentales, ac dispositiuæ. Ad 4. sufficit, vt corrũpantur, quòd sint affectæ dispositionib. contrarijs, hæ namq; dum se se à subie-

cto expellunt, deficiunt per cōsecutionem formæ ipsæ elementares, & sic intelligit Aris. quicquid corrumpitur, à suo contrario corrumpi, nimirū vel per se, & primò, vel per accidens, & concomitanter; Accedit, vt diximus, formas ipsas substantiales elementorū esse saltim virtualiter, & radicaliter cōtrarias, vltra generalem illam incompossibilitatem, quam habent omnes formæ substantiales disparatæ in eodem subiecto.

ARTICVLVS II.

Explicantur definitiones istarum qualitatum ab Arist. traditæ.

18 CAlorem, & frigus, humiditatē, & siccitatem Aris. 2. de gen. 8. & 9. definiuit in concreto, vt eius mos est, in hunc modum, Calidum est, quod congregat homogenea, & segregat etherogenea; Frigidum, quod cōgregat homogenea, ac etherogenea simul; Humidum, quod facilè terminatur termino alieno, sed non proprio; Siccum, quod facilè terminatur termino ꝓprio, sed non alieno, Neq; audiendi sunt Conimb. cit. dicentes Arist. potius ex Antiquorum placito, quàm ex propria sententia allegatas attulisse definitiones, ꝙ ex quibusdam verbis eiusdem in eodē lib. tex. 54. colligere nituntur; Quia cū ab initio libri eas tradidit definitiones nullatenus veterum meminit, & easdē habet 3 Cęli 74. & 4. Metheor. cap. 1. & quamuis tex. illo 54. antiquos referat, non tamen illis attribuit præfatas definitiones, sed tantum, quod calidum segreget, & frigidum congreget, at tex. 8 non absolutè pronunciauit calidū segregare, sed ętherogenea segregare, homogenea verò congregare; & quando etiam has definitiones antiquorū testimonio firmasset, non ideò deduci debet de eius mente non esse, sed potius ipsum in hoc non Antiquis conuenire, cum eas nullibi reijciat, quod tamen facere solet, cū veterum placitis non acquiescit, Potius ergo enitendum est rectum harū definitionum eruere sensum, quàm asserere de mente Aris. non esse, præsertim cum passim ab omnibus Peripatheticis recipiantur, vt est videre apud Zabar. lib. 1. de primis qual c. 3. & seq. Menen. tom. 1. dilucid. pag. 120. Contar. tom. 2. quęst. perioat. q. de primis qualit. Arcesium 2. de gen. disp. 2. q. 8. Auersam q. 41. sec. 5. Hurt. de gen. disp. 6. sec. 3. & alios.

19 Dicimus ergo allatas definitiōes esse ritè traditas, & sic esse intelligendas, quòd .s. calor est qualitas, cuius virtute homogenea, & quæ eiusdē sunt rationis, adunantur, quæ verò alterius sunt rationis, dissoluuntur, quod manifestè constat in liquefactione metallorū, ceræ, &c. Nam aurum purgatur igne, quia omnes partes eiusdem rationis simul vniuntur, & dissimiles separantur, vt scoria, & impuriores partes à purioribus; item si cera habeat in se lapides, & paleas simul cōcretas, in liquefactione lapides subsident in fundo, paleæ supernatant, & in medio pura remanet cera; Ratio huius est, quia calor calefaciēdo habet virtutem relaxandi, & rarefaciendi, vndè consequenter eius actione, & caloris beneficio, quæ sunt eiusdem rationis, & conditionis, coadunantur, dissimilia verò separantur vnūquodq; proprium petens locum, nam si res illæ dissimiles sint, dissimilia quoq; postulant loca, & cum per liquationem omne tollatur impedimentum, quod secū concretio ferebat, naturaliter quodlibet ad suum tendit locum. Frigus è cōtra est qualitas promiscuè congregans homogenea, ac ætherogenea simul, ꝙ patet in aquæ congelatione, vbi videmus omnia in ea reperta, cuiuscunque sint generis, & conditionis, simul vniri, & hoc, quia frigus frigefaciendo vim habet condensandi, & constringendi, & consequenter, quæ reperit, simul constringit, & condensat. Humiditas est qualitas reddens corpus difficilè terminabile proprio termino, facilè alieno, etenim humiditas corpori affert fluxibilitatem quandam, quæ in causa est, vt

cor-

corpus difficulter proprios retineat terminos, & figuram, sed faciliter figuræ corporis continentis accomodatur, vt patet in aqua, & aere respectu vasis. Siccitas est qualitas reddens corpus facilè terminabile termino proprio, difficilè alieno, vt patet in lapide, ferro, terra, &c. & hoc, quia siccitas quandam confert duritiem, & consistentiam corpori, per quam resistit, vt alienæ figuræ accomodetur, & faciliter propriam retinet; & ità passim à Peripatheticis definitiones istæ intelliguntur, & explicantur.

20 Aduersus allatas definitiones emergit communis omnibus difficultas, nam definitio vniuersaliter per priora debet dari, non per posteriora, etsi per posteriora, saltim per ea, quæ proxima sunt, cur ergo Aris. volens has qualitates definire, non definiuit per priora, sed per effectus? & si per effectus, cur non potius per primarios, & proximos, quales sunt frigefacere, calefacere, humectare, & exiccare, sed per remotos, & secundarios ex primis prouenientes? tum quia quamplures alij præter illos dantur secundarij effectus, vt v.g. caloris indurare, liquefacere, mollire, &c.

Resp. primas qualitates secundũ se, & absolutè consideratas vtique per suas causas, & non per effectus definiendas fore, vt essentialiter definiantur, verum cum in lib. de gen. non ità considerentur, sed vt principia mixtorum, quemadmodum, & ipsamet elementa, ad exprimendum vniuscuiusq; munus rectè per effectus ab Aris. sunt definitæ, non quidem primarios, & proximos, quia per eos non exprimitur proprium earũ munus in generatione mixtorum, cum illos quoq; causent in generatione simplicium, sed per secũdarios, & remotos, nec hos etiam quoscunq; sed præcisè per illos, qui in generatione mixtorum exercentur præcipuè, quales sunt in definitionibus recensiti, & non alij; nam ad generationem mixti simpliciũ mixtio requiritur, hæc autem mixtio propriè fit à primis qualitatibus per effectus illos, nam in vnoquoq; corpore determinata requiritur mixtio, & condensatio, non summa, idcircò partes aliquid debent habere fluiditatis, & aliquid consistentiæ, hoc autem fit ex congressu humidi, & sicci, quatenus terminabilia, vel interminabilia sunt, vt dictum est; nequit autem hoc fieri, nisi illæ partes, quæ cõdensatæ improportionabiliter erant, segregentur, & quæ improportionabiliter fluidæ congregentur; rectè igitur definiuit Aris. primas qualitates per effectus, quia earum consideratio in istis libris relatiua est, non absoluta, rectè etiã per illos effectus, & non per alios, siuè priores, siuè posteriores, vt sunt calefacere, frigefacere, humectare, & exsiccare, item rarefacere, & condensare, quia per huiusmodi actiones, & operationes non limitantur ad mixtorum generationem, cum indiscriminatim exerceantur tàm in generatione mixtorum, quàm simplicium, calidum enim in aquam agendo eam calefacit, & rarefacit, & in vaporem, vel aerem conuertit, & frigidũ è contra in aerem agendo condensat ipsum, & vertit in aquam.

Hinc patet minus rectè Aresium loc. cit. dicere ideò Aris. per prædictos effectus secundarios segregandi, congregãdi, terminandi, &c. potius definisse, quã per primarios calefaciendi, frigefaciendi, &c. quia effectus isti primarij sunt notissimi, & cuiq; obuij, vndè definitio non esset notior definito, atq; ideò satius fuit aliquid de ipsis dicere, quod non omnibus esset peruium, quod benè fit per illos effectus secundarios. Hæc tamen non est sufficiens ratio, quia sic potuisset Aris. illas definire qualitates per rarefacere, & condensare, nam isti quoque sunt effectus caloris, & frigoris minus noti, quàm calefacere, & frigefacere, atq; sic insinuarent aliquid non omnibus ità peruium; ratio ergo præcisa, cur per illos effectus qualitates primas definierit, & non per alios, est, quã adduximus, quia nimirum cum hic considerentur, vt principia mixtorum, vtiq; secundum effectus peculiares ad generationem mixti pertinentes explicari debue-

debuerunt, & non alios.

21 Deindè verò contra singulas definitiones scatent difficultates peculiares, & primò contra definitionem caloris: Tum quia falsum videtur calorem segregare ætherogenea, nam actione ignus calefacientis cera, & pix, stamnũ & plumbum, si simul liquefiant ità misceantur, vt nequeant amplius separari, quod clarius apparet in pharmaco, vbi plures, ac diuersi liquores virtute caloris commiscentur; item hac ad ignem coagulatur, & cum ipso paleæ, & alia ætherogenea concrescunt, & idem cernitur in luto, dum virtute caloris solaris durescit; item actione caloris vitalis in ventriculo diuersa alimenta per concoctionem in chilum, & multi humores vniuntur in venis cũ sanguine, qui postmodum frigefacto sanguine emisso separati subsidunt, & alia plura passim similia exempla occurrunt, qua de causa Arist. 3. Cœli 74. ait calori per se conuenire, vt congreget, per accidens verò, vt disgreget. Tum 2. quia è contra falsum videtur, quod segreget ætherogenea tãtum, nam calor intensus vasa vitrea, & terrea frangit, ergo separat etiã homogenea, similiter dum glacies dissoluitur, aqua in varias difluit partes. Tum tandem, quia congregare homogenea, & segregare ætherogenea videtur potius tribuẽdum humido, quam calido, quoniam effectus debet potius tribui causæ proximæ, quã remotæ, at supradicti effectus calor est causa remota, humiditas proxima, ergo, &c. prob. min. quia non alia ratione calor homogenea cõgregat, quàm liquefaciẽdo, vt diximus, quod est humidum reddere, dum enim metalla liquescunt, tũc ætherogenea separantur, & homogenea vniuntur, si verò calefiant, & non liquescant, nulla fiet segregatio, aut vnio; è conuerso etiamsi aliquod mixtum non calefiat, sed aqua dissoluatur, idem effectus sequitur, nã partes grauiores descendunt, leuiores supernatant, ergo hic effectus nõ sequitur calorem, sed humiditatem; & frigus dicitur omnia congregare, quia condẽsat, & exiccat, ergo è conuerso segregatio ex liquefactione proueniet, non ex calore.

Resp. ad 1. Buccafer. & Pomponatius cit. concedendo calorem etiam interdum ætherogenea cõgregare, & inquiunt definitionem calidi ab Arist. datam intelligendam esse, vt in pluribus, quàm etiam vt magis expeditum recipiunt Conimb. cit. qui proinde addunt noluisse Arist. calorem, & frigus, tanquã per reciprocam, & verã definitionem eo modo explicare, sed tantum inculcare huiusmodi qualitatũ affectiones, quæ illis ità per se conueniunt, vt tamen interdum aliter contingere possit. Fatemur hanc solutionem esse omnibus expeditiorem, nec probabilitate carere, præsertim quia ab Arist. notiones illæ calidi, & frigidi non velut definitiones eorum videntur allatæ, sed tantum adductæ, tanquã propositiones veræ ad cõfirmandum id, quod ibi intendebat; Verum quia vbicunq; loquitur Arist. de calido, & frigido eis adscribit præfatas affectiones, & præsertim 4. Metheor. contextu 1. ait in omnibus idest vniuersaliter calidũ congregare homogenea, sicut frigidum ætherogenea illis verbis *videmus enim in omnibus calidũ, & frigidum terminantia, & copulantia, hæc homogenea vt calidũ, hæc verò ætherogenea, vt frigidum*, vt notauit Mercen. cit.

22 Ideò præstat cõmunem retinere responsionem, nimirum quod sicut calor habet per se calefacere, & tamen quandoq; refrigerat ex accidenti, vt cõtingit in antiperistasi, sic calor habet per se ætherogenea separare, sed quia aliqua sunt, quæ liquefacta maximè assimilantur in quibusdam affectionibus fluxibilitatis, liquabilitatis, & similib. hinc ità commiscentur, vt nequeant separari, talia sunt cera, pix, stamnũ, plũbum, & liquores quidam; vndè possumus cum Philopono 2. de gen. ad tex. 8. quẽ sequuntur Mercen. Auersa, & alij, dicere per homogenea Arist. non intelligere, quæ vnius sunt naturæ substantialis

tialis præcisè, sed quæ in liquabilitate, ac etiam grauitate, vel leuitate, aliauè simili complexione conueniunt, licèt diuersæ sint naturæ, per ætherogenea verò, quæ in his discrepant, licèt eiusdē sint naturæ, vt sunt exhalatio terrestris & terra, vapor aqueus, & aqua; qua admissa doctrina talis congregatio, & cōcretio fiet à calore per se potius, quam per accidens, quia congregarentur, vt homogenea, nō vt ætherogenea. Possumus etiam dicere id esse merè per accidens, quia intentio caloris est separare picem à cera, sed eius actio impeditur ab humore glutinoso, & tenaci illorum corporum, ratione cuius ex seipsis connectuntur, & veluti homogenea coire videntur, quamuis actio caloris illa segregare nitatur. Alio etiam modo potest per accidens calor ætherogenea congregare, nimirum partes tenuiores resoluendo, nam indè sequitur, vt partes, quæ remanent, quamuis ætherogeneæ, resistant segreganti ob crassitiē, & duritiem eis communem, & ità contingit in luto calore solis durescēte, ac etiam in lacte, quod etiam falsum est concrescere virtute caloris, vt principalis agentis, concrescit enim per coagulū crassum, & viscosum illi superadditum, inseruit tamen calor, vt attenuatione partium diffundatur per totum. Calor autem vitalis non vnit ex se illos diuersos humores, sed virtute animæ, quod est agens primarium, vel ob angustiam venarum, in quibus illi humores detinentur conclusi, vndè videmus, posteaquā sanguis è venis eductus est, tunc calorem ei innatum separare omnes illos humores, quod non eueniret, si à maximo frigore statim condensetur; & idē dici potest de vrina, in qua post emissionem partes crassiores separantur à subtilioribus. Tandem ideò Arist. 3. cæli 74. inquit calori per accidens cōuenire, quoòd disgreget, quia scopus eius præcipuus est homogenea congregare, & ad hunc finem ætherogenea dissoluit, vt homogenea vniantur, qua ratione ait 2. de gen. 8. quādo ignis solet quædam segregare, idipsum esse cōgregare ea, quæ sunt eiusdem generis, quia nimirum hoc sequitur ad illud.

Ad 2. calor veluti per accidens vasa dirumpit, dum eas rarefaciendo, ac dilatando abinuicem diuelluntur, eo modo, quo rarefaciens materiam ouorū, & castanearum, dum talis materia rarefacta maiorem petit locum, corticē rumpit, qui quidem effectus, vt notauit Auersa, potius est continui diuisio ex rarefactione proueniens, quàm homogeneorū disgregatio; vndè si vas liquari posset omnes eius partes euaderent continuæ, neq; censendus est ignis homogenea dissoluere, dum ea liquefacit & laxat, quia nō necessariò, quæ liquātur obinuicem seiunguntur, vt patet in ære, plumbo, & cæteris metallis, quæ etiam in ipsa fusione continuata perseuerant. Dices, ergo per accidens quoque est, quod homogenea à calore vniatur, & ætherogenea segregentur, quia per se tantum calefacit, & rarefacit, & ex hoc per accidens sequitur, vt leuia sursum tendant, & grauia deorsum, & sic segregentur ætherogenea, & vniantur homogenea, nam si ætherogenea essent æqualis ponderis non ea calor segregaret. Conf. quia causa, quæ tantum concurrit vt remouens prohibens, est causa per accidens, sed ad congregāda homogenea, ac ætherogenea segreganda concurrit calor vt remouens prohibēs, quatenus nempè rarefaciendo, & relaxando tollit impedimentum, quo cohibebatur descensus grauium, & ascensus leuium, ergo, &c.

Arefius cit. hac instantia conuictus concedit calorem non vtiq; homogenea per se congregare, & ætherogenea disgregare, quia rarefacit, & relaxat corpora, & media rarefactione liberū transitum præbeat diuersis partibus, vt sua loca petant; tum quia hac ratione si ætherogenea essent æqualis ponderis, non vtiq; segregarentur: tum quia cum homogenea quoq; rarefiant, deberent, & ipsa segregari, tum tandem quia hac ratione merè per accidens conueniret

calori

calori talis congregatio, & segregatio, vt allata instantia demonstrat; vt igitur hic effectus ei per se cōuenire dicatur, & non per accidens, nec illata absurda sequantur, calori tribuit immediatè virtutem eleuandi sursum, sic enim sal uatur, quod per se attingat prædictos effectus, nam eius virtute homogenea æqualiter eleuata congregantur, æthetogenea verò separantur. Hæc solutio falsum habet fundamētum, quod calor sit immediatè virtus eleuatiua, talis enim est leuitas, quæ vtiq; à calore procedere potest, quarè ascensus semper immediatè oritur à leuitate, non à calore; nec etiam in se absolutè satisfacit, quia ex homogeneis quædam grauia sunt, quæ virtute caloris attolli nequeunt, sed propria grauitate ablato impedimento subsident, vndè cum in fundo vasis v.g. vniuntur, non à calore congregari dicerentur, nisi per accidens; tum quia nec ipsa homogenea leuia sunt in eodem gradu leuitatis, quare solum homogenea æqualiter eleuata congregarentur, vt etiam ipse dicit, non alia; Potius ergo dicendum est modo iam declarato ad rarefactionē, & relaxationē factā per calorem per se sequi semper, & necessariò, nisi aliud obstet, congregationem similium, & dissimilium discretionem, & hac ratione dici per se effectum caloris, non autem quia primariò, & proximè ab eo procedat, vt enim diximus est effectus secundarius, & remotus; & quia etiam calor rarefaciendo & condēsando concurrit vt causa per se determinata ad tollendum obicem, quo impeditur congregatio similium, & discretio dissimilium, ideò dicitur causa talis effectus per se, & non per accidens; & cum dicebatur, quod ea ratione si æthetogenea essent æqualis ponderis, non ea calor segregaret; iam patet responsio ex dictis, quia hìc similia, & homogenea appellamus cū Arist. quæ sunt eiusdem complexionis, ponderis, & liquabilitatis; & tandem cum dicebat hac eadem ratione etiam homogenea debere per calorem segregari, quia ipsa quoq; per calorem rarefiunt, non minus quàm ætherogenea, neg. conseq. quia cum illa sint eiusdem ponderis, & grauitatis, non in distincta secedunt loca, sed in eodem permixta, & colligata manent.

23 Ad 3. pariter inquit Aresius, ꝙ si calor, quatenus tantum rarefacit, segregare dicatur, hoc potius tribuēdum esset humiditati, vel saltim raritati, quā ipsi calori, quare vt ipsi calori talis adscribatur effectus, ei tribuit vltrà virtutem rarefactiuam virtutem etiam eleuandi sursum, cuius beneficio homogenea æqualiter eleuata congregātur. Sed hoc iam impugnatum est, quare breuiter est dicendum, quòd licet assequatur calor hunc effectum segregandi ætherogenea, & congregādi homogenea media rarefactione, ac humiditate, vel potius liquefactione, adhuc tamen effectus iste calori adscribitur rantum, non alijs, quia hunc effectū considerat præsertim Arist. vt producendum in alieno subiecto; licèt ergo possit hic effectus ab humiditate produci in proprio subiecto, in quo reperitur, quia tamen nequit produci in alieno subiecto, nisi à calore, ideò calori tribuitur, sicut etiam è contra licèt siccitas in subiecto vbi reperitur, possit esse causa condensationis, & congregationis, quia tamen hic effectus in alieno subiecto nō nisi à frigore causatur, ideò frigori adscribitur, vt causæ; quam doctrinam cum recepetit Aresius loc. cit. non ei opus erat alias speculationes comminisci, cum illa sufficientissima sit pro argumenti solutione.

24 Secundò, contra definitionem frigoris instatur, quòd non omnia congreget. Tum quia in hieme vasa, imò saxa disrumpit, membra dissoluit, lacrimas ab oculis exprimit, & pituitam à cerebro, quæ per nares effluit, & in sangui ne è venis emisso separat terrestres partes, quas in imum deijcit, ab aquosis, & biliosis, quas in summum tollit, sal, & lutum à frigore, & humido dissoluuntur, & in media aeris regione v. frigo-

ris congregantur inter se vapores,& ab exhalationibus segregantur. Tum quia contrariarum causarum contrarij sunt effectus, cum ergo actio congregandi adscribatur calori, non poterit eadem frigori adscribi, quod est calori contrarium.

Resp. vt dicebamus calorem posse per accidens etiam ætherogenea congregare, sic in proposito dicimus è cōtra posse frigus eadem disgregare, & ità contingit in exemplis allatis,per accidens saxa,& vasa dirumpit,quatenus per se condensans, & constringens nimirum quasdā partes,istæ ab alijs scinduntur,dum eas secum trahere agglutinatas nequeunt; ob dissolutionem humoris,quo inuicem nectebantur,membra frigore solui dicuntur, quia spiritibus,& calore ad interiora refugiētibus destituta mēbra rigent,& collabescūt; lacrimæ ab oculis exprimuntur, & pituita à cerebro, quia dum partes crassiores,& solidiores per congelationē, & condensationem comprimuntur,tūc partes tenuiores compressionē non patientes exeunt, qua etiam ratione soli vapores constipantur in media aeris regione, & exhalationes compressionem refugientes exeunt, quas etiam frigus, quantum est ex se, condensare, & constipare intendit, separationem illam humorū in sanguine emisso iam diximus fieri à calore innato, non à frigore,vel si fit à frigore, id est per accidens,quatenus humores illi actione frigoris addensati, magis, vel minus graues secundum cuiusq; naturam redduntur,& diuersa petunt loca; sal, & lutum re vera à frigore non dissoluuntur, sed tantum ab humido, vndè sal videmus aqua dissolui,siuè frigida sit, siuè calida, dicuntur tamen à frigido dissolui ratione humiditatis, quæ solet illi esse connexa. Ad aliud dicimus posse eundem effectum à contrarijs causis procedere, si effectus est pluribus, & diuersis modis acquisibilis,vt in proposito est congregatio homogeneorum, quæ haberi potest per calefactionem,& rarefactionē, ac etiam per frigefactionem,& condensationem; Vel melius negatur esse eundem effectum sola homogenea congregare,quod soli calori conuenit, & congregare homogenea, ac ætherogenea simul, quod conuenit frigori.

25 Tertiò,tandem obijcitur contra definitiones humidi,& sicci, multa nāque sicca facilè alieno terminantur termino, difficilè proprio, vt flamma apud nos,& verus ignis in cōcauo Lunæ,hæc enim difficilè seipsis terminantur, sed configurationem recipiunt ex continēte.s.à fornace,& à concauo orbis Lunę, puluis quoq; & cinis,quæ sicca sunt,difficilè proprio terminantur termino, facillimè alieno.E contra verò multa humida difficilè alieno terminantur termino, facilè proprio, cuius rei experimentum aqua ipsa præbere potest, quia facilè effluit,& funditur,& multò difficilius retinetur oleum, quia velut humidius adhuc, magis penetrat; aquæ verò gutta in orbem suapte natura congloba tur, signum euidens habere terminum proprium,quod adhuc euidentius est de ipsa in glaciem concreta, ac etiam cum effunditur ex vase oblōgo,& concauo, nā adhuc in aere eandē retinet figurā.

Resp. ad 1. ea ratione Telesius dixit ignem humidum esse,quod quàm erroneum sit, neminem later; Buccaferr. & Pomponatius ex Philopono negant ignem recipere figuram à fornace, siquidem in ea non quiescit, sed semper egredi nititur, vndè proprios ei adscribunt terminos .s. figuram pyramidalē. Hoc tamen vltimum est falsum,tū quia elementa certam figuram ex se non habent ex 2. de Cęlo, tum quia illud propriam dicitur obtinere figuram,quod in ea stabilitatem habet,quod in flamma non cernitur, quæ semper trepidat, & variatur,tum tandem quia figura illa pyramidalis non cōuenit ei per se,sed merè per accidens, quatenus extra suūm locum existens sursum tēdere nititur per lineam breuiorem.Zab.cit. inquit ignē suaptenatura esse substantiam tenuem, & subtilem,& quia tenue vergit ad naturam

turam humidi ex 2. de gen. t. o. ideò hoc attributum ei competere potest, qua tenuis, non qua ficcus. At neq; id plenè satisfacit, quia si hoc attributum cõmune est tenui, & humido, malè assumitur pro definitione humidi, cum ipsum excedat, & tenui conueniat, quod potest esse ficcum. Dicendum igitur est, quod per facilè terminabile alieno termino intelligitur id, quod sponte sua, & quasi ab intrinseco alterius rei continentis figuram suscipit, seseq; illi accomodat, vndè quod ægrè eam recipit, & quasi coactè ab extrinseco facilè terminabile dici non debet, sic lana, & stuppa, si in aliquo vase comprimantur, terminabũtur vtiq; terminis illius, non spontè illos terminos secutæ, sed ab extrinseco coactę, ità quoq; terminatur ignis à fornace, aliouè cõtinente, nam huc, illucq; discurrit, vt foras erumpat; quod si lambit clibani concauum, hoc ideò facit, vt quam breui circuitu foras euadat, & si os clibani occludatur, statim extinguitur, humidum verò spontè se se accomodat figuræ continentis, & in eo conquiescit, vt constat de aqua in vase. Dices, falsum ex hoc haberi, quod neq; proprijs terminis facilè cohibetur, atq; ideò siccus non erit, vel siccũ non erit benè definitum. Neg. conseq. id .n. contingit in igne non quia siccus non sit, sed quia calor in eo siccitati prædominatur, quo fit, vt moderatio siccitatis vincatur voracitate caloris omnia depascentis, & in vicinam materiã se porrigentis; quòd si siccitas igni dominaretur, illum vtiq; cohiberet. Quòd verò de cinere, & puluere afferebatur, nullam prorsus ingerit difficultatem, quia non sunt vnũ corpus continuum, sed quamplurium corpusculorũ congeries, quæ taliter disponuntur, vt ad situm alterius corporis, vel vasis accomodẽtur, vndè si vnũquodq; illorum per se sumatur, vel si in vnã molem continuã omnia redigantur, & concrescant, vt fit de luto, tunc propriam haberent figuram, nec terminationem ab alio reciperent, insuper cinis, & arena non dicuntur fluire, sed potius labi ob materiæ exiguitatem, & discretionem.

Ad aliud dicimus neq; exempla pro alia parte allata multum vrgere, quamuis enim aqua, & oleum sint valdè fluida, adhuc tamen facilè detinentur vase, vel alio continente, & eius figurationi se statim accomodant; quòd si interdũ humida quædam repagula euertunt, ac foras erumpvt, vt euenit de aqua aggeribus conclusa, & de vino in dolio, id vtiq; ab humiditate non prouenit, sed à grauitate, vt in aqua, vel à calore, vt in vino ebulliente, vel alia consimili causa. Quod autem gutta aquæ interdum in orbem conglobetur, id euenit per accidens ob contrarij obsistentiam, vt ab eo se tueatur; Dum verò est in glaciem concreta, retinet terminabilitatem, in actu primo, vndè si calore soluatur, statim exibit in actum secundum; Demũ cum aqua effunditur à vase oblongo, & adhuc in aere illam retinet figuram adhuc in tali statu terminata dici debet alienis terminis .f. terminis vasis, illa .n. figura conseruatur in ipsa ex impetu, quem ex illa effusione accepit, vndè quo magis à vase recedit, figura illa euanescit.

QVÆSTIO TERTIA.

An istæ qualitates sint omnium primę.

26 NOtandum pro quæsiti intelligentia ex Angest. li. 2. de formæ proprietatibus 7. propriet. §. *secunda propositio*, & Tatar. de gen. q. 1. dum quæritur hìc, an præfatæ qualitates sint omnium primæ, itavt non fiant ex alijs prioribus qualitatibus, sed omnes aliæ ex ipsis, non intelligi quæsitum absolutè, & in omni genere, non enim fit comparatio cum qualitatibus spiritualibus, quandoquidem cum istis nullam habeant affinitatem, vel connexionem, sed cum materialibus, & corporeis, non tamen quibuscunq; quia non cum cælestibus, lux enim, & aliæ cæli qualitates reuera sunt illis priores, nedum dignitate, sed etiam causalitate, quia ab influẽ-

tijs cælestibus præfatæ qualitates primæ maximè pendent, itaq; earum primitatem dumtaxat inquirimus in ordine qualitatum materialiũ, & corruptibilium, in hoc enim sensu loquitur Arist. de illarum primitate 2. de gen. 7. & seq. præsertim 15. Tatar. 2. de gen. q. 1. §. *secundò sciendum*, & quia vt docet idem ibidem, istarum qualitatum quædã sũt per se, seù in seipsis sensibiles, & ideò dicuntur formales, vt sunt calor, frigus, color, sapor, odor, &c. quædam solum in suis effectibus, & ideò dicuntur virtuales, vt est virtus in succino, & magnete trahendi paleas, & ferrum, & virtutes, quas habent lapides, & plura medicamẽta ad producẽdos varios effectus, quæstio de primitate harum qualitatum mouetur in ordine ad omnes has qualitates, siuè formales, siuè virtuales, quia etiam qualitates istæ virtuales in inferioribus repertæ comprehenduntur in ordine qualitatum materialium generabilium, & corruptibilium; Itaque sensus quæsiti est, an istæ quatuor qualitates sint primæ respectu omnium qualitatũ sensibilium, generabilium, & corruptibilium, itaquod omnes huiusmodi qualitates tàm virtuales, quàm formales ab ipsis proueniant, an verò aliquæ sint independentes, & priores, vndè quæstio procedit de primitate causalitatis, & originis non perfectionis, in hoc enim sensu loquitur Arist. loc. cit.

Nonnulli apud Marsilium 2. de gen. q. 5. Tatar. cit. §. *Tertiò sciendum*, & Angest. cit. pag. 42. tribuunt elementis qualitates quasdam virtuales, quibus producunt proprias qualitates, non quidem in externo subiecto, quia in ipsum agunt per qualitates formales, sed in seipsis, vt cum elementa reparant suas formales qualitates ab agente cõtrario remissas, quare in singulis elementis duas ponunt qualitates virtuales duabus actualibus correspõdentes, & sic in igne v.g. duplicem geminant caliditatem, ac siccitatem, vnam actualem, alteram virtualem, & quia actuales depẽdent à virtualibus in esse, non è contrà, ideò consequenter tenent præfatas quatuor qualitates nequaquam dici primas respectu virtualium qualitatum, sed tantum respectu aliarum actualium; quã opinionem obsoletam suscitarunt Roccus 2. de gen. q. 2. & Auersa nuper q. 41. sec. 4. vbi addit præfatas quatuor qualitates solere dici primas inter sensibiles præsertim per sensum tactus, & ità haberi, ex Arist. 2. de gen. tex. 7. & seq. ac proindè non obstare huic loquendi modo qualitates illas virtuales elementares, quia non sunt per se sensibiles. Andreas verò Cæsalpinus lib. 4. peripat. qq. q. 1. vlterius pergit, & negat etiã intra sphæram qualitatũ formalium, & per se sẽsibilium illas quatuor posse propriè, & in rigore dici primas, vult enim siccitatẽ, & humiditatem ex caliditate pendere, & prouenire. Communis tamen opinio statuit illas quatuor esse primas inter omnes qualitates sublunares sensibiles, siuè formales, siuè virtuales, itaut non fiant ex alijs in eodem genere, neq; ex sese inuicem, sed aliæ omnes illius generis quoquomodo dependeant ex ipsis, eo fere modo, quo 1. Phys. materia, forma, & priuatio dicebantur prima principia rerum naturaliũ in fieri; ità Tatar. & Angest. cit. cum cæteris Scotistis Rubius 2. de gen. trac. de prim. qualit. q. 1. Conimb. q. 2. art. 2. Aresius disp. 1. q. 7. sec. 2. Io. de S. Th. q. 10. art. 1. Bannes q. 2. & alij Peripatet. passim in 2. de gen. & Galenus 1. Method cap. 2. testatur hanc fuisse prius traditã ab Hippocrat. in lib. de hominis natura, imò quidam aiunt fuisse etiam Pythagoræ, & Platonis in Thymeo, & aliorum veterũ, quod videtur innuisse Arist. 2. de gen. 6. inquiens, *alij supponentes vtuntur* (ipsis s. primis qualitatibus) *& non dicunt quare, aut talia, aut tot.*

27 Dicimus primò, nequaquã admitti debere in elementis qualitates quasdam virtuales, à quibus illæ quatuor nobis notæ proximè oriantur, eiusdem appellationis, ac denominationis. Ità Scotus 2. d. 16. D. & 4. d. 12. q. 3. E. Tatar. & Angest. ex professo loc. cit. sequuntur

tur Recētiores passim,& Conimb. pro hac citant Capreol. 2 d.16.q.2. Soncin. 9.Met.q.8.Sot.2.Phys.q.1.Marsil.2.de gen.q.5. Henric. quol.11.q.6. Ægid. quol.2.q.16 & Auicen.p.suffic.cap.5. Deducitur manifestè ex Aris. qui cap. 2.& 3.lib.2.de gen. qualitates elementares actuales,& formales vocat absolutè primas in elementis, nec per somniū quidem alias virtuales significauit, à quibus istæ vulgatæ oriantur, Ratio fundamētalis adducitur à Doctore loc. cit. quia pluralitas sine euidenti necessitate ponenda non est,at nulla apparet necessitas harum qualitatum virtualiū in elementis præter actuales, quia vel ponuntur ex hoc, quòd substantia nequit immediatè agere,sed medio instrumento, vel quia cum qualitates formales sint variabiles,dandæ sunt aliquæ inuariabiles in elementis, quarum actione aliæ reparentur,cum à contrario valdè fuerint eneruatæ; primum effugium vanum est,tum quia quando illud concederetur de actione transeunti in externum subiectum, non est opus illud etiam admittere in immanenti; tū quia adhuc quærendum manet de istis qualitatibus virtualibus à quo producātur, vel a substantia immediatè, vel mediāte alio accidente, si primum iam admittitur actio immediata in substantia, vndè idem præstabit dicere de qualitatibus formalibus,quòd immediatè proueniant à forma substātiali absq; alio medio, si secundum iam daretur processus in infinitum; tum quia substantiam non esse immediatè actiuā est falsum principium iam solidè cōtra Thomistas discussum disp.7.Phys.q 6.art.3. Alterum quoq. effugium facilè præcluditur (ait Doctor) quia cum forma substantialis inuariabilior sit, quàm ista virtus, satis erit,vt variabilitas qualitatum formalium in inuariabilitatem formæ substantialis reducatur.

Deindè probatur ex Angest.& Tatar. quia nullus apparet effectus vndè deprehendatur elemētis tales inesse virtuales qualitates, nisi reductio eorū ad suas qualitates actuales, vt Aduersarij fatentur, sed hoc minimè vrget, tū quia omnes tales reductiones saluari possūt in elementis per immediatā actionē formarum substantialium, vt latè ostendimus disp.7.Phys.cit. tum quia vinū calefactum ad pristinam frigiditatem se reducit,& tamen in eo non ponitur qualitas virtualis frigefactiua, nam si vinum haberet talem frigiditatem virtualē nō plus deberet ventriculum calefacere, quàm frigefacere, imò tunc in vino essent qualitates virtuales oppositæ.s. caliditas virtualis,quam in ipso omnes admittunt,& frigiditas virtualis. Tandem tales virtuales qualitates elementorum essent ipsæ quoq; remissibiles, & per consequens redderentur elementa tandem impotentia se reducere ad pristinū statum connaturalem, & assumptū incōsultò negatur ab Aduersarijs,tū quia videmus in mixtis qualitates virtuales esse remissibiles, vt experientia docet in pipere antiquato, & alijs mixtis alteratis, tum quia videntur illæ virtuales qualitates respectu actualium se habere instar habituum respectu actuum,at habitus sunt remissibiles per contrarios actus,ergo,&c. Alias quoq. rationes ad hoc adducit Io.de S.Th.loc.cit. quæ tamen minus idoneæ sunt, non enim minus auertunt tales qualitates virtuales in mixtis (in quibus tamen ipse quoq; eas admittit) quàm in elementis,& sunt facillimæ solutionis, vt eas consideranti constabit, quas proindè omittimus.

28 Aduersus hanc conclusionem arguunt,quia assignari nequit à quo aqua calefacta ad pristinam reducatur frigiditatem,nisi frigiditas virtualis, non ab humiditate aquæ,cum non contrarietur calori, non etiam à forma substantiali aquæ,cum nulla forma substantialis agat sine instrumento. Tum 2. quia alioqui illa caliditas aquæ corrumperetur, & à nullo corrumperetur, non à forma substantiali aquæ, quia hæc illi non cōtrariatur, cum substantiæ nihil sit contrarium,ergo à nullo corrumpitur, nisi ponatur virtualis frigiditas. Tum 3. quia

ens naturale maneret cum maioribus qualitatibus disconuenientibus, quàm conuenientibus, quod prorsus repugnare videtur, patet hoc assumptũ in aqua efferuescente, quæ habet maiorem caliditatem actualem, quàm frigiditatem, hoc autem inconueniens euitatur, si ponatur virtualis frigiditas. Tum 4. quia vt vrget Auersa, accidentia variabilia, licèt interna, videntur produci mediantibus alijs fixis, & inuariabilibus; atq. de his qualitatibus id specialiter colligitur ex mysterio Eucharistiæ, vbi remota naturali substantia, adhuc apparet eadem virtus reparandi connaturalem frigiditatem, quãdo calor indebitus ab aliquo externo agente fuerit inductus. Tum tandem, quia constat ingenitas esse à natura quibusdam mixtis virtuales qualitates, vt piperi cum ad calefaciendum ventriculum, cur ergo similes non etiã elementis pariter concedentur?

Ad 1. & 2 constat ex dictis disp. 7. Phys. cit. q. 6. art. 3. reductionem illam fieri à forma substantiali, quæ ad actionem saltim immanentem nullo indiget instrumento; & illa caliditas corrumpitur formaliter quidem à frigiditate, quę de nouo producitur à forma substãtiali ipsius aquæ, effectiuè verò ab ipsamet forma substantiali, quæ frigus illud in se excitat, & est communis solutio Scotistarum. Ad 3. dicatur cum Angelt. inconueniens non esse, aquam stare cũ maiore caliditate, quam frigiditate, dũmodò humiditas eius sit intensa, nempè supra medium eleuata; concedi etiam potest aquam stare posse cum qualitatibus, quæ magis nituntur ad eius corruptionem, quàm conseruationem, imò sic est in omni corruptione aquæ priusquam ipsa corrumpatur, & hac ratione tunc dicitur esse in statu violento, & ad corruptionem tendere. Ad 4. patet ex ratione Doctoris allata pro conclusione illud fundamentum esse pænitus ruinosum, & potius oppositum concludere, & reductio specierum vini ad pristinam frigiditatem in Eucharistia fit immediatè à Deo, qui in eo mysterio supplet quascunque substantiæ vices ad occultandum miraculum, nec est necesse quicquid circa misterium illud contingit, consecratione peracta, naturæ viribus contingere, multa namq; fiunt à Deo ex vi antecedentis miraculi; & hoc ipsum Auersa fateri tenetur, nisi velit in vino cum virtuali caliditate admittere quoq. virtualem frigiditatem, quod suprà vt absurdum intulimus.

29 Ad vltimum negant aliqui etiam in mixtis virtuales qualitates, & conantur omnia saluare per formales, & actuales, vndè inquiunt, piper, & vinum non calefacere ventriculum infira ad calefaciendum virtute, sed aduentitia caliditate ab ipso ventriculo accepta, cuius rei argumento est, quia cõstat piper stomachum non calefacere, nisi prius à stomacho calefiat; Quod si eis obijcias, multò maiorem calorem produci à pipere excitato à stomacho, quàm sit ipse calor excitans, occurrunt hoc ideò esse, quia huius mixti cõplexio adeò prompta est ad calorem concipiendũ, vt à minus calido vehementiùs calefiat. Hæc tamen solutio prorsus vana est, quia nullum passum quantumuis promptum, ac dispositum ad recipiendam alicuius agẽtis impressionem potest ab illo intẽsiorem recipere qualitatem, quàm agens ipsum in se actu, vel virtute contineat; tum quia alioqui posset augeri calor in infinitum, stomachum .n. pipere calefactũ, & è contra piper à stomacho possent ità se mutuo in calefactione coadiuuare, vt in infinitum procedatur; Idcircò Zabarel. li. 2. de gen. mixti cap. 9. aliter respondet, & concedit piper, vinũ, & similia mixta esse formaliter calida, ait autem, quod calor formalis vini est propter frigus ambiens valdè remissus, & ad interiores partes redactus, sed postea per calorem stomachi quasi excitatur, & in virtute formæ substantialis recuperat totum naturalem calorem, sicut cum aqua reducit se ad pristinã frigiditatem, & deinde causat illum calorem in corpore. At contra hoc est experientia ipsa, nam calor hic in vino

quoq.

quoq. sensibilis foret, cum formalis po natur à Zab.& actualis,& tamen in nulla eius parte sentitur, quantumuis intima; tum quia si in eo aliquis extat calor, planè hic minor est calore ventriculi, quo igitur pacto potest illum tantundé augere? tum tandem, quia venena frigida etiamsi calida stomacho applicentur,& à calore stomachi calefiant, adhuc tamen frigiditatem causant in corpore,ob cuius augmentum animal interit,ergo saltim in alijs mixtis negari nequeunt huiusmodi qualitates virtuales æquiuocè productiuę actualium; & si piper, & vinum petūt prius à stomacho calefieri, vt illud intensius calefaciant, id vtiq; non desideratur ad excitandum calorem aliquem actualem,qui in vino delitescat,vt aiebat Zab. sed ad excitandum virtualem; neque talis excitatio in omnibus mixtis necessaria est pro operatione qualitatum virtualium, vt constat in allegato exemplo de venenis, sed tantum in quibusdam ex peculiari eorū complexione, & constitutione. Aiunt alij piper stomachum non calefacere, sed spiritus animales ad illud trahere à quibus calefit. At id quoq. vanum est, quia etiam in ore,imò,& in olla calorē producit, & iuuat ad decoctionem carnium;tum quia hæc ipsa virtus attractiua spirituum esset qualitas quædam virtualis, sicut ponitur in succino, & magnete.

30 Sunt igitur admittendæ qualitates virtuales in mixtis, tum ob rationes allatas, tum quia est communis inter Medicos opinio, quam sæpius videtur supponere Doctor 1.d.37.q. vn.& 2.d. 14.q.3.ad arg. princip. & clarius 4.d.3. q.3. præcipuè ad 2. tum tandem quia dantur res aliquæ, quæ virtutem habent attractiuam aliorum corporum ad se, hæc autē attractio non fit ab aliqua sensibili qualitate,vt patet,alioqui in omni corpore, in quo talis inueniretur qualitas,eosdes operaretur effectus,quod nō videmus. Sed adhuc instat Aresius cit. §.c.3.supernacaneas esse huiusmodi virtuales qualitates,quia quicquid ab ipsis petimus,haberi potest per ipsas formas substātiales,nam sicut dicimus ab aquæ substantia produci immediatè frigus,sic pariter dicere poterimus à piperis substantiali forma prodire immediatè calorem. Addit, quod hæc virtualis qualitas oportet, vt habeat aliquam formalem entitatem, quia per esse virtuale nō constituitur aliquid actu in suo genere, at quæ nam erit hæc formalis entitas? certè fingi non potest, quid futura sit (inquit) nam deberet esse nobilior calore,& posset producere aliam qualitatem sibi formaliter similem, cuius tamen nullum vestigium videmus. Cæterum effectus huiusmodi non posse substantiali formæ tribui immediatè palā est,tum quia producuntur actione transeunte (non .n. piper seipsum calefacit, sed stomachum) ad aquam secundum communiorem forma substantialis non concurrit,nisi medio instrumento;tum quia tales virtutes sunt remissibiles, vt constat in pipere antiquato,vino euaporato,&c. at forma substantialis non remittitur; tum quia videmus magnetem ferrum nō attrahere, si allio sit affricta, quia nimirum allij qualitas veluti attractiuæ qualitati magnetis contraria eius actionem impedit,at si talis actio à forma substantiali immediatè prodiret, nō vtiq. impediretur, quia formæ substantiali nihil est contrarium. Nec Aresij instantiæ vrgent,nō prima, quia frigus ab aqua producitur actione immanēti, dū ad pristinam redit frigiditatem,at calor a pipere,& vino producitur actione transeunti in stomacho,non inseipsis,& satis patet ex modò dictis,quare tales effectus nequeanę immediatè attribui formæ substantiali; nec etiam valet altera instantia, quia tales qualitates non ideò dicuntur virtuales,quia non habeant esse formale, & actuale extrà causas, sed quia in seipsis non sentiuntur ad differētiam aliarum qualitatum, quæ quia inseipsis etiam sentiuntur, & non tantum in suis effectibus, ideò dicuntur actuales, & formales, vt suprà explicuimus; nec quia tale suū esse formale,& actua-

le habet idcircò opus est, vt aliam sibi formaliter consimilem qualitatẽ produ cat, quia est agens æquiuocum, non vniuocum, sicut de grauitate videmus, quę non aliam grauitatem producit, sed motum, ac impetum impressum.

31 Instabis adhuc contra has virtuales mixtorum qualitates, nam causa ex se productiua alicuius qualitatis siuè vniuocè, siuè æquiuocè, si applicetur passo illius qualitatis capaci, vtiq. illam ei appinget, cum ergo omnia mixta capacia sint primarum qualitatum, vinum, piper, & similia easdem in omnibus producerent qualitates, si eis applicentur, quod tamen nō videmus, ergo si postea cum sint in stomacho istas qualitates causant, dicendum erit non prouenire ab ipsis, sed à calore stomachi principaliter, tanquam excitante, & adiuuante calorem formalem illorum. Resp. vt qualitas illa producatur in aliquo passo, non sufficit, vt sit illius capax, sed etiam vt sit proportionatum tali agenti, vt ab ipso eam recipiat, non enim quodlibet potest agere in quodlibet, sed præcipuè in istis virtualibus qualitatibus vnum agens habet virtutem causandi aliquem effectum in vno passo, quem nequit in alio causare, etiamsi eundem specie effectum recipere possit; sic videmus aliqua animalia ex aliquo veneno frigido interire, non alia, etiamsi eiusdem frigoris sint capacia; palea est capax attractionis, sed à succino ei imprimitur, non à magnete; aliqua etiam agentia sunt, quæ licet sint causatiua alicuius effectus, illum tamen producere nequeunt, nisi cum alio corpore coniungantur, vel tali modo disponantur; & hinc est, quod non in omnibus potest piper, aut vinum calorem efficere propter improportionem agentis ad passum, concedimus tamen calorẽ stomachi iuuare aliquo modo, ac veluti excitare virtualem calorẽ piperis, & vini, esto talis excitatio nō in omnibus mixtis semper sit necessaria, vt suprà diximus.

Itaq; ad solutionem vltimi principalis positi sub n. 28. concedendum est assumptum admittendo nimirum qualitates virtuales in mixtis, vt omnes etiã Recentiores admittunt Conimb Ruuius, Io. de S. Th. Bannez, & alij; sed negãda est consequentia, & ratio disparitatis iam assignata est nuper soluendo instantias Aresij, vbi satis declaratum est, cur qualitates istæ necessariæ sint in mixtis, non autem in elementis.

32 Dicimus 2. inter qualitates corporum sublunarium sensibiles .s. & caducas illæ quatuor sunt omnium primę. Ità Arist. à tex. 9. vsq. ad 15. vbi ex professò probat has qualitates esse primas qualitates huiusmodi corporum, vndè tex. 15. concludit manifestũ esse, quod omnes aliæ differentiæ reducuntur ad primas quatuor; Solet autem ab omnibus hac ratione probari, quia primæ qualitates in hac seriè dicuntur, quæ non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, sed ex ipsis ceteræ oriuntur, qua ratione materia, forma, & priuatio dicebantur prima principia rerum naturaliũ, sed illę quatuor sunt huiusmodi in coordinatione qualitatũ, de quibus est in præsenti sermo, ergo, &c. quæ quidem ratiò si in toto rigore sumatur, vt cum tribus rerum naturalium principijs seruent in primitate quatuor illæ qualitates omnimodã proportionem, vt quamplures velle videntur, non est admittenda, nam in isto rigore non eis competit prima conditio, lux enim in multorum sententia calorẽ producere potest, producitur etiam secundum alios à raritate, cũ .s. attritione attenuantur corpora, & calefiunt, & ne fiat contentio de istis qualitatibus, quia non sunt propriæ corporum elemẽtarium, & corruptibilium (inter quas tantum fit ista comparatio in primitate, vt suprà diximus) sed communes etiam cælestibus corporibus, saltim negari non potest, quod à virtualibus qualitatibus mixtorum produci non possint, piper enim producit calorem; quædam venena frigus, &c. Nec etiam eis in eodem rigore quadrat secunda conditio, nam in antiperistasi calor producit frigus, vt euenit de aquis putealibus in

æstate, & è contra frigus caloré, vt contingit de calore stomachi in hyeme, potest etiam calor producere siccitatem, vel humiditaté, vt patet de liquefactione ceræ, & induratione luti, vndè ait Aris. 4. Metheor. ab initio calorem, & frigus humectare, exsiccare, indurare, & emollire; nec dicas hoc esse per accidens, quia nec etiam hoc modo principia rerum naturalium fiunt ex seinuicem, in eodé genere principiandi, quod sufficit né currat omnimoda proportio inter prima principia rerum naturaliũ, & primas qualitates in hac secunda cõditione. Nec deniq; tertia conditio cõuenit eis in eo rigore, vt omnes prorsus aliæ qualitates per se, & proximè ex omnibus illis simul sumptis, vel saltim ex aliqua illarum, sunt enim plurimæ aliæ qualitates, quæ immediatè ex substátiali forma proueniunt, si enim formæ elementorum, quæ sunt imperfectissimæ habent suas proprias qualitates ab ipsis emanantes, hoc certè formis mixtorum longè perfectioribus denegãdũ non erit; tum quia si omnes prorsus secundæ qualitates ex sola primarum cõmixtione cõsurgerent, facilè possent ad libitum produci quilibet sapor, color, & odor, diuersimodè nẽpè primas qualitates contemperando, permixtis enim illis in tali gradu, & in certa contemperatione, statim consurgeret hic, vel ille sapor, & odor, prout quisq; vellet, quod tamen non videmus.

Conditiones ergo illæ primorũ principiorum, quòd non fiant ex alijs, &c. non simpliciter, & absolutè ad primas qualitates transferri debent, sed seruata proportione, & per quandam analogiã; Itaq; illæ quatuor qualitates dicuntur primæ ex prima conditione respectu aliarum, quia vniuersaliter, & à toto genere alias præcedunt, etiamsi in particulari quandoq; contingat aliquã primarum qualitatum ab alijs produci; dicuntur primæ ex secunda conditione, non quia per accidens interdum vna ex alia non fiat, sed quia non habent abinuicẽ eam necessariam dependẽtiam, qualem ab ipsis habent qualitates secundæ, quæ semper supponunt primas, nulla namq; istarum alteram necessariò supponit, nã & siccitas potest esse sine calore, vel frigore, & quælibet alia potest esse sine vnaquaq; earũ, vndè quòad hoc sunt omnes, & singulæ æquè primæ, vt Aris. docet 2. de gen. 14. & Doctor 1. d. 17. q. 3. §. Quapropter falsum est, quod aiebat Cæsalpin. cit. humiditatem, & siccitatẽ ex frigore, & calore per se prouenire quia humiditas coniungitur in aqua cũ frigiditate, in igne siccitas cum summo calore, & è contra siccitas cum frigore in terra, humiditas cum calore in aere, præsertim in Aris. sent. ergo per se qualitates illæ ex frigore, vel calore, aut amborum commixtione non proueniunt, sed sunt æquè primæ, ac illæ.

33 Demum tertia conditio itá eis aptari debet, vt omnes aliæ qualitates in generabilibus, & caducis corporibus ab eis quoquomodo dependeant proximè .s. vel remotè, ac dispositiuè, vt inductione probari potest, nam qualitates sensibiles vel pertinent ad sensum tactus, vt sunt graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, asperum, lene, crassũ, & tenue, calidum, frigidum, humidum, & siccum, palam autem est, quòd omnes illæ ab istis quatuor vltimis oriuntur, vel ex permixtione istarum, quatenus vna prædominans est, v. g. molle, lubricũ, lene, & tenue ex humido prædominante; durum verò, aridum, asperum, & crassum ex sicco prædominante; graue ex frigido prædominante, leue ex calido, itá docet Aris. 2 de gen. 8. raritas, & densitas non ponuntur, quia reuera qualitates non sunt, vt inferius videbitur. Vel pertinẽt ad sensum gustus, vt sapores, & hæ quoq. oriuntur ex ipsis primis ex Arit. de sensu, & sensib. ca. 4. quo in loco dulcedinem refert ad calorem prædominantem, acritatem verò ad frigus. Vel pertinent ad olfactum, vt odores, & istæ quoq; ex ipsis oriuntur ex prædominio calidi, & humidi secundum Arist. ibid. cap. 5 & 2. de Anim. 9. Vel pertinent ad auditum, vt sonus, &

istæ, licèt immediatè ex primis ortum non habeant, tamen quia dependent ex alijs qualitatibus ab istis quatuor causatis præcipuè ex duritie, ideò mediatè saltim ab ipsis dependent, vt habet Aris. sec. 11. problem. Vel tandem ad visum attinent, vt colores, & lux, & quidem colores ab ipsis proueniunt, vt notauit Scot. 4.d.49.q.15.A. vndè Aris. sec. vlt. problem. albedinem ad frigus, nigredinem verò ad calorem reduxit; lux verò, licèt in sua cõmunitate ab ipsis non pendeat, vt potè quia etiam in cælestibus corporibus reperitur, attamen vt in sublunaribus existit, vtiq; saltim remotè ab ipsis trahunt originem, quatenus requiruntur in certa temperie ad formã substantialem, à qua proximè emanant, vt notauit Tat. cit. §. *secundo sciendum*, lumen verò, quia non est quædam qualitas ab intrinseco competens luminoso medio, sed ab extrinseco .s. à lucido, hinc si lucidum erit sublunare, etiã lumen ab ipso causatum ab istis qualitatibus pendebit, nam effectus dependet saltim mediatè ab eo, à quo sua causa dependet, lumen autem est species sensibilis lucis, vt docet Doctor 2. d.13. quod etiam dicendum erit de qualibet alia sensibili specie alterius qualitatis; Qualitates item virtuales mixtorum, licèt proximè à forma dimanent, attamen quia forma substantialis istas prærequirit qualitates, ideò ad illas aliquam dependentiam habebunt; & totus hic discursus ex eo confirmari valebit, quod ex notabili variatione istarum qualitatum aliæ omnes qualitates variantur.

34 Hæc tamen dependentia cæterarum qualitatum à primis non adeò essentialis est in omnibus, vt non etiam dependeant ab alijs rebus, nec possint etiam produci sine ipsis, nam quamplures istarum à Cælo produci possunt; & multa sunt in quibus primæ qualitates eodem modo attemperatæ manent, & tamen contrarias habent qualitates secundas, multa .n. sunt frigida, quæ non sunt alba, & multa calida, quæ nõ sunt nigra, quod argumento est non semper ex sola commixtione, & attemperatione primarum qualitatum secundas oriri, alioquin leui artificio possemus quemlibet producere colorem, & saporem, vt supra arguebamus, sed ipsam quoq; substantialem formã, diuersasq. eius virtutes ad illarum productionem concurrere; hoc tamen semper verum est, quòd in sublunaribus concurrunt illæ quatuor qualitates, vel aliqua illarũ ad productionem cæterarum vel proximè, vel remotè, & dispositiuè, vt diximus, quia qualitates secundæ vel oriuntur immediatè ex primis, vel ex forma substantiali mixti, quæ cum medijs primis qualitatibus producta fuerit, cõsequenter qualitates ab ipsa resultãtes, à primis quoq; mediatè dependent, ac etiam dispositiuè, quia qualitates primæ sunt veluti dispositiones ad qualitates secundas recipiendas; & ex hac doctrina soluuntur quæcunque obijci possunt contra primitatem illarũ qualitatum; Cum verò audis secundas qualitates à primis oriri, id non ità intelligendum est, quasi efficienter à primis producantur, sed sicut ex pugna elemẽtorum causæ principaliores mixta producunt quasi ex materia, sic proportionaliter ipsa mixta primis qualitatibus diuersimodè affecta secundas producunt, ex quibus autem combinationib. primarum singulæ qualitates secundæ oriantur, fusè discurrit Zanard. in vniuerso elementari q.6. sed eleganter valdè Angest. lib. 2. de form. propriet. pag. 102.

QVÆSTIO IV.

An omnibus istis qualitatibus conueniat actiuitas, & resistentia, & quomodo.

35 PRo intelligentia quæsiti expendendum est, quid sint actiuitas, & resistentia, & quomodo differãt, & quidem quid sit actiuitas constat satis ex dictis disp.7. Phys. q.3. art.3. est enim ipsa virtus agentis, qua efficiẽter al-

aliquem producit effectum; difficilius est explicare, quid sit resistētia, de qua fusè agunt Suarez disp.43. Met. sec.1. Ruuius 1. de gen. trac. de act. & react. q.1. Aref. 1. de gen. q.47. & Auersa q. 39. sec.9. breuiter tamen dicimus, quòd resistentia est, qua impeditur, vel retardatur actio contrarij, ne fiat vel totaliter, vel non tam citò, aut tanta intensione, aut perfectione, & est duplex, vna actiua, altera formalis, quæ ab alijs dicitur passiua, prima (licèt non tam propriè dicatur resistentia) est ipsamet actio agentis, sicut potentia resistitiua actiua est ipsamet actiua potentia agētis, inquantum impedit contrarium debilitando actiuam virtutem ipsius, nè in idem agens reagat, vel non tanta velocitate, & intensione, vt ignis calore tanquam potentia, & calefactione, tanquā actione non solum calefacit aquā, verumetiam debilitat virtutem aquæ, nè in ipsum ignem reagat, aut non tàm citò, & intensè, vndè solū actiuis qualitatibus conuenit, & colligitur ex Doctore vbicunq; reactionem concedit, vt in 4.d.44.q.1. D.

36 Resistentia verò formalis (quæ propriè est resistentia) vt deducitur ex Scoto 2.d.2.q.9 Z. & 4 d.1.q.5.F. & d. 49.q. 16. §. *alius intellectus*, non est quædam actio, cum etiam rebus non actiuis conueniat, vt cum lapis duritie resistit, nè diuidatur, & grauitate, nè moueatur; tum quia aliud est reagere, & aliud resistere, etenim hoc fieri potest sine illo, & est quædam pura defensa à contrario; Nec est propriè passio, imò potius est negatio passionis, impassibilitas enim inquit Doctor d. 49. cit. non est, nisi negatio posse pati, & resistentia, & illud dicitur resistere agenti, quod non patitur ab ipso; sed actualis resistentia formalis dupliciter explicari potest, vel per negationem, vel per affirmationem, primo modo explicatur à Doctore in §. cit. quòd sit negatio actionis ab agente, & passionis in subiecto vel totalis, vel non tàm intensæ, & velocis, vndè connotat applicationem agentis obsidentis, & oppugnantis; secundo modo explicatur à Doctore 4.d.1. q.5. cit. dum ait, esse quandam manentiam, seù persistentiam in proprio statu; tunc igitur res actu resistit, quando quærit durare, & persistere ad præsentiam contrarij oppugnantis in eodem statu, quæ duratio propriè dicit rei existentiam; sic frigus aquæ resistit igni, nè subito calorem inducat in eam, & hoc sua præsentia, & inexistentia in aqua; aer nullo modo resistit luminoso, quia statim luminosum inducit formam in aere; lapis sua grauitate resistit motori, nè ab illo loco amoueatur, vel non tanta facilitate, sed adhibito maiori conatu. Cum igitur hæc formalis resistētia nō sit aliud, quàm duratio rei in suo statu, nè ab agente oppugnante deturbetur, iuxtà illud poetæ *Durate, & vosmet rebus seruate secūdis*, cuilibet formæ, siuè actiuæ, siuè non actiuæ conueniet. Potentia autē resistitiua formalis erit ipsamet entitas rei persistentis, nam Aris. cap. de qualitate in prædic. ait durum significare potentiam, quia obstat, quo minus facilè secari possit, non videtur autem necessaria aliqua alia distincta potentia ad resistendum, præscindendo enim à quacunq; virtute, adhuc frigus existendo in aqua impediret actionem caloris, quia ex se propriam appetit conseruationem, & existentiam; quòd si placet hanc ponere potentiam distinctam, vt Aris. ibi velle videtur, & nos cum eo disp.7. log. q.3. art. 2. non repugnamus, & fortè hoc erit magis consequens ad ea, quæ mox dicturi sumus; hoc notato.

37 Dicimus primo singulas qualitates istas habere potentiam actiuam vniuocam ad agendum in contrariam, cum tali ordine, vt magis actiuus sit calor omnibus alijs, deindè frigus, posteà humiditas, vltimo loco siccitas. Conclusio quoad vtramq; partem communis est apud omnes Marsil. 2. de gen. q.19. Saxon. ibid. q.6. Venet. cap.15. summę. Telet. ibid. q.3. Conimb. q.3. & 15. art. 3. Tienen. tit. de react. Angest. pag.45. Ruu.

Ruu.1.de gen.trac.de act.& react.q.2. Auersā q.41.sec.6. Aref.2. de gen.disp. 2.q.9. Mercen. volum. 1. dilucid. pag. 118.Zab.lib.1. de qualit.element.cap. 5. Contar.tom.2.disp. perip. de primis qualit. & alios Perip. Et quidem quantum spectat ad actiuitatem, iam abundè probata est q.1. huius disp.addimus autem vnamquamque actiuam per se esse in suam contrariam, quia in aliam non contrariam non agit per se, & directè, pugna namq; inter contraria versatur, sed indirectè tantum, & per accidens, vt diximus n.17. Quo auté ad ordinē actiuitatis inter eas assignatū probatur, quia illud agens est actiuius, quod in maiori distātia suā protrahit actionē, & citiùs, sed in maiori distātia, ac vehemētius agit calor, quàm frigus, & humidū, quā siccum, cuius rei signū est, quia minus detineri potest manus in corpore calido, quàm frigido, & rursus minus in frigido, quàm in humido, quia etsi manus posset diutiùs detineri in corpore humidissimo, non tamen frigidissimo; citiùs etiam humidum humectat, quàm siccum, vnde in locis humidis habitantes facilius, & citius humiditatem contrahunt, quàm degentes in locis siccis siccitatem, ergo, &c.

38 Sed contra primam partem conclusionis præter iam obiecta q.1. huius disp.adhuc solet obijci trita Arist. auctoritas, qui 2.de gen. 8. & 4. Meteor.cap. 1. solum calorem, & frigus vocat qualitates actiuas, humiditaté verò, & siccitatem passiuas. Resp.ex Angest.cit. caliditatem, & frigiditaté dici actiuas, cæteras passiuas, non quia singulæ non sint actiuæ, & similiū productiuæ suo modo, sed triplici ratione, primò quidem, quia illæ fortius, velocius, & sensibilius agunt, istæ autem minus, & ideò illæ per excellentiam vocantur actiuæ, istæ verò passiuæ, quia parum actiuæ, quam glosam adhibent Marsil. Saxon. Aref.cit.& Tat. Secūdò, quia istæ plus resistunt, quàm illæ, quæ est conditio passi; Tertiò tandem quia subiecta harum duarum, inquantum talia dicuntur passiua magis, vel minus, prout humidū dicitur benè terminabile termino alieno, & malè termino proprio, siccum autem è contra dicitur benè terminabile termino proprio, malè autem alieno, terminari autem est pati, sicut è diuerso congregare, & disgregare, quod conuenit calori, & frigori, est quoddam agere, & in hunc modum luculenter se explicat Arist.4.Metheor.cap.1.& hāc expositionem recipiunt Tole.Mercen. & Auersa cit. quam tradiderunt Philopon.Niphus, D.Tho. & alij, quæ certè conformior est ad contextum litteræ, vt disp.7.q.2.dicemus.

Deindè contra alteram conclusionis partem de ordine actiuitatis inter eas constituto sese offert difficultas, quòd siccitas, & humiditas sint actiuiores alijs duabus, nam videmus statim ac pānus, vel lignum in aqua immergitur subito fit humidus, quod non contingit in calore, etiamsi in fornacem lignū mittatur. Rursus densitas materiæ magis iuuat ad agendum, at siccitas plerūque reperitur in materia densa, qua ratione frigidum quoq; erit actiuius calore. Resp.ad 1.quod corpus illud aquæ immersum, vt notat Arist.2. de gen.14.& Doctor 4.d.49.q.16. supra F. ab initio madefactionis non dicitur verè humidum itaut verè humiditas aquæ produxerit actione vniuoca aliam humiditatem in ligno, vel panno, sed dicitur vdū, vel irrigatum, quia potius fit quædam adhæsio partium aquæ circa lignum, & pannum, vndè si aqua solum in superficie est recepta dicitur vdum, si adhuc profunditatem permeauit, dicitur irrigatum; verum tamen est progressu temporis fieri tandem corpus illud verè humidum per veram productionem humiditatis in eo. Ad 2.occurritur ex dicendis disp. seq. densitatem non magis iuuare ad producendum intensiorem effectum, sed ad citius, & distantius agendum, vndè solum iuuat actionē, non autem reddit materiā intēsiuè actiuiorē, sed ipsā relinquit in eodē gradu actiuitatis innatæ, & ideò negatur conseq.

Di-

39 Dicimus secundo resistentia formalis conuenit omnibus illis qualitatibus ordine opposito illi, quo eis compe tit actiuitas, hoc, s. modo, vt quæ est minus actiua, sit magis resistens, & quæ minus actiua, magis resistens, vndè sicut in actiuitate primũ locum obtinet calor, 2. frigus, 3. humiditas, 4. siccitas; in resistentia ex opposito primum locum tenet siccitas, 2. humiditas, 3. frigus, 4. caliditas. Ità Auctores omnes cit. pro 1. concl. & est contra Vallesf. controuers. 11. ad Tysones Martinaz 1 lib. de gen. cap. 9. q. 3. Niphum eod. lib. cum. 195. q. 3. & alios paruos volentes resistentiam his qualitatibus competere eo ordine, quo eis adscribitur actiuitas; Notanter verò sermo fit in conclusione de resistentia formali, non autem actiua, quia hæc resistentia, vt diximus initio quæsiti, non est ab ipsa actione diuersa, atq; ideò potentia resistitiua actiua eodem prorsus modo, ac ordine eis conuenit, ac ipsa potentia actiua, & effectiua; Probatur quoad vtramq; partem, & quidem quoad primã, quod hæc resistentia formalis omnibus conueniat, est de se clara, quia quælibet forma, dum est in subiecto, sua existentia, & informatione impedit, nè alia incompossibilis forma introducatur, ergo multò magis formæ contrariæ, vt sunt calor, & frigus adinuicẽ, humiditas, & siccitas. Probatur etiam quoad alteram partem de ordine statuto in resistendo, quia vtiq; datur magis, & minus in potentia resistitiua, vt colligitur ex Arist. in prædicam. qualitatis, & 4. Phys. 71. vbi adducit exempla de molli, & duro respectu secationis, & de medio raro, & denso in ordine ad motum; hæc autem potentia nequit actiuiori conuenire, quia si actiuior esset magis quoq; resistitiua, nunquam posset à contraria vinci, immò actiuior totaliter alias destrueret, quod est contra ordinem vniuersi, ergo quia omnia in pondere, & mensura facta sunt, debet aliquid esse in minus actiua, per quod possit actiuiori resistere, & compensare excessum actiuitatis, ità notauit Doctor 4. d. 49. q. 13. infra B. vbi docet, quòd licèt in elementis sit contrarietas est tamen proportionata æqualitas hinc indè in agendo, & resistendo, *quare .n. ignis non comburit omnia elementa, cum sit maioris actiuitatis? non videtur ratio* (ait Doctor) *nisi ex proportione, vel adæquatione aliorum in resistendo virtuti suæ in agendo*, & hæc est ratio à posteriori deducta ex legibus diuinæ prouidentiæ; & quòd talis inter eas qualitates seruetur ordo in resistendo, docet experientia ipsa, nam gutta su per mappam benè siccam fusa diù stat conglobata ob resistentiam siccitatis, quæ tamen grauitate sua aliàs deberet labi, atq; diffundi; de humiditate ad frigiditatem comparata idem patet, quia aqua facilius calefit, quàm deficcetur, non alia ratione, nisi quia actioni ignis resistit magis humiditas, quàm frigiditas; de frigiditate ad caliditatem idem constat, citiùs enim, & facilius aqua calefacta frigefit, quàm frigida calefiat ob maiorem resistentiam frigiditatis, & minorem caliditatis.

40 At dices hinc non benè colligi maiorem resistentiam in minus actiuis, ex eo enim, quòd calor difficilè vincat frigus, non magis colligi potest resistẽtia ex parte frigoris, quàm modica agẽdi virtus ex parte caloris, ex vtroq; .n. capite oriri potest tarditas actionis. Resp. benè colligi, cum enim experientia constet calorem esse frigore actiuiorem, cum videmus calorem difficilè frigus ab aqua expellere, hoc sanè tribui nequit modicæ actiuitati ignis, nam ex actione in alia constat actiuissimũ esse, sed reduci debet in resistentiã frigoris.

Solet etiam huius rei reddi aliqua ratio à priori, quia nimirum densitas corporis multum iuuat ad resistendum contrario, per densitatem enim magis vniuntur, & constipantur partes formæ adinuicem, virtus autem vnita fortior est ad se tuendam cæteris paribus, ergo corpora densiora, erunt quoq; magis resistitiua cæteris paribus, sed ex ele-

mentis terra, cui prædominat ficcitas, est densior aqua, aqua est densior aere, & aer igne, ergo terra erit magis resisti tiua, quàm aqua, & sic de alijs. Hæc tamen ratio, quam Runius affert loc. cit. non multum ponderis habet, densitas enim non minus iuuat ad resistendum, quàm ad agendum. Ideò Aresius rationem à priori deducit ex maiori, & minori materialitate formarum, nam maior resistentia videtur oriri ex maiori inhæsione in materia, quò autem forma est magis materialis, illi magis adhæret, at illa quæ est magis materialis est etiam minus actiua. Neque hæc ratio quadrat, nam admisso etiam, quod resistentia oriatur ex maiori inhæsione in materia, probandum illi erat, quod forma magis materialis maiori nexu copuletur cum materia, quàm minus materialis, formæ enim Cælorum, quæ sunt minus materiales his inferioribus, maiori nexu materiæ sunt connexæ, quàm istæ inferiores; & quando etiam id admitteretur, adhuc illi probandum remanet, quod vna qualitas sit materialior alia, & docere, quænam illarum sit magis, vel minus materialis. Auersa aliam affert rationem, quia vis agendi qualitatis extenditur ad subiectum externum, vis autem resistendi sistit potius in eodem qualitatis subiecto, adeout quæ maiori actiuitate est prædita, magis virtutem suam impēdit ad extra, & sic minus se tuetur in proprio subiecto, quæ verò minori actiuitate est prædita, magis intendit ad sui conseruationem ad intra, & sic est magis resistitiua. Sed hæc quoq; ratio, aut nihil valet, aut saltim non est ratio à priori, sed coniectura quædam à posteriori; arbitramur ergo valdè difficulter huius rei rationem assignari posse à priori, vndè contenti esse debemus ratione à posteriori iam allata, & dicere talem ordinem in agendo, & resistendo ex eo prodire, quia ob bonū vniuersi naturæ Auctor in hunc modum harum qualitatum vires distribuit, ac temperauit.

41 Ex his deducitur, quòd licèt resistentia semper sit minor, quàm actio contrariæ qualitatis, alioquin vel non fieret actio, vel duo contraria essent simul in gradibus intensis, vt dicemus disp. seq. non tamen semper est minor actione propria, vt arbitratur Auersa loc. cit. volens in omnibus qualitatibus absolutè loquendo maiorem semper esse actiuitatem, quàm resistentiam quia inquit, quælibet qualitas valida est ad agendum, non tamen ad resistendū, quo minus ab alia patiatur, si ergo quælibet potest agere in contrariam, non tamen omnino ab ea se tueri, quælibet potentior erit ad agendum, quam ad resistendum Hoc dictum Auersæ non est recipiendum, tum quia concedunt omnes, ac etiam ipse admittit in fine sectionis qualitates magis actiuas esse minus resistitiuas, & è contra, ergo non in omnibus maior est actiuitas, quàm resistentia; tum quia experimur resistentiā siccitatis, non tamen ità euidenter actionē eius; tum quia si siccitas, quæ est maximè resistitiua habet resistentiam remissiorem propria actione, ergo frigus, cū sit minus resistitiuum ipsa siccitate, iam absq; proportione superaretur à calore, cuius est maximè agere, patet conseq; quia actio caloris valdè excedit in intensione actionem siccitatis, & consequenter plus excedit intensionem resistentiæ siccitatis, quæ minor est secundum ipsum propria actione, ergo maximè excederet resistētiam frigoris, quæ est minor resistentia siccitatis, idem de humiditate dicendum. Nec eius ratio conuincit, negatur enim conseq. & ratio est, quia non sunt omnes qualitates in actiuitate æquales, nec in formali resistentia, etenim siccitas potens est vincere resistentiam humiditatis, quia verè excedit illam, at nequit resistere, itaut non quidpiam ab ea patiatur, licèt maior sit resistentia, quàm actiuitas, quia actiuitas humiditatis non tantū excedit intensionem resistentiæ, sed etiam intensionem actiuitatis ipsius siccitatis, ideò non adest paritas.

Hic tamen aduertendum est, quod licèt

licèt istæ qualitates secundum se assignatum ordinem habeant agendi,& resistendi,ex varia tamen ipsarum combinatione,& vnione potest ordo ille variari, & immutari, nam calor cum sicco est maximè actiuus, siccum tamen cū calido non est maximè resistitiuum,sed cum frigido vtiq; calor cū humido magis resistit,quàm agat,frigus è contra cū humido magis agit,& minus resistit,cū sicco verò è contra se habet, vt magis infrà constabit declarando combinationes qualitatum in elementis.

42 Contra doctrinam præcedentis conclusionis obijcitur,quia falsum omninò videtur in primis,quod aliqua qualitas sit magis actiua, quàm resistitiua, aut è contra applicatis enim calido, & frigido v.g. igne, & aqua, velocius expellitur frigus ab aqua, quàm calor ab igne;& pariter simul applicatis humido,& sicco v.g. terra,& aqua statim terra humectatur, & madescit, ergo pari passu currunt actiuitas, & resistentia, calor enim sicut est actiuior aqua, ità & magis resistens, ac etiam sicut siccitas est minus actiua humido, ità & minus resistitiua,vt constat in exēplis adductis. Deindè falsum etiam videtur, quod detur vna qualitas resistentior altera,nam qualitates istæ resistunt actioni agentis per suam informationem, inquantum informantes subiectum retardant actionem agentis nitentis aliā introducere,sed omnes istæ qualitates æqualiter subiectum informant, cum habeant virtutem informatiuam eiusdem rationis,& eundem informandi modū, ergo, &c. Tandem quælibet forma naturalis magis appetit sui conseruationē, quàm corruptionem contrariæ, vel alterius consimilis productionem, ergo quælibet forma est magis resistitiua, quàm actiua.

Resp.ad 1.negando assumptum illud de igne,& aqua, constat .n. ignem citius extingui ab aqua, quàm hæc ab eo caleiat, quòd si dicas ignem non extingui ab aqua,vt frigida, sed vt humida, nam etiam aqua calida extinguitur; hoc parum refert, quia si nequit resistere humiditati,quæ minus actiua est frigore, tanto minus resistet ipsi frigori,tū quia in aqua quantumcunq; calida semper remanet aliquis frigiditatis gradus,qui cū humiditate concurrit ad extinctionem caloris in igne, immò humiditas aquæ per se solum destruit siccitatem ignis, quia hæc est qualitas ei opposita,non verò calorem,nisi concomitanter; Accedit, quòd cum calor longè actiuior sit frigore, si applicentur secundum eandē intensionem cæteris paribus ex parte aliorum vtiq; calor semper erit superior frigore etiam in resistentia, nam cū resistentia formali habet etiam actiuam, quæ in eo maior est,quàm in igne;vt ergo inter ipsa fiat debita applicatio, & comparatio,ex qua colligere possimus, quis sit maioris resistentiæ,debet frigus in maiori copia applicari,& calor in minori,quantum sufficit, vt maior actiuitas vnius compenfetur per maiorem intensionem alterius,vt benè notat Ruu. cit n.69. negatur etiam aliud assumptū de terra,& aqua, vt enim cōstat ex dictis n.38.non statim ac terra aspergitur aqua,dicitur verè humectari,sed potius madescere,& irrigari, progressu postea temporis humescit,sed adeò difficulter, vt vix possit corrumpi,& liquescere,vel nunquam. Ad aliud negandum est in minori, quòd istæ qualitates quantum ad firmiorem,vel minus firmam adhæsionem in subiecto eodem modo informent, tenacius enim hærent siccitas,& humiditas,quam calor, & frigus; huius autem rei nequit reddi ratio à priori, vt diximus,sed tātùm à posteriori. Ad vlt. appetitus naturalis non est ad aliquid supra propriam conditionem, vndè nō appetit forma perpetuam sui cōseruationem,quia hoc est contra propriam naturam,quæ corruptibilis est; hinc impulsus, qui natus est ex se deficere absque contrario oppugnante, non appetit sui conseruationem, nisi prout propria natura postulat, quare ad propositum forma naturalis appetit suam conseruationem in indiuiduo,& in specie secundum

conditionem propriæ naturæ, si est magis actiua, quàm resistitiua, appetit magis suam conseruationem in specie per productionem alterius consimilis, si est magis resistitiua, quàm actiua, magis appetit in indiuiduo, & hoc quia ita exigit conditio propriæ naturæ.

43 Tandem obijcitur contra ordinē statutum in resistentia, Tum quia siccitas apparet in igne esse minimæ resistētiæ .s. non minoris, quàm ipse calor; talis etiam apparet humiditas in aere, qui facilè recipit quamlibet impressionem. Tum 2. quia si siccitas in quibusdam corporibus videtur maximæ resistentiæ .s. in terra, hoc potius referendum est ad densitatem illorum corporū, quæ non facilè permittit aditum contrario. Tum 3. si in siccitate, & humiditate plurimum est resistentię, parum actiuitatis, nunquam daretur actio inter illas, quia actio vnius, cum sit exilis, nunquam superare valeret resistētiam alterius, quæ maior est. Tum 4. frustra assignari videtur humiditati magna resistentia, si siccitate minima actiuitas adscribitur, modica namq; sufficeret resistentia ad retundendam minimam actiuitatem; & è contra si siccitas ponitur maximæ resistentiæ, deberet poni humiditas maximæ actiuitatis, quia vincere debet maximam resistentiam. Tum tandem frigus videtur magis resistens, quàm humiditas, nam maior est actio caloris, quā siccitatis, sed resistentia humiditatis est minor actione siccitatis, alioquin non agerent adinuicem, ergo vt sit aliqua proportio inter frigoris resistentiam, & actionem caloris, nō debet esse minor, quàm sit resistentia humiditatis, aliter improportionabiliter excederetur ab actione caloris; Conf. quia frigus debet resistere maximæ actiuitati, ergo debet esse magis resistens cæteris.

Resp. ad 1. modicam resistentiam in igne non prouenire à siccitate, sed à calore, vndè in carbone extincto videmus remanere siccitatem; verū tamen, quod suprà notauimus, ex combinatione variarum qualitatum posse virtutem actiuam vnius, vel resistitiuam augeri, vel minui, & sic est in proposito de siccitate, quòd iuncta cum calore minus resistit, quia calor rarefacit, & raritas resistentiam minuit, quia faciliorem aditū contrario præbet, & è contra iuncta cū frigore magis resistit, vt in terra, quia frigus condensat; sic etiam ad illud de aere dicendum, quòd facilè recipit impressiones ob suam raritatem, quæ à calore prouenit, non ab humiditate, quare ex tali coniugatione fit humiditas minus resistens in aere, vt siccitas in igne. Ad 2. iam supradiximus tum ad agendū tum ad resistēdum densitatē in corporibus valdè quidem conducere, at non esse totam rationem agendi, & resisten di, vndè videmus in eadem materia dēsa magis resistere siccitatem, quàm calorem, & frigus. Ad 3. iam superius diximus, quòd licèt in humiditate, & siccitate maior sit resistentia, quàm propria ipsarum actio, resistentia tamen vnius semper minor est actione alterius, atq; ideò inter eas datur actio. Ad 4. patet per idem, quamuis enim magna sit humiditatis resistentia, adhuc tamen minor est actiuitate siccitatis, & ideò non ponitur frustra; neq; ex alio capite oportet ponere humiditatem maximæ actiuitatis, quia resistentia siccitatis est maxima in genere resistentiæ formalis, sed minima in genere resistentiæ actiuæ, quod adhuc magis constabit ex solutione sequenti. Ad vlt. neg. assumptum, ad probationem dicendum adhuc cum minori resistentia formali in frigore, quàm sit in humiditate, stare proportionem cum actione caloris, & ratio est, quia non solum frigus impedit actionem caloris, ipsamq; retardat per resistentiam formalem, sed etiam per resistentiam actiuam, & consequenter quia frigus actiuius est humiditate, debet esse minus resistens formali resistentia, aliter excederet calorem, qui non habet resistentiam formalem ita intensam, est itaq; proportio, quia frigus est magis formaliter resistens, calor minus, frigus minus actiuè resistens, calor magis, & idem etiam

con-

contingit in humiditate, & ficcitare, nã ficcitas est magis formaliter resistens, & minus actiuè, at humiditas è contrà; Ad Conf. patet per idem, non enim frigus poni debet cæteris magis resistens, etiamsi maximæ actiuitati caloris resistere debeat, resistentia formali, quia habet resistentiam actiuam coadiuuantem, quæ quidem compenset modicitatem resistentiæ formalis.

QVÆSTIO QVINTA.

An qualitates contrariæ possint esse simul in eodem subiecto, & quomodo.

44 SVpponimus ex dicendis disp. 3. q. 9. qualitates latitudinem graduum habere, quæ numerum octo graduū naturaliter excedere nequit, & hæc diuisio non est ex natura rei, sed voluntaria ad hoc adinuenta, vt distinctius, & clarius in scholis possit de qualitatibus disputari; itaq; per qualitatem vt octo intensam intelligimus summam qualitatem naturaliter productam in rerum natura, vndè quia videmus summum calorem igni dumtaxat conuenire, summam frigiditatem aquæ, hinc dicimus summum calorē esse intensum vt octo, & consequenter quia omnia à Deo in pondere, & mensura facta sunt, sicut naturaliter non est dabilis qualitas intensa, nisi vt octo, ità nec dabile est subiectum, aliquod, cui naturaliter conueniat qualitas octo gradus excedens, quare capacitas subiecti in ordine ad potentiam naturalem non se extendit nisi ad octo gradus qualitatis; horum autem graduū quidam dicuntur intensi, illi nimirum, qui medietatem excedunt s. quartum gradum, qui verò sunt citrà istum, dicuntur remissi.

Hoc supposito quæritur, an possint se naturaliter compati in eodem subiecto in gradibus remissis, & supernaturaliter saltim in gradibus quoq; intensis, naturaliter enim hoc esse non posse omnes concedere videntur, & docet Scotus pluribus in locis, sed præsertim 1. d. 17. q. 3. § *contra istam opinionem*, & euidenter ostenditur ex definitione contrariorum à nobis explicata disp. 9. log. q. 1. art. 1. quorum natura est, vt se expellant ab eodem subiecto, hoc autē vt minimum de illis intelligendum venit in gradu intenso, nam si etiam in hoc gradu possent esse simul, iam nunquam se expellerent, nec vllæ qualitates contrariæ forent; patet idipsum ex capacitate subiecti, quæ vt dicebamus ad octo gradus limitata est, at si ambæ qualitates in eo inuenirentur in gradibus intensis planè talem capacitatem excederēt; demum sensus nobis experimentū præbet, dum aquam igni oppositam sentimus ex frigida fieri calidam, & è contra dum remouetur ab eo, qualitates contrarias non se compati in gradibus intensis; sola igitur quæstio est de gradibus remissis in ordine ad potentiam naturalem, & de intensis in ordine ad supernaturalem, & occasione ex istis primis qualitatibus desūpta dubitari quoque solet de alijs qualitatibus cōtrarijs.

Prima opinio negat vniuersaliter cōtrarias qualitates esse compossibiles in eodem subiecto, tàm in gradibus intensis, quàm remissis, & in ordine ad quācunq; potentiam, siuè supernaturalem, siuè naturalem, ità Greg 1. d. 17. q. 3. art. 2. Durand. in prolog. sent. q. 2. Sonc. 10. Met. q 22. cōsenti Tromb. 12. Met. q. 3. Ant. And. 10. Met. q. 5. & Faber eod. lib. disp. 7. vbi post multam disputationem, & perplexitatem, licèt in fine cap. 2. concedat contraria in esse remisso posse simul esse in pugna, & in fieri, concludit tandem in fine cap. 3. non solum in gradu intenso, sed nec etiam in remisso posse simul consistere in esse quieto, etiam per potentiam Dei absolutam; in ordine ad eandem potentiā idē sentit Licher. 2. d. 2. q. 9. de gradibus intensis, at in ordine ad naturalem de remissis inquit posse esse simul si sint inæquales vt v. g. sint quinq; vnius, tres alterius, vel quatuor vnius, duo alterius non verò si sint æquales, ità discurrit

ibi-

ibidem in solutione quorundam dubiorum concl. 58.

Altera sententia è contra concedit qualitates contrarias etiam in gradibus intensis, posse simul consistere de potentia Dei absoluta, in remissis verò, siuè inæqualibus, siuè æqualibus consistere simul etiam naturaliter, est communis inter Recentiores Suarez disp. 4. sec. 4. Conimb. 2. de gen. cap. 3. q. 8. Rur. eod. lib. q. 5. & 6. Arel. ibid. q. 14. Auers. q. 39. sec. 3. Io. de S. Th. in lib. de gen. q. 10. art. 2. & alij passim. Protestatur tamen hæc opinio id non extendi debere ad omnes prorsus qualitates contrarias, sunt enim aliquæ, quæ ob specialem repugnantiæ rationem nec in gradibus remissis, nec per Dei potentiam possunt esse simul, vt amor & odium, gaudium, & tristitia in voluntate, assensus, & dissensus in intellectu; quare specialiter procedit allata sententia de qualitatibus corporeis naturalib. imò Scoto 1. Phys. q. 5. ad 1. & 2. Phys. q. 1. ad 4. hoc solum asserit de primis qualitatibus, non verò de alijs, vt sunt albedo, & nigredo, &c.

ARTICVLVS I.

Contraria possunt simul coexistere naturaliter in gradibus remissis.

45 Conclusio est Scoti cit. 1. d. 17. q. 3. & in 2. d. 2. q. 9. O. eamq; tenentur de mente Doctoris Scotistę inclitì Bassol. 3. d. 15. q. vn. art. 1. Tatar. in post prædic. q. vn. not. 2. & 2. de Anim. q. 2. dub. 3. vbi etiam citat Doctorem in Reportatis. Angel. lib. 2. de propriet. form. propriet. 8. sequuntur Recentiores omnes cit. & ex antiquis Henric. quol. 12. q. 12. Marsil. 3. d. 11. art. 2. Maior d. 15. q. 2. Argent. q. vn. art. 3. & alij; eam docuit D. Aug. lib. de nat. & gratia dum ait contraria contemperata nō inuicem aduersari, & fuit expressa Arist. sententia, nam 3. Top. cap. 4. & 5. Phys. 19. ait aliquid esse plus, vel minus tale, quod plus minusuè habet de admixtione contrarij, & tex. 62. discretè significat contraria posse aliquo modo esse simul in eodem, & modum explicans 4. Met. 27. inquit, *si aut aliqua ex parte ambo, aut alterum quidem ex parte, alterum verò simpliciter insit*, hoc est, si ambo sint in gradu remisso, vel si vnum est in gradu intenso, aliud sit in gradu remissiori, itavt latitudinem octo graduum non excedat; & 1. de gen. cap. de mixtione pluries ait elementa secundū virtutes manere in mixto .i. secundum qualitates elementares, & idem repetit 2. de gen. 48. at certum est non manere in gradibus intensis, ergo remissis; Quod verò ait Greg. in mixto non manere qualitates elementares, sed quasdā virtuales falsum esse constabit infrà disp. 7.

Probatur deindè ratione validissima ex Scoto cit. deducta, qua vtuntur Bassol. Angest. & alij passim; quandoaqua calefit, non vtiq; illicò, & totaliter corrumpitur frigus aquæ, sed successiuè, & paulatim remittitur per aliam qualitatem, quæ pariter successiuè introducitur, & paulatim intenditur, hæc autem alia esse non potest, nisi calor paulatim frigus expellens, ergo toto illo tempore, quo exercentur motus intensionis, & remissionis, manent simul in gradibus remissis calor, & frigus; prob. maior, tū quia si ab initio totum frigus periret, deberet statim introduci totus possibilis calor, successio namq; in motu ex resistentia contrarij potissimum prouenit, non autem ex diuisibilitate formæ, aut mobilis, aut limitata virtute motoris adæquatè, vt diximus disp. 15. Phys. q. 6. art. 1. & adhuc magis declaramus inferius disp. 5. q. 5. quod satis de se constat in illuminatione medij, quæ in instanti fit, quia nullum in eo reperit lux cōtrarium expellendum, etiamsi adsit diuisibilitas formæ, mobilis, & virtus finita agentis; tum quia si ab initio totum frigus abit, non diceretur mobile partim esse in termino à quo, partim in termino ad quem, vt aiebat Arist. 6. Phys. 32. de illo, quod successiuè mouetur, cum ergo motus intensionis, & remissionis fiat inter formas contrarias, tanquā inter

ter terminos saltim concomitantes, de quibus ibi Aris. loquitur, planè opus est, vt frigus pedetentim expellatur, & calor introducatur. Minor etiam probatur quia si manus tunc temporis immittatur aquæ nulla alia qualitas sentitur, quæ frigus expellat præter calorem; tū quia tunc ab initio alterationis saltim non diceretur aqua calefieri; quia calor non introducitur, sed alia qualitas; tum quia si frigus non expellitur à calore, sed ab alia qualitate, iam tollitur contrarietas inter illa, quia de ratione contrariorum est, vt seinuicem expellāt ab eodem subiecto.

46 Resp. Durand. neg. min. & inquit, quòd quando subiectum in statu medio videtur vtramq; participare contrariā qualitatem, re vera non esse ambo contraria simul, sed tunc ex contrarijs fieri vnam simplicem qualitatem virtute tātum illa continentem, vt de coloribus medijs docet Scotus 2. d. 15. q. vn. & talem in proposito esse tepiditatem; quā solutionem magis explicās Tromb. cit. in resp. ad 1. inquit, cum calidum incipit alterare frigidum, non est intelligendū, quòd introducatur aliquis gradus caliditatis, sed introducitur forma media, nempè tepiditas, quæ quamuis sit æquè simplex, sicut extremæ, tamen habet aliquid de vtroq; extremo, quia participat rationem vtriusq; virtualiter; & ex hoc apparet, inquit, quomodo mobile, dum mouetur, participat de vtroq; extremo in forma media, & quomodo frigiditas expellitur, quia introducitur aliquid sibi incompossibile .s. forma media, quæ comparata ad vnum extremū, tenet locum alterius; & ex hoc etiā explicat, quomodo successiuè deperdatur frigus, quia fit continua deperditio per formas medias appropinquando ad extremum introducendum .s. de tepido ad intensius tepidum, quæ tepiditas in esse intenso totaliter excludit frigiditatem, vndè inferius ait in resp. ad 5. quod cum tepiditas attingit octauum gradum, in eo instanti frigiditas habet primum non esse, & caliditas vltimum non esse, vndè post illud instans immediatè introducitur aliquis gradus caloris, & remittitur tepiditas.

47 Hæc solutio satis infringitur ex probatione minoris nostri argumenti, & adhuc magis labefactatur, tum quia dum aqua calefit, & ab initio, & in progressu sentimus in ea formalē, & actualem calorem, non autem virtualem in alia qualitate contentum, solus .n. calor formalis est qualitas tangibilis, non calor virtualis, alioquin lux, quæ secundū multos est calor virtualis, deberet sentiri per tactum; Tum quia qualitas illa teporis, vel ab igne produceretur, vel ab aqua, vel ab vtroq; simul, & cum virtualiter contineat frigus, & calorem, & plus frigoris ante intensionem, & plus caloris post intensionem, aqua producet calorem, & ignis frigiditatem saltim virtualem; & rursus cum aqua ad pristinam rediens frigiditatem à se teporē depellit, non solum calorem, sed etiam frigiditatem depelleret in eo virtualiter contentam; Tum quia ex contrarijs corruptis aiunt Aduersarij hanc tertiam qualitatē generari in ea virtualiter manentibus, vt dicuntur elementa manere in mixto, sed quomodo potuit ex illis generari, si nullus adhuc caloris gradus fuit in aqua introductus, cum ipsa producitur? Tum quia, vt optimè arguit Suarez (apud quem nullū aliud præter hoc reperimus argumentum alicuius momēti, contra hanc qualitatem mediam, cætera namq; facilè diluuntur per solutionem Trombetæ allatam) non videtur, quomodo possit hæc simplex qualitas media intendi, & remitti per solum accessum ad vnum extremū, & recessum ab alio, quia omnes gradus illius erunt vtiq; eiusdem rationis essētialis, ac proindè eiusdem participationis extremorum, & continentiæ virtualis, sicut videmus in coloribus medijs, quia namq; color rubeus virtute magis continet albedinem, quàm nigredinem, in singulis gradibus illius idem continentiæ modus reperitur, cum ergo in intensione tepiditatis fiat maior participatio caloris,

ris, quàm frigoris, & antea è contrario ses se haberet, non potest id fieri per solam intensionem eiusdē simplicis qualitatis; sed semper debet fieri mutatio totius qualitatis mediæ, & sic vel illa mutatio non erit continua, vel in successione talis mutationis infinitas qualitates medias variari oportebit, quia in quolibet instanti qualitas media aliter se habet. Tum quia cum tepor peruenit ad octauum gradum, tunc in eo instanti nec calor, nec frigus reperirentur in aqua, quia vt ait Tromb. tunc habetur primum non esse frigoris, & vltimū nō esse caloris, ergo tūc in materia nec erit forma aquæ, nec ignis, quia tepiditas in quocunq; gradu sumatur non est sufficiēs dispositio nec pro forma aquæ, nec ignis, non manet autem forma substantialis sine sufficienti dispositione. Tum tandem quia nec per istam qualitatem mediam effugiunt Aduersarij difficultatem, quam euitare contendunt, nam si tepiditas expellit frigus ab aqua, iam erit illi contraria, quia talis expulsio non nisi inter contrarias formas exercetur ob formalem eorum repugnantiam in eodem subiecto, & cum nō expellat illud totum simul, sed paulatim, secundū aliquos gradus expellit, & secundū alios remissiores stat cum eo, ergo velint, nolint, contraria admittunt in eodē subiecto in gradibus remissis: vide disp. 3. q. 2. art. 2. & q. 3.

Quamuis ergo Doctor 2. d. 15. cit. afferat colores medios importare tantum simplicem qualitatem virtute tantum extremos continentem, non autem reipsa ex ipsis coalescentem, non indè facere debent Scotistæ vniuersalem cō sequentiam, quòd ex duobus contrarijs in esse remisso semper fiat vna simplex qualitas tertia, quia talis mixtio non sēper fieri potest in omnibus cōtrarijs, sed interdum solum imperfectè per formalem coniunctionem vtriusq; cōtrarij in esse remisso, vt benè notauit Suarez cit. n. 14. quod in habitibus animæ manifestum est, non enim ex vitio, & virtute in esse remisso vnus coalescit simplex habitus medius; & hæc inter contraria diuersitas, quòd quædam habeant mediū simplex virtute cōtinens extrema, alia verò non nisi per imperfectam coniunctionem vtriusq; in gradu remisso non prouenit ex generali oppositione contrariorum, sed ex proprijs rationibus diuersarum qualitatum.

48 Aliter idcir.) respōdet Greg. cit. & inquit contraria applicata ad agendū ità se habere, vt fortius per solam suam præsentiā corrumpat debilius sine productione alicuius gradus propriæ formæ, corruptio autē debiliori ad præsentiam validioris statim incipit hoc propriam formam imprimere subiecto, & ità calefit aqua destructa prius frigiditate eius; subdit autem non idcirco statim, & in instanti calorem introduci frigore depulso, quia successio potest prouenire etiam ex repugnantia virtuali, & ideò quia aqua saltim virtualiter opponitur calori, aliquo modo resistit, ne subitò introducatur, & adhuc prouenire poterit ex maiori dispositione, vel minori in subiecto, quia subiectum nullo modo habens formam est minus dispositum ad ipsam, quam si aliquo modo imperfecto possideat; & in hanc recidit responsio quædam P. Fabri cit. cap. 2. propè finem, & theor. 43. c. 4. in fine.

Hæc quoq; solutio ex multis capitibus falsa deprehenditur. Primò, quia agens non alia actione expellit formam veterem à subiecto, quàm nouam introducendo ei incompossibilem, vt ex professo ostendimus infra disp. 5. q. 4. quia non datur actio merè destructiua, & corruptiua, nam formalitas actionis in eo cōsistit, quod sit alicuius productio, non autem mera, ac pura destructio. Secundò, quia experimur, cum paulatim decedit frigus, pari passu introduci calorem, non autem post totam frigoris destructionem, vnde si tunc tēporis durante frigoris remissione manum frigidam immittamus in aquā, sentimus verum calorem actione ignis inductum. Tertiò, admittit hæc responsio aquā naturaliter posse existere sine omni frigidita-

ditatis gradu, quod est impossibile, nam statim ac forma substātialis proprijs expoliatur dispositionibus, destruitur ab agente contrario. Quartò nō saluat successionem sufficienter per illam resistētiam virtualem, quia quando se reducit aqua ad pristinam frigiditatem post expulsionem caloris, in instanti se deberet reducere, quia tunc nulla interuenit virtualis resistentia, ergo successio prouenit ex resistentia formali vnius qualitatis ad aliam. Tandem non valet illa maior. vel minor dispositio subiecti ad successionem causandam, nam sequeretur, quòd illuminatio non fieret in instanti, quia potest esse medium magis, vel minus, aut etiam omninò indispositum.

49 Efficaciter ergo demōstrata manet nostra conclusio, quòd possint manere simul contrariæ qualitates in gradibus remissis; neq; limitanda est, vt volebat Lichet. supracit. ad solos gradus inæquales, sed indifferenter coexistere queunt tàm in gradibus æqualibus, quā inæqualibus, idq; manifestè colligitur ex Doctore cit. 2. d. 2. q 9. O. vbi habet, quod à principio frigidum agit in calidum quousq; totaliter expellat calorē, ergo necessariò si iste motus est continuus, & successiuus, vt vult ibi Doctor, debet dari aliquod instans, in quo illæ qualitates ad medium sint reductæ; tum quia possunt etiam alij casus constitui v.g. quod sit frigidum vt sex habēs duos caloris gradus approximatum calido, vt octo, hoc namq; aget in illud destruendo plures gradus frigiditatis, patet autem, quod prius destruet duos caloris gradus, quàm tres, quare si cum duos destruxit remoueatur, remanebit passum illud cum qualitatibus contrarijs, vt quatuor; Et gratis omninò negatur casus iste à Lichet. dicente, quòd solum vnū gradum destruet, nunquam duos; sic enim dicens manifestam committit petitionē principij, cum assignet pro ratione id, quod quæritur, tum quia sequeretur, quod nunquam ex vno elemento posset aliud generari, etenim nunquam ignis posset totam aeris humiditatem destruere, sed solum tres gradus, quia si totā destrueret, prius vtiq. perueniret ad medium; tum tandem quia negat hæc limitatio temperamentū æquale ad pondus, quod admitti debere probamus infra disp. de mixt. Nec refert, quod ait Lichet. quod contraria in gradibus æqualibus nunquam agunt inuicem; potius enim id nobis fauet, ita enim in maiori pace simul stabunt; tum quia illud etiam falsum est, nam si sunt æqualia in gradibus, esse possunt inæqualia in actiuitate, & resistentia, & sic agere.

50 Nec etiam ad rem est limitatio, quam afferebat Faber, quod gradus remissi contrariarū qualitatum coexistūt in fieri, & in pugna, non autem in esse quieto; nam non est quæstio, an possint esse simul in fieri, & in pugna, sed an in esse quieto, & affirmatiuè respōdemus, quia licet in esse remisso adhuc gradus illi sint contrarij, nullum tamen hostilitatis actum exercent adinuicem ob capacitatem, & illimitationem subiecti, nam qualitates illæ in tali gradu nō excedunt eius latitudinem, vt magis mox explicabitur in solutione argumentorū; tum quia temperamentum mixtorū nō esse vnam simplicem qualitatē, sed mixtionem, seù collectionem primarū qualitatum in esse remisso cum certa proportione est cōmunior, ac probabilior Philosophorum sententia, quod manifestis verbis docuit D. Aug. cit. lib. de natura, & gratia; tum tandem quia formæ pugnantes in nullo instanti sunt simul in eodem subiecto, non enim pugnant sicut milites in arena, nec se expellunt, vt clauus clauū trudit, vt dicemus disp. 5. q 4. sed ità quod primum non esse vnius est primum esse alterius, & è cōtra.

Nec tādem necessaria est limitatio, quam afferebat Soto conclusionem coarctans ad solas qualitates actiuas, tùm quia contraria non actiua vt dulce, & amarum eandem habent latitudinē gradualē, ac habent actiua, nec minus exercetur motus successiuus inter illa, quā inter ista, vt patet ex Arist 7. Phys. 11. & 5. Phys. 11. & 12. & clarius 4. Topic. c. 4.

loc. 9. ergo æquè benè permisceri possunt, & ex eis fieri vnionem imperfectã per coniunctionem vtriusq; contrarij in esse remisso, vt constat de saporibus medijs; tum quia minus videtur actiuas posse simul coexistere ob earum acrimoniam in agendo, ergo si illis conuenit, etiam non actiuis poterit conuenire.

51 Ex dictis infertur, quòd licèt motus contrarij ad qualitates contrarias in gradibus intensis nequeant simul exerceri circa idem subiectũ, non tamen repugnat posse simul fieri ad qualitates in gradibus remissis, vt docet Scot. 2. d. 2. q. 7. ad vlt. & 4. d. 10. q. 2. N; quod ibi probat, quia motus contrarij eandẽ incompossibilitatem habent, quam habent termini, quare cum qualitates contrariæ sint compossibiles secundum gradus remissos, poterunt in eodẽ subiecto exerceri simul naturaliter alterationes ad illas in eisdem gradibus; & adhuc vlterius probatur, si enim esset aliquod subiectũ omni qualitate priuatum, vel saltim vt non sit tota latitudo graduum expleta, tunc si duobus agentibus contrarijs applicaretur posset simul ab illis pati, quia nulla adest repugnantia ex dictis, quod illæ formæ contrariæ stent simul in subiecto, ergo neq; quod simul introducãtur. Nec obstat Aris. 2. de Anim. 147. negans apertè posse idem simul moueri motibus contrarijs; nam intelligi debet de motibus ad formas incompossibiles terminatis, vt sunt termini motus localis, quia non potest naturaliter idẽ corpus habere plura vbi simul, & semel, & tales sunt etiam qualitates contrariæ in alteratione, cum excedunt latitudinem subiecti. Nequaquam tamen ob id approbare intendimus, quod inquit Auersa cit. nimirum, quod si duo agentia cõtraria applicarentur subiecto adæquatè informato omnibus gradibus adhuc agerent in illud destruendo illos gradus, & alios similes generando; Non videtur hoc naturaliter possibile, quia in tali casu agentia illa se inuicem impedirent, quia non posset calidũ, vt octo, destruere in subiecto gradum frigoris ab agente frigido, vt octo, in eodem productũ, neq; è contra, ratio est, quia vel destrueret illum gradum, qui tunc producitur ab agente frigido, & hoc non, vt etiam ipse concedit Auersa, quia tunc idem effectus produceretur, & corrumperetur simul, esset, & non esset; vel alium gradum frigoris præexistentẽ; & neq; hoc, quia si frigidum, vt octo, habet virtutẽ producendi gradus frigoris in eo subiecto non obstante præsentia, & actione calidi, vt octo, habebit quoq; virtutem gradus frigoris præexistentes conseruãdi in eodem subiecto. Nec pariter approbamus, quod ait ibidem, cum aqua calefit, posse simul seipsam infrigidare, nam actio semper prouenit à victoria agentis in passum, ergo si ignis calefacit aquam, iam vincit resistentiam ipsius, at si aqua seipsam infrigidat, destruet calorem, & consequenter superaret resistentiam ignis, quod implicat.

52 In oppos. arg. Primò, auctoritatibus, nam Aris. 2. de gen. 16. ait qualitates contrarias in eodem subiecto copulari non posse; & cap. de substantia ait esse contrariorum susceptibilem, non simul, sed successiuè, & D. Aug. in Encherid. cap. 17. sic loquitur, *nullus cibus, aut potus simul dulcis est, & amarus, nullum corpus simul vbi album, ibi nigrum, nullum simul vbi difforme, ibi formosum.* Scotus tandem 1. d. 43. q. vn. ait album, & nigrum, & quæcunq; contraria ex suis rationibus formalibus cõtrariari, & repugnare, & incompossibilia esse, idem repetit 4. d. 1. q. 5. F. & d. 49. q. 16. supra C. vbi ex hoc, quòd talis repugnantia non est inter duo corpora quoad eundem locum, concludit posse saltim de potentia Dei absoluta esse simul, ergo nullo modo possunt esse simul contraria.

Resp. Aris. ibi loqui de contrarijs, prout ad constitutionem elementorum concurrunt, quomodo in gradibus intensis debent esse, & hinc rectè ait non posse illo modo simul coniungi; sed iam visum est, quomodo post'eà loquẽs eod. lib. tex. 48. de ipsis, vt ad mixtionem

concurrunt, ait simul copulari in gradibus remissis, & sic etiam intelligendus est cap. de subst. D. Aug. loquitur etiam de ipsis in gradibus intensis, non remissis, sic enim concedit loc. supra cit. de natura, & gratia posse esse simul, licèt hoc non valeat de pulchritudine, & difformitate ob rationem infra tangendam; loca verò illa Scoti exactè expendimus disp. 9. log. q. 1. art. 1. assignando in eius doctrina multiplicem repugnantiam formalem, & diximus repugnantiam cōtrariorum esse talem, vt ex ea sequatur solùm expulsio aptitudinalis, nō semper actualis, vt magis nunc explicabimus.

53 Secundò arguitur, & est fundamentum præcipuum oppositæ sent. ex definitione, & natura contrariorū, quæ sunt formæ sub eodem genere maximè distantes, & ab eodem subiecto mutuò se expellentes, sed qualitates istæ in esse remisso adhuc sunt contrariæ, ergo, &c. prob. minor tum ex Arist. 10. Met. 13. & 14. vbi docet contrarietatem esse oppositionem secundum formam, & essentiam, quæ quidem integra reperitur in singulis qualitatum gradibus tàm intensis, quàm remissis, tum quia qualitates non sunt contrariæ ex vi intēsionis, alioquin solum per accidens contrariarentur, quia intensio est accidens earum, sed ex propria natura.

Resp. Tatar. loc. cit. qualitates nō habere repugnantiam formalem ex præcisis entitatibus essentialibus, sed tantùm quoad latitudinem, seù excessum intensionis, idemq; videtur sentire Suarez cit. n. 6. hinc negant expulsionem conuenire qualitatibus in gradibus remissis, & aiunt conuenire tantum in intensis; Sed hanc doctrinam in logica loc. cit. refellimus, quia album, vt vnum, verè nigro vt vno opponitur, & contrariatur, ac etiam reuincitur ex ipsa probatione minoris argumenti allati; Dicendum ergò, vt ibi, expulsionem tantum aptitudinalem esse per se effectum contrarietatis, actualem verò esse accidens per accidens, & separabile, & separari interdū ob aliquod extrinsecum impedimentū, & tale esse potest illimitatio subiecti, quia enim subiectū est capax octo graduum qualitatis ob hanc latitudinem, & illimitationem possunt in eo coexistere simul quatuor gradus frigoris, ac totidē caloris, vel tres caloris, & quinq; frigoris, aliauè ratione, dūmodò octauus numerus non excedatur; habent ergo semp per frigus, & calor contrarietatem in quocunq; gradu, sed actus secundus cōtrarietatis, seù actualis expulsio impediri potest ex latitudine subiecti, quæ si semel excedatur, statim alter alterum expellit. Neq; hoc vllum est inconueniens, quia subiectum se habet ad illas qualitates in tali latitudine existentes, vt quid illimitatum, quod aptissimo declari potest exemplo, quia enim æternitas est quid illimitatum respectu temporis, potest Deus velle simul esse, & non esse Angeli pro eadem æternitate, vt notat Doctor 2. d. 2. q. 1. ad 2. pro 2. opin. & non ob id dicitur velle contradictoria simul, licèt esse, & non esse contradictoriè opponantur, & hoc quia æternitas est quid illimitatum, vndè vult esse Angeli, non prout coexistit toti latitudini, & præsentialitati æternitatis adæquatè, sed inadæquatè, & vult non esse eiusdē etiam hoc modo; ità ergo in proposito benè cōtraria coexistere possunt in eodem subiecto in gradibus remissis salua eorum cōtrarietate ob eius illimitationem in recipiendo, vndè si restringeretur eius capacitas, statim se expellerent; quarè ad formam argumenti maior debet intelligi de expulsione aptitudinali, vt sit vniuersaliter vera, non verò de actuali, nisi in gradibus intensis, & ideò negatur conseq. & hanc solutionem recipit Ruuius loc. cit.

Dices, ergo si subiectum capax esset plusquam octo graduum, possent qualitates contrariæ vltrà hanc latitudinem in ipso recipi, atq; ità sequitur non esse ex seipsis contrarias, sed potius ex incapacitate subiecti. Resp. concedendo primam sequelam dummodò non excederent maiorem illam capacitatem, sed ne

gatur altera, quia quod talem aptitudinem habeant sese expellendi, prouenit ex suis rationibus formalibus, cuius rei signum est, quòd qualitates disparatæ non solum in gradibus remissis, sed etiā in intensis in eodem subiecto recipiuntur, quod non esset, si tota ratio incompossibilitatis à subiecto attenderetur; benè verum est, quòd ratio, cur possint actu simul esse, prouenit ex capacitate subiecti.

54 Tertiò alia cōtraria videmus ità se mutuò expellere, vt nec etiam in gradibus remissis simul esse queant, sic actus erroris, & sciētiæ, lætitia, & dolor, amor, & odium, si sint de eadē re neq; in gradu remisso simul esse possunt; ex Scoto 3.d.15.q.vn. sic etiam se habent sanitas, & ægritudo, deformitas, & pulchritudo, &c. ergò idem dicendum erit de illis qualitatibus. Resp. actus illos, & passiones non posse simul coexistere ob contradictionem, quam includūt ex parte obiectorum, eo quòd vnus destruat formale obiectum alterius, nam v. g. per actum scientiæ concipitur homo risibilis, per actum erroris concipitur irrisibilis, obiectum delectationis, & amoris est bonū, doloris, & odij malum, cum igitur huiusmodi actus habeant rationes obiectiuas omninò repugnantes, non poterunt intellectus, & voluntas simul illos habere, quia quod vnus affirmat, alter negat, & quod vnus ponit, alter tollit; vndè hęc repugnantia, & actualis expulsio conuenit illis actibus non ex generali ratione contrarietatis, sed ex speciali eorum ratione, quatenus vitales sunt, vt notauit Angel. cit. & magis explicabitur in lib. de Anima, habitus tamen contrarij in gradibus remissis possunt esse simul, vt colligitur ex Scoto 3.d.31.B & d.33.B. & d 36. & in 2.d.37. & quol. 18. & probat ipse, quia videmus, quod si quis est intemperatus, non statim per vnum actum temperantiæ elicitum amittit facilitatē ad actus intemperatos, & si continuat actus temperatos, experitur se habere facilitatē, & promptitudinē ad vtrosq; Ratio discriminis actuum, & habituum est, quia habitus solum sunt inclinationes ad actus, vndè non dicunt actualem, & proximam coniunctionem cum obiectis, sed remotam, & potentialem, potentiæ autem, seù inclinationes ad actus contrarios diuerso tempore eliciendos non repugnant, quāuis actus ipsi repugnent, saltim in gradibus remissis.

Ad illud verò de sanitate, & ægritudine, &c. iam diximus in log. non esse propriè species qualitatis, sed relationes, quæ habent vtiq; modum denominandi qualitatis, immò priuatiuè opponuntur, sanitas enim dicit debitam proportionem humorum, vt habet Scotus in 2.d.15. ad 4. & ægritudo in carentia talis proportionis; pulchritudo quoque dicit debitam aggregationem partium, vt habet Doctor 1.d.17.q.2.O. & quol. 18. art. 1. deformitas verò in eiusdem carentia consistit, quod & de bonitate, & malitia Doctor ibidem docet.

55 Quartò, qualitates mediæ inter extrema sunt veræ qualitates constitutæ in aliqua specie qualitatis, ità constat de coloribus medijs ex Doctore 2.d.15 ac etiam de grauitate aquæ, & leuitate aeris, quas diximus esse formas simplices disp.3. de Cęlo q.1. estò medient inter summam grauitatem, & summam leuitatem, ergo idem de reliquis dicendū v. g. tepiditate, &c. quod in eis non cōtinentur extrema formaliter in esse remisso, sed tantum virtualiter. Resp. neg. conseq. nō enim medij colores semper, & ex quacunq; extremorum mixtione fiunt, sed solùm ex perfecta, vndè possunt aliquo modo esse simul in esse remisso in imperfecta .s. vnione, cur autē ex aliquibus resultat aliqua per se species, vt in coloribus, in aliquibus autem non, vt in primis qualitatibus, in habitibus contrarijs, &c. non potest assignari aliqua ratio, nisi ipsamet contrariarum qualitatum diuersitas, vt suprà dicebamus.

Quintò tandem, quia duæ dimensiones minus repugnant formaliter, quàm duo contraria, & tamen naturaliter neque-

queunt esse simul in eodē loco; sic etiā duæ formæ substantiales disparatæ minus repugnare videntur, & tamen in eadem materia nequeunt esse, ergo tantò minus duo cōtraria in eodem subiecto. Tum 2. quia contraria in diuersis subiectis seinuicem perimunt, ergo tanto magis in eodem, calidū v.g. vt sex destruet frigus vt duo. Tum 3. si simul sunt in eodem subiecto, ab vtroq; denominabitur, & dicetur simul calidum, & frigidū, sed calidum idem est, ac non frigidum, ergo de eodem prædicata contradictoria dicentur. Tum 4. magis, & minus nō se compatiuntur in eodem subiecto, sicut magis album, & minus album, ergo multo minus duo contraria in quocūq; gradu, quia magis pugnant album, & nigrum in quocunq; gradu, quàm magis, & minus album, siquidem illa specie differunt, hæc autem solo numero. Tum tandem, quia poterit summè calidū imprimere calorem intensum v.g. vt sex in frigidum, vt duo, nihil destruendo de frigore, quia compatitur cum illo gradu caloris, vt sex, frigus vt duo.

56 Resp. ad 1. neg. paritatem, quia vt notat Doctor cit. 4. d. 49. q. 16. quælibet dimensio respicit suum locum adæquatè, at qualitates latitudinē octo graduum non excedentes, seù in gradibus remissis non respiciunt subiectum adæquatè, nec totam potentiam adæquant, & ideò possunt aliquo modo naturaliter simul esse; formæ autem substantiales, licèt singulæ sint actus inadæquati materiæ, adhuc tamen naturaliter nequeunt simul esse, tum quia requirunt dispositiones contrarias, tum quia dant esse simpliciter, non secundum quid, vt accidentia, vnius autem rei vnicum est esse simpliciter, & specificum; tum quia non sunt insensibiles, & remissibiles, vt dici possint esse simul in gradibus remissis; tum tandem quia generatio vnius in ipsis est corruptio alterius ad varietatē indiuiduorum perpetuandā. Ad 2. neg. paritas, quia nihil agit in seipsum actione vniuoca, vt dicetur disp. seq. accedit, quod sicut contraria in diuersis etiam subiectis non agunt adinuicem, si sint in gradibus similia, vt v.g. ambo calida vt sex, & frigida, vt duo, eo quia non sunt productiua qualitatum excedentiū capacitatem subiecti, idem quoq; de contrarijs in eodem subiecto non excedentibus est dicendum. Ad 3. dicimus ex Tatar. 2. de anim. loc. cit. & sequuntur alij, quòd secundum vulgarem vsum loquendi denominatio semper fit à prædominante qualitate, si vna excedit, vel si sunt æquales, denominatio fit aliquo simplici termino explicante istā æqualitatem, vt est tepiditas, vel compositio, vt est siccum, & humidū in æquali gradu; secundum rem autem vtiq; denominari debet subiectum duabus contrarijs denominationibus, non tamen contradictorijs, quia negatio qualitatis cōtrariæ non sequitur, nisi in summo, naturaliter loquendo, vt docuit Arist. 4. Met. 27. Ad 4. vt diximus in Logica loc. cit. ex Scoto 1. d. 7. q. vn. L. ad contrarietatem formarum non est attendenda maior, vel minor conuenientia in specie, & natura, nam minus conueniunt homo, & albū, quàm album, & nigrum, & tamen homo, & album non dicuntur contraria, sed debet attendi repugnantia, & incōpossibilitas in ordine ad idem subiectū; hæc autem sanè maior est inter magis album, & minus album, quàm inter album, & nigrum in gradibus remissis, nā minus album habet annexam negationē magis albi, non sic vnum contrarium in gradu remisso habet annexam negationem alterius ob capacitatem subiecti; vide aliam solutionem apud Bassol. Ad vlt. supponitur ibi falsum, quod possit dari subiectum frigidum, vt duo, absq; calore, vt sex, quod non est possibile naturaliter, quia non esset latitudo cōtrarietatis, & subiecti capacitas expleta.

ARTICVLVS II.

Contraria possunt simul coexistere supernaturaliter in gradibus intensis.

57 Conclusio est Bassol. & Tatar. loc. cit. in superiori articulo, quam

quam Recentiores passim amplectuntur,& quamuis Doctor nō satis in hac re suam expresserit mentem, immò in quibusdam locis videatur mansisse in ancipiti, tamen in 4.d.49.q.5.art.4.expressè illi fauet, cum enim in art. 5. dixisset ignē inferni non agere in corpora damnatorum actione reali, sed intentionali dumtaxat, quia probabilius est ponere minora miracula, quàm plura, & maiora, quia non videtur posse saluari damnatos cruciari simul summo calore, & summo frigore reali actione propter incompossibilitatem formarum frigoris, & caloris in summo, at species intētionales contrariorum non sunt itā incompossibiles, subiungit postea art.4.lit.G. non necessariò negari debere istam actionem realem, quia inquit *quæcunq; arguuntur in 3. art. si adscribantur miraculo non possunt improbari*, quibus verbis concedit posse damnatos simul pati miraculosè frigus, & calorem in sūmo, nec in 3.art. id negauit, quia hoc iudicaret absolutè impossibile, sed nè admitteret maiora, & plura miracula, quā opus esset. Cum autem dicimus duo cōtraria posse simul esse in gradibus intensis, id vtiq; intelligimus permanenter, ac in esse quieto, non verò transeunter tātum, ac in fieri, vt aiebat Faber cit. nam quæcunq; Deus potest cōseruare simul pro aliquo instanti in eodem subiecto, potest etiam conseruare deinceps, non enim in tempore sequenti diminuta est potentia Dei, quare si pro illo primo instanti contrariorum repugnantiam superauit, valebit quoque superare deinceps, nec id alia indiget confutatione.

58 Probatur conclusio sic intellecta ex illo Iob cap. 24. ab aquis niuiū transibunt ad calorem nimium, & Math. 13 ibi erit fletus, & stridor dentiū, vbi glosa significat, vt notauit Bassol. quod corpora damnatorum frigus patientur, & calorem simul in gradibus intensis. Probatur etiam euidenti ratione, quia nulla potest in hoc assignari repugnantia, quæ à potentia diuina superari non possit; vel enim assignaretur ex parte subiecti, cuius capacitas est limitata, nec excedere potest in ordine ad formas contrarias latitudinem octo graduum; vel ex formali repugnantia ipsorum contrariorū in gradibus intensis; ex primo capite assignari non potest, quia licèt capacitas subiecti sit eo modo limitata in ordine ad agens naturale, non tamen in ordine ad supernaturale, nam ab isto formas recipit non per potentiam passiuam naturalem, sed obedientialem, quæ respectu talis agentis non est determinata, vt dicetur di sp. seq. quæst. vlt. qua ratione solemus dicere posse idem corpus plura vbi simul, & semel à Deo suscipere, estò ab agente naturali non nisi vnum tantum possit habere.

At neq; assignari potest ex alio capite .s. ex parte ipsarum formarum contrariarum, nimirum ex immediata earum oppositione in ordine ad idem subiectum, nam vt diximus disp. 5. Phys. q.3. art.3. formæ oppositæ circa subiectum duplicem solent exercere effectū in genere causæ formalis, vnus est informare subiectum, illudq; denominare, & reddere formaliter tale, qui proindè dicitur effectus primarius, & per se, alter est media sua informatione expellere formam oppositam ab eodem subiecto, qui proinde dicitur secundarius, & veluti consecutiuus; quamuis ergo effectus primi generis sit etiam à Deo inimpedibilis, ac prorsus indispensabilis in ordine ad quamcunq; potentiam, quia implicat formam esse in subiecto, & non denominare illud formaliter tale; benè tamen impedire potest, atq; suspendere effectum formalem secundi generis, nimirum actualem expulsionem, sicut facit in duabus quantitatibus natis se ab eodem loco expellere non minus, quàm duæ qualitates contrariæ ab eodem subiecto, vt diximus disp.5. Phys. q.6. art. 2. potest ergo ex hoc capite Deus duas qualitates cōtrarias in eodem subiecto ponere, non quidem impediendo effectum formalem primarium earum, vt Aresius velle videtur, quia id prorsus implicat, sed secundarium tantum, &

con-

consecutiuum .s. actualem expulsionē, qua ratione etiam ibi diximus posse po nere duas formas substantiales disparatas in eadem materia. Hinc Bassol. cit. sic arguit, non habent maiorem incompossibilitatem duo contraria respectu eiusdem subiecti, quàm duo corpora respectu eiusdem loci, ideò enim ambo incompossibilia dicuntur, quia vnū expellit aliud, sed per potentiam Dei illa vnum corpus potest esse in loco, quod non expellat aliud, ergo, &c.

59 Dices, ergo eodem modo differunt, & repugnant duo corpora ad essendum simul in eodem loco, ac duo contraria in eodem subiecto, quod est falsum, & contra Doctorem cit. 4. d. 49. q. 16. ad 2. pro 1. opin. vbi habet, quòd inter ista est repugnantia formalis, inter illa verò est virtualis tantum, vndè ex hoc, quòd inter duo corpora non est repugnantia formalis quoad eundem locum, sicut est inter duo contraria quoad idem subiectum, concludit posse virtute diuina duo corpora esse simul in eodem loco. Resp. neg. conseq. etenim magnū adhuc remanet discrimen, duæ namq; dimensiones differunt penes effectus secundarios, qui sunt, vt vna excludat alteram ab eodem loco, non penes effectus primarios, qui sunt eiusdē rationis, nec penes formas, quæ sunt eiusdem speciei; tum quia earū repugnantia non attenditur penes idem subiectū, quia illa duo Vbi passiua, quæ sunt in illis duobus corporibus penetratis in ordine ad eandem superficiem non sunt in eodem subiecto sed in diuersis .s. in illis corporibus, & hæc præcipuè est ratio, cur Doctor ibi istam repugnantiam nō formalem, sed virtualem appellauit; at formæ contrariæ non tantum quoad effectus secundarios, sed etiam primarios differunt, & secundum formas, & penes idem subiectum, sunt enim alterius, & alterius rationis, & maximè sub eodē genere distant; non ergo Doctor ibi absolutè negare voluit contraria esse posse in eodem subiecto, sed ex prædictis capitibus magis id repugnare ostendit de duabus qualitatibus contrarijs, quàm de duabus quantitatibus, adeò vt si negaretur de illis, non ideò de istis quoq; negari deberet, vndè quasi conditionatè loquitur, non absolutè.

60 In oppos. arg. multipliciter, Primò, quia contraria in summo inferunt contradictoria ex Arist. 4. Met 27. vbi proindè ex hoc, quòd cōtradictoria per nullam potentiā possunt esse simul, deducit quod neq; contraria in summo, quia ad ipsa in tali gradu sequuntur cōtradictoria. Conf. quia tunc idem subiectum esset simpliciter calidum, & simpliciter frigidum, at quod est simpliciter calidum, nullo modo est frigidum, & è contra, quod est simpliciter frigidum, nullo modo calidum est. Tandem vnum contrariū habet essentialiter annexam negationem alterius, ac proindè prorsus ab ea inseparabilem implicat ergo omninò, quòd possint esse simul.

Resp. non esse intentum Arist. ibi eodem modo arguere de contrarijs, & contradictorijs quoad excludendum vnum per aliud, cum enim oppositio contradictoria sit per affirmationem, & negationem, immediatè vnum excludit per aliud, & per locum ab intrinseco sequitur, quòd si vnum contradictoriorū est in subiecto, non est ibi alterum, quia ratio formalis vnius formalissimè imbibit exclusionem alterius, secus est in contrarijs, quia eorum oppositio est positiua, ac proindè conceptus formalis vnius non consistit in actuali exclusione alterius, quia ambo sunt positiui conceptus, & ideò non sequitur per locum ab intrinseco, est vnum contrarium in subiecto, ergo non est alterum, sed solū mediatè, & ab extrinseco, ratione .s. suorum effectuum incompossibilium, quatenus ad positionem vnius consequitur exclusio alterius in gradibus intēsis ex natura ipsorum; itaq; contraria in summo includunt oppositionem contradictoriam non primò, & per se, sed consecutiuè, & secundariò, secundum cōmunem naturæ cursum, & sic intelligit Arist. loc. cit. quarè cum possit diuinitus

tus impediri talis consecutio, seù effectus secundarius, vt dictum est, nulla se quitur contradictio, quia hæc in cōtrarijs exurgit ex eorum effectu secundario, qui est expulsio, non ex primario, qui est informatio. Dices informatio vnius contrarij est actualis alterius exclusio, siquidem se expellunt ab eodem subiecto in genere formalis causæ, non effectiuè, adeò quod ipsamet informatio est exclusio, ergo ex effectu primario vnius sequitur exclusio alterius, & contradictio. Negatur assumptum, quāuis enim formæ in subiecto se inuicem expellant in genere causæ formalis, tamen expulsio, & informatio non sunt idem effectus formalis, sed diuersi, nam vnus exercetur circa subiectum, alter aduersus formam contrariam, vnus est primarius, alter secundarius, vndè informatio vnius contrarij non est alterius exclusio formaliter, & per se, sed consecutiuè tantum, & secundario, & hoc etiam modo Arist. cit. 4 Met. explicant Tatar. & Bassol. cit.

Ad Conf. dicimus ità euenire regulariter, sed in casu foret idem subiectū simpliciter calidum, & simpliciter frigidum, idest vtrumq; in summo, nec sequitur esse simul absolutè calidum, & non calidum, frigidum, & non frigidū, quia vt benè notat Bassol. non dicitur subiectum non album, vel non calidum formaliter per aliquod positiuum, quod sit nigrum, vel frigidum, sed per negationem albi, vel calidi, quæ quidem negatio in subiecto nō esset ex hypothesi, quòd adsit albedo, vel caliditas. Ad vlt. cum dicitur vnum contrarium habere annexam alterius negationem essentialiter, & inseparabiliter, vel hoc intelligitur de negatione identitatis, quatenus vnum nō est aliud, nec esse potest aliud, vel de negatione composibilitatis, quatenus vnū nequit alio consociari in eodem subiecto, de prima negatione verū est assumptum, sed falsa consequentia, nam etiam dulcedo in lacte habet essētialiter annexam talem negationem albedinis, & vniuersaliter quæcunq; forma disparata respectū alterius; de altera verò negatione falsum est assumptū, quam doctrinam adhuc magis explicauimus disp. 5. Phys. q. 6. art. 2. & innuit Bassol. cit. art. 1. in resp. ad 4.

61 Secundò obije. quia si etiam in gradibus summis possunt contraria esse simul non videtur quomodo saluari possit contrarietas in ipsis, & quod oriatur ex natura ipsorum. Tum 2. quia cōtraria se expellunt in genere causæ formalis, at talis effectus nequit à Deo impediri. Tum 3. contraria opponuntur nedum virtualiter, & in suis effectibus, sed etiam formaliter, ac in seipsis, vt ex eorum definitione constat, ergo antè suos effectus secundarios sunt incompossibiles. Tum 4. si idem obiectum foret simul album, & nigrum, idem cibus dulcis, & amarus, &c. esset sensibile, & non sensibile, sensibile quidem, quia haberet qualitates sensibiles, insensibile verò, quia non appareret, quo sensu percipi posset, gustuè, visu, vel tactu. Tum 5. quia hac ratione plures quoq; substantiales formæ disparatæ possent esse in eadem materia, cum maiorem videantur inter se habere repugnantiam, quàm contraria. Tum 6. eadem est potentia receptiua contrariorum in eodem subiecto, non diuersa, sed illa potentia terminatur, & actuatur per vnum contrariū, ergo illo stante alterum non potest inesse. Tum tandem quia termini motus, non autem forma, & priuatio, per hoc enim distinguitur motus à mutatione 5. Physic. ergo, &c.

Resp. neg. sequelam, quia essentialis ratio contrarietatis non consistit in actuali expulsione contrariorum ab eodem subiecto, sed in aptitudinali, vel potius radicali. Ad 2. effectus formalis primarius vtiq; nequit à Deo impediri, benè tamen secundarius; ratio discriminis est, quia ille immediatè per se procedit à forma inhærente, & ideò vocatur intrinsecus, vndè implicat formam informare subiectum, & ea non denominare talem, nam esse albū aliud non est, quā habere albedinem; alter verò effectus

non

non immediatè procedit ab ipsa forma, sed mediante effectu primario, & ideò habetur veluti secundarius, & extrinsecus, ac à Deo impedibilis. Ad 3. concedimus contraria ante effectum secundarium mutuæ expulsionis esse incompossibiles, non enim eorum incompossibilitas ex illis effectibus procedit, sed potius ipsi ex contrariorum incompossibilitate, formaliter ergo sunt seipsis incompossibilia, exercent verò hanc eorum incompossibilitatem per suos effectus secundarios, sed tale exercitium suspendi potest à Deo. Ad 4. neg. conseq. nam in ordine ad sensum tactus, gustus, vel odoratus agerent illa contraria ad sensationem mediã ex vtrisq; permixtam, vt modò faciunt liquores contrarij permixti, de visu verò dicendum, quod vel vna tantum forma ageret, quæ s. validior esset ad mouendum sensum, vel si æquales essent, determinaretur à Deo, vel ambæ mouerent, nec implicat oculum videre idem obiectum simul albũ, & nigrum, sicut non implicat videre plura simul, quorum vnum sit album, aliud nigrum. Ad 5. negat Bassol. paritatem, quia forma substantialis dat esse simpliciter, eiusdem autem rei nequeunt esse duo esse simpliciter, & ideò duæ formæ substantiales inuicem non subordinatæ eandem materiam informare non possunt; contraria autem cum sint accidẽtia non dant esse simpliciter, sed secundum quid, & non est inconueniens eiusdem rei esse plura esse secundum quid; At disp. 5. Phys. q. 6. art. 2. id etiam concessimus diuinæ omnipotentiæ, & ostẽdimus rationem à Bassolio tactam absolutè non concludere, quia in eo casu vnaquæq; substantialis forma cum eadem communi materia proprium constitueret suppositum in propria specie. Ad 6. licèt potentia subiecti ad recipiẽdum contraria sit vna, tamen quantum est de se, ad vtrumq; est indeterminata, & singula respicit, vt actus inadæquatos, vt dicitur de potentia materiæ ad formas substantiales, vndè in ordine ad agens potens vincere eorum repugnantiam vtrumq; simul recipere potest. Ad vlt. sæpius dictum est maiorem valere de terminis primis, & formalibus, quales sunt semper in quocũq; motu, & mutatione forma, & priuatio, vt diximus disp. 15. Phys. q. 6. art. 3. non autem de terminis secundarijs, & concomitantibus, sicut in proposito sunt formæ contrariæ, vndè falsa est minor, quod contraria sint per se termini motus, nam etiam naturaliter dum fit motus intensionis à gradu remisso ad intensum, manet ille cum isto, vndè etiam falsum est ex hoc capite propriè differre motum à mutatione, vt ibidem diximus, vbi etiã expendimus Arist. sensum in 5. Phys. dum per hoc discernit motum à mutatione.

62 Tertiò, tãdem arguit Lichet. cit. auctoritatibus Scoti, nam in 1. d. 2. q. 2. infra lit. X. probat Deum habere virtutem infinitam ex eo, quod quantum est ex se, posset causare infinita, si non repugnarent, quia ista repugnantia non prouenit ex defectu virtutis, sed ex repugnantia eorum formali, & assumit hoc exemplum, simul potens causare albũ, & nigrum non est minus perfectum, si non potest ea simul causare, quia ista non sunt simul causabilia, quia hæc non simultas est ex repugnantia eorum, non ex defectu agentis, quia agens habet simul virtutem respectu amborum, si illa essent compossibilia. Et d. 17. q. 3. lit. VV. ait contraria incompossibilia esse in summo, non in gradu remisso. Et in 4. d. 44. q. 3. F. ait non posse probabiliter saluari idem simul realiter pati à contrarijs in summo etiam per potentiam Dei, & lit. G. ait, quòd si ponatur calorem induci in sũmo in corporibus damnatorum, & adhuc qualitatem illã mixti permanere, videtur manifesta repugnantia.

Resp. primum locum non vrgere, etenim ibi licèt de Deo loquatur, tamen cum adducit illud exemplum, loquitur de agente promiscuè, vndè sufficit, vt id, quod in exemplo assumit, verificetur de agente creato, nec in exem-

plis

plis est multum insistendum; alter locus non est ad rem, quia ibi loquitur expressè de agente creato. Nec tandem vltimus vrget, quia vt diximus n.57. post eà ait non posse oppositum improbari; cù verò subiungit esse formaliter repugnãtiam calorem in summo reperiri cũ qualitate mixti, non loquitur de formis cõtrarijs, sed de eodem calore, & verũ dicit, nam repugnat, quod in mixto sit calor ipsi connaturaliter conueniens, qui est medius, & remissus, & calor in summo, vndè subdit, *sicut si in eodem esse medium, & extremum*, si enim calor est remissus non est intensus, nam vt diximus art. præced. n.56. plus repugnant in eodẽ subiecto magis, & minus eiusdem formæ, quàm ipsęmet formæ contrariæ.

QVÆSTIO VI.

Quænam ex his qualitatibus conueniant elementis, & in quo gradu.

63 SErmo est hic de elementis in sua puritate, ac naturali dispositione; nam vt modò disposita sunt pro bono vniuersi, certum est vnumquodq; secundum plures partes habere qualitates extraneas, & aduentitias ex vicinia alterius elementi, vt explicatum est disp.4. de Cœlo q. 1. Et de elementis ità consideratis supponendum est vnumquodq; proprias, ac connaturales sibi vendicare qualitates, vndè omninò vanũ est, quod quidam de aere dixerunt esse natura sua expertem omnis qualitatis, & esse indifferenter cuiuscunq; susceptiuũ, eoquia est medium, per quod agentia naturalia maximè agunt, & concurrunt ad mixtionem, sicut quia debuit esse vehiculũ omnium colorum ad videndum, omnis coloris expertem esse oportuit. Vanũ itaq; est, quia quælibet forma proprias requirit dispositiones omnia corpora passim videmus esse suis accidentibus à natura prædita, & alioqui cum alijs elementis concurrere non posset ad mixti constitutionem, quia non haberet qualitatem contrariam, cuius ope queat cũ alijs confligari, nec eadem ratione posset in aliud elementum conuerti, immò nec de nouo generari, nec vnquam corrumpi, quia quod corrũpitur, à suo contrario corrumpitur; Nec ratio allata vrget, vt enim sit medium idoneum, per quod agentia agant, satis est, quod propter suam tenuitatem sit susceptiuum qualitatum omnium, prout mixtioni inseruiunt, & de coloribus dispar est ratio, quia non facilè sibi mutuo cedunt, vt patet, si quis aspiciat per medium, quocunque sit colore vitiatum.

Compertum etiam est vnumquodq; elementum non simul omnes sibi vendicare quatuor illas qualitates, quia nec ignis de se frigidus est, nec aqua sicca; sed nec duntaxat vnam, vt de aere item opinatus est Valles. 1. lib. controuers. medic. cap.10. vbi solam humiditatem ei connaturalem facit, & tribuit Galen. lib.8. de vsu partium cap.3. & lib. de vsu respir. sed binæ cuilibet assignari solent (exclusa tamen combinatione contrariarum qualitatum, quia nullum elemẽtum est simul frigidum, & calidum, vel humidum, & siccum, quia tales qualitates non stant simul, quod si ponantur in esse refracto, ac temperato tunc tale corpus esset potius mixtum, quàm simplex, nec esset verum elementum) ità docuit Arist. 2. de gen.16. & deinceps, & 4. Metheor. cap. 1. cuius connexionis duplicis qualitatis in quocunq; elemento ratio est, quam attulit Philopon. 2. de gen. com. 23. quia duo sunt præcipua munera ipsorum elementorũ in hoc vniuerso, vnum est, quod inuicẽ transmutentur pro mixtorum constitutione, alterũ est, vt tanquam partes integrales vniuersi ità disponerentur, vt vnũ esset alterius proportionatus locus; ad primũ munus planè opus erat, vt vnumquodq; haberet aliquã qualitatẽ, per quã esset alteri contrariũ, vt .s. si aer est calidus, aqua sit frigida, si ignis est siccus, aer sit humidus, &c. nam omnis transmutatio fit ratione contrarij; ad alterũ verò munus debebat vnũquodq; aliã qualitatẽ habe-

habere, per quam conueniret cum alio sibi contiguo, vt .s. ignis v.g. quia est locus aeris cum eo in calore communicaret, & aer continens aquam in humiditate, & terra haberet frigus simbolum cum aqua, locus enim est conseruatiuus locati ex 4. Phys. conseruatio autem nequit fieri à contrario, sed tãtum ab aliquo simili, & ex elementis ità constitutis nascitur illa concordia discors, quæ mundi concentum efficit.

64 Ex hac igitur naturali ratione deducitur vnicuiq; elemento necessarias esse duas qualitates, vnam communem cum elemento proximo, per quam sein uicem conseruare possent, alteram verò contrariam, vt secum nonnihil altercando ad alterationem, & constitutionem mixtorum concurrere possent; hac igitur de causa Arist. loc. cit. ità qualitates distribuit in singulis elemẽtis, vt terra sit frigida, & sicca, aqua frigida, & humida, aer calidus, & humidus, ignis calidus, & siccus. At non obstante sensata illa ratione ex consonantia Vniuersi deducta, nec Arist. auctoritate, ac omnium Peripateticorum, non desunt, qui qualitates alio modo combinent in elementis, Telesius enim nouæ doctrinæ inuentor lib. 2. de rerum natura cap. 23. constituit aquam ex sua natura potius calidam, quàm frigidam, & cap. 25. ignẽ potius humidum, quàm siccum. Arriaga verò nouissimè disp. 4. de gen. n. 19. terram ponit natura sua potius calidã, quàm frigidam; & tandem hac tempestate apud multos inualuit Stoicorum placitum statuentium aerem suo optè ingenio frigidum; ità Cardan. lib. 2. de subtil. Arriag. cit. n. 25. Aresius 2. de generat. q. 10. qui vlterius addunt aerem non tantum suapte natura esse frigidum, sed etiam siccum; & quidem quod aer sit frigidus, fuit opinio Galen. lib. 8. de vsu partium, vbi Arist. carpit, quòd aerem posuerit calidum.

Rursus maius adhuc dissidium est, etiam inter eos, qui in qualitatum coniugatione concordant, in quo gradu binæ qualitates singulis competant, totq; ac adeò varia sunt placita, vt nimis operosum esset singula adamussim recensere; Quidã enim dixerunt ambas qualitates suo elemento conuenire in summo, vt Suessan. 2. de gen. com. 23. Achillin. lib. 3. de elementis Mercen. in dilucid. huius puncti, Peramat. lib. de element. cap. 8. & fauet Galen. lib. 1. de natura, & 1. de elementis cap. 6. Alij è contra vnam dumtaxat qualitatem tribuũt in summo, alteram verò citrà summũ, adhuc tamen in excellenti gradu, idest supra quartum, & hic dicendi modus est valdè frequens apud Peripat. pro quo citari solent Auerr. Alexand. Albert. Auicen. Philop. Ammon. Marsil. Saxon. & sequuntur Recentiores passim. Alij inter has extremas opiniones quodamodo mediant tribuẽtes duobus extremis elementis .s. terræ, & igni ambas qualitates in summo, elementis verò medijs, aquæ nimirum, & aeri vnam qualitatem in summo, alteram in excellenti gradu, ità Zab. lib. 2. de primis qualit. cap. 1. & Auersa q. 41. sec. 8. Demum D. Th. 2. de gen. lec. 3. igni tribuit vtrãque qualitatem in summo, aeri vtramq; infrà summum, aquæ verò, & terræ vnã in summo, alteram infrà summum, & sequitur Bannez 2. de gen. cap. 3. q. 2.

ARTICVLVS I.

Singulis elementis propriæ assignantur qualitates.

65 NOstra sententia est, quæ fuit perpetua in Peripato, ignem esse calidum, & siccum, aerem calidũ, & humidum, aquam frigidam, & humidam, terram deniq; frigidam, & siccã, & ità supponit Scotus 2. d. 15. q. vn. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de elementis, quæ quidem sententia ab initio quæst. probata est ea vniuersali ratione ex consonantia vniuersi, & fine elementorum deducta, nunc verò probanda est singillatim ex cuiusq; elemẽti natura, & naturali conditione.

Primò igitur de igne, quòd sit suapte natura

natura calidus, atq; siccus, satis de se exploratum est, & quidem de calore nullus videtur ambigendi locus, & si quis proteruiando negaret, igni exponatur, quousq; fateatur esse calidum; de siccitate verò probatur. Tum quia ignis extinguitur ab aqua etiamsi sit calida, quod est argumento aquam ei contrariari, nedum in frigiditate, sed etiam in humiditate, atq; ideò ignem esse calidum, & siccum. Tum quia ignis, & aqua sunt elementa valdè opposita, & dissimbola, ergo non in vna tantum, sed in ambabus qualitatibus opponuntur, cum ergo aqua sit humida, & frigida, ignis erit siccus, & calidus. Tum quia ponendo ignem humidum cum Telesio, cum ex alia parte sit calidus, vt ipse concedit, iam in eius sententia ignis in nulla qualitate contrariabitur aquæ, quæ apud ipsum est calida, & humida. Tum quia quo magis corpus est siccum, facilius concipit ignem, vt de ligno arido constat, signum euidens formam ignis postulare siccitatem, vt dispositionem cõnaturalem. Tum tandem quia ignis exsiccat madidas vestes, lutum, &c. nec dicas id præstare per calorem; nam videmus carnes, cum in olla feruenti elixantur, equidem calefieri, nõ tamen exsiccari; cum assantur autem, etiam exsiccari, ergo siccitas non prouenit à calore ignis dumtaxat, sed directè etiam ab ipsius siccitate.

66 Secundò probatur aerem esse humidum, & calidum, & quidem humidũ esse negari nequit, nisi negando definitionem humidi superius ex Arist. traditam, quod facilè figuratur termino alieno, & nullum retinet proprium, vel saltim eam in peregrinos sensus extorquẽdo, vt facit Aresius; sanè si proprius effectus humiditatis est subiectum reddere fluidum, & liquidum, res enim humidæ ità è manibus elabuntur, vt vix retineri queant, quid fluidius aere? aut ergo non adhuc constat, quid sit humiditas, aut stando definitioni humiditatis iam assignatæ, aer humidus asseri debet, vel alia excogitari, qua defendatur esse siccum; Deindè si aer ponitur siccus, cum ex alia parte sit calidus, iam nõ differet ab igne, vel si ponatur frigidus, non differret à terra, diuersa enim qualitatum combinatio diuersitatem formarum substantialium ostendit in elementis saltim à posteriori, idq; gratis negat Aresius.

Deindè probatur esse calidum, non frigidũ; Tum quia actione frigoris aer corrumpitur, & vertitur in aquam, vt patet in generatione aquarum in cauernis terræ, & in fenestris vitreis hyeme rorantibus, dum aer extrinsecus adhærescens in aquam abit; ac etiam æstate idem contingit, cum aqua gelida in phialam vitream infunditur, tunc enim in extima vasis superficie cernitur aspersio quædam causata ex aere extrinsecus adhærente, qui virtute frigoris intus existentis paulatim in guttulas aquæ resoluitur. è contrà verò aer calore generatur, vt constat cum aqua actione caloris resoluitur in vaporẽ, & deinceps in aerem. Tum 2. idem deducitur ex leuitate, & raritate aeris, frigus enim condensat, & aggrauat, vt constat de terra, & aqua, quæ ob eorum frigiditatẽ sunt corpora densa, & grauia, è contra verò calor rarefacit, & leuificat. Tum 3. quia mel, & oleum, quæ sunt mixta aerea sunt calida in prædominio, ergo etiam, & aer. Tum 4. quia quælibet qualitas elementaris non nisi alteram habet per se, & directè contrariam, nam si plures haberet, statim extingueretur, quia non essent hinc indè æquilibratæ vires in conflictu, ergo aer non est frigidus, tũc enim calor ignis oppugnaretur simul à frigore terræ, aquæ, & aeris, cumq; calor sit minimæ resistentiæ, statim deijceretur à tot contrarijs. Tum 5. quia si aer esset frigidus in summo, vt illi arbitrantur, tunc extingueret ignem, sicut aqua; nec dicas non extinguere, quia sit siccus; nam etsi aqua etiam per humiditatem extinguat ignem, id tamen principaliter efficit per frigiditatem, quæ semper in ea persistit in aliquo gradu quantumcunq; ab extrinseco agente calefiat.

lesiat. Tum 6. quia calor, & humiditas sunt causæ putredinis, vt Aris.docuit 4. Metheor.cap.2. & problem.33. part.2. sicut è contra frigus, & siccitas præseruant à putredine, vndè videmus hyeme carnes diutius conseruari, quàm in æstate, & facilius Austro flante, qui est ventus calidus, & humidus, in putredinem abire, quàm Aquilone spirante, qui est frigidus, & siccus, cũ ergo aer ex Arist. loc. cit. ad corruptionem, & putrediné valdè disponat, erit vtiq; suapte natura calidus, & humidus, non siccus, & frigidus. Tandem videmus in hyeme caloré aeris innatum ad subterranea se se recipere correptum à frigore superueniente, ibiq; aquam concurrentibus quoque exhalationibus ibi reclusis seruare calidam, vt patet in puteis, & cisternis.

67 Quædam ex his argumentis adduxit Aresius, & soluere tentauit, vndè ad 1. inquit cum aer vertitur in aquam, & corrumpitur, non à frigore corrumpi, sed ab humiditate, & densitate, vndè flante Austro videmus parietes madidos, & marmora rorantia, quod non à frigore prouenit, cum ventus ille sit calidus, sed ab humiditate, & densitate eiusdem; & sic etiam è contra inquit, cum aqua vertitur in aerem, id non fieri actione caloris, sed raritatis, & siccitatis, nam ab aqua eleuantur prius partes subtiliores, & rariores valdè humidæ, deindè amittunt illam humiditaté, & magis etiam rarefiunt, & conuertuntur in aerem, non igitur calori per se tribuenda est hæc generatio, sed raritati, & siccitati. Ad 2. negat calorem esse causam raritatis, & frigus densitatis absolutè loquendo, & ait verificari solum cæteris paribus, & iuxtà proportionem subiecti, & ideò aer, cum non sit capax magnæ condensationis, quamuis sit frigidissimus, semper erit rarus, pariterq; discurrit de leuitate, & grauitate, nix. n. frigidissima est, & tamen etiam est leuis, & è contra aurum est grauissimum, nec tamen in frigore alia multa excedit mixta, quæ ipso sunt leuiora. Ad 3. negat in primis in oleo, & melle prædominari aerem, & ait id colligi non posse, quod aquæ supernatet, quia è contra argumétari possemus prædominari aquã, quia in aere descendunt; deindè petit, an cũ dicimus mixta illa esse calida, loquamur de calore actuali, vel virtuali, non de actuali, quia potius frigida sunt, & facilè congelantur, ac addensantur; si de virtuali, longè maiorem calorem virtualé reperiemus in rebus, quibus aqua, vel terra prædominatur, in vino enim non prædominatur aer, nam aquæ non supereminet, & tamen virtualiter est calidissimum, & sic in multis alijs. Ad 4. ait optimam esse proportionem inter eleméta ratione qualitatum, quoniã licèt plura sint eleméta frigida, longè tamen maior est actiuitas caloris, & virtus Cęli calefacientis ea, quàm sit virtus frigoris, quod in ipsis reperitur, & ità optimè sunt disposita, sicut vniuersi bono congruebat.

68 His tamen solutionibus non acquiescimus, responsio ad primum subsistere omninò non potest, quia nec raritas, & siccitas tantæ actiuitatis sunt, vt eis principaliter tribueda sit destructio aquæ, & generatio aeris, nec pariter humiditas, & densitas, vt eis corruptio aeris adscribatur, & generatio aquæ; & quidem in bona philosophia elementorum pugna in mutua transmutatione principaliter exercetur per qualitates primas, & præcipuè per actiuiores, quales sunt calor, & frigus; immeritò ergo elementorum generatio, & corruptio, siccitati, & humiditati principaliter adscribuntur; flante autem Austro parietes, & saxa desudant ex copia vaporum, quos ventus ille defert, qui ad parietem impingentes, & ad marmora eorum frigoris ope in aquam resoluuntur. Secunda etiam solutio est contra omniũ sensum, vt enim docuit Arif. 2. de gen. 27. calidi est rarefacere, & frigidi condensare, hocq; illis per se competit, & non per accidens ratione subiecti, vt colligitur ex eorũ definitionibus superius allatis, sic etiam calidi per se est leuificare, frigoris aggrauare, vt pluribus etiam

in

in locis docuit Arist. 2. de gen. animal. cap. 1. & 1. Metheor. sum. 3. & lib. 2. cap. 4. & 2. de plantis cap. 1. & problem. 5. sec. 13. probl. 9. sec. 24. & probl. 18. sec. 23. quod etiam fuit veterũ Philosophorum dogma, vndè Plutarc. lib. de primo frigido sic loquitur, *quod leue, & sursum tendens nihil est eorum, quæ sunt frigida, & quod nubes frigore recepto deorsum tendunt, ac versa vice calore eis insidente sursum feruntur*, malè ergo negat, & limitat Aresius principia quædam philosophica ab omnibus recepta, vt peculiaria placita sua tueatur; malè etiam præcludit viam vestigandi qualitates primas ex secundis, nam istæ ideò secundæ dicuntur, quia aliquo modo dependent ab illis, cum ergo experiamur aerem esse rarum, & leuẽ, scrutari oportet, à qua, vel quibus primarũ qualitatum in aere existentiũ oriantur, & cum oriri nequeant à frigiditate, vt constat, vndè nix non est leuis, quia frigida, sed ob copiam aeris inclusi in eius poris, quibus vndiq; scatet; nec rursus à siccitate, nam terra, quæ est valdè sicca, grauissima est, ac densissima, clarè sequitur aerem nec frigidum, nec siccũ esse, vt vult Aresius, sed potius calidũ, quia raritas, & leuitas regulariter à calore procedunt.

Nec etiam tertio argumento satisfacit, omnes enim concedunt oleum esse aereæ naturæ, quia supernatat aquæ, ꝙ vtiq; non esset si aqua in eo prædominium haberet, immò id etiam concedũt sentientes cum ipso, sed negant esse calidum, potius enim aiunt frigidum esse, cum modico etiam frigore citius, quàm aqua congeletur, vndè deducunt, cum sit aereæ naturæ, aerem esse frigidum, Sed immeritò etiam negatur oleum esse calidæ complexionis, vulnera enim lenit, & foueri calore suo, quæ potius exacerbaret, si frigidum esset, facillimè etiam accenditur, & inflammatur, quãuis alioqui sit humidum actu, & ipsi Medici docent tàm oleum, quàm mel in animaliũ corporibus effectus habere caloris, & malè ex facilitate congelationis eius arguitur frigiditas, alioqui esset frigidius aqua, nam prouenit ex illius corporis crassitie, & viscositate, & ideò Galen. 2. de facultat. simplic. medicam. dixit oleum propriè non congelari, sed potius consistere, ac incrassari, nec à frigore procedere, quòd citius, quàm aqua, congeletur, sed ex crassitie, & viscositate. Demum nec sufficienter quarto occurit argumento, tum quia licèt sit calor maioris actiuitatis, quàm frigus, adhuc tamen est minoris resistentiæ; tum quia licèt maioris actiuitatis sit calor frigore, adhuc tamen frigus præualeret, quia in maiori copia improportionabiliter excederet calorem, præsertim in eius opinione, qui negat elementum ignis in propria sphæra; recurrere autẽ ad Cælum quacunq; de causa non est cordati Philosophi.

69 Tertiò, principaliter ostenditur aquam esse humidam, & frigidã; & quidem vtrumq; euidenter constat sensuũ testimonio, humidam enim esse fatentur omnes, & quidem in hoc elemento humiditas adeò conspicua est, vt Sacra Scriptura illud agnoscat veluti fontem omnis humiditatis Iob 12. *si continuerit aquas, omnia siccabuntur* ex quo loco ansam sumpsit Aresius negandi humiditatem aeri, quia tota in hoc loco videtur aquæ attribui. At proculdubio hic non est sensus à Sacra Scriptura intentus, solum enim per hoc significare voluit per elementum aquæ hinc indè excurrens terram infundi, & irrigari, quæ sine aquarum decursu vtiq; statim sicca, & arida euaderet, quia aer quantumuis humidus ponatur, talem effectum præstare non potest, vt aqua, ob suam tenuitatem, & raritatem, vt infrà dicemus, & quia eius humiditas vaporosa nõ est. Nec etiam minus obuia est eiusdẽ frigiditas, & sensibus comprobata, nam in mari, fluminibus, fontibus, & puteis aqua se se nobis frigidã offert, immò in æstate ambiente existente calido in puteis, ac cisternis aqua inuenitur frigida, adeovt agenti extrinseco eius frigiditas nequaquã adscribi possit; nec dicas hãc

citer-

ei terrā mutuare, quia adhuc sensibilius aquæ frigiditas deprehenditur, quā ipsius terræ. Accedit, quòd cum ab aliquo agente extrinseco v. g. igne calorē recepit, statim ac ab eo remota fuerit absq; vllo extrinseco infrigidante spontè paulatim impressum calorem excutit, & ad pristinam frigiditatem se se reducit, quod argumento est huiusmodi qualitatem à propria sibi vēdicare, nō ascititiam esse, vel extraneam. Adeò vt qua fronte negauit Telesius aquam esse frigidam suaptenatura, poterat quoq; negare ignem esse calidum. Pisces item in hoc elemento degentes naturæ sunt frigidioris, ac deniq; aqua nimium epota dolores causat in ventriculo, & cruditates, dentes labefactat, & cōsimilia vtiq; sua frigiditate, quia remedijs, & pannis calidis sedatur dolor.

Quartò, tandem demonstratur terrā siccam esse, & frigidam; & quidem de siccitate res est adeò explorata, vt statim ac à Deo creata fuit, eam vocauerit aridam in princip. Genes. immò in ipsa apprimè verificatur siccitatis definitio, si enim siccum est, quod facilè proprio coercetur termino, nec indiget alieno, vtiq; terra sicca æstimari debebit, nam in se consistit, & proprijs spontè se continet terminis; & tādem cum aqua perfunditur, & irrigatur, vi suæ siccitatis humorem absumit, & paulatim ad natiuam siccitatem redit. Quòd etiam sit frigida, probatur, quamuis enim partes eius superiores, & extimæ radijs solaribus expositæ calidæ sentiantur, tamen in visceribus eius, subterraneisq; cauernis, quo solaris calor non peruenit, immane viget frigus; sicut etiam eædem partes humidæ sentiuntur ex admixtione aquæ, vt apta sit ad culturam, & generationem herbarum, atq; plantarum, neq; ob id arguimus esse ex integro humidam. Insuper videmus lapides, & metalla, quæ sunt corpora valdè terrestria, frigiditate vigere. Hoc ipsum suadent ingens eius grauitas, & densitas, quas iam supradiximus à frigore deriuare, vt raritas, & leuitas à calore.

70 Quæres vndè participent elemēta has qualitates eis connaturales? Zabarel. lib. 1. de prim. qualit. cap. 8. & 9. inquit totaliter à Cælo eis imprimi mediante motu, & immobilitate, mouens enim vestigime sua etiam elementa, eis calorem inijcit, & quia aliqua elementa ab ea circumlatione vel nullo modo, vel admodum lentè pertinguntur, consequenter in eis causat frigiditatem, quæ videtur fuisse doctrina Arist. 1. Metheor. cap. 4. dum ait, quod quia circulo fertur Cælū, ideò pars orbis inferioris illi proxima accenditur, & calida fit, quæ verò procul à Cælo in medio mundi sita sūt, ea propter immobilitatem grauissima, & frigidissima; quo etiam modo locutus est Auerr. 2. de Cælo com. 94. inquiens, quòd remotio à motu circulari dat quietem, frigiditatem, & grauitatem, sicut propinquitas dat motum, calorem, & leuitatem.

Cæterum hæc Zab. opinio omninò displicet, tum quia certissimum est singulis elementis proprias conuenire qualitates ab intrinseco, ac eorum substantiales formas consequi, & ità vbiq; supponere videtur Arist. qui qualitates elementorum solet eorum passiones appellare, passio autem fluit ab essentia sui subiecti, non ergo ab extrinseco totaliter eis aduenium, alioquin essent illis prorsus extrinsecæ, & aduentitiæ; tum quia doctrina illa Arist. 1. Metheor. cap. 4. sano modo debet intelligi, nam absolutè intellecta subsistere nequit, & grauem pariter calumniam, vt demonstrauimus disp. 2. de Cælo q. 7. art. 4. tū quia licèt aliquo pacto sustineri posset, & defendi hæc opinio quoad calorem, & frigus, non tamen quoad alias qualitates, quæ enim est ratio, cur aer sit humidus, & humiditatem à Cælo recipiat, nō verò siccitatem? & è contra terra sit sicca, & non humida? si enim motus est causa caloris in igne, & siccitatis, ergo terra nequit esse sicca, licet sit frigida, & rursus si aer humiditatem recipit à Cęli motu, humidior erit aer præcipuè supremus, quàm aqua, cū velocius moueatur.

ueatur At inquit Zab. hoc euenire, quia substantia aeris est apta ad recipiendam humiditatem, & terrae substantia siccitatem. Hoc tamen non satisfacit, quia etsi naturaliter aer sit humidus, attamen quando applicatur agenti ex se determinato ad productionem siccitatis, aliquo modo alteratur, & exsiccatur, vt experientia constat, ergo quia motus ex se producit siccitatem medio calore producet quoq; aliquo modo siccitatem in aere, quod est falsum. Tum quia falsum est etiam hoc asserere de calore, & frigore, nam immobilitas, cum sit priuatio, nequit esse per se causa alicuius positiui, sicut est frigus, etiam aequiuoca, ergo frigiditas terrae nequit ab immobilitate prouenire, sed à propria eius substantiali forma; Ignis etiam noster est calidus, & tamen non fertur circulariter à Caelo, & è contra aqua calida refrigeratur, dum mouetur, ergo nec calor à motu, nec frigus ab immobilitate per se deriuatur; atq; ideò concludendum est qualitates elementorum à substantialibus eorundem formis produci, & proficisci.

Arist. verò loc. cit. benignè interpretandus est, quòd .s. loquatur de conseruatione quadam, ac proportione locali, vt nempè terrae globus veluti à Cęlo remotissimus frigore, & grauitate deprimatur, ignis verò vt Cęlo proximus polleat leuitate, & calore; & quidem ibi non negat elementa concurrere ad productionem illarum qualitatum, sed voluit innuere Caelum quoq; concurrere, vt causam vniuersalem, & dum dixit concurrere per motum, & immobilitatem vtiq; non exclusit alias influentias caelestes, sed tantum innuit illa quoque suo modo concurrere ad productionē illarum qualitatum.

Soluuntur obiecta.

71 IN oppos. obijc. Primò cum Telesianis probando ignem esse humidum, nam tota de ipso verificatur humiditatis definitio, cum alieno termino facilè figuretur, & nullo proprio. Item Arist. 4. Metheor. 24. & Medici dicunt carnes assas esse humidiores, quàm elixatas vtiq; virtute humectatiua ignis. Rursus si super flammam manus impo natur, indè illam retrahimus nedum calefactam, sed etiam humectatam. Tandem metalla videmus igne liquari, signum euidens esse naturae humidae, nā omne agens in agendo passum sibi assimilare intendit. Ad 1. exactè satisfecimus suprà n. 25. explicando definitionē humidi. Ad 2. per illud significare volunt, quòd plus de substantia, & succo carnis remanet in carne assa, quàm in elixata, ex qua per aquam difluit. Ad 3. flamma apud nos vtiq; deficit à debita puritate, secum enim trahit ex lignis sēper aliquid humiditatis, quae facilè illi admiscetur. Ad 4. metalla non liquantur ab igne, quia sit humidus, alioquin ab aere melius liquarentur, qui in humiditate satis excellit, sed ab eius calore soluuntur, materia enim metallorum, vt diximus disp. 4. de Cęlo q. 4. art. 7. ex Angest. lib. de form. propr. pag. 89. est humidum aqueum vnctuosum, atq; viscosum virtute frigoris perfectè mixtū, ac adensatum cum subtili terreo, vndè eo ipso quòd frigus illa connectens superatur à calore ignis, statim liquefiunt, & humida euadunt, quia defectu frigoris nequit siccum terreum amplius cohibere fluxibilitatem humidi aquei.

Secundò, obijcitur cum Stoicis probando aerem esse frigidum, quia talis est aer in natura sua, qualis est, vbi maximè recedit à suis contrarijs, sed ibi est frigidus, vt constat in media aeris regione, vbi proindè generantur pluuiae, niues, grandines, &c. Nec dicas hoc frigus ibi contingere ex vaporibus illuc continuò ascendentibus; nam ibi aer serenissimus est, & ab omni impuritate defaecatus, vt constat in summitate mōtium, & vapores etiam illuc perueniunt calidi, cum virtute caloris sursum eleuentur, vndè potius eam deberent calefacere, quàm infrigidare. Tum 2. nam aer diebus aestiuis, licèt perferuidus sit,

noctu

noctu tamen frigeratur, non alia ratione, nisi quia aer abscedente Sole reducit se ad proprium, & connaturale frigus,& hic modus argumentandi est similis illi, quo communiter ostenditur terram,& aquam frigidas esse. Nec rursus recurras ad vapores, & habitus terrestres tunc aerem inuadentes, quia vt diximus, isti sunt calidi saltim ab extrinseco,nec possent facilè ad statum naturalem se reducere in opinione ponente aerem calidum, nam calor aeris id impediret; immò aer frigidior est,cum est purus,& limpidus,quàm quando vaporibus est infectus, quod argumento est non ex vaporibus, sed ex natiua aeris constitutione frigus illud prouenire;& insuper loca clausa in æstate frigidiora sunt, cum tamen non ibi sint vapores, nec aliud agens extrinsecum infrigidās. Tum 3. aer institutus est ad refrigerationem animalium per respirationem, ergo non potest natura sua esse calidus, alioqui valdè ineptus esset ad tale officium. Tum 4. aer motus flabello refrigerat,ergo natura sua frigidus est, nam motus in rebus calidis calorem excitat, & frigus in frigidis. Tum 5. quando homo patitur colicam aer intus inclusus suo frigore hominem torquet, nec nisi rerum calidarum applicatione sedatur dolor. Tum 6. præsertim admittendo sphæram ignis infrà Lunam, opus erat aerem illi coniunctum esse summè frigidum,vt ignis acrimoniam cohiberet, ac temperaret. Tum 7.cætera elementa cum propria qualitate priuantur,aut intereunt, aut saltim maximam patiuntur iacturam,aer verò remoto calefaciente frigescit,totoq; hyeme ità seruatur, nec tamen interit, quinimo ex frigidissimo vento boreali valdè expurgatur,& serenior apparet. Tum 8. qualitates, quas habet elementum ex propria natura, non facilè, nec passim amittit, sed ferè semper retinet, vt patet de igne nunquā amittente calorem, & siccitatem, sed aer facillimè calorem amittit,ergo,&c. Tum 9. nam ventus est aer commotus, & regulariter, ac per se est frigidus. Tū 10. quia citius aer refrigescit, quā aqua calida,ergo lignum est non minus aerē vendicare sibi frigus,quam ipsam aquā. Tum tandem quia aer congelat aquam, nam è puteo hausta statim refrigescit, & hyeme glaciatur,& alta flumina non in imo, nec in medio gelantur, sed in parte superiori, quæ frigori aeris magis exposita est, & obuia.

72 Resp. ad 1. frigus illud mediæ regionis aeris, vt ibi dicebatur, ab extrinseco prouenire.s. à vaporibus aqueis admixtis exhalationibus terreis, quæ in ea regione materiam præbent nubibus, & pluuijs, & cum ad connaturalem frigoris statum se se reducunt,totam aeris illam infrigidant regionem, vt fusè cum Scoto explicauimus disp. 4 de Cælo q. 3. art. 1. vbi & impugnationem allatam huius solutionis, & alias plures enodauimus. Ad 2. aer hic infimus abscedente Sole frigescit tū actione terræ, & aquæ infrigidantium, quam non amplius retundit præsentia Solis, vndè frigidior sentitur in mari, quàm in terra, tum actione vaporum,qui à Sole in aere relicti noctu se reducunt ad frigiditatem ingenitam,aeremq; frigefaciunt;neque id calor aeris impedire potest, quia hic non est summus,& habet cum pluribus hostibus decertare nempè cum frigore terræ, aquæ, & ipsorum vaporum, tum quia maior est resistentia vaporum, quàm sit actiuitas caloris aeris,eo quia vapores sunt crassiores, aer verò tenuior,quæ tenuitas,& raritas valdè remittit actionem; & falsum est regulariter loquendo aerem esse frigidiorem, cum purior est,& serenior, sed id interdum euenit,quia spirans Aquilo nubes dissipat, & Cælum serenat interim virtute sua aerem infrigidans,sicut è contra Auster aerem nubibus inficit, & sua vi calidum reddit;æstate verò aer in cubiculis clausis frigidior est, quia non est ità actioni Solis expositus, sicut extrà, & actione parietum frigidorum nonnihil refrigeratur. Ad 3. aer comparatione cordis est longè frigidior,cor enim animalis adeò feruet,vt sæpè ab Arist. ignis

appelletur, ac ignitum cor, vt lib. de respirarione ca. 2.8. & 10. quare satis idoneus est ad respirationem; immo vlterius natura prouidit, vt actione terræ, & aquæ adhuc amplius refrigeretur, ac etiam aliquantum condensetur, dicunt enim in altissimis quibusdam montibus ob nimiam eius raritatem non esse idoneum ad respirandum. Ad 4. eadem ratione valet aer ad vultum refrigerandū, cum calore æstuamus, nempè quia calor adhuc frigidior est corpore animalis, verum quia faciei circumfusus statim incalescit per tenuissimos habitus ab ea prodeuntes opus est assiduè illum permutare, & flabello ciere; Nec sequitur, vt obijcit Aref. si tantum noui aeris successu refrigeratur vultus, eodem beneficio potiturum hominem, cum de vno ad alium locum mouetur, quia etiā tunc nouus succedit aer. Non sequitur, nam flabello nedum expellitur externus aer circa faciem, sed etiam internus inclusus in poris vultus, qui præsertim molestiam affert, nec expellitur motu deambulationis, nisi sit concitatus, sicut motu flabelli, illud verò, quod addebatur calida per motum calefieri, & frigida frigefieri, absolutè falsum est, vt diximus disp. 2. de Cęlo q. 7. ar. 4. concl. 1. nam aqua calida agitata frigescit, & frigidi lapides inuicem attriti per motum incalescunt.

Ad 5. quod colicam generat, ac intestina diuexat, non est simplex aer, sed flatus quidam frigidus ex indigestione subortus alterius rationis ab aere, & potest etiam aer ob nimiam frigiditatem extrinsecè acceptam interdum interiora torquere, quando in intestinis inclusus exitum quærit, quem certè facilius inuenit applicatione rerum calidarum, quia tali adminiculo adhuc magis rarescit, attenuantur pori, & euaporat. Ad 6. immò admittendo sphæram ignis, quæ sit veluti locus aeris, opus est, quòd habeat aliquam qualitatem aeri consimilem, quia locus est conseruatiuus locati, & cum secum non cōmunicet in siccitate, nam aer est humidus, sequitur hanc esse calorem; cur verò aerem suā acrimonia non absumat, & à quo illa retundatur satis explicuimus disp. 4. de Cęlo q. 2. art. 1. ad 2. cui accedit, quod ait Doctor 4. d. 49. q. 13. infrà B. quod ignis non comburit omnia elementa ob proportionem, vel adæquationem aliorum in resistendo virtuti eius in agendo saltim concurrente Cęlo cooperante alijs in resistendo. Ad 7. argumentum est ad vtramq; partem, sicut enim aer toto hyeme friget, nec tamen interit, ità tota æstate feruet absq; sui interitu, dicimus ergo hyemale frigus valdè aerem à suo connaturali statu deturbare, non tamen omninò deijcere, tum quia adhuc aliquis gradus caloris cōseruatur in eo à Sole, & cælestibus influxibus, tū quia illæsa seruatur in eo alia qualitas. s. humiditas, quod sufficit ad retinendā formam substantialē aeris in materia, quā sequitur dispositio ad recuperandū calorem, facilius autem aer amittit calorem, quàm humiditatem, quia hæc ei conuenit in maiori gradu, quàm calor, ac etiam est maioris resistentiæ, qua ratione etiam aqua facilius amittit frigus, quàm humiditatē; dicitur verò aer vento boreali purificari, & expurgari, non quia frigus ab eo delatum sit aeri consentaneum, sed quia nubes dissipat, & ab eo expellit vapores crassos, ex quorum immixtione eius innata perspicuitas, ac serenitas valdè inficitur. Ad 8. argumentum quoq; est ad vtramq; partem, nam frigus etiam facilè amittit, facilè ergo amittit calorem ob humiditatem cum raritate, & subtilitate coniunctam, quarum ratione magis obnoxius est alienis impressionibus, quàm cætera elementa, nunquam tamen sic eam amittit, vt omninò exuatur. Ad 9. ventus tàm esse potest calidus, vt Auster, quàm calidus, vt Aquilo, si ergo est aer commotus, tunc erit frigidus, si frigidus cietur aer, nunc calidus, si calidus aer agitatur. Ad 10. constat ex dictis ad 8. quarè facilius calorem exuat, quā aqua, vnde dixit Arist. sec. 14. probl. 9. & sec. 25. probl. 10. aerem ob suam tenuitatē

facilè

facilè à propinquis agentibus alterari, ac de vna in aliam qualitatem mutari. Ad vlt. negatur aerem virtute propria aquam congelare, alioquin seipsam saltem condensare posset, & aquam vel sẽper, vel vt in pluribus congelaret, cum ergo id non efficiat, nisi cum ingenti frigore est imbuta, vt in hyeme, congelatio referenda est in frigus accidentale ambientis, non in aerem ipsum; aqua verò è puteo hausta glaciatur, & non in puteo, quia in hyeme innatus calor aeris à frigore superueniente correptus ad subterranea quodammodo aufugit, ibiq; aquam glaciari non finit; & sic etiam de fluminibus dicendum. Et sic patet quomodo rationes, & experimenta, de pro aeris frigiditate stabilienda, de quibus adeò gloriatur Aresius, facilè diluuntur, qua de causa etiam si pro nostra sententia rationem non haberemus adeò euidentem adhuc probabilior cẽseri debet ob Arist. auctoritatem, quem Aresius sibi incassum conciliare contẽdit, nam ex professo stat à nobis, & si interdum aerem appellauit frigidum, vt 3. Phys. 44. 1. de gen. 24. & 2. de gen. 31. vel locutus est gratia exempli, vel in aliorum opinione, vel intellexit certè de accidentali frigiditate, & aduentitia. Quod si ab Arist. recedere vellemus, certè magis placet opinio Vallesf. cit. initio quæst. solam humiditatem esse aeri naturalem, calorem verò, & frigus ab extrinseco ei imprimi, sic enim omnia benè saluantur.

73 Tertiò, obijcitur pro aeris siccitate, nam quando aer est purus, per ipsũ omnia exsiccantur, vt contingit in æstate, & in summo gelu, quòd si quandoq; videatur aer humidus, id ei contingit ab extrinseco. s. à vaporibus, & pluuijs, quę se facilè immiscent aeri ob eius limpiditatem, & tenuitatem. Deindè Arist. 2. de gen. 49. ex omnibus elementis solã aquam ait esse facilè terminabilem, & sec. 25. probl. 10. negat aerem esse humidum, & 1. Metheor. cap. 4. ait aerem supremum esse siccum. Rursus nunquam videmus aerem se solo humectare, vel calefacere, vt quid ergò illi hæ qualitates otiosæ, Prætereà saltim ex accidenti plerumq; aer est frigidus, & siccus, quomodo ergo si natura sua esset humidus, & calidus, non desineret esse? Tandem calor, & humiditas in aere nihil ad vniuersi bonum deseruiunt, quia pro calore sufficit cęlestis calor, pro humiditate pluuiæ, immò quorsum pluuiæ de Cęlo si aer est humidus? quorsum calor Solis, si aer est calidus? at frigus, & siccitas in aere multum deseruiunt, temperant enim cęlestes calores, vapores subleuatos cogunt in pluuiam, & post pluuiam rursus siccitatem inducunt, &c. ità vrget Aref. loc. cit.

Resp. ad 1. cum aere sereno vestes, & alia exsiccantur hoc non fieri ab aeris qualitate innata, sed ei extrinsecus iniecta, vel à Sole, vel à vento aliquo vrente, quæ aliquandiu in ipso aere puro seruetur; ipso etiam aere serenante plurimæ solent excurrere per medium subtiles exhalationes, quæ vt potè naturæ siccæ omnia exsiccant; videatur Angest. lib. 2. de form. propriet. pag. 45. & 177 § *primum dubium*, vbi fusè explicat, quomodo aer nunquã exsiccat qualitate propria, sed extranea, & peregrina aliundè accepta, & præsertim ab influentia Cęli desiccatiua. Ad 2. Arist. 1. Metheor. cap. 4. non loquitur absolutè de aere, sed comparat aerem supremũ cum infimo, & ait hũc esse vaporosum, & humidum, illum verò ob viciniam ignis nonnihil siccum, in alijs verò locis loquitur potius de madefactione, & irrigatione, quàm de humiditate, nam humidum aqueum, quia reperitur in materia crassiori, & densiori, facilius adhærescit corporibus, eaq; humectat, & madefacit, quem effectum nequit præstare humidum aereũ, quia cum sit in materia admodum rara, atq; subtili, facilè diffluit, ac elabitur. Ad 3. experimur in hyeme in locis, & cubiculis benè clausis aerem esse calidum, etiamsi ibi non sit ignis, vel aliud calefaciens, ac etiã in locis subterraneis tunc temporis est calidus, quia innatus calor aeris, veluti à su-

perueniente frigore correptus, illuc sese recipit, & conseruat, vt diximus, qua etiam ratione aqua in puteis non glaciatur, licèt non negemus id etiam prouenire à calidis exhalationibus, quibus à frigore externo, nè erumpant, præcluditur aditus; non experimur verò aerem humectare, vt de aqua, quia vt ex Arist. diximus ob eius subtilitatem, & raritatem nimis diffluit, & dilabitur, vt autē humectaret, deberet corporibus adhærere ad instar aquæ; sed ob id negare nō debemus esse humidum, immò cū magis diffluat, quàm aqua, debemus deducere esse humidiorem aqua. Ad 4. nunquam aer fit adeò siccus, & frigidus, vt natiuam siccitatem, & caliditatem prorsus exuat, nam illas semper retinet, saltim in gradu necessario ad conseruationem formæ substantialis, sed si quando valdè infrigidatur, vertetur in aquam, si quando vehementer incalescat, & exsiccetur vertitur in ignem. Ad vlt. multum per omnem modum deseruiunt calor, & humiditas in aere, nam eius calor solari fotus, & fultus mitigat, & contemperat immane frigus aquæ, & terræ, & efficiunt temperiem necessariam pro cōseruatione mixtorum, ac præsertim viuentium; humiditas etiam in aere adeò fluxilis necessaria apprimè erat pro respitatione eorundem viuentium, quia tamen aer non habet in ea temperie humiditatem, vt madefacere, & irrigare queat, necessariæ sunt pluuiæ de Cęlo, è cōtra verò frigus, & siccitas in aere ad nihil deseruirent, immò valdè officerent, quia tria haberemus elementa frigida, & tria sicca, quod destruit elementorum symetriam.

74 Quartò, obijc. quòd aqua sit calida, nam Arist. 5. de gen. animal. cap. 3. ait nullum humorem esse sine calore. Tum 2. quia omnia salsa calida sunt, at aqua maris est salsa, ergo, &c. Tum 3. in aquis multa animantia viuunt, at animalia calido conseruātur. Tum 4. aqua ex vaporibus calidis generatur, vt patet in distillatorio, & aqua generatur ex terra actione Solis illam immutātis, vt docet Aris. 2. de gen. ad finem, cum ergo generetur calore, tanquā prævia dispositione, de se calida erit, è contra verò vt conuertatur in terram, debet prius mediante frigore addensari, & sic frigore corrumpitur. Tum 5. frigus intensū corrumpit aquam, vt patet de crystallo, in quam nimio frigore conuertitur aqua. Tum 6. effectus eius ostendunt potius esse calidam, quàm frigidā, nam liberaliter epota nihil lædit animal, cuius tamen calor non est excellens, læderet autem, si adeò frigida foret. Tum 7. hyemali tempore cernitur è puteis euaporare ad instar fumi, quod proprium est calidi vaporis. Tum 8. sapores insinuant primas qualitates liquorum, sed sapor aquæ secundum Medicos est medius inter sapores dilatantes, & constringentes, ergo aqua non est frigida, quia omne frigidum linguā animalis, & sensorium tactus constringit, sicut calidum dilatat. Tum 9. humiditas prouenit ex calore, hac enim de causa ignis per calorem ceram liquefacit, niuem, & metalla, si ergo aqua est humida, erit quoque calida. Tum demum quia æstate ipsæ aquæ pluuiæ, quæ decidunt, tepidæ sentiuntur, & vbi viget frigus, non pluuiæ generantur, sed niues.

Resp. ad 1. ibi Aris. loqui de humido mixtorum, quod ipsum humidum mixtum etiam est, nulla autem mixtio sine calore; quòd verò de eo humido loquatur, patet, quia docet ex instituto, quomodo in animalibus durescant pili, pennæ, cæteraq; similia, aitq; hæc omnia fieri ex humore, qui deindè durescit, in alijs quidem frigore, in alijs verò calore, in illis quidem à frigore, quia exprimitur humor, cum quo calor exit, nunquam enim humor est sine calore; sic ille. Ad 2. salsedo illa, & adustio maris non prouenit ex natura ipsius aquæ, sed ab exhalationibus admixtis, & alijs causis, sicut dictum est in Metheor. sicut si quis saccarum, & sal minutissimè cōtrita diligenter permisceret, totum illud corpus pulueris permixti sentire sibi videretur salsum, non quidem quod pul-

nisculi saccari etiam salsi sint, sed quia discerni nō possunt ab alijs propter exactam mixtionem. Ad 3 aqua circa nos est permixta contrarijs, & calore præsertim Solis eo modo, calefit, sicut variæ naturæ piscium est consentaneum. Ad 4. nunquam vapores in aquam conuertuntur, nisi priùs refrigerentur, hinc semper in summitate stillicidij ponitur aliquis pannus madefactus ad illos vapores refrigerãdos, & nubes sunt in media regione, vbi aer est frigidus, qui in causa est, vt vapores in aquam conuertantur; Sol etiam vt agens vniuersale concurrit ad generationem aquæ ex terra concursu accomodato ad talem effectum, nō præcisè per calorem, & sic intendit ibi Aris. Ideò autem aqua debet addensari, vt conuertatur in terrã, quia debet exsiccari, & ex illa siccitate coniuncta cum frigore oritur densitas ad formam terræ prærequisita. Ad 5. illæ mutationes aquæ.s. in crystallum, & cōsimiles non fiunt solo frigore, sed etiam concurrit siccum terreum, quod illius humiditati inimicum est. Ad 6. si lædi dicatur remitti, vtiq; calor animalis lęditur, refrigerandi enim gratia potatur aqua ab omnibus; si verò dicat omninò extingui, non læditur, quia naturalis calor valentior est in sua officina, quam aquæ illæ portiones, quæ bibuntur; portiones dicimus, nam tanta aquæ quantitas posset epotari, vt calorem naturalem extingueret; cæterum monet Galen. lib. de rerum affectibus cap. de aqua, ne aqua frigida præsertim niuata vtantur, nisi qui aut multę corporis exercitationi dediti sunt, aut calida supra modum sunt corporis temperatura, aut qui assueti sunt a pueritia, alijs enim morbos incurabiles frigidos ætate vergente ex illa prouenire. Ad 7. hyemali tempore euaporat aqua ob calorem ei violenter iniectũ tum ab exhalationibus calidis, quæ in locis subterraneis recluduntur, nec in apertum erumpere permittuntur à frigore ambientis, tum ab aere qui in illis locis seruat natiuum suum calorē.

75 Ad 8. argumentũ non magis probat aquam esse calidam, quàm frigidã, quia vt esset calida deberet eius sapor sensorium dilatare, admisso itaq; quod aiunt Medici de saporibus, dicimus malè ex sapore de aqua elementari iudiciũ ferri, cum omni sapore sit destituta; itã Galen. cit. lib. de rerum affectibus, vbi ait aquam dignosci quidem gustu, odoratu, & visu, sed negatiuè, ex eo quia aqua vera, & sincera neq; colorem, neque odorem, neq; saporem vllum debet obtinere; idem confirmat com. 3. de victus ratione in morbis acutis §. *neq; incidendo*, vbi aquas illas, quæ qualitatē huiusmodi aliquam contraxere medicamentosas appellat, quare sicubi saporem aquęum nominat, non aquæ saporem, sed rei alicuius intelligit, quæ ob sui languiditatem nihil videatur sapere, quia sunt vina languida. Ad 9. neg. assumptum, qua autem ratione ignis calore suo dicatur metalla liquare, & alia consimilia iam diximus in sol ad 1. in 4. Conf. nec Telesius asserens ignē humidum debebat eam humectationem calori eius tribuere. Ad vltimum pluuiales aquæ in æstate sentiuntur tepidæ, quia transeunt per infimam regionis aerem, quæ tunc temporis calore æstuat, vndè quando ad nos perueniunt non sentiuntur in suo naturali statu.

Quintò, tandem obijcit Arriaga probando terram esse calidam, quia ad generationem plantarum, arborum, &c. ad quam natura sua ordinatur, aptior est calor, quam frigus; ac etiam quia nō est experientia probans eam esse frigidam. Resp. quod eadem ratione potuisset Arriag. deducere terram esse humidam suaptenatura, quia nimirum aptior est humor ad generationem plantarum, quàm siccitas; sicut ergo natura prouidit, vt terra humanæ habitationi, & culturæ deseruiens esset humida beneficio aquarum hùc illùc excurrentiũ, ac pluuiarum è Cælo decidentium, sic etiam prouidit ad eundē finem, vt calore Solis, & ope aliarum cælestium influentiarum partes superiores terræ tantum incalescant, quantum sufficit ad culturã;

neq; ex hoc argumentari licebit esse suapte natura calidam, sicut non arguimus esse humidam. Et falsum est non adesse experientiam eius frigiditatem probans, nam in cauernis, & specubus subterraneis, quo nō peruenit actio Solis calefacientis, viget maximum frigus, & etiam aliundè id deducitur, vt patet in probatione conclusionis.

ARTICVLVS II.

Determinatur intensio qualitatum in singulis elementis.

IN huius articuli resolutione adeò perplexè procedunt Auctores, vt ferè nil certi afferre possimus, quapropter ea dumtaxat, quæ aliqua nituntur ratione afferemus, cætera verò in sola probabilitate relinquemus.

76 Dicimus itaq; Primò, aliquam qualitatem singulis elementis conuenire in summo .i. calorem igni, humiditatem aeri, frigiditatem aquæ, & siccitatē terræ. Conclusio colligitur ex Arist.2. de gen.23. & est ab omnibus recepta paucis quibusdam exceptis, & probatur quoad singulas partes; & Primò, quòd aliqua qualitas cōueniat eis in summo, probatur experientia, nam remotis contrarijs videmus elementa singula reducere se ad aliquam qualitatem in summo, ergo illa conuenit ipsis; tum quia vnaquæq; qualitas primarum debet habere in aliquo subiecto omnem perfectionem sibi naturaliter debitam, cum ergo tale subiectum nequeat esse mixtum, vbi sunt qualitates contemperatæ, erit aliquod elementum. Secundò, quòd talis sit calor in igne, etiam experientia constat, quia nullum aliud extat sublunare corpus adeò calidum, & actuosū, sicut ignis. Tertiò, quòd talis sit humiditas in aere constat ex humidi definitione, nam aer est facillime terminabilis alieno termino, nec aliquem terminum proprium retinere potest; tū quia proprius effectus humidi est subiectum reddere fluidum, & facilè labile, sed aer fluidior est cæteris elementis, cum vndequaq; labatur, seseque insinuet in remotissimos etiam poros, in quos aqua se intrudere nequit. Quartò, quòd talis sit frigiditas in aqua etiam experimento comprobatur, quia nullum elementum adeò frigidum sentitur, sicut aqua; & ipsa terra, quæ etiam frigida censetur, adhuc frigidior apparet, cum aqua respergitur, & imbuitur. Demum, quod talis sit siccitas in terra, patet, tum ex definitione siccitatis, quæ maximè præ omnibus elementis adaptatur terræ, tū ex Sacra Scriptura, quæ hac ratione eam vocat *aridam*, tū ex effectu, quia deficiente aqua rimas aperit, & in puluerem dissoluitur.

77 Contra hanc conclus. solet obijci. Primò, quòd aer non sit humidus in summo, sed potius aqua, & præcipuum fundamentum desumitur ab effectu, quia vt experientia constat, aqua magis humectat, quàm aer, adeò quod humectat etiam ipsum aerem, vt patet tempore pluuiæ. Et quia communiter respondetur id non esse ob intensiorem humiditatem in aqua, sed propter maiorem densitatem, quæ fortificat actionē, vt hìc inquit Tatar. qua ratione etiam ferrum candens magis calefacit, quàm ignis, & tamen maiorem non habet calorem. Hanc solutionem multipliciter impugnat Arriag. cit. tum quia licèt densitas iuuet ad agendum, tamen nequit esse causa tanti excessus, vt aqua valdè humectet, & nihil, vel ferè nihil aer; tum 2. nam ignis est minus densus, quàm aer, & tamen magis calefacit, quàm aer in nostra sententia calidus; tum 3. terra est multò densior aqua, & tamen non tantum frigefacit, quàm aqua, ergo si aer esset humidior aqua, quamuis non esset tàm densus, adhuc deberet multò magis humectare; tum 4. quia, & si aer sit rarus, nihilominus si intensam aliquam habeat qualitatem, illam producit in passo satis intensam v.g. frigus, quādo in hyeme illud habet, ergo si haberet humorē in summo, non obstante raritate adhuc deberet summè humectare, eò vel maximè

ximè quia hæc qualitas est ei connaturalis.

Deindè vlterius arguit, quia aer nimis humidus conuertitur in aquam, vt constat experientia,ergo humor in summo non est proprius aeri, sed aquæ; & addit nos tenere sententiam,cuius nullã habemus experientiam,vel rationem;ac deniq; confirmat suum assertum ex Sacra Scriptura Iob. 12. *si continuerit Deus aquas omnia siccabuntur*, ergo aqua est fons omnis humiditatis.

Tandem Complut.quoq; disp.10.de element.q.4.probant aquam esse humidiorem aere, quia humiditas aquæ est coniuncta cũ frigiditate, humiditas verò aeris cum caliditate, at frigiditas est aptior dispositio ad humiditatem,quàm caliditas, quia frigiditas iuuat ad tenaciorem adhæsionem humiditatis, è cõtra verò caliditas facit euaporare humiditatem. Conf. nam aquatilibus maior conuenit humiditas, quàm volatilibus, at his prædominatur aer, illis aqua, & tandem cum pisces sint maximè phlegmatici, & phlegma sit inter omnes humores viuentis humidissimum, signum est aquam esse humidissimam; & tandẽ addi potest, quod difficilius humor aquæ remittitur,quam aeris.

78 Resp. totam hanc concertationẽ procedere ex varia acceptione humiditatis, vel enim accipimus humiditatem ad sensum vulgi, apud quod illud dicitur humidum,quod irrigat, & madefacit corpora eis adhærendo ratione humidi aquei, & vaporosi, quod crassum est,& aliquid viscositatis habens ob facilem adhærentiam; vel ad sensum Philosophorum, apud quos illud sonat humidum,quod est de se fluidũ, nec proprijs terminis contineri potest, facilè tamen terminatur alienis, vt superius cũ Arist.definitum est; si in primo sensu de humiditate sit sermo, quis non videt aquam esse humidiorem aere? at si spectetur in secundo sensu, cæcus est, qui non videt aerem esse aqua longè humidiorem;effectus humiditatis propriè dictæ est reddere subiectum,cui inest,fluxile,& labile, effectus humiditatis vulgariter acceptæ est etiam irrigare, & madefacere corpora, circa quæ funditur res humida, quia talis humiditas est vaporosa;Quicquid ergo sit de responsione illa communi ad principale argumentum,quam non benè impugnat Arriag. arguens ex proportione caloris,& frigoris in subiecto magis,vel minus dẽso ad humiditatem in subiecto consimili in raritate, vel densitate; Nam calor, & frigus sunt qualitates adeò actiuæ, vt quantumuis rara sit earum materia,nũquam eorum actiuitatem omninò extinguit, at siccitas, & humiditas è contra sunt qualitates in agendo adeò imbecilles,vt nisi adiuuentur densitate materiæ,parum, vel nihil agant; Quicquid ergo sit de illa solutione dicẽdum est, illud primum argumentum concludere aquam esse humidiorem aere humiditate communiter dicta iuxta sensũ vulgi, non verò humiditate propriè dicta, nam sic aer adhuc humidior est aere;& cum ibidem addebatur, aquã interdum humectare aerem,pariter verũ est loquendo de humiditate sumpta pro madefactione,quatenus appingit illi aqueos vapores,quibus imbutus apparet vdus,& madidus; falsum tamen est loquendo de humectatione propriè dicta, quia non magis reddit illum habilẽ ad alienum terminum capiendum, immò minus, quia vaporibus illis crassescit, & condensatur. Ad aliã rationem ab Arriag. adductam occurritur ex eodẽ fundamento, tunc enim aer conuertitur in aquam, cum multum imbibit de humido vaporoso, quod est proprium humiditatis aqueæ; falsum est etiam nos non habere pro nostra sententia rationem, & experientiam, quia si semel admittatur humidum esse,quod alieno termino facilè terminatur,difficilè proprio, iam constat, & ratione, & experientia aerẽ esse aqua humidiorem; ad auctoritatẽ Sacræ Scripturæ iam diximus n.69.

Ad rationem Complut. dicimus frigiditatẽ vtiq. esse aptiorem dispositionem ad humiditatem communiter di-

ctam

ctam .s. vaporosam, qualis est aquea, quia aliquo modo constringit illum humorem, nè ità diffluat, & iuuat eius adhærescentiam, quod non facit calor; sic etiam calor euaporare dicitur humiditatem, non quamlibet, sed vaporosam, qualis est aquea, atq; ideò existens in aere nihil de eius humiditate euaporat, quia non est vaporosa, ac etiam quia nec calor, nec frigus agunt in proprio subiecto contra humiditatem. Ex quo etiam patet ad Conf. pisces enim petunt maiorem humiditatem vaporosam, quàm aues, & phlegma in eodem sensu dicitur cæteris humoribus humidius; & in hoc deniq. sensu explicari debent, ac intelligi Medici, ac etiam Arist. cum interdum dicunt aquam esse humidiorem aere, loquuntur enim de humiditate vaporosa, & madefactiua, quæ sola a vulgo pro humiditate agnoscitur, & recipitur, licet re vera vaporositas illa, & adhærescentia non sit de ratione humiditatis, vt sic, metalla namq. liquefacta, & fusa sunt humida, nec tamen humectant corpus tangens, nec tangenti adhærescunt; & ex hoc eodem fundamento plura alia argumenta dilui possunt, quæ in hac materia fiunt, nimirum, quòd corpora humore pinguescunt, quòd Luna humidissimus planeta prædominatur aquis non aeri, & consimilia, hæc enim omnia cócludunt de humore vaporoso, difficilius autem remittitur humiditas aquæ, quàm aeris, ob densitatem materiæ, in qua velut magis vnita fortius se tuetur, & validius contrario resistit.

79 Secundò obijc. quòd aqua non sit in summo frigida, sed potius terra, quia nix, & alia metheora glaciant nimio frigore, ergo si aqua esset in summo gradu frigida, natura sua glaciaret. Nec valet communis responsio, ait Arriag. aquam congelari propter exhalationes terreas, quæ in glaciem concurrunt; nam glacies est leuior, quàm altera aqua, ideò supernatat, ergo est purior quàm aqua fluida; imò si in aqua fluida erant sparsi puluisculi, cum primum congelatur, cadunt omnes infrà, ergo non habet plus de terreis exhalationibus, alias deberet esse grauior, non ergo recurri potest ad aliam causam congelationis, quàm ad frigus. Tum 2. quia experimur aquam magis, & magis infrigidari, & niuem esse ipsa frigidiorem; & quidam fontes frigidissimi tenentur vulgo pro miraculo, quod autem iuxtà naturam est, miraculosum censeri non debet. Tum 3. aqua est humida, ergo nequit esse summè frigida, quia humiditas obtundit vim frigoris, & caloris, sicut è contra siccitas vtriusque vires acuit, vndè cum in terra reperiatur frigus cum siccitate coniunctum, intensius erit in terra, quam in aqua. Tum 4. humiditas difficilius remouetur ab aqua, quàm frigiditas, igitur videtur esse magis humida, quàm frigida. Tum 5. nã alioqui esset inepta piscibus, qui eam habent vt propriã regionem, esset inepta hominibus, vt eam biberent, & irrigationi plantarum, ad quam natura sua ordinatur. Tum 6. terra magis ab igne distat, & Cęlo estq. corpus magis densũ, graue, & immobile, quam aqua, ergo est frigidior aqua, quia hæc omnia à frigiditate proueniunt. Tum demum, aqua minus frigefacit, quàm terra, nam loca maritima sunt mediterraneis calidiora, ergo, &c.

Resp. ad 1. negando adæquatam cógelationis causam esse frigus, nam experimur aquam in vitreo, vel æreo vase inclusam, & à circumfusa niue quantũuis infrigidatam nunquam glaciari, cócurrit ergo ad cógelationem etiam aliqua exsiccatio, siccitas enim iuuat ad reddendum corpus solidum, & durum, vndè nix ex salis aspersione glaciatur; concurrit etiam admixtio terrestrium exhalationum, quæ in quendam humorem, & succum conuersæ sunt veluti coagulum ad eam congelandam; & falsum est cum aqua fluida glaciatur, puluisculos sparsos descendere, virtute enim frigoris omnia concrescunt, quæ ibi adinueniuntur, vndè frigus dicitur ætherogenea congregare; & quidem in glacie nedum puluisculi adinueniuntur con-

concreti, sed paleæ, ligna, & integra luti frusta, & dum scinditur, ac in rimas abit, interdum euaporare videtur, signū euidens nonnullas exhalationes esse in eo reclusas; ideò autem aquę supernatat, quia permixtum habet etiam vaporem aereum, qui in aqua illum attollit, vt dictum est in Metheor. Angest. tamen lib. cit. pag. 45. pro causa adæquata congelationis assignat influentiam cælestem natam constringere, & halitum leuem commiscere. Ad 2. aqua circa nos posita est valdè impura, multisque exhalationibus permixta, si autem poneretur in suo statu naturali, non posset frigefieri, nec nix esset ea frigidior; & eadem ratione fontes frigidissimi, in quibus aqua multum habet suæ puritatis, habentur loco miraculi, quia nō experimur aquas, nisi mixtas. Ad 3. humiditate non obtunditur vis caloris, & frigoris secundum propriam entitatem, ac intensionem, sed solum in ordine ad actum secundum calefaciendi, vel infrigidandi, & ideò potest esse intensum frigus, tàm cum humiditate, quàm cum siccitate Ad 4. facilius remouetur ab aqua frigus, quàm humiditas, non quia in ipsa sit remissius, sed quia est minoris resistentiæ, quàm sit humiditas, licèt sit maioris actiuitatis. Ad 5. aqua marina, & salsedine, & cælesti calore temperatur, quantum sufficit ad pisces alendos, & sic etiam aqua dulcis apud nos, vt sine damno epotari possit, & ad irrigationē plantarum deseruire, vndè quidam fontes ex penitioribus terræ latebris erumpentes, quo non pertingit solaris calor, sunt noxij, & ad potationem prorsus inepti, Ad 6. neg. conseq. nam vt aduertimus art. præced. elementa non habent qualitates eis connaturales à Cælo, sed à propria forma, densitas, & immobilitas, vt notat Angest. cit. non sequuntur ad solum frigus, sed ad frigus cum siccitate permixtum, quam mixtionem habet terra præ cæteris elementis; ac etiam sicut summa leuitas nō sequitur simplicem calorem, sed iunctum summæ raritati, & alijs qualitatibus, quæ in igne coadunantur, sic summa grauitas non sequitur solum frigus, sed iunctum cum summa densitate, & alijs qualitatibus terræ conuenientibus. Ad vlt. neg. assumptum, nam tactus ipse testatur, quod cæteris paribus aqua semper frigidior est terra, regiones autē maritimæ sunt mediterraneis calidiores, eo præsertim quia metheora frigida, vt nix, glacies, &c. diutius morantur in terra, quàm in mari, & in finitimis regionibus, nam in terra ob eius siccitatē diù seruantur, sed in mari, & circa mare ab humido aqueo citò dissoluuntur.

Tertiò obijcitur quòd terra non sit summè sicca, quia tunc non haberet partes continuas, nam ad cōtinuitatem requiritur aliqua humiditas, & omne siccum puluerizatur ex Aris. 2. de gen. 49. Resp. Aris. ibi loqui de continuitate mixtorum, vt patet ex ipso contextu, in qua plura elementa debent concurrere, & non possent inuicem continuari sine aliquo humore; id tamen verum nō est vniuersaliter de qualibet continuitate; concedimus nihilominus terram in sua naturali dispositione ob summā eius siccitatem non habere partes inter se benè compactas, & cohærentes, sed potius esse corpus friatum, & comminutum; sed quia etiam habet frigiditatem excellentem, & frigoris est constringere, & coadunare tatendum est ex hoc capite eius partes habere aliquam constipationem, & consistentiam; Dices ergo ignis quia nullum participat frigus erit corpus omninò friatum, & comminutum. Negatur conseq. quia licèt nullum habeat admixtum frigus, tamen ex alio capite non habet siccitatem in summo; & quando eam haberet, adhuc non deberet censeri omninò discontinuum, & in indiuisibilia resolutum, sed solum esse corpus friatum magis, quàm terra, & comminutum; vndè benè ait Angest. cit. quod alia est continuitas, alia partium tenacitas, ad primam non requiritur humiditas, sed tantum ad secundam.

80 Dicimus secundò, nec aerem esse in summo calidum, nec aquam in summo

mo humidam. Et Arist. loc. cit. & probatur quoad vtramq. partem; quoad primam quidem, nam experientia docet aerem non esse ità calidum, sicut est ignis, tum quia non ità facilè reciperet frigus, imò difficilius, quàm ignis, quia maior densitas sicut iuuat ad agendum, ità ad resistendum, ergo facilius posset aer resistere, quàm ignis, cum sit crassior; tum quia bonum vniuersi ità expostulat, nam si esset calidus in summo, vtiq; ad respirãdum idoneus non esset; Altera pars probatur, quia magis est fluidus aer, quàm aqua, ergo est magis humidus, tenet conseq. quia vt nuper dicebamus, ex hac definitione propria est æstimanda humiditas, non ex irrigatione, assumptum experientia constat, quia aer etiam tenuissimos poros penetrat; tum quia aqua interdum proprijs continetur terminis, vt cum in puluerē labitur, tunc enim globosam, & sphæricam assumit figuram, non sic aer; & etiam cum gelascit, tunc enim quoque propriam retinet figuram, quod aeri nunquam contingit.

Contra hanc conclusionem obijcitur. Primò, quia si qualitates non deberentur cuicunq; elemento in summo, malè colligeret Arist. ex combinatione qualitatum distinctionem elementorum, & numerum, quia combinationes possibiles qualitatum accipiendo alteram in gradu remisso sunt penè innumerabiles, atq. ità infinita resultarent elementa, probatur assumptum, nam possumus v. g. accipere calorem, vt octo, primò cum siccitate, vt septem, deindè cũ siccitate vt sex, vt quinque, vt quatuor, & sic deinceps etiam procedendo per partes proportionales. Deindè arguit Mercen. cum simbolum elementum generatur ex simbolo, cõmunis qualitas eadem manet in genito, quæ præfuit in corrupto ex Arist. 1. de gen. 24. & lib. 2. 26. & altera tantum corrumpitur, generetur ergo aqua ex aere, tunc in materiam aeris opus non est introducere, nisi frigiditatem, & cum hæc exigatur in summo à forma aquæ, & ex alia parte humiditas aeris, quæ eadem perseuerat, sit sũma, iam in aqua genita simul erũt summa frigiditas, & summa humiditas. Tandem arguitur, & est præcipuũ fundamentum tribuentium elementis ambas qualitates in summo, si aliqua qualitas alicui conuenit elemento in gradu remisso, vel conuenit ei sine admixtione contrarij, vel cum illa, neutrum dici potest, ergo, &c. prob. minor quoad primam partem, tum quia qualitas remissa habens contrarium non aliter remittitur, quàm per admixtionem contrarij, 5. Phys. 19. nec alius inuenitur inter qualitates contrarias intensionis, & remissionis modus; tum quia posset alioqui qualitas illa remissa intendi vsq. ad sũmum in instanti, quia nulla erit resistẽtia ex parte passi, cum hæc præsertim ex contrario attendatur; tum quia posset v. g. in aerem introduci frigus absq. eo, quod expellatur calor, quia frigus remissum stat cum remisso calore, qua ratione semel inductum non posset amplius aer illud à se excutere, & sic perpetuo maneret in statu violento; & idẽ sequitur si etiam ab igne in aerem induceretur vnus gradus caloris suprà excellentem ei connaturalem, nũquam enim posset aer illum gradum caloris à se expellere, cum non habeat admixtum vllum gradum qualitatis oppositæ. Probatur eadem min. quoad aliam partem, tum quia tũc quodlibet elementum haberet duas qualitates contrarias inuicẽ contemperatas, quod est proprium mixtorum, & directè pugnat cum constitutione simplicis elementi, quod qua tale nullam prorsus in se admittit mixtionẽ ex contrarijs; tum quia vel ambo hæc duo contraria remissa essent à forma elementi, vel alterum ab extrinseco, nõ primum, quia tunc vna simplex natura esset emanatiua duarum cõtrariarũ qualitatũ, vt caloris, & frigoris, neq. secundum, quia tunc malè diceretur elementum tale esse ex natura sua, quia quod conuenit alicui ab extrinseco, non cõpetit ei ex propria natura; & insuper ponatur casus Deum producere terrã cũ

omni-

omnibus suis qualitatibus, quæ naturaliter à forma terræ dimanant habebit ne terra aliquid humiditatis? si affirmes, percontamur à quo cum nullũ sit agẽs extrinsecum, quod illam communicet, neq. videtur, qua necessitate Deus debeat illam producere.

81 Resp. ad 1. neg. conseq. quia Arist. colligens distinctionem, & numerum elementorum ex combinatione qualitatum, illas partitus est per gradus intensos, & excellentes, non autem per remissos, & nos in præsenti cum dicimus aerem non esse in summo calidum, nec aquam humidam, non idcircò eis adscribimus prædictas qualitates in gradu remisso, sed in excellenti, & propè summum; Accedit nos alibi dixisse rationem illam Aris. non esse necessariã, sed dumtaxat probabilem. Ad 2. falsum est illud assumptũ, vt constabit ex disp. 6. & quando etiam admitteretur, nihil concluderet, tunc enim dicendum esset cum Auerr. 2. de gen. com. 19. quòd dũ ex aere generatur aqua, tunc eadem numero manet humiditas in aqua, quæ præfuit in aere, at non in eodem gradu, quo erat in aere, sed remittitur, quantũ sufficit pro aquæ constitutione. Ad 3. diuisi sunt Auctores in eius solutione, Conimb. 2. de gen. cap. 3. q. 5. art. 4. cum Marsil. in hoc loco concedunt qualitatem excellentem elemento conuenientem impleri vsq. ad totam latitudinem, vt octo, per admixtionem contrariæ qualitatis, & idem tenet Zab. cit. sed 2. impugnationem allatã contra hanc partem non soluunt, immo nec adducunt, & sanè nobis videtur ratio satis efficax, ob quam libenter ad aliam declinamus partẽ cum Saxon. q. 2. huius libri Alex. 1. Metheor. com. 13. Zimar. theor. 18. Complut. cit. q. 5. Toler. 1. de gen. q. 6. Rui. cap. 3. q. 19. Arriag. & alijs, qui tamen non præfata ratione oppositam impugnant partem, sed alijs minoris momenti, & facilè solubilibus; & in hac parte, quam eligimus, non magnam videmus difficultatem, cur enim sicut lumen minus potest produci à luminoso minori sine admixtione contrarij, ità non potest ab aliqua forma elementari profluere calor minus intensus, quàm ab alia, qui sit ideò remissus præcisè, quia habet pauciores gradus caloris, nõ autem quia habeat admixtos alios frigoris? Possumus itaq. dicere elementũ naturaliter nõ habere latitudinem octo graduum ad qualitatem, quam postulat propè summum, & hoc quia est talis naturæ, & sic cessant omnes instantiæ factæ, quia non opus est quærere, per quid impleatur latitudo remanens vsq. ad octauum gradum, quia negamus vllã talem remanere latitudinem; Si verò placeat concedere talem latitudinem, tunc negandum est opus esse, quod talis sit semper expleta vsq ad octauum, & absolutè concedendum posse dari qualitatem remissam sine admixtione contrarij; Et ad Arist. 5. Phys. dicimus ipsum loqui casu, quo qualitas habens contrariam per actionem cõtrarij remittatur, nõ autem si remittatur aliter, vt in proposito, vbi qualitas elementaris ideò remittitur, quia in tali gradu dimanat à sua forma, nec potest produci in intensiori; concedi etiam potest alterationẽ in eo casu fieri in instanti, neq; hinc sequitur, vt aliqui vrgent, corruptionem illius elementi, & generationem alterius in instanti futuram, quia præter illam qualitatem habet aliam in summo successiuè expellendam; ac etiam negari potest fieri illam alterationem in instanti, licet enim in aere v. g. non sit qualitas summo calori per se, & directè resistens, adest tamen humiditas, quæ indirectè resistit, quatenus repugnat esse cũ summo calore in aere; concedendũ autem est in eo sensu posse aliquem gradum frigoris in aere recipi sine expulsione caloris, non tamen illum perpetuò retineret, sed excuteret, vel adminiculo extrinseci agentis, vel etiam proprijs viribus, quia esto caloris latitudo non sit expleta vsq. ad octauum gradũ, non tamen in aere petit naturaliter expleri nec per similem, nec per oppositam qualitatem, immo tali complemento repititur

nititur ipsa aeris natura, qua ratione etiam à se depelleret gradum caloris, qui superaret excellentem,& sua virtute se reduceret ad natiuam suam intensionem.

82 Dicimus 3. potest probabiliter sustenteri ignem summè siccum esse, & terram summè frigidam,ac etiam oppositum.s.ignem esse dumtaxat siccū propè summum, & terram eodem modo frigidam; & hoc quia pro neutra parte videtur ratio cogens; prima enim pars solet probari,quia ignis est maximè calidus, ergo etiam maximè siccus, alioquin posset magis exsiccari, & consequenter rarefieri, tum quia videmus ignem omnem absumere humiditatē, vt patet in cineribus; tum quia ignis nō posset in se conuertere terram, nam maior siccitas à minori superari nō posset; Terra etiā erit summè frigida propter eius maximam grauitatem, & densitatem,quæ proueniunt ex frigore;tū quia in æstate maximum viget frigus in specubus, & locis subterraneis. Altera quoq. pars probatur, tum quia diuersæ formæ specie non videntur postulare pro dispositione eandem qualitatem,& in eodem gradu,ergo si aqua est summè frigida,talis nequit esse terra,& si terra est summè sicca,talis non erit ignis; tū quia in vnoquoq. genere debet assignari vnum primum, & maximum, quod sit caput, & origo illius generis,ergo in genere frigiditatis, & siccitatis nequeunt esse duo in summo frigida,& sicca; tum quia si ambæ qualitates alicui elemento conuenirent in summo,non posset assignari, quænam sit primaria,& ei magis propria; tum tandem quia plus refrigerat aqua, quàm terra; ità probat Ruuius hanc partem.

Sed illæ rationes pro neutra parte concludunt; non quidem pro prima parte,quia benè potest stare summus calor cum excellenti siccitate, sicut minor calor stat in aere cum summa humiditate, & negatur ignem posse magis desiccari,quàm modo fit,id enim repugnat suę naturæ,& formæ substantiali, & quando etiam posset exsiccari, non sequitur posse magis rarefieri,quia raritas sequitur ad calorem,non ad siccitatē;& ignis omnem absumit humiditatem non tantum actione siccitatis, sed etiam caloris,cuius vi partes humidas extenuat,& in halitus resoluit; & cum terram in se conuertit,pugna non fit inter qualitates simbolas,sed inter dissimbolas,& calor frigus superat, quomodo etiam ex maxima grauitate, & densitate terræ non necessariò deducatur summa frigiditas, superius patuit; sentitur autem in æstate frigus in subterraneis specubus magis etiam,quàm in profundo maris,quia facilius penetrat Sol profunditatem maris, quàm terræ, sed si in illis specubus esset aqua,hæc longè frigidior appareret,quàm terra. At nec etiam rationes pro altera parte sunt necessariæ; nō prima, quia licèt vna qualitas esset consimilis etiam in gradibus in ambobus elementis, adesset tamen alia qualitas opposita pro peculiari dispositione;nec secunda, nam dūmodò sit vna prima siccitas,& vna prima frigiditas,parum refert, quòd sit in diuersis subiectis plurificata, sicut de albedine, & nigredine nullum inconueniens foret, quòd plura subiecta specie distincta sint summè alba,vel summè nigra; nec tertia,quia æquè passiones entis cōueniunt illi,& tamen vnitas dicitur eius passio primaria,& magis proxima, quàm veritas, & bonitas; nec deniq; quarta, nam aqua plus refrigerat, quia cū sit subtilior terra,facilius penetrat,& adhæręscit, sicut etiam eadem de causa fortius sentitur calor in aqua calefacta, quàm in terra.

Solùm posset vrgere pro hac parte authoritate Arist.2.de gen. 23. vbi ait, *sed tamen simpliciter quatuor existentia vnius vnumquodq; est, terra enim sicci magis, quam frigidi, ignis autem magis calidi,quàm sicci*. Sed etiam pro alia parte extat autoritas eiusdem ibid. tex.22. vbi sic loquitur *extrema quidē, & sincera ignis,& terra, media autē, & mixta magis aqua, & aer*. Verùm nec vna, nec altera conuincit, non prima,

ma,nam ibi Arif. non loquitur de intensione illarum qualitatum, sed per appropriationem quandam, secundum quā vna qualitas euidentius videtur vni elemento conuenire, quàm altera, hinc non dicit terram esse magis siccam, quā frigidam, sed magis sicci, quàm frigidi idest habere quandam affinitatem magis cum siccitate, quàm cum frigiditate; altera etiam authoritas non conuincit, nam loquitur ibi Arif. de elementis, prout modò existunt, quo sensu verum est extrema puriora esse medijs.

QVÆSTIO VII.

An qualitates simbolæ elementorum, aliorumque corporum sint eiusdem speciei.

83 QValitates simbolæ dicuntur illæ, quæ eodem nomine nuncupatur, vt calor ignis, & calor aeris, humiditas aquæ, & humiditas aeris, frigus terræ, frigus aquæ, &c. & sub hoc quæsito comprehendimus etiam consimiles qualitates aliorum corporum .s. calorem vitalem, ac etiam cælestem, qui nimirū à cælestibus corporibus in hæc inferiora imprimitur, & quærimus an omnes, & singulæ istiusmodi qualitates sint eiusdem, vel potius diuersæ speciei. Prima opinio distinguit ipsas specie, & aliqui, vt Alexand. Simplic. & Auerr. apud Zimarā in tabula verbo *frigiditas* vniuersaliter loquūtur iàm de qualitatibus elementorum, quàm mixtorum; alij verò loquuntur in specie de calore vitali, seù animali, eumq; distinguunt ab elementari, vt Fernel. lib 4. Physiolog. cap. 1. Suessan. 1. Metheor. cap. 35. Dandin. lib. 1. de animat. corp. temperamento cap. 12. Picus Mirand. lib. 3. aduersus astrolog. cap. 3. & alij. Altera sententia, quæ est communis, affirmat vniuersaliter qualitates omnes simbolas in quibuscunq. corporibus esse eiusdem speciei specialissimę, ità Zab. lib. 2. de qualitatibus elementar. Achillin. lib. 3. de element. dub. 10. Contaren. to. 2. quæst. peripat. q. de primis qualit. Tolet. 2. de gen. q. 7. Conimb. ibi cap. 3. q. 6. Marsil. q. 4. Saxon. q. 5. Ruu q. 10. Aref. q. 12. Hurt. disp. 6. sec. 6. Arriag. disp. 4. sec. 3. Auersa q. 41. sec 9. & alij passim. Nec tandem defuerunt, qui vtramq; opinionem tutati sunt, vt probabilem, vt Angest. lib sæpè cit. pag. 43. §. *primum dubium*, licèt secundam fateatur probabiliorem.

84 Dicendum est cum cōmuni omnes simbolas qualitates, ac in quibuscūque corporibus inter se esse eiusdē speciei specialissimæ. Conclusio est communis, & licèt aliqui Scotistæ in hoc dubitauerint de mente Doctoris, nihilominus luculenter ex varijs eius locis colligitur, nam 1. d. 2 q. 7. ad 1. prin. concedit genita ex putri, & ex semine esse eiusdem speciei, & consequenter easdē specie habere qualitates licet istæ sint à diuersis omninò specie agentibus inductæ, quod etiam repetit 2. d. 18. lit. *K.* & eodem lib. d. 15. ad 4. prin. ait calorē medicinæ condinnare calorem naturalem, quod verum non esset, si forent diuersæ speciei; item 4. d. 3. q 3. lit. D. & ad 1. prin. loquens de aqua naturali, & artificiali ait non esse eiusdem speciei, sed illum esse elementum, hanc verò mixtum corpus, licèt aliqua accidentia similia habeant, & loquitur de similitudine specifica, hæc autem accidentia similia sunt humiditas vtriusq. & frigiditas, vt constat ex argumēto primò principali, quod ibi soluit. Rursus eod. lib. d. 44. q. 3. G. loquens de igne inferni ponit plures modos, quibus dici potest illum torquere damnatos, & vltimus est iste, quod .s. corpora damnatorum non retineant proprium temperamentū, sed ignem inducere summum calorem, & tunc remaneret per miraculū vita absq. proportionata mixtione qualitatum; Quod si ponatur (subiungit Doctor) calorem induci in summo, & tamen qualitatem illam mixti stare in eodem, videtur quod formaliter repugnantia sit, sicut si medium, & extremum simul fierent in eodem; Ex quibus clarè colligitur

gitur secundum mentem Doctoris calorem mixti,& ignis esse eiusdem speciei, nam si diuersæ forent, posset vtique per potentiam Dei manere mixtio qualitatum requisitarum ad temperamentum mixti cum summo calore ignis,nec sequeretur tunc contradictio, quia non esset verè medium, sed benè sequitur contradictio,si sunt eiusdem speciei,nã implicat, quod idem sit simul intensè, remissè calidum eodem specifico calore,at non implicat esse idem secundum vnum calorem remissè calidum, & secundum alium specie distinctum intensè calidum; idem expressè docuit q.vlt. vniuers. ad 1. prin. vbi vt de mente Doctoris idem tenet Mauritius, & Tatar. 2.de gen.q. 1.§.*quartò sciendum*, & alij Scotistæ quamplures; & ideò probatur conclusio quoad omnes partes.

85 Primò quidem, quod simbolæ qualitates elementorum adinuicé eiusdem sint speciei,manifestè docuit Aris. 1.de gen. 24. & lib.2. 25. dum inquit in mutua elementorũ transmutatione easdẽ qualitates simbolas remanere, quod omnes explicant vel de identitate numerali,vel saltim de specifica;& ostenditur euidenti ratione, quia qualitates istæ se mutuò intẽdũt,vt patet, quia calor ignis intendit calorem aeris calefacit .n. illũ non destruendo calorem eius,sed augendo,quia calori solum frigus opponitur; ergo sunt eiusdẽ speciei,quæ enim sunt diuersæ speciei, nequeunt se intendere, ac idem indiuiduum constituere. Tum quia ignis calefaciendo aquam vertit in aerem, at calefacit, & disponit materiã imprimendo calorẽ similem suo in specie,ergo calor ignis, & aeris erunt eiusdem speciei, quia dispositiones, quæ inseruiunt ad introductionem formæ substantialis,inseruiunt etiam ad conseruationem eiusdẽ. Nec sufficienter ad hæc occurritur dicendo ideò faciliorẽ esse transitum in symbolis elementis,quia in his fit cum minori contrarietate,quã in dissimbolis,nam facilius mutatur calor igneus in aereum,quã in frigus, & aeris calorẽ nõ intendi per se à calore igneo, sed solũ per accidens, quatenus dum ab igne corrumpitur humiditas aeris fortificatur caliditas aeris,& simul introducitur calor differens specie ab aeris caliditate; & cũ ignis vertit aquã in aerẽ, ad corruptionẽ aquæ corrumpitur etiã calor ab igne productus, quia in aqua subiectabatur,non in materia prima, & nouus, ac specie diuersus à priori calor gignitur in aeris ortu pro eius formæ cõseruatione.Hæc minimè satisfaciunt,nã Arist.non ait faciliorẽ esse conuersionẽ in simbolis,quia fit cũ minori contrarietate, sed quia non fit cũ mutatione vtriusque qualitatis,sed vnius tantum, ergo simbola qualitas non permutatur secundum essentiã,sed eadẽ manet; falsũ est etiã calorem ignis non per se intendere calorẽ aeris,sed tantũ per accidens modo explicato, nam calor ignis intendit etiã calorem,nedũ in ipso aere existentem, sed ab aere productũ in aqua, vel manu, nam calefacit illã non destruendo priorem calorem ab aere productũ, sed eundem augendo, in quo casu locũ non habet allata responsio; demũ solutio ad 3.locum non habet apud illos,qui statuunt materiã primam subiectũ accidentium, sed neq. apud nos statuentes compositũ, nam licèt cum ex aqua gignitur aer actione ignis, calor impressus ab igne in aquã corrumpatur per modum sequelæ ad ipsius aquæ corruptionem, calor tamen, qui sequitur ad aeris ortum,est omninò eiusdem rationis cũ illo,quia qualitates ad formã disponentes sunt eiusdem rationis cum qualitatibus eandem conseruantibus, & prorsus absurdum est eandem formã substantialem diuersas specie qualitates exigere pro eius introductione, & conseruatione.

86 Secundò,probatur idem de qualitatibus mixtorũ cum elementaribus comparatis, tum eisdẽ rationibus, quia se inuicem intendunt,frigus enim à marmore in manu productum adhuc intenditur ab aqua;tũ quia omnes albedines, omnes dulcedines sunt eiusdem speciei in quantumcunq; diuersis reperiantur

subie-

subiectis, ergo pariter omnes calores, omnes frigiditates, siuè sint in elementis, siuè in mixtis, tum quia vnicuiq; calori siuè mixti, siuè elementi, quamuis per differentiam secundum magis, & minus, adæquatur eadem definitio caloris, quia .s. homogenea congregat, & ætherogenea disgregat, & sic de singulis alijs qualitatibus, ergo omnes simbolæ eiusdem sunt speciei; tum tandem quia cum Aris. quatuor primas qualitates assignat, ac definit, certè illas propo nit vt species specialissimas, aliter debuisset consequenter assignare species illarum, si putasset esse genera, præcipuè verò cum de mixtorum generatione loquebatur.

Tertiò, probatur idipsum de eisdem qualitatibus à Cęlo defluentibus, nam Aris. 2. Cęli 41. & 1. Metheor. docet per motum Cęli mortalia calefieri, incẽdi, ac in ignẽ cõuerti, vndè & Auerr. 2. de Cęlo com. 41. inquit ignem, vt ab igne,ità à Cælo gigni posse, & hoc ipsũ experientia docet, dum ad radios Solis ex speculo cõcauo, aut per phialam vitream aqua plenam ligna, & paleæ incenduntur, ergo ille calor est eiusdem speciei cum calore ignis, non enim generatur ignis, nisi interuentu caloris, qui sit eiusdem speciei cum igneo calore; tum quia eodem modo calefiunt ligna, & lapides à calore Solis, aut ignis aliquantum distantis, nec sensus tactus discernere potest qualis sit ille calor, an ab igne, an à Sole productus; & frigus elementare eodẽ modo opponitur vni, & alteri calori, nam eodem modo refrigeratur manus, dum aquæ immergitur, siuè ad ignem, siuè ad Solem incaluerit, vnum autem non nisi vni contrariatur 1. Cęli tex. 10. & tandem isti calores seinuicem intendunt, manus enim ardore Solis calefacta, si igni approximetur adhuc magis incalescit non destructo priori calore, quia ille non expellitur, nisi à frigore, vel afferendum erit vnum calorem esse alteri contrarium, sicut sunt calor, & frigus, quod prorsus irrationabile est; iàm ergo cælestis calor, quàm elementaris eiusdem speciei.

87 Quartò, probatur hoc etiam de calore vitali, seù animali, quod sit & ipse eiusdem speciei cum dictis caloribus tum quia ità expresse docuit Aris. lib. de iuuent. cap. 1. animã appellans ignitam idest ignis calore præditam, & lib. de respir. cap. 7. dicens concoctionem sine calore fieri non posse, quia omnia igne cibum conficiant, & 2. de anim. 130. inquit sensibus nostris inesse ignẽ, hoc est, igneum calorem, quia nihil sine tali calore sensitiuum est, & 1. de anim. tex. 4. & lib. 2. de partibus animal. cap. 3. concedit animam esse præcipuã nutritionis, & accretionis causam, sed addit ignem, seù calorem igneum esse instrumentum, quod etiam docet alibi sæpè, ergo calorem animalem, & vitalem nõ distinxit Arist. specie à calore igneo, & elementari; tum quia idipsum expresse demonstrant rationes allatæ pro alijs caloribus, nam omnes isti calores seinuicem intendunt, & coadiuuant, manus .n. intrà sinum calefacta Soli exposita amplius incalescit, & adhuc magis igni approximata, & non nisi per idem frigus specie hi calores expelluntur; nec sensus vnum calorem ab alio discernere potest. Rursus quicunq; calor vniuersaliter loquendo iuuat calorem vitalẽ, vt possit suas exercere operationes, immo, & augetur, vt patet cum quis cibis vescitur calidioribus, vel lintea calida siuè calore Solis, siuè ignis apponit stomaco. Accedit quod calor ignis, vel alterius causæ etiam cælestis inseruit ad generationem animalium non secus ac esset vitalis calor, vt constat in genitis ex putri, & cum ex cineribus calidis, vel clibano temperato, aut fimo ex ouis pulli excutiuntur non aliter, quàm si eis gallina incubasset;

Postremo probatur vniuersali ratione, & a priori, quia quamuis rerum specie differentium debeant esse diuersæ proprietates specificæ consequentes formas ipsas substantiales, non tamen oportet talia in nulla qualitate prorsus eadẽ

specie conuenire, alioqui potentia vidédi hominis, & aquilæ non essent eiusdé speciei, quod est falsum, vt notauit Doctor 2.d.1.q.6. D. concludendum ergo est calorem, ac quamcunq; aliam primam qualitatem in quibuscunq; subiectis reperta eiusdem esse speciei, & non nisi secundum magis, & minus differre, & penes alia varia accidentia eis connexa, & fortè Auctores primæ sent. nullam aliam distinctionem denotare voluerunt inter duos calores, ac alias consimiles qualitates, quam accidentalem prouenientem ex diuersitate graduum, dispositionum, & accidétium, cum quibus connexa reperiuntur in diuersis subiectis.

88 In oppos. obijc. Primò, quòd qualitates simbolæ elementorum abinuicem specie differant, & in primis probatur à priori, quia singulæ qualitates primæ sunt elementorum proprietates, at diuersa specie subiecta diuersas habent proprietates, ergo, &c. Tum 2. à posteriori, nam qualitates simbolæ in elementis producunt effectus specie diuersos, qui vtiq; à causis eiusdem omninò speciei produci nequeunt, nam humiditas aerea, vt patet in oleo, in quo prædominatur aer, fouet, & nutrit igné, & aquea extinguit, non enim aqua ratione frigiditatis extinguit illum, quia quantumuis calefacta extinguit, sed ratione humiditatis, alioquin aer quoq; in hyeme frigidissimus ignem extingueret. Tum 3. caliditas ignis contrariatur humiditati aeris, nam illam absumit, nó autem ipsa aeris caliditas, quia stant simul, ergo specie differunt. Tum 4. siccitas terræ determinat sibi intensam frigiditatem, & densitatem, siccitas autem ignis determinat summam raritatem, & caliditatem, quod non esset, nisi specie differrent. Tum 5. tunc aqua calefacta esset aer, quia est calida, & humida; aer refrigeratus esset aqua, cum sit frigidus, & humidus, terra calefacta esset ignis, cum sit calida, & sicca. Tum demum virtutes motiuæ elementorum, licèt simbolæ, inter se specie differunt, vt diximus in lib. de Cælo .f. grauitas terræ, & aquæ, leuitas ignis, & aeris, ergo sic etiá differunt qualitates actiuæ, præsertim cum illæ procedant ab istis, grauitas à frigore, leuitas à calore.

Resp. ad 1. ex Scot. q. vlt. vniuers. ad 1. prin. negando assumptum, nam primæ qualitates sunt accidentia ab elementis realiter distincta, & pluribus conueniétia, quod est contra rationem veræ proprietatis, quæ cum suo subiecto realiter identificatur, possunt tamen dici proprietates, quatenus in certo gradu determinatè conueniunt vni elemento, & non alteri, & hoc pacto sunt accidentia ab eis inseparabilia, cum hoc tamen adhuc stat, quòd omnes simbolæ sint eiusdem speciei. Ad 2 negatur etiam assumptum, si sermo sit de effectibus per se, & immediatis, tales enim sunt semper ijdem in quibuscunq; qualitatibus simbolis, cuiuscunq; enim caloris primarius, ac per se effectus est calefacere, cuiuscunq; humiditatis est humectare, &c. vndè quod interdú diuersas edant operationes, & effectus secundarios nó prouenit ex diuersa essentia illarum qualitatum, sed ex diuersa dispositione subiecti, & vario aliorum accidentium consortio, quæ illarum qualitatum operationes diuersimodè modificant, & accidentaliter variant, vt etiam videmus in secundis qualitatibus, nam dulcedo cú vno sapore coniuncta diuerso modo afficit sensum, ac cú alio, sic itaq; in proposito, transeat, quòd aqua non extinguat ignem ratione frigiditatis (quod tamen falsum est, nam etiá frigiditas suo modo concurrit ad extinctionem ignis, cuius aliquem gradum semper retinet aqua, quantumuis sit calida, quamdiù aqua est, cui ignis resistere nequit, debet tamen esse coniuncta cum humido vaporoso, vt tale opus ædat, cuius defectu aer quantumuis frigidus non extinguit igné, nisi aliquo sit vapore respersus) sed humiditatis, id certè non prouenit ex ipsa humiditate, vt sic, alioquin aqua lenté extingueretur, cum sit humiditas lentæ actionis, sed quatenus reperitur

ritur in tali subiecto crasso, & denso, vnde extinguit eum per modum suffocationis, vt notant Tat. & Angest. cit. ignis enim continuè generatur, & conseruatur per eductionem subtilis exhalationis è poris, quos aqua superinfusa ob eius densitatem statim claudit, & sic ignis deficit; quæ fuit doctrina Arist. 4. Meteor. sum. 3. cap. 2. humiditas verò aerea hanc generationem nō impedit, quia ob suam tenuitatem est facilè permeabilis; Dices oleum est crassius aqua, & tamen ignem non extinguit, immò nec sub cineribus, quæ sunt crassiores suffocatur, sed conseruatur, ergo ratio allata extinctionis ignis non quadrat. Resp. hac de causa etiam ipsum oleum si in magna copia super ignem effundatur ipsum extinguere, sed leniter effusum nutrit ignem, & in flammam conuertitur, quia cum tali crassitie habet multā pinguedinem, & aliquid siccitatis admixtum, ratione cuius admixtionis facilè concipit calorem igneum, & in tenuem transit exhalationem, & inflammatur; cinis verò opertum ignem conseruat, tum quia siccissima est, tum quia est de se valdè friata, & comminuta, ideoq; facilè transpirationem admittit.

Ad 3. igneus calor vrit, & omnem humiditatem consumit, tum quia summus est, non ità aereus, tum quia habet siccitatem coniunctam, quæ directè opponitur humiditati, & ipsum calorē acuit ad agendum, vndè dici solet lima caloris. Ad 4. negatur assumptum, siccitas. n. in se absolutè considerata nec determinat sibi calorem, nec frigus, sed ad vtrūque est indifferens, sed est forma terræ, vel ignis, quæ exigit siccitatem cum frigore, vel calore coniunctam, sicut albedo non magis per se exigit coniungi cū dulcedine, quàm cum amaritudine, sed solum vt in lacte, vel tali pomo reperitur. Ad 5. neg. conseq. nam ad constitutionem aeris non sufficit caliditas, & humiditas vtrumq; sumpta, sed in certo gradu, in quo determinatè oriūtur à forma aeris substantiali, quod non contingit in aqua calida, & sic de alijs elementis. Ad vlt. neg. conseq. leuitas enim sequitur mixtionem plurium qualitatum primarum, sicut, & grauitas, non autem à solo calore, vel frigore procedunt, vt dictum est supra; tum quia de illis peculiaris est ratio, cur specie distinguantur, petita ex primarijs, & immediatis earū effectibus, vt diximus disp. 3. de Cælo q. 1. quæ in proposito non occurrit de primis qualitatibus.

89 Secundò obijc. quod qualitates simbolæ mixtorum specie differant ab elementaribus, & probatur auctoritate Scoti 2. d. 15. q. vn ad 2. prin. vbi inter qualitates mixtorum, & elementorum simbolas agnoscit specificam differentiam ob diuersitatem operationū, quod etiam insinuare videtur d. 19. eiusdem lib. q. vn. lit. A. quæ Scoti loca quosdam Scotistas à communi opinione abduxerunt, alios verò fecit ancipites de mente Doctoris in hac re. Resp. de mente Scoti nullatenus dubitandum esse, manifestè enim stat à nobis, vt patet ex locis sit pracit. nec oppositū docet in locis modò allatis, nam ibi tantum intendit excludere identitatem numericam, ea ratione, quia nec elementa, nec eorum qualitates manent formaliter in mixto, non tamen excludit specificam, immo ibi disertè docet qualitates simbolas mixtorum, ac elementorum esse consimiles, vtiq; in identitate specifica, alioquin forent dissimiles, nam specifica diuersitas dissimilitudinem inducit, & præsertim dist. 15. cit. ad 2. prin. locus vbi diuersitatem specificam insinuare videtur, non est genuinus Doctoris textus, sed extranea additio, & vt talis notata à Marginistis; & quando id ibi, vel alibi haberetur, exponendus est Doctor, non quidō de distinctione specifica essentiali, sed tantum accidentali, modo iam prædeclarato.

Tertiò obijcitur de calore cælesti, quod sit diuersus specie à sublunari, quod comprobari videtur, tum ex diuersis eorum attributis, nam cælestis calor dicitur temperatus, beneficus, salutaris, cuius beneficio gignuntur omnia,

tia, aluntur, & conseruantur, vndè Aris. dixit 2. Phys. 26. Solem, & hominem generare hominem vtiq; virtute sua prolifica, è contra verò igneus calor dicitur adustiuus, noxius, & lethificus, vrit enim, & exsiccat, ac omnia in cineres redigit; tum etiam experientia, quia tantum abest, vt hi calores seinuicem foueant, ac intendant, quòd potius alter alterum destruit, & extinguit, parua namq; candela extinguitur æstate à solaribus radijs, qui tunc temporis sunt ardentissimi.

90 Resp. etiam calorem ipsum cælestem, cum est nimis vehemens suffocare, cum experientia constet feruido nimis Solis æstu homines interire, vndè Iudith. cap. 8. vir eius Manasses hac de causa interijsse dicitur; & è contra igneus calor moderatus multū confert, atq; delectat, vt patet hyemali tempore; quamuis ergo regulariter loquendo cælestis calor sit magis salutaris, atq; proficuus ex consortio aliorum elementiū influxuum, quàm elementaris, id tamen non inducit inter eos diuersitatem specificam essentialem, sed tantum accidentalē. Experientia illa vel nihil probat, vel probat etiam vnum ignem elementarem specie differre ab alio elemētari, fax enim extinguit exiguam candelam sibi appositam; sicut ergo hoc non oritur ex contrarietate illarum flāmarum, sed aliundè, nimirum quia vehementi flamma aer rarefit, & commouetur, & ex ea commotione parua flāma restinguitur, qua ratione videmus candelam non posse extrahi accensam per mediam flammam, sed accenditur ex latere; sic in proposito dicendum interdum candelam accensam solaribus radijs expositam restingui ob commotionem aeris ex æstu radiorū causatā.

Quartò tandem obijc. quod calor vitalis, seu animalis distinguatur specie ab elementari, seu igneo, & probatur ex tanta operationum diuersitate, quæ in corpore animato per calorem vitalem exercentur, per ipsum enim fit nutritio, attractio, expulsio segregatio, & distributio alimenti, quo nunq uam attingere potest virtus caloris elementaris. Tum 2. quia isti calores seinuicem interimūt, nam in animali ægroto calor extraneus, qui igneus est, vitalem calorem dissipat, & extinguit, vndè Aris. dixit 4. Metheor. cap. 2. calorem internum, & natiuū animalis interire per calorem externū, & aduentitium, & ait hanc esse putrefactionem. Tum 3. quia hac de causa Medici calorem febrilem, qui est igneæ naturæ, distinguunt specie in animali ab eius calore natiuo, quia ille, cum augetur, hunc dissipat, & disperdit, & ideò ille ab eis appellatur innaturalis, & naturæ inimicus, naturale autem, & innaturale eiusdē speciei esse minimè queunt. Tum 4. quia in cadauere remanet calor elementaris recedente vitali, & calor mortui ad putrefactionem disponit, calor viui præseruat, ergo esse nequeūt eiusdem speciei. Tum 5. omne animal viuit per calorem ex Aris. lib. de respir. cap. 7. at talis vtiq. non est calor elemētaris, siquidem plurima viuunt sine tali calore, vt patet de multis herbis, & plantis, quæ adeò sunt frigidæ, vt sint incurabilia venena, & de Salamandra aliqui tradunt tanto frigore imbutam esse, vt in igne aliquandiù viuat. Tum 6. vrget Dandin. quia Aris. lib. 2. de gen. animal. ca. 3. distinguit calorē vitalem ab igneo dicens calorem vitalem neq. ignem esse, neq. ab igne originem ducere, & ratio est, quia vt idem Aris. docet lib. de long. & breuit. vitæ calor vitalis humidus esse debet, nam vita humore calido continetur, at igneus calor est siccus. Tum 7. quia si calor vitalis igneus esset animalia putrescere non possent, putredo enim ex Aris. cit. 4. Metheor. cap. 2. est interitus proprij, & naturalis caloris in humido ab externo calore profectus ignis autem, cum sit siccus, nunquam putrescit. Tum 8. quia calor vitalis consequitur animam, igneus autem, & elementaris productionem animæ antecedit, velut materiæ, & corporis dispositio. Tum tandem quia Galen. lib. 8. de Hyppoc. & Platon. decretis cap. 7. no-

tat ventres hyeme, & vere calidissimos esse, contrà verò æstate frigidiores, cũ tamen elementaris calor æstate magis abundet.

91 Resp. ad 1. calorem vitalem persæpè sumi substantialiter pro virtute nimirum nutritiua, siuè generatiua, quæ est quædam animæ facultas communis omnibus viuentibus, & ità appellatur nomine mutuato ab ipso calore accidente, quo vtitur velut instrumento ad suas operationes exercendas, interdum verò sumitur accidentaliter pro ipso calore, qui in ipso animali immediatè sentitur, famulaturq; illi virtuti animasticæ velut instrumētum, & dicitur vitalis deriuata denominatione ab agente principali, cui inseruit, quod est vitale; operationes itaq. vitales in argumento relatæ perficiuntur à calore vitali primo modo sumpto, non autem secundo, nisi instrumentaliter, atq; ideò argumentum concludit tantum specificam distinctionem inter calorem elementarem, & calorem vitalem sumptum pro facultate animastica. Ad 2. calor vitalis accidentaliter sumptus consistit in quadam symetria, & proportione quam habet cũ alijs qualitatibus, vndè temperamentũ, & cōplexio animalis resultat, ideò quãuis secundum se sit eiusdem rationis cũ extraneo calore, tamen ex sola additione istius tàm vehementer intenditur, vt excedat proportionem cum alijs qualitatibus, ex quo excessu temperamentũ animalis dissoluitur, atq. ità internus ipse calor cum extraneo superaddito dilabitur, itaquod externus calor internum destruit non agendo in illũ velut in cōtrarium, sed nimium illum augendo, sic enim in causa est, vt dissoluto temperamento recedat. Dices, si calor vitalis est eiusdem rationis cum extraneo, ex eius additione potius deberet perfici, quàm lædi. Neg. conseq. quia vt vitalis in proportione consistit cum cæteris qualitatibus, & ideò etiam ex nimia sui ipsius intensione turbatur, vndè dicebat Galen. 2. aphorism. 48. calorem vitalem agitatione, vel defectu respirationis adauctum in febrim euadere. Ad 3. quidam Medici, vt refert Angest. dicunt, quod calor naturalis, & febrilis sunt quędam substantiæ subtiles specie differentes, licèt cum hoc asserant earum calores non nisi penes intensum, & remissum differre; alij verò absolutè negant specie differre, sed tantum penes intensum, & remissum, vndè febrim definiunt, quòd sit calor naturalis accensus in igneum, & hoc est conformius dicto Galeni iam relato, quòd innatus calor, si aliundè nimiũ augescat, in febrim euadit, & penes hanc diuersitatem accidentalem, ait Angest. benè saluatur, quod vnus calor sit naturalis, alius non, vnus promoueat operationes naturæ, alter impediat, &c.

92 Ad 4. dupliciter occurrit Angest. primò negando calorem internum cadaueris disponere ad putrefactionem, quia putrefactio fit à calore medij circumstantis calorem naturalem euaporantis iuxtà sententiam Arist. 4. Metheor. relatam; deindè concedit ad putrefactionem disponere, sed inquit diuersitatem istam non prodire ex differentia specifica calorum viui, & mortui, sed ex varietate formarum substantialium, cum quibus sunt illi calores, quare calor naturalis in subiecto, cui conuenit, vt in viuo, præseruat à putrefactione, in subiecto, cui disconuenit, vt in cadauere, disponit ad putrefactionem. Ad 5. neg. min. quod in quocunq; viuēte non reperiatur aliquis calor elementaris, etiamsi exilis, tum quia quodlibet animal quatuor elementis constat, & ideò quaslibet qualitates elementares, vel alias eiusdem rationis cum eis habere debet; tum quia hic calor exigitur, vt præcipuum animæ instrumentum ad eius operationes exercendas; tum tandē quia quodlibet animal, quantumuis frigidum, ex alio intensiori frigore perimitur, ex quo deducitur calorem illum esse eiusdem rationis cum elementari, quia destruitur & ipse à frigore elementari. Ad 6. dicitur Arist. ibi sumere calorem vitalem substātialiter pro peculiari facul-

facultate animæ, vel si sumit accidentaliter, ipsum secernit à calore igneo ratione intensionis, aliarumq; dispositionum, quas secum coniunctas habet; & concedimus calorem vitalem humidū esse idest cum humiditate coniunctum, sed hinc non sequitur esse diuersæ speciei; alioquin calor ab igne productus in aqua esset specie diuersus à calore ignis, & frigus aquæ quia est cum humiditate coniunctum specie differret à frigore terræ, vbi est cum siccitate. Ad 7. concedimus ignem non putrescere, adhuc tamen aliqua, quibus inest igneus calor, putrescere possunt, sicut nec terra est combustibilis, benè tamen multa mixta terrea. Ad 8. solum probat illos calores diuersa habere principia, ex hoc tamen rectè non deducitur esse effectus specie differentes, nam animalia genita ex putri, & per propagationem adhuc sunt eiusdem speciei. Ad vlt. neg. conseq. nam etiam hyemali tempore putealis aqua calidior est, quàm æstiuo, nec tamen sequitur illum aquæ calorem esse specie diuersum ab aeris calore; cur autem venter calidior sit hyeme, frigidior æstate explicamus disp. seq. q. 1. artic. 2.

DISPVTATIO SECVNDA.

De actione, & reactione.

Quia alteratio præsertim exercetur media actione, & reactione inter contraria, expediens visum est, antequam de ipsa alteratione tractemus, disputationem de natura actionis, & reactionis instituere; & quia, quid sit actio, & passio, satis declaratum est in Phys. disp. 7. q. 3. hic tantum conditiones illas, & circumstantias, quæ interueniunt, quando contraria inuicem pugnant, agendo, & reagendo, examinabimus.

QVÆSTIO PRIMA.

An simile possit agere in simile.

1 PLures esse conditiones ad actionem requisitas notauimus disp. 7. Phys. q. 4. existentiam .s. indistantiā, distinctionem agentis à passo, & dissimilitudinem; ibi declarauimus, quo pacto existentia sit simpliciter necessaria; similiter indistantiam localem vniuersaliter non requiri, sed sufficere indistātiam virtutis, seu virtualem contactū, non quòd agens debeat à se necessariò virtutem quandam diffundere vsq; ad passum per medium interceptum protēsam, quamuis enim hoc dici posset de actione accidentali, nequit tamen de substantiali actione verificari, quia quælibet virtus ab agente diffusa esset accidens, quod impotens est ad attingendam substantiam, vt ibid. q. 6. fusè docuimus; sed dicitur agens debere immediatum esse passo per virtualem cōtactum, quatenus, vt habet Scot. 4. d. 44. q. 2. in fin. per suam substantiam immediatè attingit, seu inducit formam in passum localiter distans, sed adhuc in propria sphæra agentis contentum; non secus ac essent simul localiter vnita, vnde fundamentum ferè vnicum nostræ opinionis sumi debet ex actione substātiali, quæ nequit ab aliquo accidente, etiam vt est virtus substantiæ, prodire, sed immediatè ab ipsa substantia, ex di-

ctis

ctis disp. cit. quæ, vt plurimum est loco dissita à passo.

Nec contra hanc sent. aliquid facessit, quod vrget Ioan. de S. Tho. 7. Phys. q. 22. art. 2. & 3. quod cum agens educat è passo formam in passo inexistentem, & ex vtriusq; concursu fiat forma, iam virtus agentis debet esse passo vnita. Tum quia non potest agens agere circa materiam, nisi sit illi subiecta, & determinata; non est autem alius modus determinandi, & subijciendi materiam agenti, nisi penes contactum, & propinquitatem, nam remotum est indifferens ad quodcunq; agens, cum respectu nullius habeat coniunctionem vnionis, vel propinquitatis, per quã determinetur ad vnum agens. Hæc imbecillima sunt, ad 1. n. dicimus sufficere, vt forma ex concursu agentis, & passi fiat, quòd agens, & passum sint appropinquata intra sphæram agentis, intra quã potest agens per suam substantiam agere immediatè, & per virtualem contactum modo explicato. Ad 2. satis determinatur materia ad vnum agens, dum est intra sphæram illius, cui intelligitur vnita per coniunctionem virtualem.

Circa distinctionem agentis à passo solum dubitari posset, an idem possit in seipsum agere actione vniuoca, de quo in seqq. loquemur; actione autẽ æquiuoca iam ostendimus ibid. art. 2. & disp. 15. q. 3. art. 2. & disp. 3. de Cœlo q. 2. non requiri hanc distinctionem, sed idẽ quandoq; posse in seipsum agere. Superest, vt aliam conditionem examinemus, parà an necessariò agens debet esse dissimile passo, & an ista dissimilitudo debeat habere aliquam proportionẽ.

ARTICVLVS I.

An requiratur dissimilitudo inter agens, & passum.

1 PAssum potest agenti assimilari dupliciter, vel in natura specifica, vt cum habet formam, quam agens potest in ipsum passum producere, siuè sit in eadem intensione, siuè nõ, vt duo calida; vel assimilari potest non tantum in natura specifica, sed etiam in eodem gradu, vt duo calida, vt quatuor; similiter dissimilitudo duplex est, vel in natura specifica, & est cum passum totaliter caret forma producibili ab agente, vel est in gradu, vt quando non habet eam in eadem intensione, qua potest ab agẽte produci, vt est calidum vt duo respectu calidi vt sex, quæ dissimilitudo, vt patet, stat cũ priori similitudine. Vtraq; verò duplex est, formalis, & virtualis, vt colligitur ex Sco. 4. d. 44. q. 2. in fin. & hoc quia agens est duplex æquiuocum, & vniuocum; primum, vt habet Doctor quol. 15. ad 1. princ. & 2. d. 3. q. 7. Si est, cuius terminus productus non est eiusdem rationis cum forma, quæ in ipso est ratio agendi, vnde solum virtualiter in agente continetur, vt cum Sol producit calorem; agens vniuocum est, cuius terminus productus est eiusdem rationis cum ratione agendi, vt cum calor producit calorem; similitudo, & dissimilitudo virtualis tàm in natura specifica, quàm in gradu cadit inter agens æquiuocum, & passum proprium, formalis verò est inter passum, & agens vniuocum; Potest adhuc alia similitudo, vel dissimilitudo interuenire inter agens, & passum s. in quibusdam accidentalibus conditionibus, vt sunt raritas, & densitas; maior, & minor moles; possunt enim duo calida æque intensa hoc pacto differre, vt vnum sit altero densius, vel maius. Quærimus igitur, an agens, vt agat, debet esse dissimile passo, & an quæcunq; dissimilitudo sufficiat ad actionem. Et quidem dissimilitudo in natura, & in gradu, non est dubium, quin ad actionẽ sufficiat, calidum enim potest agere in frigidum (nisi resistentia frigoris impediret actionem calidi, de quo infra) & calidum vt sex potest calefacere calidũ vt duo; dubium est, an dissimilitudo in densitate, & magnitudine sufficiat ad agendum, an verò necessariò requiratur dissimilitudo in natura, vel in gradu, vt sit impossibile naturaliter omnõ

nō simile agere in simile; non est autem fermo in fine actionis, sed in principio.

De agente æquiuoco vniuersaliter dicitur ferè, quæstionem hanc non habere difficultatem, conceditur enim posse agere in simile, seu in passum habens formam similem, in natura, & in gradu formæ ab æquiuoco agente producibili. Sed reuera non minores ingerit difficultates hæc quæstio in agente vniuoco, quàm in æquiuoco, vt videbimus. De isto autem vniuoco agente conceditur communiter, quod aliqua dissimilitudo requiratur, sed Mars. 1. de gen. q. 18. Nyphus q. 2. super cap. 8. Tol. q. 13. Soto 2. phys. q. 4. ad 5. docent ad agendum sufficere dissimilitudinem in densitate, vel mole, ita vt densius, vel maius possit agere in rarius, & in minus; quamuis in natura, & gradu qualitatis conueniant; videtur etiam sequi Dandinus 2. de an. digress. 23. Communis opinio requirit saltim dissimilitudinem in gradu, ita Peripathetici cum Arist. præcipuè 1. de gen. 48. & seq. & Medici cum Galeno lib. 2. de simpl. medicam. facult. c. 18.

3 Dicimus 1. supposito, quòd simile nō possit agere in simile, de quo in seq. concl. dissimilitudo in densitate, vel mole non sufficit ad actionem; est Scoti infra cit. loquimur autem de mole, & densitate agentis, non medij, clarum enim est agens quandoq; fortius agere in medium densius, quàm rarius, non tamen supra proprias vires intensiuas, vt sæpè diximus in lib. de Cęlo; Prob. autem conclus. vel densitas esset ratio productiua istius maioris qualitatis, vel conditio sine qua non, Si secundum habetur intentum, quia nulla conditio potest esse ratio, qua agens producat perfectius se, & nobilius, hoc enim repugnat naturæ principij productiui, cuius est producere imperfectiorem effectum, vel saltim æquè perfectum, non perfectiorem ex dictis disp. 7. Phys. cōditio enim non auget virtutem productiuam intēsiuè. Si esset ratio productiua, sequeretur densitatem simul calefacere, & frigefacere, quia si esset agens calidum vt 4. & frigidum vt 4. si applicaretur passo, ageret per calorem, & frigus, & si esset densius, fortius ageret calefaciendo, & frigefaciendo per densitatem, ergo densitas simul calefaceret, & refrigeraret respectu eiusdem passi; nō enim esset maior ratio, cur potius cum calore concurreret, quàm cum frigore. Tum quia densitas esset principium actiuum partiale, vnde si esset sine calore v.g. adhuc calefaceret. Tum quia esset quoddam vniuersale principium potens partialiter concurrere cum qualibet actiua qualitate; quæ omnia sunt falsa. Idem de magnitudine dicēdum; nàm ideo admittitur densum posse intendere sibi simile rarum, eo quòd plures habet gradus in pluribus materiæ partibus, & ex illis maiorem virtutem agendi; sed corpus magnum respectu minoris habet etiam plures gradus in pluribus partibus materiæ, quare idem de densitate, & magnitudine dicendum.

Accedit principaliter, quòd sequeretur posse produci qualitatem supra octauum gradum, si daretur agens rarum, & calidum vt octo, hoc namq; si condensetur, poterit producere qualitatem supra octo gradus. Tum quia deberet admitti posse simile agere in omnino simile, tam s. in natura specifica qualitatis, & in gradu, quàm in densitate, & mole; prob. seq. quælibet pars agentis agit in quamlibet partem passi, vt infra, ideoq; omne agens est maius secundū omnes sui partes qualibet parte minima passi, ergo si maius agens potest agere in passum minus simile: illud intendendo, qua ratione poterit agere in vnā partem minorem passi, igitur poterit agere in omnes, quia eodem modo agit in omnes, ac si esset vna solum; quare poterit agere in omninò simile; quod non concederent aduersarij; alia adducemus in solut. rationum, vbi magis explicabitur hæc conclusio.

4 Dicimus 2. agens æquiuocum posse agere in sibi virtualiter simile tàm in spe-

ſpecie, quàm in gradu, at agens vniuocũ requirere ſaltim formalem diſſimilitudinem in gradu; concluſio hæc docetur à Scõ. 1. d. 17. q. 3. ſupra R R. in additione ibi oppoſita; nam. l. in ſecunda ratione, quam ibi conficit contra Goffr. ſupponat agens remiſſius poſſe in intenſius agere, & indiſcriminatim loquatur de agente vniuoco, & æquiuoco, tamen in illa additione ſe declarat apertè, & reſtringit doctrinam traditam in ſecunda ratione ad ſolum agens æquiuocum. Prima pars de agente æquiuoco prob. experientia, ſit graue producens pondus vt duo in paſſo ſibi ſubiecto, ſi iſti apponatur graue vt vnum, intendit impulſum illum vt tria, & tamen impulſus, & pondus à primo graui productum excedebat virtutem iſtius grauis; Similiter idem conſpicitur in trahentibus nauim, quorum quilibet auget impulſum, aut tractionem illam aſcedentem vires ſingulorum. Inſuper ſit vinum virtualiter calidum vt tria, applicetur corpori calido vt quinq; intendet calorem, vt patet, & tamen calor ille excedit virtutem vini. Idem etiam oſtendi ſolet de pluribus luminoſis intendentibus lumen in medio productum, quod à quolibet illorũ nõ poſſet produci, ſed de hoc infra; quapropter poterit agens æquiuocum agere in paſſum continens in ſe formam ſimilem illi in gradu, quæ virtualiter poteſt ab illo agente produci, immò perfectiorem.

5 Secunda pars de agente vniuoco communiter quidem aſſeritur, ſed adhuc non eſt à Doctoribus adinuenta ſufficiens ratio oſtendens inter agens vniuocum, & paſſum debere intercedere hanc diſſimilitudinem in gradu; omnes enim vel non concludunt, vel æquè vrgent de agente æquiuoco, vt patebit diſcurrendo per illas.

Primò enim arguitur, quòd calidum v. g. vt 4. non poſſit agere in paſſum calidum etiã vt 4. Tum quia effectus nequit excedere in perfectione ſuam cauſam, ſi illud calidum intẽderet illud paſſum, iam cauſaret calorem vt quinq; & ſic effectus nobilior ſua cauſa. Tum 2. finis agentis eſt aſſimilare ſibi paſſum, qua aſſimilatione aſſecuta ceſſat agentis actio, ergo quando reperit paſſum aſſimilatum, non eſt, cur agat in illud, potius enim redderet illud diſſimile ſibi, quàm ſimile. Tum 3. illa non agunt ad inuicem, quæ non habent contrarietatẽ in ratione principij actiui, ſed quæ ſunt in gradu ſimilia, non habent hanc contrarietatẽ, ergo, &c. Tum 4. agens agit, quatenus eſt in actu, paſſum patitur, quatenus eſt in potentia, ſed duo ſimilia habent actu eandem qualitatem ergo vnũ non poteſt dici in actu, & alterum in potentia. Tum 5. omnis actio phyſica prouenit ex victoria agentis ſupra paſſum, ſi enim agens non ſuperaret paſſum, nõ poſſet in illud agere, ſed ſimilia in gradu non ſe excedunt, neq; vincunt, cum vnum alteri non reſiſtat, vel opponatur; ergo, &c.

6 Iſtæ rationes retorqueri poſſunt contra agens æquiuocum, & ab omnibus ſolui debent; Prima ſi valeret, probaret vinum calidum virtualiter vt vnum, non poſſe intendere calorem vt quinq; exiſtentem in corpore humano, nec graue vt vnum intendere pondus vt quinq; cauſatum in trutina à graui vt quinq; nam calor vt ſex reſultans, & põdus vt ſex excederet virtutẽ cauſæ. Nec iuuat dicere diſparitatẽ eſſe, quia agens æquiuocum, cum ſit nobilius, & perfectius, poterit compenſare id, quod eſt de maiori intenſione in effectu; nõ ſic in vniuoco, quia eſt eiuſdem rationis. Non valet, quia exceſſus effectus in perfectione nõ attenditur penes perfectiones entitatum abſolutè, alioquin grauè remiſſum eſt ſimpliciter perfectius quocunq; pondere intenſo, poterit illud producere; ſed attẽdi debet penes proportionem ad virtutem actiuam, ergo cum calor vt ſex excedat virtutem vini non poſſet ab ipſo intendi. Quapropter negatur calorẽ vt quinq, eſſe adæquatè effectum calidi vt 4. ſed inadæquatè, ratione ſ. quinti gradus de nouo producti, qui non excedit calidum vt 4.

Secunda ratio vrget quoq; agens æquiuocum, nam sicut finis agentis vniuoci est assimilare sibi passum formali similitudine, & vniuoca, ita finis agentis æquiuoci vt notat Scot. 2.d.2.q.10. supra B. est assimilare sibi passum virtuali similitudine, & æquiuoca, ergo quandocunq; reperit passum virtualiter assimilatum, non deberet in illud agere, quia potius redderet dissimile, quàm simile; & tamen agit. Idcirco dicendum finem agẽtis esse assimilare sibi passum in eo, quod est ab ipso agente producibile, nõ in eo, quod passum aliunde recepit, sic calidum vt 4. potens producere calorẽ vt duo, vt tria, si hunc introducit in aliud calidum vt 4. assimilat illud sibi in calore producibili ab ipso, non in calore præexistente, quod de agente æquiuoco necessariò est dicendum. Præterquamquod, vt notat Aref 1. de gen. disp. 5.q. 43. sect. 2. non licet semper à fine arguere in physicis, aliter quando non posset agens cõsequi finem, nullo pacto ageret, quod est falsum; sic enim nullà monstra euenirẽt, nec potentia nutritiua nociuũ aliquod conuerteret in substantiam aliti, esset enim contra finem intentum à natura, ob quem tribuit hãc potentiam vegetantibus, qui est viuentis conseruatio. Tertia, nil concludit, luminosum enim agit in aerem, in quò nullum est principium actiuum contrarium, sic de graui, de vino, & alijs exẽplis adductis dicendum, sufficit enim quod passum habeat capacitatem formæ ab agente producibilis. Quarta, non minus concluderet de æquiuoco, nam graue vt vnum est in actu virtuali ad producendum pondus vt vnum, passum actualiter ab alio graui habens pondus vt vnum, recipit nihilominus nouũ pondus ab illo graui; & hoc, quia passum est in potentia ad vlteriores gradus ponderis, ergo idem de passo, & agente vniuoco dici poterit; cum enim calidum vt 4. sit in potentia ad vlteriores gradus caloris, quamuis habeat quatuor gradus poterit à calido vt 4. pati. Quinta ratio, vt patet, parum valet, hæc enim victoria attendi debet, quatenus passum sit potens ab agente recipere formam; vnde resistentia potius impedit, quàm sit causa actionis, solum dici debet causa retardationis, & successionis, non ipsius actionis, cum ergo calidum vt 4. sit potens recipere alios gradus caloris, si aliud calidum vt 4. in illud ageret, verè diceretur actionem ex victoria agentis prouenire, sicut corpus humanum patitur à vino, quamuis in se contineat intẽsiorem calorem, quàm possit à vino produci.

7 Secundò argui solet, quia gradus qualitatis sunt ætherogenei, itavt quintus gradus v.g. nonnisi à quinto gradu produci potest; idcirco nequit calidum vt 4. intendere aliud calidum vt 4. quia nequit producere quintum gradum, qui est omnino alterius rationis ab alijs, & hæc est ratio fundamentalis Aresij. Tũ quia quodlibet pateretur à quolibet; quia pateretur à contrario, & à simili; Hæ quoq; rationes probant etiam de agente æquiuoco, nam si gradus sint alterius rationis, ergo non posset agens æquiuocum potens solum vnum gradũ producere, & consequenter primũ gradum, intendere qualitatem vt tria, vt 4. &c. & tamen videmus oppositum, non tantum in impulsu (quem Arist. sustinet intendi per gradus homogeneos) sed etiã in calore, vt diximus de vino, præterquamquod falsum est gradus esse homogeneos, vt fusius disp. seq. Secunda; etiam parum vrget, nam etiã in actione æquiuoca passum patitur à simili virtualiter; ideo dicimus, non sequi à quolibet pati, quia nec quodlibet est contrariũ, vel simile, sed dantur etiã disparata, respectu quorum passum non est in potentia passiua.

8 Quapropter solet hæc pars probari experientia, nam si calidum vt vnum applicetur alteri calido vt vnum, non ob id euadit calidum vt duo, & intensius; sic si aquæ calidæ alia eiusdem qualitatis adiungatur, non fit calidior, idem de igne conspicimus; signum euidens vnum non agere in aliud, propter simili-

litudinem in gradu. Difficultas autem est in assignanda ratione, cur agens æquiuocum, si reperiat in passo qualitatē similem in gradu illi, quam potest efficere, adhuc agere, non sic agens vniuocum. Et quidem difficile valdè est rationem à priori assignare; nam neque assignari potest certa ratio, qua demonstretur à priori hanc formam esse actiuam, non illam, vt docet Scot. 1. d. 7. q. vn. V. maximè enim esset maior formæ perfectio, & tamen videmus multa imperfecta esse actiua, non verò perfectiora, vt notauimus disp. 7. Phys. q. 6. art. 2. solum dici posset ideircò hoc agere, non illud, quia hoc est hoc, illud est illud. Si igitur nequit assignari ratio à priori, cur aliquod ens sit actiuum, vel non, neq; etiam poterit à priori reddi ratio, cur aliquod ens sit hoc, vel illo modo actiuum, nisi quia hoc est hoc, illud est illud.

9 Potest tamen reddi ratio à posteriori, & tangitur à Scot. 1. d. 17. q. 3. supra R R. in illa additione, quam amplectitur Vasq. p. 2. disp. 80. c. 1. & alij Recentiores, quia s. agens æquiuocum sēper habet in se nobiliorem formā, quā sit qualitas ab ipso producibilis, & alterius rationis, non sit agens vniuocum; ex quo sequitur, quòd si agens vniuocum ageret in simile in gradu, cum sit eiusdē rationis cum illo, hæc sequerentur absurda; Tum quia non esset maior ratio, cur potius hoc agat in illud, & non è cōuerso, vt arguit Arist. 1. de gen. 50. & 51. immò ad inuicem agerent actione eiusdem rationis. Tum quia eadem aqua æquæ calida secundum partes extremas se calefaceret in media parte. Tū quia idem posset seipsum intendere actione vniuoca, si enim calidum vt vnum potens est producere calorem vt vnum in calido vt duo, vt tria, &c. ergo etiam in seipsū, quod esse falsum dicemus q. seq. Tum quia omnia essent ignis, aut saltim calida in summo, nam si duo calida ad inuicem agunt actione eiusdem rationis, ergo tandiù se intendent, quousque ad summum gradū caloris peruenirēt.

Dices hoc non sequi, non quia calidū vt vnum non sit aptum agere in calidū vt vnum, sed quoniam qualitates cōtrariæ in mixtis non reperiuntur se solæ, sed semper cum admixtione contrariæ qualitatis, hinc si essent duo calida vt quinque essent etiam ambo frigida vt tria, vnde non poterunt producere nisi calorem vt quinque, quia capacitas subiecti solummodò est ad octo gradus qualitatis, & quamuis augeatur calor ex vna parte, augetur frigus ex alia; at in elementis, vt in igne, nō possunt duo ignes introducere, nisi calorem vt octo, ad quē consequitur statim forma ignis; & quia substantia non suscipit magis, & minus, ideo omnes ignes sunt æqualis perfectionis, nec petunt calorem, nisi vt octo; & hac ratione duo ignes non introducunt intensiorem calorem; at si essent duo calores separati, & similes in gradu, posset concedi mutuò agere. Solum vrgeri posset de luce, & lumine, quæ non habent contrarium; at in nostra sententia non habet difficultatem, quia lux producit lumen æquiuoca actione, vt dicemus.

10 Hæc tamen ratio. l. videatur satisfacere de facto propter admixtionem cōtrariæ qualitatis; absolutè tamen nec videtur verum, posse duo calida separata, similia in gradu ad inuicem agere, & mutuò se intendere; quamuis enim mutua causalitas in eodem genere sed secundum diuersas rationes quandoq; nō repugnat ex dictis disp. 8. Phys. q. 1. art. 1. vt si discipulus euadens doctiòr magistro doceret illum, attamen videtur implicare, quod simul hæ causalitates exerceantur, vt eueniret in proposito; statim enim ac duo calores essent ad inuicem applicati simul agerent, vt calor A. intendat calorem B. & simul à calore B. intendatur, & gradus producti iterum agant, itaut in infinitum augeatur calor; immò calor separatus esset à seipso intensibilis in infinitum, quod est absurdum; sic enim non esset calor vt 4. perfectioris actiuitatis, quàm calor vt vnum, vterq; enim haberet actiuitatē producendi calorem intensiorē in infinitum.

nitum. Hæc al surda non sequuntur in agente æquiuoco, eo quod cum sit alterius rationis, quamuis agat in simile, non ob id pateretur ab effectu producto, nec actio in infinitum, aut saltim in summum cresceret. l. namq; vinum calefaciens stomachum à calore stomachi calefiat, non idcirco intenditur actio, quia non calefacit stomachum per calorem formalem, sed per virtualem, qui est alterius omnino, & perfectioris rationis.

Concludimus igitur agens vniuocum non posse agere in simile in natura, & in gradu, etiamsi dissimile sit in densitate, vel magnitudine, vnde ad minimum requiret dissimilitudinem in gradu, at agens æquiuocum non requirere necessariò hanc dissimilitudinem in gradu, sed posse in simile agere; adhuc tamen aliqua intercedit dissimilitudo, quatenus s. hoc agens supponit passum sub carentia formæ producibilis ab ipso agente, quamuis aliam similem habeat ab alio agente, & consequenter supponit passum dissimile virtualiter virtuti ipsius agētis, quæ dissimilitudo tollitur per actionem, per quam passum virtualiter redditur simile.

11 Contra 1. conclus. arg. experientijs, nam ferrum candens ignit stuppam, certum autē est plus caloris esse in igne, quàm in non igne, ergo plus caloris esset in stuppa productus, quàm existeret in ferro; quod erit propter maiorem ferri densitatem. Aer congelat aquam, & tamen non est tàm frigidus, quàm aqua congelata, hoc igitur prouenict ex maiori quantitate aeris. Vas æneum vino plenum frigescit in puteo, magis, quàm aqua. Flamma maior destruit minorē, ergo agens maius, quāuis simile in gradu, potest agere in minus. Carbones plus vrunt, quàm flamma; & aqua glaciata magis infrigidat, quàm fluida, ergo dēsitas materiæ facit intensius agere. Calor iunctus siccitati fortior est, quā humiditati vnitus, ergo dissimile in conditionibus, quamuis simile in gradu, poterit agere. Accedit ratio, quia in maiori magnitudine maior virtus existit 8. Phys. 80. & in materia densiori fortior virtus reperitur, quia ex 1. Metheor. c. 12. virtus vnita fortior, sed ex quocūque excessu virtutis agentis supra passū oritur actio, ergo cum densius, & maius excedat rarius, & minus in virtute, inter ista cadet actio. Tum quia maius, vel densius agit in maiori distantia, vt patet; ergo intensius etiam agit, prob. consequens nam agit vniformiter difformiter, & quo magis protrahitur actio in remotum, eo partes propinquiores agēti sunt intensiores, ergo si densius agit in remotius, quàm rarius, & si similia sint in gradu, in propinquiori parte intensius quoque aget.

Resp. in ferro adesse quasdam particulas ignis inclusas in poris iuxtà dicta disp. 4. de Cælo q. 2. art. 3. vel dicendum, idcirco stuppam igniri, non quia ferrum causet intensiorem calorem, quàm sit in seipso, sed quia minor calor ad ignitiorem requiritur in subiecto, quando in illo adest quoq; raritas, & siccitas, quàm si hæ qualitates non adessent. Aqua non glaciatur solum à frigore aeris, sed etiam à frigore exhalationum terrearum, & siccarum, quæ semper regnant, cum fit glacies, nam semper est glacies cum siccitate, & ventis septentrionalibus, qui admixtum habent multum terreæ exhalationis; vide disp. cit. n. 143. & 145. Vas in puteo immissū frigidius sentitur, vel quia propria forma substantialis concurrit ad infrigidationem; vel quia maior densitas iuuat, vt mox dicemus, vel quia non habet admixtas exhalationes calidas exeuntes ē terra. Flāma maior minorem absumit, quia pabulum eius totaliter consumit, & deuorat, non quia agat in minorem. Carbones, & glacies fortius agunt, quia citius, non quia supra proprias vires agant, vt mox dicemus. Calor siccitati vnitus videtur magis calefacere, quia magis ad ignitiorem disponit, in se verò eodem modo calefacit. Ad rationem dicimus in densiori, & maiori mole esse maiorem virtutem extensiuam, non inten-

intensiuam, ideoq; producetur effectus citius, in maiori distantia, & etiam intẽsior, habita comparatione ad intensionem eiusdem effectus, in qua produceretur sine densitate, vel tanta mole, non tamen intensior fieret, quàm esset ipsa virtus agentis actiua; nec hoc est absurdum, quia densitas, & moles sunt dispositiones ad agendum, ergo quo sunt perfectiores, eo perfectior erit actio, non intensiuè supra virtutem actiuam principalem, quia per istas non intenditur virtus, sed solum extensiuè, hinc neg. conseq. quod possit intensius, vel in minus agere, adhoc enim exigitur intensior virtus.

12 Contra 2. conclus. arg. Tum experientijs, nam sint duæ phialæ æquales, & omninò similes vitreæ, eiusdẽ duritiei etiam in gradu, inuicem collidantur, vel vtraq; vel certè altera frãgetur, ergo simile agit in simile. Sint etiã duo ligna æquè calida confricentur ad inuicem, intenduntur secundum calorem. In eadem parte aeris, in qua est species visibilis vnius parietis, agit etiam species visibilis alterius parietis omninò similis. Idem apparet de speculo immittente species in aliud speculum simile. Similiter sint plures candelæ hoc modo dispositæ per lineam rectam; sit asser quidam, in quo sit foramen æquale flãmæ candelæ, per quod debeat proijci lumen in parietem oppositum, candela directè opponatur ad foramen, iam proijciet lumen cui candelæ si addas secundam per lineam rectam, intenditur lumen in pariete, si iterum tertiam addas, etiam lumen in pariete redditur intensius; ex quo non solum sequitur secundũ, & tertiũ lumen agere in parietem iam altero simili lumine in gradu illuminatum, sed etiam tertiam candelam agere in secundam, & primam, & secundam in primam, quia nequeunt aliæ candelæ in parietem transmittere lumen, nisi per primam candelam iuxta positam ad foramen tabulæ, ergo simile poterit agere in simile. Item furni, & fœnum quandoq; spontè comburuntur, Triticum nimis calefit, nisi aere refrigeretur & vẽtilatione. Carbones separati extinguuntur, vniti conseruantur, & accenduntur.

Resp. exemplum primum nõ esse ad propositum; nam principium fractionis est duritiei impulsa, quæ hæc duo causat, s. motum partium rei allisæ in contrarium, & illatum diuisionem ob impenetrabilitatem, ex quo patet non esse agentia vniuoca, sed æquiuoca. Illa etiam ligna non intenduntur vniuoca actione per calorem, sed æquiuoca per motum attritionis, sic quoq; calefiunt ad inuicem manus. Idem dicendum ad exemplum de speciebus visibilibus in eadem parte aeris, vel in speculo. Exẽplum de lumine valdè contorquet Thomistas asserentes ipsius productionem esse vniuocam, vnde multas congerunt responsiones; breuiter tamen dicimus cum Sco. 2. d. 13. q. 1. esse productionẽ æquiuocam, eo quia lumen est species visibilis lucis, vnde sicut duæ species eiusdem rationis in eadem parte aeris propriè non intenduntur, sed sunt duæ species numero distinctæ, ita de lumine à duobus lucidis producto dicendum, vt fusius in lib. de an. quare negamus vnam candelam in aliam agere intendẽdo illam, non enim lucidior conspicitur, sed solum, quia aliqualem habet diaphaneitatem, per primam secunda transmittit propriam speciem visibilem ad parietem s. lumen. Accensio fœni, & furnorum non potest causari ab actione in simile, aliter semper eueniret, sed in fœno ab agente extrinseco nimis quandoque calefaciente, & propter maiorem dispositionem materiæ, in furnis verò, quia aliquando partes ignis diu conseruantur propter intensiorem accensionem, vnde incendium postea causatur. Calefactio tritici, vt notat Aresf. prouenit ex virtute vegetatiua in illo existente, quæ est causa, vt in terra satum germinet, ad germinationem autem requiritur calor naturalis, vnde calefactio illa est æquiuoca actio, idem dicendum de fimo columbæ, qui concipit ignem, si impediatur euaporatio; hæc enim actio æqui-

æquiuoca est à forma substantiali. Tandem carbones inuicem conseruantur, quia maior quantitas iuuat ad resistendum magis contrarijs obsidentibus, nec ista conseruatio est propriè actio ex dictis disp.7. Phys.q.2. accenduntur autẽ, quia moles facit ad maiorem extensionem actionis, qualis est ista.

13 Secundò arg. ratione. Tum quia inter duo similia adsunt omnia requisita ad agendũ, nam in primis adest agẽs .s. calidum vt 4. potens quatuor gradus caloris producere, adest passum potens illos quatuor gradus recipere, capacitas enim ipsius extenditur vsq; ad 8. ergo si approximantur, sequitur actio, prob. conseq. nam si quid esset obstaculum, esset forma similis præcedens in passo.s. calor vt 4. sed hæc potius iuuare debet, quàm impedire, quia actio facilius sequitur, vbi est minor resistentia, forma contraria resistit, similis potius disponit materiam ad receptionem alterius formæ similis, dummodo sit compossibilis cum illa, vt in casu sunt octo gradus caloris; vel si necessariò requiritur aliqua contrarietas, iam in illo passo adsunt quatuor gradus frigoris, in quos posset agere calor. Tum quia idem potest agere in seipsum etiam vniuoca actione, vt patet in reflexione, & anthiparistasi, ergo multò magis in aliud simile. Tandem mixtum homogeneũ est intrinsecè corruptibile, ergo vna pars alteri similis (aliter non esset homogeneum) poterit in aliam similem agere, vt sequatur corruptio.

Resp. ad 1. impedimentum esse formalem similitudinem in specie, & in gradu inter illud agens, & passum; nec actio solum impeditur à maiori resistẽtia contrarij, verum etiam ab omnimoda similitudine, ratio huius est à posteriori assignata in conclus. Ad 2. dicemus q.seq. Ad 3. mixtum illud non corrumpetur, nisi pars aliqua ab extrinseco alteratur; quod sufficit, vt corruptibile dicatur; vide disp.seq.q.3.

ARTICVLVS II.

An ista dissimilitudo debeat esse secundum proportionem maioris inæqualitatis.

14 Determinauimus in præced.art. inter agens, & patiens debere dissimilitudinem aliquam intercedere, maximè si est agens vniuocum; & quãuis hoc vniuersaliter in qualibet actione sit verum, specialiter tamen habet locum in actione inter contraria, de quã præcipuè loquitur Aris. hîc, vtpotè quia generationi inseruit, & qua agens nititur introducere in passum formam, passum verò resistit per formam contrariã sibi inhærẽtem, nè agens in ipsum agat, tripliciter autem possunt inter se comparari, primò vt actiuitas agentis sit omnino æqualis cum resistentia passi, & hæc dicitur dissimilitudo secundũ proportionem æqualitatis; secundò, vt resistentia superet actiuitatem agentis, & dicitur dissimilitudo secundũ proportionem minoris inæqualitatis; tertiò, vt actiuitas agentis superet resistentiã passi, & dicitur dissimilitudo secundũ proportionem maioris inæqualitatis; quæritur igitur, an necessariò requiratur ista tertia dissimilitudo, an verò quælibet sufficiat; & loquimur de resistentia formali, quam explicuimus disp. præce.q.

Prima opinio est Burlæi 3. Phys.com. 15. Tol. 1. de gen.q.13. Valles. contr.44. Mercen.lib.2. dilucidat.7. desumpta ex lib. de gen. asserentium non semper requiri ad actionem dissimilitudinem secundum proportionem maioris inæqualitatis, sed quandoq; sufficere alteram minoris inæqualitatis; idem videtur sentire P. Faber theor. de react. ad 1.

15 Dicendum est tamen cum communi, actionẽ semper procedere à proportione maioris inæqualitatis; ita colligitur ex Scoto 2. d.2.q.9.Z. vbi ait, adhoc vt mouens moueat mobile, debere ipsius resistentiam vincere, & superare, quod est agere à proportione maio-

maioris inæqualitatis, idem habet q. 10. Prob. ex Arist. 1. de gen. 34. & 88. vbi ait tunc fieri augmentationem alicuius, quando multum agens excedit passum, mixtionem verò, quando quodammodo æquantur; vbi non ait, quando æquãtur, sed addit ly quodammodo, vt denotet, ad actionem semper requiri proportionem maioris inæqualitatis; idem repetit 1. de Cælo 7. & 2. de gen. 48. Accedit ratio, quia agens agere in passum est introducere in ipsum formam, quam intendit producere sua actiuitate, passum verò resistere agenti resistentia formali est impedire, nè agens formam contrariam inducat, ergo quandiu passum actu resistit, nunquam potest agens agere, & tunc agens actu aget, quando passum non amplius resistet, ergo resistentia passi semper debet esse minor actiuitate agentis; prima conseq. patet, nam esse nequeunt simul actualis resistētia, & actualis actio, aliter contradictoria verificarentur. s. quòd inducatur, & nō inducatur forma, inducitur enim quia agens agit, non inducitur, quia passum actu resistit; secunda conseq. prob. posse agere arguit potentiam in agente, nō posse resistere arguit impotentiam in passo, ergo quandiu passum non resistit, est signum, quòd non est potens resistere, cum sit naturaliter resistens, & consequenter maior erit actiuitas agentis, quàm resistentia passi.

16 Resp. duplicem esse actionem, vnam cum victoria agentis, & est, quãdo agens perfectè, & omninò transmutat passum, alteram sine victoria, vt cũ agens non ex toto passum destruit, sed ad inuicem pugnant, & labefactantur; prima fit ex proportione maioris inæqualitatis, non secunda, argumentum, & Arist. loquuntur de prima actione, non de secunda. Contra, vt agens agat in passum actione nō victoriosa, debet in aliqua ipsius parte introducere formã contrariam, ergo secundum illam partem, secundum quam fit actio, agens debet excedere passum, ergo quælibet actio est victoriosa, & fit à proportione maioris inæqualitatis, antec. est clarum, conseq. prob. eodẽ modo, vt in argum. princip. quia passum secundum illã partem amplius non resistit. Tum quia sequeretur, nunquam posse actionẽ agentis totaliter impediri, quia tunc impeditur, quando passum plus resistit, quàm agens agat; sed data hac opin. iam adhuc agens posset tunc agere, ergo non impeditur totaliter. Tandem quando passum æquè resistit, ac sit agentis actiuitas, nulla sequitur actio, ergo multò minus sequetur, quando resistentia excedit; antec. patet, quia agens vt agens est superius passo, quia hoc sibi subijcit inducendo formam, ergo quando sunt æqualia, nulla erit actio.

Ex his colligitur, quòd quando agens applicatur passo, si statim non incipit agere producendo aliquam partem formæ, nec deinceps aget in passum, nisi agens acquisierit de nouo aliquid virtutis, vel passum amiserit aliquid resistentiæ; ratio est, quia si statim ac fuit applicatum, non egit, quia virtus erat impotens, ergo cum eodem modo se habeat tempore sequenti, nec etiam poterit agere. An autem iste excessus debeat esse determinatus, & quomodo, an .s. intrinsecè, an extrinsecè, dicemus q. vlt.

17 Contra arguit Mereen. ex Arist. 4. de gen. animal. c. 3. vbi Philosophus reddens rationem, cur actio aliquando dissoluitur, ait esse, quoniam agens in agendo repatitur; interdumuè contingit, vt id, quod agit, plus patiatur, quã agat; ex quibus colligitur agens aliquando debilius esse passo, & consequenter impotentius, ergo tunc actio prouenit ex proportione minoris inæqualitatis. Res. agens, & patiens diuersimodè posse inter se comparari, primò secundũ actiuas potentias, quæ etiam resistentiam habent actiuam, vt cum ignis, & aqua comparantur in calore, & frigore; secundò secundùm potentias resistitiuas formales, vt an frigus sit maioris resistentiæ .i. tenacius adhæreat subiecto, quã calor; tertiò comparari possunt secundum potentiam actiuam vnius, & resistitiuam

ſtitiuam formalem alterius, & hæc eſt propria comparatio, quia vt ſic habent rationem agentis, & patientis, vbi in prima comparatione, ambo conſiderantur vt agentia, in ſecunda, ambo vt patientia; tunc ad argum. dicimus in caſu agens eſset impotentius, & debilius quo ad potentiam reſiſtitiuam formalem reſpectu potentiæ actiuæ contrarij, vel quo ad potentiam actiuam reſpectu eiuſdem potentiæ actiuæ, non tamen quo ad potentiam actiuam in ordine ad potentiam reſiſtitiuam formalem contrarij; cum enim calidum vt vnum reagit in frigidum vt octo, potentia actiua ipſius eſt minor, quàm potentia actiua frigoris, quæ eſt intenſior, ſimiliter potentia reſiſtitiua formalis eſt debilior, quã potentia actiua frigoris, at potẽtia actiua caloris eſt maior, quam potentia reſiſtitiua frigoris, hæc enim ſuperatur ab illa; hinc ſemper actio erit à proportione maioris inæqualitatis.

18 Inſtabis, ſicut potentia actiua frigidi vt octo ſuperat potẽtiam actiuam caloris vt vnum, quia .l. cæteris paribus plus valeat calor ad agendum, quàm frigus, attamen aliquando propter intenſionem frigoris, & remiſſionem caloris plus valet frigus ad agendum, quàm calor, vt in caſu, ergo potentia reſiſtitiua formalis frigidi vt octo debet ſuperare potentiam actiuam caloris vt vnũ propter intenſionem potentiæ frigoris, & remiſſionem potentiæ caloris, ergo ſi calor vt vnum agit in frigidum vt octo, actio proueniet à proportione minoris inæqualitatis.

Auerſa q.39 ſect. 10. negat paritatẽ, quia inquit, quælibet qualitas plus valet ad agendum, quàm ſua contraria ad reſiſtendum. Hæc tamen reſponſio nõ videtur ſatisfacere, nam intenſio vtramq; potentiam auget, ideo enim potentia actiua intenſior dicitur maior, quia fortius agit, minuſq; illi reſiſtitur, ergo quia potentia reſiſtitiua formalis intenſior difficilius vincitur, & ſuperatur, erit maioris reſiſtentiæ, & per conſequens ſi caloris actiua potentia in aliqua determinata proportione excedet reſiſtitiuam frigoris, poterit hæc taliter intendi, vt non ſolum æquetur illi, ſed etiam ſuperet. Tum quia ſtante hac reſponſione nunquam poſset contingere, paſsum totaliter impedire actionem agentis, quia potentia agentis quantumcunq; remiſſa ſemper excederet reſiſtentiam paſſi quantumcumq; intenſa; cuius oppoſitũ ipſe docet ſect. 9. vide diſp. præced. q. 4. concl. 2.

19 Reſp. igitur concedendo potentiam reſiſtitiuam augeri per intenſionem, & ſi tota reſiſtit, impedire actionẽ agentis, quando excedit, at ſi reſiſtet ſolum ſecundum partem, in qua non excedit actiuitatem agentis, tunc ſequi actionem; etenim .l. agens ſecundùm omnes partes agat, non tamen paſsum ſecũdum omnes partes, & ſecundum omnes gradus ſemper reſiſtit; ratio diſcriminis eſt, quia ad agendum ſufficit, vt paſsum ſit in ſphęra agentis, nec requiritur contactus, ſed poteſt actio fieri in diſtans, vnde partes interiores ignis adhuc immediatè agunt in paſsum abſq; eo, quòd agant in partes ignis externas; at reſiſtẽtia formalis non ſe habet vt quid tranſiens, vt eſt actio, ſed quaſi vt quid immanens, nam reſiſtere actu eſt impedire, nè agens introducat formam in paſsum, ergo paſsum ſecundum illam partem, & ſecundum illum gradum reſiſtit, circa quam partẽ agens applicatur, & in qua intendit producere formam, & quem gradum intendit expellere; hinc quia calor vt vnum non intendit expellere omnes gradus frigoris, ſed tantum vnũ, nec actu applicatur æquè ad omnes partes, idcirco non reſiſtit, niſi ſecundum vnum gradum, & ſecundum determinatam partem, ſecundum quam calor excedit in actiuitate frigus; at quoniam intendens mouere ingentem lapidẽ nõ applicat virtutem in vna parte ſola, nequit enim lapis moueri ſecundum partem, ſed neceſsariò totus mouetur, hinc ſecundum totam potentiam reſiſtit, quę ſi excedit virtutem agentis, nulla ſequetur actio. Rationes, quas contra hanc

reſponſ.

respons. conficit Auersa, supponunt intensionem qualitatis fieri secundũ gradus ætherogeneos, quod reprobamus disp. seq.

20 Dices, si hoc esset, sequeretur agens in instanti alterare passum in parte aliqua extensa quamuis ageret per contrarias qualitates, quod est falsum, quia alteratio fit in tempore, vt dicemus disp. seq. prob. sequela supponendo duo principia, primum est, quod agens materiale prius agit in partem propinquiorem, quam in remotiorem; secundum est, quod ad agendum non sufficit quilibet excessus actiuitatis, nec quælibet quantitas agentis, sed determinata, ita vt minor non sufficiat, vt dicemus q. vlt. tunc sic, si ad agendum requiritur determinata quantitas, vt minor non sufficiat, ergo etiam ad resistendum, assignetur pars ista passi, quæ potest resistere, cum sit diuisibilis, in illam prius agens aget in propinquiori medietate, quàm in remotiori, at secundum illam medietatem nequit passum resistere, ergo agens in instanti aget in illam, successio enim prouenit ex resistentia, ergo etiam in alias partes, & sic totum passum in instanti alterabitur, nunquam .n. posset assignari pars, quæ primò tota simul resistat, ergo falsum est passum resistere secundum eam partem, in quam agens agit. Resp. breuiter neg. ad resistendum requiri determinatam quantitatem, vt ad agendum, quia plus requiritur ad agendum, quàm ad essendum, at resistere sequitur esse, quãdiu enim forma est in subiecto, tandiù resistit, resistentia enim vt diximus, non est quidam actus secundus positiuus, vt actio, sed actus quidam negatiuus, quatenus est negatio actionis in passo.

Vrgebis iterum; si passum resistit agenti secundum illam solam partem, in quam agens agit; vel resistit antequam agens agit, vel postquam egit, vel dum agit; non primum, quia resistentia connotat oppugnationem agentis, est enim impedimentum quoddã actionis, quod si non adesset, agens introduceret formam, at antequam agens agat, & si non adesset resistentia, non ob id agens introduceret suam formã, ergo tunc passum non resistit agenti, neq; secundum vt patet; neq; tertium quia dum agens agit introducit formam, ergo passum non resistit, quia resistentia dicit negationem actionis; tum quia in partem illam, in quam agit, iam introducit formam, ergo est contraria corrupta, ergo secundum illam partem formæ passũ non resistit, quia quod non est, nequit resistere, nec resistit secũdum alias partes, quia agens nondum in illas applicauit suam virtutem, ergo potius dicendũ est, passum secundum omnes partes resistere, & sic actionem fieri secundum proportionem minoris inæqualitatis.

21 Resp. Ruu. 1. de gen. tract. de act. & react. q. 1. passum resistere agenti, dum applicatur ad agendum, eo quia in illo applicationis instanti agens intro duceret totam formam, vt facit luminosum in aere, in quo nulla est resistentia respectu luminis, at non introducit, nisi in tempore sequenti, & successiuè; idcirco passum non resistit agenti actu producenti formam, sed agenti applicato. Hæc doctrina est vtiq; vera, loquendo de resistentia in principio actionis; attamen deficit, quia si post applicationem passum non resistit, deberet agens subitò introducere formam, & non successiuè. Quare addendum est duobus modis posse formam aliquam resistere agenti, primò vt totaliter impediat actionem agentis, secundò partialiter, vt retardet, nè tam citò fiat, sed successiuè; si enim agens in instanti produceret formam, & destrueret oppositam, nullo modo hæc agenti resisteret, sed totaliter vinceretur; tum ad argum. dicimus formam resistere agenti, dum non agit, dũmodo sit applicatum, tunc enim satis intelligitur passum impugnatum ab agente; vnde si forma totaliter impediret actionem agentis, resisteret, & tamen agens non ageret, non quia nõ est applicatum, sed quia superatur à resistẽtia, & quantum est ex se ageret, nisi impedire-

pediretur; maior est difficultas in actione successiua, quo pacto, & secundum quas partes forma dicatur resistere; dicimus tamen, passum in primo instanti applicationis resistere quidem (num autem tunc producat aliquod saltim indiuisibile, dicemus disp. seq. q. 5.) at in tempore sequenti, sicut non est assignabilis prima pars, in quam agens primò applicetur, nec prima pars formæ, quæ primò introducatur, ita non poterit assignari prima pars, & determinata formę, qua passum primò resistat, sed per partem indeterminatam, in quam intelligitur agens applicari successiuè; ita vt sicut applicatio agentis intelligitur præcedere natura actionem ipsius, sic etiã resistentia ex parte passi, per quam resistentiam agens non simul ac intelligitur applicatum, agit, sed in tempore immediatè sequenti; quapropter cum dicitur passum resistere per partem formæ, in quam agens agit, explicari debet de applicatione ad actionẽ, non de actione, quia hæc non stat cum resistentia, & quia dum iam agens agit in primã partem passi, tunc intelligitur applicatum ad secundam partem in quam tunc etiã ageret, nisi adesset resistentia, ideo tunc passum nonnisi per secundam resistit, quæ resistentia est causa, cur simul non agit in primam, & secundam.

22 Secundò arg. experientijs. nam parua gutta aquæ excauat lapidem super illum decidens; Formica quoq; sæpius pertransiens super illum lapidem, aliquantum quasi collimat. & tamen resistentia lapidis excedit actiuitatem guttæ, & formicæ. Tum quia si essent calidum, & frigidum in portione æquali applicata, nequit concipi, quin aliquo pacto inter se pugnent, sicut si duo homines æquales in robore dimicarent, vnus in alterum aget, .l. nunquam consequetur victoriã, ergo non semper actio erit à proportione maioris inæqualitatis. Resp. lapidẽ excedere actiuitatem guttæ, & formicæ secundum totalem potentiam resistiuam, non verò secundũ illam partem solum, in quam agunt; & .l. non statim in principio agant ita sensibiliter in lapidẽ, quælibet tamen gutta aliquid facit, vel disponendo mollificando lapidem, vel aliqualiter amouendo, sicut formica, sua vi aliquantulũ cõcutit, & quasi diuellit particulam aliquã, quam tandem motu sæpius repetito separat à lapide. Ex quo deducitur, quòd si virtus actiua debilioris agentis semper permaneret, nec debilitaretur, vt in istis casibus, posest agens istud totaliter vincere resistentiam passi, poterit enim gutta totum lapidem excauare; non sic autem euenit in qualitatibus actiuis cõtrarijs, vbi quia adest actio mutua, potentia actiua debilioris agentis propter actionem contrarij languescit, idcircò nequit totaliter vincere resistentiã alterius. Ad 2. concedimus tunc agere, quia .l. sint in portione æquali quo ad potentias actiuas, non tamen quo ad potẽtiam actiuam vnius, & resistitiuã alterius, vt diximus ad 1. & si quo ad has potentias essent æqualia, nulla foret actio, nec victoriosa, nec non victoriosa; nec exemplum est ad propositum, quia illi homines, agerent ad inuicem, quia vnus superaret resistentiam alterius saltim secundum partem, quamuis vnus non obtineret de altero totalem victoriam, quia agendo, & reagendo ac repatiendo amborum vires labefactantur. Aliæ rationes adducentur infra q. 3.

QVÆSTIO SECVNDA.

An idem possit in seipsum agere actione vniuoca.

23 IAm innuimus q. præced. in princ. posse idem in seipsum agere æquiocè ex locis ibi cit. tum in Phys. tũ in lib. de Cęlo; solum igitur hìc loquimur de vniuoca actione, an. s. calor possit seipsum intendere; Pars negatiua ab omnibus ferè conceditur, præterquam ab Arist. 1. de gen. q. 42. sec. 8. concl. 3. vbi docet impulsum in motu à semetipso intendi, vnde velociorem causat motum,

tum, idem etiam concedit de lumine, sed actione reflexa, non directa; attamen à communi non est recedendum, quā docet Doctor in 1.d.3.q.7. ad arg. pro 2. opin. & 2. d. 13. q. vn. & manet probata ex dictis q. præced. art. 1. si .n. agens vniuocum nequit agere in simile, multò minùs in seipsum, nihil est enim tàm simile alicui, quàm ipsummet sibi. Nec fundamentum Aref. de impulsu aliquid vrget, nam vt diximus in lib. de Cęlo disp. 3. q. 3. impulsus ille augetur æquiuocè à grauitate, non à seipso. Solum dubitari potest de actione reflexa, per reflexionem enim videtur eadem qualitas intendi vniuocè, idem per anthiperistasim conspicitur; vt igitur exactè hanc difficultatē examinemus, quia aliqui negant in antiperistasi, & reflexione fieri hanc intensionem, & qui illam admittunt, multū laborant, vt causam assignent, idcirco prius videndum, num verè qualitas intendatur in his casibus, deinde causas indagabimus.

ARTICVLVS I.

An qualitas per anthiperistasim, & reflexionem intendatur.

24 ANthiperistasis Græcè, Latinè significat circum obsistentiā debilioris contrarij à fortiori, per quam obsistentiam contrarium obsidens impedit, nè obsessum vlterius diffundat propriam actionem, propter quod vires suas velut in se colligit, aut aliunde magis roboratur vis eius, & consequenter magis intenditur; sic in hyeme aer in cauers obsessus à frigidiori aere calidior est, quàm in æstate, idem experimur in aquis putealibus; è contra in æstate frigidiores sunt, cum obsidentur ab aere calido, & hæc maior intensio vocatur antiperistica actio.

25 Reflexio est *retrocessio actionis agentis in eadem parte medij, in qua agens actione directa prius egit, propter aduenients obstaculum intra sphæram agentis*; quæ clarè explicatur exemplo motus pilæ ad parietem, & specierum visibilium in speculo. Dicitur igitur *retrocessio actionis agentis;* quæ dupliciter fieri potest, vel rectè, vel obliquè, rectè fit, si linea incidentiæ est perpendicularis, itavt causet duos angulos rectos cum obstaculo, etiam reflexio erit per eandem lineam, obliquè fit, quando linea erit obliqua, si scilicet linea incidentiæ causat angulum acutum ex parte agentis cum obstaculo, nam tunc reflexio fiet per lineam obliquam ex parte opposita, faciendo alium angulum acutum ex alia parte, sic experimur in pila ad parietem, vel ad terram proiecta; sic in proiectione specierum visibilium in speculo, nam qui in medio se ponit, conspicit se in speculo, quia fit reflexio directa, at si est ex vna parte speculi, non se videt, sed cernitur ab existēte in parte opposita, quia ibi fit reflexio obliqua. Dicitur *in eadem parte medij, in qua agens actione directa prius egit*, non quòd sit sensus, quamlibet reflexionem directam esse, quia rectitudo, & obliquitas reflexionis sumi debet ex rectitudine, vel obliquitate lineæ inciden tiæ in obstaculo, sed quia vbicunq; fiat reflexio, & quomodocūq; semper agēs prius egit in illa parte medij actione directa; nam vt notat Scot. 2. d. 13 q. vn. agens in diffundendo suam actionem agit sphæricè, vel si ex vna parte impeditur, agit hemisphæricè, itavt se habeat instar puncti in sphæra, à puncto autem ad circumferentiam ex qualibet parte protrahuntur lineæ rectæ. Dicitur *propter aduenients obstaculum*, quod non debet intelligi de quolibet obstaculo, nam species visibilis non reflectitur à pariete, sed à speculo, nec lumen ita reflectitur à corpore nigro, sicut ab albo; & hoc, quia requiritur quædam dispositio, vel lenitatis, vel vt obstaculum sit receptiuum illius qualitatis, & quo magis est receptiuum, eo fortior fit reflexio. Dicitur tandem *intra sphæram agentis*, quia si obstaculum extra illam esset, iam virtus agentis esset exhausta, & consequenter non posset amplius age

re. Hinc quia actio, quam exercet agēs in reflexione, æquiualet actioni, quam vltra protenderet, si non adesset obstaculum, & hæc actio esset vniformiter difformis quo ad intensionem, eodem intensionis gradu procedit in reflexione, vt dicemus. Quod igitur accidit in motu pilæ, & reflexione specierum, intelligendum est euenire in alijs qualitatibus, vt cum v.g. ignis, vel luminosum nequit diffundere actionem per totam suam sphęram propter impedimentum, reflectit circa eandem partem producendo nouam qualitatem, & intendendo priorem.

Aliqui negarunt per antiperistasim verè, & realiter nouam qualitatem produci, sed dixerunt hanc maiorem intensionem esse solum apparentem, vel quo ad sensum, quia .s. aqua in æstate tangitur manibus calidis, ideo frigidior apparet, quàm in hyeme; vel quia per obsessionem contrarij magis aquæ constipantur, & condensantur in æstate, quā in hyeme, hinc quia maior densitas iuuat ad fortius agendum, frigidiores apparent, quàm in hyeme; ita Cardanus lib. 2. de subtil. ad finem, & Gal. lib. 3. de facult. simpl. medicam. c. 7. Similiter aliqui absolutè negarunt per reflexionem intendi verè, & realiter qualitatem, sed solum apparenter, propter densitatem .s. & opacitatem corporis occurrentis. Aresf. verò 1. de gen. q. 42. sect. 9. tantum admittit in luce, non in alijs corporeis qualitatibus.

26 Dicendum est primò per antiperistasim verè, & realiter intendi qualitatem, est communis cum Arist. 1. Meteor. sum. 3. c. 1. & 2. prob. multis experientijs, præter adductas de aquis putealibus, & aere in subterraneis locis incluso. Venter enim animalium ex Hippocr. aphoris. 15. in æstate frigidior est, in hyeme calidior. Aqua noctu infrigidata in æstate, & manè exposita paululum Soli, magis infrigidatur propter ambientem calorem; quod etiam continget, si in cisterna aliquantum aquæ calidæ proijciatur. Modica aqua super ignē iniecta, & supra calcem, est causa, quod ignis magis accendatur, calx verò magis calefiat; & aliæ quamplures adsunt experientiæ. Quibus nequit responderi cum 1. opin. prouenire à diuersitate organorum sensuum. Nam si in æstate tangerentur aquæ puteales manibus eodem modo frigefactis, vt in hyeme, vel si manibus calefactis in hyeme, vt in æstate, adhuc tepidiores apparent in hyeme, frigidiores in æstate. Tum quia in hyeme puteales aquas recenter extractas quasi fumantes cernimus, quod nō potest aliter explicari, nisi quia ex calore in ipsam aquam agente multæ eius partes rariores, & leuiores facilè concepto calore sursum efferuntur, & euaporant. Tum quia, quod venter sit calidior in hyeme intensiuè, non apparenter, patet ex meliori concoctione ciborum, quæ fit in hyeme, hinc etiam est, quod plus hyeme comedimus, quàm æstate, & plus ij, qui in regionibus habitant frigidis, quàm in calidioribus. Neq; cum 2. opin. dici poterit prouenire semper, & adæquatè ex maiori dēsitate, Quia sic potius aquæ puteales frigidiores deberent esse in hyeme, quia densiores, frigus enim condensat, calor rarefacit, vnde aqua calida rarior est frigida; præcipuè quia calor ille est aduētitius, non naturalis aquæ, ergo aliqua causa assignari debet. Tum quia non assignatur ratio, quo pacto fiat hæc noua condensatio ad præsentiam contrarij. Rationes in contrarium petunt solutionem seq. art.

27 Dicimus 2. per reflexionem non solum lumen, sed cæteras etiam qualitates intendi. ita Scot. 2. d. 13. q. vn. D. & ad 3. & 4. d. 10. q. 9. in fin. quam probat, agens naturale, cuius virtus non est exhausta, agit quantum potest in passū potens recipere suum effectum, at quādo intra sphæram agentis occurrit obstaculum, non exhauritur totaliter virtus agentis, & ex alia parte reperitur medium potens recipere intensiorem qualitatem, ergo agens in illud aget actione reflexa, quòd enim habeat in se

prius

prius aliam qualitatem, non officit, quia medium est receptiuũ intensioris qualitatis, & qualitas ipsa est intensibilis. Accedit experientia, quia perfectius lumen est in reflexione speculi, quàm in alia parte aeris, species visibilis reflectitur, quando inuenit obstaculum (.i. requirat aliquas conditiones in illo) hæc etiam est causa, cur fiat echo. Idem patet de calore, nam quo magis fit reflexio radiorum, eo intensior sentitur calor, vt apparet in æstate, & cum intra sphæram ignis apponitur lamina ferrea. Nec est verum, quod ait Aref. hoc scilicet esse, quia obstaculum impedit aerem, nè diffluat, & consequenter nè refrigeret, ideoq; sentiri maiorem calorẽ. Non valet, quia .i. aer iste difflueret, adhuc intensior calor sentiretur, vt patet, si apponeretur esca in loco, in quo fit reflexio radiorum à speculo concauo, nam vtiq; accenderetur, quamuis omnes insufflarent venti. Tum quia idem ignis intensiorem calorem causaret in paruo cubiculo, quàm in magno, etiam si aer è nulla parte posset exire; Tũ quia sint duo obstacula ambo sufficiẽter impedientia defluxum aeris, vnum tamen sit aptius altero ad reflexionem, putà si esset ex aliquo marmore, vel metallo, certè maior calor sentiretur ex isto obstaculo, quàm ex illo, quod est signum reflexionis.

28 In oppos. arg. ex Aref. quia sequeretur in medio intendi calorẽ vsq; ad octo gradus, & vltra, si scilicet ignis actione directa produceret in medio calorẽ vt sex, & si posset vltrà agere, produceret calorem vt quinq; ergo per reflexionem produceret calorem vt vndecim. Tum 2. non statim ac ponitur obstaculum, sentitur maior intensio caloris, vt fit in lumine, signum euidens reflexionem solum in lumine fieri, non in alijs qualitatibus. Tum 3. quia gradus sunt ætherogenei, ergo nequit intensio fieri per additionem remissioris qualitatis. Resp. faciliter, quandoq; produci vtiq; calorem vt octo, vt fit in reflexione speculi concaui, qua ignis accenditur, nũquam tamen reflexio causabit plus quam octo gradus, nam ignis, qui est calidissimus, non excedit calorem vt octo; et hoc quia nequit simile agere in simile. Ad 2. idcirco reflexio luminis statim conspicitur, quia lumen propter carentiam contrarij causatur in instanti, tàm actione directa, quàm reflexa; at calor sicut causatur actione directa in tempore, ita etiam actione reflexa. Ad 3. patebit ex dicendis disp. seq. falsum esse assumptum, intensionẽ scilicet fieri per gradus ætherogeneos.

29 Secundò sequeretur, quòd si luminosum v.g. aut calidũ remissum existeret intra spatium reflexionis, intenderetur per reflexionem, quod est falsum, quia iam simile posset agere in simile, & idem in seipsum actione vniuoca, eoquia communiter conceditur reflexionem fieri ab agente principali; seq. prob. quia si non posset intendi, maximè esset, quia calidum maius nequit intendi à minori, sed hoc non obstat, nã etiam calor directè productus est intensior calore causato per reflexionem, & tamen intenditur ab illo.

Hac ratione commoti Conimbr. 1. de gen. c. 9. q. 1. art. 1. & Aref. cit. sect. 12. concedunt conseq. illi quidem do lumine, & calore, iste solum de lumine, & negant falsitatem, ad probationem autẽ non esse impossibile idem in seipsum agere actione vniuoca reflexa, sed tantũ actione directa. Verũ rationes, quibus Doctores probant simile non agere in simile, nec in seipsum vniuocè, probant tàm actione directa, quàm reflexa, vt intuenti patebit; maximè ratio à posteriori, nam si calidum seipsum reflexè intenderet, ergo postea intensius ageret in medium noua actione, qua etiam denuò seipsum reflexè intenderet in infinitum, vel saltim vsq. ad summum gradum, quod tamen falsum esse docet experientia; & hæc ratio concludit, siuè causa reflexionis ponatur agens, siuè aliquid aliud. Nec facessit, quod ait Aref. sect. 13. non sequi intensionem in infinitum, quia lumen non habet esse

permanens, sed semper est in fieri, ac proinde non potest esse ratio, vt producatur maius lumen, neq; potest per productionem noui luminis intendi, stante sit principium producendi aliud lumen; tum quia etiam vt reflectitur lumen, & recipitur in ipsum luminosum, pendet ab eodem vt principio, quare nequit esse ratio, vt denuò intendatur actio directa, quia semper se habet vt reflexum. Ista responsio non valet, nam non minus lumen habet esse in fieri, seu in conseruari dependet, quàm lux, & tamen hæc est ratio producendi lumen, ergo continua depêdentia non impedit, quin lumen sit ratio producêdi aliud lumen, præcipuè cum per ipsum fit actio vniuoca. Tum quia maius lumen magis illuminat, idest est ratio luminoso producendi maius lumen in medio; ergo si luminosum per reflexionem magis intenditur, habebit vim producendi maius lumen, quòd autem hoc lumen sit in ipso reflexè causatum, non impediet actiuitatem, nam etiam lumen primariũ est ab ipso in se causatum, & tamen est ipsi ratio agendi; idem videmus de igne agente per calorem à se productum.

Resp. igitur neg. seq. & exemplum de lumine non vrget, quia vt sæpè dictũ est, luminosum æquiuocè producit lumen, idcircò nunquam intendetur à lumine; at loquendo de calore côcedimus non posse calidum reflexè intendi, imò si agens in aliqua parte medij produceret calorem eiusdem intêsionis, non ob id per reflexionem calor ille intenderetur, quamuis posset ad illam partem peruenire reflexio, & hoc quia simile non agit in simile; nec impugnatio aliquid valet, quia non est calor per reflexionê causatus, qui effectiuè intendit calorem directè productum, aliter calor vt vnũ v.g. calefaceret calorem vt tria, sed est agens principale, quod perfectius est calore ab ipso directè producto, vnde potest illum intendere reflexè per calorem remissiorem, vterq; enim non excedit suam actiuam virtutem.

30 Tertiò in lumine non apparet, quomodo possit fieri reflexio, nam luminosum totum, quod potest producere, in instanti producit, ergo non potest in eadem parte medij agere directè, & reflexè, hoc enim dicit temporis successionem. Accedit, quòd sequeretur agês fortius agere in distans actione vniuoca, quàm in propinquum, quod est falsum, agit enim vniformiter difformiter; seq. prob. nam intensior esset qualitas propè punctum reflexionis, quàm in medio .i. magis propinquo agenti. Resp. sicut si luminosum illuminaret per totam suam sphæram, in instanti ageret, sed in priori natura ageret in propinquius, quàm in remotius, sic cum agit actione reflexa, in eodem instanti temporis agit, sed prius natura directè, quã reflexè. Ad confir. concedimus vtiq; intensiorem esse qualitatem in puncto reflexionis per actionem reflexam causatam, nam qualitas ista correspondet illi, quæ in longiorem tractum produceretur, si non foret obstaculum, hæc autem esset intensior in parte propinquiori, quàm in remotiori, cum igitur eodê ordine retrocedat agens reflexa actione, quo vlterius protenderet, intensior erit qualitas in puncto reflexionis; quã in fine; hinc si sermo erit de tota qualitate directè, & reflexè producta, dici potest agens non agere fortius in distans, quia .i. qualitas reflexè producta esset ibi intensior, & in propinquo remissior, ex alio capite tamen qualitas directè producta est intensior in propinquiori, & remissior in remotiori, ideoq; esset compensatio; si verò loquamur de qualitate reflexè causata, concedimus totũ; neq; implicat, quia verè hac actione agens agit vniformiter difformiter, cũ sit continuatio actionis directæ, & pars propinquior puncto reflexionis se habet vt propinquior agenti, quia correspondet parti propinquiori, in quam ageret actione directa, si impedimentũ nô obstaret. Tum quia hæc intensior actio in distans secundum nos non repugnat, maximè reflexa actione ex dictis disp. 7. Phys. q. 4. art. 3.

ARTICVLVS II.

Assignantur causæ maioris intensionis in antiperistasi, & reflexione.

31 QVò ad primam partem difficultatis de antiperistasi, certum est apud omnes contrarium obsidens non posse esse per se causam illius maioris intensionis obsessi contrarij, nã vnum contrarium producit sibi simile per destructionem alterius contrarij, ergo nequit producere alterum contrarium, quia esset causa propriæ destructionis, & causa productiua, & destructiua eiusdem; solum ergo esse potest causa per accidens, quatenus remouet impedimenta, vel quatenus melius disponit, & applicat causam per se, vt dicemus. Dubium est, quænam sit per se causa huius maioris intensionis.

Aliqui aiunt causam per se esse ipsã qualitatem, quæ propter obsessionem contrarij colligit se, magisq; constipatur, sitq; robustior, & validior, vel propter istam collectionẽ, vt sentiunt Tol. 1. de gen. q. 14. Altud. q. 21. Pompon. & Zab. trac. de react. vel propter quandam reflexionem in seipsam, quia nequit ob præsentiam contrarij extendere suam actionem, vt Sueff. 1. de gen. com. 95. vel iure defensionis, vt possit validius resistere cõtrario, vt Conimb. 1. de gen. c. 9 q. 1. art. 2. Alij verò assignarunt causam per se esse species quasdam intentionales à qualibet qualitate emissas, quæ cum in contrarium circũstans occurrunt, ob maiorem resistentiam istius retrocedunt, & in suum agẽs reflectuntur, atq; ita illud intendunt; ità Marf. 1. de gen q. 17. & 18. Venet. ibid. c. 23. Saxon. q. 15. & aliqui Medici.

32 Nulla tamen harum opinionum satisfacit. Nam primò, quamuis constipatio, & condensatio iuuent ad fortius agendum, non tamen supra proprias vires, vt diximus q. præc. art. 1. concl. 1. & tamen quandoq; per antiperistasim causatur intensior qualitas; Tum quia si qualitas est subiecto violenta, non appareret, quo pacto possit se intẽdere per collectionem, & non potius à cõtrario obsidente, & à subiecto, in quo residet, destruatur. Tum quia per antiperistasim subiectum transit de vno contrario in aliud, vt aqua in æstate est frigida, in hyeme est calida, at constipatio solum posset esse causa, quòd qualitas existens in subiecto magis cõnstipetur, non tamen, quòd corrumpatur, & in alteram contrariam transeat; nequit enim condensatio esse causa maioris caloris, & frigoris; quare assignanda est causa huius mutationis. Deinde nequit qualitas se intendere per actionem reflexã, quia vt dictum est art. præced. nec actione reflexa idem potest vniuocè in seipsum agere; aliter fieret in infinitum intensio, iam enim agens magis intensum iterum fortius aget, & sic magis reflexè se intenderet. Qua ratione ostenditur, nec iure defensionis posse qualitatem se intendere. Tum quia si res illa ab intrinseco habet vim producendi maiorem qualitatem, ergo siuè adsit, siuè non adsit contrarium, semper producet, dummodo non sit impedita, agens enim naturale semper agit secundum vltimum suæ potentiæ; nec præsentia contrarij potest esse conditio necessaria ad agendum, imò potius esset impedimentum, maximè, quando qualitas est connaturalis subiecto, vt frigus aquæ, nam aqua ex se petit summum frigus, tanquã connaturalem perfectionem præscindendo à quocunq; extrinseco contrario obsidente, ergo si poterit illud acquirere, statim acquiret. Tum quia quãdo qualitas non est cõnaturalis, vt calor aquæ, alia extrinseca causa erit assignanda; quod etiam concedunt Conimbr. Tandem sententia de speciebus intentionalibus est falsa, quia istæ species, cum sint accidentia, nequeunt migrare de subiecto in subiectum; tum quia à qualitatibus æquiuocè producuntur, ergo sunt alterius rationis, & ignobiliores. causa enim æquiuoca excedit suum effectum in perfectione, ergo nequeunt species

illæ intendere qualitates, præcipuè quia species intentionales à natura ordinantur ad sensationes causandas.

33 Pro resolut. not. duplicem intensionem fieri posse per antiperistasim, prima est intensio qualitatis naturalis, seu subiecto conuenientis, vt cum aqua frigesit, vel aer calesit, secunda est intẽsio qualitatis disconuenientis, & innaturalis, vt cum aqua calesit, vel aer frigesit. Insuper not. corpora omnia calida, vel frigida exhalationibus plena esse, illa ex natura sua calidis, hæc frigidis, quæ exhalationes in propria qualitate intensiores sunt, quàm reliquæ partes, sunt.n. quasi quinta essentia illorum corporũ. Rursus ex dictis disp. 3. de Cęlo q. 2. aduertendum proprium esse contrariorum à se inuicem refugere ex naturali propensione, qua res appetit conseruari, ad quod maximè facit societas similium, vnde dicitur vulgò similia facillimè congregari; & hoc patet multis experientijs, clarissima est illa in plumbo feruente, & liquato, hoc enim in aquã decidens confestim contra suam naturam resilit summo impetu, magnoq; fragore, & in ipso aere quasi suspensum congelascit, vnde qui fusilibus operibus incumbunt, maximè cauent, nè quid aquei humoris insideat in formis, in quibus æs liquatum recipi debet; hac etiam de causa vapores è rebus calidis exeuntes hyeme frigida redduntur visibiles ob suam condensationem, vt magis resistant frigido; Quo in genere singulare est, quod narratur accidisse in Belgio anno 1574. propè Traiectum .s. ab Hispanis militibus deprehensum hostilis æquitatus aduentum, alioqui improuisum, ex eo, quod paruam quandam nubeculam terræ proximã frigidissimo Cælo animaduerterunt paulatim ad sese accedẽtem, quæ ex flatu equorum constipato constabat; idem quoq; apparet in ligno viridi ex vna parte igni approximato, nam statim ex altera parte cernitur exire aqueus humor suum contrarium fugiens; aqua etiam in puluere, aut in aliquo arido proiecta glomeratur, & magis vnitur. Ex quo sequitur, quòd circumsesso aliquo corpore à suo contrario, subtiliores, quas diximus, exhalationes exire, siuè transpirare non possunt, vt prius solebant, propter periculũ, nè impingant in contrarium obsistens, ideoq; vel retrocedunt, si aliquantulum processerint, & non potentes exire agũt in partes alias, quæ natura sua minus aptæ sunt ad qualitatem tanta celeritate, & intensione concipiendam, ac proinde intendunt qualitatem in ijsdẽ vsq; ad eum gradum, quem ipsæ habẽt, hinc verè in plerisq; corporis obsessi partibus intenditur qualitas, & dici potest totum corpus in ea qualitate fieri intẽsius.

34 Verum maximè displicet Ruuio de gen. tract. de act. & react. q. 7. motus iste fugæ à contrarijs, & dissimilibus, & congregationis similium; nam, inquit, talis motus aliquando est violẽtus, quia res naturaliter petunt sursum, vel deorsum determinatè moueri, ergo nequit ab intrinseco prouenire, neq; ab extrinseco, quia contrarium obsidens non est causa per se motus localis sed solum alterationis, ergo non est admittendus; Nec est par ratio de motu corporum ad replendum vacuum; quia hoc est propter bonum commune, ideoq; poterit à natura cuiuscũq; prouenire, quia quodlibet corpus est pars vniuersi, at fuga hæc à contrario non est propter cõmune bonum, idcirco non fiet à natura vniuersali. Hinc respõdet ad illud de ligno effluere humorem illum nõ propter fugam contrarij, sed propter rarefactionem; aqua conglobatur in puluere, quia naturaliter petit, vt partes, quantum fieri potest, appropinquentur ad centrum, quod fit per illam glomerationem; aliter etiam moueri debebit aqua, cum est ab igne circumscripta, & calefacta.

Sed certè non rationabiliter respuit hunc motum, vt etiam innuimus disp. 3. de Cælo n. 29. cum luce clarius appareat dari, vt constat ex allatis exemplis, maximè de plumbo, quod non rarefit, sed potius condensatur; sic etiam exhalationes propter nubium frigiditatem

ita

ita constipantur, vt etiam accendatur ignis; idem docent Medici de medicamentis purgantibus, purgant enim per attractionem ratione similis qualitatis; quare etiam humor aqueus mouebitur ad fugiendum contrarium; nec aqua agglomeratur propter æqualem distantiã partium à centro, quia sic potius est in statu violenter, cum sub partibus ipsius reperiatur aer; & si naturaliter hanc peteret figuram, non quæreret superare siccitatem, & deinde diffluere. Neque ratio ipsius vrget; nam non solum res petit conseruari in proprio loco, sed etiam vt procul à contrarijs existat, ideoq; naturaliter moueri potest propter vtrũq; finem; & quia locus est determinatus, idcirco motus ad illum determinatus erit, vel sursum, vel deorsum; at quia fuga à contrario pendet à diuersa, & multiplici applicatione contrarij, etiam motus indeterminatus erit propter hunc finem; & quamuis non sit iste motus propter bonum commune, est tamen propter bonum particulare, ideoq; poterit à propria natura cuiuscunque rei causari; imò motus ad replendum vacuum iam diximus disp. 12. Phys. esse violentum, & à principio intrinseco nõ prouenire. Non ob id tamen quodlibet contrarium debet actu semper à suo cõtrario refugere, quandoq; enim imò sæpius non refugit propter grauitatem, vel molem illius corporis, & maximè si nõ est tàm magna contrarietas.

35 Ex his respondendum ad difficultatem, Et primò, quòd intensio propriæ, & connaturalis qualitatis per accidens fit ex abscessu exhalationum contrariarum, quæ propter vicinitatem sui similis s. contrarij obsidentis, ad illud transpirant; per se verò fit tùm per emanationẽ propriæ, & naturalis qualitatis actione æquiuoca à forma substantiali, tùm per actionem exhalationum, quæ intensiori qualitate sunt affectæ, & expirare nõ possunt. Secundò intensio innaturalis qualitatis ob antiperistasim fit per accidens propter discessum propriarum exhalationum, per se verò ab exhalationibus contrarijs illi subiecto, & in eo detentis. Hic dicendi modus, qui communis est, explicatur, & probatur simul.

Sit calor æstate circum obsidens ingentem puteum, eo ipso præbet aditum exhalationibus calidis permixtis in aqua, vt foras ad illum prodeant, vt se facilius conseruent, idem etiam calor impedit frigidas aquæ exhalationes, nè exeant, propterea quod est contrariorum natura se inuicem refugere; iam verò exhalationes aquæ frigidæ, cum sint intensiores in propria qualitate naturali, quàm sint reliquæ partes aquæ, illas intendunt; & quoniam ipsa forma aquæ est productiua frigoris, si nihil obstat, etiam ipsa frigus producit, vbi prius impediebatur ab exhalationibus calidis. E contra verò circum obsideatur idem puteus in hyeme intenso frigore ambientis aeris, exhalationes propriæ aquæ, quia frigidæ sunt, facilè euocabuntur ad aerem frigidiorem, quia omne appetit suũ simile, at calidæ, quæ in illa eadem aqua erunt, ob metũ contrarij frigoris obsidentis remanent in aqua. Venter propter aerem frigidũ circumstantem in hyeme calefit, quia pori condensantur, spiritus vitales fugiunt ad interna (quod quomodo fit intelligendum, dicemus n. 37.) & consequenter causant maiorem calorem; in æstate frigefit, quia pori aperiuntur, spiritus faciliter euaporant, & relinquunt ventrem frigidiorem, hinc septentrionales plus comedunt propter maiorem calorẽ ventris, quàm meridionales. Aqua noctu frigefacta accedente Sole, & calefaciẽte ambientem aerem, antequam sua actione superet resistentiam eius, si quæ partes calidæ intus erant inclusæ, ad superna euocantur, & aliquæ frigidæ intima petunt, & sic frigidior euadit. Hoc modo pepones Soli expositi prius frigescunt, donec actione Solis superante incalescunt. Hæc quoq; est ratio, cur calx magis incalescat, si effundatur aqua, quã si effundatur oleum, nam aqua in primis frigore constipat partes exteriores calcis, impeditq; nè partes calidiores cal-

tim

etiam virtualiter auolent, deinde sua grauitate, & humiditate dum se insinuat in calcem, cogit partes calidiores in vnum coire, vnde fit, vt maior calor excitetur. Oleum verò, quia calidum est, non constipat partes exteriores calcis, & quia viscosum, magis adhæret partibus calcis, vnde fit, vt partes calidiores sibi agglutinet, impediatq; quo minus simul conueniant ad excitandum maioré calorem. Intelligitur etiam, cur fænum, fimus columbarum, & similia flammam quandoq; concipiant, nam partes subtiliores calidiores, cum nequeant transpirare, taliter calefaciunt alias, vt dispositionem formæ ignis attingant. Quædã poma in hyeme maturescunt, cùm tamen maturatio sit aliqua concoctionis species, quæ calore indiget; hoc fit quia ex frigore obsidente calor insitus intenditur, atq; ita plus agit ad maturitatem, quanquam etiam siccitas multum iuuet, quæ impedit putrefactionem cõcoctioni contrariam, quare etiam paleæ plerumq; substernuntur, & in cubiculis eadem obseruantur remotis ab humiditate. Contrectata primum niue frigemus acriter, mox calemus impensius, quia frigus coarctat poros, & continet spiritus calidos, & ab alijs partibus abũdantiores subministrantur spiritus, vt contrario fortius resistatur. Ex quibus responderi potest ad similes casus. Tandem aduerte quandoq; antiperistasim contingere per solam condensationem, non per augmentum reale qualitatis, dicitur tamen actio antiperistica, quia densitas iuuat ad celerius, fortius, & validius agendum non tamen supra proprias vires, vt sæpè dictum est.

36 In hac doctrina dubitari potest, quomodo exhalationes contrariæ in intensione innaturali superent exhalationes proprias, & subiecto connaturales, nam in casu aquæ putealis, si aqua fuit in suo statu naturali frigida. f. vel in summo, vel propè summum, videtur multò plus habuisse partium, & exhalationum frigidarum, quæ sunt sibi propriæ, quã calidarum, cum sint innaturales, poterant igitur pauciores istæ à pluribus illis extingui, atq; superari, & sic aqua non fuisset calefacta. Tum quia terreæ exhalationes ex propria natura sunt frigidæ, cum sint eiusdem naturæ cum terra, ex dictis disp. 4. de Cæloq. 4. art. vlt. & calorem habent ab extrinseco, ergo non poterunt calidæ conseruari in aqua, sed refrigerari debent, nam præter virtutẽ refrigerandi intrinsecam accedit extrinsecum frigus aquæ. Tandem non apparet, vnde tot exhalationes cõtinuò proueniant in qualibet terræ parte, maximè quia in hyeme Sol est à nobis remotissimus.

Resp. ad 1. ideo exhalationes innaturales præualent naturalibus, quia istæ facilè transpirant propter similitudinẽ, quam habent cum ambiente, non sic innaturales, quæ propter contrarietatem cum ambiente refugiunt, & se intrudũt in corpore, quod intenditur. Ad 2. iam ibi diximus exhalationes terreas propter siccitatem tenacius retinere calorem; tum quia adest causa conseruans, quæ primò dedit calorem; tum quia .s. frigefiant, continuò aliæ calidæ succedunt, & quia reperiunt aquam calefactam, non tàm fortiter ab ipsa patiuntur. Ad 3. generari virtute Solis, astrorum, & ignium subterraneorum; quamuis autem Sol in hyeme à terra distet, hoc facit solum, quod non possit exhalationes illas sursum attrahere ad vltimam, vel mediam aeris regionem, vt facit in æstate, non tamen, quod totaliter non possit illas causare; tum quia potuerunt in æstate generari, sed propter adueniens frigus non euaporarunt, sed remãserunt inclusæ in terræ visceribus. Nota tamen, quod inter hæc contraria obsidens, & obsessum debet esse aliqua proportio, si enim actiuitas obsidentis valde excederet resistentiam obsessi, non intenderetur qualitas istius per antiperistasim, imò remitteretur per actionem contrarij; hinc antiperistasis non fit in rebus exiguæ quantitatis, vt in gutta aquæ.

37 Circa hanc materiam superest

not.

not. quòd Arriag. disp. 3 de gen. sect. 9. negat ventriculum in æstate frigidiorē, in hyeme calidiorem esse; affert rationem, quia in hyeme magis conueniunt calidiores cibi, in æstate frigidiores, quàm è contra; ergo in hyeme stomachi calor est minor, quàm in æstate, non. n. ad extinguendum ignem alius applicatur ignis, nec ad minuendam frigiditatē niuis apponitur alia nix. Tum quia quādo principium aliquod à contrario obsidetur, nequit perfectè operari, sicut si liberum extaret ab obsidione contrarij, ergo idem de calore animalis. Tum 3. in æstate partes corporis externæ calidiores sunt, quàm in hyeme, qui calor nequit originari ab aere, aer enim non est tàm intensè calidus, vnde in vestibus aeri propinquioribus nō sentitur calor sic intensus, vt in partibus corporis, ergo proueniet à maiori calore interno. Neq; dicas à calore aeris euocari foras calorem internum. Nam calor non euocatur per motum localem, quia accidēs non migrat de subiecto in subiectum, sed per productionem, quatenus ab interno calore producitur in partibus externis, ergo si calor internus fortius agit in æstate, erit etiam maior. Hinc respondet ad exemplum de imperfectiori cōctione, quæ fit in æstate, prouenire. s. ex excessu caloris, nam ad concoctionē requiritur temperamentum in mensura ad iustitiam, quod destruitur ex intensione excedenti vnius ex primis qualitatibus; idcirco intensissimus calor febrilis, quamuis per totum corpus, etiam in stomacho diffusus non iuuat, imò nocet concoctioni, & nutritioni.

Solutio huius difficultatis, quæ potius medica est, pendet ex intellectu distinctionis caloris in naturalem, & aduentitium, de quibus Medici, & quidā Philosophi loquuntur, ac si specie differrent, & hoc propter diuersos effectus secundarios, quos producunt ratione aliarum causarum concurrentium præcipuè formæ substantialis, vnde calor naturalis in stomacho cōsumit ad productionem chili, non tamen in alijs corporis partibus, vt diximus disp. præced. q. 7. calor igitur naturalis vt significat accidens caloris contemperati, & substantiam subtilem, vt sunt spiritus vitales, inseruit nutritioni, & concoctioni in stomaco, & quia ex calore extraneo aperiuntur pori, & spiritus illi euaporāt ad externa, sequitur quod deficit naturalis calor, cuius carentia dici potest frigus, & venter dici potest frigidior, non quia reuera semper intus adsit frigus, sed quia propter carentiam debiti instrumenti est debilitatus ad concoctionem exercendam; sic etiam inquiunt Medici ex nimio iecoris calore refrigerari stomachum, quatenus ad se iecur attrahit spiritus vitales; & Gal lib. 2. de Temperam. c. 6. inquit, illa, quæ putrescunt, calidiora fieri aduentitio calore, proprio autem frigidiora. Ex quo colligitur clare in hyeme, & in locis septētrionalibus ventrem esse calidiorem per antiperistasim, quia ex frigore ambiente restringuntur pori, nec spiritus euaporant, vnde maior copia naturalis caloris reperitur in stomacho, non solum propter temperamentum in mensura, sed propter illam maiorem copiam, aliter sequeretur existentes in eodem loco frigido æqualiter comedere, & concoctionem efficere, nec plus sanguineos, & calidiores appetere cibos, quàm melanconicos, & frigidiores, si totus calor ab extra proueniret, quod est falsum. Quare concedimus in æstate ventrem calidiorem esse extraneo calore, nō tamen naturali, qui ad externa auolat; qua ratione partes corporis externæ calidissimæ sentiuntur; at in hyeme esse calidiorem calore naturali. Nec est verum, principiū omne semper perfectius agere in absentia contrarij, vt ait Arriaga, aliter omnis antiperistitica actio tolleretur, quod nec ipse concederet, sed solum verificari, quando contrarium superat potentiam alterius, sic si frigus esset intensissimum, tandem ventrem, & omnia membra congelaret, & causaret animalis interitum.

38 Quò ad alteram partem difficultatis

tatis de reflexione non defuerunt, qui causam assignarunt qualitatem in medio actione recta ab agente principali productam, seipsam intendentem, ita qui sustinent idem posse in seipsum vniuocè agere. Ioan. de S. Tho. 1. de gen. q.5. art. 1. & 2. docet qualitatem in obstaculo productam intensiorem esse qualitate producta in medio ab agente propter maiorem dispositionem obstaculi ad recipiendam illam qualitatem; quæ qualitas, inquit, producitur à qualitate existente in medio, hæc enim licèt sit remissior, attamen vt est virtus principalis agentis potest producere intensiorem qualitatem seipsa, nõ tamen excedentem virtutem agentis principalis; & ista qualitas intensior in obstaculo ponitur ab ipso causa qualitatis per reflexionem in medio causatæ. Ab hac opin. parum distat Suarez, dum disp. 18. Meth. sect. 9. num. 34. & seq. ponit obstaculũ mediante qualitate sibi impressa à primo agente tanquam ratione formali agendi esse per se causam huius actionis reflexæ; Alij verò modificant hunc dicendi modum, asserendo obstaculum vt causam partialem integrantẽ cum primo agente causam totalem; vel solum in aliquibus casibus scilicet cum reflexio est obliqua.

39 Dicendum, nullam ex his opinionibus esse veram, sed causam per se, & immediatam esse primum agens, quod actione directa produxit qualitatem in medio, & in obstaculo; ita Doctor 2. d. 13. q. vn. D. & ad 3. & 4. d. 10. q. 9. in fin. quem sequuntur Rui. Atef. Auerf. Arriag. sæpè cit. & Pompon. de act. art. 2. Prob. discurrendo per illas opin. Primò enim nequit qualitas in medio seipsum intendere, tum quia ex dictis idem nequit in seipsum agere vniuoca actione; tum quia si talem haberet virtutem se intendendi, semper intenderet se, licèt non adesset obstaculum, hoc enim de per accidens se haberet ad huiusmodi actionem. Deinde, quod modus à Ioan. de S. Tho. assignatus non sit verus, patet ex dictis disp. 7. Phys. q. 6. art. 3. & 4. vbi ostendimus nullum imperfectius posse producere perfectius, etiam vt est virtus agentis perfectioris, quia esse virtutem illius non addit aliquid entitati imperfectiori, quare si in se consideratum secundùm entitatem nequit perfectius producere, neq; vt est virtus perfectioris; de quo etiam agemus infrà disp. 5. q. 6. falsum igitur est qualitatem in medio remissiorem producere intensiorẽ in obstaculo, vt est virtus principalis agentis.

40 Quòd autem obstaculum nõ sit per se causa, neq; partialis, neq; totalis prob. nam primò ex se per suam densitatem, & opacitatem non est actiuum qualitatis reflexæ, semper enim ageret, etiam si qualitatem non reciperet ab agente principali; vel si dicatur, qualitatem illam esse conditionem requisitam, præterquam quòd gratis assumitur, deberet admitti in obstaculo quocunque virtutem actiuam illius qualitatis, & sic quia marmor potest esse obstaculum reflexionis frigoris, caloris, & luminis, iã ex se esset harum qualitatum actiuum. Neq; dici potest obstaculum agere per qualitatem receptam actione directa; tum quia reflectũtur aliquæ qualitates, quæ non sunt productiuæ alterius eiusdem rationis, sic sunt species visibiles, & in nostra sententia etiam lumen; vnde cum species reflectuntur in speculo, non videntur species, sed res ipsa, sic lumen reflexum non repręsentat lumen receptum in obstaculo, sed lucem luminosi, ergo non causatur ab obstaculo. Tum quia licèt sit alterius similis productiua, non ideo dicetur agere ad præsentiam agentis principalis, & in sua sphæra, aliter non esset maior ratio cur etiam qualitas in medio recta actione causata, non agat. Tum quia requiritur, vt qualitas in obstaculo recepta sit intẽsior non solum qualitate in medio directè producta, sed etiam qualitate integrata ex qualitatibus causatis actione recta, & reflexa, vel saltim æqualis isti; primum patet, quia si qualitas in medio esset intensior, vel æqualis qualitati obstaculi,

ſtaculi, hæc non poſſet in illam agere, quia ſimile non agit in ſimile vniuocè. Secundum quoq; prob. quia ſi qualitas illa integrata eſſet intenſior, iam denuo poſſet agere in obſtaculum intendendo qualitatem ipſius, quæ reflexè quoque iterum intenderet qualitatem medij,& ſic in infinitum non ſemper autem contingit qualitatem obſtaculi intenſioré eſſe qualitate producta directè in medio, nam vel obſtaculum hanc intéſiorem qualitatem reciperet, quia eſt magis diſpoſitum, ergo ſi non haberet hãc maiorem diſpoſitionem, non reciperet intenſiorem qualitatem, & tamen fieret reflexio; tum quia ſicut ſi medium propinquius eſſet magis diſpoſitum remoto, non idcirco eſſet actiua cauſa qualitatis productæ in remoto, pariformiter nec obſtaculum magis diſpoſitum dici poterit cauſa qualitatis reflexè cauſatę: vel reciperet, quia denſius, & hoc eſt falſum ex dictis, quia denſitas non iuuat ad intenſius agendum.

41 Accedit, quòd aliquando contingit ex reflexione radiorum ſtuppã cõburi, quod eſt ſignum ibi reperiri maiorem calorem, & tamen ſi ſtuppa eſſet quaſi compenetrata cum ſpeculo, non combureretur; ergo in ſpeculo non eſt intenſius lumen, & calor, quàm in loco combuſtionis, ergo nequit hic calor intenſior à calore in obſtaculo recepto produci. Tum quia vt ait Doctor in 2. cit. ſi obſtaculum eſſet agens principale, & effectiuum reflexionis, nunquam reflexio fieret obliquè, & ſecundum lineam determinatè oppoſitam lineę incidentiæ, quia inquit ipſe, omne agens agit ſphæricè, vel hemiſphæricè, ſi ex vna parte impeditur, vt patet experientiã, ergo obſtaculum per lumen receptum deberet vbiq; reflectere; qua ratione probatur in nullo caſu obſtaculũ ęffectiuè concurrere. Solùm eſſe poteſt conditio neceſſariò requiſita, nam ſi nõ adeſſet, vlterius agens protenderet ſuã actionem, tum quia videmus, quò magis obſtaculum eſt denſius, & terſius, eo maiorem fieri reflexionem, ergo ſaltum erit conditio, & inſtrumentalis cauſa? Quapropter cauſa per ſe intendens reflexè qualitaté erit primũ agens, quòd patet tùm ex ſufficienti diuiſione; tum ratione Scoti adducta art. præced. cõcl. 2. tùm exemplo pilæ, cuius reflexio non fit ab obſtaculo, ſed à proiiciente, vt diximus diſp. 3. de Cęlo n. 79.

In oppoſ. obijc. quòd obſtaculum per qualitatem receptam ſit reflexionis cauſa. Tum quia Scotus in 2. cit. concedit lumen primarium in pariete receptum cauſare lumen ſecundarium, quod eſſe nequit, niſi per reflexionem. Tum 2. ſequeretur quodlibet corpus, dummodò impediat, ſufficere ad cauſandam æqualem reflexionem, quod eſt falſum, vt patet, ſeq. prob. quia ſi concurrit vt impedimentum, quodlibet ſufficit ad impediendum. Tum 3. quia ſic reflexio intenſior eſſet propè agens, quàm remotè, quia omne agens fortius agit in propinquius; vel ſi eſſet intéſior propè obſtaculum, tunc agens ageret fortius in diſtans, quamuis medium ſit eiuſdé rationis, quod eſt falſum. Tum 4. plus requiritur ad intendendam qualitatem, quàm ad producendam aliam ſimilem, vel remiſſiorem in alio ſubiecto, vt ſæpè dictum eſt, ergo ſi agens agendo actione directa produxit v. g. in medio caloré vt tria, non poterit per reflexionem illum intendere, patet conſeq. quia ex aduẽtu obſtaculi non augetur virtus agentis intenſiuè, ergo ex hoc, quòd poterit producere alium calorem in ſubiecto diſtincto, nõ debemus arguere, poſſe agens intendere caloré vt tria in medio prius cauſatum, ſicut ex hoc, quòd calidum vt vnum poteſt in plura ſubiecta producere diuerſos calores vt vnũ, non ſequitur omnes iſtos poſſe producére in eodem ſubiecto. Tandé idem manens idem natum eſt ſemper facere idem, ergo quia ab obſtaculo non intéditur virtus agentis, ſi primaria actione cauſauit calorem, vt tria, etiam ſemper talem calorem producet, non maiorem.

42 Reſp. ad 1. lumen ſecundarium

non

non esse eiusdem rationis cum primario, vt notauimus disp. 2. de Cęlo q. 5. sed esse speciem istius, ideo licèt ab isto causetur, non est propriè per reflexionem, sed per veram actionem directã, cum sit multiplicatio luminis sphæricè non determinatè per lineam oppositã lineæ incidentiæ, siuè obliquè, siuè rectè. Ad 2. concedimus ex varia dispositione obstaculi variã causari reflexionem, ex quo sequitur solum obstaculum esse conditionem, concurrit enim per opacitatem, densitatem, vel tersitatem, & huiusmodi, quæ non sunt rationes agendi, sed conditiones; quare neg. seq. ad probat. dicimus, non solum debere obstaculum impedire, sed etiam per receptionem illius qualitatis debere concurrere, non actiuè, sed vt subiectum continuans actionem directam agentis, & reflexam, quia actio reflexa incipit intrinsecè in ipso obstaculo, vnde multum facit, quòd obstaculum sit magis dispositum ad receptionem illius qualitatis, sicut ergo medium propinquius multum iuuat ad actionem in remotum, ità etiã obstaculum. Ad 3. dicimus reflexionẽ intensiorem esse propè obstaculum, ob rationem assignatam n. 30. nec implicat actione reflexa fortius agens agere in remotum, quàm in proximum, s. medium sit eiusdem rationis, quamuis hoc sit falsum actione directa. Ad 4. non arguimus simpliciter ex hoc posse agens agere reflexè, quia potest in aliud agere, sed cum hoc assumimus virtutem eius non esse exhaustam quo ad actionem totalem intensiuam, & extensiuam, & insuper qualitatem prius productam non adæquare suam intensionem propter actionem vniformiter difformem, quo sensu non implicat, quod agens iam impeditum, nè exerceat suam actionẽ extensiuè directè, eandem exerceat reflexè; sicut enim si qualitas dispersa in pluribus subiectis reduceretur in vno, intẽderetur, ita quia virtus agentis, quæ ex se esset ad plura dispersa, s. ad partes omnes propriæ sphæræ totalis, est propter obstaculum ad pauciora restricta, poterit reflexè intendere suum effectum; quare antec. est verum, si vtrobique sit sermo de actione directa, non de reflexa, hinc neg. conseq. & ad probat. distinguitur consequens, quòd non poterit intendere actione directa, falsum de reflexa, ex hac enim actione non arguitur maior intensio, & virtus in agente, sed solum minor sphæra extensiuè. Ad 5. idem eodem actionis genere natum est facere idem, at diuerso genere scilicet reflexè poterit aliud causare.

43 Secundò, Luna est, quæ immediatè illuminat terram, & tamen hæc illuminatio est reflexio luminis solaris, ergo per reflexionem obstaculum agit, non primum agens, aliter Sol in nocte dicetur illuminare terram, non Luna. Tum 2. contingit sæpè lineam reflexionis terminari ad aliquod corpus, ad quod actio recta primi agentis non peruenit propter corpus aliquod medium impediens, quando scilicet reflexio est obliqua, vt patet in reflexione luminis è speculo ad locum obscurum, vbi radius Solis rectus non adest, ergo in hoc casu talis reflexio fiet ab obstaculo, præcipuè quando qualitas est productiua alterius similis.

Resp. ad 1. ex dictis disp. 2. de Cælo n. 161. & seq. illuminationem Lunæ nõ esse propriè reflexionem radij solaris, non enim conspicitur Sol in Luna, vt fit in speculo, sed impropriè, assimilatur enim productioni luminis secundarij à primario recepto in pariete, vel alio opaco corpore non terso, itavt lumen in Luna sit lumen primarium Solis in illa causatum, sicut est lumen in pariete à Sole inspecto, lumen à Luna in terra productum erit secundarium, sicut est lumen, vbi est vmbra in die. Ad 2. neg. conseq. quia per accidens est, vt taliter, vel taliter terminetur reflexio s. ex varia agentis, & obstaculi applicatione, quare sicut si reflexio fieret ad angulos rectos, proueniret à primo agente, ita si sit obliquè; quia est vna actio continuata in angulo causato à linea incidentiæ, & à linea reflexionis; nec est neces-

se, quòd inter primum agens, & terminum reflexionis sit transitus non impeditus per lineam rectã, vt notat Aueisa, hoc enim requiritur ad actionem rectam, non reflexam.

QVÆSTIO III.

An omne agens repatiatur in agendo.

44 Reactio est retributa actio, scilicet, quòd cum agẽs agit in passum, hoc vertitur in illud reagẽdo, sicut & repassio est quædam reciproca passio. Ad hanc reactionem ex Arist. 1. de gen. 53. & seq. requiritur primò, vt agens, & patiens communicent in materia, itavt habeant commune subiectum vtriusq; formæ receptiuum, nam spirituale nequit pati à corporali, secundò, vt agens sit vltimum, & proximum, qua ratione, ait Arist. Medicus non patitur à morbo, sed medicamentum; tertiò, vt quodlibet sit intra sphæram actiuitatis alterius, quia nullum agens agendo excedit propriam sphæram; & tandem quòd agant per qualitates actiuas, & contrarias, vt ambo habeant potentias actiuas agendi. In hac etiam actione mutua illud vocatur agens, quod fortius est, patiens, quod debilius, ita tamen quòd aliquid agat in fortius, qua ratione patiens vocatur reagens, & ipsius actio dicitur reactio, agens verò dicitur repatiens, & passio ipsius appellatur repassio.

45 Aduertendum etiam hanc reactionem posse multipliciter accidere, nam primò potest esse quòd passum agat in agens secundum eandem partẽ, secundum quam agens agit, vel secundum diuersum, exemplum; agit ferrum ignitum in aquam frigidam, & aqua in ferrum, si ponamus partes solidas ferri agere in aquam, poros autem siuè exhalationes ibi contẽtas tantum ab aqua pati, habebimus agens, quod secundum vnam partem repatitur ab aqua, & secũdum aliam agit; si verò ponamus easdẽ partes solidas frigefieri, dabitur reactio secundum eandem partem. Potest etiã fieri reactio vel secundum eandem contrarietatem, qua agens agit, vel secundũ diuersam, v.g. si ponamus aquam pati à ferro ignito per calorem, quia ferrum inducit calorem in aquam, hanc autem agere in ferrum solum per humiditatẽ, non per frigus, erit reactio secundum diuersam contrarietatem, at si ponamus aquam in ferrum reagere per frigus, erit reactio secundum eandem contrarietatem.

46 Rursus not. quòd hæc reactio nequit fieri in generatione, si enim agẽs agit in passum actione generatiua, nequit passum reagere in agens, quia tunc non amplius est passum, sed destruitur, quia generatio vnius est corruptio alterius; neq; contingere potest in augmẽtatione, vt patet, hæc enim actio non est propriè inter actiua contraria; solum ergo dubitari potest in motu locali, & in alteratione inter qualitates contrarias, & quando aliæ assignatæ conditiones interueniunt.

Quod attinet ad alteratiuam actionem Burlæus 3. Phys. circa tex. 17. Riccardus Suisset, quem à solertia arguendi per calculationes, Calculatorẽ Scholæ vocant de react. tract. 7. Gulielmus Hentisberus in lib. sophism. sophisma te vlt. & quidam alij concedunt reactionẽ vel in eadem parte secundum diuersas contrarietates, vel in diuersis partibus secundum eandem contrarietatem, at negant reactionem secundum eandem partem, & contrarietatem, nisi forte per accidens, quatenus. s. ad remissionem siccitatis remittitur etiam calor. Quod verò spectat ad motum localem, negare omnino videntur reactionem interuenire Tob. 1. de gen. q. 15. ad vlt. & Conimbr. c. 9. q. 3. art. 5. ad vlt. at Zab. lib. de react. c. 7. in omni locali motore illam admittit præterquam in primo, mediat Aref. 1. de gen. q. 46. sect. 2.

47 Dicendum est in motu alterationis, cum omnes assignatæ conditiones interueniunt, fieri reactionem secundũ eandem partem, & contrarietatem, simili-

militer in motu locali quandoq; adesse in aliquo sensu reactionem. Est communis, & docetur à Scot. 1. d 17. q. 3. arguendo contra Gotfr. & 2. d. 15. & d. 19 & 4 d. 44. q. 1. D. prob ex Arist. 1. de gen. 53. & seq. 3. Phys. 8. & 17. & clarius 4. de gen. anim. c. 3. vbi docet omne agens à passo repati, vt quod secat, hebetatur ab eo, quod secatur, quod pellit, pellitur quod calefacit, refrigerat. Prob. etiam experientijs in alteratione; Aqua frigida calidæ superinfusa refrigerat, & calefit, vnde tota aqua euadit tepida. Ferrum ignitum iniectum aquæ frigidæ frigefit ab aqua, etiam secundum partes solidas, & aqua calefit. Manus calida tangens frigidam calefacit illam, & ab illa refrigeratur. Glacies apprehensa manu calida tota colliquescit, & simul frigefacit illam, & aliæ experientiæ similes solent adduci, in quibus apparet reactionem fieri secundum eandē contrarietatem, & eandem partem, nec per accidens, sed per se, nam præcipuè aqua calida, & frigida in humiditate conueniunt. Accedit ratio, quia non posset aliter fieri mixtio, quia in mixtione debent elementa inter se attemperari secundum qualitates, quod fieri nequit, nisi ad inuicem agant, & patiantur. Tum quia agēs naturale debitè approximatum, nec impeditum agit, sed quando calidum, & frigidum approximantur, quodlibet respectu alterius est agens non impeditum, quia quodlibet habet actiuitatem excedentem resistentiam formalem alterius ex dictis q. 1. art. 1. ergo, &c. Per quod patet sine fundamento quosdam apud Mars. 1. de gen. q. 19. recurrere ad Cælorum influentias, quibus aiunt qualitatem contrariam in agente introduci; nā cum in his inferioribus adsit sufficiens agens illius qualitatis. s. frigiditatis in feruenti aqua, quod erit aqua frigida admixta, non est necesse ad vniuersale agens confugere.

48 In motu locali adest mutua quædam reactio, nam duæ phialæ vitreæ, si inuicem colliduntur, ambæ franguntur; gladium percutiens alium terit, & teritur, & alia huiusmodi exempla possunt adduci. Hoc autem non est intelligendum, quòd interueniat in his casibus vera, & rigorosa reactio, nam motus localis non est rigorosa actio, sicut est alteratio; nec interueniunt contrariæ qualitates, solum consumit impetus impressus, & durities modo explicato in lib. de Cælo disp. 3. q. 5. durities autem nō est actiua, nec vnus impulsus propriè alteri contrariatur. Neq; talis reactio, qualiscunque sit, necessariò in omni locali motu reperiri debet, Cęlum enim secū rapit ignem, non tamen ab igne repatitur; & si ingens graue descendens deorsum occurreret plumæ, vel alteri simili, pellendo illam deorsum, non repatitur. Neq; dicas saltim ab alio moueri, quod est pati; vel quod mobile resistit, vnde non mouetur tàm velociter, aut lōgius, sicut moueretur, si non resisteret; vel tandem, quod omne mouens mouendo defatigatur, quæ defatigatio est quædā repassio. Non valet primum, quia reactio fieri debet ab ipso patiente, non ab alio distincto. Nec secundum, quia per reactionem imprimi debet aliquid à passo in agente, tarditas motus ipsius mobilis non est in agente. Nec tertium, quia nulla defatigatio est in Cęlo mouendo ignem circulariter, aut in magno graui pellente deorsum plumam; sicut etiam magnes attrahit ferrum, non tamen aliquo pacto repatitur; Nec iuuat, quod ait Aref. magnetem non mouere per virtutem sibi inhærentem, sed à se emissam. Parum refert, quia etiā ignis calefacit aquam per calorem à se diffusum, & tamen repatitur ab aqua, Nec obstat, quòd Arist. citatus videatur vniuersaliter loqui de omni physico motore: Non enim loquitur tantum de motu per reactionem causato, sed vel de isto, itavt mouens simul à mobili moueatur, vel ab aliqua alia causa, & quocunq; genere motus; quo sensu nos dicimus omne mouens creatum agendo moueri, quatenus aliter se habet nunc, quàm prius per relationem illam causæ de nouo in se receptam, vt in tract. de concursu

Dei cum causis secundis fusius dicitur.

49 Contra conclus. arg. 1. ratione Calculatoris; si datur reactio secũdum eandem partem; & contrarietatem, sequitur idem moueri motibus cõtrarijs, quod implicat, seq. prob. ponendo casũ, sit agens ignis palmaris calidus vt octo, passum aqua frigida vt octo, solus autẽ semipalmus ignis agentis contineatur intra sphæram actiuitatis aquæ, & consequenter ille tantũ repatiatur ab aqua, & dicatur pars repassa, reliquus verò semipalmus nihil patiatur, & dicatur pars non repassa; tunc sic arguitur, pars repassa ignis mouetur motu frigefactionis ab aqua, propter reactionem, & motu calefactionis à parte non repassa, tũ quia pars non repassa est contraria parti repassæ secundum excessum qualitatis, supponitur enim habere calorem vt octo, repassa verò aliquantulum minus, estq; debitè applicata, nihil enim est magis applicatum, quàm pars continua suæ parti; tum quia agens prius agit in propinquius, quàm in remotius, si ambo sunt susceptiua eiusdem actionis, ergo si agit pars non repassa in aquam, multò magis in repassam, hæc ergo mouebitur etiam motu calefactionis, ergo mouebitur simul motibus contrarijs. Aliter prob. eadem sequela, sit ignis distans aliqualiter ab aqua, aer intermedius est medium calefactionis ab igne prouenientis, est quoq; medium frigefactionis causatæ ab aqua, ergo mouebitur contrarijs motibus.

Mirum, quantum hoc argum. torquet Philosophos, & quibusdam videtur insolubile adeout propter hanc solum rationem, nisi manifesta repugnaret experientia, multi negarent reactionem, quamuis à Zab. leuissimum putetur, vnde exortæ sunt diuersissimæ responsiones, quarum principaliores adducemus.

50 Prima responsio negat seq. vel quia agens, & reagens non agunt simul in eodem tempore, sed successiuè vnũ post aliud, & per morulas interpolatas, vt ait Paulus Venetus, & alij apud Tol. quem modũ approbat Arriag. vel quia non agunt per easdem partes medij, sed diuersas ad modum aeris concitati, vt inquit Piccol. lib. 1. de mat. c. 22. At hæc responsio destruit reactionem, dum asserit non fieri in eadem parte temporis, vel in diuersis partibus medij, quæstio enim est, an dum agens agit, repatiatur simul à passo. Tum quia falsum est agẽtia ista interpolatè agere, & per morulas, vt dicemus disp. seq. q. 5. Tum quia si v. g. prius ignis agit in aquam, signum est habere superioritatem supra aquam, sed in tempore sequenti non deperdit ignis aliquam virtutem, nec aqua nouã acquirit, imò è contra ignis agendo maiorem superioritatem habet supra aquã, & ista potius per actionem ignis debilitatur, ergo non poterit in tempore sequenti agere in ignem. Tum quia agẽs, quando agit in totam sphæram, continuè agit, non in quasdam solum partes. Tum quia non esset maior ratio, cur potius in vnam partem, quàm in aliam ageret. Tum quia adhuc difficultas vrget de parte repassa ipsius agentis, & de superficie continuante partes illas medij, in quibus exercentur actiones contrariæ, an scilicet moueatur motibus cõtrarijs.

51 Secunda resp. admittit seq. quòd idem simul moueatur contrarijs motibus, negatq; hoc implicare, saltim quando qualitates contrariæ sunt in pugna, licet nequeant extare simul in esse quieto; ita P. Faber hìc; vel quando sunt in esse remisso, quo modo non implicat idem simul contrarijs motibus moueri; ita Zab. qui addit qualitates illas remissas non esse contrarias, sed habere se vt vnam qualitatem mediam. Sed quòd implicet qualitates contrarias in gradibus intensis tàm in esse quieto, quàm in pugna naturaliter inesse eidem subiecto fusè ostendimus disp. præced. q. 5. Quòd autem possint esse in gradibus remissis cõcedimus, attamen argum. probat dato casu idem in gradibus intensis recipere qualitates contrarias, si enim pars ignis repassa, quæ prius erat intensa vt octo, repatitur ab aqua, amittit gradum v. g. octauum acquirendo primum gra-

dum frigoris, at si pateretur etiam à parte non repassa acquireret aliquem gradum caloris, qui non erit septimus, hic enim præexistit, ergo erit octauus, ergo idem moueretur ad gradum octauum caloris, & simul ad primum gradum frigoris, quod est habere contrarias qualitates in gradibus intensis, vt diximus disp. cit. idem ostenditur de medio interjecto, si fuisset ante actiones istas calidum vt 4. & frigidum vt 4. Falsum quoque est qualitates in esse remisso esse vnam qualitatem mediam, verè enim retinent proprias entitates specie distinctas, & motus ad illas erunt specie distincti, & contrarij, vt ibidem dictū est.

52 Tertiò alij resp. non moueri simul contrarijs motibus in gradibus intensis, eoquia si medium v. g. haberet quatuor gradus caloris, & frigoris, si applicentur calidum vt sex, & frigidum vt quinque vtrumq; ageret in medium, calidum enim produceret duos gradus caloris corrumpendo duos gradus frigoris; frigidum produceret vnum gradum frigoris destruendo vnum gradum caloris, nunquam tamen excederetur latitudo octo graduum, quia licet vnum agens introducat alios gradus, iam destruuntur totidem contrarij, non quòd idem calor numero corrumpatur, & destruatur, hoc enim implicat, sed idem specie, calidum enim corrumpit duos gradus frigoris præexistentes, sed frigidum vnum nouum introducit, & corrumpit vnum gradum caloris antiquū, qui restauratur à calido per alium nouum introductum (præcipuè in nostra sententia ponente gradus qualitatis homogeneos) & sic medium euadet calidum vt quinque, & frigidum vt tria, quod est habere qualitates contrarias in gradibus cōpossibilibus. Aresius verò concedit vtrumq; agere in medium, sed agens validius agere producendo nouos gradus propriæ qualitatis, infirmius verò agere non quidem producēdo, sed conseruando gradus qualitatis consimilis, qui possunt simul inesse cum reliquis gradibus contrariæ qualitatis à validiore agente inductis in eodem subiecto, scilicet in casu si calidum introduceret duos gradus caloris, frigidum conseruaret duos gradus frigoris remanentes cùm sex gradibus caloris, qua conseruatione agendo per medium pergit ad reagendum in agens principale, & sic non agit in distans.

53 Sed contra primum modum dicendi arguitur, quia ponit subiectum à corruptione vnius formæ tēdere ad acquisitionē alterius solo numero distinctæ .s. à corruptione vnius gradus frigoris ad acquisitionem alterius eiusdē rationis, quod est falsum, non enim à simili fit transitus ad simile, nam si adest agens potens aliud simile producere, ergo poterit impedire, nè præcedens corrumpatur, quod facilius est. Tum quia si frigidum applicatum esset vt quatuor, iam non ageret in medium, aliter simile ageret in simile, & tamen adhuc ageret in calidum vt sex, ergo ageret in distans. Dices agere in medium, quia medium per actionem caloris fit dissimile. Contra, ergo prior erit actio calidi dissimilantis medium, quàm actio frigidi, & sic actio, & reactio non essent simul. Tum quia reactio ista esset successiua, & consequenter inciperet extrinsecè per vltimum non esse, nunc non est reactio, post immediatè erit; at nullum daretur instans, in quo posset hoc verificari, prob. quia omne instans extrinsecè initiatiuum actionis est tale, vt in illo sit verum dicere, nunc ista duo sunt dissimilia in certo gradu, immediatè post non erunt, at in instanti initiatino actionis frigidi vt 4. in medium simile non adest ista dissimilitudo, imò est similitudo, ergo illud non erit instans initiatiuum; ma. prob. quia omnis actio tēdit ad assimilandum passum agenti secū dum aliquem gradum, ergo præsupponit inter illa dissimilitudinem. Neq; dicas saltim in aliquo instanti sequentis temporis, in quo adest dissimilitudo propter actionem calidi, incipere extrinsecè reactionem. Non valet, quia non maior ratio esset, cur potius in vno instāti

dica-

dicatur incipere, & non in alio, cum in tempore immediatè sequenti ad instans initiatiuum actionis calidi sint infinita instantia, nec sit primum assignabile, quin aliud, & aliud praecedat. Tandem calidum vt sex potest separi à frigido vt duo, hoc tamen non posset agere in medium frigidum vt quatuor, ergo tūc ageret in distans .s. in calidum vt sex, quod habent pro inconuenienti.

Contra modum ab Aref. adductum est, quod ponit effectus vniuocos à sua causa conseruari vera causalitate, quod esse falsum ostendimus disp. 7. Phys. q. 2. quia sunt eiusdem perfectionis, nec in indiuiduis eiusdem speciei adest ordo essentialis. Tum quia si calidum vt sex applicaretur frigido vt duo in medio frigido vt quatuor, certè medium euadet frigidum vt duo, qui duo gradu frigoris non conseruarentur ab illo frigido, aeque enim permanerent, siuè frigidum esset, siuè non, ergo ab illo nequeunt in esse dependere, conseruatio enim in esse dicit essentialem dependentiam. Tū quia in calido vt sex essent etiam duo gradus frigoris, ergo non magis gradus frigoris in medio conseruarentur à passo frigido vt duo, quàm à frigore calidi vt sex.

54 Communior responsio, quam afferunt Pompon. Tol. Conimbr. Run. Auersa, & alij, licèt non satis, nec eodē modo ab omnibus explicetur, est, negādo sequelam idem moueri motibus cōtrarijs in gradibus intensis, & ad primā probat. de parte repassa, respondent hāc partem, dum durat reactio aquae, non calefieri à parte non repassa, quamuis haec agat in aquam, non enim est necesse vt in omnibus casibus agens prius agat in propinquius, quàm in remotius, si propinquius est indispositum. Pro clariori notitia huius respons. not quod quando agens agit in passum, partes agentis internae non transmittunt actionem in passum per partes externas, sed immediatè omnes simul attingunt passum per modum vnius agentis, sic pars ignis non repassa non agit in aquam media repassa, per quam diffundat suam actionem, sed ambae immediatè per modum vnius, propter, quod pars repassa repatiatur à passo, non impedit, quin pars non repassa agat in aquam; solum est dubium cur haec non agit prius in partem repassam propinquiorem, deinde in aquam, cum repassa sit dissimilis, & magis applicata non repassae, quàm aqua. Ad quod dicimus impedimentum esse aquam reagentem, quae in causa est, vt non repassa non agat; etenim cum ignis, & aqua sint debitè applicata, agent ad inuicem, nisi vnum ab altero impediretur, ignis autē nequit impedire, nè aqua in ipsum ignē agat, vel enim impediret per resistentiā formalem caloris partis repassae, vel per resistentiam actiuam caloris totius; nō primum, quia resistentia formalis actualis non est sufficiens ad hoc impedimentum, vt vidimus q. 1. art. 2. Neq; 2. quia calor per resistentiam actiuam dicitur impedire actionem contrarij, in quantum debilitat illius virtutem actiuam, itavt eadem proportione impedit, qua debilitat, seu minuit destruendo virtutem contrarij, quare si destruit totaliter, etiam totaliter impedit, si partialiter, taliter quoque impedit; cum igitur pars non repassa, si deberet in repassam agere, hoc deberet efficere impediendo virtutem actiuam aquae producentem frigus, & hanc non impedit actiua resistentia, nisi paulatim, non enim statim totaliter illam destruit; hinc est, quod licèt aliquo modo impediat, non tamen omnino, vnde necesse est, vt aliquantū ab aqua patiatur, quamuis etiam agat in aquam. Negamus igitur partem non repassam prius debere agere in repassam, quam agat in aquam; nec vrget immediata applicatio propter impedimentū actionis contrarij; neque secundum nos implicat hanc actionem aliquo modo in distans ex dictis disp. 7. Phys. q. 4. art. 3. Quod etiam ipse Calculator admittere debet, dum enim concedit dari reactionem, sed non secundum eandem partem, iam admittit partem aliquam sufficienter applicatam agenti, in quam

tamen agens non agat.

55 Sed contra hanc respons. instat Ares. Tum quia non est perceptibile contraria esse propinqua, & ad inuicē non pugnare, cum sint agentia naturalia. Tum quia si pars repassa esset à non repassa seiuncta, iam ab aqua vinceretur, sed propter vnionem cum nō repassa non vincitur, signum euidens non repassam agere, & adiuuare repassam. Tum 3. si pars non repassa posset agere non agendo in repassam, posset producere calorem vt octo, absq; eo, quòd agat in medium, quod est falsum. Resp. contraria illa pugnare per resistentiam actiuam, non enim pars non repassa potest immediatè agere in repassam producendo calorem, & expellendo frigus introductum, nisi prius remoueat impedimentum, quod est agens contrarium actu agens, remouet autem impedimentum debilitando, & minuendo virtutem ipsius, hinc est, quod superato contrario reducit postea partem repassam ad pristinum statum. Ad 2. concedimus partem illam destructam fore, si esset seiuncta, concedimus quoque à non repassa iuuari, non quidem per calefactionem in illam, sed in aquam, qua minuit, & debilitat virtutem aquæ, vnde successu temporis destruitur, & superatur. Ad 3. non esse inconueniens si in medio foret aliquod impedimentum, vt fusè ostendimus disp. Phys. cit.

56 Ad aliam confirm. Calculatoris desumptam à medio interiecto inter agens, & passum, dicimus cum communi, medium vel carere vtraq; forma ab agente, & reagente producibili, & sic vtrumq; in illud aget actionibus contrarijs secundum quid, scilicet quo ad gradus compossibiles qualitatum, deinde pars medij calefacta vnitur calido, cum quo constituit vnum agens, & pars medij frigida constituit cum aqua v.g. vnū agens igni contrarium, quæ propriè sūt agentia proxima, & immediata, quæ est vna ex conditionibus requisitis ad reactionem, vt diximus; idem dicendum si medium est in qualitatibus simile agenti, & reagenti; at si excedit qualitatem vnius, sic agens dissimile aget in mediū producendo intensionē qualitatis proportionatam propriæ intensioni, & aliud agens cum medio per modum vnius reaget in illud, ac si essent duo agentia proxima, & immediata; nec valet, quòd ait Auersa medium non debere tanquā coagens vniri cum principali agente, sed totam actionem solum ab isto prouenire, non à medio; hoc enim esse falsum ostendimus disp. 7. Phys. cit. Aliud argumentum Calculatoris, quod latè prosequitur Burlæus adduximus, & soluimus q. 1. art. 2.

57 Secundò, principaliter arguitur contra reactionem. Tum quia sequeretur, quòd nunquam agens posset perfectè assimilare sibi passum, quia semper debilitaretur, & consequenter non potest reducere passum ad illum gradū, quem habebat. Tum 2. idem respectu eiusdem esset simul in actu, & in potentia, nobilius, & ignobilius, esset in actu, & nobilius respectu passi, quia agit in ipsum, esset in potentia, & ignobilius respectu eiusdem, quatenus repatitur. Tū 3. potest aliquod agens applicari alicui passo ita paruo, vt nullam respectu illius habeat potentiam agēdi, ergo in hoc casu nulla daretur reactio. Tum 4. aqua calefacta nequit agere in frigidam, & tamen interueniunt omnes conditiones assignatæ, ergo non semper erit reactio, antec. prob. frigus aquæ non solum resistit resistentia formali, sed etiam substantia aquæ per influxum conseruatiuum resistit, sed actio substantiæ longè maioris virtutis est, quàm quælibet accidentis actio ex Sco. 4. d. 12. q. 3. R. & S. ergo quia actio prouenit semper à proportione maioris inæqualitatis, nequit calor existens in aqua corrumpere frigus alterius aquæ. Tum 5. in eo instanti, in quo ignis, & aqua applicantur, habent omnes gradus caloris, & frigoris, vt sic enim applicantur, & applicati præsupponuntur actioni; ergo si in illo instanti ad inuicem agunt, debent amittere aliquid propriæ qualitatis, ergo ea-

dem qualitas in eodem instanti esset, quia præsupponitur actioni,& nō esset, quia per actionem destrueretur. Tum 6. vel reagens agit per gradus qualitatis, quos deperdit actione contrarij, & hoc non,quia ratio formalis agendi pręsupponitur actioni,vel per alios gradus, quos retinet,& neq; hoc, quia secundū istos gradus non contrariatur agenti; aliter ab ipso paterentur; tum quia iam admittitur reactio non secundum eandem partem, sed secundum diuersam. Tandē omne agens magis appetit propriam conseruationem, quàm destructionē contrarij,ergo si non posset istud destruere, nisi ab ipso pateretur, certè se abstineret ab actione in ipsum,nè deinde reactione ipsius destrueretur.

58 Resp. ad 1. quòd loquendo de agente per virtutem connaturalem, quādo valde superat in intensione passum, poterit perfectè illud sibi assimilare,nā licet reparatur, parta victoria de contrario,& remoto impedimento,reducit se ad pristinum statum, & tunc poterit passum totaliter assimilare sibi. Vel dicendum quandoq; non esse hoc inconueniens, imò necessarium propter varias operationes exercendas, & generationes per miscibilium mixtionem,qua omnium miscibilium refranguntur vires; quæ est vna causa finalis, propter quam fuerit à natura instituta reactio. Ad 2. esset quidem in actu,& in potentia,nobilius,& ignobilius respectu eiusdem, non tamen secundum idem, nam esset in actu, & nobilius per virtutem actiuam, in potentia, & ignobilius per potentiam receptiuam. Dices etiam esset in potentia per virtutem actiuā,quia secundum ipsam patitur, quatenus per actionem contrarij debilitatur. Resp. propriè aliquid dicitur in potentia,quia recipit formam,quod si ex hoc sequatur corruptio alterius, est de per accidens, attamen non erit in actu secundum partem illam virtutis,quam amittit. Ad 3. quamuis aliqui negent antec. verius est concedendum, non enim ad agendum sufficit quælibet actiua virtus, nec eadē potens est agere respectu cuiuslibet,vt dicemus q. seq. non enim apparet, quo pacto ala muscæ, aut exiguum stuppæ in fornacem proiectum possit in ignem reagere;& in his casibus deficit vltima conditio, non enim ambo habent potētias actiuas proximas. Ad 4. quod maximè vrget in principijs Scoti, fusè diximus disp.7.Phys.q.6. art.2. & 3. vide ibi,nè eadem bis repetantur. Ad 5.non solum impugnat reactionem,sed etiam actionem quamlibet instantaneam, ad quam præintelliguntur agens, & passū applicata; quare dicimus actiones inter contraria non fieri in instanti,sed in tēpore,nec incipere intrinsecè,sed extrinsecè, & ideo in instāti applicationis nulla est actio secundum partes diuisibiles qualitatis, vt dicemus fusius disp. seq.q. 5. Ad 6. passū reagere per gradus,quos habet,per quos actiuè contrariatur agēti, nec obid secundum illos debet pati ab agente,quia agens actione successiua non statim agit in omnes gradus qualitatis contrariæ; nec etiam negatur reactio secundum partem eandem, nisi de parte qualitatis intelligas,quo sensu verum est qualitatem non simul per eandem partem agere,& pati;at hæc est locutio impropria,sermo enim est de parte subiecti, quod verè dicitur pati,& de isto dicimus posse agere, & pati, agere quidem per qualitatem existentem,pati per qualitatem de nouo receptam. Ad 7. omne agens appetit conseruationem propriæ speciei,& ideo appetit producere sibi simile, qua ratione per accidens appetit destructionem contrarij; quòd autem deinde repatiatur, hoc prouenit propter actiuitatem alterius contrarij; quæ actiones sunt conformes naturæ vniuersali, vt conseruetur multiplicitas specierum mixtorum; tum quia ista agentia naturaliter agunt, quando sunt applicata, idcircò nequeunt suspendere propriam actionem, nè in agendo repatiantur.

QVÆSTIO IV.

De sphæra actiuitatis agentis.

59 Certum est dari sphæram actiuitatis agentis, idest ambitum quendam, intra quem omne agens agat, & vltra quem non se extendat, qui ambitus dicitur sphæra, vt diximus q. 2. art. 1. eo quia agens omne sphæricè agit, & suam actionem diffundit, habetq; se ad instar puncti in medio collocati: quæritur modo, quomodo agat in hac sphæra, an immediatè in totam sphæram, an solum in aliqua parte imediatè, in alijs verò immediatè: deinde si in tota sphæra immediatè agit, quo pacto producit qualitatē scilicet an in omni parte producit qualitatē similem, & æqualem in gradu, an solum in parte viciniori, in remotiori verò remissiorem, an tandem in nulla parte producat æqualem qualitatem, sed semper remissiorem: loquimur autem de agente in ordine ad passum eiusdem rationis, nam si est alterius rationis, poterit in remotius agere perfectiori modo ex disp. 7. Physf. q. 4. artic. 3.

Quò ad primum, quamplures è Thomistis negant agens agere immediatè in totam sphæram, sed mediantibus partibus, quatenus in parte viciniori producit qualitatem, quæ pars agit in remotiorem, hinc agens ista mediante in remotiorem dicitur agere; citatur præcipuè pro hac sent. Gillius lib. 2. tract. 9. c. 5. n. 3. & 4. & Murcia 2 Physf. disp. 4. q. 6. §. *Dico* 2. Opposita opinio est Scoti in 2. d. 13. q. vn. in fin. estq; communis apud Recentiores licèt sit postea aliquod dissidium, an agens sit totalis causa, an verò partialis, itavt pars propinquior etiam concurrat cum agente ad actionem in remotiorem. Quò ad 2. Hurt. disp. 9. Physf. sect. 7. & Arriag. disp. 3. de gen. sect. vlt. negant in qualitatibus agens producere in qualibet parte sphæræ qualitatem similem in gradu, sed sēper remissiorem, licèt ille disp. 2. de gen. § 14. & iste disp. 2. de gen. n. 26. oppositum asserant. Alij verò solum admittūt in superficie ambiente ipsum agēs qualitatem æqualem qualitati agentis, non verò in partibus sphæræ. Alij licèt in principio actionis doceant agens semper in prima superficie producere intēsiorem calorem, quàm in partibus, progressu tamen temporis asserunt agens partem aliquam sphæræ sibi æque assimilare, ita Conimbr. 1. de gen. c. 5. q. 6. art. 3. & 1. Cæli c. 11. q. 1. in fin. á quo dicendi modo solum differt Rùu. 1. de gen. tract. de react. q. 6. quòd non admittit posse agens in prima superficie ambiente producere intensiorem qualitatem, quā producat in partibus sphæræ; tamen Auersa q. 39. sect. 5. omnes has opiniones veras putat, itavt agens possit omnibus his modis agere ex diuersitate vel actiuitatis, vel dispositionis subiecti, aut applicationis.

60 Dicimus 1. agens immediatè agere in totam sphæram, quandoq; quidem, vt causam totalem, quandoq; verò vt partialem; ita Scot. cit. tetigimus autem hanc concl. disp. 7. Physf. q. 4. art. 3. exactius hic ostendemus; & quidem quòd immeditè agat in totam sphærā, patet, quia vel agens immediatè agit in aliquam partem sphæræ, vel solum in superficiem ambientem, si primum, cū illa sit pars diuisibilis, & per consequēs habeat partes propinquiores, & remotiores agenti, iam agens immediatè ageret in aliquam partem distantem, ergo etiam in omnes partes sphæræ posset immediatè agere, patet conseq. ratio enim cur aduersarij negant hanc immediatam actionem, est, quoniam ageret aliqualiter in distans, ergo si hæc immediata actio admittitur in aliqua parte, poterit etiam concedi in tota sphæra. Tum quia pars illa, in quam immediatè agit, dicetur agentis sphæra. Si solum agit in superficiem, ergo nō posset actio vlterius progredi, nam indiuisibile, qualis esset qualitas in superficie producta, nequit diuisibile producere scilicet qualitatem receptam in partibus. Tū quia

adhuc

adhuc qualitas superficiei, quia ageret in partem sequentem saltim indeterminatam, deberet agere in distans.

61 Deinde, quòd aliquando sit causa totalis, vt pars propinquior non coagat cum principali agente in remotam, probat Doctor cit. exemplo de lumine, ait enim *lumen genitum dato, quòd posset causare alind lumen, tamen luminare præsens est maioris virtutis, quàm lumen genitum, & ita præuenit ipsum lumen in agendo in partem remotam;* quandocunq; ergo agens præuenit partem propinquiorem in agendo circa remotam, semper erit causa totalis, nam post actionem agens vniuocum nō amplius agit, & supra dictis; solum est difficultas in explicatione huius præuentionis agentis; hæc autem tunc est, quando agens simul intelligitur applicatum in vtramq; partem, ita vt in vtramq; agat, cum enim ad agendum prærequiratur existentia agentis, vt pars propinquior possit coagere cum agente in remotā, debet prius in se recipere qualitatē ab agente, deinde coagere; sed quia agens simul tunc agit in remotam, quādo pars propinquior est potens agere, reperit partem remotiorem ab agente principali assimilatam, ideoq; nō agit. Ex quo etiam patet quomodo agens sit quādoque partialis causa, cū scilicet pars propinquior intelligitur potens agere, quia scilicet prius agens produxit qualitatē in illam, puta si in aere ab igne calefacto poneretur corpus frigidū, tunc tàm ignis, quàm aer agerent in illud corpus, vt diximus disp. cit. vel quando agens propter obstaculum, vel aliud impedimentum non agit in remotiorem partē, sed tantum in propinquiorem, si deinde remoueretur impedimentum, agens simul cum parte proportionaliter tamen agerent in remotiorem.

Dices, si quandoq; pars potest cum agente principali coagere, ergo nō posset afferri ratio, quare impediatur productio luminis, dum obijcitur corpus opacum, vt quando obijcitur manus soli, vel candelæ, fit vmbra in eam partē, quæ directè est contra manum ipsam; prob. seq. quia extra, & circa manum est aer illuminatus, ergo poterit partem vmbrosam illuminare contra experientiam. Hoc argumentum valde torquet Hurt. cit. & omnes illos, qui productionem luminis à luce vniuocam ponunt: dicimus autem conclusionem nostram intelligi debere de agente vniuoco, ita vt pars sit eiusdem rationis, & actiuitatis specificæ cum agente principali, vt est aer calefactus respectu corporis calidi, non de agente æquiuoco, sicut est lux respectu luminis, vt diximus disp. 2. de Cęlo q. 5. quapropter lucidum immediatè totum lumen primarium in aeris sphæra producit, hoc autem lumē non est alterius luminis eiusdem rationis productiuum, sed luminis tātum secundarij, quale est, quod, vbi est vmbra, reperitur, & hoc lumen producit aer illuminatus in partem directè oppositam obstaculo, & hac ratione Doctor cit. cōditionatè loquitur scilicet *dato, quod posset causare aliud lumen,* quia vt ipse supra ostenderat, non est lumen productiuum alterius eiusdem rationis, idcirco exemplum istud de lumine apud nos non habet multum difficultatis, vt apud aduersarios.

62 Dicimus 2. si non adsit impedimentum ex parte medij, non implicat, imò quandoq; contingit agens producere æqualem qualitatem tantum in superficie ambiente, aut saltim intensiorem, quàm in cæteris partibus medij. Hæc concl. est contra Ruu. & prob. si calidum v. g. vt quatuor esset cū alio corpore capaci caloris vt 4. & non resistente penetratum, produceret in illo calorem vt 4. patet, quia omnes illi quatuor gradus sunt actiui totidem graduū, subiectum supponitur capax, non resistens, aut reagens, vt simul concurrant ad effectum medium, item est perfectissimè approximatum, quia penetratum; hoc etiam concedit Ruu. ex quo inferimus idem de superficie ambiente, quia secundū extremas superficies cōtinens, & contentum sunt simul, vt pa-

ter ex definitione contigui, ita vt superficies illæ sint penetratæ; vel nè fiat vis in verbis, sunt ita approximatæ, ac duo corpora compenetrata, ergo si non adsit impedimentum, & resistentia, produceret calorem vt 4. vel si propter resistẽtiam contrarij non posset producere æqualem calorem, producet saltim intensiorem in superficie, quàm in partibus medij, prob. quia medium, & corpus calidum secundum partes non sunt simul, secundum superficies sunt simul, ergo perfectius aget in superficiem, quã in partes, quia quo maior est approximatio, eo perfectior est actio.

Resp. Ruu. neg. paritatem de superficie, & partibus, eo quia superficies non est capax perfectioris effectus, & intensionis, quàm sint partes, quia per se nec agit, nec patitur, sed solum hæc conueniunt illi per participationem corporis, quod terminat, eo quia indiuisibile non est per se mobile, quapropter solum recipit effectum eiusdem intensionis cũ partibus; aliter darentur indiuisibilia intensionis qualitatis à partibus separata naturaliter, quod est falsum. Sed iam contra ipsum Ruu. ostendimus disp. 15. Phys. q. 8. art. 1. indiuisibile esse mobile, nec minus alterari, quàm partes in cõtinuo, vnde si esset separatum, per se moueretur, ergo dum est in continuo propriam acquirit intensionem. Tum quia falsum est ex nostra opinione sequi indiuisibile separatum extare à partibus formæ, vt mox dicemus.

63 Cõtra arguit Ruu. data hac sent. sequeretur indiuisibile naturaliter à continuo separari, quod est falsũ, seq. prob. quia in partibus profunditatis si reciperetur calor vt tria, & in superficie indiuisibile caloris vt 4. hoc indiuisibile nullas partes terminaret, nam ex se est terminatiuum caloris vt 4. talis autem in partibus profunditatis non datur, ergo esset à partibus separatũ. Tum quia hæc qualitas maior in superficie nõ posset acquiri nec per motum, nec per mutationem, ergo non datur, antec. prob. non per mutationem, quia successiuè producitur; nec per motum; quia vel motus iste est idem numero cum motu totius corporis, & hoc non, quia est in subiecto realiter distincto, & ad terminum realiter distinctum; vel est numero distinctus, & hoc non, quia indiuisibile non distinguitur numero à proprio continuo, ergo si subiecta horum motuum non sunt distincta numero, neq; motus; vel tandem partialiter distingueretur numero à motu partium; quod est falsũ, quia terminus productus per talem motum non est pars termini motus earundem partium, nec terminatiuus illarũ, vt dictum est.

Resp. hoc argum. retorqueri posse de superficie continuante qualitatem intensam per medium vniformiter difformem, qualitas enim hæc ita se habet, quod pars quælibet propinquior agenti est intensior, remotior est remissior; nec pars aliqua potest assignari ęque intensa, signetur igitur superficies media, in hac erit determinata intensio, in partibus propinquioribus erit qualitas intensior, in remotioribus remissior; sit igitur intensio superficiei vt 4. hoc indiuisibile nequit terminare intensionem partis remotioris, quia in hac non reperitur calor vt 4. quem potest illud indiuisibile terminare, sed minor, neq; terminabit intensionem partis propinquioris, quia hæc est maior, quam vt 4. ergo indiuisibile separatũ; simile argum. adduximus ex Auersa contra indiuisibilia extensiua quantitatis disp. 9. Phys. q. 2. art. 5. quod est quintum princip. de corpore perfectè piramidali, in quo superficies media vel esset æqualis, vel maior, vel minor partibus illius pyramidis. Idcircò dicimus vt ibi, quod excessus iste intensionis superficiei supra intensionem partium non est determinatus, quod decepit Ruuium, sed indeterminatus, quatenus scilicet in qualibet parte post superficiem assignabili non reperitur qualitas intensa, vt in superficie, sed minor, & remissior, sicut locans, & locatũ secundum superficies sunt æqualia, at secundum partes locans excedit locatum,

tum,quia quælibet pars post superficiē assignabilis est maior locato, nō tamen sequitur superficiem esse à partibus separatam; sic dicimus intensionem superficiei esse terminum intensionis partium;& cum ait,calor vt 4.est terminus caloris vt 4. qui in partibus non adest; dicimus in partibus esse calorem interminatum,cuius terminus est indiuisibile intensiuum superficiei, qua ratione nequit dici neq; vt 4. neq; vt tria, hæc enim significant calorem terminatum, sed solum dicitur calor non vt 4. sed remissior, & remissior indeterminatè, nec est de ratione indiuisibilis superficiei terminare calorem vt 4. hoc enim implicat, eo enim ipso, quod dicitur vt 4. signatur determinatus calor,cui non conuenit denuò terminari; sed reddere calorem terminatum vt quatuor,qui ex se esset interminatus. Hinc patet ad 2. indiuisibile hoc acquiri per eūdem motum totalem,quo tota qualitas acquiritur,sicut etiam est terminus totius qualitatis per motum acquisitæ.

64 Dicimus 3. quamuis possit concedi aliqua accidentia in tota sphæra vniformiter ab agente produci,regulariter tamen, & vt plurimum vniformiter difformiter producuntur ab agente tàm in principio,quàm in fine actionis, itavt non adsit pars aliqua sphæræ, in qua producatur qualitas æqualiter intensa.Quòd adsint qualitates aliquæ æqualiter intensæ producibiles in tota sphæra tàm in parte vicinori, quàm remotiori,fortè probari potest ex quibusdam virtualibus qualitatibus,vt est virtus in magnete impressa ab astris, & à magnete in ferro,nō enim apparet,quæ vniformis difformitas reperiatur in hac attractione;nec etiam si oppositum sustinere quis vellet, posset validè oppugnari, vt enim sæpè diximus, quod aliqua forma sit actiua,& tali,vel tali modo agat, nonnisi ab experientia dignosci potest, & à posteriori.

Quòd autem vt plurimum qualitates producantur vniformiter difformiter, & æqualiter inæqualiter,hoc est,in parte proximiori intēsior, in remotiori remissior habita proportione ad maiorē, vel minorem distantiam,patet experientia, lignum enim calidius est in parte propinquiori igni, quàm in remotiori, lumen in parte propinquiori est intensius, & quo magis à luminoso recedimus, experimur remissius lumen; cuius ratio est, quia ad actionem requiritur approximatio, ergo maior approximatio erit causa intensioris effectus, si est susceptiuus intensionis, & remissionis, & quia maxima approximatio naturaliter possibilis est contiguitas, quæ adhuc stat cum distantia,cōtigua enim distant loco, solum penetratio excludit omnem distantiam, hinc est, quòd nequit agens in parte aliqua sphæræ etiā contigua producere qualitatem æqualem in intensione, nam hæc pars etiam distat;& hoc tàm in principio, quàm in fine actionis, quia semper est distans. Dices cum Conimbr. non prouenire hanc vniformem difformitatem ex distantia, sed ex indispositione subiecti, quæ in fine actionis tollitur, & superatur, vnde si calido vt 4. applicaretur subiectum absq; frigore, statim induceret in subiectum calidum vt quatuor in toto subiecto. Contrà,quia lumen non habet contrarium, & tamen in aere eodem modo disposito inducitur vniformiter difformiter propter maiorem,vel minorem distantiam. Dices cum Ruu. hoc impedimentum perfectæ approximationis tolli posse per maiorem dēsitatem agentis, densitas enim est causa, cur agens citius,remotius, & fortius agens agat,vt diximus q.1. art.1. Contra si densitas ita augeret actionem,vt possit supplere approximationis defectum, & æqualem intensionem in aliqua parte sphæræ producere, ergo ita poterit densitas augeri, vt non solum respectu alicuius partis,sed respectu totius sphæræ æqualem producat intensiuam qualitatem, quod est contra experientiam, quæ in proposito est præcipuum fundamentum nostræ conclus. Cui accedit, quòd si agens in aliqua parte sphæræ pro-

produceret æqualem qualitatem, tunc hæc pars vnita agenti principali vnum agens totale maius conficeret, ergo si prius agens principale potuit producere æqualem qualitatem, multò magis postea in aliam partem poterit causare, sicut enim densitas est conditio agendi citius, velocius, & fortius, ita etiam magnitudo, quapropter nunquam finitetur agentis actio, & actiuitatis sphæra, sicut experimur in igne, qui in infinitū aget ignendo, si semper apponeretur nouū cōbustibile; & quò maior est ignis, eò remotius agit, hoc autem in qualitatibus non experimur, ergo debemus dicere semper agens agere in tota sphæra vniformiter difformiter.

65 Contra istam conclus. instatur, quòd possit agens producere sibi simile in qualitatibus. Tum quia omnes gradus agentis sunt actiui, & approximati, ergo omnes habebūt proprios effectus, ergo poterunt omnes producere effectus similes. Tum 2. ignis producit in stuppam calorem vt octo, quia talis est dispositio ad formam ignis, ergo calor ignis saltim in fine actionis habet effectum similem. Tum 3. agens substantiale producit formam substantialem æqualem, ergo etiam accidens. Tum 4. densitas auget intensionem actionis, itavt plus valet calor vt tria in ferro, quàm in aere, quamuis non possit producere calorem vt 4. ex quo sic arguit Ruu. densitas supplet defectum approximationis, agens enim densius agit remotius, quàm rarius, ergo sicut maior approximatio facit intensiorem actionem, ita maior densitas; sed quando approximatio est perfecta, & maxima, itavt agens sit cum passo penetratum, causatur in passo, qualitas æquè intensa, ita poterit densitas taliter augeri, vt suppleat defectum huius perfectæ approximationis, & consequenter saltim in aliqua parte sphæræ agens sic densum producere æqualem qualitatem. Tum 5. saltim actione reflexa poterit agens perfectè sibi passum assimilare, nam si actione directa calidum vt 4 produceret in certa parte sphæræ calorē vt tria; poterit actione reflexa producere calorem vt vnum. Tandem multoties Scotus videtur admittere calorem producere alium sibi similem in gradu, sic in 1.d.17.q.3.& 4.d.12.q.2.& alibi frequenter, quem etiam loquendi modum nos pluries admisimus, imò adest experientia in sono, qui æquali velocitate, & intensione percipitur ab aliquibus. l. per quatuor, vel decem passus distent ad inuicem; & de lumine Solis, æquale enim apparet in imis vallibus ac in altissimis montibus.

66 Resp. ad 1. concedendo omnes gradus agentis esse actiuos, & actu agere, negamus tamen omnes producere similem effectum propter defectum perfectæ approximationis; itavt si calor productus sit vt tria, totus producitur à calore vt 4. quamuis non sit adæquatus effectus. Ad 2. negamus ignem producere prius calorem vt octo ante introductionem formæ substantialis, quia vt dicemus disp. seq. q. vlt. cū minori calore introducitur in subiecto forma ignis quæ deinde est causa caloris vt octo. Ad 3. neg. paritas, ratio præcipua est experientia, videmus enim ignem comburere stuppam distantem, per calorem tamen calefacere in parte propinquiori vniformiter difformiter; tum quia qualitas suscipit magis, & minus, non sic substātia, idcirco approximatio in qualitate potest esse causa maioris intensionis; tum quia vt notat Arriaga, rationabiliter à natura sic sunt ista agentia instituta, si enim substantia ageret vniformiter difformiter, substantia producta esset imperfectior, nec posset aliunde suppleri hæc imperfectio, hinc breui finirentur generationes substantiales; at imperfectio accidētis producti suppletur à forma substantiali; calor enim vt octo licet producat solum calorem v g. vt septem, hic tamen sufficienter disponit subiectum ad formam ignis, à qua deinde causatur calor vt octo. Ad 4. densitas agentis solummodo potest supplere defectum approximationis naturaliter

taliter possibilis, quæ est contiguitas, non penetratio; tum quia sufficit, vt agēs extendat propter densitatem vlterius sphæram actionis. *Si dicas*, agens vt 4. extendendo intendit, ergo si prius poterat agere in sphæram palmarem, & in parte contigua producere calorem vt tria, si propter densitatem possit agere in sphæram bipalmarem, in prima parte produceret calorem intensiorem, etiam vt 4. Dicimus sufficere, vt hanc æqualē qualitatem producat in superficie ambiente, in qualibet tamen parte semper qualitas erit remissior propter distantiam; & hoc quia experimēto docemur qualitatem produci vniformiter difformiter; quare sicut si admitteretur calidum vt 4. posse calorem vt 4. producere, tamen etiam si augeretur, vel addensaretur, non ob id produceret intensiorem calorem, quia simile non agit in simile, quod solum experientia comprobatur, idem in proposito dicendum. Ad 5. concedimus totum, conclusio enim nostra intelligitur de actione directa. Ad 6. nunquam ex professo Doctor hāc quæstionem determinauit, sed claritatis gratia tanquam exemplum ab aliquibus admissum assumpsit, vt facilius probaret qualitatis augmentum, vel actiuitatem, quod etiam nos sępe sæpius obseruamus. verum est tamen, quòd hæc vniformis difformitas non est vbiq; valde perceptibilis, nec ad quamcunq; minimam distantiam, vt patet in exemplis allatis de sono, & lumine; attamen sensus corrigi debet à ratione; quamuis exemplum de lumine Solis parum vrgeat, quia hìc agit Sol non solum directè, sed etiam reflexè. Quomodo autē agens terminet propriā actiuitatis sphæram, commodiq; dicemus q. seq.

QVÆSTIO QVINTA.

De terminis potentiarum.

67 Actionem, & passionem versari inter potentiam actiuam agētis, & passiuam subiectū clarū est; quoniam autem hæ potentiæ sunt finitæ, & limitatæ quo ad entitatem, consequenter quo ad actionem, & passionem aliquem terminum habebunt, idcirco pro complemento huius disp. de illis termini s videndum est. Primò autem est supponendum dari potentiam actiuam, & passiuam; insuper potentiam resistitiuā, actiuam, & passiuam, seù formalem ex dictis disp. præced. q. 4. dari quoq; obedientialem potentiam actiuam, & passiuam, de qua egimus disp. 7. Phys. q. 6. art. 5. Deinde supponendum est ex disp. 9 Phys. q. 3. terminos rerum esse quatuor, duos extrinsecos, duos intrinsecos tàm versus magnitudinem, quàm versus paruitatem; terminus extrinsecus magnitudinis appellatur *minimum quod non*, & est quantitas illa, ad quā nequit res peruenire, benè tamen esse potest sub minori; terminus intrinsecus dicitur *Maximum quod sic*, & est quantitas illa, quam res potest habere, non tamen aliam maiorem; terminus intrinsecus paruitatis est *Minimum quod sic*, scilicet quantitas illa, sub qua res potest esse, non tamen sub minori; terminus extrinsecus est *Maximum quod non*, idest quantitas illa, sub qua res nequit esse, sed benè sub maiori; qui termini aliud non significant nisi indiuisibilia terminantia quantitates illas, quas etiam connotant; & quia principaliores difficultates sunt de potentia actiua, ideo prius de terminis potentiæ actiuæ, deinde de terminis aliarum potentiarum agemus.

68 Multipliciter verò actiua potentia terminata intelligi potest, primò quò ad perfectionem effectus, an scilicet possit quemcumq; effectum perfectiorem in infinitum producere, an verò solum quendam finitæ, & limitatæ perfectionis. Secundò, quò ad pluralitatem actuum, si scilicet potest simul plures actus habere, an vnum solum. Tertiò, quò ad propriam quantitatem molis, num quælibet magnitudo agentis sufficiat ad agendum, vel determinata requiratur, qui etiam minus tantum agenti corporeo conuenire potest; item quò ad

ad quantitatem virtutis, qua agens debet passum excedere ex dictis q. 1 1. art. 2. tandem quò ad extensionem sphæræ, si. s. possit agere in quacunq; distantia, vbi etiam dubitari solet de intensione, quando effectus vniformiter difformiter producitur, quomodo producatur in termino sphæræ, & hic terminus soli potentijs transeunter agētibus assignari potest, non agentibus immanenter.

69 Quò ad primum terminum, nemo dubitat, quamlibet actiuam potentiam naturalem esse determinatam versus maximum termino intrinseco, non enim potest quemcunq; effectum producere perfectiorem, actiuitas enim sequitur entitatem, ergo sicut entitas causæ finita est & limitata, ita erit actiuitas, aliter effectus excederet suam causam; hic autem terminus erit intrinsecus & *maximum quod sic*, quia potens pertingere gradum aliquem poterit etiam attingere indiuisibile terminans, & cōplens gradum illum, vt dictum est disp. 9. Phys. cit. hoc autem est habere terminum intrinsecum; tum quia sicut quælibet res in sua entitate est perfecta, & completa, ita etiam completi effectus, & perfecti erit productiua. Idem etiam dicendum versus paruitatem, quia perfectio entitatiua rei consequitur essentiam eiusdem, & consequenter sicut determinatam exigit essentiam, ita determinatam perfectionem, vt non possit esse sub quacunq; minori.

Dices potentia actiua debet proportionari passiuæ, sed hæc nullum habet terminum magnitudinis, quia potest quamlibet perfectiorem effectum recipere, ergo idem de potentia actiua dicendum. Tum quia si centrum in infinitum distaret, & ad illud fieret naturalis motus, grauitas, quæ est principium illius motus, in infinitum intenderetur, sicut motus in infinitum velocitaretur. Resp. neg. min. de potentia passiua naturali, vt dicemus infra. Ad 2. patet ex dictis disp. 3. de Cælo q. 3. n. 51. motum non velocitandum in infinitum, quia impulsus à grauitate causatus non intenderetur in infinitum; tum quia non tantum duraret, sed successiuè secundū partes destrueretur; vt ibi diximus.

70 Sed contra hunc modum dicendi instat Ruu. 1. de Cælo tract. de termi. potent. q. 1. quod si motus naturalis fieret velocior propter nouum impulsum à grauitate causatum per motum tanquam per conditionem requisitam, vt ibi diximus, sequeretur motum esse priorem impulsu, quia esset conditio prærequisita, & posteriorem, quia esset effectus impulsus. Neq; dicas, motum secundum priorem partem præcedere impulsum, qui causaret motum secundum posteriorem. Non valet, quia productio impulsus inciperet cum motu, itaut in eodem instanti non est motus, nec impulsus, immediatè post erunt, ergo si sunt simul duratione, & impulsus est naturaliter causatiuus motus, iam motus erit prior, & posterior. Tum quia in toto tempore sequenti est motus, & est impulsus, & motus secundum omnes partes ponitur naturaliter productiuus impulsus, qui etiam est naturaliter causatiuus motus, ergo totus motus secundum omnes partes est causatus ab impulsu, & totus impulsus à motu, et go idem respectu eiusdem esset prius, & posterius.

Resp. nunquam motum secundum eandem partem esse conditionem prærequisitam & effectum impulsus, sicut habitus est naturaliter causatiuus actus, & actus etiam producit habitum, non tamen secundum candem partem, etiāsi ab actu continuato per tempus intenderetur successiuè, sicut igitur in hoc casu oporteret distinguere partē actus causantem habitum, & partem ab habitu postea causatam, idem de motu, & impulsu dicendum; & ad 1. impugnat. dicimus, statim incipere productionē impulsus, hunc tamen non statim causare motum, quia ad causādum, vt mox dicemus, requiritur determinata quantitas molis, & virtutis; Per hoc patet ad 2. quælibet enim pars impulsus est per motum causata, non tamen quælibet

pars

pars motus est ab impulsu causata, quia non prior pars; nec quælibet pars impulsus causat motum, quia vltima pars, cum mobile incipit quiescere, non causat motum. vide disp. cit. de Cælo.

71 Quò ad numerum actuum adhuc potentia est determinata, quamuis enim successiuè, dummodo non remittatur in actiuitate, possit semper aliam, & aliam habere actionem, si de nouo semper applicetur alteri passo; tamen simul nonnisi vnicam potest habere, & quandocunq; egit in vnũ passum actione propriæ actiuitati adæquata, nõ amplius in illud agit, quia iam illud perfectè sibi assimilauit; hinc videmus, quòd quando agens est impeditum in sua sphæra, agit reflectendo, quo pacto non ageret, si non foret impeditum, signum euidens esse ad vnam actionem determinatum; solum dubitari potest de potentijs animæ, præcipuè de intellectu; sed de hoc in lib. de an. sufficit, quòd agens corporeum, & naturale ita se habeat, de quo in præsenti præcipuè est sermo; tum quia nec intellectus potest simul multos actus producere, sed aliquos tantum, quorum quilibet esset remissior, quàm si esset solus productus, quod innuit actus illos se habere vt partiales, & inadæquatos respectu virtutis intellectiuæ.

Dubitatur tamen de magnitudine agentis, an quælibet pars, quantumuis minima potens sit agere, vt aliqui putant, & probabile cẽset Amic. trac. 16. Phys. q. 4. art. 5. vel certa, & determinata exigatur, quod etiam quæri posset de excessu agentis supra passum, an quilibet sufficiat, an vero requiratur determinatus intrinsecè, aut extrinsecè. Tandem supponendo ex dictis q. præced. agens immediatè agere in totam sphæram propriæ actiuitatis, dubitari solet, quo pacto terminet suam sphæram, & actionẽ, non enim potest agere in quacunq; distantia propter finitatẽ; nam Conimbr. 1. Cæli c. 11. q. 3. distinguunt de distãtia, ad quam potentia actiua potest extendere suum effectũ, nam si tota sphæra consideretur secundum totam magnitudinem, sine tamen indiuisibili terminatiuo, quo clauditur, sic aiunt potẽtiam actiuam requirere terminum intrinsecum in sua actione, nam tota illius actio terminatur ad illam magnitudinem, & non vltra; si verò sphæra illa consideretur, vt includit vltimum indiuisibile terminatiuum, quod erit superficies quasi conuexè illam terminans, sic extrinsecè aiunt terminari, quia vsq; ad illam superficiem nõ peruenit actio, bene tamen ad quodlibet intra ipsam contentum. Auersa verò q. 39. sect. 5. circa finem alio modo distinguit, nam vel loquimur de actione, & productione qualitatis, vel de intensione ipsius, primo modo concedit terminum intrinsecum, quia actio qualitatis terminatur ad aliquod indiuisibile terminatiuũ extensionis qualitatis; si verò de intensione sit sermo, solummodò concedit terminum extrinsecum, quia negat in illa vltima superficie reperiri aliquam intensionem, etiam minimam, sed solùm ait esse aliquod indiuisibile illius qualitatis, quod ipse vocat indiuisibile intensionis.

72 Dicimus 1. non sufficere quamlibet quantitatem molis, & virtutis ad agendum sed determinatam requiri, ita tamen quòd si effectus producẽdus sit successiuè, terminus debet esse extrinsecus, & *maximum quod non*, vt tanta non sufficiat, sed benè quælibet maior; si effectus verò in instãti postulat produci, terminus debet esse intrinsecus, & *minimum quod sic*, vt tanta sufficiat, non minor; Prima pars, quod requiratur determinata quantitas, est Scoti 4. d. 44. q. 1. G. & 2. d. 2. q. 9. N. sequitur Riui. tract. de react. q. 4. estq; communis, quam probat Doctor ex Arist. de sensu & sens. c. 7. vbi docet, quòd centies millesima pars millij non potest concurrere, & agere ad propriam visionem, aliter sensibiles passiones essent diuisibiles in infinitum, & consequenter potẽtia sensitiua esset infinita, nam quò minus est obiectum visibile, eò perfectior

ctior potentia requiritur ad videndum.

Dices, verum esse potentiam visiuam non posse quodlibet minimum videre, non quia obiectum non producat suam speciem, quamuis remissam, sed quia potentia est limitata, vt non possit cũ specie quantumcunq; remissa elicere visionem, vnde si Deus crearet hominem cum potentia visiua perfectiori, posset homo ille videre obiectum minimum, quapropter ex imperfectione potentiæ non debemus arguere impotentiam obiecti minimi. Contrà si hæc responsio valeret, sequeretur etiam reperiri in obiecto potentiam infinitam ad diffundendam speciem visibilem in infinitum, quia perfectior potentia potest videre obiectum in maiori distantia, quàm imperfectior, ergo modò obiectum haberet vim producendi speciem vsq; ad illã distantiam, & quia in infinitum posset perfectionari potentia, posset quoq, in infinitum diffundere speciem, imò actũ modò diffundet, cum sit agens naturale. Quapropter quia Deus creauit omnia in pondere, & mensura, quia naturaliter non datur, nisi determinata potentia sẽsitiua, determinatam quoq; potentiam actiuam debet habere obiectum. Tum quia i. m hæc responsio in potentia visiua admittit determinatam quantitatem virtutis, vt sequatur actio.

73 Prob. etiam à posteriori in agentibus æquiuocis; nam in vltimo instanti motus lapidis sursum proiecti lapis acquirit vnum Vbi adæquatum, quod est terminus acquisitus per illud vltimum mutatum esse, quæ acquisitio non fit à grauitate lapidis, sed ab impulsu à proijciente impresso, ergo in illo instanti impulsus excedit grauitatem lapidis quò ad actiuitatem, nam vt diximus q. 1. att. 2. actio prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, in tempore sequenti nequit lapis à grauitate deorsum pelli, quia adhoc requiritur, vt grauitas superet impulsum, prius autem debent esse inter se æqualia, quàm grauitas excedat, quare lapis aliquantulum detinetur sursum, vt ostendimus disp. 3. de Cælo q. 6. in quo tempore impulsus adhuc excedit grauitatem, & tamen non impellit sursum lapidem, ergo signum erit, nõ quamlibet quantitatem virtutis sufficere ad agendum.

Prob. etiam in agentibus vniuocis, in quibus hoc interuenit, quod quando agens communicat passo totam suã virtutem, extẽditur sphæra actiuitatis, quia ambo integrant vnũ agens totale, quod propter maiorem molem aget in maiori distantia, & si in infinitum cresceret, in infinitum quoq; dilataretur sphæra, vt patet in igne, qui si conuertit approximatum passum in ignem, totus ignis resultans agit remotius; & in hoc casu non est limitata actiuitatis sphæra; at quando non communicat totam suam virtutem, tunc datur terminus actiuitatis, quia quo magis protenditur actio, eò minoratur, vt tandem definet; in hoc tamen casu, quia passum medium est formaliter simile agenti, adiuuat ipsum agens aliqualiter ad agendũ, nam se habet vt con causa, saltim respectu alicuius corporis dissimilis, ex præced. quæst. quo supposito; si ad agendum non requireretur determinata quantitas molis, & virtutis, nunquam finiretur agentis sphæra, quod est falsum; seq. prob. sit in vltima parte sphæræ ignis corpus calefactum calore proportionato illi parti sphæræ, itavt sua superficie terminare terminet quoq; sphærã ignis; huic corpori aliud coniungatur extra totã sphæram existens, vel illud corpus calefaciet istud, vel non; si primum ergo nunquam finiretur sphæra ignis, quia istud corpus calefaciet aliud, & sic in infinitum; si secundum ergo signum erit non quamlibet quantitatem molis, & virtutis sufficere ad agendum, quia sunt debitè approximata, non impedita, nec alia deest conditio, præterquam ista quantitas. Dices, ideo non calefit corpus illud, quia agentis actio est terminata, agens autẽ est, quod agit per totam sphæram, non medium. Contra, quia etiam medium coagit cum agente, quando nouum corpus dissimile applicatur, itavt non solũ

ab

ab igne calefit, sed etiam ab aere calido, saltim vsq; ad gradum similem gradui existenti in aere, vt diximus disp. cit. ergo .l. agentis actio sit terminata, calor tamen inhærens in corpore terminante sphæram agentis si potest agere, deberet corpus contiguum calefacere, & calor in isto productus poterit in aliud, & sic in infinitum. Rationem à priori tangit Doctor in 4. cit. quia plus requiritur ad communicandum esse, quàm ad solum essendum; quod explicat Ruu. cit. exemplo viuentium, quæ non statim ac habent esse, possunt sibi simile generare, sed opus est, vt perficiantur in virtute generatiua.

Secunda pars conclus. est communis, & prob. quia quando datur excessus sufficiens ad introducendam formam in passo, datur etiam actio, & è contra, ergo si actio incipit in tempore, & extrinsecè, excessus ad hanc actionem requisitus extrinsecè erit determinatus, si actio fit in instanti, & intrinsecè incipit, excessus requisitus erit intrinsecè terminatus, hæc enim omnia pati passu gradiuntur.

74 Contra 1. partem conclus. arg. quia potest quælibet minima pars immutare intellectum, quæ est potentia nobilior, & concurrere ad nobiliorem effectum, qualis est intellectio, ergo poterit etiam sensum immutare, sensationemq; producere, quæ est ignobilior. Tum 2. sicut se habet intellectus ad intelligibile, ita sensus ad sensibile, sed potest intellectus quodcunq; minimum intelligibile intelligere, absq; eo quòd crescat in infinitum, ergo etiam sensus. Tum 3. sequeretur dari minimum in qualitate, quod respuimus disp. 9. Phys. q. 3 art. 1. Tum 4. si extrema proportionis puta actiui ad passiuum sunt communia, si aliquid potest agere in aliquod passum, quodlibet eiusdem rationis poterit in idem passum agere ex Sco. q. 5. prol. D. ergo si aliquis calor potest agere in potentiam visiuam immutando illam, quilibet color eiusdem rationis poterit agere, sed minimus est eiusdem rationis cum magno colore, ergo, &c. Tum 5. quod potest magis approximari secundum actum potentiæ tactiuæ, est magis tangibile, sed minima pars magis approximatur ex Sco. 2. d. 2. q. 9. N. ergo, &c.

Resp. ad 1. neg. paritatem, quicquid sit de antecedenti, quia ad immutandũ intellectum non requiritur præsentia localis diuisibilis, sicut requiritur ad sensum, qui, cum sit potentia organica materialis, nõ est ita actiuus, vt intellectus, hinc non quodlibet ens materiale est sensibile, sed solum quod habet talem præsentiam proportionatam sensui; nec ex hoc, quòd intellectus, & intellectio sint nobiliores, aliquid obstat, quia respectu sensus deficit cõditio necessaria. Ad 2. neg. etiã paritas, quia intellectus vt minimum intelligat, non debet acutiorem actum elicere, vt euenit in sensu; qui idcirco, si posset quodlibet minimũ percipere, esset infinitæ perfectionis. Ad 3. vera est sequela de minimo quoad actionem, non de minimo quoad entitatem, & de isto loquimur in illa disp. Ad 4. maximã illam Scoti intelligi debere de obiectis in debita dispositione constitutis, quale non est illud minimũ coloris. Ad 5. cõceditur maior, si adsint omnia alia requisita, quæ non interueniunt in præsenti propter rationem assignatam.

75 Secundò, ad idem, potentia visiua ponit differentiam inter maximum, & minimum, ergo vtrumq; cognoscit. Tũ 2. sicut à proportione minoris inæqualitatis nulla sequitur actio, ita à proportione maioris inæqualitatis semper debet sequi actio, sed quicunq; excessus, quantumcunq; minimus, constituit talem proportionẽ, vt patet, ergo ex quocunq; excessu sequitur actio. Tum 3. quando vnum plus agit, quàm resistat aliud, sequitur actio, sed quicunq, excessus sufficit, vt agens dicatur plus agere, quàm resistat passum, ergo, &c. Tũ 4. minimus calor habet totam essentiã caloris, ergo & actiuitatem, quæ sequitur essentiam.

Resp.

Resp. ad 1. neg. assumptũ, si de isto minimo intelligatur, hoc enim cognoscit confusè ad cognitionem totius, non distinctè. Ad 2. vera est maior, si inæqualitas illa maior dicit determinatum excessum, si verò dicit indeterminatũ, est falsa; præcipuè quia plùs requiritur ad construendum, quàm ad destruendum, vnde paritas nõ valet, potest enim quælibet proportio minoris inæqualitatis impedire actionem, non tamen quælibet proportio maioris inæqualitatis poterit causare actionem, quia plùs requiritur ad actionem, quàm ad negationem actionis. Per quod patet ad 3. Ad 4. probat solùm actiuitatem remotam, & in actu primo, non proximam, expeditam, & in actu secundo.

76 Dicimus secundò potentia actiua determinatã habet actiuitatis sphæram intrinsecè versus magnitudinem, itaut in illa vltima superficie spatij fit aliquod indiuisibile extensiuum qualitatis, quod intensum fit intensione quadam diuisibili determinata, sed ita minima, vt vlteriùs non diffundatur. Hæc conclusio colligitur ex Scoto, saltim de terminatione extensionis intrinseca, in 2.d.13. in fin. vbi habet, quòd agens omne diffundit suam actionem ad tantam distantiam, ad quantam potest virtus eius; hoc autem est habere terminum intrinsecum, qui explicatur per tantùm posse, & non plùs, vbi extrinsecus terminus explicari solet per non tantùm posse, sed minùs; ipsamq; docet Rui. 1. de Cælo tract. de term. potent. q. 2. Pro cuius intelligentia est supponendum ex seq. disp. qualitatem per medium extendi simul, & intendi, itaut quodlibet indiuisibile quantitatis non solũ habeat indiuisibile qualitatis continuans partes extensas illius qualitatis, sed etiam habet in se multas partes intensiuas qualitatis, quæ sunt intensiuè diuisibiles, quamuis indiuisibiles extẽsiuè. Hoc supposito prob. conclus. ex Arist. in lib. de sensu, & sens. cap. vlt. vbi ait, *Est itaq. aliquid vltimum distãtiæ, vnde non videtur, & primum, vnde videtur, hoc itaq; necesse indiuisibile esse, vltra quodq; non contingit sentire existens, citrà autem necesse sentire*; quibus verbis innuit in spatio esse quoddam punctum, in quo primò potest fieri visio, quia ibi reperitur primò species visibilis, vltra quod nequit fieri visio, ecce terminum intrinsecum.

77 Nec dicas cum Conimbr. terminum istum esse magnitudinẽ spatij præscindendo ab indiuisibili. Nõ valet, quia hoc est abuti vocabulis, nam communiter per terminum intrinsecũ omnes intelligunt certam, & determinatam quantitatem, in qua recipitur effectus, & non vltra illam, quantitas verò dicitur certa, & determinata, si cum proprio indiuisibili terminante intelligatur, à quo si præscindatur, erit indeterminata, & incerta, vt patet ex definitionibus termini intrinseci, & extrinseci; potiùs ergo sphæra illa dici deberet extrinsecè terminata, quàm intrinsecè. Tum quia in parte illa sphæræ, vt ab indiuisibili præscindit, nequit dari aliquod primum, in quo fiat primò visio, vt ait Arist. cum non sit assignabilis prima pars post indiuisibile. Tum quia falsum est agens diffundens totam qualitatem per spatium non posse deinde agere in indiuisibile terminans illud medium, quia indiuisibile additum diuisibili non facit maius, nec extensius, vt dictum est disput. 9. Phys. sæpè citat. quæst. 3. art. 2.

78 Dices cum Auersa sufficere, vt in superficie terminante, seu in illo pũcto sit quoddam indiuisibile intensiuũ, non autem pars quædam qualitatis intensa. Contrà, quia si in illo puncto non esset species cum aliqua intẽsione, non posset fieri visio, ad quam non sufficit solum indiuisibile, maximè quòd ad agendum, vt diximus in præc. conclus. non sufficit quælibet pars minima etiam secundùm Arist. ibid. Tum quia falsum est in superficie terminante reperiri solum indiuisibile intensiuũ sine intensione qualitatis, si enim hoc indiuisibile est intentionis, vt ait ipse Auersa,

sa, ergo in eodem subiecto scilicet superficie terminante sphæram reperiri debet pars quædam qualitatis intensæ, prob. conseq. quia intensio in hoc differt ab extensione, quod hæc attenditur penes diuersas subiecti partes, illa verò penès eandem partem, & consequenter indiuisibile intensionis, quod habet terminare, vel continuare partes intensas, nequit esse in subiecto distincto à subiecto partium. Tum quia idcircò negatur ab ipso pars aliqua intensionis in vltima superficie, quia cũ possit esse remissior, deberet diffundi in spatio sequenti, ergo cum in spatio immediatè antecedente superficiem terminantem reperiatur qualitas intensa, debebit hæc diffundi, & peruenire ad superficiem terminantem, minor enim virtus requiritur ad diffundendam qualitatem per superficiem, quàm per spatium quantum. Tum quia si agens potest intendere qualitatem per totũ spatium, ergo poterit intendere per superficiem terminantem, quia hæc non facit maius, & extensius; quem discursũ ipse admittit, quæst. 38. sect. 2.

79 In oppositione arguũt Conimbr. si in vltima superficie est aliqua qualitatis intensio, hæc, cum sit diuisibilis, debebit in spatio immediato producere aliam qualitatem, præcipuè si nullum habet contrarium resistens, vt est lumen, ergo illa superficies assignata non erit vltimus terminus. Si dicas, qualitatem illam esse tàm exiguam, vt nequeat aliam remissiorem producere. Contra ait Auersa, id, quod debet diffundere actionem vltra illam superficiẽ erit principale agens, sicut sphæra illa dicitur esse sphæra actiuitatis illius, ergo debebit adhuc agens suam actionẽ prosequi aliquantulum vniformiter difformiter, vsque dum eam perducat ad non intensionem in extrema superficie, & tunc sistit, & terminat actionem.

Resp. nec qualitatem in superficie existentem propter exiguitatem posse aliam producere, nec agens posse vlterius prosequi suam actionem; quia virtus actiua ipsius est terminata quo ad extensionem, & licèt in illa superficiẽ adsit aliqua intensio, parùm refert, quia intensio non respicit diuersas partes subiecti, sed eandem, quare cum illa intensio sit in vltima superficie, non excedit sphæram propriæ actiuitatis quò ad extensionem; quòd si vlteriùs prætenderet, ageret extra sphæram propriæ extensionis ad quam actionem requireretur maior virtus extensiua.

Dices, ex quo in illa superficie est aliqua intẽsio, debemus arguere in agẽte adhuc maiorem virtutem extensiuã ad vniformiter difformiter agendum. Resp. non ex qualibet intensione hoc debet argui, sed ex illa, quæ ex se est talis, vt possit in aliud subiectum agere, si qualitas illa est actiua, vel saltim quod possit species sensibiles in medio producere, & ad sensationem concurrere, & non solùm illa, sed alia minor, quo intensionis gradu non est intensa qualitas in superficie terminante producta.

80 Quæres, an potentia actiua terminum aliquem habeat versus paruitatem in sua sphæra? Resp. negatiuè, quia quodlibet agens non solùm agit in passum quantumcunq; propinquũ, sed quò propinquius est passum, eò perfectiorem producit effectum, vt patet in igne, ergo nequit dari terminus aliquis, siuè intrinsecus, siuè extrinsecus paruitatis, quo pertransito non possit agens agere. Solùm dubitari potest in potentia visiua, & auditiua, quæ requirunt proportionatã distantiam obiecti externi, vt agant; itaut si obiectum proximiùs fiat, vel si supra sensum ipsũ ponatur, nulla fit sensatio. Quòd si dicatur, has potentias esse immanentes, non transeuntes, idcircò non habere propriè actiuitatis sphærã. Contra hoc est, quia obiectum saltim immittendo species transeunter agit, & tamen hæc actio, requirit determinatam distantiã inter obiectum, & potentiam visiuam, ergo aliqua actiua potentia exposcit determinatum terminum propriæ sphæræ ver-

versùs paruitatem. Ad hoc dicimus cũ Ruu. cit. negando obiectum in maiori propinquitate non immittere speciẽ; non sequitur autẽ sensatio propter defectum potentiæ sensitiuæ, quæ requirit debitam distantiam obiecti, vt concurrere possit ad sensationem.

81 Tandem de alijs potentijs breuiter determinandum est; & quod attinet ad potentiam resistiuam actiuam nihil est addendum, quia hæc conuertitur cum potentia actiua agentis contrarij. Deinde de potentia resistitiua formali certum est, si consideretur in ordine ad agens, quòd nõ datur terminus aliquis, siuè intrinsecus, siuè extrinsecus versùs prauitatem, quia quo minor est resistentia passi, eò faciliùs agens agit, ergo assignari nequit terminus, quo posito agens non possit ampliùs agere, cũ tamen priùs poterat agere. Nec refert, quòd fulmen ensem destruat, parùm, vel nihil lædendo vaginam; item quòd faciliùs proijciantur grauia, quàm leuiora, vt pluma, quasi quod propter exilem vaginæ, vel plumæ resistentiã nõ sequantur actiones fulminis, & proijcientis. Non sequitur, nam vt dictum est in lib. de Cœlo, idcireò fulmen non lædit vaginam, & quamlibet aliam materiam tenuem, quia propter raritatem citiùs pertransit fulmen, antequam illam accendat, at duriora, quia non habent tàm facilem exitum, diutiùs persistit in illis, vt possit deinde dissipare; similiter pluma propter leuitatẽ, & raritatem partium non recipit tàm intensum impulsum, vt faciunt grauiora.

82 Versùs magnitudinem tamẽ potest dupliciter considerari, vel quatenus est impeditiua actionis agentis, quo pacto posita resistentia non fit actio, quia impeditur, prout ab agente superatur, quomodo incipit simul cũ actione agẽtis, tunc enim fit actio, quando agens superat resistentiam passi; Si primo modo spectetur; tunc si excessus potentiæ actiuæ agentis requisitus ad agẽdum supra resistentiam passi est intrinsecè terminatus, putà vt tantus requiratur, non minor, resistentia est extrinsecè terminata scilicet quòd tanta non sufficiat ad impediendam actionẽ, sed quælibet alia maior sufficiẽs sit impedire; ratio est, quia tunc deficit resistentia, quando incipit agentis actio, sed quando excessus est intrinsecè terminatus, actio fit in instanti ex dictis in præced. conclus. ergo tunc deficit resistentia impediens, quod est desinere per primum non esse, & extrinsecè, ergo etiam erit extrinsecè terminata. Verùm si excessus est extrinsecè terminatus, idest quod tantus non sufficiat, sed quilibet maior, quo fit, vt actio in tempore incipiat, resistentia impediens erit intrinsecè terminata, putà tanta impedit, non tamen minor impediet, quia sicut tunc intrinsecè definit per vltimũ esse, intrinsecè quoque debet esse terminata. E contrà si resistentia consideratur, vt vincitur ab agente, sic erit terminata sicut potentia actiua agentis, quia incipit simul cum actione, quo sẽsu nõ rectè dicitur resistentia, sed potius impotentia; quare si agens incipit suam actionem in instanti per excessum potentiæ actiuæ intrinsecè terminatũ, tunc passum per suam impotentiam incipit pati, itaut tanta impotentia requiratur ad actionem, non minor; si agens agere in tempore incipit per excessum extrinsecè terminatum, etiam tunc incipit impotentia passi extrinsecè, vt illa non sufficiat ad actionem, sed quælibet alia maior.

83 Sed contrà prædicta dubitatur, & primò quòd nõ detur resistentia passiua impediens extrinsecè terminata; nam existens in toto tempore potest etiam esse in instanti terminatiuo illius temporis, quia instans non facit maiorẽ durationem, ergo si passum habuit resistentiam per totũ tempus ante actionem, etiam eandem habebit per illud instans, ergo tunc resistentia non erit extrinsecè terminata. Tum quia potẽs resistere potentię actiuę secundũ quandam quantitatem virtutis poterit etiam indiuisibili resistere terminanti quanti-

tatem illam, hoc enim solùm terminat, non auget, ergo si potest passum resistere ante instans actionis potentiæ actiuæ agentis, poterit etiam in instanti resistere, patet ista conseq. quia in hoc instanti nō habetur, nisi indiuisibile terminans augmentum potentiæ actiuæ. Deinde dubitatur ex Ruu. & Conimb. in tract. de term. potent. sæpè cit. asserentibus resistentiam in secundo sensu consideratam, quam nos vocamus impotentiam, non posse esse terminatam intrinsecè, vt primò incipiat cū actione agentis, quod probant, quia hæc resistentia debet excedi ab agente, aliter nulla esset actio, qui excessus necessariò est diuisibilis, non indiuisibilis, ergo poterit agens cum medietate huius excessus superare resistentiam passi, & consequenter agere, nam ex quocunque maiori excessu sequitur actio, ergo illa resistentia assignata non erat maxima, nam ante erat minor excessus, & maior resistentia.

Resp. ad 1. aliud esse loqui ex natura rei, & aliud in ordine ad actionem contrarij, si enim non habet in istanti potentiam resistitiuam, hoc euenit ex contrario superante, aliter nulla res posset in instanti desinere. Ad secundum cum dicimus ad actionem requiri determinatam quantitatem virtutis, non est sensus, quòd necessariò requiratur indiuisibile complens, itaut ipsum sit tota ratio agendi, sed est sensus, quòd totus ille excessus exigitur, qui non habetur completè, nisi in instanti, antea verò sicut nō datur vltima pars, ad quā immediatè sequatur instans, ita nec est assignabilis vltima pars excessus virtutis, ad quam immediatè sequatur indiuisibile, hinc est quod ante instans, quia nō habetur tota quantitas virtutis, nec etiam habetur actio; quare ad arg. neg. conseq. quia ante instans non habetur complete tota actiuitas agentis, seù aliqua, sed quia in illo instanti habetur primò tota quantitas completa, antea exercitium eius, sed solùm in instanti, nō quòd in illo instanti acquiratur pars erat incompleta, & indeterminata. Ad 3. quod Conimbr. hoc asserant, transeat, miramur de Ruuio, qui 1. de gen. tract. de react. q.4. docet potentiā actiuam agentis, si agit in instanti debere excedere excessu determinato, itavt nō quilibet sufficiat ad agendum, quod nō est consequenter dictum ad ea, quæ habet 1. de Cęlo cit. quare dicimus ex dictis in 1. conclus. agens excedere vtiq; excessu diuisibili, non tamen antea poterat agere, quia non sufficit quilibet excessus ad agendum.

84 Quod spectat ad potentiam passiuam naturalem, prout scilicet respicit agens naturale, sic erit terminata versus magnitudinem intrinseco termino, sicut potentia actiua, est enim naturaliter receptiua totius producibilis ab agente naturali, quod est quid determinatum; At si consideretur vt respicit agens supernaturale, quomodo obedientialis passiua dicitur, sic nullum habet terminum, sicut nec agens huiusmodi habet aliquam limitationem in agendo; Verū quidem est, quod aliqua etiam in ordine ad agens supernaturale non habent talē potentiam, quia neq; hæc obedientialis potentia in quolibet reperitur, & ad quodlibet; vt diximus disp. 7. Phys. q. 6. art. 5. Tandem obedientialis actiua respectu illorum effectuum, quos potest causare, nullum habebit terminum, nisi infinitatem, nam sicut v.g. dari potest in intellectione supernaturali processus in infinitum quo ad perfectionem ex dictis disp. de infinito; ita potentia obedientialis actiua nostri intellectus poterit ad omnes illas concurrere. Neq; ex hoc sequitur habere potentiam infinitam, quia non est causa totalis, sed partialis, vide disp. 7. Phys. cit.

DISPVTATIO TERTIA.

De Alteratione.

Declaratis primis qualitatibus contrarijs, naturaq; & modo, quo actio, & reactio exercetur, nunc ad alterationem explicandam accingimur, quæ licèt ordine perfectionis postponi debeat generationi, ordine tamen originis præcedit, cum sit via, & quasi dispositio ad generationem; & consequenter etiam ipsius cognitio valde confert ad generationis notitiam.

QVÆSTIO PRIMA.

Quædam de alteratione dilucidantur.

1 Alteratio, sicut de generatione dicemus disp. 5. q. 1. art. 2. dupliciter sumi potest, vel in ratione actionis, quo sensu agens dicitur alterare subiectum, vel in ratione mutationis, quomodo subiectum mutari, & alterũ fieri dicitur; in præsenti præcipuè sumitur in ratione mutationis. Hoc pacto multipliciter sumitur etiam ab Arist. pluribus in locis, vt inter alios disertè notat Aref. 1. de gen. q. 24. Primò enim sumi potest pro quacunq; mutatione, qua subiectum fit alterum, siuè accidentaliter, siuè substãtialiter, quæ acceptio est nimis impropria. Secundò sumitur minus impropriè pro quacunq; scilicet accidentali mutatione. Tertiò, propriè accipitur pro mutatione ad qualitatem tantum terminata, quæcunq; sit illa, siuè intentionalis, vt species sensibiles, & intelligibiles, siuè spiritualis, vt intellectiones, siuè corporalis, vt albedo. Quartò, magis propriè capitur pro mutatione tendente ad corporalem qualitatẽ. Tandem propriissimè sumitur pro mutatione ad contrarias qualitates generationi, & corruptioni disponentes, vt maximè sunt primæ qualitates. Iuxtà varias huiusmodi acceptiones alterationis explicari possunt varia Arist. loca, in quibus quasi videtur sibimet contrarius, dum quandoq; restringere, quandoq; verò ampliare appareat hoc nomen alterationis; similiter decidi potest quæstio illa, an ad omnia prædicamenta sit alteratio, vel solum ad qualitatem, & an ad omnes qualitatis species, vel tantum ad aliquas; est enim quæstio de nomine. In præsenti quamuis de vltima acceptione principaliter sit sermo, ipsam tamen in ampliori quoq; acceptione scilicet propria, & magis propria considerabimus; dum multa, quæ his significationibus sunt cõmunia, declarabimus.

2 Alteratio definiri solet cum Arist. 1. de gen. 23. quod sit, *quando subiecto sensibili manente transmutatur in eius passionibus, aut contrarijs, aut medijs*; ly *transmutatur*, stat loco generis, significat enim mutationem in communi, aut saltim accidentalem; dicitur *manente subiecto sensibili*, vt denotetur subiectum alterationis, quod est corpus naturale, non materia prima, ex dictis in Phys. disp. 3. q. 1. additur *in eius passionibus*, &c. vt circumscribatur terminus huius mutationis, qui est qualitates sensibiles cõprehensæ sub nomine passionis, quæ adhuc vel erunt extrema cõtrarietatis, vel media inter extrema; vndè non est verum, quod multi asserunt Arist. hìc definire alterationẽ propriissimè sumptam, quæ solum inter contraria inseruientia generationi versatur; tum quia Arist. affert exemplum de figura; tum quia facit propositionem disiunctiuam, ad cuius veritatem sufficit,

vt vna tantum pars verificetur,quarè licèt qualitates aliquæ non sint cõtrariæ, & actiuæ mutuo se destruentes, si tamen verè dicantur passiones iuxta explicationem traditam disp. 7. Log. q. 3. art. 2. quod scilicet sint aptæ inferre passionem sensibus, adhuc subiectum per illas hac alteratione alterari dicetur.

3 Hæc alteratio differt à generatione substantiali multipliciter, Primò, & principaliter ex parte terminorum, à quibus prouenit quælibet specificatio motus ex dictis disp. 15. Phys. q. 7. art. 1. generatio enim per se est ad substantiam, alteratio ad qualitatem. Secundò, ex parte subiecti, nam subiectum generationis semper est aliquod ens incompletum essentialiter, vt est materia prima, & corpus pro altera parte; at subiectum alterationis est ens completum, saltim vt tale subiectum est, quod addimus, quia etiam corpus pro altera parte est subiectum alterationis, sed vt sic non est incompletum essentialiter, seu vt habet potentiam ad qualitatem, sed prout respicit aliam formam substãtialem. Tertiò, ex parte durationis assignari solet differentia, eo quod substantialis forma, quia non suscipit magis, & minus, nata est per se in instanti introduci, qualitas verò, quia est intensibilis, habetq; contrarium, successiuè acquiritur, sed de hoc infra, & disp. 5. q. 5. art. 1. Quartò, ratione finis, nam generatio est propter se, nec ad aliam mutationẽ ordinatur, alteratio verò ordinatur ad generationẽ, & est propter aliud; quod intelligi debet de alteratione corruptiua, & proprijssimè sumpta. De hac tamen distinctione alterationis à generatione plura dicemus contra Thomistas disp. 5. n. 23. & seq.

Ex hac vltima differentia oritur dubium, num scilicet si impossibilis esset generatio, impossibilis quoque foret alteratio. Ruu. de gen. tract. 3. q. 1. quem sequitur Ioan. de S. Tho. hîc, & quamplures alij affirmant; imò Ruu. hoc etiã asserit respectu diuinæ omnipotentiæ, ita vt si impossibilis non solùm naturaliter, sed etiam de potentia Dei absoluta esset generatio, impossibilis quoque esset alteratio inter cõtrarias qualitates.

4 Verùm non apparet tanto necessitas, & connexio inter istas mutationes, vt si v. g. impossibile esset lignum corrũpi, impossibile foret calefieri, & calorem calefacere; quod patet ex Arist. 1. Phys. 24. vbi arguens contra Parmenidem, & Melissum omnia esse vnum asserentes, & consequenter negantes generationem, & corruptionem substãtialem, reprehendit illos, quòd istud vnum immobile posuerint; nam inquit, licèt non possit totaliter loco moueri, poterat tamen partialiter, & etiam alterari, ergo per Arist. inter generationem, & alterationem non est talis necessaria connexio, aliter non rectè inferret consequentiam illam. Tum quia prius, vt prius potest esse sine posteriori, ergo licèt substantia ingenerabilis esset, & incorruptibilis, non sequitur necessariò ex hoc ingenerabilitas, & incorruptibilitas qualitatum; solùm accidentia illa ab extrinseco essent incorruptibilia, quæ sibi forma substantialis determinat ad sui conseruationem, si tamen aliqua sibi determinat, reliqua verò possent adesse, & abesse à substãtia. Tum quia finis primarius, & intrinsecus caloris nõ est producere ignẽ, vel carnem, aut aliquid aliud, sed solùm calorem, respectu cuius est agens principale, at respectu ignis est solum instrumentum, & ad illum ordinatur ab agente principali, vnde ignis generatio est calori finis extrinsecus, ergo licèt hic finis deficeret propter impossibilitatem generationis, non idcircò proprius finis caloris, qui est calefacere, cessaret, ergo poterit adhuc calefacere; assumptum patet, quia actiones à terminis primarijs, & per se intẽtis specificantur, modò si qualitas non esset per se terminus alterationis, seù calor calefactionis, sed qualitas etiam corruptiua (nam de perfectiua non est dubium, vt patet in Cęlis, qui illuminantur, imò opacitatem, & diaphaneitatẽ

de nouo recipiunt, vt suo loco diximus) esset totaliter ad generationem ordinata, non posset specificare alterationem, sicut instrumentum, & medium nō specificant electionē, sed finis est, qui specificat; quare alteratio nō esset à generatione distincta, ambo enim haberent eundem formalem terminum. Hoc voluit innuere, Scotus in 4.d.6 q.5. D. & d.12. q.3. vbi sæpè replicat, quod accidens separatum potest alterare, & tamen vt sic non est instrumentum agentis principalis, cui sit coniunctum.

5 Dices, Arist. 1. de gen.c.1. ait, *Quapropter si non sit possibile ex igne fieri aquam, neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum, neque ex molli durum, eadem autem ratio, & de alijs*, ergo ad impossibilitatem generationis secundū Arist. infertur, impossibilitas alterationis. Tum 2. alteratio propriè versatur inter contrarias qualitates mutuò se expellentes à subiecto, sed ista mutua expulsio dicit ordinem essentialem ad expulsionem formæ substantialis, ergo si ista expulsio est impossibilis, etiam illa. Tum 3. ex hoc, quòd Cæli sunt incorruptibiles, nequeunt alterari contrarijs qualitatibus, ergo idem eueniret in alijs substantijs, si essent incorruptibiles.

Resp. ad 1. ex ipsomet Rum. Arist. ibi arguere contra Emped. negantem generationem, & corruptionem in elemētis, & ponentem tàm primas, quàm secundas qualitates elementorum tanquā ipsorum passiones, ex quibus rectè deducit Arist. quòd si elementa non destruuntur, nec qualitates corrumpentur, quia passio est à subiecto inseparabilis; vnde Arist. non loquitur absolutè. Ad 2. disting. min. dicit ordinem primarium, negamus, secundariū concedimus, quare non est ordo essentialis, non enim expulsio frigoris ordinatur ad expulsionē formæ ligni à calore, sed ab igne, vel alio vniuersali agente, à calore verò, à quo essentialiter dependet, ordinatur ad introductionem alterius caloris. Ad 3. verum est de facto omne susceptiuum contrariorum corruptiuorum esse corruptibile, & ideò rectè ex hoc, quòd cæli sunt incorruptibiles arguimus non esse alterabiles, at de possibili non apparet manifesta implicantia, quòd detur aliqua substantia de se incorruptibilis, quæ tamen possit recipere contrarias qualitates, sicut modò quamplures docent qualitates has immediatè recipi in materia prima, quæ tamen est incorruptibilis; & aliquæ substantiæ dantur, quæ sunt intrinsecè corruptibiles, tamē quia forma ipsarum tenaciter adhæret materiæ, quamuis alterentur, non idcircò corrumpuntur, vt patet in adamāte, & quibusdam alijs gēmis pretiosis.

6 Multipliciter diuidi solet hæc alteratio, vt est videre apud Aresc.citat. sed præcipuè à Thomistis in tres species diuiditur in simplicem alterationem, in intensionem, & in remissionem tanquam in tres species; simplex alteratio est productio totius qualitatis, intensio est productio qualitatis non totalis, sed aliam præsupponens eiusdem rationis, remissio est à maiori qualitate ad minorem. Verùm ista diuisio nequit esse generis in species, nam primæ duæ non differunt essentialiter, cum motus non specificetur à termino à quo; nec tertia per se respicit minorem qualitatem in intensione tanquam terminum, sed propriè respicit priuationem qualitatis intensionis; quapropter specificè solùm diuidi potest penès distinctionem specificam qualitatum, à quibus specificatur, iuxta dicta disp.15. Phys.q.7.

7 Aliter adhuc diuidi potest, magis ad propositum, quòd alteratio est duplex, alia intensiua, alia extensiua, prima dicitur intensio, & est acquisitio maioris perfectionis qualitatis in eadem parte subiecti; secunda dicitur extensio qualitatiua, & est acquisitio qualitatis in alijs, & alijs subiecti partibus; prima duplex est, absoluta, & relata, intensio absolutè sūpta est acquisitio cuiuscunque gradus, relatè accepta denotat maiorem perfectionem respectu alterius qualitatis inferioris perfectionis; sicut quælibet pars quantitatis dicitur habere

magni-

magnitudinem in se spectata, ad aliam verò comparata dicitur habere maiorē, & minorem magnitudinem. Ex quo sequitur, quòd sicut in quantitate datur duplex motus acquisitiuus, & deperditiuus, & dicuntur augmentatio, & diminutio, vt dicemus disp. vlt. ita in qualitate, quia dantur duo motus acquisitiui, scilicèt intensio, & extensio, pariformiter dari debent duo motus deperditiui oppositi, primus est oppositus intensioni, & remissio communiter, dicitur, secundus erit oppositus extensioni, qui nomine diminutionis qualitatiuæ appellari poterit.

8 Quòd autem intensio qualitatis ab extēsione distinguatur, scilicèt quod formam intendi, non est magis ampliari per plures partes subiecti, vt aliqui dixerunt, sed magis perfici circa eandem partem, seù circa idem subiectum, patet nam aliter sequeretur qualitates spirituales non posse augeri, quod est contra fidem, & colligitur ex Trid. sess. 6. c.9. & habetur expressè Lucę 17. *Adauge nobis fidem*; ad Philippens. 1. *Oro, vt charitas vestra magis, ac magis abūdet*, & Ecclesia canit, *Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum*; Tum quia equus albus esset albior modica niue; quapropter supponendum est tanquam clarissimum qualitates intendi, & etiā extendi si sunt materiales; imò per hanc proprietatem susceptionis magis, & minùs per se circūscripsimus in log. disp. 7. q.3. art. 1. differentiam essentialem qualitatis; & art. 4. ostendimus hanc proprietatem omni qualitati conuenire. De istis motibus, præsertim acquisitiuis ordinatim agemus, ad exactam cognitionem alterationis habendam.

QVÆSTIO II.

An intensio fiat per realem acquisitionem qualitatis.

9 DVas difficultates inuoluit præsēs quæstio, prima est, an per intensionem acquiratur noua qualitas à præcedenti in subiecto existēte distincta; secunda an supposito, quòd noua qualitas adueniat, quæ prius inhærebat subiecto, remaneat, vel potius destruatur.

Quò ad primum est prima sent. negās acquiri per intensionem nouam qualitatem, sed eandem formam primò acquiri, quæ in toto intēsionis progressu eadem manet; hi tamen multùm inter se differunt, vt explicent id, quod habetur per intensionem; Nam Primus dicendi modus Platonicis, Simpl. & Ammon. ascriptus docet intensionem consistere in ablatione, & negatione contrarij, vt calorem magis intendi est minùs habere frigus admixtum, & remitti est habere maiorem frigoris mixtionem, vnde negat verum, & reale augmentum formæ, sed solùm per accidēs admittit, quatenus ablato frigore, alijsq. contrarijs dispositionibus, calor perfectiùs agit. Alij, quia videbant non omnes qualitates habere contrarium, dixerunt formam intendi esse formam magis recedere à contrario, vel à priuatione, plùs enim distat à nigredine albedo, vt quatuor, & à tenebra lumen vt quatuor, quàm albedo, & lumen vt duo; & è contra lumem remitti est formam magis accedere ad suum oppositum, nó per admixtionem, sed per quendam accessum, faciliùs enim transitur ad tenebram à lumine vt duo, quàm à lumine, vt quatuor.

10 Thomistæ cum D. Tho. parte 2. q.52. art. 1. & 2. asserunt per intensionē non acquiri nouam partem formę, sed nouam radicationem in subiecto; mirabile tamen est, quàm inter se discrepent in explicatione huius radicationis, itaut post multas verborum ambages potiùs obscuriorem reddunt radicationem istā, quàm declarent, nam aliqui dicunt formam magis, vel minùs radicari in subiecto esse habere perfectionem, vel imperfectionem existentiam in illo siuè in aduentu perfectioris existentiæ maneat præcedens, vt placuit Ægid. quol. 2. q. 14. apud Vasq. p. 2. disp. 82. siuè destruatur;

vt sustinent Capr. p. d.17. q.2. art.5. & Astud. 1. de gen. q.9. apud eundem. Alij hanc maiorem radicationem explicant ex hoc, quod subiectũ est magis dispositum, minorem formæ radicationem, quando subiectum est minùs dispositũ. Caiet. p. 2. q.52. art.1. & 2. Martinen. ibid. dub.1. Salas disp.4. tract.10. sect.4. (quamuis Scoti sententiam reputet etiã probabilem) Zanard. 8. meth. q.10. explicant istam maiorem radicationem per hoc, quod forma magis de potentia subiecti educitur, vel quia subiectũ magis subijcitur formæ, vel quòd forma magis, ac firmiùs vnitur subiecto, maioremque effectum formalem subiecto tribuit, sicut arbor dicitur magis radicari, dum firmiùs adhæret terræ, & profundiores radices immittit; eodem ferè modò loquitur Bãnes. 1. de gen. quæst.5. vbi addit, formam radicari magis, est formam magis reducere ad actũ subiectum magisq; actuare potentialitatem ipsius, itaut si forma ante habebat in subiecto gradus perfectionis, vt duo, postmodum habet vt tria, & per intensionẽ corrumpitur terminatio vt duo, & acquiritur noua terminatio vt tria, qui gradus perfectionis non sunt realiter distincti, sed eadem forma aliter, & aliter se habens. Io. de S. Thom. 1. de gen. q.4. art.2. ait in principio actionis totã formam esse in subiecto, sed non totaliter, quia potest magis, & magis subiecto vniri, ipsumq; perficere, non quidem per nouum modum se tenentem ex parte formæ cui det vim magis actuandi, & perficiendi, sed ex parte vnionis solùm, & explicationis ipsius in subiecto. Exactiùs rem explicant Cõplut. disp.4. q.9. distinguunt enim in qualitate essentiam existentiam, vnionẽ cum subiecto seu inhærentiam, & radicationem, seu participationem eiusdem formæ, & hoc vltimum per intensionẽ, & remissionem aiunt variari, & supra illa tria addit actualitatem quandam, non qualitercunq; sed maiorem intra propriam lineam, ratione cuius meliori, & perfectiori modo se habet, perfectioremq; effectum formalem tribuit subiecto, nã est ipsum magis, inquiunt, ipsaq; quantitas virtutis eiusdem caloris, & in hoc sensu explicant diuersos loquendi modos D. Thomæ, & Thomist.

11 Secunda sententia est Scoti p. d. 17. q.3. supra XX. & 8. meth. q.3. affirmantis per intensionem nouam acquiri qualitatem, & per remissionem deperdi; ipsum sequuntur præter Scotistas omnes, Nominales, & ex recentioribus Fons. 8. Met. c.3. q.2. Vasq. cit. Suarez disp.46. meth. sect.1. Ruu.1. de gen. trac.5. q.5. Hurt. disp.5. Aref. q.25. Morisanus disp.2. dub.4. Murcia disp.2. q.4. Arriag. disp.3. sect.1. Auersa q.23. sect.6. Coninch. de actib. supernat. disput.22. dub.3. Malderus 1.2. quest.24. art.5. Azor. lib.3. c.22. Tolet.4. Phys. q.12. estque communis.

Quòad 2. dubium est vna opinio sustinens in intensione adueniente nouo gradu formæ priorem totaliter corrumpi; citantur Dur. p. d.17. quæst.7. Gotfr. quol.11. q.3. Burl. in tract. de intens. Auicen. Alb. & alij. Oposita opinio est Scoti citat. & modò communis apud omnines.

ARTICVLVS I.

Per intensionem noua qualitas acquiritur.

12 Dicendum est cum Scot. cit. intensionem non fieri per maiorem admixtionem contrarij, aut recessũ à priuatione, vel per maiorem radicationem formæ in subiecto, quomodocunq; explicetur hæc radicatio, sed per realem acquisitionem nouæ qualitatis, & remissionem è contra per deperditionem realem eiusdem. conclusio prob. quò ad singula; & primò quòd non fiat per maiorem admixtionem cõtrarij. Tum quia vt notat Mayron. 1. d.18. q.1. concl.3. dantur aliquæ formę, quæ non habent contrarium positiuum, vt lumen, visio, &c. & tamen intenduntur, aliquæ licèt habeant contrarium posi-

positiuum, non tamen illo sunt compossibiles in gradu quantumcunq; remisso, vt sunt actus opositi ex dictis disp. 1. q. 5. art. 1. vel saltim non necessariò præsupponunt formas oppositas in subiecto, & tamen intenduntur, sic se habent habitus virtutum, aliter carens vtroq; habitu opposito scilicèt virtute, & vitio, scientia, & errore, non posset acquirere virtutem illam, vel scientiam, nisi simul acquireret vitium vel errorem in summo, vt paulatim virtus intédi possit per depurationem ab istis oppositis, habitibus, quod est falsum nã in statu innocétiæ ait Doct. fuissent habitus virtutis, & inæqualiter, non tamen habitus vitiosi; quod intendatur, patet, quia non statim ac aliquis primò virtuté acquirit, habet illam in summo, sed paulatim ex frequentatione actuũ augetur. Tum quia sequeretur, quod aliquis non posset rem vllã velle, nisi intensissimè, volitio enim nullo pacto admittit simul nolitioné oppositam, vnde ab isto actu est omnino depurata, ergo quælibet esset intensissima. Tum quia intensio albedinis est dealbatio, motus auté à termino ad qué specificatur ex 5. Phys. 31. ergo terminus ad qué istius dealbationis non est amotio sola nigredinis. Tum quia motus deorsum naturalis intenditur in velocitate, non tamen per deperditionem motus sursum; similiter motus sursum, violentus remittitur in fine, non quidem per admixtionem motus deorsum. Tum quia licèt quando duo contraria in esse remisso sunt simul, si vnum intendatur, remittatur alterum concomitanter, nequit tamen intelligi, quòd hæc intésio sit simpliciter actio contrarij destructiua, & non alicuius productiua; quia corruptio vnius est alterius generatio, nec corruptio per se intenditur ab agente. Tandem quia remanet explicandum, quo pacto remittatur contrarium an scilicèt quia pauciores gradus remanent in subiecto, & sic est cum nostra opinione, an verò quia aliquis modus contrarij amittitur, quod est incidere in opinionem Thomist. Dices per maiorem, vel minorem admixtionem intelligi maiorem, vel minorem vnionem cum contrario. Contra, ergo quando calor remittitur etiã frigus remittetur, & quando calor intenditur, etiam frigus fiet intensior prob. quia si vnum contrariũ alteri vnitur, hoc alterum illi quoque vniri debet, ergo si calor remittitur vel intenditur, quia magis, vel minus vnitur frigori, etiam frigus simul remitteretur, vel intenderetur, quia eodé modo vniretur calori.

13 Secundo quod intendi non sit magis recedere à priuatione, prob. quia per intensionem cognoscitur vnam formam esse altera perfectionem intra eãdem speciem. sed hoc cognoscitur per accessum ad summum ex 10. Meth. 2. vbi habet Arist. quòd vnumquodque mensuratur per id, quod est perfectissimum sui generis, ergo intensio non specificatur per recessum à negatione, quamuis enim accessus ad terminum ad qué habeat recessum à termino, à quo, specificatio tamen intensionis nõ sumitur à termino à quo, sed ad quem, quod ipsum vocabulum explicat, intendere enim est in aliud tendere. Tum quia nequit forma eadem omnino manens modò magis, modò minùs à priuatione recedere, sed iste recessus præsupponit actionem aliquam positiuam, ergo aliquid de nouo habet forma, per quod ponitur magis à negatione elõgari, motus enim necessariò est inter duos terminos oppositos, & si ab vno recedit, accedit ad alium.

14 Tertio quòd non fiat per acquisitionem perfectioris existétiæ, qui erat primus modus explicandi maiorem radicationem in subiecto; prob. primò quòd existentia non distinguitur ab essentia realiter. Deinde admissa hac distinctione, existentia emanare ponitur ab essentia, ergo hæc inuariata semper eandem causabit existentiam. Tũ quia existentia est solùm conditio, non ratio agendi, aliter Thomistæ ponentes humanitatem in Chrysto existere existen-

ſtentia diuina, deberent aſſerere humanitatem eſſe infinitæ potentiæ, ſicut exiſtentia diuina eſt infinita, eſſentia verò eſt ratio agendi, ergo vbi eſt perfectior agendi ratio, ibi eſt perfectior eſſentia, non tantum perfectior exiſtentia, at forma intenſior agit perfectius quã remiſſior, ergo, &c. Tum quia vel prior exiſtẽtia deſtruitur, & ſic impugnatur eiſdem rationibus, quibus art. ſeq. impugnabimus opin. Dur. ſolum mutato termino entitatis in exiſtentiam; tum quia deberet qualitas corrumpi, vt in ſimili argue bamus de materia prima ſi exiſtentiam à forma reciperet diſp. 2. Phyſ. q. 2. art. 1. & diſp. 5. q. 3. art. 1. tum quia potens corrumpere perfectius, poteſt etiam imperfectius deſtruere, quia ſi de quo minus, ergo, & de quo magis; ſed agens remittens formam contrariam poteſt corrumpere exiſtentiam perfectiorem formæ, ergo multò magis poterit impedire, nè perfectior exiſtentia reſultet. Vel ponitur priorem exiſtentiam permanere, ergo iam admittunt latitudinem graduum in exiſtentia, quæ non minus impugnari poteſt rationibus, quas contra latitudinem graduum formæ congerunt. Tandem debent explicare, in quo conſiſtat iſta maior perfectio exiſtentiæ.

15 Quartò, quod non fiat propter maiorem, vel minorem diſpoſitionem ſubiecti, prob. quia tunc etiam ſubſtantialis forma diceretur intendi, & remitti, ſicut enim calor ſi eſt in ſubiecto magis diſpoſito perfectius agit, ideoq; dicitur intenſior, ita ſi anima v. g. informat organum viſus magis diſpoſitum, perfectius operatur, quàm ſi informaret organum minus diſpoſitum, ergo poſſet dici intendi, & remitti; imò Ioan. de S. Tho. hoc exemplo animæ vtitur ad explicandum, cur calor inuariatus ſecundum eſſentiam modò perfectius, modò imperfectius agat. Tum quia videmus in eodem aere, eodemq; modo diſpoſito produci nunc intenſius lumen, nunc remiſſius. Tum quia ait Doctor, vel per iſtas diſpoſitiones ſubiecti intelligunt remotionem impedimenti, & oppoſitæ qualitatis, & ſic incidunt in ſent. Platonicorum iam impugnatam; vel intelligunt diſpoſitiones quaſdam præuias requiſitas neceſſariò, vt calor ſit in ſubiecto, & hoc eſt falſum, nam iſtæ diſpoſitiones eſſent qualitates quædam, vt patet, ſecũdum quas ſubiectum magis, vel minus diſpoſitum diceretur, modò licèt ſit falſum quamlibet qualitatem prærequirere tales diſpoſitiones in ſubiecto, quærimus de iſtis diſpoſitionibus, an ſe ipſis magis, vel minus diſponunt ſubiectum, an medijs alijs, ſi primũ, ergo habent latitudinem graduum; ſi ſecundũ erit proceſſus in infinitum.

Reſp. non dari hunc proceſſum, quia ſecundæ qualitates intenduntur propter intenſionem primarum formalium, iſtæ intenduntur propter intenſionem qualitatum materialium, quæ ſunt raritas, & denſitas, ſed raritas præciſè intenditur propter maiorem materiæ intenſionẽ; denſitas verò propter maiorem condenſationem materiæ. Contrà, nam hæc reſponſio non habet locũ in ſpiritualibus, vbi non adſunt iſtæ qualitates primæ, & materiales. Nec habet locum in materialibus, nam Cęlum magis, vel minus illuminatur, non tamen ſit modò tarũ, modò denſum. Tum quia; ſubiectum rarius eſt magis diſpoſitum ad recipiendũ lumen, quàm denſius, & tamen ſi illi applicaretur parua candela, iſti verò Sol, vel valde luminoſum, certè intenſius lumen eſſet in minus diſpoſito, quàm in magis diſpoſito, ergo intenſio luminis aliquid aliud dicit, quàm diſpoſitionem ſubiecti. Accedit, quòd intenſio v. g. albedinis non eſſet eiuſdem ſpeciei cum ipſius productione, nam hæc terminaretur ad albedinem, illa ad diſpoſitiones, quæ ſunt alterius rationis, & ſpeciei.

16 Secundò, quòd nequeat fieri per nouũ modum, vel vnionis, vel eductionis, vel radicationis, aut actuationis, iſtis enim locutionibus Thomiſtæ circumſcribunt quandam modalem entitatem de nouo aduenientem qualitati productæ, non enim poteſt intelligi formam perfici magis, & intendi, niſi aliquid de

nouo

nouo fiat, aliter eadem qualitas bis produceretur scilicet per primã productionem, & per intensionem, si intensio terminaretur ad puram qualitatis essentiã. tunc sic ex Scot. cit. vel iste nouus modus est quid respectiuum, vel quid absolutum; si primum, ergo in ipso erit magis, & minus ratione fundamenti scilicet qualitatis, sicut paries dicitur magis similis in albedine alteri parieti, propter intensiorem albedinem, si secundũ quærimus adhuc, vel est diuisibilis, itavt habeat latitudinem graduum, vel indiuisibilis; si primum, iam admittunt plures gradus alicuius entitatis saltim modalis in eodem subiecto simul; quod negant in formis; si est indiuisibilis, ergo in instanti acquiritur, & quælibet alteratio intensiua esset instãtanea, non continua, & successiua, quod est falsum, vt dicemus; seq. prob. quia ex dictis disp. 14. Phys. q. 2. art. 4. nullũ indiuisibile potest acquiri in tempore.

Resp. Salas non esse absurdum in tẽpore indeterminato acquiri indiuisibile, sicut diuisio lineæ fit in tempore, & tamen generantur ibi duo puncta, quæ sũt omninò indiuisibilia. Ar Complut. & Ioan. de S. Tho. aiunt modum illum esse entitatiuè indiuisibilem, & formaliter, at virtualiter esse diuisibilem. Sed nec in tempore indeterminato posse indiuisibile produci ostendimus disp. cit. neq; exemplum de linea valet, si enim loquimur de separatione solũmodo partium lineæ, falsum est in tempore fieri, si verò de tota diuisione, seù de motu locali, qui interuenit, sic fit in tempore, in quo corpus diuidens lineæ approximatur, & hoc quia spatium occupatũ à puncto cõtinuatiuo lineæ, quod per diuisionem destruitur, est omnino indiuisibile, cum sit punctale, indiuisibile autem vt tale nequit motu diuisibili pertransiri. Similiter ibidem impugnauimus aliam respons. nam terminus motus debet esse formaliter diuisibilis, sicut motus, nec sufficit virtualis diuisibilitas. sicut enim quælibet pars motus diuiditur in partes priores, & posteriores quantumuis minima, certè si per partes priores attingit terminum, si iste est indiuisibilis, nihil remanet attingendum per posteriores partes, sic Angelus, & anima sunt virtualiter diuisibiles, & tamen ibi probauimus necessariò in instanti produci; ergo cum intensio sit diuisibilis, & successiua, non poterit attingere modum indiuisibilem formaliter.

17 Resp. Ioan. de S. Tho. quòd licèt quælibet vnio, seu terminatio, vt ipse ait, sit indiuisibilis, tamen inter vnam, & aliam datur transitus per modum latitudinis, & distantiæ in fieri, non quia sint partes qualitatis acquirendæ inter modum, & modum, sed quia ipse modus, qui acquiritur, dum est in fieri, est per modum diuisibilem, dum est in facto esse, est per modũ indiuisibilẽ. Complut. q. 10. aliter respondent, quod in continuo est post indiuisibile pars aliqua, quæ indeterminatè, & confusè dicitur prima, & immediata indiuisibili, quæ, vt stat sub isto conceptu primitaris, est formaliter indiuisibilis, aliter si esset indiuisibilis, non conciperetur prima, & immediata; pro substrato tamen scilicet pro illa quantitate à parte rei est diuisibilis materialiter, & virtualiter, idem de motu dicendum; qua propter, inquiunt, non repugnat vt per partem motus hoc pacto indiuisibilem acquiratur aliquis modus formaliter indiuisibilis, sed diuisibilis virtualiter, sicut pars illa motus est taliter diuisibilis.

En in quot difficultates, & inextricabiles angustias labantur, vt nec ipsi se intelligant; quid enim velit asserere prima responsio per hoc, quod est, modũ, dum est in fieri, esse per modum diuisibilem, dum est in facto esse, tunc per modum indiuisibilem esse, non satis constat; etenim dum datur transitus per modum latitudinis, & in fieri inter vnum, & alium modum, vel aliquid per motũ, & fluxum in fieri acquiritur, vel nihil, non secundum, quia nequit esse motus, & actio sine termino; si primum, talis non est modus indiuisibilis propter rationem assignatam; deinde, quid significat

car modum in fieri esse per modum diuisibilem, nisi quod, dum fit, habet partes diuisibiles, quod prius negabat. Nec minus obscura, vana, & falsa est secunda responsio, nam primò pars illa motus quæ prima, & immediata concipitur, si apprehenditur sine partibus, vel cum partibus simul existentibus, est cōceptus falsus, nam pars est in se diuisibilis, & successiua, solùm concipitur prima, & immediata confuso modo, quatenus inter indiuisibile, & partem ab illo terminatam nihil mediat; Deinde siue talis concipiatur, siue non, nobis sufficit, quod à parte rei sit formaliter diuisibilis, nam attingit terminum, vt exercetur à parte rei, non vt à nobis concipitur, ergo etiam modus erit diuisibilis à parte rei, vt est motus; non igitur debet pars ista dici formaliter indiuisibilis, & solùm diuisibilis virtualiter, sed potiùs formaliter diuisibilis, quia talis est in se, & conceptibiliter indiuisibilis.

18 Rursus quæri potest de istis modis, an adueniente perfectiori imperfectior adhuc remaneat, vel deperdatur; si primum, ergo quia isti modi non sunt specie distincti, aliter intensio continuata non esset eiusdem rationis, deberent admittere plures gradus numeraliter distinctos in eodem subiecto, quod valdè aborrent; & quamuis Complut. asserant modos istos plus quam numero differre, eo quia perfectior virtualiter continet imperfectiorem, non audent tamen inter illos ponere specificam distinctionem, vnde consequenter coguntur ponere distinctionem quandā mediam inter specificam, & numericam, quod est falsum. Si deperdatur prior modus, iam redeunt argumenta facta contra Capre. de existentia, maximè contra asserentes radicationem istam esse vnionem, seu inhærentiam formæ in subiecto, quamuis enim inhærentia actualis distinguatur ab existentia accidentis absoluti, naturaliter tamen sunt connexæ, ita vt si accidens non inhæret, nec existit, hinc si vna inhærentia destruitur, etiam forma debet destrui, vt de existentia dicebamus. Tum quia non est ratio, cur forma statim nō vniatur vnione perfectissima cum subiecto, cum sit causa naturalis; recurrere autē ad maiorem, vel minorem dispositionem subiecti, vt facit Ioan. de S. Tho. iam supra impugnauimus. Tum quia in remissione formę, v.g. caloris in aqua non posset assignari causa producēs imperfectiorē illum modum. Aiunt Complut. & Ioan. de S. Thom. causam per accidens esse aquam corrumpentē modum perfectiorem, causam per se esse ignē, qui licèt sit absens virtualiter manet in calore, à quo modus ille imperfectior emanat. Contra, si aqua potens est corrumpere perfectiorem modum, multò magis poterit impedire, nè alter imperfectior resultet, cum quo oppositionem etiam habet, illumq. quærit destruere.

19 Demum, contra exemplum sæpè à Thomistis adductum de radice arboris magis se intrudente intra terram vrgetur, quia ex hoc videtur sequi, quod sicut radix, quò magis radicatur, eò difficiliùs euellitur, ita forma, quò intensior, & magis radicata, eò difficiliùs posset remoueri à subiecto, quod esse falsum probat Doctor exemplo verecundiæ, quæ est causa intēsioris ruboris, quàm sit naturalis rubor, & tamen iste firmiùs manet in facie, quàm ille; similiter febris ethica secundùm Medicos est magis radicata, quàm effimera, & tamen ista est intensior. Quod etiam dicebat Bannes ex Caier. in intensione corrumpi. v.g. terminationem vt duo, & acquiri terminationem vt tria, est insufficiens, nam sicut in extensione cum acquiritur tertius, vel quartus palmus, non solùm fit acquisitio illius indiuisibilis terminantis, sed etiam quantitatis alicuius de nouo terminatæ illo indiuisibili, ita etiam in intensione qualitatis non tantùm acquiritur terminus ille vt tria, sed etiam noua qualitas, aliter duo indiuisibilia terminantia immediata.

20 Ex his remanet probata nostra sen-

sententia, quod per intensionem noua acquiratur qualitas in eadem subiecti parte; quibus accedit, quòd sicut calor. v. g. in agendo semper agit tàm in principio actionis producendo, quàm in progressu intendendo per eandem essentiam propriam, & vniuocè, sequitur terminum semper esse eiusdē rationis, aliter intensio esset specie distincta ab actione productiua, hæc enim terminaretur ad qualitatem, illa ad modum qualitatis. Nec valet, quod inquiunt Thomistæ terminū intētionis esse qualitatem inuariatam quò ad essentiam, non tamen quò ad modū essendi in subiecto. Non valet, quia non minus differt qualitas à suo modo radicationis, quàm quantitas ab extensione locali actuali, anima rationalis à sua vnione, extensio enim est modus quantitatis, & vnio est modus animæ rationalis, & tamē quantitas secundū se terminat augmentationem, extensio verò localis rarefactionem, anima terminat creationem, at vnio terminat nutritionem, rarefactio autem specie distinguitur ab augmentatione, & nutritio à creatione, quamuis per rarefactionem acquiratur quātitas magis extensa localiter, & per nutritionē habeatur anima maiori materiæ vnita, ratio est, quia non ipsa quātitas, vel anima rationalis secundū proprias entitates termināt, sed potius modi ipsarum, ergo eadem ratione intensio esset specie distincta à productione qualitatis, quia propriè non ipsa qualitas de nouo fieret, sed modus ipsius, nec esset verè vniuoca actio, sed æquiuoca. vide Suarez fusè impugnantem oppositam opinionem.

21 In contrar. obijc. 1. quam plurimis Arist. authorit: nam 3. top. c. 4. ait, quæ contrarijs sunt impermixtiora, sūt magis talia, vt albius quidem nigro impermixtius; 5. Phys. 19. magis, aut minus est ex eo, quia plus, aut minus contrarij inest; 2. Cęli 37. remissio cuiuscunque fit propter impotentiā; in prædicam. qualit. refert ex antiquis, & approbare videtur, qualitatem secundùm se non suscipere magis, & minus, vt iustitia non dicitur magis, vel minus iustitia, sed subiectum per qualitatem denominari magis, vel minus tale, sic homo dicitur magis, nec minus iustus; quapropter secundùm Arist. qualitas secundū se non augetur, sed solùm à subiecto participat magis, & minus, & 4. Phys. 84. dixit, subiectum fieri magis calidū nullo facto in materia, calido idest nullo calore facto in materia. Tum 2. qualitatem intendi est perfectiùs inhærere subiecto, sed inhærentia accidentis est vnio ipsius cum subiecto, ergo qualitas intenditur propter perfectiorem vnionem, quam habet de nouo. Tum 3. eadem quantitas fit magis, vel minus extensa in rarefactione, & condensatione sine additione nouæ quantitatis, vt dicemus disp. seq. ergo idem de intensione qualitatis dicendum. Tum 4. potest idē agens maiorem, vel minorem effectum causare iuxtà variam subiecti dispositionem, licèt in se inuariatum maneat, ergo poterit eadem forma maiorē, vel minorem formalem effectum tribuere subiecto ad variationem dispositionum subiecti. Tum 5. forma quò simplicior, eò perfectior ex Dion. c. 5. de diu. nom. sed intensior est perfectior, ergo simplicior, ergo non composita ex pluribus partibus.

Resp. in 3. Top. & 5. Phys. sensum illarum propositionum non esse formalē, quasi quod intensio albedinis formaliter consistat in impermixtione nigredinis, sed esse concomitantem, quia ad intensionem vnius contrarij semper comitatur deputatio ab altero contrario. in 2. Cęli intentum ipsius est remissionem velocitatis in motu locali, de quo ibi tantū loquitur, prouenire ex impotentia agentis, quod non officit nobis: in prædicam. qualitatis non negauit magis, & minus qualitatibus conuenire, sed solum modum loquendi in abstracto, nam melius verificatur de qualitate in concreto, præcipuè quia intensio est motus, & motus semper concernit subiectum: in 4. Phys. per ly calido intelligi-

ligitur subiectum, non calor, vnde non dicit nullo calore facto, sed calido, concretum enim accidētale ex dictis in log. habet quandoq; significare subiectum; hoc autem addidit propter asserentes in qualibet alteratione adiungi nouum subiectum priori per intromissionē athomorum; quod addunt Complut. contra hanc expositionem dissoluemus infra. Ad 2. si ly perfectius in maiori cadit supra inhærere, negatur, si cadit supra ipsam qualitatem, quia scilicèt in se magis perficitur per additionem noui gradus, conceditur, nam vt sic perfectius etiam inhæret. Ad 3. neg. paritas, quia rarefactio, & condensatio non sunt motus ad quantitatem, at intensio est ad qualitatem, ideoq; noua qualitas debet acquiri: Ad 4. neg. etiam paritas, quia effectus causæ efficientis, quæ est extrinseca, potest impediri ex indispositione subiecti, quod debet concurrere cum efficienti ad illum effectum, vt effectus causæ formalis posita forma in subiecto neq; à Deo impediri potest, sed necessariò emanat, quantū potest, quare nequit intendi, nisi etiam forma intendatur. Ad 5. Dion. intelligitur de substantia, quæ ex se potest esse simplex, at quæ admittunt compositionem, vt est qualitas, quò res est compositior, eò perfectior.

22 Secundo arguunt duabus rationibus, quæ verè sunt fundamenta opinionis oppositæ. Prima est, quia non possunt in eodem subiecto duo accidētia numero distincta, & eiusdem rationis simul reperiri, quod probant, quia accidens indiuiduatur à subiecto, ergo vno, & eodem existente subiecto, non possunt accidentia eiusdē rationis multiplicari; assumptū multipliciter prob. in disp. de principio indiuiduationis, pro nunc ostenditur quia accidens totum suum esse habet in ordine ad subiectū, ergo indiuiduationem debet habere à subiecto, nam vnaquæq. res indiuiduari debet ex ijsdem principijs, à quibus habet esse, tum quia non posset assignari ratio, cur duæ albedines possint esse simul in subiecto, non duæ quantitates, duæ figuræ, duo vbi, &c. tum 3. quia distinctio in formis, aut est formalis, quæ est specifica, aut materialis, & ex subiecto, quæ est numerica, ex 3. meth. c.3. & lib.5. c.6. ergo vbi neutra istarū intercedit, nulla potest esse distinctio, & consequenter vbi est vnitas specifica accidentis in eodem subiecto, non potest esse pluralitas numerica, Secunda ratio sumitur ex hoc, quòd nulla forma potest habere partes integrantes, nisi per quantitatem, non per se, quòd probat Ioan. de S. Thom. quia de ratione formæ est, quòd sit principium simplex, non principiatum, & compositum, at si partes haberet, iam esset ex illis composita; tū quia partes integrantes sunt materiales, nam conueniunt in forma, & quidditate, & solùm differunt penès quantitatem, quarè additio partis integralis nō est additio secundùm formā, sed secundùm materiam, & per consequens per additionem partis integralis non perficitur, nec intenditur forma.

23 Solutio harum rationū petit longiorem discussionem de principio indiuiduationis in Meth habendam; pronūc dicimus quamlibet rē indiuiduari propria hæcceritate, siuè substantialis sit, siuè accidentalis, quarè ad 1. neg. assumptum, ordo enim ad subiectum est posterior præsupponens ipsum accidens, in quo fundatur, hinc non potest ab illo indiuiduari; ad 1. probat. dicimus, quòd licèt accidēs in genere causæ materialis, quandoq; efficientis dependeat à subiecto, non tamen in genere causæ formalis, quæ solummodo est essentia, & entitas accidentis, quare inplurificato subiecto possunt accidentia multiplicari, principium enim indiuiduationis, est in genere causæ formalis: ad 2. probat. dicimus rationem, ob quam duo accidentia numero nequeunt esse in eodem subiecto, non semper petendam esse ex identitate subiecti, sed vel ex fine, vel etiam ex efficienti, nam aliqua accidentia sunt, quæ præter distinctionem numericam entitatum in reliquis omnibus

bus habent quandam similitudinem, & conuenientiam scilicèt in munere, vel officio, ad quod destinantur, & in quacunq; habitudine, quam dicunt, vt duę figuræ, duæ albedines in summo, &c. alia sunt, quæ licèt in specifica ratione conueniant, & solo numero differant, non habent tamen inter se tantam similitudinem, sed differunt vel in munere, vel in habitudine, vt duæ species visibiles Petri, & Pauli, quæ solo numero differunt, habent tamen diuersa repræsentare, duo gradus caloris diuersimodè debent, & perfectiùs subiectum disponere; accidentia prioris generis naturaliter nequeunt multiplicari primò ex fine, quia multiplicatio esset otiosa, non sic in accidentibus secundi generis ratione diuersorum munerum, secundo ex parte efficientis, quia quando agens inuenit subiectum accidentibus prioris generis affectum, inuenit illud perfectè assimilatum, & sic cessat agere ex dictis in disp. præced. tum quia gradus isti constituunt vnam numero qualitatem, cuius dicuntur partiales perfectiones. Ad 3. probat. dicimus ex 3. Meth. nihil posse in contrarium inferri, nam Arist. ibi, tex. 13. solùm probat non posse ea omnia, quæ vnam quidditatem habent, esse vnam substantiam numero, ex quo diuersam materiam, aut partem materiæ habent, quod verum est de substantijs simul existentibus, & participantibus eadem cõmuni ratione; in 5. Meth. vbi ait Arist. numero quidem vnum, quorum materia vna, specie verò, quorum ratio, & forma vna, non loquitur de vnitate numerica sola accidentium, sed vniuersaliter, vt putet, per lý materiam intelligit differentiam indiuidualem, quæ dici solet materia totius, non autem materiam partis, aut subiectum; quapropter si per distinctionẽ formalẽ intelligitur distinctio specifica, & per materialem distinctio indiuidualis, negamus hanc dici materialem à subiecto, sed à materia totius, scilicèt ab indiuiduali differentia, hæc etiam indiuidualis distinctio potest dici formalis, quatenus est distinctio formarum.

24 Ad secundam rationem princ. iã diximus disp. 8 Phys. q. 1. quodlibet scilicèt ens materiale habere partes entitatiuas integrantes præcisa quantitate; & ad 1. impugnat. concedimus formam eo modo, quo est principium, & simplex, non esse principiatum, & compositam, si quia dicitur principium per modum actus, & simplex simplicitate opposita compositioni ex actu ex potentia Physica, hoc pacto nequit esse principiatũ, & composita Physicè ex actu, & potentia, cum hoc tamen stat quòd possit dici integraliter cõposita ex partibus entitatiuis, vel intensiuis tantùm, si est spiritualis, vel intensiuis, & extensiuis simul, si est materialis. Dices ergo pars componens erit perfectior, quia simplicior, quã tota qualitas resultans. Resp. neg. conseq. simpliciter loquendo, quia totũ resultans est perfectius, quia actualius, quàm partes componentes ex dictis disp. 8. Phys. q. 2 art. 2. Ad 2. impugnat. patet ex dictis gradus istos in rigore non debere dici materiales, sed formales, seù formarum, non prout forma significat præcisè quidditatem, sed vt dicit quidditatem contractam adesse indiuiduale, indiuiduum enim includit quidditatem, & indiuidualem differentiam, hinc additio harum partium non est additio materiæ, sed entitatis formæ, quæ partes, si sunt circa eandem partẽ subiecti, intendent, & perficient formã, secus si essent extensæ, & circà diuersas subiecti partes; Aliæ rationes commodiùs soluentur art. seq. acq. 3. & 4.

ARTICVLVS II.

In intensione præcedens qualitas non deperditur.

25 Dicendum quoque in intensione adueniẽte noua qualitate priorem non perire, sicut in remissione, licet deperdatur pars aliqua qualitatis, non tamen totaliter amitti, & aliam de nouo totaliter generari. Conclusio est

Scoti

Scoti 1. d. 17. q. 3. quæ licèt multis soleat rationibus probari à Thomistis attamen non concludunt, vt est videre apud Auersam, & Arriag. prob ergo rationibus Scoti, quibus recentiores vtuntur. Primò probat Doctor in intẽsione habituum; nam potest Deus, si vellet, conferre gratiam elicienti actum meritorium in eodem instanti, in quo operatur, & per consequens in eodem instanti daretur augmentũ habitus gratiæ, sed habitus gratiæ præcedens necessariò debet esse in illo instanti, quia cõcurrit ad elicitionẽ actus, ideò enim actus est meritorius, quia prouenit à gratia, ergo ad intensionem gratiæ præcedens non corrumpitur. Idem argum. fieri potest in habitibus acquisitis, qui enim ex habitu philosophico eliceret actum conclusionis, & speculationis philosophicæ, iam tunc haberet habitum, qui causa est partialis actus, sed in eodem instanti actus ille intendit habitum, ergo si ad additionẽ nouæ qualitatis præcedens corrumpitur, iam idẽ habitus simul esset, & non esset, esset, quia causaret actum, non esset, quia aduenirct nouus habitus. Idem quoque argum. fieri potest in agentibus materialibus, quæ ad inuicem agant, & patiantur; nam si calor agit in frigus præsupponitur calor existens, existentia enim est conditio necessaria ad causandum ex dictis disp. 7. Phys. q. 4. art. 1. frigus autem, quia remittitur deberet destrui secundùm istam opiinionem, & aliud imperfectius totaliter produci; at si frigus simul reagit in calorem, debet existere, ergo simul esset, & non esset, quod implicat.

Resp. Butlæus c. 6. concedendo posse Deum in eodem instanti augere gratiã, non tamen in illo instanti esset habitus præcedens, quia sufficit, vt actus meritorius præsupponat gratiam præfuisse, nõ existentem, loquendo de gratia à qua causatur. Ad rationem de habitibus acquisitus ait, in eodem instanti, in quo est actus, esse maiorem perfectionem habitus in acquiri, non acquisitam, vt sic enim est in tempore immediatè sequẽti, in quo habitus nouus dicitur acquisitus, & causatus ab actu præcedenti, & corrumpitur præcedens. Similiter respondet ad illud de agentibus materialibus, negando, quòd idem sit producens, & productum respectu eiusdem, nam in instanti terminatiuo, vel continuatiuo intensionis calor tunc existens non est productus à frigore tunc existẽte, sed à frigore præcedente, sicut frigus à calore, qui præfuit (admittit enim vnum contrarium ab alio per accidens produci, vt infra num. 28.) & fundamentum ipsius est, quia forma quando est primò completa, & perfecta, seu in facto esse, in illo primo instanti non indiget causa actu agẽte, quia agere actu nihil est agere, nec in illo instanti materia est in potentia passiua respectu illius formæ, & per consequens nec agẽs in potentia actiua, solũ ergo forma permanens habet causam, dum est in fieri, scilicèt in tempore præcedente.

26 Istæ responsiones falso innituntur fundamento, nã si forma acquirit esse in instanti certè causæ istius formæ solum in illo instanti dicentur actu causæ, siuè efficientes, siuè materiales, antea erunt causæ in potẽtia, nam si causa actu agit, effectus actu fit, sed ante illud instans effectus non fit, aliter tunc haberet aliquod esse, & sic non inciperet in instanti, ergo ante illud instans causę non agũt, ad causandum enim requiritur existentia causæ ex disp. 7. Phys. q. 4. art. 1. nec requiritur prioritas temporis, sed tantũ prioritas naturæ ex disp. 8. Phys. q. 2. art. 2. vnde falsum est in tempore præcedenti formam habere esse in fieri; falsum quoq; est materiam, vt priorem natura ipsa forma non esse in potentia passiua ad illam; licèt vt sic non dicatur priuata, ad priuationem enim requiritur prioritas temporis ex disp. 15. Phys. q. 2. & quamuis in illo instanti habeat esse completum, & perfectum, non idcirco dicitur acta, sed potius instantaneè fieri, nam esse actum dicit habitudinem ad idem esse vt præhabitum.

Ex quibus impugnatur prima responsio, si enim actus elicitur à gratia, habitus gratiæ debet simul esse cum actu, non autem præsupponi præfuisse, quia antea nec actus erat in fieri, cum nullum esse habuerit, ad quod factio ista potuerit terminari. Secunda etiam est falsa, nam si in eodem instanti, in quo est actus adest maior perfectio habitus in acquiri, ergo etiam aliqua entitas habitus noui erit in rerum natura, acquisitio enim actualis respicit terminum actualem, qui acquiritur, nā quod est in potentia, & non existit, non potest dici, quod acquiratur actu, sed quòd acquiretur, igitur si adest actualis entitas noui habitus, & in eodē instanti non est adhuc corruptus habitus, præcedens, iam erūt simul in eodem subiecto. Nec 3. resp. valet, nā calor in instanti existēs, si antea non præfuit, vt ipse docet, non nisi à frigore tunc existente potest causari, idem de frigore dicendum: tum quia eadem difficultas est de calore, & frigore precedentibus, à quibus causentur; tum quia ante illud instans non datur prima pars immediatè præcedens, ergo nequit dari calor, vel frigus immediatè præcedens, quod sit causa caloris in instanti existentis; nam in sent. ipsorum nullum frigus potest per tempus durare dum subiectum intenditur.

27 Secundo arguit Doctor ex hoc, quòd agens æquiuocum adueniret subiecto habenti formam intensionem & excedentem virtutem actiuam illius agentis, hoc agens adhuc intendet formam illam scilicet si graue vt vnum applicatur subiecto habenti pōdus vt tria, efficiet pondus vt quatuor, vt diximus disp. præced. q. 1. art. 1. ergo si in intensione noua qualitas totaliter producetur, tunc istud agens produceret effectum supra suam virtutem, quod est falsum ex disp. 7. Phys. q. 6. art. 3. Hoc argum. Doctor conficit de agente vniuoco, caritatis gratia, attamen in illa additione apertè docet valere solùm in æquiuocis agentibus. Respond. Burleus, quòd minus perfectum potest cōtinere virtualiter magis perfectum, non secundum gradū perfectionis, saltim secundum virtutem actiuitatis, præcipuè si produceretur ex termino à quo perfectiori, quam sit terminus ad quē. Sed hæc respons. improbata manet ex dictis in Phys. loc. cit. tum quia si illud graue non reperiret in subiecto pondus vt tria, solùm produceret pondus, vt vnum, & tamen ageret secundum totalem virtutem actiuam, ergo pondus, vt quatuor excedet etiam actiuitatem illius grauis. Quod additur de termino à quo perfectiori, nil obest, tum quia in hoc casu terminus à quo scilicēt pondus vt tria, esset imperfectior pondere vt quatuor; tum quia si esset perfectior, vt euenit in remissione, non augeretur ob id actiuitas agentis, terminus enim à quo positiuus, si totaliter desinit in motu, per accidens se habet, nec adest, dum est terminus ad quem, ideoq; nequit esse ratio, cur producatur perfectior effectus.

28 Tertio arguit Doctor, quia frigus vt vnum agens in calidum vt acto; v.g. remittet calorem illum ad septem gradus introducendo vnum gradum frigiditatis, stante hac sent. frigus vt vnū produceret calorem vt septem, quod est falsum, seq. prob. non enim posset assignari alia causa effectiua, supponimus enim ignem esse remotū, recurrere autem ad causam vniuersalem cœlestem est impertinens, quia potius Cælum concurret ad concausandum cum agente particulari, scilicet ad productionem frigoris; tum quia in remissione habituum spiritualium facta ab actibus oppositis Cęlum non habet locum, quia non agit in animam; neq; est recurrendum ad Deum; nam si aliquis haberet infidelitatis habitum, vel alterius vitij, & per actum oppositum remitteretur, Deus produceret in hoc homine habitum vitiosum, quod est absurdum, quatē remanet, quòd à contratio producatur; falsitas seq. prob. quia contrarium potius destruit, quàm producat alterum contrarium.

Resp. Burl. vnum contrarium posse esse causam alterius contrarij, non tanquam termini per se vltimo intenti, vt sic enim frigus solùm est frigoris productiuum, sed tanquam medij respectu finis vltimò intenti, quia enim frigus sũmo calido approximatũ per se, & principaliter intendit producere frigus vt vnum, sed hoc nequit facere, nisi inducendo calorem remissum, ideo frigus per se tanquam medium producit calorem. Hæc tamen responsio est absurda, vnum enim contrarium potius est sui oppositi destructiuum propter oppositionem, quàm sit medium, & naturaralis dispositio alterius; vnde si potest destruere perfectius, multò magis poterit corrumpere imperfectius, qualis est calor remissus. Tum quia calor vt septē est omninò perfectior, quàm frigus vt vnum, ergo nullo pacto poterit ab isto produci. Tum quia si frigus vt vnum est productiuum caloris vt septē, multò magis erit productiuum frigoris vt septem, potentius enim est agens ad producendum sibi simile, quàm sibi cõtrarium. Tum quia sequeretur actum supernaturalem esse ex propria natura productiuum habitus oppositi vitiosi, si illum remitteret, quod est falsum, quia si haberet hanc actiuitatem producẽdi. v.g. habitum vitiosum vt septem, iam produceret hunc habitum, etiam si non adest habitus ille vt octo, nam agens naturale non impeditum agit secundum vltimum suæ potentiæ; hoc autem est falsum, & contrà experientiam.

29 Tandē prob. quia necessariò deberet hæc opinio ponere intensionem instantaneam, & per morulas interpolatas, quod esse falsum ostendemus q.5. seq. prob. ex dictis in præced. art. nam ponunt gradus istos indiuisibiles, ita vt vnus calor non habeat latitudinem partium intensiuarum, successiuè acquisibilium, indiuisibile autē nequit acquiri successiuè. Nec valet, quod ait Burl. & approbat Auersa ex Dur. cit. quod sicut Vbi est indiuisibile, & nunquam possunt esse simul duo Vbi, tamen potest successiuè fieri localis motus, ita eueuire in qualitate. Non valet, quia licèt Vbi acquisitum permutatum esse, & in instanti sit indiuisibile, quia est æqualē locato, non tamen Vbi, quod per motũ, & in tempore acquiritur, hoc enim est diuisibile, & excedens locatũ, necesse enim est, quod terminus motus sit diuisibilis ad diuisionem partium temporis, & motus ex 6. Phis. à tex. 50.

In oppos. argu. 1. termini motus sunt incompossibiles, sed termini motus intensionis, & remissionis sunt qualitas intensa, & remissa, ergo, & c. min. prob. quia motus est inter terminos positiuos ex 5. Phys. 7. 8. & 9. tũ quia si non adesset qualitas remissa vt terminus à quo, sed simplex negatio formæ, motus ille non esset intensio, sed simplex qualitatis acquisitio, quæ exercetur inter priuationem, & formam. Tum 2. eodem modo se habet magis, & minus, in eadem specie, quomodò se habent proportionaliter in diuersis speciebus, sed in his quantò vna species est perfectior alia, tantò perfectiùs continet eam, & modo simpliciori, ita vt species contenta non facit additionem cum continente, ergo ita se habebit gradus perfectior respectu imperfectioris. Tum 3. eodem modo se habent magis, & minus in formis accidentalibus, sicut in substantialibus, sed secundum ponentes magis, & minus in substantijs forma substantialis perfectior, & in eadem specie est simplicior alia, non faciens additionem cũ minus perfecta, sed aliam continēs modo simplici, vt ponitur anima Chrysti, ergo, &c. Tum 4. in motu locali ad acquisitionem vnius Vbi deperditur præcedens, ergo idem erit in alteratione.

30 Resp. ex Scot. cit. maiorem intelligi debere de terminis per se motus, non de concomitantibus, ad min. dicimus formã intensam, & remissam esse terminos concomitantes motus, vt motus est, licèt vt intensio est successiua respiciat positiuos terminos, vt explicuimus disp. 15. Phys. q. 6. art. 3. ad 1. & hi motus non sunt semper incompossibiles,

tes, vt patet in augmentatione, vt dicemus disp. vlt. hinc ad Arist. patet ex dictis Phys. cit. ad rationē dicimus acquisitionem albedinis. v. g. & intensionem esse omnino eiusdē rationis ex 5. Physic. 31. & solùm differre penes connotata, quatenus successio intensionis nequit intelligi nisi præsupponatur pars aliqua qualitatis. Ad 2. resp. Scot. in illa additione neg. maio. imò est adoppositum, quia ordo specierum est secundū partes essentiales, & quidditatiuas, & ideò vna species non habet essentiam, & quidditatem alterius, at ordo intensionis est secūdùm partes indiuiduales, quæ possūt esse simul. Ad 3. negat quoque maio. imò Arist. 5. Phys. 9. & 10. negat eo modo motū in substantijs quomodò concedit in accidentibus, sed negat in substantijs motum secundū gradus, ergo concedit hoc modo in accidentibus. Sed expeditiùs dicendum hanc esse principalem rationem, propter quam disp. scilicèt negabimus formas substantiales suscipere magis, & minus. Ad 4. ex Scot. 4. d 49. q. 16. ad 2. princ. neg. paritatem, quia natura non potest causare mutationem positiuam sine deperditiua, vbi hæc nata est concurrere, quod tunc est, quando motus fit inter contraria, vt inter albedinem, & nigredinem, vel inter quasi contraria, scilicèt quando nequeūt illi termini esse simul in eodem, vt se habēt duo Vbi; at duæ albedines sunt compossibiles, quia sola qualitas est, quæ primò, & per se est susceptiua magis, & minùs, ex dictis in Log. disp. 7. q. 3.

Secundo si remanet calor præcedens remissus, & aduenit intensus, ergo idē subiectum esset intensè, & remisse calidum, quod arg. Burl. fusè prosequitur in raritate, & densitate. Tum 2. solum subiectum est, quod in motu permanet idem, qualitas remissa non est subiectū, ergo, &c. Tum 3. quia sequeretur partem albedinis esse infinitè perfectam, quia secundùm speciem est perfectior nigredine etiam infinitè intensa; tum quoque quia includeret partes infinitas eiusdem perfectionis, quodlibet enim continuum est ex partibus infinitis, & quælibet pars istius intensiuæ albedinis esset æque perfecta. Tum 4. velocitas motus intenditur in fine, non tamen per additionem partis ad partem permanētem, ergo idem in alijs qualitatibus. Tum 5. non augetur pars qualitatis, quæ præfuit, non quæ aduenit de nouo, non totum aggregatum ex vtraque, ergo intensio non fit per additionem partis ad partem, antec. prob. illud augetur, quod habet plures partes nunc, quàm prius, adueniens, & totum aggregatum non præfuerunt, ita vt potuerint habere pauciores partes, pars, quæ præfuit, manet eadem, quæ fuit ante, ergo, &c.

51 Resp. ad 1. quod calor remissus potest dupliciter sumi, vel prout dicit entitatem illā caloris, vel vt dicit etiam carentiam vlterioris gradus, quam formaliter importat remissio, calor remissus permanet in intensione secundū entitatem, non secundum illam carentiā, vt patet in augmentatione. Ad 2. ma. est vera, si intelligitur de illis, quæ per se ad motū concurrunt, scilicèt subiectū, & per se termini, nam terminus à quo desinit, terminus ad quem non præexistebat; negatur autem, si intelligatur de illis, quæ per accidens solùm spectāt ad motum, & concomitanter, vt est terminus à quo positiuus. Ad 3. dicimus vrgere ipsum Burl. quia inter calorē præcedentem, & calorem per motū acquisitum mediant secundùm ipsum infiniti calores, quorum vnus est altero perfectior, ita vt calor vltimò acquisitus excedit infinitos calores in perfectione, ergo esset infinitè perfectus, imò magis ipsum vrget, quàm nos, quia isti calores ponuntur diuersæ rationis; & vnus excedens alterum inperfectione, vnde se haberent, vt partes aliquotæ non communicantes, quod nos non asserimus. Negamus igitur seq. ad 1. probat. idem posset probari de quacunque substantia, quæ semper erit perfectior quocūq. accidēte etiam infinito; linea finita etiā in infinitum, & absque proportione ex-

cedit in magnitudine punctum, non tamen est infinita, & hoc quia comparatio fieri debet inter res eiusdē rationis, qualis non est albedo comparata nigredini, tum quia fit transitus à proportione perfectionis essētialis ad proportionem perfectionis integralis. Ad 2. prob. sufficienter dictum est disp.9. Phys. q.2. est enim difficultas cōmunis omni continuo, nam si palmaris linea constat ex infinitis partibus, quarum quælibet habet magnitudinem, quomodo non erit infinitè extensa? quapropter dicimus has partes non facere intensionem infinitam, quia sunt partes proportionales, & communicantes; vide disp. citat. q.2. art.6. ad 3. Ad 4. aliud est loqui de qualitatibus, quæ sunt etiam permanentia, & aliud de velocitate motus, quæ non est qualitas, nec ens permanens, sed solùm quidam ordo ad tempus, in quo fit, per comparationem ad alium motum, qui respectu eiusdem temporis non tantumdem spatij pertransiret, quare intensio æquiuocè dicitur de intēsione qualitatis, & motus. Ad 5. idem posset de augmento vrgeri; quare dicimus, quòd propriè loquendo subiectum diù debet intendi, nam motus propriè denominat subiectum; potest etiam forma dici intendi, quatenus motus est quædam aliter habitio præscindēndo à subiecto iuxta dicto disput. 15. Phys. q.1. & tunc forma præexistens dici potest augeri, quatenus aliquo modo est alteri vnita, vbi prius erat separat, & solitaria, vnde potest dici aliqualiter per intensionem habere plures partes, quàm dnius.

Tertio si hoc esset, etiam intensio luminis fieret per hanc additionem partis ad partem, quod est falsum, quia sequerentur duo absurda; Primum est, quòd daretur infinitum lumen, prob. quia luminosum alicui aeri applicatum producet in illum determinatum lumen in instanti, si deinde moueretur versus illum aerem, producet lumen intensius, quæritur ergo an in quolibet instanti tēporis, in quo fit ille motus, luminosum producit lumen æquale primo lumini producto, vel maius, vel minus, si æquale, aut maius, cum instantia sint infinita, in fine motus fuissent productæ infinitæ partes luminis non communicantes; si minus, idem sequitur, quia partes istæ minores essent infinitæ. Secundum. absurdum est, quòd accidens migraret de subiecto in subiectum, quòd prob. eodem casu posito de luminoso, nam si dum mouetur luminosum, lumē existens in parte aeris remotiori intenderetur per nouā additionem, iam pars luminis, quæ esset in parte propinquiori aeris transisset ad partem remotiorem, quod implicat.

32 Resp. conced. conseq. negando falsitatem; negamus etiam sequi primū absurdum, ad probat. dicimus, quantū sufficit ad solutionem rationis, quod licèt luminosum in primo instanti producat determinatum lumen, non tamen in motu deinde producet lumen determinatum in quolibet instanti illius tēporis; ratio est quia ideo luminosum intendit, quia approximatur, ergo tunc fit intensio, quando fit approximatio, quæ cum sit motus, non fiet in quolibet instanti, sed in qualibet parte temporis; in instanti verò solùm est mutatum esse, & indiuisibile motus, & consequenter non pars luminis acquiritur in quolibet instanti, sed indiuisibile continuatiuum partium luminis, quare cum totum tempus sit finitum, motus quoq; & lumen erit finitum; quod erit dicendū de alijs qualitatibus successiuè, & per motum agentis acquisibilibus. Dices saltim in intensione actuum spiritualiū, qui sunt instantaneè producibiles, potentia intendens illos, in quolibet instanti temporis intensionis potest producere determinatam perfectionem actus, non enim est maior ratio, cur potest in primo instanti producere determinatā perfectionem, & non in quolibet alio instanti. Resp. neg. seq. quia vel voluntas v.g. intendet volitionem in tempore, vel in instanti, si in tempore, cum tempus includat infinita instantia tanquam indiuisibilia continuatiua partim, ita in

illis

illis instantibus acquirerentur indiuisibilia continuantia partes intensiuas actuum; si in instanti intendet, tunc non posset continuè intendere, sed discretè per morulas interceptas, quod probabilibus videtur in his actibus,& cum instantia actu accepta hoc modo semper essent finita,finitam quoq; intensionem causabit voluntas;nec hoc argum. multum differt ab argum. Zenon. negantis motum; nec minus vrget aduersarios, vt diximus in præced. solut.

33 Dices etiam; quando agens cum eadem potentia producit in aliqua mensura determinatum effectum, si est naturale non potest cum eadem potentia, & cęteris partibus in maiori mensura minorē effectū producere,sed maiorem causabit, ergo si potentia agentis in instanti producit aliquem effectum,in tēpore, quod est maior mensura, producet intensiorem effectum. Resp. si loquamur de agente naturali, argum. non vrget, hoc enim agens in instanti aget, quantum potest, & nisi de nouo vigoretur vel per approximationem, vel per intensionem virtutis, aut remotionem contrarij, non prosequitur suam actionem,& quando vigoratur, aget proportionabiliter iuxta virtutis actionem, si scilicèt in tempore augetur, in tempore agit, si in instanti, instantaneam causabit actionē. Si verò loquamur de agente libero; iam diximus pobabilius esse afferere voluntatem intēdere proprios actus per instantia interpolata;si tamen vellet agere in tempore, sicut applicat virtutem in tempore, & successiuè,non nisi modo successiuo intendet actum illum, vt scilicèt pars correspondeat parti temporis,& indiuisibile continuatiuū instanti illius temporis; non enim aget secundum totam virtutem applicatam. Negamus quoq; sequi secundū absurdum, quia lumen primò productum sēper est in eodem subiecto, & admotum luminosi aliud de nouo producitur,non solum in parte remotiori, sed etiam in in propinquiori, nam agens agit vniformiter difformiter. Imò retorqueri posset arg. quia si qualitas est indiuisibilis intensiuè, quo pacto posset continuè diffundi per sphærā vniformiter difformiter? quælibet enim pars extensa haberet infinitas qualitates intensiuè difformes, quarum vna esset altera perfectior, & solum in indiuisibili posset reperiri qualitas intensa,in parte verò extensa esset quid aggregatū ex illis qualitatibus intensiuis, & indiuisibilibus, nam in qualibet propinquiori medietate qualitas est intensior, in remotiori remissior.

34 Quarto forma non remittitur per ablationem partis à parte, ergo nec intenditur per additionem partis ad partem, antec. prob. quia sequeretur formam illam totaliter simul destrui non successiuè, probat. quia agens æquè approximatum duabus medietatibus contrarijs, & pari modo se habentibus, si potest vnam destruere, poterit etiā alterā simul corrumpere, sed duo gradus v. g. caloris sint ęque approximati frigori vt octo, quia cum sint partes intēsiuæ,vna non est remotior altera,ęqualiter etiam resistunt frigori, ergo si frigus potest destruere nunc primum gradum, poterit simul quoque secundum. Tū quia remissio est motus positiuus, ergo ad terminum erit positiuum, non igitur erit terminata ad solam ablationem, seu carentiam partis.

Resp. neg. antec. ad 1. prob. neg. seq. ad probat. neg. maior, quia cum successio proueniat ex resistentia contrarij, certè magis resistit totum, quàm minima pars, sicut enim in motu extensionis propter latitudinem extensiuam cōtrariæ qualitatis adest successio in tali motu, sic in intensione propter latitudinem intensiuam qualitatis contrariæ intensio successiuè fiet, quod infra explicabimus magis q. 5. Ad 2. prob. negamus remissionem pro formali esse motum acquisitiuum,& positiuum, sed deperditiuum, vt in simili de diminutione dicemus disp. vlt.

QVÆSTIO III.

An istæ partes intensiuæ qualitatis sint homogeneæ, vel ætherogeneæ.

35 Non est sermo, an istæ partes sint dissimiles quò ad differẽtias indiuiduales, est enim clarum esse realiter inter se distinctas, cum ad inuicem separentur, & per consequens vnam habere propriam differentiam indiuidualem ab alia distinctam, sicut etiam partes extensiuæ qualitatis, & quantitatis hoc modo sunt realiter distinctæ, & dissimiles in differentijs indiuidualibus, quamuis sint eiusdẽ specificæ rationis, ita docet Scot. in p.d.17. q.3. ad rationem princ. nec est sermo, an partes istæ sint ætherogeneæ specificè, vt quidam apud Sonc.8. Meth.q.21. videntur docere, quòd scilicèt in intensione primò producatur calor, postea addatur quædam qualitas alterius naturæ, quæ tamen videatur aliqualiter participare caloris naturam, & dicatur cõcalor. Nec enim opinio ex dictis explosa manet, nã sic intensio non esset eiusdem rationis specificæ cum acquisitione qualitatis; tum quia non adest ratio multiplicandi tot entia specie distincta, & tandem, quia eædem rationes, quibus sequẽtem opin. impugnabimus, militant contra istam. Quapropter quærimus an istæ partes in intensione additæ, quæ gradus appellari solent, vt dicemus, sint dissimiles, & ætherogeneæ in perfectione indiuiduali, itavt sint gradus isti naturaliter subordinati, vt secũdus præsupponat necessariò primum, sitq; perfectior illo, tertius præsupponat, & excedat secundum, quartus tertium, & sic deinceps, an verò omnes sint eiusdem, & æqualis perfectionis, & consequenter homogenei, siue primus sit, siue octauus, nec magis differat primus gradus ab octauo, quàm ab altero primo, vnde si primus gradus cum alio primo in eodem subiecto coniungatur, verè efficiat intensionem vt duo. Hinc P. Vulpes 2.p.tom.3.disp.105.ar.4. non videtur percepisse statum cõtrouersiæ, dum ex vna parte decidendo hoc quæsitum ait, gradus istos esse materialiter dissimiles, hoc est indiuidualiter, & formaliter similes, seu eiusdem specificæ naturæ; at deinde impugnat Vasq. asserentem non esse dissimiles in perfectione indiuiduali, vt vnus sit altero perfectior, illiusq; rationes conatur soluere. Non enim Vasq. loquitur de dissimilitudine proueniente à differentijs indiuidualibus, quasi quod voluerit omnes gradus esse idem numero, hoc namque nunquam somniauit, sed locutus est de dissimilitudine in perfectione, & de subordinatione inter illos.

36 Fuit quorundam Antiquorũ opinio apud Ocham p.dist.17.q.6. & apud Canon.5.Physq.3.§.*Tertium dubium*, affirmantium vnum gradum esse perfectiorem alio, quem necessariò præsupponit in subiecto, itavt in intensione necessariò à primo gradu procedatur ad secundum, à secundo ad tertium vsque ad octauũ, in remissione verò prius deperdatur octauus, deinde septimus, vltimò corrumpatur primus; & si duo primi gradus ponerentur in eodem subiecto, non conficerent intēsiorem qualitatem; hanc sent. suscitarunt recentiores quidam, vt Suarez disput.46. Meth. sect.1.n.29. & seq. Hurt. disp.5. de gen. sect.6. Morif. disp.2 dub.4. Murcia 1. de gen. disp.2.q.5. Coninch. de actibus supernat. disp.22. dub.3.n.34. & alij. Opposita opinio est communis apud Antiquos, & ex recẽtioribus sequitur Vasq. p.2.disp82.c.6. Conimb.1. de gen. ca.4. q.2.art.3. Ruu.tract.3.q.6. Auersa q.23. sect.7. Salas p.2.q.73.tract.13.disput.5. sect.5. Arriag. de gen. disp.3. sect. 2. & 3. eam quoque amplexus est Scotus p. d.17.q.3. vbi rationes, quas conficit cõtra Gotfr. hoc supponunt, & 4.d.12.q.3. P. & seq. & 8. Meth.q.3. Inter has opiniones extremas mediant aliqui, nam Fracast. lib. de Sympath. & antip. c.6. & Aresf. 1. de gen. q. 26. docent solùm qualitates habentes propriè contrarium

ange-

augeri per gradus ætherogeneos, non alias, vt sunt lumen, & impulsus. Alij apud Ariag. nu. 86. aliter distinguunt, scilicèt qualitates non operarivas aliarũ similium, intendi ex gradibus similibus, vt sunt calores, at productiuas aliarum similium, intendi ex gradibus ætherogeneis; quam distinctionem videtur ipse Arriaga approbare.

37 Dicendum est gradus omnes qualitatis esse homogeneos, est eiusdẽ perfectionis; ita Doctor citat. prob. primò ratione secunda Scoti, quam con ficit contra Gotfr. circa augmentum habitus charitatis, & gratiæ, fit aliquis habens quatuor gradus gratiæ ex hoc, quod elicuit actum vt quatuor intensũ, eliciat postea actum vt vnum, tunc iste acquirit maiorem gratiam, & nonum gradum, scilicet quintum, ergo si quintus gradus perfectior esset omnibus gradibus præcedentibus, plùs merebitur per actum vt vnum, quàm per actum vt quatuor, quod est falsum, quia gratia confertur iuxta meritum actus boni in gratia eliciti, & dispositionem merentis, magis tamen est meritorius actus vt quatuor, quàm actus vt vnum. Hurt. negar falsitatem sequelæ propter duo: Primum est, quia præcipua ratio merendi augmentum gratiæ est ipsa gratia, ideoq; plus gratiæ debetur homini habenti gratiam vt quatuor, & actum vt vnum elicienti, quàm homini producẽti actum vt quatuor sine gratia. Secundũ est, quia Deus præmiat vltra condignũ ob suam maximam liberalitatem, idest præmio excedenti præmiat, quam debeatur actibus condignè; sicut si Princeps teneretur ob aliquod opus leue donare seruo vnum iulium, & non adesset nisi nummus aureus, quamuis hic excederet valorem operis, ad Principem tamen spectaret liberaliter donare aureum potius, quàm parce retinere præmium.

38 Sed hæc resp. friuola est, nam licet admittatur gratiam esse potiorem rationem augmenti, quod non est præsentis negotij, nequit tamen negari, quin intensioni actus correspondeat aliquod augmentum gratiæ, nam plus gratiæ debetur homini gratia vt quatuor informato, & elicienti actum vt tria intensum, quàm si actum eliceret vt vnum; & tunc allata ratio stat in robore, nam augmentum illud gratiæ, quod intensioni actus correspondet, terminaretur ad aliquem gradum gratiæ qui v.g. esset quintus, ergo actus vt duo perfectius, & magis augeret gratiam, quàm actus vt quatuor. Nec valet, quod ait Conich. quo etiam vtitur Vlpes cit. actus moraliter augere gratiam, non Physicè. Non valet, quia augmentum istud morale fieri debet secundum proportionẽ valoris actus, & dispositionis merentis. Quod autem addit Hurt. Deum præmiare vltra condignum ex sua liberalitatem, falsum est in sensu, quo ipse intelligit, vt semper actui sequenti Deus tribuat præmium vltra condignum, vt vt excedat præmium omnium actuum præcedentium, sed eo modo vltra condignum præmiat vltimum actum, quomodò præmiauit primum actum. Tum quia supposita hac respons. non posset Deus præmiare iuxta condignum opera bona vt vnum, & ad æqualitatem meriti, si aliquis gradus gratiæ præexisteret, quia & si vnum gradum gratiæ tribueret, adhuc iste excederet meritum illius actus, quia esset perfectior, & sic non ex liberalitate præmiaret vltra condignum, sed ex necessitate, liberalitas enim Dei solum attenderetur in hoc, quòd velit præmiare, sed hoc decreto supposito, ex necessitate deberet in retribuendo excedere meritum hominis iusti. Cui accedit validissimà impugnatio nam secundùm omnes, sicut Deus præmiat vltra condignum, ita punit citra condignum; idest minus, quàm meretur peccator; sed stante hac opi. Deus puniset vltra condignum; prob. sit peccator eliciens peccatum vt vnum, huic correspondet pęna vt vnum, si denuo eliceret aliud peccatum vt vnum, correspondebit huic peccatori pęna vt duo, at si gradus secundus pęnæ esset perfe-

ctioris rationis, quàm sit primus gradus, certè excederet demeritum secundi peccati ergo secundum peccatum puniretur vltra condignū. Quòd si dicas secundo peccato correspondere maiorē pęnam propter priuationem gratiæ, quā supponit in peccatore. Præterquā quod assumptum est falsum, vrgeri potest argumentum de pęna correspondente illi peccato, vt de actu meritorio dicebamus.

39 Accedit, quod hæc ratio, vt inquit Doctor, vrget in habitibus naturalibus, & in qualibet equiuoco agente; vt enim vidimus disp. præced. q. 1. art. 1. agens æquiuocum potest agere in simile intendendo effectum, quem reperit productum, vt de grauibus intendentibus impulsum, de vino, pipere, & huiusmodi ibi ostendimus, at si v.g. vinum potens producere calorem vt vnum applicetur subiecto calido vt quatuor, vel graue productiuum impulsus vt vnum addatur alicui trutinæ, in qua sit causatus impulsus vt tria ab alio grauiori, tā calor, quàm impulsus intendetur, ergo nouus iste gradus non est alterius rationis ab alijs gradibus præexistentibus, & maioris perfectionis, aliter excederet virtutē agentis. Quod ait Hurt. in grauibus hoc euenire, quia quodlibet imprimit proprium impulsum, pluribus autē impulsibus minùs resistitur, quàm vni; confirmat nostram sent. quod scilicet intendatur impulsus per additionē noui gradus omninò similis, & æqualis. Confir. in actione reflexa, qua ab eodem agente intēditur qualitas in medio producta, vt vidimus disp. præced. q. 2. intensio enim hæc fit, quando agens nequit directè vlteriùs protendere suam actionem ob impediens obstaculum, tunc agit reflexè eadem actione, qua ageret in remotiori parte, si non adesset impedimentum; constat autem, quòd non ageret directè nisi producendo remissionē qualitatem, ergo si reflexè agit, eandem qualitatem producet, ergo qualitas præcedens intēdetur per additionem remissioris qualitatis, quare nō est necesse gradum superuenientem, & intendentem esse priori perfectiorem.

40 Secundo prob. concl. in qualitatibus specialiter contrarijs, & vniuocè agentibus; si enim calido vt octo applicaretur frigidum vt vnum, hoc frigidum agendo in calorem, inquiunt aduersarij, corrumpet octauum gradū caloris introducendo primum gradum frigoris, sed hoc est falsum, quia data hac sent. gradus octauus multùm excederet in perfectione primum gradum, & si qualitas esset magis resistitiua, quàm actiua, vt est siccitas, certè octauus gradus ita resisteret, vt non posset à primo gradu destrui; imò si potest primus gradus corrumpere octauum perfectissimum, cur etiam reliquos gradus non destruit, qui sunt imperfectiores? maximè quia oppositio prouenit ex naturis qualitatū, non ex gradibus, vt diximus disp. 1. q. 5. nec potest assignari ratio, cur potiùs primus gradus frigoris habeat specialē oppositionē cum octauo, illumq; destruat, & non cum primo cui adæquatè repugnat tāquam imperfectissimus imperfectissimo, nec cum alijs gradibus, qui etiam habent eandem rationem specificam. Vis huius argum. magis percipietur, si aduertatur excessus octaui gradus supra primum data hac opinione; nam si gradus subsequens cōtineat semper in perfectione præcedentem, saltim dupla proportione illum excederet, vnde secundus gradus contineret eminenter duas perfectiones primi, tertius, quia contineret in duplo secundum, haberet eminenter quatuor perfectiones primi, & sic deinceps vsque ad octauum, qui excederet primum secundùm centum viginti octo perfectiones similes perfectioni primi gradus; & calidum vt octo agens secundum omnes gradus, ageret secundùm bis centum quinquaginta quinq; perfectiones similes perfectioni primi gradus; si ergo talis est excessus octaui gradus supra primum, non videtur quomodo possit destrui à primo.

41 Tertio, quia quęrimus de istis gradibus,

dibus, an quilibet constet ex partibus similibus, & eiusdem rationis, an verò ex partibus dissimilibus, & diuersæ rationis, itavt qualibet parte vnius gradus accepta, in illa includantur partes in infinitum remissiores, quarum quælibet est alterius rationis; si primum, tunc gradus non erit simplex, & indiuisibilis, & intensio conflabit, ex partibus similibus, ergo idem dici poterit de omnibus gradibus; si secundum quod ab Hurt. admittitur, tunc gradus nō erit nisi aggregatum quoddam ex illis partibus, quarum quælibet esset intensiuè indiuisibilis, ergo sicut si darentur infinita puncta, non efficerent aliquam extensionem, nec possent continuari extensiuè ad inuicem, neque possent motu extensiuo, & continuo acquiri, & hoc quia sunt indiuisibilia partibus carentia, ita erit dicendum de istis gradibus indiuisibilibus intensiuè, quòd non possent efficere latitudinem intensiuam continuam, in continuo enim dantur partes diuisibiles continuatæ per indiuisibilia, at secundùm hanc sent. nō possent assignari istæ partes diuisibiles, & indiuisibilia continuatiua, quia daretur indiuisibile indiuisibilis, accipiatur enim vltimū, quòd acquiritur in instanti terminatiuo motus, erit quid perfectissimum continens eminenter perfectiones præcedentium, ergo non se habebit vt indiuisibile terminatiuum, sed vt pars principalis huius intensionis, indiuisibile enim non auget rem, cui aduenit; eodem modo se habebunt reliquæ partes, quamuis non sit assignabilis prima; si ergo erit congeries indiuisibilium, certè non poterunt motu continuo acquiri, & successiuo; in tempore enim neque vnum indiuisibile, neq; infinita, si darentur simul vnita, possunt acquiri, sed solùm in instāti sunt acquisibilia, vt dicebamus q. præced. contra Capr. in 1. art. & contra Gotfr. in 2. art. Nec Vulpes est philosophicè, & scoticè locutus, dum loc. cit. negat alterationem in habitibus spiritualibus habere rationem motus; Nam alteratio non solùm est ad qualitatem extensiuā, sed etiam intensiuam, & pluriès Scot. loc. cit. hanc intensionem appellauit motū; quamuis non sit motus successiuus ex omni capite, nec ad generationem inseruiens, vt diximus disp. 15. Phys. q. 5. præterquamquod difficultas est communis omnibus qualitatibus, siuè materialibus, siuè spiritualibus, nam loquimur de intensione, quæ in ambabus reperitur. Istæ rationes vniuersaliter probant de intensione cuiuscunque qualitatis, & magis patebit nostra sent. ex solutione obiectionum soluuntur obiectiones.

42 In contrar. obijc. 1. si qualitas intēderetur per gradus homogeneos, sequeretur agēs remissū posse intēdere subiectū intēsius, quod repugnat experiētię, seq. prob. ponatur calidum vt vnum applicatum calido vt duo, tunc poterit in istud producere calorem vt vnum, quia habet talem virtutem, & subiectum est capax, ergo efficaciter calidum vt tria. Neque dicas simile non posse agere in simile. Tum quia causa tunc non operatur, inquit Hurt. quando est defectus vel potentiæ actiuæ, vel passiuæ, vel applicationis, vel ex repugnātia formæ producendæ cum forma producta in subiecto, in casu nullum istorum adest, vt patet; recurrere autem ad similitudinem agentis, & passi est id, quod quæritur, nam sicut calidum vt vnum potest ex se producere calorem vt vnum, subiectum potest recipere, duo calores vt vnum sunt per nos compossibiles, cur igitur nequit simile agere in simile? cuius ratio rectè assignabitur, si dicatur, hoc ideò esse, quia secundus gradus caloris est perfectior primo, nec continetur in virtute calidi vt vnum. Tum 2. finis caloris est disponere ad ignem, nō solùm reddere subiectum simile, ergo etiam si agens reddit passum sibi simile, non per hoc cessabit ipsius actio, quia datur adhuc vlterior finis. Tum 3. si calidum vt vnum efficeret calidum vt tria, taantùm abest, quòd reddat passum sibi dissimile, quin potius similius red-

reddet, ergo deberet suam actionem continuare, antec. prob. qui plures habet cum alio similitudines, est illi similior, sed calidum vt tria habet plures rationes similitudinis respectu calidi vt vnum, quia tres gradus fundant tres similitudines, ergo &c. Tum 4. dissimilitudo in numero maximè intenditur ab agente naturali, quia ex hac dissimilitudine crescit similitudo in essentia, & species conseruatur, vnde ex hoc, quòd agens produxit calorem vt vnum in aliquo subiecto, non idcircò quiescit agere, sed quærit extensiuè multiplicate in diuersis subiectis, ergo licèt in vno subiecto produxerit calorem vt vnum, adhuc deberet agere intendendo, quia ex hac dissimilitudine sequitur similitudo in essentia, & conseruatio speciei. Tum 5. ex Coninch. agens naturale agendo non tàm intendit assimilare sibi passum, quā seipsum per actioné communicare, ergo quia calidum vt duo est adhuc capax caloris vt vnum producibilis à calido vt vnum, si istud illi applicetur, poterit per actionem seipsum cómunicare, quamuis inueniat in calido, duo formam similem. Tum 6. ex Aref. non posset reddi ratio, cur vnum agens æquiuocum sit virtualiter v.g. calidum vt duo & non vt sex, si enim potest producere in tribus subiectis sex gradus caloris, cur non etiam in eodem subiecto? si dicas requiri maiorem virtutem intésiuam ad producendos simul sex gradus in eodem subiecto; iam admittitur dissimilitudo graduum. Tum 7. ex eodem ignis in se calidus vt octo in aliqua parte sphæræ solú producit sex gradus caloris propter distantiam, ergo si gradus sunt eiusdé rationis, poterit simul octo gradus producere, quia habet talé virtutem, aliter si requireretur maior virtus, argumento erit gradus esse æthetogeneos. Tum. 8. calidum vt quatuor applicatum alteri calido vt 4 agit in illú, non tamen intendit, ergo hoc erit, quia intensio fit per gradus perfectiores, antec. patet quia conseruat illud, conseruatio autem est actio, ergo si agit in illud producit calorem, & tamen quamuis addatur continuè calor, non intenditur, eo quia intensio requirit caloré alterius rationis. Neque dicas conseruationem hanc solùm esse defensionem à contrario, non actionem. Non valet, quia & si nullum adsit contrariú, adhuc calor in externo subiecto deficiet, ergo indiget conseruatione intrinseca; item cum ignis conseruat aquam calidam ab aere frigido ambiente, conseruat per actionem receptam in aqua, nó in aere. Tandem numquam requiritur ad operandum conditio aliqua, de cuius necessitate nó possit reddi ratio à priori, modo quòd requiratur hæc dissimilitudo, nequit assignari aliqua ratio à priori, cú in agentibus æquiuocis non requiratur, ergo, &c.

43 Resp. neg. seq. cum probat. ex dictis disp. præced. q. 1. art. 1. quia scilicèt simile nequit agere in simile actione vniuoca. Ad 1. impugnat. huius respons. dicimus causam etiam non operari propter similitudinem passi, neque hoc est petere principium, quamuis enim non habeamus rationem à priori, sufficit ratio à posteriori, quam loc. cit. assignauimus; nec ratio ab Hurt. assignata est sufficiens, nam oppositum expetimur in agentibus æquiuocis; quapropter si nobis bellú ingerunt cum agentibus vniuocis, non minùs nos possumus illos vrgere cum agentibus æquiuocis. Ad 2. falsum est calorem, vt est causa principalis, & primariò intendere productionem ignis, sed solum productionem caloris, secundariò tamen, & vt causa instrumentalis etiam disponit ad formam ignis, sed pro viribus, quia scilicèt non quilibet calor est sufficiés dispositio ad formam ignis, ideo non quilibet sufficiéter disponit, & perfectè, qualis est remissus, quare neg. conseq. quòd debeat calor remissus vlteriùs agere, postquam assimilauit sibi passum, quia non est instrumentum sufficiens, & perfectum. Ad 3. si valeret, concluderet etiam numerum, quò maior esset, eò similiorem esse cum vnitate, quia plures cótine-

tineret rationes similitudinis, vlnam esse magis æqualem palmo, quàm sit alius palmus, quia haberet in se octo palmos, & rationes fundandi plures æqualitates; ideo neg. antec. ad probat. neg. min. quia licet tres gradus diuisim sumpti assimilentur calori vt vnum, non tamen coniunctim accepti, arguere autem à diuisis ad coniuncta est fallacia accidentis, vt diximus p.2. instit. logic. tract.3.c.3. sic duo, & tria fundāt rationes paritatis, & imparitatis, non tamen quinq; licèt sit duo, & tria. Ad 4. non valet paritas de multiplicatione extensiua, & intensiua, ratio est, quia multiplicatio extensiua præsupponit dissimilitudinē inter agens, & passum, non autem multiplicatio intensiua, & hæc dissimilitudo est necessaria ad actionem, quamuis non habeamus rationē à priori. Ad 5. vrget illos asserentes rationem illam, cur simile non agat in simile, eo quia intendit assimilare sibi passum, esse conuincentem, & quasi à priori, quia est per causam finalē; at iam ostendimus disp. præced. cit. non concludere; idcirco dicimus agens vniuocū intendere agendo sui ipsius communicationem, dummodò non reperiat in passo effectum similem; cur autem hoc exposcat, recurrendum erit ad naturam agentis, sufficit nobis ratio à posteriori.

44 Ad 6. valet contra ipsum Ares. nam sustinet qualitates non habentes contrarium intendi per gradus homogeneos, vt est lumen, & tamen videmus non omnia lucida ęquale lumen producere, sed quædam maius, quædam minùs, quia non habent eandem actiuam virtutem; idem dicimus de calidis virtualiter, quòd habeant determinatam virtutem actiuam, vt non possint vlterius agere postquam produxerunt gradus illos, quos virtualiter continent, quamuis adhuc in aliud subiectum possint agere; neq; ex hoc, quòd maior virtus intensiua requiritur ad producēdum sex gradus caloris in eodem subiecto, debet inferri gradus esse ætherogeneos; aliter quia maior virtus requiritur ad producendum sex gradus luminis in eodem subiecto quam duos tantum, iam gradus luminis essent ætherogenei contrà ipsum; solum inferri potest gradus illos constituere qualitatem perfectiorem, vt dicemus. Ad 7. etiam retorqueri potest de luminoso producente in parte aliqua sphæræ distante lumen remissius, quamuis in se haberet vim producendi lumen intensius in parte propinquiori, ideo dicimus ignem respectu illius partis non habere virtutem producē di octo gradus caloris, quia agens agit vniformiter difformiter. Ad 8. ex dictis disp.7. Phys. q.2. conseruationem illam non esse veram actionem, sed solum defensionem à contrario, seù impedimentum actionis contrarij; & ad 1. improbat. dicimus calorem in alieno subiecto satis habere contrarium, dum subiectū quærit ad pristinum statum redire: ad 2. in illo casu calidum nō agere in aquā, sed potius cum aqua integrare vnum agens totale, quod agat in aerem ambientem, illiq; resistat; verum est tamen, quòd si à contrario remitteretur, poterit deinde (dūmodò magis applicetur) calorem illum per veram actionem restaurare, nec ob id motibus contrarijs simul moueretur, sed successiuè. Ad 9. neg. assumptum, nam etiam tanta, vel tanta approximatio est conditio ad agē dum, & tamen quòd hæc determinata requiratur, nequit alia ratio assignari, nisi natura agentis cognita experimēto.

45 Secundò qualitas intensa vt octo est perfectior, quàm extensa vt octo, quia perfectius agit, & disponit, sed si gradus essent eiusdem rationis, non esset perfectior, ergo, &c. min. prob. quia perfectio, quam debet habere qualitas intensa vt octo, debet illi cōpetere ratione propriæ entitatis, nō ab alio extrinseco, sed si entitas vnius esset similis entitati alterius, solū differrent in ordine ad subiectum, qui ordo est extrinsecus, ergo non esset perfectior. Tum 2. quia si esset vnio perfectior, iam admitteremus ætherogeneitatem in vnione, si non in qualitate. Tum 3. Deus, & creatura li-

eet faciant maiorem perfectionem, extensiuam, quia sunt duo entia perfecta, quàm Deus solus, non tamen intensiuã, quia creatura supra Deum nõ addit maiorem perfectionem, ergo ad intensionem, & maiorem perfectionem nõ sufficit additio similis perfectionis, sed requiritur maior. Tum 4. si tres Beati viderent Deum visione vt duo, alius verò visione vt sex, hic perfectius videret Deum, quàm illi, & tamen illi tres haberẽt sex gradus perfectionis, imò si tres illæ visiones essent in vno solo, adhuc nõ esset iste beatior, quia repræsentarent sicut prius, ergo ad maiorem perfectionẽ qualitatis non sufficit multiplicatio, & additio similium graduum: idem ostenditur de vidente lapidem duplici visione .s. in se, & in speculo, nam iste non perfectius videret lapidem, quàm si vnã tantum haberet visionem, & de audiente voces in seipsis, & in echone, ergo ad maiorem perfectionem non sufficit habere duas similes formas.

46 Resp. neg. min. Ad 1. prob. negamus maiorem perfectionem qualitatis intensæ prouenire ex inæquali, & dissimili perfectione entitatiua siquidem ex sola maiori, & perfectiori vnione partiũ inter se, & cum subiecto prouenit; partes enim qualitatis intensæ sunt in eadẽ parte subiecti, & ad inuicem compenetratæ, vbi partes extensæ solum in indiuisibili vniuntur; ex qua maiori vnione ad inuicem sequitur quædam perfectio in qualitate tùm ad agendum, tùm ad resistendum, virtus enim vnita fortior. Pulchrum exemplum adducit Arriag. si .n. decem homines haberent singuli centũ florenos, alius verò illos mille florenos simul acquireret, certè isti floreni secũdum entitatem essent ijdem, constituerent tamen hominem illum ditiorẽ, quã fuerint illi decem, propter possessionẽ magis vnitam, vbi prius erat dispersa, nec aliam perfectionem debemus agnoscere in intensione qualitatis. Ad 2. valet contra ponentes vnionem esse modũ quendam absolutum variabilem ad variationem qualitatis, nos verò ponimus esse simplicem relationem, quæ dicitur perfectior, & intensior propter additionem plurium partium qualitatis in eodẽ subiecto. Ad 3. neg. paritatem, quia Deus solus vel formaliter, vel eminenter continet omnẽ perfectionem creaturæ, ideo ex Deo, & creatura non fit perfectius intensiuè; at vnus gradus non continet perfectionem alterius gradus; imò rectè retorquet Arria. gradus enim octauus per ipsos est perfectior, quàm quilibet alius inferior, ꝙ tamen cum illis intensiorem constituit qualitatem, quàm si solus octauus esset, & tamẽ alij gradus sunt imperfectiores, ergo si fit intensio per additionem gradus imperfectioris, multò magis per additionem æqualis. Ad 4. per idem si enim ex illis visionibus fieret vna visio, tunc perfectius videretur Deus, sicut perfectius videtur obiectum ambobus oculis, quã vno tantùm; si verò remanerent distinctæ numero, & in vnum actum nõ coirent, propter peculiarem forsan rationem actuum vitalium, & specierum, de quo suo loco, nil contra nos, quia loquimur de gradibus integrantibus vnã qualitatem intensam.

47 Tertio ex Coninch. fit in vno loco corpus calidum vt octo, in alio loco Deus ponat penetratiuè octo corpora calida vt vnum, vel isti octo gradus sunt eiusdem perfectionis, & actiuitatis, ac illi, itavt possint calorem vt octo producere, vel non, sed solùm calorem vt vnum intensiuè producant; si primum, ergo ad intensionem non requireretur vnio in eodem subiecto, quod est falsũ; si secundum auferat Deus ab illis caloribus vtrumq; subiectum relinquendo illos in proprio esse; tunc quæritur, an posteriores calores possint producere calorem vt octo, an solum vt vnum, si primum, ergo per solam amotionem subiecti calores illi euaderent actiuiores, & perfectiores, quod est falsum; si 2. debet assignari disparitas, cur priores possint producere calorem vt octo, non posteriores, non enim apparet, quæ possit esse, cum eodem modo se habeant

beāt ergò dicendum hos gradus esse inæquales. Tum 2. sequeretur, quòd si Deus in eodem subiecto poneret duas quantitates penetratas, quantitatem intensiorem resultare, quod est falsum, quia quantitas non suscipit magis, & minùs.

Resp. posteriores gradus caloris nec in illis subiectis, nec ab illis separatos constituere caloré intensum vt octo, sed esse octo gradus dissitos inter se, vnusq; gradus caloris productiuos licet citiùs, & velociùs; ratio est, quia ad intensionem non sufficit penetratio localis, aliter si duo ignes essent simul compenetrati non solum fieret calor vnus, vt sexdecim, sed etiam ignis perfectior, sed requiritur quædam compenetratio partium qualitatis inter se, vt quilibet gradus cum quocunq; alio simul vnitus, & cōpenetratus existat, vt euenit in calido vt octo, gradus enim isti non solùm in eodem loco reperiuntur, sed in eodem subiecto, & ad inuicem coniuncti existunt, quod non conueniret illis gradibus etiam ab illis octo corporibus separatis, solùm enim dicerent vnionem ad locum non inter se. Ad 2. neg. paritas, suscipere enim magis, & minus soli qualitati conuenit, non quantitati, hæc enim est radix extensionis localis, itavt impenetrabilitas aptitudinalis in ordine ad locum est positio circumscribens essentiam quantitatis; quatè, si duæ quātitates existerent in eodem subiecto, nō facerent quantitatem vnam perfectiorem, quia non sunt natæ ad inuicem cōpenetrari, & quælibet ab intrinseco peteret extreitatem partium impenetrabilem; at qualitas indifferens est ad extensionem, & intensionem, imò principaliùs conuenit illi intensio, quàm extensio; ita colligitur ex dictis in log. disp. 7. q. 2. & 3. & disp. 9. Phys. q. 1. & dicemus infra disp. 5. quæst. 5. art. 2.

Dices, etiam partes extensiuæ qualitatis petunt esse in diuersis subiecti partibus, & extendi in loco, & tamen secundùm nos si vnirentur in eadem parte subiecti, efficerent qualitatem intensiorem, ergo licèt partes quantitatis petant extensionem localem, si tamen essent in eodem subiecto, deberent constituere perfectiorem, & intensiorem quantitatem, antec. prob. partes qualitatis vt extensiuæ reduplicatiuè petunt extreitatem impenetrabilem, eo ipso enim quòd sunt extensiuæ, vna excludit aliam, quia si non se excluderent, non essent extensiuæ, sed intensiuæ. Resp. neg. paritatem, quia qualitas ex propria natura est indifferens ad intensionem, & extensionem, ad diffusibilitaté, & congregabilitatem, ideòq; quamuis partes extensiuæ nequeant esse intensiuæ, reduplicatiuè loquendo, non tamen specificatiuè, & absolutè, sicut repugnat homini nigro vt sic disgregare visum, non tamen secundùm se considerato, at quantitati ex propria natura conuenit diffusibilitas, & extreitas localis aptitudinalis, ideoq. nunquam partes ipsius ita adinuicem possunt vniri, vt vnā perfectiorem integrent quantitatem.

48 Quarto stante nostra sent. sequeretur nullum gradum esse primum, vel secundum, aut octauum, quod est falsum, quia diuersi gradus constituentes aliquod totum necessariò dicunt certū ordinem inter se; seq. prob, à simili, si gradus, inquit Coninch. quibus ad locum superiorem est ascendendū (à quibus denominatio graduum intensionis sumpta est) ita collocarentur, vt vnus in ordine ad locum, & ascensum non superaret alium, non constituerent veros gradus, nec vnus posset dici primus, alter secundus, ergo cum per gradus intensionis veluti ascendamus ad maiorem perfectioné, si vnus non superaret aliū in perfectione, non essent veri gradus, nec peruenireiur ad maioré perfectionem. Neque dicas partem priorem perfici à posteriori; quia per posteriorem prior non eleuatur adesse perfectius, sicut si secundus gradus in ascensu nō esset eleuatior, & eminentior quò ad locum, non diceretur secundus. Solùm posset reperiri ordo temporis, sed hic est prorsus accidentalis, & solùm facit

vnum

vnum aggregatione; & quando qualitas in instanti producitur, non adest talis ordo. Tum 2. qualitates contrariæ ita se habent, quòd secundum certos quosdam gradus sunt incompossibiles, secũdum quosdam verò compossibiles, sed per primum gradum caloris expellitur solum octauus gradus frigoris, non alij, ergo signum est octauum gradum esse alterius rationis ab alijs, nam si essent homogenei, æqualiter omnibus opponeretur; cum vnus non ponat diuersum effectum formalem ab alio; imò cum omnes gradus sint æque approximati agenti contrario, quia vnus non esset extra alium, certè non esset maior ratio, cur potiùs in vnum agat, quàm in alium, recurrere autem ad Deum determinantem, est voluntariè dictum. Tum 3. posset hæc intensio in infinitũ procedere naturaliter, quod est falsum, seq. prob. quia vt arguit Arist. 4. Phys. 53. si duo corpora possint esse in eodem loco, ergo infinita, pariformiter si duo gradus eiusdem rationis possunt esse simul, ergo etiam infiniti. Tum 4. sequeretur intensionem esse accidentariam qualitati, sicut extensionem, quod est falsum.

49 Resp. ex dicendis q. seq. concedendo sequelam, diuisio enim in gradus est arbitraria, sicut vlna voluntariè in octo partes diuiditur, quare negamus falsitatem seq. ad probat dicimus sufficere, quòd seruent inter se ordinem, & vnionem continuitatis sicut vnum continuitate solum constituunt; attamen quia probatio sequelę potest confici cõtra nostram sent. idcirco dicimus ad assumptum, quòd eo modo debet ascendi, quomodo est terminus ad quem talis ascensus, itaut si est ascensus secundum perfectionem essentialem, semper debet addi nouus gradus essentialis, si secundum perfectionem intensiuã, addi debet nouus gradus intensiuus, si secũdum extensiuam, nouus extensiuus; vnde ex hoc non adhuc infertur, quòd nouus gradus intensiuus debeat esse alterius rationis, sed sufficit quod forma nouo gradu perficiatur intensiua perfectione, quæ consistit in hoc, quod plures partes simul vnitæ reperiãtur in eodem subiecto, ex qua vnione resultat maior actiuitas, & fortitudo in forma, quia virtus vnita fortior; sicut in exemplo allato de gradibus in ascensu ad locum altiorem, quia est ascensus extensiuus, sufficit, quòd gradus illi differant in extensione, non tamen requiritur, quòd sint alterius rationis. Ad 2. patet ex disp. 1. q. 5. quo pacto, & qua ratione contraria se compatiuntur, & expellunt ab eodem subiecto, & fusiùs diximus in log. disp. 9. q. 1. art. 1. explicando definitionem contrariorum, quia scilicet quamuis omnes gradus habent aptitudinem ad se expellendum ab eodem subiecto, impediuntur tamen à capacitate subiecti ad octo gradus qualitatem contrariarum. Cur autem potiùs in hũc gradum agat contrarium, & destruat, & non in alium; dicimus hoc à Deo determinari, cuius est causas secundas determinare ad agendum ex dictis disp. 8. Phys. q. 2. art. 3. neq, hoc est voluntariè dictum, sed potius rationabiliter, sicut vniuersaliter etiam aduersarij in casibus similibus faciunt. Ad 3. potest retorqueri etiam de gradibus ætherogeneis, si enim plures gradus diuersæ rationis possunt esse simul, etiam infiniti; & contra Arest. retorqueri potest in impulsu, & lumine; quare neg. seq. naturaliter loquendo, quia potentiæ actiuæ naturales sunt terminatæ ex dictis disp. præced. q. vlt. authoritas Arist. non vrget, valet enim in his, in quibus vniuersaliterquęlibet pluralitas naturaliter repugnat, qualis est penetratio localis duorum corporum, tàm enim repugnat duo corpora esse in eodem loco, quàm centum, mille, &c. cum hoc tamen stat, quòd in aliquibus vna pluralitas repugnat, non altera, vt Petrus potest ferre decem pondera vt vnum, non tamen duodecim; sic possunt ab agente octo gradus qualitatis produci, non tamen decem, viginti, &c. Ad 4. magis conuenire qualitati intensionem, quàm ex-

ten-

, ensionem ob rationes allatas.

50 Secundo sit subiectum palmare calidum vt vnum, si Deus à medietate auferret calorem, & in alia medietate reponeret, in ista esset calor vt duo, & si reduceret totum calorem ad millesimam partem, fieret calor vt mille, & sic in infinitum; imò si reduceret totū calorem ad punctum, calor erit actu infinitè intensus. Tum 2. ex Scot. 4. d. 10. q. 2. P. si duo agentia totalia applicentur eidem passo, si entitas effectus est indiuisibilis, generarent eo modo efficiendi, quo neuter illorum posset esse causa totalis effectus; si verò entitas est diuisibilis, producerent effectum perfectiorem, & exemplificat de calore ergo secundū Scotum falsum est, quod hucusque diximus, duo calida vt vnum v. g. non producere nisi calorem vt vnum. Tum 3. si intensio solùm esset aggregatio quædam partium similarium, quæ etiam possent extendi, si adinuicem discontinuarentur, & in diuersis ponerentur subiectis, euaderent extensæ, sequeretur nullam qualitatem esse spirituale, quia quælibet posset extendi, per hoc enim spirituale à materiali differt, quòd hoc est entitatiuè diuisibile illud prorsus indiuisibile, ergo si partes intensæ possunt fieri extensæ, omnis qualitas, spiritualis posset materialis euadere, quod implicat.

Resp. primum argum. vrgere etiam aduersarios, quia saltim primus gradus posset ad punctum reduci, quod esset tunc infinitè calidum vt vnum. Quapropter Iacob. de Forolin. tract. de intens. & remiss. versùs finē concedit vltimam seq. quòd calor ille infinitus esset. Rectius Auersa concedit, quòd in infinitum intendi posset illa qualitas, sicut si ab aliqua latitudine Deus auferret aliquam partem, & apponeret versus longitudinem, quantitas illa hoc modo posset in infinitum sincathegorematicè elongari; ita in casu, quicquid enim aufertur de extensione additur intensioni, sicut autem nunquam quantitas fiet infinitè cathegorematicè lōga, sic neq; qualitas posset euadere actu infinitè intensa, quia sicut non posset diuidere totam latitudinem, quin adhuc alia remaneat diuidenda, sic neq; posset totam extensionem ad intensionem reducere. Ad 2. efficerent effectum perfectiorem non se ipsis, sed illo, quem quodlibet seorsim produceret, semper enim calidū agit vniformiter difformiter, & ideo producit effectum seipso imperfectiorē; at cum simul applicantur, quia moles agētis iuuat ad extensius, & citius operandum ex dictis disp. præced. q. 1. art. 1. idcircò producerent calorem intensiorem, qui tamen non excederet propriā intensionem singulorum. Ad 3. patebit in seq. q. non enim omnes partes intensiuæ possunt extensiuæ fieri, sed illæ, quæ extensiuè quoque sunt diuisibiles, at quæ prorsus indiuisibiles sunt extēsiuè, non possunt extendi; ideòq; qualitates spirituales, quia in subiecto extenso non fundantur sunt extensiuè indiuisibiles, & consequenter repugnat, quòd diuisibilitatem recipiant extensiuam.

QVÆSTIO QVARTA.

Vbi completè explicatur tota compositio intensionis, & extensionis qualitatis.

51 IN qualibet continui compositione duo reperiuntur, scilicet partes, & indiuisibilia continuatiua, & terminatiua ex dictis disp. 9. Phys. vt igitur totam compositionem qualitatis explicemus, hæc duo declarare oportet, partes, & indiuisibilia, tàm in intensione, quàm in extensione.

Quò ad partes intensiuas ex hucusq; dictis faciliter respondetur; cum enim intensio fiat per realem additionem nouæ qualitatis eiusdem rationis cū præexistenti, & in eadem subiecti parte; dicendum qualitatem intensiuam esse quoddam continuum homogeneum, & similare ex partibus constans homogeneis, non indiuisibilibus, sed in infinitū diuisibilibus (supponimus .n. rem quālibet

libet continuam, siuè substantia sit, siuè qualitas, habere partes entitatiuas independenter à quantitate ex dictis disp.9. Phys. q. 1.) aliter nunquam posset subiectū continuè alterari intēsiuè, quod esse falsum ostendemus q.seq. sicut extensio quantitatis fit per realem acquisitionem nouæ quantitatis eiusdem rationis cum præexistenti, constituentis cum illa vnum continuum integrale homogeneum; & quia magnam similitudinem habent ista duo continua intensionis,& extensionis,ideo claritatis gratia continuum qualitatis extensum ex partibus componi dicitur, intensum verò ex gradibus, qui reuera sunt partes integrantes, & componentes qualitatem intensiuam.

52 Gradus autem est duplex, ex Canon.5. Phys. q.3.art. 1. alius est gradus essentiæ, & hic est, quo ens quodlibet determinatur,& limitatur ad certum genus, & certam speciem secundum suam essentiam,vt viuens, animalitas, sensitiuum, rationale in homine, alij sunt gradus perfectionum eiusdem speciei vnitiuè contentarum in vno, & de istis loquimur, qui non diuersificant speciem essentialiter, cum sint portiones eiusdē specificæ formæ. Dicitur autem gradus à gradior graderis, quasi gressus, sicut enim per gressus itur de vno loco ad alium, ita etiam quodāmodo per istos gradus,& portiones perfectionales mobile graditur ab vna perfectione in aliam, in sensu explicato. Definitur autem à Canon. cit. quòd sit *portio perfectionalis formæ specificæ extra eius conceptum quidditatiuum, sed ipsam specificā formam includens in suo conceptu, inclusa tamen intra conceptum indiuidui va gi vagè, determinati determinatè*. Dicitur *portio perfectionalis formæ specificæ*, quia sicut quantitas habet compositionem essentialem ex genere,& differentia,& integralem ex partibus, quarū quælibet includit essentiam quantitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur essentia in alia parte propter suam illimitationem, ita qualitas habet suam compositionem ex partibus essentialibus genere,& differentia, & habet suas perfectionales portiones integrantes, quarum quælibet includit essentiā qualitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur in alia portione; hoc tamen interest inter quantitatem, & qualitatē, quòd quælibet quantitas est eiusdē perfectionis cum alia quantitate, quia non suscipit magis, & minùs, non sic qualitas, nam ista intensio nō attenditur quò ad diuersas partes subiecti, sed quò ad eandem. Dicitur *extra conceptū quidditatiuum formæ*, quia quidditas abstrahit ab indiuiduis; Dicitur *includens formam in suo conceptu*, quia species est de essentia indiuidui; Dicitur tandem *inclusa tamen*,&c. quia conceptus indiuidui non solū dicit speciem, sed etiam differentiam indiuidualem, si indiuiduū est vagum, differentiam indiuidualem vagam, si determinatum, & signatum, differentiam indiuidualem determinatam, & signatam includit.

53 Cum igitur quælibet qualitas habeat istos gradus, & istam latitudinem intensiuam diuisibilem in infinitas partes admodum quantitatis, Philosophi ad maiorem claritatem diuiserunt totam istā latitudinem ab agente naturali producibilem in octo gradus, quæ diuisio non est in partes proportionales, sed aliquotas, æquales, & non communicantes, vnde poterant in decem, vel viginti secare partes,& gradus sicut, cum vlna diuiditur in octo palmos æquales, est diuisio arbitraria, cū possit in plures partes æquales diuidi, finitas tamen; quādo ergo acquiritur à mobili certa pars determinata qualitatis quò ad intensionem, dicitur acquiri primus gradus, & sic de cæteris, sicut cum aliquis continuè mouetur per vlnam, quādo acquirit certam partem determinatam, dicitur acquirere primum palmum. Ex istis verò partibus intensiuis non fit vna simplex qualitas sine distinctione partium, vt nec ab ipso Deo possint isti gradus separari, pro qua sent. citatur Herueus 1.d. 17.q.5. quia non solùm à Deo, sed

de

de facto naturaliter ad inuicem separãtur. Deinde quò ad distinctionem ipsorum eodem modo est loquendum, quomodo diximus de distinctione partium quantitatis inter se disp 9. Phys. q. 2. qualitas enim successiuè acquiritur, & cõmensuratur suo modo cum partibus tẽporis, & tota intensio fit continuè, vt in q. seq. per partes temporis; quarè sicut tempus non constat ex instantibus, sed ex partibus semper diuisibilibus in infinitum, ita prorsus intensio qualitatis, & qualitas ipsa; eadem enim argumenta faciunt pro quolibet continuo.

54 Non solum autem qualitas vniuersaliter habet partes intensiuas, sed quæ materialis est, & in subiecto recipitur extenso, habet quoq; partes extẽsas entitatiuè; & hæc extensio huiusmodi qualitatis est ita cum intensione eiusdẽ connexa, vt non possit fieri extensio absq. intensione; eo quia agens intendẽdo extendit, & extendendo intendit, quando agit in subiectum quantum cõtrarijs qualitatibus affectum: solùm dubitari posset, an agens extendendo qualitatem agat semper vniformiter difformiter, & æqualiter inæqualiter, an verò eodem modo, itaut in aliqua parte sphæræ extendat qualitatem eiusdem intensionis, sed de hoc infra.

Sed contra istam intensiuam compositionem hucusque explicatam præter rationes superiùs adductas, adhuc arguitur primò multis authoritatibus. Prima sumitur ex 8. Meth. 10 vbi habetur, quòd formæ sint sicut numeri quò ad hoc, quòd sicut numerus quilibet additus numero variat numerum, ita quilibet gradus in forma additus variat speciem, ergo essentiæ albedinis v. g. non potest aliquid addi manente eadem specie. Secunda ex 10. Meth. 25. vbi Aris. ait, quòd differentiæ formales mutant speciem, sed hæc differentia graduũ esset differentia formalis, ergo, &c. Tertia ex cap. de differ. vbi docet Porph. quòd differentia formalis non recipit magis, & minùs, esse enim inquit, vniuscuiusq; vnum, & idem est neq; intẽsionem recipiens, neq; remissionem. Quarta est authoris sex princip. forma est, inquit, simplici, & inuariabili consistens essentia. Accedit ratio, quia si realitas aliqua aduenit præexistenti qualitati, ergo qualitas aucta nõ erit in specie, quia includet aliquid accidentale naturę specificæ, vel si erit in specie, per se nihil includet, nisi pertinens ad naturam speciei. Tum quia si forma hoc modo intenderetur, etiam separata à subiecto taliter intenderetur, ergo forma esset subiectum motus, quod est falsum.

55 Resp. 1. d. 17. q. 3. XX. primam, secundam, & tertiam authoritatem intelligi debere de quidditatibus, vt quidditates sunt, & de differentijs essentialibus, quatum quælibet variat vnã speciem in aliam, vel de nõ specie facit speciem, non verò de differentijs indiuidualibus, quæ non sunt de essentia, & quidditate rerum, gradus autẽ isti sunt quædam conditiones indiuiduantes, seù plura indiuidua licèt ad inuicem continuata. Ad vlt. ait, quòd illa propositio intelligitur secundũ sensum suæ probat. probatur autem ab ipso, quia forma addita subiecto non facit maius secundum molem, quàm priùs fuit, sicut facit quãtitas, ergo loquitur de simplicitate opposita compositioni secundum molem, quod nil officit. Ad 1. rat. ait gradum aduenientem accidentalem dici posse, si accidens pro extraneo sumatur, non enim pertinet ad quidditatem, nõ tamen erit accidentalis, si intelligatur de accidente per accidens conueniente subiecto; primum accidens facit cum natura vnum per se, sicut quodlibet indiuiduum est vnum per se, & rectè dici potest constitutum in specie; secundum accidens facit vnum per accidens, nec tale dici poterit in specie constitutum. Ad 2. negat conseq. quia moueri est aliter se habere nunc, quàm prius, quòd proprium est subiecti, non formæ, & impropriè primus gradus dicitur recipere secundum, non enim inhæret illi, sed ambo inhærent subiecto, vnde intensio formæ separatæ esset quædam aliter habitio, non autem

quoddam aliter se habere, vt diximus disp. 15. Phys. q. 1. explicando essentiam motus.

56 Secundò, vel isti gradus sunt realiter distincti à forma, vel non, si secundum, ergo eadem numero albedo non posset esse modò intensa, modò remissa, si primũ, ergo quia Deus potest omne realiter distinctum separare, posset producere albedinem sine aliquo gradu. Tum 2. aut ista additio fit secundum essentiam, aut secundum existentiã, non 2. vt diximus q. 2 si primum, ergo qualitas intensa, & remissa specie differrẽt, quod est falsum. Tum 3. ex duobus entibus in actu nõ fit vnum per se 7. Meth. 49. sed omnes gradus qualitatis sunt entia in actu, ergo nequeunt conuenire in compositionem vnius qualitatis. Tum 4. aut isti gradus se totis faciunt vnum, aut aliquo sui, nõ 2. quia sic potius esset extensio, quàm intensio, vt patet in quãtitate, si primum, ergo vnus illorum corrumpetur, non enim est possibile vnam realitatem per totalem, & omnimodam identitatem transire in aliam ipsa eadẽ manente. Tum 5. sequeretur voluntatẽ hominis nullum habentem habitũ producere posse ita intensam volitionem, sicut elicit voluntas habens perfectissimum habitum, quod est falsum, quia experimur in nobis, quòd tantò intensiùs operamur, quãtò perfectiores habemus habitus; conseq. prob. sint duæ voluntates, quarum vna habeat perfectum habitum, & eliciat volitionem tot conatu, & sit v. g. illa volitio vt sex, alia verò voluntas sine habitu eliciat volitionem vt duo, continuet istam volitionem, & addat partem parti, ergo per istam intẽsionem deueniet ad volitionẽ vt sex. Tandem si duæ formæ substantiales essent in eodem subiecto, efficerent stante nostra opinione vnam formam intensiorẽ, quod est falsum, quia substantia non suscipit magis, & minùs.

57 Resp. ad 1. quod in quolibet cõtinuo duo considerari possunt, vnum est ipsum continuum constituum in ordine ad alias partes integrales, secundum est ipsa quidditas respectu proprij gradus, si de primo loquamur, concedimus quemlibet gradum albedinis distinctũ esse realiter ab alio gradu albedinis, sicut quælibet pars aquæ realiter distinguitur ab alia parte, & hæc sine illis esse potest; si autem loquamur de secundo, sic concedimus naturam albedinis non distingui realiter ab vno gradu, sicut vniuersaliter omnis natura specifica est realiter eadem cum indiuiduo, ad impugnat. neg. seq. fit enim transitus à cõpositione Methaphysica ex natura, & differentia indiuiduali, ad compositionem Physicam integralẽ; etenim adhuc quantitatis natura nequit esse sine indiuiduali differentia, & tamen modò maior, modò minor esse potest. Ad 2. fit additio secundum essentiam, & existentiam simul, vt in extensione qualitatis, & quantitatis, neg. tamen conseq. quia non est alia specie essentia, sed numero. Ad 3. maiorem esse veram de vno per se ente vnitate essentiali, nõ de ente per se vnitate integrali; adhoc enim vt ex duobus entibus fiat vnum hac vnitate, sufficit, vt sint per se vnibilia per propria indiuisibilia continuantia, in quibus vnio illa fundatur, quæ indiuisibilia reperiuntur in qualitate intensiua, vt dicemus. Ad 4. dicimus se totis facere vnũ, quia totaliter se vniuntur, nam quilibet immediatè vnitur cum quolibet, & singulæ partes vnius singulis alterius: ad impugnat. neg. totus discursus quia non transit vnus gradus in entitatem alterius, sed remanet adhuc distinctus, vt patet in vnione materiæ, & formæ. Ad 5. concedimus seq. in aliquo casu, cum .n. habitus non det simpliciter operari, sed citiùs, & faciliùs, posset euenire, quòd vna voluntas per maiorem applicationẽ virtutis eliciat actum æque, vel magis intensum, quàm altera habituata; attamen si vtraque eliceret toto conatu, & vtraq; continuaret intensionem actus, semper habituata haberet actum intensiorem; si vna solum eliceret, altera eliceret, & postea intenderet, hæc posset illam excedere; improbatio procedit regulariter,

gulatiter, quia ratò operamur toto conatu, idcircò intensius operamur cum habitu, quàm sine illo. Ad vlt. neg. seq. vt fusius dicemus disp. 5. q. 5. art. 2.

58 Quò ad indiuisibilia qualitatis est opinio Fonf. 8. Meth. c. 8, q. 2. sect. 3. ad 3. Vasq. p. 2. disp. 82. n. 27. negans prorsus indiuisibilia cōtinuatiua, aut aliā vnionem inter partes qualitatis, quamuis supponant mediare inter partes quantitatis (qui enim negant indiuisibilia in quantitate, negant etiam in qualitate) sed Fonf. ait partes qualitatis vniri per coexistentiam in subiecto, Vasq. verò vniri seipsis.

Communis tamen omnium sent. est dari in partibus qualitatis propria indiuisibilia continuatiua, & terminatiua, sicut admittuntur in quantitate, & iisdē ferè rationibus prob. quibus prob. existentia indiuisibilium quātitatis disp. 9. Phys. q. 2. ar. 2. & colligi potest ex Scoto ibi cit. sed adhuc specialiter ostendi potest, quia qualitas potest acquiri per alterationem continuam tàm intensiuè, quàm extensiuè, vt q. seq. & talis motus tempore mensuratur, aut ergo in instantibus temporis est aliquid illius motus, aut non, si 2. ergo motus non erit continuus, immo diuisus esset in omnes partes, sicut si linea esset sine omnibus punctis, esset actu diuisa in omnes partes, quod implicat; si primum, vel est diuisibile, vel indiuisibile, primum nequit esse, quia nulla pars motus successiui est in instanti, ergo secūdum, ergo idem dicendum est ex parte ipsius qualitatis, nā præterquamquod eodem modo se habent tempus, motus, & continuumquò ad compositionem partium, prob. adhuc, quia si per indiuisibile motus acquireretur pars aliqua determinata qualitatis, & non indiuisibile continuatiuum, iam qualitas haberet infinitas partes aliquotas, & determinatas iuxta infinitatem instantium, quod implicat. Tum quia potest dari qualitas à subiecto separata, & tamen esset continuo, aliter esset secundum omnes partes diuisa, ergo tunc haberet propria cōtinuatiua, ergo non vniuntur partes per coexistentiam in subiecto, vt dicebat Fonf. & sicut qualitas ex se est compositum integrale distinctum à subiecto quanto, ita debet habere propria indiuisibilia continuantia; & tandem si posset dici cū Vasq. partes qualitatis seipsis vniri, idem dici posset de quantitate.

59 Dantur igitur in qualitate indiuisibilia cōtinuatiua partes ipsius; & quoniam partes qualitatis sunt duplicis generis, extensiuæ, & intensiuæ, dari debent indiuisibilia vtrasque partes cōtinuantia. Et quidem de indiuisibilibus continuantibus partes extensiuas faciliter res explicatur, nam cum qualitas sit extensa in superficie corporis, continuatur per propria indiuisibilia, quæ indiuisibilia extensionis vocantur, eo quia continuatiuum extensionis extensione caret, & subiectantur in indiuisibilibus continuatiuis superficiei corporis, sicut tota albedo v. g. in tota est superficie. Difficile autem est explicare modum continuationis partium intensiuarum; optimè tamen illum declarat Ruuius tract. 3. de alter. q. 4. Hinc not. quòd cū qualitas intenditur, non solùm intensio est in partibus extensionis, sed etiam in indiuisibili extensionis, ideoq; indiuisibile illud, quod partes extensas continuat, potest habere latitudinem graduū intēsionis, & quò ad hoc diuisibile erit; & quia intensio huius indiuisibilis ex partibus cōstat intensiuis; hinc talis intensio propria indiuisibilia habere debet, quibus partes ipsius continuentur, quæ indiuisibilia erunt tàm intēsionis, quàm extensionis, intensionis quidem, quia continuatiuum intensionis intensione caret extensionis, quia sunt continuatiua intensiōis rei intēsæ, scilicèt indiuisibilis partium extensiuarū. Insuper quia etiam partes diuisibiles secundum extensionem intenduntur, ideò intensio, quæ reperitur in his partibus, habebit propria indiuisibilia, quæ communiter per gradus explicantur, vt calor vt vnum, vt duo, vt tria, vel calor vt dimidium vnius gradus, &c. & sic dein-

ceps diuidendo semper quemlibet gradum secundùm proportionales partes; quæ indiuisibilia dicuntur intẽsionis tãtùm, quia sunt continuatiua partium intensiuarum, non verò extensionis, quia sunt continuatiua intensionis rei extensæ, nam calor vt vnum, vel vt duo in tota manu reperitur, & consequẽter hoc, quod est vt vnum, quod indiuisibile dicitur intensionis, extenditur ad extensionem subiecti: hinc oritur distinctio indiuisibilium qualitatis, quod alia sunt indiuisibilia extensionis tantùm, quæ continuant partes extensiuas, alia sunt indiuisibilia intensionis solùm, quæ cõtinuant partes extensiuè intensas, alia sunt indiuisibilia intensionis, & extensionis simul, quia continuant partes intensiuas rei inextensæ, ista dicuntur indiuisibilia simpliciter, quia omni prorsus carent diuisione, alia duo dicuntur indiuisibilia secundum quid, nam prima sunt diuisibilia intensiuè, secunda extensiuè. Istis indiuisibilibus correspondẽt mutata esse motus alterationis, quibus acquiruntur.

60 Ex his patet, quo pacto partes intensiuæ qualitatis possunt fieri extensæ; nõ enim hoc debet intelligi de partibus intensiuis inextensis, nullum enim indiuisibile potest fieri diuisibile diuisione opposita indiuisibilitati illius, vt si aliquod est indiuisibile secundùm latitudinem, nequit fieri diuisibile secundùm latitudinem, sed benè secundùm longitudinem, linea enim nequit fieri superficies, ergo si partes illæ intensiuæ sunt inextensæ, nequeunt euadere extensæ, & cõsequenter quia qualitates spirituales sunt inextensæ ex propria natura, nunquam possunt extendi, quamuis sint intensiuè diuisibiles; at partes intensiuæ, sed simul extensæ possunt de intensiuis à Deo mutari in extensiuas, si in diuersis partibus subiecti collocarẽtur, sicut extensiuæ positæ in parte eadem diuisibili subiecti possunt fieri intensæ.

QVÆSTIO V.

An alteratio possit successiuè, & continuè fieri.

61 Non est dubium, quin qualitas aliqua tàm quò ad extensionem, quàm quò ad intensionem in instanti acquiratur, vt patet cum primò producitur flamma in aere tenebroso, illud enim lumen instantaneè causatur in toto aere; sed quærimus, num quando qualitas introducitur in subiecto successiuè per partes post partes, talis alteratio fiat continuè, & in tempore, an verò in diuersis instãtibus interpolatis per morulas, & quietem mediam, ita vt tota alteratio sit aggregatum mutationũ instantanearum discretè sibi succedentiũ; & hoc tàm in extensione, quàm in intensione; quod alijs verbis quidam explicant, nam cõtinuitatem, & successionem intensiuam vocant continuitatem ex parte formæ, extensiuam autem appellant cõtinuitatem ex parte subiecti; loquimur autem præcipuè de alteratione, que fit in subiecto extenso, nam de illa, quæ fit in indiuisibilibus subiecti, loquemur in solutione argum.

Prima opinio est quorundam Thomist. vt Capreol. p.d.15.q.2.art.2. Soncin. 8. Met. quæst. 22. Iauel. & Ferrar. 8. Phys. q.7. Zanard. q.9. & aliorum asserentium alterationem tàm intensiuã, quàm extensiuam nullo modo esse continuam in toto tempore, quo prodúci apparet qualitas, sed fieri interruptè per quædã minima qualitatis, vt dum ignis applicatur ligno, per aliquod tempus disponit minimam quandam partẽ subiecti, & in instanti terminatiuo illius temporis simul absq; successione introducit minimum caloris, deinde aliam minimam partem disponit, & in istanti terminatiuo aliud introducit minimũ caloris, & sic deinceps per totum alterationis progressum; fundantur, eo quia sustinent dari minimam qualitatis, vt alia minor nequeat dari. Hanc opin. super

per

per defendit Arriaga disput.2. de Gen. sect.3.subsect.2. & seq. sed alio innixus fundamento, quia scilicet vniuersaliter putat omnem motum successiuum fieri per morulas interceptas, & secundùm maiorem, vel minorem numerum ipsarum prouenire in motu velocitatem, & tarditatem; ita docet præcipuè disp.16. Phys.sect.11. Alij verò hunc dicēdi modum restringunt ad extensionem. concedunt enim intensionē successiuè fieri, & continuè, negant tamen extensionē esse continuam, sed vel in eodem instāti applicationis agens, aiunt, agere in qualibet parte sphæræ intendendo vniformiter difformiter qualitatem, vel quòd agat in partes sphęrę interpolatè per morulas, scilicèt priùs in parte propinquiori intendendo illam, deinde in remotiori; pro quo citantur Aegid.1. de Gen. q.26. & Iand.8. Phys. q.8. Alij tamen hanc opin. restringunt ad primam partem qualitatis, quod scilicet in primo instanti introducatur minimum qualitatis in certa subiecti parte, quod minimum postea successiuè, & continuè intendatur, & extendatur. Communis sent. est Scoti in 2.d.2.q.9.N. & O.& 8. Meth.q.3. acquisitionem qualitatis per partem post partem tàm intensiuè, quā extensiuè fieri successiuè, & continuè, quem præter Scotistas sequuntur ferè omnes recensiores, imò & Thomistæ sanioris mentis, vt Bannes 1.de Ge. q.6. Cōpl.disp.4.q.10.Io.deS.Tho.q.3.ar.3.

62 Dicendum est alterationem intensiuam, & extensiuam posse successiuè, & continuè fieri, ita Doctor cit. & colligitur expressè ex Arist. qui 5. Phys.18. alterationem reducit sub motu propriè dicto, qui motus ex tex.39. & 41. est continuus, ad continuitatem autem motus requiritur continuitas tēporis. Probatur autem ex dictis disp. 9. phys.q.3. art.1. vbi fundamentum Aduersariorum de minimo qualitatis exclusimus, & simul demonstrauimus agens continuè, & successiuè agere, non per morulas interceptas, eo quia est applicatum passo non solum in instanti, sed etiam in tēpore sequenti, ergo agere semper debet in subiectum; nec sufficit dicere, quòd agat disponendo; v.g. cum calefacit ignis, priùs disponit inducendo raritatem. Non valet, quia vt ibi diximus, hæc dispositio esset etiam qualitas, ergo vel daretur dispositio dispositionis, vel hæc qualitas in tempore producetur; præterquam quod malè à Capreol. asseritur ignem introducere raritatem tanquam dispositionem caloris; nam multa calefiunt, quæ non rarescunt, vt adamas, & aliqua calore potiùs indurescunt, vt lutum, ergo raritas non est dispositio præuia caloris. vide disp.cit. vbi etiam confutauimus alium dicendi modum, quod detur prima pars qualitatis in instanti producta, quæ deinde successiuè fiat; Specialiter adhuc impugnatur modus ille ponendi extēsionem instantaneam per totam sphæram, non intensionem; Equidem si in instanti in qualibet parte sphæræ agit, non producit solum indiuisibile extensiuum qualitatis, sed aliquam intensionem ergo si extensio est instantanea, etiam intensio foret talis. Antec. patet, quia extensio fit cum intensione, & si quælibet pars sphæræ intelligitur satis applicata in primo instanti, vt agens in illam agat in eodem instanti, certè intendet aliqualiter qualitatem. Tum quia ad agendum non sufficit applicatio, sed requiritur, quòd passum nō resistat, ergo ex applicatione non debet inferri actio instantanea in totam sphæram, si passum est præditum contrarijs qualitatibus.

63 Alia via incedit Arriaga, negat enim agens applicatū passo semper agere, sed ex propria natura habere, quòd morulis quibusdam interceptis agat, determinariq; à Deo, quando, & quanto tempore desistat ab actione, & denuo rursus incipiat agere, sicut nos dicimus de gradibus, quamuis enim calidum vt sex applicatum frigido vt sex sit indeterminatum ad destruendum quemlibet gradum, quia æque opponitur cum quolibet à Deo tamē determinari dicimus, vt

vt hos duos gradus in particulari destruat, non alios; & quò plures morulæ interueniunt in alteratione, eò alteratio est tardior, quò pauciores, eò velocior; quem dicendi modum probat quibusdam experientijs, vt videbimus.

Verùm hæc responsio ex seipsa ruit; si enim agens est applicatum, non impeditum, & naturale, & prius agebat, postea non est impotentiùs, vt cum lapis deorsum descendit, cur priùs agebat, & deorsum mouebatur, postea quiescit in aere? eò vel maximè, quod mouendo se deorsum fit potentior ad descendendum propter augmentū impulsus, vt contra ipsum Arriaga probauimus disp.3. de Cælo q.3. Si dicas esse talis naturæ. Contrà, gratis enim hoc asseritur, & sine fundamento, vt videbimus. Tum quia si lapis esset talis naturæ, vt ab intrinseco petat quiescere in motu, ergo naturaliter quiesceret, in aere, quia iuxtà propriam naturalē aptitudinem, & potentiam. Tum quia si quælibet actio fieret per morulas interceptas, ergo actio conseruatiua, qua conseruatur effectus pendens in fieri, & in conseruari ab agente, hoc pacto fieri deberet, aliter deberet assignari ratio disparitatis; ex quo sequeretur luminosum non semper illuminare, nec oculū semper videre, sed debere suas actiones interrumpere per aliquas morulas saltim breuissimas, quod est contra experientiam; quamuis enim in quibusdā casibus admitti possit morulas istas imperceptibiles esse, si darentur, in his casibus tamen necessariò perciperentur, nam visio nequit terminari ad non existens, & si visio per instans solum nō esset in oculo, oculus non videret, & tamen continuè percipimus lumen in aere, & obiectum oculis propositum. Tum quia non essent in motu tardissimo hæc morulæ imperceptibiles, vt probauimus disp.9. Phys.q.2.art.1. impugnando primā respons. ad 2. probat. vbi ostendimus etiam rotam in motu disrumpi debere, eò quia velocius mouentur partes exteriores, quàm interiores, quòd exemplum putat Arriaga insolubile. Et tandem quia data hac sent. sequeretur motum localem naturaliter fieri in instāti, quod implicat, seq. prob. cum enim lapis mouetur deorsum, certè aliqua pars motus esset sine morulis, scilicet quæ inter primā, & secundā clauditur morulam; cum enim determinetur lapis à Deo ad motum, & quietem, cognoscit Deus, quando primò determinauit lapidem ad quietem; hæc pars motus esset instantanea, quia si fieret in tempore, posset ab alio motu in velocitate excedi, quod est contra ipsum, docentem maiorem, & minorem velocitatem prouenire ex pluribus, vel paucioribus morulis, quare si caret omni morula, erit summè velox, & consequēter in instanti, idem etiam sequeretur de alteratione. Falsum igitur est agens naturale actionē propriam morulis interrumpere; sed quando est applicatū non impeditum semper agit.

64 Contra hanc concl. arguunt primò rationibus illis, quibus probatur minimum in qualitatibus, quas soluimus disp.9.Phys.q.3.art.1. Secundo arguunt illis rationibus, quibus ostenditur dari posse primam partem motus, quas etiam diluimus disp.14. Phys. q.2.art.2. Tertio argui potest ex hoc, quòd permanentia debent per primum esse incipere, ergo in instanti, & per consequēs alteratio erit instantanea. Huic autem rationi satisfecimus disp. cit. art.3. dum diximus, permanētia secundum esse cōpletum, & certum incipere per primum esse, at secundum esse incertum, indeterminatum, & incompletum possunt extrinsecè per vltimum non esse incipere. Quarto arguitur, quia sequeretur in fine alterationis produci infinitam qualitatem; quam rationem adduximus, & soluimus supra q.2.art.3.n.... Tandem ex Arist.6.Phys.58.& 8.Phys.65.& 66. docente motus inter terminos contrarios non posse continuari, alteratio autē est inter terminos cōtrarios; hîc 8.Phys. 23. ait *Dicere alterationem fieri continuè est aduersari valdè manifestis.* Di-

ci-

cimus tamen Arist. ibi loqui de duobus motibus contrarijs, quos ait non posse continuari, vt est motus sursum, & deorsum, non autem de motu inter terminos contrarios facto, vt est v.g. motus sursum, calefactio, &c. in tex. verò 23. solùm concludit contra Heraclitum alterationem non esse continuã, vt toto tempore fiat, quo res durat, vt docebat Heracl. aliquando enim res quiescit, nec semper alteratur; non tamen asserit alerationem, quando fit, numquam continuè exerceri.

65 Secundo argum. ex Arriag. ostẽdẽte omnem motum per morulas interrumpi debere. Tum quia videmus plumas, cartam, & similia in descensu plurics quiescere. Tum 2. non potest explicari velocitas, & tarditas motus, nisi per mediationẽ plurium, vel paucarũ morularum. Tum 3. sonus ad certam partem sphæræ in instanti producit species sensibiles, nam à vicinioribus simul videtur ictus, & auditur sonus, in quo instanti species istæ non producunt alias species in parte remotiori (supponit enim sonum non producere species in qualibet parte medij), nam sonus perit statim, & tamen à remotioribus postea auditur, quare species illæ non causantur à sono, quia causa debet esse existẽs) quod patet, quia ab existentibus in remotiori parte non percipitur in illo instanti sonus, sed notabiliter prius videtur ictus, quàm audiatur sonus; ergo species illæ in eo instanti non agunt, sed quiescunt, ergo non semper agens applicatum, non impeditum agit, sed quandoque quiescit; Prima conseq. patet, hæc enim tardior auditio in remotioribus non potest referri in motum localem, vt quidam dicunt, motus enim localis solùm interuenit in productione soni, & primatum specierũ, & translacto sono vt plurimum quiescit medium, & tamen postea auditur sonus in parte remotiori, ergo prouenit ex cessatione actionis. Tum 4. lapis magnus super asserem grauitans non statim, sed post multos dies, aut annos frangit assedrem; hoc autem nequit esse, quia toto illo tempore imprimatur impetus in lignum a lapide, & per continuationẽ intendatur. Ratio est, quia toto illo tempore euaderet ille impetus penè infinitus, & deberet assignari ratio, cur à principio non produxit totum impetũ. Neque potest dici à principio lapidem incępisse diuidere lignum; nõ enim per tot annos durasset lignum illud, nec talis diuisio apparet, ergo dicendum prouenire ex eo, quod lapis nõ semper agit in lignum, aliter si statim produxisset impulsum, statim etiam debebat asserẽ incidere, quia impetus ille potens est vincere resistentiã ligni, ergo potest esse aliquod agens, quod debeat aliquantulũ esse applicatum, antequam operetur.

66 Resp. ad 1. ideo plumas, cartam, & similia quandoque in medio motu quiescere, quia propter exiguam grauitatem facilè impediuntur à qualibet etiã minima aeris agitatione, vnde si agitatio potest vincere actiuitatem grauitatis plumæ, non solum impediet motum deorsum, sed etiam huc illuc deferet, si non superat, sed est æqualis, solum impedit descensum, qua agitatione trãsacta, prosequitur pluma deinde motum deorsum continuatè, quamuis tardè. Ad 2. negamus velocitatem, & tarditatem motus explicari debere per plures, & pauciores morulas, sed potius per coexistentiam ad maius, vel minus tẽpus, sicut disp. seq. explicabimus rarefactionem, & condensationem eiusdem corporis per coexistentiam ad maiorẽ, vel minorem locum, istæ enim morulæ licèt fortè possent saluare velocitatem, vel tarditatem motus totalis, non tamẽ illius partis motus inclusæ inter duas morulas, hæc enim non est instantanea, sed successiua, ergo potest fieri tardius, aut velocius, & tamen non includit morulas, vt pro nostra sent. arguebamus. Ad 3. fiet satis in lib. de An. pro nunc dicimus cum communi sonum non fieri in instanti, sed in tempore, causatur enim per motum, qui est successiuus, & consequenter non producere species in in-

stanti, sed in tempore, vnde nec istæ species possunt alias in remotiori parte causare, nisi in tempore, qua ratione prior est visio, quàm auditus; Vel cum Conimbr. dicendum rationem esse, quia species visibiles sunt minus materiales, ideoq; possunt in instanti diffundi, species autem soni sunt materialiores, qua ratione non producuntur in instanti, sed in tempore muliplicantur in medio; quare negandum est species non agere, cum producuntur; licèt namq; non percipiatur statim sonus, hoc est, quia agunt in tempore, non in istanti; aliter quia etiā species visibiles se multiplicant in medio, vt patet de lumine, idem esse dicendum de istis, quòd aliquando cessarent, & sic non fieret visio, quod est contra experientiam. Ad 4. concedimus lapidem ab initio totū impetum à se produeibilem imprimere ligno, & si hic impulsus excedit resistentiam ligni, aliquem effectum, seu alitqualem diuisionem incipit causare in ligno, vel paulatim, vel statim iuxtà quātitatem excessus, itaut deinde totaliter superet; si verò non excedit, nunquam causabit diuisionem, nisi aliunde lignū vel ex humiditate, vel vetustate, aut ex alio capite amitteret aliquid resistētiæ, vt sæpè contingere experimur. vide dis. 3. de Cœlo num. 58. & seq.

67 Tertiò, & fortius, intensio qualitatis in partibus subiecti extensa non habet sua cōtinuatiua indiuisibilia, quibus possit continuari, ergo nequit esse continua, Patet conseq. quia continuū est, cuius partes termino communi copulantur; Antec. prob. ista continuatiua debent correspondere continuatiuis tēporis mensurantis illam intensionem; scilicet instantibus, & in illis acquiri, sed partes intensiuæ qualitatis in subiecto extenso receptæ non habent indiuisibilia continuantia, quæ in illis instantibus acquirantur, ergo intensio nequit continuè fieri in toto illo tempore, in quo qualitas intenditur, & simul extenditur in subiectro: Minor, in qua est difficultas, prob. nam ex dictis q. præced. tria indiuisibilia sunt in qualitate, scilicèt indiuisibilia extensionis tantum, intensionis, & extensionis simul, & intensionis tantum; Prima indiuisibilia nequeunt eontinuare intensionem, quia hæc pertinent ad extensionem, non ad intensionem; tum quia sunt intensiuè diuisibilia, ergo nequeunt in instanti acquiri, vel concedendum intensionem horum indiuisibilium fieri in instanti, quod est falsum, quia in indiuisibili subiecti reperiebatur qualitas contraria intensiuè intensa; licèt extensiuè indiuisibilis, ergo gradus illi debent successiuè expelli, præsentia enim contrarij in subiecto est causa successionis motus. Neq; possunt esse indiuisibilia omnino, quia partes intensiuæ qualitatis in subiecto quāto extensæ sunt realiter distinctæ à partibus intensiuis inhærentibus in indiuisibilibus subiecti, in diuersisque subiectis existunt, ergo continuatiua harum partium nequeunt illas cōtinuare, Patet conseq. nam intensio attendi debet circa eādem partem subiecti; & quælibet pars debet habere sua indiuisibilia: tum quia si in instanti acquirerentur solum indiuisibilia omninò, certè per ista indiuisibilia non compleretur qualitas in subiecto extenso, quia non sunt in ipso, sed in indiuisibilibus ipsius, ergo si motus intensionis tunc cessaret, non posset dici subiectum esse intensum vt tria, vt quatuor, &c. quia hoc, quod est esse vt tria, solum in indiuisibilibus ipsius reperitur, non in partibus, & sic qualitas remaneret naturaliter sine indiuisibilibus terminantibus. Nec tandem acquiruntur indiuisibilia intensionis tantum, hæc enim sunt diuisibilia extēsiuè, ergo si in instāti acquiruntur, extensio fieret in instanti, & sic daretur alteratio extensiua instātanea; tum quia in indiuisibili subiecti est indiuisibile contrariæ qualitatis, ergo nō potest in instanti expelli. Tum quia illud solum indiuisibile intēsionis acquiritur in instanti cuius subiectum in illo instanti producitur, sed in instanti non producitur pars aliqua extensiua, sed solum

lum indiuisibile extensionis, ergo nequit produci, nisi indiuisibile, quod in illo reperitur, tale erit indiuisibile simpliciter, & omnino; quod tamen nequit esse continuatiuum partium.

68 Pro solutione huius argum. not. quod sicut in augmentatione, quæ est quidam motus extensiuus, quod in instanti acquiritur, non est punctum, sed superficies, eo quia quod augetur, nō fit maius solum secundum longitudinem, aut latitudinem, sed secundum profunditatem, cuius continuatiuum non est punctum, aut linea, sed superficies, idcircò indiuisibile terminans mutatum esse motus extensiuè augmētationis erit superficies; quod etiam patet in motu locali, quo mobile in quolibet instāti permutata esse acquirit superficiem ambientem; Ratio est, quia motus fit secundū profunditatem corporis aerei, & quamuis superficies sit diuisibilis secundum latitudinem, & longitudinem, parū refert, quia non acquiritur vt sic diuisibilis, sed vt indiuisibilis secundum profunditatem; & quoniam superficies habet proprias lineas continuatiuas, & lineæ propria puncta, hinc si superficies in instanti acquiritur, etiam lineæ, & puncta continuantia in instanti acquiruntur, vnde dici posset fieri in instanti motum aliquem auctionis secundum longitudinem, & latitudinem, sed in rigore non debet dici nisi mutatum esse, quia latitudo illa acquiritur, quatenus est continuatiua profunditatis, secundum quam mensuram fit corporum motus. Pari passu incedendum est in qualitate, hæc .n. quando acquiritur in subiecto quanto, extenditur per illud, & in toto tempore tota qualitas per totum subiectum extēditur, in parte tēporis pars qualitatis extēditur in parte subiecti, & in quolibet instanti illius temporis in quolibet indiuisibili continuante partes subiecti recipiuntur indiuisibilia continuantia partes qualitatis; & quoniā motus iste extēsiuus fit secundum profunditatem subiecti, quod acquiritur in instanti est latitudo quædam qualitatis absq; profunditate in superficie subiecti terminata, nam verum est in hoc instanti v.g. calorem ad tantā extensionem subiecti peruentum esse, ly tantam non significat, ni si indiuisibile terminans illam partem subiecti; quapropter concedendum est in instanti fieri extensionem caloris secundum latitudinem licèt non secundū profunditatem. Nec valet, quod obijcitur, in superficie illa subiecti prius erat latitudo quædam indiuisibilis secundū profunditatem oppositi frigoris, ergo non potuit indiuisibile caloris in instanti produci; Non valet, quia motus fit secundum profunditatem, quo pacto latitudo illa frigoris est indiuisibilis, & cōsequenter vt sic non est potens inducere successionem in illo motu, ad hanc.n. requiritur contrarietas secundum eandem diuisibilitatem scilicet secundum profunditatem, ideoq; poterit in instanti expelli, sicut in instanti acquiritur.

69 Non solùm autem fit hic motus in qualitate, sed etiam fit motus secundum intensionem in eodem tempore, quare in toto illo tempore, in quo qualitas extenditur per totum subiectum, intenditur etiam per totum secundum gradus licèt vniformiter difformiter, & in vna parte tēporis pars gradualis qualitatis intenditur in vna parte subiecti, & in quolibet instanti temporis qualitas habet determinatam, & tantam intēsionem, quod est habere indiuisibile intensionis; quæ determinata intēsio, quia est in hoc instanti in parte determinata subiecti extensa, idcircò simul habetur in eodem instanti vtrumq; indiuisibile; & quia hoc indiuisibile intensionis est extensum, habet continuari per indiuisibilia simpliciter, quæ simul etiam acquiruntur, quapropter hæc tria indiuisibilia simul habentur in eodem instanti, sicut in tempore acquiruntur simul partes extensæ partes intensæ in partibus subiecti fundatæ, & partes intensæ existētes in indiuisibilibus subiecti. Verum est tamen, quòd cum loquimur de parte aliqua determinata qualitatis, quia est simul intensa, & extensa, ly determi-

nata

nata circumscribit vltimum indiuisibile intensionis, terminans partes intensiuas, & vltimum indiuisibile extensionis terminans partes extẽsiuas, & quia hæc pars in instanti habetur determinata vtroq; modo, ideo in instanti illa indiuisibilia intelliguntur acquiri, nam in tempore sequenti partes intensæ, & extensæ, quæ acquiruntur, copulantur illis indiuisibilibus, ante hoc instans non habetur quid determinatum nec intensiuè, nec extensiuè, quia antea acquirebantur partes, non indiuisibilia.

70 Ex his Ad arg. neg. antec. Ad probat. neg. min. ad cuius probat. dicimus in quolibet instanti acquiri indiuisibile intensionis simul cum indiuisibili extensionis, in quibus etiam adsunt indiuisibilia simpliciter; & quia impugnationes contra ista simpliciter indiuisibilia supponunt hæc sola acquiri, ideo non concludunt contra nos. Cum igitur probatur indiuisibilia extensionis non acquiri in instanti, quia non pertinent ad intensionem, concedimus, non enim ex hoc capite ponimus illa, sed quia continuant extensionem: ad aliam dicimus hæc indiuisibilia intensiuè diuidi, quia habent in se partes intensiuas, non quia sint partes intensiuæ, ideoq; aliud est loqui de indiuisibilibus, & aliud de illis partibus, illæ partes possunt in tempore acquiri, non autem indiuisibilia. Ad 1. impugnat. alterius membri de indiuisibilibus intensiuis concedimus esse extẽsiuè diuisibilia, non tamen secundũ omnem dimensionem, seù secundum profunditatem, in instanti enim acquiritur indiuisibile terminans partem intensam in certa parte extensa subiecti, & consequenter indiuisibile istud intensiuũ erit in superficie subiecti terminãte partem illam subiecti, & simul cum indiuisibili extensionis; quare sicut subiectum illius indiuisibilis est superficies illa subiecti, quæ est secundum latitudinem diuisibilis, non secundum profunditatem, etiam indiuisibile fundatum intensionis erit diuisibile secundum extensionem latam, non verò profundam; non implicat autẽ in instanti fieri alterationem extensiuã hoc modo, vt supra dicebamus, nam motus extensionis fit secundum profunditatem: Ad 2. etiam patet ex dictis, illud enim indiuisibile potest destrui in instãti, sicut in instanti fuit acquisitum, quia non destruitur, vt est quid extensum, & diuisibile; sed vt continuatiuum, & indiuisibile: Ad 3. neg. maior, in alteratione enim præsupponitur subiectum, non sit, nec indiuisibile intensionis est in indiuisibili extensionis vt in subiecto, sed ambo sunt in superficie subiecti passi, quod alteratur tàm intensiuè, quàm extensiuè.

71 Quartò, nec minus difficulter arg. nequit naturaliter indiuisibile aliquod solitariè existere, sed hoc sequeretur, si in prima saltim productione qualitatis intensio instantanea non esset, ergo &c. Min. prob. quia qualitas, cum sit quoddam ens determinatum, habet propria indiuisibilia terminatiua, quorum vnum prius debet acquiri, id videlicèt quod est initiatiuũ qualitatis, & hoc in instanti, quia nequit indiuisibile acquiri in tempore ex dictis disp. 14. Phys. q. 2. art. 4. tunc quæritur, vel ignis cũ producit v. g. primum indiuisibile caloris in superficiẽ ligni, cui sit contiguus, producit aliquid qualitatis intensæ, vel non, si primum, iam daretur intensio instantanea; si secundum præterquam quod voluntariè dicitur, quia ex dictis disp. præced. q. 4. agens in superficie prima passi potest producere æqualem qualitatem in gradu propter compenetrationem, & si in illo instanti non produceret, nec postea, quia non acquirit nouas vires, iam daretur indiuisibile qualitatis in illo instãti sine partibus qualitatis, quod implicat, & est probatio maioris, quia indiuisibilia sunt modi partium, entitas autem modalis nequit esse sine re, cuius est modus, quod sint modi patet, alioquin deberent non se ipsis, sed alijs mediantibus vniri partibus, quod est falsum, ergo se ipsis vniuntur, & sunt vniones.

Resp. ex dictis disp. 14. Phys q. 2. art. 2. non implicare pro aliquo instanti dari in-

ri indiuisibile sine partibus, siue enim in prima superficie producat aliquid inten sionis, siuè non, semper illud indiuisibile esset sine partibus, quas debet terminare, istæ enim sunt extensiuæ, non intensiuæ, Hinc neg. maior, nec probatio vrget, sæpius enim has modales entitates Recentioribus valde familiares negauimus, & quamuis seipsis vniantur cum partibus, adhuc si partes non essent, possent existere, vt diximus disp.9. Phys.q. 2 ar.5. in respons.ad 3.confir. quarti arg. princ. Hinc non approbamus, quod ait Suarez disp.46. sect. 4. n.17 probabile esse in casu primũ illud indiuisibile qualitatis incipere in tempore sequẽti, quia incipit per accidens ad inceptionẽ partium. Non valet, quia in instanti applicationis vel agens excedit resistentiam passi, vel non, si primum, ergo aliquid aget, saltim indiuisibile, quod potest tũc incipere; si secundum, ergo nec post ea aget, quia non acquirit nouas vires. & sicut indiuisibilia continuatiua, quamuis sint propter partes, non incipiunt tamen in tempore cum partibus sed in instantibus copulantibus partes temporis, & vltimum indiuisibile terminatiuum incipit per vltimum mutatum esse motus, idem dicendum de indiuisibili initiatiuo qualitatis, scilicet quod acquiratur per proprium mutatum esse, & consequenter in instanti initiatiuo temporis, in quo exercetur talis alteratio.

72 Cæterùm an in illo instanti solũ producat agens indiuisibile extẽsionis, an verò aliquid etiam intensionis, dubium est pro vtraq; parte, nam cum successio proueniat ex resistentia maximè contrarij, potest esse, quòd etiam illa superficies sit cõtraria qualitate adeò intensè affecta, vt non possit totaliter exui illa qualitate, & sic non producet omnem intensionem, quàm poterit causare, sed aliquam, modò maiorem, modò minorem, iuxtà diuersitatem actiuitatis agentis, & resistentiæ contrarij; Accedit, quòd si agens superat resistentiã contrarij, non est tàm modicus excessus iste, vt non possit producere, nisi indiuisibile in instanti applicationis. Neq; ex hoc inferas dari primam partem motus, vel minimum in qualitatibus; concedimus enim in hoc sensu primam partem motus, non quidẽ successiui, sed instantanei, nec in aliquo corpore quãto quo pacto ab Arist. negatur dari in 6. Phys. sed solum in superficie; nec admittimus minimum in intensione, & extensione, vt asserunt Thomistæ, sed solum in intensione; & hoc non ex eo capite, quod non possit qualitas sub minori intensione reperiri, quod est fundamẽtum Thomist. sed ex actiuitate agentis excedente resistentiam passi, vnde hæc prima pars intensiua qualitatis est maior, vel minor, iuxta proportionem agentis cum passo.

73 Secundò, quòd agens simul agat extensiuè per totam sphæra prob. quia nihil obstat ex parte passi, cum totũ sit debitè approximatum, neq; ex parte agentis vlla est difficultas, cum totũ passum ponatur intra ipsius sphæram contineri; & si foret aliquod impedimentũ, maximè id esset ex parte passi, hoc autẽ si datur, nunquam posset superari, posito, quòd agens vt causa totalis agat in totam sphæram, virtus enim agentis semper eodem modo manebit applicatã in ordine ad partem remotam; hinc videmus totam aquam simul congelari; verùm tamen est, quod in parte remota nõ producet in principio perceptibilem qualitatem. Resp. ex dictis disp. præced. q.1. art. 2. ad 1. princ. & q. 4. concl. 1. quòd licèt agens sit rectè applicatũ, non idcirco dicitur agere in totum passum, quando adest contrarium, aliter deberet in instanti totam qualitatem causare in passum, & contrariam destruere, quia respectu cuiuslibet partis extensæ, & intensæ qualitatis contrariæ contentæ in propria sphæra, intelligitur sufficienter applicatum; quare dicimus non sufficere applicationem ad agendum, sed requiri, quòd agens superet resistentiam contrarij, quam statim nequit vincere, sed paulatim, non solùm intensiuè, sed etiam extensiuè, resistentia enim im-

pro-

progressu minuitur, quia pauciores partes remanent superandæ, & virtus agẽtis roboratur ex concursu partiũ sphæræ iuxta dicta disp. præced. q. 4. cit. vnde videmus actionem intensiorem esse in fine, quàm in principio. Nec aqua totaliter simul congelatur, sed successiuè, licèt non sit notabilis differentia, quia frigus non reperit in aqua contrarium intensum, quod resistat.

QVÆSTIO VI.

Consideratur alteratio vt dispositio ad generationem substantialem.

74 Diximus q. 1. huius disp. qualitatẽ duplicem finem habere intrinsecum, & extrinsecum, intrinsecus est productio alterius qualitatis, extrinsecus est substantialis generatio, cui qualitas inseruit tanquam instrumentum agentis substãtialis; vsque modo loquuti sumus de alteratione in se, & vt propriũ terminum respicit, scilicèt qualitatem, remanet, vt de ipsa loquamur in ordine ad finem extrinsecum, qui est introductio substantialis formæ in materia, seu quatenus est dispositio ad generationẽ; de qua dubia quædam dissoluemus.

Primò igitur dicendum tanquam ab omnibus concessum, formam quamlibet substantialem etiam animam rationalem habere connaturalem amorem, seu inclinationem ad aliquas qualitates, & connaturale odium, seu violentiam ad alias. Hoc prob. primò, nam videmus inter formas substantiales aliquas reperiri naturalem quãdam amicitiam, inter alias verò naturalem quãdam inimicitiam, siue res sint animatæ, siue inanimatæ, ergo multò magis id erit dicẽdum de formis substantialibus in ordine ad qualitates, Patet cõseq. quia forma substantialis, & qualitas faciunt vnũ subiecto, reperiuntur enim simul in eodem indiuiduo, non sic duæ formæ substantiales. Tum quia videmus aliquas formas substantiales, si ab extrinseco priuentur quibusdam qualitatibus, statim ac cessat impedimentum extrinsecum, se reducere ad pristinum statum, vt patet in aqua calefacta, & ab igne semota, quæ se reducit ad pristinã frigiditatem; quædam etiam ad positionẽ quarundam qualitatum corrumpuntur, quædam de nouo fiunt, quæ omnia sunt signa naturalis amicitiæ, & inimicitiæ formæ substantialis cum qualitatibus. Quòd autẽ hoc etiam competat animæ rationali, vt rationalis est, prob. quia anima, etiam vt rationalis, est forma informans corpus, vt suo loco dicemus, & vt sic est actus corporis Physici organici, ergo vt rationalis petit quasdam conditiones, & qualitates in corpore, sine quibus nõ amplius informaret corpus. Tum quia videmus animam coniunctã pendere à corpore in suis operationibus, itaut si læduntur organa, nõ rectè potest proprias exercere operationes rationales, vt patet in amentibus, ergo &c.

75 Secundo concedendum est cum cõmuni quòd forma substantialis quasdam qualitates sibi determinat ratione naturæ specificæ, & sunt illæ, quæ omnibus formis conueniunt illius speciei, & semper, vt sine illis nequeat forma conseruari in esse; alias verò sibi determinat ratione indiuidualis naturæ, & sunt, quæ conueniunt, vel ratione loci, vel temporis, vel alterius circumstantiæ, & istæ variantur, nec in omnibus reperiuntur; sic videmus animalia in principio sui esse habere molitiem neruorum, & membrorum, atque humiditatis exuberantiam, quando verò senescunt, oppositas acquirunt qualitates, agaricus, dum est recens, pellit venenũ, antiquatus est venenum pestiferum; mirabolani recentes ventrem soluunt, inueterati fortissimè stringunt, sorbæ recẽtes exasperant guttur, vetustæ leniũt, plantæ quædam in vna regione sunt venenosæ, in alia salubres. Solent etiam dispositiones distingui, quòd aliæ sint eductiuæ, aliæ conseruatiuæ, & aliæ operatiuæ, primæ inseruiunt eductioni formæ à subiecto, secundę conseruatio-

nis

ni eiusdem, tertiæ ad operandum. Verum est tamen, quòd forma non ita inclinatur ad connaturalem qualitatem, vt necessario expostulet illā habere in determinato gradu, itaut non possit qualitas illa aliqualiter augeri, vel minui permanente forma substantiali in esse; videmus enim quòd aqua, quamuis inclinetur ad frigus, tolleret tamen, & cōpatitur aliquam frigoris mutationem, absque eo, quòd destruatur; idcirco qualitates requisitæ ad eductionem, vel cōseruationem, aut operationem distinguuntur, quòd aliæ requiruntur ad simpliciter educi, conseruari, & operari, & sunt, quæ necessariò simpliciter requiruntur, itaut sine illis non posset forma educi, conseruari, & operari; aliæ requiruntur ad benè educi, conseruari, & operari, & sunt dispositiones conueniētes formæ in statu naturali perfecto.

76 Dices, si forma haberet determinatam inclinationem ad aliquas qualitates, cum hæc inclinatio sit naturalis, erit ad illas in esse perfecto sibi possibili, ergo quandocunque forma non haberet illas qualitates conuenientes ipsi in statu perfecto, esset in statu violēto, & sic pueri, & senes, quia non habent qualitates conuenientes homini in statu perfecto, existerent violenter, sicut aqua calida, quia nō habet frigus in gradu conueniente sibi in statu perfecto, violenter existit; hoc autem est falsum, quia nullum violentum est iuxtà ordinem naturæ, & perpetuum, natura autem instituit, vt puer v. g. in principio habeat multum humidi, qua ratione nequit perfectè exercere operationes humanas, senex è contrà multùm sicci. Accedit, quòd multæ qualitates, quæ noxiæ reputantur, vt sunt, quæ in venenosis cibis reperiuntur, possunt consuetudine euadere proficuæ, vt de Mitridate refertur, qui ab infantia venenosis cibis assuefactus, absque vllo nocumēto omne ferè veneni genus comedebat, ergo falsum est formam substantialem habere naturalem inimicitiam versus qualitates aliquas. Prob. conseq. quia naturalis proprietas, nec consuetudine, nec aliquo alio immutari potest.

Resp. Angelus de propr. formæ pag. 146. cōcedendo in aliquo sensu conseq. si spectetur natura hominis in se, at cōsiderando naturæ cursum, possent negari, instituit enī natura, vt ab imperfecto ad perfectū progrediatur in actionibus, ideoq. puer inspecto ordine vniuersalis naturę potest dici in statu naturali, vnde si puer haberet qualitates hominis perfecti, diceretur vulgò infirmus, non quidem respectu naturæ humanæ, sed respectu communis cursus vniuersalis naturæ; quæ doctrina congruit cum his, quæ disp. 5. n. 46. dicemus explicādo sensum, in quo corruptio naturalis dicatur. vide ibi. Ad aliud resp. ex eodem pag. 144. quòd quædam qualitates sunt per se odibiles à forma substantiali, quæ scilicèt formaliter opponuntur qualitatibus naturalibus, vt est calor aquæ, frigus igni; & istæ nunquā possunt reddi amabiles, & amicæ formæ, aliæ verò sunt per accidens, seu per aliud noxiæ, quatenus causant aliquem effectum noxium, vt sunt qualitates virtuales venenosæ, in tantùm enim discōueniunt, quia producunt effectum noxium, & istæ aliquando assuefactione possunt fieri quasi connaturales, sicut dici solet, quod consuetudo est altera lex, & natura: vnde videmus, quosdā cibos, potum, aerem, somnum meridianum, & similia vni prodesse, alteri nocere propter assuefactionem; imò assueti quamuis imbecilliores facilius tollerāt labores corporis, quàm fortiores, sed insueti; ratio est, quia licet ab initio principium operatiuum aliqualiter lædatur, vsu tamen potest aliqua qualitas imprimi, vel taliter affici principium actiuum, vt non amplius lædatur, imò concurrat ad similes actiones; sic assueti laboribus, præter alia acquirunt quādam densitatem, & duritiem corporis, vt facilè calori, vel frigori resistant; nā durum difficulter patitur ab extrinseco; partes etiam corporis fiunt solidiores, à superfluitatibus puriores, & fortio-

tiores: sic ex vsu commestionis veneni Mitridates acquisiuit qualitatem quandam, qua nutritiua virtus vtebatur ad digestionem cuiuslibet veneni. Prætérquamquod posset dici has qualitates nō esse noxias naturæ specificæ, sed indiuiduali.

77 Tertiò quæri solet, in quo genere causæ concurrant dispositiones istæ ad generationem, & formam substantialem, & à quo effectiuè causentur. De primo satis diximus disp. 5. Phys. q. 8. art. 1. De secundo dicimus dispositiones præuias ad generationem produci ab agente, quæ verò consequuntur formā substantialem in subiecto, eoquia præuiæ in corruptione præcedentis formæ corrumpuntur, non enim in materia immediatè recipiuntur, sed in toto composito ex dictis ibid. & disp. 3. Phys. q. 1. proximè ab ipsa substantiali forma dicuntur emanare, quamuis Thomistæ dicant ab agente etiam produci, eo innixi principio, quod dans formam, dat etiā consequentia ad formam; cuius tamen falsitatem ostendimus fusè disp. 7. Phys. q. 4. art. 2. & disp. 15. q. 8. art. 2. & disp. 3. de Cælo q. 2. dum probauimus idē posse seipsum mouere, & acquirere sibi cō naturales perfectiones: cum igitur forma substantialis habeat actiuam potentiam producendi in se accidētia, de qua actiuitate fusè disputauimus dis. 7. Phys. q 6. art. 3. non est, cur productionē immediatam connaturalium accidentium agēti tribuamus, & formæ denegemus.

78 Quartò solet quæri de terminis istarum dispositionum, tam earum, quæ conueniunt formæ in esse perfecto, quā earum, quæ prærequiruntur ad eductionem formæ, & introductionem in subiecto Et quidem de primis res est facilis, sunt enim versus maximum intrinsecè terminatæ per *maximū quod sic*; quòd patet ex dictis disp. præced. q. 5. vbi asseruimus quamlibet actiuam potentiā creatam esse terminatam intrinsecè, ergo etiam effectus ab illa proueniens, cū igitur forma ignis v. g. habeat potentiā producendi in se calorem, vt in statu sibi debito, & connaturali existat, certè calor iste erit intrinsecè terminatus quò ad intensionem. At quò ad extensionē distinguendum est; si enim forma substantialis est versus maximum terminata, qualem diximus disp. 9. Phys. q. 3. ar. 2. esse animam, etiam dispositiones eodem modo erunt terminatæ; si verò nullum exposcit terminum, vt sunt aliæ formæ substantiales ex dictis ibi art. 1. nec dispositiones aliquem habebunt terminum in extensione. Quò ad paruitatem insuper eodem modo est distinguendū de termino extensionis, quod si forma determinat sibi minimum naturale, vt est anima, etiam dispositiones tale *minimum quod sic* habebunt, si nullum petunt terminum, & minimum, idem de dispositionibus dicendum. At quò ad intensionem videtur, quod quælibet forma determinet sibi aliquem gradum, sine quo non posset naturaliter existere in subiecto, secundum vnam viam positam disp. 7. Phys. q. 6. art. 3. & etiam secundum aliam, quā ibi amplexi sumus, posset idem sustineri, dummodo tamen substantialis forma non magis pro isto gradu resistat, quàm pro alijs, hanc enim determinationem cum maiori resistentia ibi negauimus: qui terminus videtur intrinsecus, quod enim determinat sibi aliquam quantitatem, determinat etiam indiuisibile illius, vt in simili sæpè diximus, ergo idem de qualitate dicendum.

79 De dispositionibus autem ad generationem prærequisitis, nulla est difficultas de anima, hæc enim quia exposcit terminum intrinsecum paruitatis, & ad aduentum ipsius forma præcedens scilicet corporeitatis non desinat esse, sed permaneat; cōsequenter dispositiones prærequirit intrinsecè terminatas versus paruitatem per *minimum quod sic*, quo dato statim anima introducitur in subiecto. At grauis est difficultas de dispositionibus ad alias substantiales formas prærequisitis; Idcircò not. quòd dispositiones, quas agens inducit in subiecto, antequam generet, non subiectantur in materia, sed in toto cōposito, v. g. ignis,

ignis, vt possit in lignũ introducere formam ignis, priùs alterat lignum per calorem, qui calor non est in materia prima ligni, sed in toto ligno,& consequenter ad destructionem ligni destruitur, vnde non concurrit calor corrumpẽdo immediatè formam ligni, sed solum accidens contrarium,vt sæpè disp.7.Phys. cit. dictum est; Quapropter vltima dispositio ad formam ignis ab igne in ligno causata est semper in nostra sententia compossibilis cum forma ligni, quã introducta ignis nõ amplius alterat, sed generat; & de ista dispositione quærimus,quo pacto sit terminata;verum est tamen, quòd non semper ignis necessariò exposcit eundem gradum caloris, sed respectu vnius subiecti petit intensiorem calorem,respectu alterius remissiorem, putà si in subiecto reperit siccitatem,calor non necessariò debet esse tàm intensus,sicut si subiectum esset humidum; quare non potest assignari certa regula, quot gradus caloris,& quomodo prærequirantur ad formam ignis.

80 Solũ dici potest, quòd ignis ideo prius alterat, quàm generet, v formam ligni expoliet accidentibus contrarijs; cũ igitur forma ligni peruenerit ad gradus illos, quos necessariò exposcit pro sui conseruatione, tunc ignis non amplius alterat, non quia calor ignis non sit ex se potens corrumpere gradus illos frigoris propter resistentiam formæ ligni, non enim forma magis resistit pro his gradibus, quàm pro alijs, vt disp.7. cit. diximus, sed quia ad destructionem illorum graduum cessaret forma substantialis, & sic non posset amplius alterare, quia alteratio præsupponit, non destruit subiectum:quapropter ignis incipit agere generando formam ignis,vnde totus calor productus dicetur dispositio vltima formæ ignis, qui est compossibilis cum forma ligni, & cum gradibus frigoris,quos pro sui conseruatione expostulat; & consequenter, quoniã formæ contrariæ, quando sunt immediatæ circa idem subiectum, ita se habent,vt colligitur ex Scot.2.d.2.q.9.O. quod si vna est intrinsecè terminata, alia est extrinsecè terminata; ideo quia gradus frigoris sunt terminati intrinsecè ex dictis per *minimum quod sic*, v.g. septimus, & octauus gradus, calor ignis erit extrinsecè terminatus, per *minimum quod non* quatenus ignis alterando lignum non attingit septimum gradum caloris, sed quemlibet infra illum. Quò ad extensionem verò nullum habent terminum, nec intrinsecum, nec extrinsecum, sicut nec huiusmodi formæ substantiales.

81 His solui potest aliud dubiũ,quod solet etiam quæri de his dispositionibus præcedentibus generationem, quando scilicèt introducantur, & vltimatè disponere intelliguntur subiectum ad generationem, an in instanti vel in tempore, quod est quærere, an vltima dispositio incipiat esse in subiecto in instanti, & per primum esse, an in tempore, & per vltimum non esse. De dispositionibus animæ non est dubiũ, incipiunt enim per primum esse, vt dispositiones vltimæ sunt; vt sic enim dicunt quid certum,& intrinsecè terminatum, tàm in intensione, quam in extensione, ergo in instanti, & per primum esse acquiruntur, iuxtà dicta disp.14. Phys. q.2.art.3.

Tota difficultas est de dispositionibus aliarum formarum,quæ nullum habent terminum intrinsecum paruitatis,quando scilicèt materia ligni dicitur vltimò disposita ad recipiendam formã ignis. Qui sustinent quamlibet forma habere minimum naturale, & dispositiones in materia prima recipi, asserunt quoque intrinsecè incipere, & per primum esse. Sustinentes autem formam substantialẽ non habere minimum, communiter dicunt dispositiones vltimas incipere extrinsecè in parte quadam indeterminata tàm temporis, quàm subiecti.

82 Verum in hac re est aduertendũ, quòd cum vltima dispositio non sit quid certum,& determinatum intrinsecè,sed extrinsecè, explicatur enim per *minimum quod non*, neq; ita præcedat genera-

nerationem, vt cum illa persistat, sed potiùs destruatur, vt diximus, certè non potest quæri, quando incipiat, vt ad ipsā immediatè sequitur generatio, sed potius quando desinat (non est sermo nunc de dispositione vt sic, clarum enim est, quòd incipit, cū agens alterare inchoat, sed de dispositione vt vltima, quo pacto dicit qualitatem vt præcedentem immediatè generationem) assumptum patet, quia non potest incipere per primū esse, quia est quid indeterminatum, & incertum, ergo nequit incipere in mensura certa, & determinata, quale est instans, & primum esse, tempus enim motus, terminus, & mobile debent proportionari ex 6. Phys. 9. nec potest incipere per vltimum non esse, itaut valeat dicere nunc non est vltima dispositio, postea erit; quamuis enim hoc esset verum, si vltima dispositio diceret illam intensionem qualitatis indeterminatam aduenientem indiuisibili acquisito in illo instanti, quod ponitur vltimum non esse huius dispositionis, quomodo est terminata per *maximum quod non*; attamen nequit hoc instans esse etiam vltimum non esse generationis, itaut idem instans sit vltimum non esse vtriusque, vt quidam explicant; ratio est, quia vltima dispositio non est cum generatione, vt diximus, modò si idem instans esset vltimum non esse vtrinsque, vltima dispositio in parte illa indeterminata temporis esset, & non esset simul, nam quia in illa inciperet, esset, quia verò generatio quoq; in illa parte inciperet, non esset. Quapropter si loquamur de vltima dispositione, vt respicit generationem immediatè sequentem, debemus loqui de desitione dispositionis, non de inceptione, vnde desinet quādo incipiet generatio substantialis formæ.

83 Dices generatio non viuentium, quia successiuè fit ex dicendis disp. 5. q. 5. art. 1. incipit extrinsecè per vltimū non esse, ergo dispositio vltima desineret intrinsecè per vltimū esse, nunc est, post non erit, quod non est consequenter dictum, nam si habet esse in illo instanti, erit quid certum, & determinatum; tum quia si est in hoc instanti, ergo in aliqua parte subiecti determinata, quæ cum sit diuisibilis extensiuè, & ignis agat prius in partem ligni propinquiorem, quàm in remotiorē, iam hæc vltima dispotio prius fuit introducta in parte propinquiori, ergo quando ignis disponebat remotiorē, debebat in propinquiorem generare, & consequenter illud instans non fuisset vltimum non esse generationis.

Resp. quòd si loquamur de productione formæ substantialis etiam quò ad indiuisibile initiatiuum, sic generatio incipit in instanti, & per primum esse, vt in simili de qualitate diximus q. præced. & dispositio desinit per primū non esse, verè enim in illo indiuisibili materiæ non amplius reperitur calor ab igne productus per alterationem, quia tunc destruitur ad destructionem indiuisibilis ligni, & sicut in illo instanti nō fit generatio secundum partes formæ, aut subiecti, sed immediatè post, quod est incipere extrinsecè, ita dispositio erit in parte subiecti in hoc instanti, sed immediatè post non erit, quod est desinere intrinsecè; & sicut in tempore sequēti non introducitur certa pars formæ in certa subiecti parte, sed incerta, ita nec destruetur certa dispositio in parte certa subiecti, sed indeterminata; negatur igitur ex hoc, quod dispositio desinat per vltimum esse, sequi quid certum, & determinatum esse, sicut nec quod sequitur primum indiuisibile subiecti est quid certum, quamuis existat in hoc instanti. Dices in hoc instanti agens agit in partem illam subiecti, non generando, sed alterando, non producendo diuisibile qualitatis hoc enim fit in tempore, ergo indiuisibile, ergo dispositio in hoc instanti erit proprio indiuisibili terminata, & certa. Resp. quòd agēs agit in hoc instanti alterando non quidem partem indeterminatam subiecti, sed aliquam determinatam; nam vt notant Conimbr. 8. Phys. c. 8. q. 2. art. 3. ad hoc vt aliqua forma incipiat in instanti, requiri-

quiritur, non solum quòd sit certa, sed etiam quòd in parte certa introducatur, qualis non est pars illa subiecti sequens illud primũ indiuisibile, nihil ergo agit in hoc instanti in illa parte indeterminata, & hoc quia non est subiectum capax actionis instantaneæ; sed immediatè post aget generando. Per idem ad 2. in hoc enim instāti est in parte indeterminata, in qua nequit assignari certa medietas nec ex parte subiecti, nec ex parte dispositionis, cum vtrumq; sit indeterminatum, & incertum; sufficit, quòd agens intelligatur agere in tempore immediatè sequenti, & in hoc instanti agat in primum indiuisibile, ante enim hoc instans erat dispositio indeterminata etiam in illo indiuisibili. Vide aliam responsionem disp.5.quæst.5.art.1. ad 1. quæ supponit dispositionem ad formam substantialem requisitam esse intrinsecè terminatam, nam vt diximus non necessariò agens alterando debet peruenire exclusiuè vsque ad gradum, quē forma expellenda sibi determinat, quo pacto necessario illa dispositio esset extrinsecè terminata, sed minor qualitas sufficiet, quæ intrinsecè terminata poni potest, nēpè in gradu proxime inferiori ad illum; & accipe istarum solutionũ, quæ magis placet, aut aliam meliorem excogita, hæc enim est difficultas ferè inextricabilis in hac materia militās cōtra successionem nedum generationis, sed etiā alterationis; hac tamen perterritus nè in oppositam descendas sententiam, quia in maiores adhuc incides angustias.

DISPVTATIO QVARTA.

De Rarefactione, & Condensatione.

Licèt rarefactio, & condensatio etiam sine praeuia alteratione contingere possint per solum motum localem, vt quando aliquod mobile mouetur in aere motu recto, pars aeris insequēs mobile rarefit, pars autem cedens mobili condensatur, regulariter tamen alterationis beneficio contingunt, frigefactione namq. fit condensatio, sicut calefactione rarefactio, vt dictum est disp. 1. imò in opinione multorum, vt in progressu videbimus, Rarefactio, & Condensatio sunt species quædam alterationis, & motus ad qualitatem; hac igitur de causa post disputationem de Alteratione hanc imediatè subteximus de Rarefactione, & Condensatione.

QVÆSTIO PRIMA.

An per rarefactionem, & condensationem aliquid acquiratur, vel deperdatur.

1 Corpora rarescere, & addensari nemo hactenùs Philosophorum negauit, aquā enim videmus rarefieri, dum feruens in caeabo maiorē, & ampliorem petit locum, quàm prius obtineret, & vapores addensari, dum in nubem concrescentes in minorem coarctantur, & contrahuntur; sed grauis admodum est difficultas in assignando modo, quo fiat huiusceemodi rarefactio, & condensatio, dubitatur enim primò, an fiant per alicuius rei acquisitionem, & deperditionem, nec ne? deinde si ita fiunt, quæritur, an id fit substantia, vel quantitas, aut qualitas, vel potius respectus quidam in ordine ad locum; primam difficultatem hìc examinabimus, posteriores in sequentibus.

Quamplures tum ex Antiquis, tum ex Recentioribus opinati sunt corpora rarescere, & addensari

absq;eo,quòd quippiā re vera acquiratur, vel depereat corporibus rarefactis, vel addensatis;quam tamen opinionem non omnes eodem modo explicāt; Veteres enim quidam, quorum placitum refert Arist. 4.Phys.83. dicebant, rarū esse id, in quo vacua multa insunt partibus inani interstitio ab inuicem distātibus, densum verò, cuius partes constipatæ sunt, ac sibi omninò cohærent nullis, aut paucis vacuitatibus interiectis, vndè consequenter aiebant rarefactionem fieri per solam admixtionem vacui inter partes corporis rarefacti; condensationem verò per reditum earundem partium in vacuum, & sic asserebant fieri absque acquisitione, aut deperditione alicuius in corporibus rarefactis, vel addensatis. Alij verò antiquiores vacuum non admittentes in rerum natura condensationem explicabāt per compenetrationem partiū corporis addēsati, rarefactionem verò per extractionem earumdem abinuicem, & in hunc modum ipsi quoque negabant in rarefactione, & condensatione aliquid reuera de nouo acquiri, vel deperdi;neque ex Recentioribus desunt, quibus hæc veterum arrideat sententia vno, vel alio modo explicata.

2 Dicendum tamen est, nec beneficio vacuitatis, ac repletionis eius rarefactionem, & condensationem fieri, nec ope penetrationis,& extractionis partium eiusdem corporis,sed per aliquid re vera additum,vel deperditū in corporibus postea explicandum. Est communis in scholis,& primò, quòd non fiant per vacuitates interceptas, tum quia iam satis constat ex 4.Phys.naturam abhorrere vacuum,etiam quantumuis modicū; tum quia si ignis rarus foret per inanitates interceptas, esset penè totus vacuus comparatus ad terræ densitatem; tum quia cum sit corpus valdè subtile,& mobile,non videtur, quomodo connaturaliter secum compatiatur tot cauitates, ac vacuitates, & non potius conentur singulæ partes inuicem coire ad expellendum vacuum;tum quia cum hyemali tempore glaciantur flumina, fontes, oleum, cæteriq. liquores, & ipse comprimitur aer ratione summi frigoris,magnum vtiq. & vastum relinqueretur vacuum, non nisi tempore æstiuo rursus replendum, cum tamen natura nec per breuissimam morulam vacuū patiatur, vt pluribus experientijs demonstrauimus disp.12.Phys.q.1. tum quia cū corpus rarefit, secundum omnes partes rarescit, vt constat in aqua ferueseente, quod non esset, si fieret rarefactio per vacuitates interceptas, quælibet enim pars maneret, qualis antea erat,& solū inter vnam,& aliam intruderetur vacuum;tum quia per totam aquam efferuescentem sentitur calor continuè diffusus,lumen per totum aerem, & sic de alijs qualitatibus, signum euidens in illis corporibus rarefactis non dari vacuitates illas, sed vbiq; substantiam, cui accidentia illa inhæreant; videatur Arist. 4. Phys. 84. vbi ex professo hoc refutat figmentum. Tum tandem quia falsum esset, quod corpus rarefactum maiorem occupet locum,quàm antea,nam tātundem loci occuparet, vt antea cum hoc solum discrimine,quod prius occupabat illum continuatum, nunc diffitum.

3 Deinde probatur non fieri per penetrationem, & eductionem partium eiusdem corporis, vt alter dicendi modus asserebat;quia vt constat ex Physicis non minus natura refugit penetrationem corporum,quàm ipsummet vacuum,si enim possibilis esset naturaliter corporum penetratio, vtiq; tormenta bellica tanta vi non disrumperentur,deberet enim ignis potius metallum penetrare,quàm tātam violentiam causare; quod si dicas,non omnia corpora penetrare quælibet, sed tantum partes alicuius corporis homogenei posse penetrare alias partes eiusdem; Hoc non satisfacit, quia saltim in fractione tormenti bellici partes ignis deberent potius in se redire, quàm æris durissimi soliditatem disrumpere,cum illud sit naturale secū dum istos,hoc violentum. Sed hic aiunt aliqui vtiq. impossibilem esse naturaliter

ter penetrationem, quæ fiat per motum localem, at non quæ fit media alteratione, qualis est illa, quæ in condensatione contingit. Verùm hoc effutiunt sine vllo prorsus fundamento; nam ipsamet penetratio dimensionum est illa, quæ ex se naturaliter repugnat, vt docet Arist. 4. Phys. 53. à quacunq. causa oriri dicatur; tum quia rarefactio, & condensatio etiam sine alteratione interdum contingere possunt, vt diximus initio disput. tum quia vel in condensatione omnes partes se penetrant, vel aliquæ tantum; non secundum, quia non est maior ratio de vna, quàm de altera, & tunc non fieret condensatio secundum omnes partes, si primum, ergo corpus redigeretur in punctum, tum quia in corpore addensato apparent eadem figura, eædem partes, ac eadem prorsus accidentia, atque colores, quæ cernebantur anteà in ipso rarefacto, ergo in condensatione non se penetrant, alioquin accidentia confunderentur ad inuicem, & vna pars obtegeret aliam; idq. manifesto declarari potest exemplo, cum nimirũ ingens mõs, vel integra ciuitas in speculo repræsentatur, hæc enim adeò adamussim exprimuntur in speculo, vt omnes, & singulæ eorum partes in eo repræsententur, non enim vna pars obtegit alteram, quantũuis minimam, aut cum alia cõfunditur, etiam si virtute specierum quodammodo condensentur in speculo, & ad modicam molem redigantur; non ergo cõdensatio fit media penetratione.

4 Demum rarefactionem, & condẽsationem contingere nulla intercedente partium penetratione, aut extractione, nulloue interueniente vacuo manifesta demonstrat paritas, quæ de motu afferri solet; raritas .n. ac densitas in quãtitate permanenti æquiualet prorsus, ac correspondet velocitati, ac tarditati motus in quantitate successiua, adeòut motus velox dicitur ille, qui habet partes suas spissas, constipatas, ac veluti condensatas, tardus è contra, qui easdem habet veluti raras, & quodamodo inter se distantes in ordine ad tempus; at in velocitate motus certum est nullam contingere partium compenetrationẽ, vel confusionem, quia nulla potest assignari pars motus, quæ simul tempore currat cum alia parte, non enim transit nisi per partem post partem, quantumuis sit velox; similiter in tarditate nulla fit extractio partis ab alia, cum qua prius foret compenetrata, nulla pariter notari potest interruptio, aut media quies, quamuis vna pars magis distet ab altera in motu tardo, quàm in velociori, æquè enim in se continuus est motus tardus, ac velox, nulla prorsus interruptione, & quiete media interpolatus, vt diximus disp. præced nu. 63. & 66. ergo idem prorsus ferendum est iudicium de partibus quantitatis permanentis, quod licèt modò sint magis inter se constipatæ, & propinquæ per condensationem, modò distantiores, & magis extensæ per rarefactionem, hoc totum contingit absque interceptis vacuitatibus, & partium diuulsione, & absq; vlla prorsus penetratione, & earundem penetratarum extractione.

5 Sed hic obijcies præcipuum punctum totius difficultatis in hac disputatione; si talis extensio per rarefactionẽ facta importat maiorem partium distantiam, hoc non videtur contingere posse sine vacuo, aut penetratione, & ratio est, quia partes corporis rarescentis vtiq; ante rarefactionem erant continuæ, ergo saluari nequit, quòd magis postea inter se distent, nisi detur vacuum inter illas, vel dicatur partes talis corporis ante rarefactionem fuisse magis continuas, id est se penetrasse, & postea in rarefactione educi extra se inuicem.

Hæc sola difficultas in tot distraxit opiniones Auctorum capita in hac materia, cui plenè satisfacere nequimus, nisi quouiq; nostram proferamus sententiam de rarefactione, & cõdensatione, quod inferius quæst. vlt. præstabimus. Verùm quamuis hic nodus adeò torserit Auctorum animos Hispani quidam recentiores indolis ingenitæ ductu, cũ in Physicis composuerint cõtinuum ex

 pun-

punctis turgidis, inflatis, atq. tumentibus, quę proindè appellant minima Physica habentia partes tantum virtualiter distinctas, hanc difficultatē in præsenti floccifaciunt, & nullo negotio ab ea se expedire gloriantur; cum enim ista tumentia puncta ab eis occupare ponantur maiorem, & minorem locum sine acquisitione partis alicuius realis, sed tantum maiori dilatatione partium virtualium, quemadmodum Angeli maiori, vel minori spatio se coextendunt sine acquisitione partium, dicunt consequenter rarefactionem esse maiorem illam extensionem partium virtualium, condensationem verò esse earundem restrictionem; quare ad obiectam difficultatem aiunt partes post rarefactionē non magis à seinuicem distare, saltim primā à secūda, & secundam à tertia, & sic deinceps, sed tantum amisisse dilatationē partium virtualium, quæ dilatatio facit, vt prima magis distet à tertia, & secunda à quarta, & ità deinceps, quàm distarent antè rarefactionem.

6 Sed hoc figmētum de punctis turgescentibus latè refellimus disp.9.Phys. q.2. art.1. vt omninò irrationabilem, & confundentem naturam rerum materialium cum spiritualibus, res enim materiales sunt in loco per extensionem formalem suæmet entitatis partes integrales habentis, quatenus sunt totæ in toto loco, & partes earum in distinctis partibus loci, non autem per extensionē tantum virtualem ad instar Angeli; Sed admissa etiam hac partium virtualitate in rebus materialibus, ac tumore punctorū non plenè euadunt adhuc propositam difficultatem, dum inquiunt in rarefactione non fieri distantem primam partem virtualem à secunda, & secundam à tertia, sed tantum primam à tertia, & secundam à quarta, & ità deinceps per nouam dilatationem earum; Planè hoc repugnare videtur, quia talis distantia, & elongatio fieri nequit inter partes remotas, nisi etiam fiat inter propinquas, si enim secunda pars est æquè propinqua primæ, & tertia secundæ, & quarta tertiæ post rarefactionem, ac erat antea, vtiq. adhuc etiam prima erit æquè propinqua tertiæ, & secunda quartæ, & sic deinceps, vt ergo fiat maior distantia inter partes remotas, debet etiam fieri inter propinquas, & sic rursus ex integro redit proposita difficultas; Et eadē instantia refellitur, quod dicunt alij in opinione cōmuni admittente partes reales in continuo, & non virtuales tantū, nimirum partes, quæ se proximè tangūt non fieri magis distantes post rarefactionem, quàm fuerint antea, sed eas tātum magis à se inuicē distare, inter quas intermediat alia pars; Videamus ergo, quid alij dixerint ad hunc nodum dissoluendum in sequentibus quæstionibus.

QVÆSTIO SECVNDA.

An per rarefactionem, & condensationem aliqua substantia acquiratur, vel deperdatur.

7 QVamplures ad euitandam propositam difficultatem dixerunt rarefactionem fieri per ingressum quorundam corporum subtiliorum in poros rei quæ rarescit, qua de causa pori maiores fiunt, & partes illius corporis rarescentis magis dilatantur, & fiunt inter se distantiores, non per interiectionem vacui, vt aiebant Antiqui, sed substantiæ extraneæ tenuioris, & sic corpus rarefactum occupat maiorem locum; cōdensatio verò fit per expulsionem eorundem corpusculorum, ob quorum egressum pori minores fiunt, ac restringuntur, & partes corporis inter se se magis constipantur absque vlla prorsus penetratione; & sic corpus condensatum occupat minorem locum; itaque volunt isti rarefactionē fieri per acquisitionem substantiæ extraneæ intra poros corporis rarescentis se se insinuantis, condensationem vero per deperditionem eiusdem, dum foras expellitur, eo ferè modo, quo videmus lanam, & spongiam contrahi ad minorem locum, dum manu comprimuntur, & foras pellitur

litur aer intra earum cauitates inclusus, laxatas verò rursus redire ad ampliorē locum ob regressum aeris ad easdē cauitates; citantur pro hac sententia Ochā opusc. de Eucharist. Gabriel in Canon. lect.45. Vallesſ. 4. Physſ. tex. 84. & controuerſ. 27. Bassonus lib. de Natura, & fixo pede eā nouissimè tuetur Arriag. disp. 16. Physſ. sect. 10. subsect. 2. à qua sententia non videtur abhorrere Scot. ipse 4. dist. 12. q. 4. infra B. & ex professò tenet Mairon. 4. d. 12. q. 15.

8 Dicendum tamen est rarefactionem, & condensationem, si de illis propriè, & in rigore philosophico loqui velimus, hoc modo nequaquam fieri per acquisitionem, aut deperditionem substantiæ extraneæ, diximus *propriè*, quia si impropriè, & largè de illis sermo fiat, concedūt omnes talem restrictionem, ac dilatationem in corporibus porosis factam per ingressum, vel egressum corpusculorum tenuiorum à poris eorum esse rarefactionem, & condensationem quandam, & afferunt exemplum illud de spongia compressa, & laxata. Conclusio est communis in schola, & Scoti loc. cit. § *ad quæstionem*, quamuis enim lit. B. oppositam opinionem retulerit sub terminis ferè probabilibus, eam tamen reijcit in corpore quæsiti sub lit. F. probādo conclusionem positam primò ratione theologica, quia species Sacramentales possunt rarefieri, vt patet de vino consecrato, ergo in tali casu intruderentur in eas ista corpuscula, quare cum ibi esset substantia noua, non esset vbiq. Christus, nec solum Christi corpus lateret sub vini accidentibus, sed alia quoque corpuscula; immo cum in condensatione postea hæc egrediuntur, deberet Sacerdos satagere, vt illa captaret, ac in sacrario reponeret.

Secundo probat ratione Physica, quia mirum videtur (ait Doctor) quòd nulla substantia manens, eadem omninò possit transmutari à raro in dēsum, nec è conuerso; vis huius rationis consistit in hoc, quòd verè corpora rarescunt, & addensantur secundùm eandem substantiam, itaut eadem materia transeat de vno statu ad aliū, vt docuit Arist. 4. Phy. 84. vnde illa censetur rarefactio propriè dicta, cum eadem materia sine admixtione extraneæ substantiæ intra se dilatatur in maiorem locum, condensatio è contra, cum eadem protsus substantia sine exclusione alicuius substātiæ à suis poris reducitur ad minorem locum, sic aqua rarefit, cū calore in vapores abit, aut aer igne subtilizatur, cum verò vapor ille ad naturam aquæ redit, condēsatur; at si rarefactio, & condensatio fierent præfato modo, nullum vnquam corpus rarescetet, & addensaretur secundum eandem suam substantiā; imò absolutè nunquam rarefieret, quia nulla eius pars fieret rara, sed quælibet per se permaneret, qualis antea erat, & solum inter vnam, & alteram intruderentur corpuscula illa. Tum 2. quia in toto corpore rarefacto, & extensiori eadem accidentia reperiuntur, totum vinum rarefactum est eiusdem coloris, & saporis, tota flamma eadem luce, colore, & calore respersa, per tactum vbiq; sentitur calor, per visum color, ergo nō est alia permixta substātia, alioquin & eius accidentia viderentur, & sentirentur, cū ignis sit corpus valdè rarū, qui proinde multum haberet admixtū extraneæ substantiæ. Tum 3. quia difficulter assignatur, quænā sit hęc extranea substantia, quænam hæc corpuscula, quæ intromittuntur inter corpora rara, cum enim hæc debeant esse subtiliora illis, deberet admitti substātia quædā adhuc tenuior aere, & igne, quam de facto cōminiscitur Bassonus, sed sine vllo fundamento; Tum 4. quia qualiscunque assignetur huiusmodi substantia, non videtur, qua ratione perpetuò seruetur permixta igni, & non potiùs ab eo consumetur;

9 Nec valet, quod ait Arriag. n. 225. talia corpuscula habere alias qualitates, ratione quarum resistunt igni, etiam in minima materia, sicut puluisculus adamantis, auri, vel argenti. Nam & hæc ipsa tandem consumuntur ab igne, &

substantia extranea, quam ipse ibidem intromittit in ignem, sunt vapores, terreae exhalationes, & aer, quae duo vltima presertim sunt facillimae attensionis, & citò conuertuntur in ignem. Tū scilicet quia multa sunt corpora nō porosa, quae tamen rarefactioni, & condensationi sunt obnoxia, vndè & in Cęlis secundum probabilem sententiā quędam partes sunt rariores, quaedam dēsiores, & tamen certum est in eis poros non dari, quia non est assignabilis substantia, à qua repleantur. Tum 6. si ratio, cur ignis ex terra genitus occupet maiorem locum, sit, quia sunt ingressa corpuscula, percontamur, an illa sint rariora, & subtiliora ipsa terra, vel dēsiora, aut aequè densa; si secundum, ergo totus ignis ex terra productus iàm erit densus, ac terra, tamq. materiae continebit, quantum terra eiusdem magnitudinis, si primum, rursus quaerimus, an id fiat, quia sub eadem portione matariae plùs loci occupant absq. permixtione peregrinae substantiae, & sic habemus intentum, an verò quia, & inter ipsorum partes ingressa sunt alia corpuscula, & sic ibitur in infinitum; Neq. ad hoc argumentum, vt à nobis conficitur, quadrat Arriag. solutio, quam dat, n.222. sed ipsomet argumēto retruditur, vt eam ponderanti constabit. Tum 1. si corpuscula, quae aquam reddunt raram, sunt particulae aeris secundum Arriag. in eius poris inclusae, quomodo in eis detinentur, & non potiùs foràs euolant, cum aer naturaliter petat aquae eminere? Tum tandem, si hoc modo fit rarefactio, & condensatio, tunc calor erit congregatiuus dissimilium, quia aperiendo poros dat aditum corpusculis, & extraneae substantiae, frigus è contra erit congregatiuum similium, quia expellit illa vniendo inter se partes similares, hoc autem est contra naturam caloris, & frigoris ex dictis disp p.q.2.art.2.

Tertio, falsitas huius opinionis conuincitur manifestis experiēcijs; si Phyala vitrea ad ignem calefacta superpona-tur per suum orificium aquae frigidae ascendit aliquantulū aqua intra phyalam, nē aer vi frigoris addensatus relinquat vacuum, clariùs id cernitur in vucurbitulis, quae eadē de causa attrahunt ad se carnē hominis, quando ignis intrà illas accensus extinguitur, & in aerem vertitur, qui vt densior igne minorem petit locum, nè ergo relinquatur vacuū interim eleuatur caro intrà ampullā; at si aer poros haberet huiusmodi corpusculis repletos, non esset opus in his casibus aquam ascendere intra phyalam, & carnem intra ampullam eleuari, nam talia corpora ab eo egressa per condensationem illam concauitatem vasis replere possent, palam ergo est condensationem nō fieri per expulsionem corpusculorum.

10 Resp. Arriag. neg. experientiae rationem, quia si caro eleuaretur ad replendum vacuum, eleuaretur in instanti, natura enim nec per vnicum instans patitur vacuū, vel statim frangeretur ampulla, videmus autem ferè intrà mediū quadrantem non eleuari penitus carnē, & ideo ibi diù relinquuntur cucurbitę, non ergo eleuatur ad replendum vacuū ortum ex eo, quòd aer densus minorem occupet locum, quàm ignis, sed praecisè idcò eleuatur, quia per calorē aperti sunt pori carnis, & per illos intromittitur aer paulatim, & caro ascendit ad replendum locum relictū ab aere, & stupiditatis insimulat omnes Auctores, quòd hactenus id non considerauerint. At nobis placet errare cum multis, quā sapere cum solo Arriag. cuius doctrina nimis singularis est, & destruit finem, ob quem cucurbitae medicae sunt adinuentae, institutae sunt enim ad extrahendum, & euocandum sanguinem ad cutem, non ad intromittendum aerem, adeò vt pori calore aperti potius sanguine attracto repleatur, quàm aere; tum quia ad replendum locum, quem relinquit aer poros ingrediens, sufficeret solus tumor carnis, quem causat ingressus aeris, absq. vlla sanguinis euocatione, quod est contra experientiam, Sequela patet,

patet, quia si caro turgescit aere, quantum sufficit ad euitandum vacuum, ad quid opus est concursu sanguinis? tum quia falsum est, quod ait carnem eleuādam fore in instanti, si ascenderet ad replendum vacuū ex aeris densitate ortum, sicut enim aeris condensatio non fit in instanti, sed successiuè, sic & caro paulatim eleuatur, quemadmodum, & ipse inquit paulatim eleuari ad replendum locum relictum ab aere poros carnis ingrediente, eo quia ingressus ille fit in tempore; tum quia falsum est etiam, quod ait per medium quadrantem non eleuari penitùs carnem, nam ab initio applicationis ampullarum fit aliqua eleuatio, alioquin non affigerentur carni, ex quo manifestè deducitur carnem non ascendere ad replendū locum relictū ab aere poros carnis ingrediente, nam ab initio pori nō sunt aperti, sed ad euitandum vacuum, quod ex aeris densitate relinqueretur; tum tandem quia hæc solutio saltim nō quadrat priori experientiæ.

11 Alia quoq. experientia solet adduci ad ostendendum condensationem non fieri per expulsionem corpusculorum, quia vas plenum aqua vndequaq. opertum, rumpitur, si aqua intus congelatur, nè detur vacuum, quod non sequeretur si aqua haberet intra poros multa corpuscula, hæc enim expulsa ab aqua per condensationem replerent illū locum, & impedirent vasis fractionem. Negat modiens Arriag. vas in tali casu frangi ad euitandum vacuum, quia in vase pleno butiro raro, vel oleo, & optimè occluso non relinquitur vacuum, si enim relinqueretur vtiq; vas frāgeretur, ergo etiam aqua, licèt condensetur, nō relinquit vacuum; deinde quia aqua nō congelatur tota simul sed priùs pars superior, quàm inferior, & tamen vas non frangitur, nisi quousq; tota congelatur, ergo quando frangitur, non est ad vitandum vacuum, quia ab initio deberet frangi, cum incipit congelatio, natura enim nec minimum vacuum patitur? quarè concludit vas frangi, quia nimio frigore partes ipsius inter se vniuntur, & necessariò faciunt rimas; vndè merito hic miratur Auctores, quod hæc non animaduerterint. Fatemur Arriag. non ità irrationabiliter hìc loqui, vt in præcedenti experimento de cucurbita medica, multoties enim contingere potest fractio vasis ex eo capite, quod ipse assignat vndè etiam si sit detectum ex nimio frigore frangitur; falsum tamen est nunquam contingere ad euitandū vacuum; & experimenta, quæ pro se adducit de oleo, & butiro, & de vase aquę, quod non frangitur, nisi prius tota fuerit congelata, certè putamus esse voluntaria, & ab ipso conficta, vas enim aquæ dissumpitur, cùm primum imminet periculum vacui, pariter aliud experimētum de oleo, & butiro aut falsum est, aut si est verum, indè procedit, quia butirum, & oleum sunt corpora multum porosa, & aerea, quare locus ab eis relictus in condensatione poterit repleri ab aere egrediente ab illis corporibus, at non sic est de aqua. Dices, ergo condensatio butiri, & olei fit per egressum aeris. Transeat, quod ex hoc capite, vtcunq; condensentur, negamus tamen ex hoc præciso capite esse vera condensationem; Adhuc tamen potest Arriag. hac experientia conuinci, quia si aquæ congelatio incipit à parte superiori, partes inferiores glaciare nequibunt, quia superior pars gelata impedit egressum aeris ab aqua.

12 Aliud deniq. experimentum adducit Aref. 1. de Gen. disp. 4. quæst. 36. sec. 1. quo manifestè demōstrat rarefactionem contingere sine ingressu corpusculorum; accipitur (inquit) cannula vitrea crassior ex superiori capite perforata, per quod foramen cannula alia subtilior transeat, sed reliquum foraminis cera perfectissimè occludatur, & in parte inferiori cānulæ maioris adsit aqua, quam pertingat quoque cannula subtilior; tunc si quis manu calida complectatur cannulam crassiorem, videbit per aliam minorem aquam paulatim ascendere, quod clarius cernet, si

aqua sit aliquo colore imbuta, cuius rei causa alia non est, nisi quia calore manus aer illius cannulæ rarefit, & locum maiorem occupat, quare aqua, vt illi locum cædat, per cannulam subtiliorem ascendit, supponimus enim nec aliā viam aquæ patere, & cannulam illam apertam esse ex parte superiori, vt aquæ ascendenti cedere possit aer; plane in tali casu dici nequit aerem in cannula crassiori inclusum rarefieri per ingressum corpusculorum, quia ex superiori parte orificium eius supponitur perfectè occlusum, ex inferiori desinit in pilam aqua plenam. Fortè dicet Arriag. in tali casu corpuscula, & vapores ex aqua educi, & in aerem rarescentem imisceri; Sed sine vllo fundamento id diceretur, quia si ità esset, opus minimè foret aquam per cannulam subtiliorem ascendere, vt locum cedat aeri rarescēti in cannula crassiori, sed in pila quiesceret sub minori mole ob egressum corpusculorum à poris eius; tum quia in eo casu licèt aer rarefiat, aqua tamen non cōdensatur, sed forâs egreditur per subtiliorem cannulam, non ergo benè diceretur ex aqua exprimi corpuscula per condensationem; videatur Aref cit. qui huius instrumenti iconem apponit, vt facilius intelligatur.

13 Quarto tandem prob. ex absurdis, quæ sequuntur ex opposita sententia; sequitur enim primò, vt supra deductum est calorem rarefacere congregando æterogenea, & segregando homogenea frigus è contra; item quod cū ex vno aut paucis granis sulphurei pulueris magna exurgit flamma, solùm centesima pars illius loci à vera flāma occuparetur hinc indè distracta, & discontinuata, totum reliquum à peregrina substantia illi permixta. Conseq. patet ex hypothesi, quod materia pulueris, quæ conuertitur in flammam, sit centuplò minor flama in tantam amplitudinem expansa; sequitur rursus lac dum rarescit, in omnes suas partes diuidi, Prob. conseq. quia omnes eius partes rarescunt, singulæ enim ebulliunt, & incalescunt, & raritatis temperamentum recipiunt, non enim est maior ratio de vna, quàm de alia, cum omnes æqualiter afficiantur, si ergo rarefactio fit per interiectionem illorum corpusculorum inter partes rarescentes, lac in rarefactione diuidetur in singulas, quod implicat. Sequitur tandem cum spongia manu complimitur, exprimendo aquā, vel aerem, & quādo laxata rursus aqua, vel aere imbibitur, interuenire veram, & propriam rarefactionem, & condensationem, quod omnes negant, imò & quando vter inflatur, rarefieret, & quādo cōprimitur, addensaretur, Seq. probatur, quia in his casibus interijcitur aer inter partes spongiæ, ac vtris, & in compressione expellitur, ergo interueniret quicquid ad rarefactionem, & cōdensationem exigit illa sententia.

Ad hæc duo vltima absurda occurrit Arriag. subsect. 4. neg. seq. quia rarefactio cōsistit in intromissione corpusculorum intra partes antea vnitas tollēdo earum vnionem, & imperceptibiliter, itavt vix appareat ea discontinuatio, aer autem intromissus in vtrem non interponitur inter partes antea vnitas, quia vnum latus vtris non erat vnitum cum alio, deinde nec fit imperceptibiliter, & tandem nec fit ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, provt requiritur ad rarefactionem, & his de causis (inquit) compressio, & dilatatio spongiæ non est vera rarefactio, & condensatio; in vera autē rarefactione negat omnes partes fore discōtinuandas, quia falsum est omnes partes corporis rari esse raras, nam pars carens poris non est rara, nec refert, quòd omnes partes lactis sint æquè affectæ calore; nam etiamsi id concedatur, quod tamen negari posset, negatur adhuc conseq. nam sæpè videmus omnes partes vasis esse æquali intemperie frigoris, vel caloris affectas, nec tamē omnes simul frangi, sed duas, vel tres. Hæc solutio est mera fuga, nā in compressione, ac dilatatione spongiæ, vtris, & follium interuenit intromissio, & expulsio corpusculorum, in qui-

quibus secundum hanc opinionem tota consistit ratio rarefactionis, & condensationis; fit etiam hæc intromissio inter partes antea vnitas, nam ante attractionem aeris folles, & vtres erant cōpressi, & eorum latera se tangebant; quòd autē partiū vnio tolli debeat imperceptibiliter, vt sit vera rarefactio, videtur prorsus volūtariè dictum, & fictum ad fugam argumenti, quid enim refert, quòd perceptibiliter, vel imperciptibiliter fiat talis partium separatio, & discretio, dummodò fiat per corpusculorum ingressum; cum tandem ait talem partium diuulsionem non fieri ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, vt ad rarefactionem requiritur, vel ita intelligit, quòd talis qualitas debeat concurrere, vt causa, & radix rarefactionis, qualis est calor, vel potius, quòd debeat interuenire, vt terminus per eam acquisitus: non secundum, quia id esset relinquere opinionem de corpusculis, & incidere in aliam, quæ ponit rarefactionem, & condensationem motus ad qualitatem, & q.4. refutabitur; neque primum, tum quia absolutè loquendo, vt supra diximus, etiam sine præuia alteratione caloris, & frigoris rarefactio, & condensatio fieri possunt; tum quia si calor, & frigus ad ea non concurrunt, nisi vt præuiæ dispositiones ad operiēdos poros, vel occludendos, ergo non pertinent ad earum formalem conceptum, quare sicut si Deus induceret substantialem formam in materiam indispositam, adhuc esset vera generatio, ita si agens naturale per solum motum localem corpuscula immisceat in alio corpore, vel eadem ab eo expellat, vt contingit in casibus allatis, adhuc habebitur vera rarefactio, & condēsatio secundum istam opinionem.

14 Neque maiorem habet soliditatē solutio ad aliud absurdum, quod continuum in rarefactione in singulas partes suas diuideretur secundum hāc opinionē; inquit enim non omnes partes corporis rari esse raras, quia pars carēs poris non est rara, & talis est quæcunque interijcitur inter porum, & porum; At si hoc verum est, nulla prorsus pars corporis rari erit rara, nam partes v. g. olei rari sunt illæ, quæ mediant inter porum, & porum, in poris enim ipsis extranea latet substantia scilicèt aer, quomodo ergo totum corpus dicetur rarum, cuius nulla pars est rara, sed densissima? Ait totum oleum dici rarum, quia porī sunt frequentissimi, atque ita demum in sola porositate rarefactionem cōstituit, & condensationem in pororum carentia. Sed hoc suum assertum, quod est vnicum fundamentum suæ opinionis, est penitus à veritate alienum, quia vt benè notat Angest. lib.2.de Form.propr. 21. dub. 2. porositas corporum nihil prorsus attinet ad raritatem, ac densitatem earum, & docet ibidem metiēdam esse corporum densitatem, ac raritatem seclusa porositate, quia sæpius contingit corpus valde porosū esse multum densum, & quidem quis neget terram, vel saltim lignum esse magis porosum, quàm aer, & aqua? & tamen hæc sunt corpora rariora, illa densiora, in marmoribus, alijsq. lapidibus frequentes cernuntur pori, & tamen sunt densissim:; At Arriag. vt omnia peruertat, poros ponit in aqua, aere, & igne, & quidem plures, quàm in alijs corporibus, imò hanc ait esse causam, cur aqua facilè permeetur à vino, vel alio liquore infuso, quia nimirum quamplures inuenit poros, per quos se se insinuat. Sed sanè ad sensum magis apparent pori in corporibus solidis, vt ligno, sulphure, pumice, &c. quàm in fluidis, & facilis humorum permixtio adinuicem potius tribuenda est eorum subtilitati, & fluiditati, hæc enim cōsistit in eo, quòd partes facilè inter se separentur, & vna alteri cedat, ex quo fit vt inuicem facilè misceantur, non ergo porositas, sed fluiditas est potissima causa permixtionis humorum.

15 Secundò, tandem pro recta huius materiæ intelligentia annotanda est ex Angest. cir. multiplex acceptio rari, & densi, quæ sola fuit causa deceptionis

mul-

multorum, interdum enim sumitur rarum pro corpore laxo, & fluido, ac veluti inconstanti; interdum pro corpore porofo, vt sumpsit Arriag. tertio pro corpore non spissè contexto, quo sensu pannus dici solet in filis rarus; quartò pro corpore rimoso, qualiter ædificium ablato cemento ex antiquitate dicitur rarum; quintò tandem, & propriè, ac in rigore philosophico, vt accipit Arist. 4.Phys.83. pro eo, quod parùm habet materiæ sub magna dimensione, sicut densum è contra illud est, quod multũ habet materiæ sub parua dimensione, & hæc est propria acceptio huius termini, non verò quando accipitur pro poroso, quia porosum non dicitur habere parum materiæ sub magna dimẽsione, sed multùm materiæ, quia vltra propriam habet quoque extraneam, & peregrinam, quæ simul cum ea coniũcta locũ maiorem occupat; quòd si propriam consideres hinc indè distractam per interposita corpuscula, sanè non occupabit maiorem locum, quàm antea cùm erat condensata, si sola consideretur.

In oppositũ arguit Arriag. subs.2. quia condensatio non dicit, nisi maiorem vnionem partium, atqui maior vnio nequit fieri, nisi quatenùs expulsis corporibus extraneis partes eiusdem corporis magis vniuntur, ergo, &c. Deinde euidenti experientia, nã quando aqua feruet, habet quasdam bullas aere plenas, & quò magis bullit, eò sunt maiores, ergo ea rarefactio fit per intromissionẽ aeris in aquam. Tandem, nam in omnium sententia caro humana fit rara, cum eius pori replentur humoribus, desiccatur autem, & condẽsatur ob eorum à poris egressum; lignum, quò plures habet poros, eò est magis rarum, lutum è contra condensatur euaporatione aquæ, & vitrum dicitur valdè densum, non alia ratione, nisi quia non habet poros.

16 Resp. quòd sicut rarefactio non dicit maiorem distantiam partium in ordine ad se per discontinuationem, sed tantùm in ordine ad locum, vt posteà dicemus, ita condensatio non consistit in maiori vnione earum in ordine ad se, sed tantum in ordine ad locum, quod fieri potest sine egressu corpusculorũ, vt infrà explicabimus q. 5. Ad 2. negamus illam esse veram rarefactionem, nã vera, & propria rarefactio contingit, cũ eadem ipsa substantia corporea modò occupat maiorem, modò minorem locum, alioquin non posset reddi ratio, cur ignis sub eadem portione materiæ occupet maiorem locum, quàm terra; & iam Arriag. ipse concedit num. 202. quòd dum aqua magnas habet bullas, non dicitur rarescere, quia est nimia separatio partium, ergo idem dicendũ, quando sunt minores, quid enim ad hoc refert, quòd sint maiores, vel minores? alioquin si in hoc consistit raritas, quãtò maiores habet bullas, tantò magis rarescere dici debet, vt ipse arguebat, nu. 198. vbi etiam notandum est, quòd ratio illius maioris extensionis in aqua bulliente referenda est, vel quia ignis partes aquæ subtiliores in aerem vertit, vel in transitum ignis per aquam, ignis namque diuisus in minimas partes vndique aquam permeat, & dum sursum egredi conatur, aquam propellit sursum, & bullas illas efficit, vel quia aqua ipsa in se agitatur per motum resultus à contrario explicatum, disp.3. de Cœlo n.29. & supra disp.2.nu.34. Ad 3. patet per idẽ nec carnem propriè rarescere, quando humore aliquo inflatur, nec dẽsari, quando exsiccatur; at percontatur Arriag. quam experientiam habemus ad raritatem ponendam, nisi quod eademmet res iam videtur maior, iam minor? Resp. sanè nullam aliam, atque ideo negamus, manum verè rarescere, cum ex concursu humorum intumescit, & condensari, cum ex recessu eorum desiccatur, quia in tali casu nõ est eadẽ substantia modò maior, modò minor, sed diuersa, aggregatum scilicèt ex substantia manus, & humorum, & hæc est præcisa causa, cur negamus hãc esse veram rarefactionem, & condensationem;

nem;

nem; lignum quoquè dicitur magis rarum, quia plures habet poros, vitrum, densum, quia pauciores, sumendo rarum, & densum minus propriè, vt supra notauimus.

17 Deindè subsec. 3. idem Auctor ostendit veritatem suæ sententię ex eo, quòd per eam explicatur facillimè quędam, quæ aut nullatenus, aut difficulter valdè explicantur in alijs. Primò enim per eam facilè intelligitur, quomodo vnum corpus condensetur independenter ab eo, quod alterum rarefiat, quod quidē omninò concedi debet, nam quādo intrà cubiculum benè clausum accēditur stuppa, & rarescit aer, vbi est corpus, quod condensetur? hoc autem in alijs Sententijs defendi nequit, quia non potest materia stuppæ maiorem occupare locum, quàm antea, nisi vel penetret alia corpora, vel illa dent ei locum cedendo, & se coarctando, quod debet fieri per condensationem illorum; at in sententia ista benè defenditur, nam v.g. stuppa rarescit attrahendo ad se aliquas partes aeris, tunc cætera corpora retinent suam extensionem, nam ab aere esse aliquid ablatum, quod intret in poros, non facit aerem remanentem rariorē, nec densiorem, sed paulò minorē, quam antea; sic etiam cum aqua condensatur, & ab eius poris excluduntur particulæ aeris, illæ adduntur toti aeri, & illum in eadem raritate relinquunt, licèt per additionem, fiat paulò maior. Secundò intelligitur cur vacuum naturaliter repugnet, quia cum quælibet pars materiæ habeat suum locum adæquatum, non potest minorem occupare, prout requiritur ad causandum vacuum, nisi penetret aliam, quod repugnat naturaliter, quæ sola est ratio à priori pro repugnantia vacui, vt ipsemet asseruerat dis. 14. Phy. sec. 11. Tertiò intelligitur, cur corpora dura ferrum, lapides, &c. etiā si ferè ardeant non rarescunt, ratio est, quia rarefactio non fit nisi dissoluta inter aliquas partes vnione, & intrantibus corpusculis, at corpora dura vnionem amittere nequeunt, nisi prius nimia vi caloris reddantur fluida, tunc enim quia facilè partes possunt separari, sunt capacia rarefactionis; at si rarefactio consisteret in sola maiori occupatione loci sine amissione vnionis continuatiuæ, sanè durities non magis impediet rarefactionem, quàm mollities, cum partes retenta vnione possent iam plus, iam minus spatij occupare. Tandem intelligitur, cur caloris sit rarefacere, frigoris condensare, quia calor seiungit, & discontinuat partes, vt intret aer, vel athomi, frigus verò vnit expellendo extranea corpuscula, cuius rei ratio non facilè redditur in alia opinione.

18 Resp. ad 1. nullum esse inconueniens, quòd vnius rarefactio connexionem habeat cum alterius condensatione, & è contra, vt etiam passim euenit in alijs mutationibus, quòd generatio vnius est corruptio alterius, vnius auctio alterius diminutio, &c. instantia de stuppa accensa in cubiculo benè clauso ipsum quoq. iugulat, si enim nos tenemur assignare corpus, quod condensatur ob stuppæ rarefactionem, ipse in illo cubiculo quærere debet corpuscula, quæ in aerem rarescentem intromittātur, & ignem, quarè si ipse fenestras reserabit, vt illa intrent, intrabit & frigus ad aliquam portionem aeris condensandam in cubiculo, vel solo motu locali condensabitur in aliquo angulo, quod si magnum esset incendium, foras violenter erumperet, vt patet in bombarda cū puluis rarefit; imò, & ipse quoq; fateri tenetur necessariam connexionem inter rarefactionem, & condensationem, quia si per condensationem corpuscula ex vno corpore egrediuntur, quod condensari dicitur ob eorum egressum, aliud interim intrare debebunt, quod dicetur rarefieri ob eorum ingressum. Ad 2. iam diximus disp. 12. Phys. q. 1. assignari non posse rationem à priori, cur vacuum in rerum natura repugnet, idq; solum pendere ab extrinseco Dei decreto, quo decreuit totum hoc vniuersum vnitum, & contiguum conseruare; neq ratio allata ab Arriag. de repugnantia penetrationis

tionis corporum est à priori; Tum quia quis dicere posset è contra repugnare naturaliter vacuum, nè detur penetratio dimensionum; Tum quia ratio illa, quā adducit disp. 14. Phys. nu. 159. fundatur in hoc, quod Deus tantam materiam cū quantitate produxit ab initio, quanta sufficit ad complendum totum hoc spatium infrà Cęlos, quod quidem pendet ab extrinseco Dei decreto, quare præter illud nulla est alia ratio quærenda à priori pro repugnantia vacui. Ad 3. durities in corporibus impedit rarefactionem, & fluiditas ad eam conducit, non ob rationem in argumēto allatam, quia necessaria sit discontinuatio partium in rarefactione, sed quia rarefactio, & cōdensatio sunt motus primò partium ad partes loci, totius verò secundariò, & consequenter, atq; ideò partes ità inuicem debent esse dispositæ, vt vna possit cedere alteri, quod impeditur à duritie, & consistentia corporis. Ad vltimum neq. ob rationem in argumento assignatam calor rarefacit, & frigus condensat, alioquin vt supra arguebamus, calor rarefaceret congregando dissimilia, & disgregando similia, frigus è contra, sed ratio est, quā assignat Angest. loc. cit. quia caloris est mouere partes à centro ad circumferentiam eas leuificando, frigiditatis verò à circumferentia ad centrū eas quodammodo aggrauando, & comprimendo; notat tamen ibidem Angest. quòd non in omni rarefactione, aut cōdensatione interuenit alteratio, quia fieri potest etiam per solum motum localem, vt supradiximus, & hic etiam aduertit Aresius.

QVÆSTIO III.

An per rarefactionem acquiratur noua quantitas, & deperdatur per condensationem.

19 CEnsent quamplures rarefactionem fieri per acquisitionē nouæ quantitatis, condensationem è contra per deperditionem, sed non eodem modo explicant, dicunt enim aliqui in rarefactione totaliter produci nouam quantitatem maiorem corrupta totaliter præcedente, in condensatione verò corrumpi totaliter maiorem, & acquiri nouam minorem, ità Gotfred. quol. 11. q. 3. Marsil. 4. quæst. 9. art. 2. Hispal. 2. d. 18. Pōponatius lib. 2. de Augment. cap. 10. quem dicēdi modum tuetur vt probabilem Auersa q. 38. sec. 4. supponendo tamen, quòd quantitas non sit immediatum subiectum aliorum accidentiū, sed alia quædam potentia de genere qualitatis, vt ipse iam asseruerat q. 21. sec. 6. Alij verò magis communiter, & magis probabiliter dicūt in rarefactione acquiri tantum nouam partem quantitatis, & hanc addi priori, atq. ità fieri, vt res, quæ rarescit, maiorem occupet locum, quàm antea, in cōdensatione verò partem aliquam tantum quantitatis deperdi reliqua permanente, ità Caiet. 3. p. q. 77. art. 5. Tolet. 4. Phys. q. 12. & ex nostratibus, quamplures Faber in Philosoph. naturali Theor. 44. & 4. disp. 50. Camerar. part. 2. disp. phil. q. 29. Roccus 4. Phys. q. 10. Birag. 1. de Generat. q. 16. Bassolius 4. d. 12. q. 3. & vt probabilem tuetur Tatar. 4. Phys. q. de vacuo dub. 3. pro qua etiam ab omnibus ferè citatur Doctor 4. d. 12. q. 4. vbi hanc opinionem appellat communem, qua de causa Scotistæ quamplures eam amplectuntur, vt de mente illius, & Camer. citat eundem 1. Phys. q. 3.

20 Dicendum tamen est non produci nouam quantitatem in rarefactione, nec in condensatione corrumpi, neq. totaliter, neq; partialiter quocunq. modo id asseratur. Est ferè communis his temporibus, Sonc. 8. Met q. 17. & 27. Soto in prædic. quāt. Fōs. 1. Met. c. 13. q. 1. sec. 4. Conimb. 1. de Gen. c. 5. q. 27. Complut. ibid. disp. 7. q. 2. Io. de S. Tho. q. 7. art. 1. Ruuius 1. de Gen. trac. de rarefac. q. 1. Hurt. disp. 4. sec. 2. Aresi. disp. 4 q. 36. sec. 3. Morisan. disp. 3. dub. 7. & alij passim; & quidem quoad primam partem, quòd quantitas nec acquiratur, aut deperdatur totaliter in his mutationibus ex pro-

fesso defendit Doctor loc. cit. contra Gotfred. imò ad hoc probandum omnes eius vtuntur rationibus; sed tenet etiam quoad alteram partem, si benè legatur, nam §. *quantum ad istam opinionem* ait, quod eædem difficultates premunt vtramq; opinionem asserentem in rarefactione produci, & condensatione corrumpi quantitatem, siuè secundum totum, siuè secundum partem, vt postea constabit probando conclusionem; hoc idem repetit §. *quantum ad secundam conclusionem istius opinionis*, & rursus §. *ad quæstionem* versic. *sed de tertia consumatione*, & respondens ad rationes, quas pro opinione Gotfredi formauerat, primam duntaxat soluit, quia côtra augmentationem quoq; militabat, non verò secundam, quæ tamen mirabiliter conuincit secundum dicendi modum iam relatum de acquisitione quantitatis, ac deperditione, vt videbimus; & in fine tandem illius quæstionis inquit Doctor, quòd rarefactio, & condensatio secundum accidens pertinent ad quantitatem, quod verum non esset, si per ipsas noua quantitas acquireretur, vel deperderetur aliquo ex prædictis modis; immeritò ergo citatur Doctor pro opposita sententia, vt etiam ex Recentioribus hîc adnotauit Aresius, & immeritò Camer. citat Doctorem 3. Phys. q. 3. quia vt sępè diximus opus illud est Mat filij, Inguen Nominalis, cuius originalia habentur in nostis bibliot. Bononiæ, & Neapol.

21 Primo itaq. prob. côclusio ratione secunda, quam affert pro Gotfredo, & non soluit, est enim præcipuum fundamentum huius conclusionis, & quamuis à Doctore ibi afferatur ad probâdum non acquiri nouam quantitatem secundum partem, vt faceret pro Gotfredo, si tamen benè perpendatur, conuincit nec etiam acquiri secundum totum; supponendo itaq. quod in rarefactione nulla est aggeneratio substantialis, sicut est in augumentatione, nam in raritate totum, quod præfuit, est rarius secundum easdem partes, quas habuit, ideoq. si esset noua partialis substantia, non posset rarius formaliter dici secundùm omnes partes, sic arguitur ex Doctore, pars illa quantitatis, quæ de nouo acquiritur, vel producitur in tota materia iam præcedente, vel in parte materiæ, non in tota materia, tum quà eadem materia afficeretur duplici quantitate; tum quia ambæ illæ quantitates nô adhuc facerent materiam extensiorem, quia se penetrarent; non etiam in sola parte, quia pars illa materiæ, vel priùs habuit quantitatem, vel non, si prius habebat, & adhuc illam retinet cum posteriori, sequitur idem absurdum, si non habuit, sequitur dari aliquam materiam sine quantitate, quod non est minus absurdum in Philos. neq. dici potest, quod aliqua pars prioris quantitatis se retrahat in alias materiæ partes, quia inde idem sequeretur absurdum de duplici quantitate in eadem materia, & rursus accidens migraret de subiecto in subiectum. Hæc autem ratio, vt dicebamus, pariter quoq. conuincit, quod non producatur totaliter noua quâtitas maior, hæc enim subiectari nequit in materia præcedenti adæquatè, cum illam excedat secundum aliquam partem, quarè secundum partem excedentem aut manebit sine subiecto, aut conpenetrabitur cum aliqua alia parte quantitatis, & sequuntur absurda, quæ prius. Idem argumentum pro condensatione quoq. deduci potest, nam si aliqua pars quantitatis deperditur per eam, tunc illa portio materiæ, quæ illi substabat, vel sine quantitate remanebit, vel informari incipiet à quantitate remanente, & tunc idem numero accidens erit in pluribus subiectis, vel migrabit ab vna parte materiæ ad aliam, relinquendo illam priorem nudam; & seruata proportione sic argui potest, si tota quantitas perire dicatur, & alia minor induci, quia partes materiæ excederent partes quantitatis, quare admitti deberet vel aliqua portio materiæ sine quantitate vel quod eadê pars quantitatis informet duas partes materiæ, & sic idem numero accidens

dens sit in duobus subiectis adæquatis.

22 Ad hoc argumentum prout militat contra partialem acquisitionem, aut deperditionem quātitatis, conantur respondere Scoristæ eam tuentes; Bassolius cit.art.1.in sol. ad 2. negat sequi in eo casu idem, subiectum informari duplici quantitate informatur enim vna, quæ est maior quam prius, quia noua adueniens efficit cum priori vnam quātitatem totalem maiorem, sicà pari cū charitas augetur in anima nō ob id anima dicitur informari duabus charitatibus; sic etiam respondet Birag.citat.inquit enim quod quantitas adueniens est homogenea, & ideò coniuncta cū præcedente constituit vnam quantitatem. Cæterum sic respondentes non videntur vim argumenti percipere, licet enim quantitas adueniens sit homogenea, & vnum cum priori constituat vnitate integritatis, adhuc tamen est realiter distincta à priori, & distinctum petit subiectum, sicut vna aqua alteri superinfusa vtiq; constituit vnam aquam cum ea vnitate integritatis, sed quia est realiter ea distincta, locum quoq, distinctum postulat,& sicut hæc aqua illi addita non possent poni in eodem loco sine penetratione vnius cū alia, ita quoq. dicendum est de quantitate posteriori addita priori,; quòd nequeūt informare idem subiectum sine penetratione,& in hoc consistit vis argumenti, non autem in eo,quod sit vna; vel duplex quātitas; exemplum verò de charitate à Bassol. adductū est prorsus ab re, quia ibi subiectum est indiuisibile, & charitas augetur in anima intensiuè, non extensiuè, vndè eius auctio, cum sit intensio, attenditur penes idem subiectū, at auctio quantitatis, cum sit extensio, attenditur penes aliam,& aliam partem subiecti. Tatar.cit. valdè perplexè loquitur,tandem sistit in hoc,quod quantitas præcedens rarefactionem inhæræt post rarefactionem ipsi toti, sicut priùs, sed cum illa acquisita est vna noua magnitudo, quæ duæ sufficiunt denominare simul subiectum tantum, & neutra illarum se sola sufficeret sic denominare subiectū. At neq. Tatar. vult vim argumenti percipere, vtiq verum est, quod quantitas præcedens non sufficit sine noua adueniēte denominare subiectum tantum,& quantitatem præcedentem adhuc inhærere post rarefactionem ipsi toti, sed difficultas est de subiecto, cui insidet quantitas adueniens, nam si est idem totum, vel aliqua pars, cum ante rarefactionem nulla pars eius esset sine quantitate, tunc duæ quantitates erunt in eodem subiecto. Faber theor. cit. inquit,quod in rarefactione propter præuiam alterationem corpus fit subtilius, & extenditur,& consequenter potest esse quantum priori quantitate, & posteriori simul, nec per hoc datur penetratio dimensionum, quia ante rarefactionem corpus illud non erat quantum tanta quantitate, quanta in posteriori. Hic vir percepit vim argumenti, sed non videmus,quomodo neget sequi penetrationem ex hoc, quia ante rarefactionem corpus non erat quantū tanta quantitate, quanta in posteriori, immo quia corpus non erat quantum ante rarefactionem tanta quantitate, quanta est in posteriori, ideò datur penetratio dimensionum, quia eadem materię pars cum quantitate præcedenti suscipit aliā nouam, cum per alterationem præuiā non producatur noua pars materiæ,quæ sit subiectum nouæ quantitatis.

23 Respondent alij argumentū supponere, quod noua quantitas addatur priori, vel per superpositionem, itaut adequatè se penetrent in eadem parte materiæ, vel per iuxta positionem,itaut quantitas adueniens per se subsistat sine subiecto, hæc autem suppositio est falsa, quia neutro modo pars quantitatis nouæ additur priori, sed additur per quandam veluti mixtionem, & confusionem cum partibus quantitatis præcedentis,itaquod fieri nullatenus queat distributio illa partium quantitatis nouæ, & veteris in argumento facta,nam nulla pars materię assignari potest, quæ non vtramq. possideat quantitatem.

Sed

Sed velint, nolint, altero illorum modorum fieri debet additio nouæ quantitatis, & frustrà recurrunt ad illam permixtionem, & confusionem, vt magis rem confundant, vel enim quantitas noua continuatur veteri per totum subiectũ absque vlla interruptione ita vt nulla sit pars materiæ, quæ vtramq. non possideat quantitatem, & sic additio fiet veluti per superpositionem; vel neutra est alteri continuata per totum, sed quantitas præcedens se retrahit à quibusdam partibus materiæ, quas prius informabat, vt locum faciat subsequenti, & sic additio fiet per iuxta positionem; si fiat primo modo, sequitur penetratio, si secundo modo, sequitur transmigratio quantitatis de subiecto in subiectum; Neq. possibile est, vt isti fingunt, quantitatem nouam ità confundi cum veteri, vt saltim à Deo discerni nequeat, quænam sit noua, quæ antiqua, & in qua parte subiecti hæc, & illa insideat, nam licèt sint homogeneæ, adhuc tamen sunt realiter distinctæ, ergo videret, an seconiunctim penetrarent per superpositionem, an potius essent in varijs partibus materiæ per iuxtapositionẽ; sicut à pari quantumcunq. aqua misceatur alteri, & cum ea cõfundatur, semper Deus discernit vnam ab alia, & locum vnius à loco alterius. Camerar. deniq. loc. cit. omnes istas aglomerat solutiones, sed præsertim in eo sistit, quod penetratio attenditur in ordine ad locum, non in ordine ad subiectum. Hoc tamen friuolum, & quia saltim duæ quantitates erũt in eodem subiecto, & consequenter eisdem correspondebunt partibus loci, & sic penetrabuntur.

24 Secundò, principaliter prob. supponendo communem opinionem, quòd quantitas sit immediatum subiectũ aliorum accidentium, quam ex professo docuimus disp 3. Phys. q 3. ar. 2. hoc sup posito sic arguit Doctor, in toto corpore rarefacto, & extensiori eadem accidentia reperiuntur, quæ antea, totum. n. vinum rarefactum est eiusdem coloris, saporis, &c. vel ergo ista accidentia sunt eadem prorsus numero in illa quantitate de nouo genita siuè partiali, siuè totali, vel eadem secundum speciem duntaxat de nouo producta ad productionẽ nouæ quantitatis; non primum, quia accidens migraret de subiecto in subiectum, & si quantitas statuitur immediatum subiectum accidentium, ad eius interitum omnia interibunt; nec secundum, quia vt arguit Doctor impossibile est agens rarefaciens inducere posse omnes illas qualitates, quas nequit virtualiter continere, at ignis rarefaciens vinum non continet virtualiter qualitates illius mixti, rarefaciens aquam non continet humiditatem eius, & si hoc vinum est dulce, & alterum amarum idẽ ignis, vel Sol rarefaciens vtrumq. non potest in vno producere dulcedinem, & in altero amaritudinem, & colorem diuersum; hanc rationem viget Faber cit. contra opinionem Gotfredi non aduertens æquè efficaciter contra suam procedere.

Tertiò, idem argumentum adhuc magis promouet Doctor ex mysterio Eucharistiæ, cum enim species rarefiunt, aut condensantur, si prior quãtitas abolетur cum omnibus accidẽtibus, & alia noua succedit cum nouis accidentibus, vel Christus non erit sub his accidentibus, vel incipiet esse de nouo sub illis absq. consecratione; & idem absurdum sequitur, si non tota quantitas dicatur acquiri de nouo, sed tantum aliqua pars addi, nam de hac parte de nouo addita idem inferretur absurdum, quod de tota quantitate inferebatur; Sed & rursus ad hanc opinionem, quocunq. modo sustineatur, aliud sequitur absurdum non minoris momenti, quod cum virtute naturalis agentis possint species sacramentales cõdensari, & rarefieri, si noua producitur quantitas, & destruitur præcedens, cum hìc quantitas reperiatur sine subiecto, agens naturale illam producet per creationem, & destruet per annichilationem, nam illã producet, & destruet independenter à subiecto; ità discurrit Scotus §. *Quantum ad 2. conclusionem*, & in

& in 1.d.17. quæst. 3. lit. SS.

25 Nonnullas euasiones ad hæc adducit Doctor, quæ passim ab Auctoribus afferuntur, veluti Scoti responsiones pro tuenda opposita sententia, à qua ipsum stare arbitrantur; sed sicut temere iudicarunt de mête Doctoris, ità etiã & de euasionibus, quas affert ad hoc argumentum ex Eucharistia deductum, quandoquidem fixo pede illas reijcit; Si enim dicatur ad primum inconueniens, quòd manet Christi Corpus, quamdiù manent accidentia, quæ nata essent afficere panem, si adesset, non autem præcisè, quamdiù huiusmodi accidẽtia manent eadem numero. Contra arguit Doctor, quia ista quantitas, quæ succedit quantitati præexistenti non magis est eadem quantitati præexistenti, quam quæcunque alia in vna alia Hostia non consecrata, imò minus est eadem, quia ista est incompossibilis illi in essendo, non sic illa, ergò non magis erit Corpus Christi sub ista noua quantitate, quia præfuit sub illa alia, quàm erit sub quacunq. alia quantitate; Et si fugias ad successionem huius quantitatis ad illam, adhuc instat Doctor, sub nulla quantitate est Corpus Christi, nisi per conuersionem, & consecrationem, sed per conuersionem, & consecrationem non accipit esse, nisi sub ista quantitate, & illa est omninò alia, sicut quãtitas alterius Hostiæ non consecratæ, ergo, &c.

Rursus si dicatur ad alterum absurdũ non sequi; quia si tota quantitas producitur, non dicitur creari, quia non succedit nihilo, sed quantitati veteri præcedenti; si verò producitur tantum noua pars, adhuc maiori ratione nequit dici creari, quia præsupponitur vetus, cui recens adiungitur; Vtrũq. occursum præcludit Doctor, prima solutio non valet, quia quando succedens est, tunc nõ est illud, cui succedit, ergo propter illud nõ variatur succedens in se, sicut si nouus Mundus produceretur à Deo ex nihilo imediatè post huius Orbis destructionem, ista successio non tollit creationẽ, si nouus ille Mundus ex nihilo producitur; alteram quoq. solutionem refellit sub lit. G. quia omninò impertinens est ad excludendam creationẽ, quòd quantitas recens veteri coniungatur, quia nõ coniungitur illi, velut accidens suo subiecto, à quo educatur, sed velut vna pars integralis alteri comparti per indiuisibilia; quare concludit Doctor ibidẽ, quod tenendo hanc opinionem, quæ tũc temporis communis erat, quòd in rarefactione producatur noua quãtitas, melior modus euadendi propositam difficultatem est, quòd solus Deus in tali casu producit quantitatem supplendo insufficientiam agentis naturalis; quã solutionem refert Auersa, vt Scoti genuinam; sed perperã, eam enim solum adducit ex hypothesi, quòd teneatur illa opinio cõmunis, vt patet ex ipso contextu.

26 Quartò, tandem probatur opinionem de totali productione, & destructione quantitatis in rarefactione, & cõdẽsatione nec etiam defendi posse in eo sensu, quo cogitauit Auersa; tum quia potentia illa de genere qualitatis; quæ sit immediatum, & proximum subiectũ cæterorum accidentium etiam quantitatis ipsius, quam comminiscitur Auersa, est prorsus vana, & commentitia, vt ostendimus disp. 3. Phys. q. 3. art. 2. Tum quia ea admissa nullum aliud euitatur absurdum, nisi quòd ad destructionem quantitatis cætera accidentia perire opus non erit, nec agens naturale producendo nouam quãtitatem, eam creabit, quia adhuc aget dependẽter à subiecto, at his exceptis hic dicendi modus omnes adhuc incurrit difficultates, quas supra vrgebamus, vt per singulas discurrẽte constabit; tum quia quantitas in subiecto non corrumpitur per contrariũ, quia contrarium non habet, vndè vel ponitur ingenerabilis, & corruptibilis ab ijs, qui eam materiæ perpetuò affigunt, vel ponitur interire ob defectum subiecti apud eos, qui eam affigunt composito, vel alicuius necessariò consequentis ad ipsam, vt notauit Doctor cit. sub lit. G. at in casu rarefactionis, & condensationis non deficit subiectum quantita-

tis,

tis, ergo nec ipsa deficit, tum tandem, quia si in his mutationibus tota destruitur quantitas præcedens, & alia noua producitur, rarefactio fiet in instanti, quod est falsum, quia est motus continuus, & sequitur alterationem, quæ cõtinuè efficitur, sequela probatur, quia si in tempore fieret, iam quantitas noua esset composibilis secundum aliquã partem cum quantitate antiqua secundum aliam partẽ, quod est contra ipsos, quia in sententia istorum tota quantitas præcedens est terminus à quo, & quantitas noua est terminus ad quem, at isti termini sunt omninò inter se incompossibiles secundum totum, & secundum partes, vt patet in terminis cuiuscunque mutationis.

27 In oppos. obijc. Primo quia in rarefactione acquiritur noua extensio, vt patet ad sensum, & in condẽsatione deperditur, ergo & noua quantitas, quia extensio est ratio formalis quantitatis, vel saltim eius passio. Tum 2. in rarefactione res quanta fit maior, in condẽsatione minor, ergo variatur quantitas. Tum 3. si non maioraretur quantitas in rarefactione, aer decem pedum diceretur æqualis aquæ vnius pedis, imò eadem quantitas poneretur successiuè in diuersis speciebus, quia interdum esset pedalis, quandoque bipedalis per rarefactionem, hæ autem sunt differentiæ quantitatis. Tum 4. intensio qualitatis non fit sine additione qualitatis, ergò nec extensio quantitatis sine additione eiusdem. Tum 5. ratio occupandi locum est ipsa quantitas, ergo maior extensio localis, qualis habetur per rarefactionem, non nisi à maiori quantitate prouenire potest, nam per locum topicum, sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, &c. Tum tandem, quia si maior extensio non arguit maiorem quantitatem, destruitur medium cognoscendi maius, & minus quantum, hæc enim discernere solemus ex maiori, vel minori mole, & extensione.

Resp. ad 1. neg. conseq. cum eius probatione, nam vt latè docuimus disp. 9. Phys. q. 1. art. 1. & 2. Actualis extensio localis non est ratio formalis quantitatis, nec eius propria passio, sed effectus, & actus passionis eius ab ea separabilis spectãs ad prædicamentum situs, vt cõstat de corpore Christi in Eucharistia, vbi habet suam quantitatẽ sine vlla extensione locali, ita notauit Doctor 4. dist. 10. q. 1. M. Ad 2. neg. assumptum, quod enim fit rarius, planè recta ratione nequit dici fieri maius, alioquin, vt inquit Aresius, tem rariorem, vt ceram, & oleum liceret pluris vendere, quàm eandem densam, quod est falsum; fit ergo in rarefactione, & condensatione idẽ corpus magis, & minus, extensum, non magis, & minus quantum, seu maius, & minus. Ad 3. licèt aer decem pedum nequeat dici æqualis aquæ vnius pedis loquendo de æqualitate, quæ attenditur penes extensionem localem, & est passio prædicamenti situs, dici tamen potest æqualis loquendo de æqualitate, quæ attenditur penes multitudinẽ partium quantitatis, & materiæ, quia non sunt plures in vno, quàm in alio; hinc tamen non sequitur, vt in argumento deducebatur, eandem quantitatem trãsituram de specie in speciem, cum nẽpè ex pedali fit bipedalis, & è contra, quia vt notat Tatar. citat. & consentit Moris. pedale, & bipedale, bicubitum, & tricubitum non sunt propriè species quantitatis, sed situs nam pedalitas propriè dicit tantam distantiam duarũ partium in ordine ad locum, & ratione huius dicũtur esse quantitatis species. Possunt tamen dici species quãtitatis prout significant tot, vel tot partes quantitatis in se præscindendo à loco, & situ, quo pacto quantitas pedalis in rarefactione non fit byipedalis.

Ad 4. neg. paritas, quia intensio qualitatis fit in eadem parte materiæ, nec repugnat eandem materiam simul pluribus partibus gradualibus informari, at extensio quantitatis nequit fieri circa eandem materiæ partem per nouã additionem quantitatis, quia de ratione quanti-

quantitatis est impenetrabilitas, quare repugnat, vt in eadem parte materiæ sint duæ quantitates, quia penetrarentur, ex quo sequitur, quod si extensio fit secundùm nouam quantitatem, necessariò deberet etiam fieri secundùm nouam materiam, & sic non esset rarefactio, cum ergo videamus interdum idem corpus absque additione substantiæ magis extendi, debemus dicere hoc fieri solùm per dilatationem earumdem partium.

28 Ad 5. negatur assumptum, quia vt diximus disp. 9. Phys. citat. q. 1. art. 2. substantia corporea est ratio occupandi locum dimensiuè, & diuisibiliter, à quantitate verò solùm habet, quòd occupet impenetrabiliter, & per exclusionem aliorum corporum ab eodē, quare potiùs hinc argui deberet, quòd in rarefactione acquiratur noua substantia; dicimus itaque substantiam corpoream esse rationem fundamentalem essendi in loco extenso, & diuisibili; vbicationem, quæ est præsentia localis, esse rationem formalem, cur sit in tali loco; positionē tamen ... situs, quæ est actualis extensio per locum, esse rationem formalem, cur sit in tanto, & tanto loco; Dices; corpori habenti plures partes materiæ, & quantitatis correspondet maior, & amplior locus, quàm habenti pauciores, vnde corpori palmari correspondet extensio palmaris, & bipalmari bipalmaris, ergo extensio localis commensurari debet extensioni corporis in se, nec potest esse ratio essendi in toto loco, nisi dependenter ab ea. Resp. concedendo totum cæteris paribus, si nimirū partes corporis palmaris, & bipalmaris sint æquè dispositæ in ordine ad locum, puta æqualis dēsitatis, vel raritatis, at negamus assumptum, si cætera non sint paria, nā corporibus debetur tantus, & tantus locus, non solùm quia habent tot, & tot partes, sed etiam quia habent illas sic, & sic dispositas in ordine ad locari, nam eædem partes in statu raritatis petunt ampliorem locum, in statu densitatis angustiorem. Ad 6. vt dicebamus in Phys. loc. nuper. cit. in sol. ad 1. vt moles, & extēsio localis sint media idonea ad discernendam magnitudinem, & minoritatem corporum, comparari debent corpora in eodem statu, scilicèt raritudinis, vel densitatis, quòd si in diuerso statu comparentur, tunc non tàm attēdi debet extensio localis, quàm multitudo materiæ, & substantiæ reperta in vtroque sub eadem dimensione, vt rectè iudicemus inter vtriusque magnitudinem, & sic si comparatio fiat inter aerem bipalmarem, & ferrum palmare, hoc absolutè dicendum est esse maius corpus illo, licèt illud sit magis extensum, vnde quantitas vel accipi potest pro ipsa multitudine partium corporis, vel pro ipsa extensione locali, prima est proprior acceptio, licèt secundum vulgi conceptum altera sit cōmunior; posset etiam retorqueri argumentum, quia maior quantitas arguit maiorem substantiam sibi substratam, vnde in rarefactione etiā substātia acquiri deberet.

29 Secundo arguitur, sit materia palmaris, quæ per rarefactionem fiat bipalmaris, prius erat vnus palmus quantitatis, postea duplex, sed secundus palmus non potest esse quantitas antiqua, quia illa erat prius palmus, à quo secundùs realiter distinguitur, ergo erit noua quantitas. Tum 2. rarum communiter definitur, quod habet parum de materia sub magna quantitate, & densum, quod habet multum de materia sub parua quantitate, ergo nequit in rarefactione, & condensatione permanere inuariata eadem quantitas, aliter eadē materia vtrobiq. esset sub eadem quantitate. Tum 3. vbi variatur passio debet etiam variari subiectum, sed æqualitas, & inæqualitas sunt passiones quantitatis, & in rarefactione, & condensatione variantur, ergo, &c. Tum 4. quādo ex puluere sulphureo accēditur ignis, hic vtiq; dilatatur, & noua tunc producitur quantitas maior, quia compositū corrumpitur, quod erat subiectum antiquæ, ergo cum rarefactio fit absque

cor-

corruptione substantiali saltim partialiter noua quantitas acquiritur. Cum tandem quia corpus quod rarescit, augescit in longum, latum, & profundum, at hæ sunt dimensiones quantitatis, ergo &c.

Resp. hoc idem argumentum contra Aduersarios retorqueri posse de substantia quantitati substrata, cùm per rarefactionem ex palmari fit bipalmaris; dicimus ergo quantitatem palmarē fieri posse bipalmarem dupliciter, vel per additionem alterius palmi quantitatis, & hoc fieri nequit sine additione nouæ substātiæ, quæ sit subiectū nouæ quantitatis, alio modo per solam extensionem localem, & hoc contingit sine additione nouæ quantitatis per solam dilatationem eiusdem quantitatis per omnes dimensiones in loco bipalmari, primo modo quantitas palmaris fit bipalmaris in augmentatione, secundo modo in rarefactione. Ad 2. per quantitatem in illis definitionibus intelligitur maior, vel minor extensio, ac dimensio localis, non autem dimensio quantitatiua. Ad 3. æqualitas & inæqualitas secundum partes quantitatiuas, & magnitudinem molis sunt passiones quantitatis, nec istæ variantur in rarefactione, & condensatione, æqualitas verò, & inæqualitas secundum extensionem localem potius sunt effectus positionis de genere situs, & istæ variantur; Ad 4. neg. in eo casu materiam sulphureā maiorem acquirere quantitatem, acquirit enim æqualem quoad entitatem, licèt magis extensam, ac dilatatam; quodlibet enim corpus potest magis, & minus extendi secundum exigentiam propriæ formæ substantialis. Ad 5. corpus rarescens augescit in longum latū, & profundum non per additionem nouæ quātitatis, alioquin & noua substantia addi deberet, sed per maiorem extensionē, & dilatationem eiusdem spectantem ad prædicamentum situs, vt magis explicabimus infra quæst. 5.

30 Tertio obijcitur satis molesta difficultas, quando corpus rarefit, acquirit noua puncta, ergo & nouas partes quantitatis, patet consequentia, quia si termini multiplicantur, debent etiam terminata multiplicari; probatur assumptum, puncta ante rarefactionem erant simpliciter adæquata punctis prioris loci minoris, & correspondebant singula singulis, ergo sicut post rarefactionem addita sunt noua puncta loco, quoniam maior est, ita & corpori locato, aliter eadē puncta, quæ vni palmo erant adæquata, adæquarentur simul duobus, & adhuc pluribus palmis.

Resp. varias solutiones ad hoc argumentum afferri ab Auctoribus, vt plurimum inutiles, qui omnes in hoc conueniunt (excepto Ioan. de S. Thom. qui assumpto concesso negat conseq. quia plura indiuisibilia possunt terminare, & continuare eandē partem, quod reijcimus q. seq.) quòd negant assumptū, sed non eodem modo ad eius probationem occurrunt; Conimb. hic aiunt posse adhuc corpus rarefactum correspondere omnibus punctis loci maioris, quia tot sunt puncta in quouis continuo minimo, quot in quantumcumq; maximo; sed hanc doctrinam latè refellimus disp. 9. Phys. q. 2. art. 5. & 6. Complut. hic inquiunt posse corpus rarefactum correspondere punctis maioris loci, quia licèt dum erat condensatum, omnia puncta determinata corresponderent omnibus punctis determinatis medietatis illius loci, non tamen omnia puncta, quæ vago, & confuso modo reperiuntur in partibus proportionalibus eius; nam sicut partes istæ hoc ipso, quod sūt magis condensatæ, sunt plures, quàm partes proportionales loci correspondentis, qui supponitur rarus, ità in eis inuoluuntur vago, & cōfuso modo plura puncta, atq. adeò non erat omnimoda, & omninò adæquata correspondētia inter illa, dum corpus locatum erat condensatum, & ideò cum rarefit, habet puncta sufficientia ad correspondēdum punctis alterius medietatis loci, cui coextenditur, vt v.g. cera liquefacta punctis alterius medietatis vasis, quam incipit occupare post rarefactionem.

 Verùm

Verùm casu, quo vas continens ceram ponatur densius cera, vel saltim æquè densum, hæc solutio non satisfacit, quia tunc partes proportionales ceræ condẽsatæ non erunt plures, quàm partes vasis illi correspondentes; At inquiunt, quòd etiam in hoc casu poterit cera secundum puncta, quæ habet, absq. additione aliorum correspondere rarefacta punctis alterius medietatis vasis, nã sicut cùm cera erat parum rarefacta, poterat correspondere secundum sua puncta punctis primæ medietatis vasis, licèt hæc sint plura, quàm ea, quæ in cera inueniuntur, ità si partes illius magis rarefiant, ampliusq. dilatentur, poterunt eadem et ratione illius maioris raritatis, & dilatationis correspondere secundum puncta, quæ habet, absq. additione aliorum, pluribus alijs punctis alterius medietatis vasis. Verùm sic respondentes relinquunt difficultatem in tota sua vi, hoc enim est, quod quæritur, quomodo corpus per rarefactionẽ locum occupare possit in duplo, & triplo maiorem, quàm antea, & adæquatè correspondere punctis illius absq. additione aliorum punctorum. Auersa, Arriaga, & alij indiuisibilia negantes in continuo arbitrãtur se immunes ab hac difficultate; At disp. cit. Phys. q. 2. art. 5. in sol. ad 6. aduertimus hanc eandem difficultatem molestare partes quoq;

31 Quare iuxtà ibi dicta modò dicendum est, posse minus quantum cum paucioribus punctis correspõdere pluribus punctis alterius quantitatis maioris ratione diuersæ dispositionis, & situationis; quod manifestis ibidem ostẽdimus exemplis primo circuli maioris, & minoris in eo inclusi, dum enim sic sunt dispositi, & situati possunt singula puncta circuli minoris correspondere singulis maioris, nam à quolibet puncto circumferentiæ circuli maioris duci possunt lineæ ad centrum minoris transeũtes per singula eius pũcta absq. eo, quod coincidant, nisi in centro, quod licèt dicant Complut. & Ioan. de S. Thom. se capere non posse, id est, quia Principijs Mathematicis erant parũ imbuti; verum si circuli illi extendantur ad modum lineæ rectæ, non poterunt singulis lineis ductis à punctis circuli maioris correspondere singula pũcta in linea illa circuli minoris; hoc idem alio non minus idoneo exemplo hîc Ruuius ostẽdit (quod etiam ibidem innuimus, cum tamen hunc Auctorẽ hoc in loco adhuc non videramus) de quadrati costa cum diametro, nam quando diameter est in quadrato possũt duci lineę rectæ ab omnibus punctis costæ ad omnia pũcta alterius costæ oppositæ per pũcta diametri, itaut non concurrant multæ lineæ in eodem puncto eius, sed singulæ pertranseant per singula puncta, & omnia omnibus correspondeant, at si eadem linea diametralis ponatur iuxtà costam per directum, vtiq. eam transgrèditur, & excedit notabili longitudine, & tunc si à costa ducãtur omnes lineæ possibiles, non possunt correspondere omnibus punctis diametri; sed tantum illis, quæ continentur in longitudine æquali, quia secundum hanc longitudinem tantum possunt sibi correspõdere per lineas rectas; ecce igitur quomodo puncta vnius costæ correspondebant omnibus punctis diametri secundum primam dispositionem, non autem secundum alterã; sic itaq. in proposito puncta aquæ, vel ceræ rarefactæ possunt correspondere omnibus punctis maioris loci, licèt antè rarefactionem solum punctis minoris loci corresponderent; vide loc. cit. vbi amplius, & accuratiùs hæc doctrina declaratur. Interim hic aduertas hanc difficultatem retorqueri posse in eius auctores, positis enim indiuisibilibus in quantitate, debent consequenter constitui etiam in substantia, vt diximus loc. cit. & tunc eodem prorsus modo vrgeri poterit difficultas de punctis substantiæ tùm respectu loci, tum respectu quantitatis de nouo additæ; immo hac ratione omnia ferè argumenta, quæ contra nos congerunt in hac materia, possunt contra ipsos retorqueri, si benè perpendantur, quorum aliqua ad quæstionẽ quantam

tam differimus, quia ibi cōmodius dissoluentur ex vberiori intelligentia nostræ sentētiæ, quam ibi explanabimus.

QVÆSTIO IV.

An per rarefactionem, & condensationem acquiratur noua qualitas.

Communis, & satis frequens opinio apud Modernos præsertim est per rarefactionem, & condensationem acquiri qualitates quasdam, quæ raritas, & densitas appellantur, quarum ope posteà corpus extenditur, vel contrahitur ad maiorem, vel minorem locum, quæ extensio, vel contractio effectus raritatis, ac densitatis ponuntur; ita Perrerius lib. 5. cap. 8. Conimb. hic c. 5. q. 17. Complut. disp. 7. q. 3. Ioan. de S. Thom. q. 7. art. 1. Ruuius in hoc trac. q. 2. Hurt. cit. sec. 3. & 4. Soncin. 8. Met. q. 27. Fonsec. ibid. cap. 3. q. 3. Suarez in Met. disp. 42. sec. 5. num. 17. Morisan. hic disp. 3. dub. 7. Zabarel. de accretione cap. 10. Auersa q. 38. sec. 5. Amic. tom. 1 Log. trac. 16. q. 3. art. 2. & ex nostratibus Aretinus 4. d. 12. quæst. 4. art. 6. Iribarnes eadem q. sec. 2. & Birag. 1. de gen. quæst. 15.

32 Dicendum tamen est nec per rarefactionem, nec per condensationē vllam qualitatem acquiri vt per se terminum; & consequenter non posse corpus extendi localiter, aut coarctari per istas qualitates, tanquam per causas. Conclusio est Arist. in Prędicam. qualitatis, vbi disertis verbis negat raritatem, & densitatem esse qualitates, illasq. reijcit ad prędicamentum situs, vt quæst. sequenti ponderabimus; & 5. Met. 19. enumerans species qualitatis, nec verbum quidem fecit de raro, & denso, per quod excluditur communis responsio ad locum prædicamentorum, quòd ibi locutus fuerit populariter, & secundum vulgarem opinionem; nam si ità esset, tunc 5. Met. 19. vbi scientificè loquitur, ac de mente propria, raritatem, ac densitatē inter species qualitatis recensere debebat; nec vllibi, quod viderimus Scotus approbauit vnquam hanc opinionem, vndè in 4. loc. cit. d. 12. q. 4. refert opiniones de acquisitione nouæ substantiæ, aut quātitatis in rarefactione quasi sub terminis probabilibus, sed de acquisitione qualitatis nec verbum quidem, & d. 49. q. 16. ad 3. pro Philosophis lit. C. concedit, quod in argumēto assumebatur, per rarefactionem neq. mutari substantiam neq. qualitates; sequitur Faber loc. cit. cap. 3. Tatar. vbi hūc dicendi modum appellat satis grossum, & quidē rationabiliter, vt in probanda conclusione constabit; sed melius alijs in eum inuehitur Rubion 4. d. 12. quæst. 7. art. 2.

Primò itaq. prob. conclus ex ipsis definitionibus rari, & densi traditis ab Arist. in prædicam. qualit. rarum namq. definitur, quod habet parum de materia sub magnis dimensionibus, densum verò è contra, vbi nulla fit mentio qualitatis, sed solum dimensionis, dimensio autem, siuè in ordine ad totum, siuè in ordine ad locum, ad quantitatem pertinet, vel ad situm, nequaquam ad qualitatem, quia non pertinet ad qualitatem ordinare, & extendere partes quantitatis in loco. Conf. nihil est rarum, nec densum, quia qualitate aliqua informatum, sed præcisè quia eius partes sunt propinquiores adinuicem, vel remotiores, omne enim habens partes magis propinquas est magis dēsum, & è contra quāto habet ipsas magis distātes tāto magis est rarū, sed nulla res habens partes habet ipsas propinquas, vel distātes mediante aliqua qualitate, ergo &c. Conf. tandē quia posita tali partiū dilatatione, vel constrictione sine alia qualitate corpora dicentur rara, vel densa, ergo talis qualitas superfluit.

Respondent, quod in eo casu corpus non esset rarum, aut densum formaliter, sed tantum consecutiuè, qua nimirum haberet effectum ex tali qualitate consecutum, aut consequi natum. At hoc facilè reijcitur; tum quia esse formaliter rarum est habere parū materiæ sub ma-

magna extensione, densum è contra, vt ex eorum definitionibus colligitur, sed totum hoc haberetur in eo casu seclusa qualitate; tum quia tantum abest, vt qualitas extendat, & dilatet quantitatē, quòd potius res omninò è contra se habet; tum quia si dari debet aliqua dispositio præuia, quæ afficiat partes subiecti ad suscipiendam restrictionē aut dilatationem, hoc non debet esse necessario qualitas, sed solus motus localis ad hoc est sufficiens; tum quia si taliter disponi debet per aliquam qualitatem, satis ad hoc erūt qualitates caloris, & frigoris, qua de causa vni tribuitur rarefactio, alteri condensatio, tum tandem quia quando etiam raritas, & densitas forent qualitates, sanè præcedere non deberent dilatationem, vel compressionem partium; sed potiùs subsequi, siquidem non est idoneum raritatis subiectum, nisi habens partes dilatatas, nec condensationis, nisi habens compressas.

33 Secundò, principaliter probatur ex Rubien. ratione ineluctabili, si raritas, & densitas essent qualitates, sequeretur, quòd raritas posset esse densitas, & è côuerso, quod implicat. Sequela probatur, supponendo prius, quòd istæ qualitates haberent suas partes entitatiuas, ac integrales, sicut quælibet alia qualitas materialis, & essent extensæ ad extēsionem subiecti; tunc sic, illud potest esse densum, cuius partes possunt esse magis propinquæ ad inuicem, & illud rarū, cuius partes possunt esse magis distantes, sed partes integrales raritatis possēt esse magis proprinquæ, ergo possūt esse densæ, & sic raritas esset densitas, & idē è conuerso de densitate dici posset. Dices, implicare partes raritatis propinquiores esse. Contrà, nullius accidentis materialis partes sunt inuariabiliores, quàm partes substantiæ eis subiectæ. Ratio est, quia inuariabilitas, cū sit quidam modus per se essendi, magis videtur conuenire substantiæ, quæ per se existit, & omnia sublentat, quàm accidenti, quod in ea substētatur, sed partes substātiæ possunt esse propinquiores, & remotiores, ergo, &c. Dices esse ità *Quod* vt non possit esse *Quod*. Contrà, quia argumentum directè, probat etiam posse esse *Quod*.

Tertiò, si raritas, & densitas essent qualitates, ergo intendi possent, ac remitti, vt aliæ qualitates, sed intensio esse potest absq. extensione, ergo eadē pars quantitatis posset dici magis rara absq. eo, quòd extensior sit, quod est falsum; Falsitas patet, sequela probatur, quia intensio ab extensione præscindit, quantum est de se, & cum motus intensionis possit fieri in indiuisibili extensionis, tāquam in subiecto, sequitur punctū posse rarius fieri, quod est impossibile. Displicet tandem hæc opinio, quia difficultatem ab initio disputationis propositā, quæ est radix totius controuersiæ, relinquit in sua vi; per hunc enim dicendi modum minimè explicatur, quomodo idem corpus inuariatum quoad substantiam, & quantitatem possit nunc maiorem, nunc minorem occupare locum, sicut enim per qualitatem res non ordinatur ad locum, nec in loco, ità per additionem qualitatis non videtur, quòd eius ope modò maiorem, modò minorem occupet locū, vndè hæc opinio cōmunibus, & proprijs vrgetur difficultatibus, qua de causa nostro iudicio omnes aliæ opiniones huic præferri debēt; & certè miramur, cum hæc opinio nullam effugiat difficultatem, cur tot apud modernos inuenerit asseclas. Contra eādem opinionem quoq. plures congerit rationes Camerar. cit. estò enim per eas probare intendat non acquiri in rarefactione modum quantitatis, tamen non procedunt, nisi cōtra Auctores, qui hūc modum quantitatis in rarefactione acquisitum censent esse qualitatem.

34 In oppos. arguunt, præsertim Rubiens. Primò auctoritate Aris. 7. Phys. 11. & 2. de part. anim. cap. 1. vbi densitatē, & raritatem enumerat inter qualitates tangibiles, & 4. Phys. 86. habet hæc verba *densum enim, & rarum secundum hanc contrarietatem lationis factiua sunt, secundum autem ipsum durum, & mol-*

& molle passionis, & impassibilitatis, & non lationis, sed alterationis magis; ex quo sic arguit, raritas, & densitas media grauitate, & leuitate, quarum sunt causæ, sunt quoq. causa motus localis, ergo sunt causa etiam extensionis localis, atq. ità non consistunt in extensione locali, sed verè eam præcedunt, vt causa effectum; & hoc in loco loquitur Arist. de raritate, & densitate propriè, & formaliter, quia arguit contra Antiquos ponentes dari vacuum intrà corpora rara, quos impugnat Arist. quia vacuum nequit esse causa motus localis, cum eum potius impediat, sed rarum, & densum sunt causa effectiua motus localis media grauitate, & leuitate, ergo nō potest vacuum consistere in raro.

Resp. in primis duobus locis loquitur Arist. populariter, & iuxtà famosam opinionem, præcipuè quia raritas, & densitas videntur esse qualitates, quia modum prædicandi qualitatis habent, sicut forma, & figura, & valdè rationabilis est hæc expositio, quia si per Aduersarios Arist. in Prædic. qualit. vbi proprius erat locus, sicut & 5. Met. 19. non enumerando raritatem, ac dēsitatem inter species qualitatis, imò ipsas excludēdo loquitur secundum formosam opinionem, rationabilius id nos asseuerare posse de textibus adductis, vbi non est proprius locus istius materiæ, præterquamquod etiam raritas, & densitas sensu tactus percipi possunt, quia cum sint quid ad quantitatem pertinens, ipsamq. consequens, sicut quantitas tangibilis est, ita raritas, & densitas, imò figura, asperitas, lenitas, &c. licèt enim hæc omnia sint formaliter relationes, materialiter tamen nil aliud dicunt, nisi partes quantitatis sic, & sic dispositas. Ad aliam auct. de 4. Phys. negatur Arist. assignare ibi pro causa grauitatis, & leuitatis densitatem, & raritatem, vt patet ex contex. 85. vbi ait; *Duo enim sunt in vtroque & denso, & raro, graue enim, & durum & densa videtur esse, & contraria, leue inquam & molle rara*, deinde vt ostendat raritatem, & densitatem non esse causam grauitatis, leuitatis, duritiei, & mollitiei, sed solùm per quandam concomitantiam vt plurimum simul esse, subiungit; *dissonant autem graue, & durum in plumbo, & ferro*, nam plumbum est grauius ferro, licèt non sit ita durum, nec densum; quod non esset verum, si densitas esset causa grauitatis, & duritiei; idem accidit in marmore, & chrystallo, chrystallus. n. densior est marmore, & tamen marmor grauius est; vndè quando posteà dicit tex. seq. 86. *densum, & rarum secundū hanc contrarietatem factiua sunt lationis*, loquitur de corporibus raris, & densis, quatenus habent grauitatem, & leuitatem, non de raritate, & densitate; quod cōfirmatur ex 4. de Cælo 24. vbi ait, quòd nulla videtur esse causa, cur grauitas, & leuitas simplicibus corporibus insint; Tandem falsum est Arist. ibi impugnare Antiquos ex hoc capite, sed inquit, quòd si vacuum dicatur id, quod causa est lationis, sic ipsius grauis, ac leuis materia, quatenus huiusmodi erit vacuū, ecce quomodo non loquitur Arist. de raritate, & densitate in se, & formaliter, sed potius de substātia rara, & dēsa.

55 Secundò arguūt Scotistæ auctor. Scoti; Tatar. in 4. adducit Doctorē pro hac opinione in eod. lib. d. 12. q. 4. supra lit. E. vbi loquens contra Gotfred. ait, quòd raritas, quæ est terminus rarefactionis, præsupponit quantitatē, & consequenter non potest quantitas acquiri per accidens ad acquisitionem qualitatis, en quo modo raritatem vocat qualitatem. Iribarnes quoq. adducit Doctorem ibidem, quatenus vult ibi quantitatem esse subiectum qualitatis, & posse motum alterationis fieri inuariata quātitate, per qualitatem verò ait Iribarnes, intelligit Doctor densitatem, & raritatem. Magis ad rem faceret auctoritas ex 3. d. 4. q. vn §. *potest dici*, vbi condensationem appellat alterationem, at alteratio est motus ad qualitatem.

Resp. ad 1. locum Doctorem ibi solum intendere contra Gotfred ostendere subiectum alterationis, quod est quā-

titas, non acquiri per accidens ad acquisitionem qualitatis, quia præsupponitur omninò acquisitum, minimè verò ait rarefactionem esse motum ad qualitatẽ; Ad 2. neg. ibi per qualitatem Scotũ intelligere densitatem, ac raritatem, imò postquam lit. E. probauit quantitatem subiectum esse motus ad qualitatem, inquirit postea lit. F. subiectum motus secundum rarũ, & densum, sed per qualitatem intelligit calorem, & frigus, quæ sunt causæ raritatis, & densitatis, & consequenter variationis ipsius quantitatis secundum maiorem, vel minorem extensionem, & sic etiam explicari potest in 3 loc. cit. quatenus condensatio, & rarefactio comitantur regulariter alterationem factam per calorem, vel frigus, vel quòd loquebatur in aliorũ opinione, quia veritatẽ huius rei ibi nõ vestigabat.

56 Tertiò, instat Ruuius ratione, nã impossibile est eandem quantitatẽ omninò immutatam magis, vel minus extendi, sed aliqua qualitas requiritur tanquam causa disponens, hæc autem esse nequit nisi raritas, & densitas; maior patet, Prob. min. non .n. esse possunt calor, & frigus, nã maior extẽsio est quidã motus localis, sed calor, & frigus nequeunt esse causa motus localis proxima, sed tãtũ remota, ergo alia qualitas dari debet quæ sit proxima, minor illa probatur, causa proxima motus localis sunt grauitas & leuitas corporis, & causa proxima istarũ sunt raritas, & densitas ex Arist. 4. Phys. 86. & tãdẽ causa raritatis, & dẽsitatis sunt calor, & frigus, aut temperamentum primarum qualitatum, vt idem docet 2. de Part. Animal. cap. 1.

Resp. corpora per calorem, & frigus rarefieri, & condensari, ad impugnationem, dicimus, quòd estò grauitas, & leuitas sint principia motus ad Vbi, nõ tamen sunt ità principia motus ad situm, quin hic aliundè oriri possit, possunt .n. calor, & frigus esse immediata principia maioris, vel minoris extensionis localis partium locati, & hic est motus ad sitũ, sicut per aduersarios sunt causa raritatis, & densitatis; deinde falsum est, vt supradiximus, raritatem, & densitatẽ causas esse grauitatis, & leuitatis.

Quartò, quædã partes corporis sunt dẽsiores alijs, aliæ alijs rariores, vt ossa sũt densiora carne, humores aũt rariores carne, & ossibus, at hoc nõ importat in eis esse magis, vel minus quanta esse magis, vel minus extensa localiter, sed esse affecta tali, vel tali qualitate, ergo, &c. maior patet, quia talis partiũ diuersitas ad distinctionẽ organorũ corporis necessaria videtur, at sine raritate, & densitate talis distinctio tollitur, tũc .n. ossa non essent duriora carnibus, sanguis nõ esset fluidus, quia hæ affectiones ex dẽsitatis, ac raritatis discrimine oriuntur; minor verò probatur, quia corpus Christi in Eucharistia quasdam habet partes actu raras, quasdam actu densas, quia etiam in eo statu habet, quicquid exigitur ad perfectam corporis organizationem, & tamen ibi nullam prorsus habet extensionem localem.

37 Resp. neg. min. cum eius probatione, Corpus enim Christi in Eucharistia non est rarum, nec densum in actu secundo, sed tantum in actu primo, quatenus hæc pars, os v. g. taliter est complexionata, vt minorem extensionem localem postulet cum maiori copia materiæ, ex qua constat, quam caro, & caro quàm humores, quod ab alijs sub alijs verbis dici solet, ossa Corporis Christi in Eucharistia esse densiora carne, & humoribus materialiter, non formaliter, quia habent plus de materia, quæ minorem petit locum; & hoc sufficit ad perfectam organizationem Corporis Christi etiam in Eucharistia. At instat Ruuius contra hanc cõmunem responsionem, rarum formaliter est, quod habet parum materię sub magnis dimensionibus, densum verò, quod multum habet materiæ sub paruis dimensionibus, sed istæ definitiones conueniunt partibus Corporis Christi in Eucharistia existentis, ergo formaliter dicentur, & actu raræ, vel densæ; prob. min. ossa eius plus habent materiæ, quàm caro, & istam sub minoribus dimensionibus, humores minus

nus materiæ sub maioribus, & ratio est, quia dimensiones per se primo sunt maiores, vel minores non per actualem occupationem loci maioris, vel minoris, sed per aptitudinalem, quam adhuc retinet Corpus Christi in Eucharistia, ergo aliæ partes eius sũt formaliter rariores, aliæ dẽsiores, quia affectæ tali qualitate sunt maioris, vel minoris loci occupatiuæ.

Resp. definitiones illas intelligi debere de dimẽsionibus localibus actualibus, non aptitudinalibus, aliter sequeretur, quod & si corpus aliquod sit rarefactum, dici posset adhuc densum, nam aqua rarefacta v.g. occupans totũ vas, vbi prius solam eius medietatem occupabat, adhuc retinet aptitudinem ad occupandam solummodo medietatẽ, quia aptitudines non amittuntur, esto ab actu separentur, ergo rara nequit dici, vel si dicatur rara, dici etiam deberet densa, ex quo constat instantiam Ruuij esse sufficienti fundamento destitutam.

Instabis, durities in ossibus, mollities in carne, & fluiditas in sanguine sunt qualitates necessariò requisitæ ad perfectam corporis organizationem, quare actu dantur in Corpore Christi, ergo cum istæ dependeant ex raritate, & densitate etiã, & istæ actu debebunt in eo admitti. Resp. neg. conseq. vel enim huiusmodi qualitates à densitate, & raritate non dependent, vel dependent ab eis in actu primo constitutis, quo sensu raritatem, & densitatem admittimus in Corpore Christi in Eucharistia.

38 Secundò, tandem arguunt Ruuius, Complut. & alij, cum æquali quantitate, & extensione locali stat vnũ corpus esse magis densum, vel rarum, quàm aliud, ergo nec in quantitate, nec in aliquo modo eius potest constitui formalitas rari, & densi, sed tantum in aliqua qualitate; probatur assumptum, sint duo vasa eiusdem mensuræ, quorum vnum sit aqua plenum, alterum verò ad medietatem vsq. sed per ignem aqua illa postea adeò rarescat, vt totum vas repleat, hæ duæ aquæ æqualem habent extensionem in ordine ad locum, & tamen vna est densior alia. Resp. distinguendo antecedens, cum æquali extensione locali, æqualiq. materia stat maior, vel minor densitas, aut raritas, negatur; cum æquali extensione locali, sed inæquali materia, vt in casu allato, conceditur, sed tunc neg. conseq. raritas .n. & densitas non consistit in extensione locali simpliciter, sed raritas in extensione locali pauciorum, densitas verò plurium, & in maiori copia, vndè eadẽ extensio localis potest dici maior, & minor, non prout solum terminatur ad locum, sed prout etiam respicit maiorem, vel minorem copiam materiæ situatæ sub æqualibus dimensionibus, vndè si minor est materia, maior extensio dicetur, si maior est copia materiæ, minor extensio dicetur.

QVÆSTIO V.

Quid re vera per rarefactionem, & condensationem tanquam terminus acquiratur.

39 HActenus circa aliorum Sentẽtias versati sumus, in præsenti nostra est aperienda, quæ sit principijs Scoticis, ac veritati magis consentanea, pro qua introducenda recolendum est ex dictis disp.9. Phys.q.1.art.1. & 2. quòd substantia quælibet materialis, si quantitate expoliaretur, adhuc partes retineret extensas, & vnam extra aliam etiam in ordine ad locum, sed penetrabiliter, vnde per partium suarum compenetrationem posset tunc absque miraculo ad punctum loci contrahi; ex quo deducitur, quod nam sit munus quãtitatis circa ipsam, reddit nimirum extensam in loco occupatiuè, & impenetrabiliter, itaquod ratio formalis quantitatis consistit in radice, & principio exigitiuo impenetrabilitatis, & impenetrabilitas est veluti effectus eius formalis primarius, cuius beneficio habet substantia quanta positionem de genere quantitatis, quæ vt declarat Doctor 4. d.10.

d.10.q.1.§.*dico ergo*, est ordo quidam partium in toto præscindens ab actuali ordine ad locum, vt quòd caput sit immediatè vnitum collo, collum pectori cum repugnantia ad penetrationem, ratione cuius distinguitur à condissimili ordine partium, quem adhuc substantia retineret, si quantitate exueretur, tunc enim haberet talem ordinem, sed sine repugnantia ad penetrationem; sequitur postea connaturaliter ad quantitatem velut effectus secundarius (ait Doctor ibidem) positio de genere situs, quæ aliud non est, quàm ordo partium locati ad partes loci, idest actualis extensio partium locati ad partes loci, diciturq; impenetratio actualis partium, nā quandocunque partes locati correspondent diuersis partibus loci, stante hoc respectu situs implicat corpus in puncto locari, ad hanc postea impenetrationem sequitur veluti effectus eius secundarius negatiuus expulsio alterius corporis ab eodē loco, qui effectus potest à Deo suspendi, nam si duo corpora essent circumscriptiuè in eodē loco, partes vtriusq; corporis essent coextensæ partibus eiusdem loci, at neutrum expelleret aliud.

40 Quia verò hæc extensio partium corporis locati ad partes loci constituens positionem de genere situs communiter censetur modus quantitatis, immo etiam tali nomine appellatur à Doctore loc. cit. Rursus recolendum est ex dictis tum in Logica disputat.8. quæst. 12 art.2 tum in Phys. disput.11. quæst. 5. art. 1. in fine, Situm si sumatur pro qualicunque extensione partiū rei materialis in loco, non esse modum solius quantitatis, sed vniuersaliter cuiuscunque rei corporeæ, nam etiam seclusa quātitate remaneret adhuc sic extensa diuisibiliter per locum, vt etiam bene hîc adnotauit Arel si verò sumatur pro extensione partium in loco cum repugnantia, vt semuicem penetrent, sanè in hoc sensu solius quantitatis est modus, talis enim extensio impenetrabilis in loco rebus materialibus, & corporeis meritò quātitatis obuenit, & hic est maxime aduertendum, quod dum in rarefactione dicimus acquiri nouū modum quantitatis, non loquimur in sensu Recentiorum, qui eum faciunt de genere qualitatis, sic enim contra ipsū vrgent plures difficultates, quas Camer. cit. adducit, quæ quidem nullam nobis afferunt molestiam, qui talem modum dicimus esse positionē de genere situs. Tandem recolendū est ex dictis in Logica loc. cit. non eodem modo ab omnibus constitui prædicamentum situs, & ab Vbi distingui; in cōmuni via Scotistarum, vt ibi diximus, ex eo distingui solent, quod Vbi dicit habitudinem totius locati ad totum locum, situs verò habitudinē partium locati ad partes loci, vnde situs conuenit solum corporibus, cum Vbi etiam rebus spiritualibus conuenire queat; an verò hæc distinctio tanta sit, vt sufficiat ad constituenda diuersa prædicamenta, ibi satis luculenter examinauimus, & vtrumque ad trutinā probabilitatis suspendimus, licèt cum propensione ad partem negantem; Cū hîc extensionem localem partiū locati ad partes loci ad prædicamentum situs spectare dicimus, loquimur ex cōmuni suppositione Scotistarum, quod ita cōstituatur, & quod talis constitutio sufficiat, vt prædicamentum peculiare cōstituat ab Vbi diuersum; quòd si ad prædicamentum ipsius Vbi velit quis illum reducere, & spectare eo modo, quo vniuersaliter partes spectant ad totum, quod cōstituunt, adhuc tanta distinctio remanet inter Situm, & Vbi, quāta sufficit pro determinatione præsētis quæsiti, quia per Vbi significatur totalis præsentia rei ad totum locum, per sitū verò partiales præsentiæ partium locati ad partes loci, vt benè declaratum est in Logica, quo loco adhuc secundum hanc viam sufficientem distinctionem assignauimus inter Situm, & Vbi, adeò vt possit corpus moueri ad nouum situm, sed non ad nouum Vbi; his prænotatis.

41 Dicendum est in rarefactione, & con-

condensatione non acquiri veluti per se terminum, nisi nouam extensionem localem partium locati maiorem, vel minorem ad prædicamentum Situs pertinentem. Conclusio est plurium Scotistarum, quam tuentur velut de mente Doctoris, Tatar.4.Physic.loc. cit. eam æstimat omnium probabiliorem, Aretinus 4.dist.12.q.4.art.3. & alij, & sané quamuis Doctor non satis expresserit mentem suam loco sæpè ci.4. d.12.q.4. ibi tamen refutat opiniones de acquisitione, vel deperditione substantiæ, aut quantitatis, & non semel ait raritatem maiorem attendi non debere, nisi ex occupatione maioris loci, ita præsertim habet in sol. ad 1. arg. Gotfred. immediatè supra illam additionem; sic etiam è contra pariter in 3.d.2.q.3. ad 1.prin. ait condensationem non attendi, nisi ex occupatione minoris loci; eandem Sententiam docuit Simplicius 4. Phys. circa tex.84. dum ait raritatem, & densitatē esse formaliter relationes, significatq; esse relationes partium corporis adiunicem in ordine ad locum, quia esse rarum, aut densum aliud non importat, quam partes magis, aut minùs inter se distare, quæ distantia, & propinquitas relationes præseferunt de genere Situs; sic etiam sentit Bonamic lib.7. de Motu cap.41. Arctius loc.cit.& alij quamplures.

Probatur primò expresso Arist.testimonio in prædicam. qualitatis, vbi ita loquitur *rarum verò, & spissū, & asperum, & leue putabuntur quidem quale quid significare, sed aliena huiusmodi putatur esse à diuisione, quæ circà quale est, quandam enim positionem magis videatur partium vtrumque significare, spissum enim dicitur, eo quod partes sibi ipsis propinquæ sint, rarum verò eo quod distent à se inuicem, & lene quidem, quod in rectitudinem, aliquo modo partes iaceant, asperū verò, quòd hæc quidem superet, illa verò inferior sit*; quæ auctoritas nullam certè admittit Glossam sine manifesta textus extorsione, nā quod communiter inquiūt Aduersarij, Arist. ibi locutū esse iuxta opinionem antiquorum, est prorsus voluntariè dictum, oppositum enim colligitur luculentissimè ex ipso contextu, & progressu Arist. nam ibi adducit opinionem Antiquorum ipsas reponentiū in prædicam. qualitatis, & postea talem opinionem reijcit, illasq; reponit in prædicamento Situs. Io. de S. Tho. distinguit de duplici raritate, & densitate, vna formali, & intrinseca, quæ est qualitas: altera situali, & extrinseca, quæ est veluti effectus illius, & pertinet ad prædicamentum situs, aitq; Arist. ibi loqui de raritate, & densitate situali, & extrinseca, quam meritò reijcit ad prædicamentum Situs. Verùm iam constat ex dictis quæst. præc. non dari aliam raritatem, aut densitatem distinctam à situali, & sanè etiam in communi modo loquendi alia raritas, aliauè densitas nō solet agnosci præter situalem, quando enim videmus corpus densum, idest occupans exiguum locum, inquirimus quę sit causa illius densitatis, ergo nomine densitatis non ipsam causam, & radicē, sed corporum compressionem intelligimus; Quòd si Arist. præter istam, aliā agnouit intrinsecam, & formalē ad prædicamentum qualitatis spectantem, cur eam non assignauit, nec de ea locutus est, cum prædicamentum qualitatis cōtexeret, & aliam reijceret ad prædicamentum Situs? sanè tenebatur potius eā recensere, quæ ad illud prædicamentū spectabat, quàm aliam impertinentem, vel saltim vtrāque memorare debebat, & propriam illius prędicamenti retinere, aliam ad prædicamentum situs reijcere. Hinc etiam facilè reijcitur solutio Rubij, & Compl. dicentium Arist. ibi loqui de raro, & denso pro connotato, in quo sensu spectat ad prædicamentum Situs, non autem pro formali, & principali significato; Nam quod ipsi appellant connotatum raritatis, & densitatis, nos dicimus esse prīcipale significatum, quia ex vi nominis, vt diximus, important ipsammet corporum cōpressionem, vel dilatationem, non verò causam,

sam, & radicem illius; & quidem mirum est, quomodo Arist. contexendo prædicamentum qualitatis memorauerit connotatum raritatis, & densitatis, non autem formale significatum, si illius præcipuam speciem constituebat.

42 Secundo probatur ratione, tunc corpora dicuntur formaliter rarescere, vel condensari, cum eorum partes non ampliùs eundem seruant inter se ordinē respectu loci, sed ampliùs comprimuntur, vel ampliùs dilatantur, ergo primus, & per se terminus rarefactionis, & condensationis est talis partium cōpressio, vel dilatatio, at hæc non important, nisi variam extensionem, & positionem partium in loco, quæ spectat ad prædicamentum Situs, ergo &c. Nec obstat, quod in rarefactione, & condensatione mutetur quoque præsentia localis totius corporis, quæ dicitur Vbi; nam id fit cōsequenter ad mutationem partium, vnde talis Vbicatio totius non est primus, & per se terminus rarefactionis, & condensationis, sed secundarius tantùm, & concomitans, quare hæc differentia notari ptest inter motum localē ad Vbi, & rarefactionem, ac condensationem, qui sunt quidam motus locales ad Situm, quòd in eo primus, & per se terminus est præsētia totalis, seu Vbicatio totius corporis, præsētia verò partium est terminus tantùm secundarius, & concomitans; è contra verò in condensatione, & rarefactione primus, & per se terminus est partialis præsentia partium, ac earum situatio in loco secūdarius, & concomitans præsentia totalis corporis, & quia motus specificatur à primo, & per se termino, ideò motus localis absolutè, per quem solet intelligi motus totius, dicitur esse ad Vbi, rarefactio autem, & condensatio ad Sitū.

Tertio id ampliùs declaratur, certū est, ac in confesso apud omnes per raritatem corpora extendi in loco, per dēsitatem comprimi, & coarctari, at sanè hoc intelligi nō debet in genere causæ efficientis, quasi raritas extensionem efficiat, nā pro causa extrinseca sufficiēs erit agens extrinsecum, quod dicitur rarefacere subiectum, & pro causa dispositiua sufficiens erit calor, vel humiditas, adeo quod raritas ipsa, aut densitas hunc effectum non præstant, nisi in genere causæ formalis, ergo raritas, quæ est terminus rarefactionis, aliud formaliter non erit, quam expansio eiusdem corporis ad ampliorem locum, quam antea habert, & densitas contractio ad minorem, ac proindè non benè diceretur raritas illam præcedere, veluti causa, nec illam consequi velut effectus, quia tunc altera superflueret, nam habita raritate superflua erit alia extensio, quæ ipsam consequatur, vt effectus secundarius; & pariter habita extensione maiori ad locum superuacanea erit raritas, quia per illāmet extēsionem corpus intelligitur sufficienter rarum.

43 Quarto probatur vlterius quia tota difficultas intelligendi modū, quo fiant rarefactio, & condensatio in hac sententia, consistit in eo, quo nimirum pacto, quaue ratione fieri possit, vt idē numerò corpus nulla prorsus ei facta partium additione, vel detractione possit modò maiorem, modò minorem occupare locum, nam primū videtur prorsus impossibile, nisi vel addantur partes nouæ materiæ, vel saltim inter partes illius corporis rarefacti admittantur vacuitates; alterum vero repugnare videtur sine partium detractione, aut saltim earum compenetratione in eodem spatio. Verùm hæc difficultas est communis omnibus Sententijs etiā illi, quæ rarefactionem constituebat per ingressum corpusculorum, & condensationem per egressum, quamuis.n. hanc difficultatem euitet in quantitate permanenti, eandem tamen incurrit in successiua, adhuc enim explicare tenetur quo pacto possit idem numero motus nulla prorsus facta ei partiū additione, vel detractione, aut compenetratione possit modò longiori, modò breuiori coexistere tempori est enim prorsus eadem difficultas hic, & ibi, quia vt diximus q. 1. huius disp. quod est tarditas, & veloci-

tas in quantitate successiua, est raritas, ac densitas in quantitate permanenti; vndè Arriag. addictus seniét. de corpusculis, vt consequenter loquatur disp. 2. de Gen. sec. 3. sub sec. 2. ait omnem motum successiuum fieri per morulas interceptas, & secundum maiorem, vel minorê numerum ipsarum prouenire in motu velocitatem, & tarditatem, quod etiã docet disp. 16. Phys. sec. 11. At hoc latè impugnamus disp præced q. 5. & adhuc non loquitur consequenter ad suã Sententiam de corpusculis, sicut enim explicat raritatem, & densitatẽ in quantitate permanenti, non quidem per vacuitates interceptas in eius partibus, sed per intrusionẽ alterius corporis in eas sic pariter explicare debebat velocitatẽ & tarditatẽ in quantitate successiua nõ per morulas interceptas, & quietem totalẽ ipsius mobilis, sed per interpositionem alterius distinctæ motionis, quod est prorsus ridiculum. Quemadmodũ ergo in communi Sententia motus dicitur velox, vel tardus, fieriq; in breuiori vel longiori tempore per hoc solùm, quòd secundum eandem suam entitatem, secundum easdem partes extenditur, aut contrahitur magis in sua successione, & duratione, ita pariter dicendum erit de corporum raritate, ac densitate, quòd possit idem corpus nunc maiori, nunc minori coexistere loco per extensionẽ, vel contractionem eiusdem substantiæ mediante rarefactione, & condensatione; & sicut hoc conceditur ab omnibus in quantitate successiua, ità pariter concedi debebit in permanenti, nec afferri poterit vnquam disparitas alicuius momenti.

44 Quintò tandè probari potest nostra Sententia ex impugnatione aliarũ, nam vt constat ex superius dictis, opiniones de acquisitione, vel deperditione quantitatis, aut qualitatis sunt penitus improbabiles, & præterea sunt omnibus difficultatibus obnoxiæ, quibus nostra; opinio de corpusculis, vt verum fateamur, est cæteris probabilior, vnde quando hæc nostra non placeret, in illã absq; dubio eundum est; tum quia est verosimilior alijs; tum quia facilè euitat difficultatem præcipuam in hac materia de maiori, vel minori occupatione loci; tum quia non multùm abhorret Doctor ab ea loc. cit. Verum quia, & ipsa suos habet tribulos, & spinas, vt suprà patuit q. 2. & insuper difficultatem præcipuam, quam hic euitat per ingressum, vel egressum corpusculorum, illam postea incurrit in explicanda velocitate, ac tarditate motus, potius huic nostræ adhærere libet, & illam difficultatem vtcunq; poterimus declinare, quàm hic amplecti Sententiam de corpusculis, & alibi inconsequenter loqui de velocitate, ac tarditate motus, aut ad morulas recurrere, vt facit Arriag. ex quibus sanè plura, atq maiora sequuntur absurda, quàm ex hac nostra Sententia de raritate, & densitate.

In oppos. obijc. Primo quia si tota ratio rarefactionis, & condensationis cõsistit in maiori, vel minori extensione locali eiusdem rei, tunc etiam Angelus diceretur rarescere, & condensari, dum idem iam maius, iam minus spatium occupat. Tum 2. pariter eadem ratione si corpus extensum reducatur à Deo in punctum, diceretur condensari, & si postea extendatur ad locum, diceretur rarefieri, quod est falsum. Tum 3. dum res transit de vno loco ad alium, mutat realiter præsentiam, & totius ad totum locum, & partium locati ad partes loci, & tamen non mutat raritatem, aut condensationem, ergo non consistit in tali respectu de genere situs, quia mutato Vbi mutatur situs quoq. sed non mutatur raritas. Tum 4. partes non possunt fieri immediatiores, quàm quòd continuentur per indiuisibile, nisi penetrentur, nec possunt magis abinuicem distare, quam per indiuisibile, nisi discontinuentur, ergo nequeunt in condensatione magis cõstipari, nec in rarefactione magis dilatari, nisi addita, vel dempta aliqua parte.

45 Resp. ad 1. neg. conseq. quia maior, & minor extensio localis Angeli nõ

poni-

ponitur in prædicamento situs, cum nõ fiat secundum partes, rarefactio autẽ, & condensatio non dicit maiorem, aut minorem occupationem loci vtcũque, sed per maiorem vnionem partium in loco, aut dilatationem. Ad 2.neg. item conseq. tunc enim aliquid rarefieri dicitur, cum à minori extensione ad maiorem transit, & è contra tunc condensatur cum à maiori ad minorem, in casu [illegible] verò non sic esset, nam punctũ non est extensio aliqua localis. Ad 3. non consistunt raritas, & densitas in qualicumq. respectu partium locati ad partes loci, sed in maiori, aut minori distantia, quã seruant adinuicem in loco, adeò vt nõ tàm consistant in ordine partium ad locum, quàm in ordine quẽ seruant adinuicem in loco vagè, & confusè sumpto, cumque hunc eundem ordinem suarum partium seruet corpus rarum, aut densum quocumq; transferatur, ideò retinere dicitur vbicunq; eandem raritatẽ, & densitatem. Ad 4. verum est assumptum loquendo de immediatione, atq; distantia partium in ordine ad se, non tamen in ordine ad locum, & ideò neg. conseq. lac enim in olla feruenti obtinet quandoq; triplò plùs loci, quàm anteà, & tamen censent omnes eandem esse quantitatem lactis, dum friget, ac dũ feruet; & ratio huius est, quia vt iam declarauimus, positio de genere situs alia est à positione de genere quãtitatis; neq; ista est confundenda cum illa. Dices, licèt sint realiter distinctæ, tamen extensio in ord.ne ad locũ sequitur extensionem in ordine ad se, ergo nequit in illa fieri mutatio absq; præuia aliqua mutatione extensionis in ordine ad se, Neg conseq. quia cum homo stat, sedet, vel inclinatur, mutatur extensio partiũ in ordine ad locum, non tamen in ordine ad se, & ratio est, quia non est necesse prius variari ad variationem posterioris,

46 Secundo obijcitur difficultas sæpius inculcata, quæ adeo ardua est, vt etiam a sectatoribus nostræ sententiæ insolubilis censeatur pro statu isto; fundatur autem in duobus principijs in Philosophia receptissimis, vnum est, quòd idem corpus naturaliter nequit esse in pluribus locis, alterum, quòd naturaliter nequit dari penetratio dimensionum; tunc sic, partes corporis antè condensationẽ non erant penetratæ sed vna extra aliam in loco sibi adæquato, ergo quantumuis nouum modum in condẽsatione acquirant, non potest quælibet poni in loco minori, quia non potest esse, nisi in loco sibi adæquato, nec possunt duæ poni in eodem, loco, quia penetrarentur, ergo non possunt nunc occupare minus spatium, quàm antea Pariter etiam ante rarefactionem partes corporis erant singulæ in hoc sibi adæquato, quia non erant penetratæ, ergo quantumuis nouum modum acquirant, non potest quælibet in loco maiori poni, quia non potest esse, nisi in loco sibi adæquato, nec potest eadem pars poni in pluribus locis, ergo nõ poterit corpus nunc occupare maius spatium, quã anteà.

Resp. in primis hanc difficultatem esse communem omni Sententiæ, vt diximus; opinio enim de acquisitione, vel deperditione qualitatis nullo prorsus modo eam effugit, vt cõstat ex præced. quæst. opinio de acquisitione, & deperditione quantitatis premitur eadem difficultate in substantia, sicut enim contra nos obijcit non posse augeri, vel minui extensionem localem sine quantitate in qua fundatur, sic cõtra eos obijcimus nos, non posse augeri, vel minui quantitatem sine deperditione, aut acquisitione substantiæ, in qua subiectatur; opinio tandem de acquisitione, ac deperditione substantiæ extraneæ, licèt in quantitate permanenti difficultatem euitet, non tamen effugit illam in successiua, vt constat ex quarta ratione allata in probanda conclusione, vndè hoc argumentum factum contra raritatem, & densitatem quantitatis permanentis semper instantiam habebit in velocitate, & tarditate motus, & quicquid dicetur ad instantiam, applicari poterit ad solu-

solutionem argumenti.

47 Sed hęc instantia contenti esse nō debemus, sed vlteriùs scrutari, an possit reddi aliqua ratio huius, vt ità dicamus, mislerij naturæ, quod in rarefactione potest idē corpus occupare maius, spatium, quàm antea, absq; eo, quòd illud, aut aliqua eius pars sit simul in pluribus locis, & in condensatione minus absq; penetratione vnius partis cum alia; Cō-plut. inquiunt id euenire per quandam constipationem partium, ac veluti inuolutionem earum à natura factam, à qua cum fuerint euolutæ, ac veluti explicatæ, in ampliorem locum se se dilatant, quod declarant exemplo papiri plicatæ, & explicatæ absq; additione nouarum partium, quæ quidē nec per explicationem occupat duplicem locum adæquatum, sed solū maiorem, nec per plicationem partes illius penetrantur; quamuis in minorem locum se recipiāt; vndè id, quod artificiosus plicandi, & explicandi modus hìc operatur, inuenitur in cera rarefacta, & condensata media rarefactione, & condensatione ab ipsa natura operatum. Hæc tota explicatio consistit in verbis, nam declarare debebant id in quo tota difficultas posita est, quarè hæc constipatio nō sit partium penetratio nam penetratio contingit cum plures dimensiones vniuntur in eodem loco, at hoc totum euenit in prę-fata constipatione, nam eius beneficio quantitas bipalmaris contrahitur ad locum palmarem, atq; ità venus palmus coexistit cum alio in eodem loco, quod idem, est, ac cum ipso compenetrari; nec illis adductum exemplum suffragatur, sed potius aduersatur, papirus enim etiam plicata tantundem loci occupat, quantùm explicata licèt non per eandē dimensionem, nam explicata se se porrigit in latitudinem, & longitudinem, at implicata in profunditatem, & quantum in implicatione ammittit longitudinis, & latitudinis, tantum acquirit profunditatis, vndè quod ei deperit in vna dimensione, compensatur ex alia.

Io. de S. Th. nixus cuidam doctrinæ, quam tradiderat 6. Phys. q. 20. art. 2. & 3. quòd indiuisibile afficit partem inadæquatè, quia diuisibile nequit proportionari indiuisibili, rem ità explicat; ꝙ hac de causa plura indiuisibilia simul possunt eandem afficere partem terminando ipsam, aut nectendo cum altera, & hinc oritur, quod eadem pars per solā additionem, aut detractionem indiuisibilium potest occupare modò maiorē, modò minorem locum; tunc enim dicitur dilatari, cū pluribus indiuisibilibus explicatur extensio partis in loco; tunc autem contrahitur, quando vnico indiuisibili, vel paucioribus cōnectitur, aut terminatur. Rem non amplius explicuit hic Auctor, quia nec ipse, vt credimus, intelligebat, quod scribebat; sed doctrinam illam de contactu inadæquato indiuisibilis ad partem iam disp. 9. Phys. q. 2. art. 5. in sol. ad 3. & 4. impugnauimus; ac etiam hìc admissa non deseruit, sed prorsus rem confundit; transeat enim, quod punctus inadæquatè parti correspondeat, sed ad quid postea eidem parti alium punctum addere? indiuisibiliū munus est, aut terminare, aut continuare partes, & quidem ad vnam partem terminandam, aut continuandam cum alia vnum sufficit indiuisibile; ad quid ergo alia superaddere? Ait ipse alijs opus esse ad magis explicandam, & expandendam eandem partem, sic enim pars, quæ correspondebat inadæquatè vni pūcto, fit correspōdens pluribus, & sic laxatur; Sed certè à sęculo non est auditū, quod indiuisibilia exerceant munus expandēdi partes in loco, hoc enim prorsus repugnat eorum naturæ, vt efficaciter monstrauit Arist. 6. Phys. ab initio axiomate illo, quod indiuisibile additum indiuisibili non illud extendit, imò nec additū diuisibili, sed tātum illud continuat, aut terminat; quamplura alia absurda possent contra hāc solutionem adduci, quæ facilè cuiq. occurrent spectata natura indiuisibilium.

48 Alij proindè communiter recurrunt ad diuisibilitatem partium cōtinui in infinitum, quasi hac de causa posset

quæ-

quælibet eius pars ampliari, & ampliata coarctari, quod euenire non posset, si ex indiuisibilibus constaret; Hanc solutionē apud multos inuenimus nēpè Hurt. Auers. Ares. & alios, sed quo pacto id euenire possit sine penetratione, non satis declarant; Nos post maturam rei discussionem in eam deuenimus opinionem, vt hoc misteriū de raritate, & densitate quantitatis permanentis explicādum sit, quemadmodum illud de velocitate, & tarditate in quantitate successiua; qua de causa sæpius inculcauimus hanc analogiam inter vtramq. quantitatem; sicut ergo quantitas successiua in motu est ratio, cur fiat in tempore, ratio autem cur fiat in tanto tempore maiori, vel minori, non prouenit ex ea præcisè, sed ex multis alijs v.g. ex potentia motiua maiori, vel minori, ex varia eius applicatione, ex resistētia medij, & alijs; ità in proposito dicendum, quòd quantitas permanens est in corporibus ratio essendi in loco impenetrabiliter, ratio autem, cur sit in tanto loco maiori, vel minori, non prouenit ex ea præcisè, sed ex multis alijs, præsertim verò ex vario temperamento quarundam qualitatum concurrentium ad condensationem, & rarefactionem; vt ergo magnam nō sentimus difficultatem in percipiēdo, quomodo idem motus super eandē magnitudinem factus, coexistat modò maiori, modò minori tempori, ex sola diuersitate virtutis motiuæ, aut applicatione eiusdem, ità intellectum captiuare debemus in præsenti, quòd benè potest idem corpus cum eadem quantitate coexistere modò maiori, modò minori loco ex sola diuersitate temperamenti, & aliorum concurrentium ad condensationē, & rarefactionem.

49 Itaq. ad argumentum allatum dicimus, adhuc cū isto modo à nobis explicato rarefactionis, & condensationis benè cohęrere illa duo principia in Philosophia recepta, quòd naturaliter nequit dari penetratio dimensionum, nec idem corpus esse in pluribus locis; non itaq. labefactantur, quia nec in rarefactione eadem pars ponitur in pluribus locis, sed tantum in maiori loco, quàm anteà foret, nec in condensatione penetratur cum alia in eodem loco, sed tantum ponitur in minori; ratio est, quia corpus ponitur in pluribus locis per sui replicationem absq. variatione prioris, at in rarefactione nulla pars retinet priorem locum, quem anteà habebat, nec vnquam duos locos occupat ei æquales, sed vnum dumtaxat locum acquirit maiorem per maiorem extensionem; sic etiam pariter in condensatione non cōtingit penetratio partium, quia non cōdensatur corpus per coexistentiam vnius partis in loco alterius, alioquin non quęlibet pars densi densa foret, sed per coarctationem singularū ad minus spatium, quàm anteà occuparent; & amplius potest responsio declarari ex allata analogia quantitatis successiuè in ordine ad tēpus, vt enim ibi admittitur eundem motum modò maiori, modò minori tēpori coexistere absq. eo, quòd duæ partes motus coexistant eidem tempori, aut eadem pars sit simul, & semel in diuersis temporibus, ità in proposito admitti debebit idem corpus posse modò coexistere maiori, modò minori spatio absq. eo, quòd simul sit in pluribus locis, aut aliqua eius pars compenetretur cum alia; Cum dicitur corpus esse non posse, nisi in loco sibi adæquato, respondemus commensurationem istam inter locum, & locatum pensari debere ex vario statu raritatis, vel densitatis vtriusq. nam in hoc sensu locus bipalmaris commensuratus erit corpori quantitatis palmaris rarefacto; accedit, quòd adæquatio inter locum, & locatum, vt omnes norunt, debet esse continentiæ, non autem dimensionis, & vtiq. semper hæc intercedit inter locum, & locatum, siuè fuerit densum, siuè rarefactū, nam in statu rarefactionis per maiorem dilatationem adæquat, & replet continentiā loci maioris, & in statu condensationis ob compressionē capitur à minori, quare semper sunt adæquata adæquatione continentiæ.

Ter-

Tertiò obijcitur, quia sequeretur in rarefactione, & condensatione rarum, & densum localiter moueri, cum partes omnes localiter moueantur, imò rarefactio, & condensatio non essent, nisi quidam motus locales, quod communiter negatur. Deindè in vacuo potest esse rarefactio, & condensatio, at ibi nulla esse potest extensio localis, quia nec locus adest. Rursus stante hac opinione quæritur, an dum corpus rarefit, & magis extenditur, conseruetur prior extensio, cui alia noua adijciatur, vel tota præcedens deperdatur, & alia totalis noua generetur, & tunc redire videntur omnes difficultates, quæ diuexant opinionem de acquisitione, vel deperditione quantitatis. Deniq; tunc nullo negotio possent corpora rarescere, & condensari in infinitum, quia id fieri potest absq. vlla additione, aut detractione materię.

50 Resp. ad 1. concedendo rarum, & densum localiter moueri secundum partes, non secundum totum, nisi consequenter, & secundariò, tunc enim propriè censetur aliquid moueri secundum totum, cum totaliter deserit priorem locum, & alium nouum acquirit, quod nõ contingit in condensatione, & rarefactione; quare isti motus propriè sunt ad Situm, non ad Vbi, quia rarefactio est motus partium ad alium locum, & sublato omni alio, & concepto tantum motu locali partium ad maiorem distantiã inter se absq. tamen discontinuatione, facta erit rarefactio. Dices, ergo non ad tria tantum prædicamenta erit motus scilicèt quantitatem, qualitatem, & Vbi; Resp. motus ad Situm reducitur ad motum ad Vbi, cum sit quidam motus localis imperfectus, quod eo vel maximè dicendum est, si Situs non constituat diuersum prædicamentum ab Vbi, vt in Logica probabile admodum iudicauimus. Ad 2. satis declaratum est in Physp. disp. 12. q. 3. quo pacto in vacuo possit fieri motus localis; præterquamquod hæc argumenta procedunt contra Aduersarios, qui vltrò fatentur in omni rarefa ctione, & condensatione interuenire motum localem, & acquiri maiorem, vel minorem extensionem in loco, saltim vt effectum secundarium. Ad 3. pariter eadem ratione procedit contra ipsos, sed breuiter dicendum, tàm in rarefactione, quàm in condensatione semper partes mutare priorem extensionem localem, & nouam acquirere maiorem, vel minorem, quia in condensatione vna cedit alteri locum, quem ipsa obtinebat, & in rarefactione vna pellit alterã à loco, quem occupabat alioquin non quælibet pars rari esset rara, nec densi densa; neque contra hunc dicendi modum vrgent difficultates superius promotæ cõtra opinionẽ de acquisitione, aut deperditione quantitatis, quia extensio localis non supponitur cęteris accidentibus, vt eorum proximum subiectum, vt quantitas, & prorsus diuersa sunt munera huius, & illius. Dices, si omnes, & singulæ partes locum mutant totaliter, ergo etiam totum, quod est cõntra experientiam, nã aqua rarefacta, & condensata semper retinet locum præcedentem. Neg. conseq. nam licèt in rarefactione retineat corpus totum locũ præcedentem, cum hoc adhuc stat nullam eius partem retinere locũ, quẽ anteà habebat, quia mutari potest Situs partiũ sine mutatione Vbi totius, sic quando Cęlum mouetur, totũ Cœlum est in eodem loco, & nulla illius pars retinet præcedentem. Ad 4. neg. conseq. quia naturaliter loquendo præfixus est terminus corporibus in rarefactione, & condensatione iuxta eorum temperamentum, non enim possibile videtur, saltim naturæ viribus, granum milij posse ad tantam molem rarefieri, vt totũ vniuersi spatiũ occuper, absq. vlla additione substãtiæ; neq. ẽ cõtra vniuersũ itã cõtrahi per addẽsationẽ, vt sine paruũ penetratione cõtineri possit in loco grani milij; id tamen possibile esse diuinæ omnipotentiæ nemo negat.

51 Dubitari tamen hìc solet, an ex paruo fieri possit aliquod corpus magnum à Deo absq. rarefactione, & accessu nouæ materiæ; Affirmant Magi-

ster sent.2.d.18.cap.5. & ibidem Durand. Argent.Henric.quol.7.q.9.Ægid. quol. 2.q.11. pro qua opinione etiam referri solent quamplures sacræ paginæ Interpretes Lyranus cap.2. in Genes. Hugo de S. Victor.lib.1. de Sacramentis p.1.cap.vlt.& alij eo quia docuerunt Deum formasse Euam ex costa Adami,absq. vlla additione materiæ,& absq. vlla eiusdem rarefactione,cũ tanta raritas humano corpori minimè congruat. Negant D.Th.2.d.18.q.1.art.1. & p.1.q.92.art.3.& ibidem Caiet.& Capreol.Mairon.2.d.18.q.1.Bassol.ibi q.vn.art.4.& inclinat ibidem Scotus q.vn. in fine,dum ait,quòd non potuit per quamcunq. transmutationem transmutari costa in totum corpus Euæ, quod fuit perfecta quantitate formatum sine additione materiæ,idē docent Conimb. hìc,licèt oppositum quoq. probabile putent,ac etiam Ruuius hìc Io. de S.Tho. q.cit.art.2. & alij Recentiores; & quidem non facilè concipi potest, quo pacto possit Deus ex materia athomi totum hoc vniuersum construere cum ea dispositione, & proportione partium, quas nunc habet absq; vlla prorsus materiæ additione, aut saltim præcedentis rarefactione, non enim alio modo, aliauè ratione videtur corpus paruũ in magnum excrescere; vndè vno, vel altero ex his modis asserunt passim S S.Patres fuisse à Christo Domino auctos, ac multiplicatos Euangelicos panes, ità præsertim D.Aug. trac.23. in Ioan.atq. ideò verisimile satis est, etiam in hunc modum ex costa Adami fuisse procreatum Euæ corpus;à costa verò præcipuè facta fuit denominatio creationis Euæ, vt adnotauit Bassol.cit. in signum, quod ità formari debebat Ecclesia de latere Christi dormientis in Cruce, quando de latere eius mortui iam, & dormientis exiuit sanguis, & aqua, & fluxerunt Sacramenta secundum Augustinum.

52 Nihilominus etiam prima sententia defendi potest, non quidem in eo sensu,quæ defendi solet ab eius sectatoribus, sed assignando alium modũ,quo possit per diuinam potentiam corpus excrescere,& ampliari seclusa quacũq. rarefactione, & additione materiæ,hic autem erit per iteratã eius replicationem localem,aut suarum partium,sicut enim per replicationem potest idē corpus in pluribus locis constitui,ità etiam in duobus propinquis, itaut sibi ipsi vniatur, vt diximus disp. 11.Phys.q.8. in fine, hoc enim modo excresceret tale corpus in maiorem molem,non quidem quoad dimensiones,sed quoad extēsionem localem nulla interueniente rarefactione, quia vt supradiximus, extensio localis,quæ acquiritur à corporibus media rarefactione,non est per replicationem eorum in pluribus locis adæquatis, sed per ampliationem eorum ad maiorem locum, quàm antea obtinerent; & hunc dicendi modũ approbāt quoq. Conimb. & Aref. nec in hoc sensu voluit negare Scotus loc. cit. posse exiguũ corpus in magnã exurgere molē absq; additione materiæ,aut rarefactione,sed tātum in sensu ab illis Auctoribus prætenso,& in casu, de quo ibi erat quæstio .s. de formatione Euæ ex costa Adæ,& multiplicatione panũ à Christo facta; nam in his casibus nec etiam hoc vltimo modo verisimile est Deum formasse corpus Euæ ex costa Adæ sæpius replicata, & ex quinq. panibus sæpius replicatis tot homines saturasse; ratio est, quam innuimus loc.cit.quia materia replicata in plurib. locis,nequit informari diuersis formis substantialibus,istæ nãq. vniformiter insunt illi habenti vnũ Vbi, vel plura Vbi, quia non sunt formæ dependētes à loco;at partes organicæ corporis animati diuersas habent formas substantiales partiales, atq. ideò corpus Euæ cōstitui nō potuit ex vna sola Adæ costa sæpius replicata; sic etiā materia illorum panũ,si ità multiplicata fuisset, nempè per replicationem,& non potius per additionem, conuersa in substantiā aliti in diuersis stomacis diuersis formis, & animabus simul, & semel informata fuisset; absolutè tamen, & citrà hos casus, ac consimiles potest exiguũ

cor-

corpus ampliari, & magnum fieri modo explicato per replicationem solam localem absq; vlla prorsus rarefactione materiæ, aut extrinseca additione.

DISPVTATIO QVINTA.

De Generatione, & Corruptione.

Expedita iam pridem alteratione, alijsq. deinceps eius adminiculis, & annexis, quæ generationem substantialem præire solent, nunc de ipsamet substantiali generatione agendum est, tam in ratione mutationis; quàm productionis, ac eius natura, & conditio sub vtroq; titulo sedulo examinanda; & quia cum ea substantialis corruptio necessarium quodamodo habet nexum, quatenus generatio vnius est corruptio alterius, & è contra, idcircò distinctam Disputationem de Corruptione substantiali, vt fieri solet, non instituemus, sed hic sub vna, & eadem Disputatione eam quoq. comprehendemus; & optima ratione quidem, tum quia quā plures sunt quæstiones, quæ sunt vtriq; communes, & communem pro vtraque postulant resolutionem, tum quia simul considerata, & examinatæ valdè se se inuicem iuuant, & vnius cognitio alterius notitiam aperit; tum tandem quia sic amputatur occasio eadem sæpius repetendi in diuersis Disputationibus.

QVÆSTIO PRIMA.

An sint, & quid sint generatio, & corruptio substantialis.

1 Circa primam quæsiti partem, de existentia nimirum harũ mutationum substantialium in rerum natura, generationis scilicet, & corruptionis solum apud Antiquos dubitatio vigebat Platoni, & Arist. anteriores; Anaxagoras enim Democritus, Leucippus, Empedocles, & alij veteres ab ipso Arist. relati 1. Phys. & 1. de Gen. ab initio omnem generationem, & corruptionem substantialem absolutè negarunt, & omnem mutationem fieri dicebant ex congregatione, vel disgregatione elementorum, vt in mixtis, aut athomorũ, vt in cæteris corporibus; vel esse tantũ mutationem secũdum accidentia inuariata permanente substantia, ideoq. benè dicebat Arist. veteres ità opinãtes generationẽ ab alteratione nõ secreuisse.

Circa alteram verò dissidium est etiã inter Peripateticos ipsos in explicanda natura illarum mutationum, cum enim generatio considerari possit, & in ratione productionis, & in ratione mutationis, vt sæpius inculcauimus disp. 1. Phys. hinc duplex oritur difficultas, vna est, an sit actio distincta ab alteratione ad ipsam præuia, affirmant Auerroes 4. Phys. com. 9. Simplic. lib. 5. tex. 8. Alens. 3 p. q. 7. Memb. 6. Henric. quol. 9. q. 4. Scotus 2. d. 2. q. 9. & d. 12. q. 1. & 4. d. 12. q. 3. Suarez disp. 18. Met. sec. 2. Conimb. t. de Gen. cap. 4. q. 12. Ruuius trac. 1. q. 5. Auersa q. 37. sec. 3. Hurtad. disp. 1. de Gen. sec. 6. & ex Thomistis Io. de S. Tho. q. 1. de Gen. art. 3. Negant passim alij Thomistæ asserentes esse potius veluti terminum eiusdem alterationis præuiæ, ità ex S. Th. 1. p. q. 53. art. 3. & 2. contra gent. cap. 17. Hæruæus trac. de vnit. form. q. 17. Caiet. 1. p. q. 54. art. 3. & trac. de ente, & essentia q. 17. Cõplut. disp. 2. de gen. q. 2. (esto oppositũ quoq. probabile arbitrentur) citantes pro hac sent. alios Thomistas, quã præcipuè amplexus est Fonsec. 5. Met. cap. 13 q. 9. sec 5. Altera difficultas est, an sit intrinsecè, & essentialiter mutatio, vt indicare videntur definitiones eius ab Arist. traditæ, affirmant Conimb. cit. q. 9. art. 1. Ruuius q. 2. Io. de S. Th.

q.1.art.1. & alij. Negant verò Compl. cit. Arefius disp. 2. de Gen. q. 9. sect. 1. Fons. 5. Met. cap. 2. q. 6. sect. 3. & 4. Zanard. 7. Mat. q. 6. Hurtad. disp. cit. sect. 1. & alij quamplures. Cum corruptio generationi opponatur, rursus controuertitur, an corruptio sit realiter eadem actio, & mutatio cum generatione, vt vult Zab. lib. de Gen. & Inter. cap. 5. an potius diuersa, vt alij.

ARTICVLVS I.

Generationem, & corruptionem substantialem extare in rerum natura.

2 RESolutionem affirmatiuam huius articuli recipiunt omnes, tum Peripatetici, tum Academici, verum non omnes eadem gradiuntur via ad eam indagandam, immo quamplures afferunt rationes prorsus inutiles, & vt plurimum principium petentes; præsertim verò Ioa. de S. Thom. q. 1. de Generat. art. 2. inquit vnicam viam probandi hanc veritatem esse denegare materiæ, quemcumq; actum etiam entitatiuum; nec alia via vsum esse Arist. vnde si ponitur materia habere actum entitatiuũ, seu existentiam ex se funditus euertitur ratio probandi cõtra Antiquos generationem substantialem, probatur hoc assumptum ab eo in hunc modum, generatio substantialis supponitur esse illa, per quam acquiritur esse substantiale, seu fit ens simpliciter, cum ergo iuxta principia Arist. ex nihilo nihil fiat, & generatio substantialis faciat ens simpliciter dando ipsum esse primum, & substantiale, oportet dicere, quòd subiectũ, ex quo fit generatio substãtialis. s. materia 1. neq; sit nihil, neq; sit ens in actu de se, sed in potentia per se, & in actu per aliud scilicet per formam, nam si semel ponatur materia de se ens actu, & existens per actum entitatiuum, nõ potest probari contra antiquos; quod forma ei adueniens sit substantialis, & quod generatio substantialis det primum, & integrum esse, vndè enim probabitur, quòd illud esse, quod dat forma, sit substantiale, & primum, si supponit aliud in materia, cui aduenit? vndè probabitur dare esse integrum, si aliud præsupponit? supposito ergo, quod materia sit ens actu de se existens, sequitur formam ei aduenientem esse accidentalẽ, & dare esse tantum secundum quid, & non dare integrum esse, sed additionem, seu aggenerationem ad esse præsuppositũ, & sic præcluditur via ad ostendendam generationem substantialem. Quod si dicatur esse, quod præsupponitur in materia, esse partiale dumtaxat, & incompletum, & compleri substantialiter per formam aduenientem, compositumq; constitui; Hæc est manifesta petitio principij (inquit ipse) negabant enim antiqui dari formam substantialem, & aiebant materiam esse totam substantiã rei, nec alia via probari potest contra ipsos forma substantialis, nisi per hoc, quòd det primum, & integrum esse, hoc enim est esse substantiale si autem præsupponitur aliquod esse in materia quãtumuis partiale, & incompletum, occluditur ista via, & eneruatur istud principium.

3 Et hoc autẽ infert prædictus Auctor loc. cit. & q. 3. Phys. art. 2. velut manifestum, omnino ignotum fuisse apud Arist. quod materia prima haberet ex se actum entitatiuum, & existentiã incompletam, eo quia Antiqui existimabãt, quòd si materia esset ens in potentia, esset nihil (nã apud ipsos quod erat aliquid, erat ens in actu) vndè si res fierent ex materia sic se habente, fierent ex nihilo, sic arguebant Veteres apud Arist. 1. Phys. tex. 34 & 70. & 1. de Gen. tex. 12. & cum faciebant hanc consequentiam, quod si materia non est ens actu, sed in potentia, est non ens, seù nihil, planè procedebant contra ipsum esse entitatiuum materiæ, & non solum contra formale à forma receptum; sic autem proponens Arist. difficultatem antiquorum non respondet negando cõseq. quia materia est ens in potentia tãtum subiectiua ad formas, non autem

obic-

obiectiua, & ideò non est nihil, quæ est communis responsio Scotistarum, sed respondet cum 1.Phys.66. & 78. tum 1. de Gen.17. quod quia nunquam est corruptio sine generatione, ideò nũquam materia manet ità in potentia, quod nõ sit ens actu, quia semper est subiecta alicui formæ, & ideo licèt generatio fiat per se ex ente in potentia, tamen per accidens fit ex ente in actu, quia ad generationem per accidens est, quòd exstiterit materia sub hac, vel illa forma, quæ corrumpitur, per quam habet esse in actu; si ergo Arist. vt soluat obiectionem, quæ infert materiam esse nihil, & carere actu entitatiuo, qui est existentia, recurrit ad successionem formarum, sub quibus semper est materia, & propter hoc debere corruptionem vnius esse generationem alterius, vt nõ sequatur materiam esse nihil, & nõ ens, seu non existens, planè sentiebat materiam non habere esse entitatiuum ex se, sed per formam, alias si id sentiret, cur non diceret argumento, materia est ens in potentia, ergo est nihil, nego conseq. quia secundum se est existens actu entitatiuo, licèt sit in potentia ad formalẽ.

4 Sed sanè hic Thomista audiendus non est, dum veritatem ità patentem, qualis, est, quod detur generatio substantialis, fundare satagit in asserto tam dubio, & improbabili, quòd scilicèt materia prima careat actu entitatiuo, & ad eius argumentũ respondet in terminis Doctor 4.d.11.q.3.lit.Y. vbi ex Arist.1.de Gen.tex 11.& indè distinguit de esse simpliciter, aut enim accipitur ly simpliciter pro vniuersaliter, & tunc esse simpliciter est esse primum, & immediate à non esse recedens, & quod nõ habet esse simpliciter hoc modo, est purum nihil, aut accipitur esse simpliciter, prout distinguitur cõtra esse secundum quid, & hoc modo esse simpliciter est esse substantiale, esse secundum quid est accidentale, & tunc subdit, quòd forma substantialis dat esse simpliciter materiæ, non quidem esse primũ, quod scilicèt immediatè sequitur non esse, sed dat esse simpliciter, vt distinguitur contra esse secundum quid, hoc probat Doctor, quia si accidens primo adueniret materiæ, & si daret ei primum esse formale non tamen daret ei esse simpliciter, sed secundum quid, quia non est actus, nisi secundum quid, nulla etiam forma substantialis est, quæ det esse, simpliciter materiæ, & hoc si tenetur esse simpliciter, idest omne recedens à non esse, non ergo sola forma substantialis dat esse simpliciter idest vniuersaliter, nec etiam simpliciter idest primũ; sed accipiendo esse simpliciter secundo modo, prout diuiditur contra secundũ quid, ait Doctor, quòd sicut ens diuiditur in prius, & posterius, vel primũ, & secundum, & prius continet sub se substantiam, & posterius accidens, ità simpliciter in isto intellectu æquiualet ei, quod est primum naturaliter, & secundùm quid ei, quod est posterius naturaliter, vndè concludit, quod forma substantialis, siuè adueniat alicui iam habenti esse, siue non, dat esse simpliciter hoc secundo modo, sed nõ primo, sicut forma accidentalis, cuicunq; adueniat, dat esse non simpliciter, sed secundum quid; patet ergo, quomodò sit de ratione formæ substantialis dare primum esse, & quomodo non; nullatenus autem est de ratione illius dare esse integrum composito, vt in argumento assumitur, quia etiam materia, est pars substantialis compositi, & quidditatis eius, vt Doctor demonstrat 3.d.22.q.vn. & nos cum ipso disp.5.Phys.q.12.art.1.

5 Et si quæras, vnde probari potest, quòd hæc forma dat esse simpliciter, illa non, si de ratione neutrius est dare illud esse, quod immediatè recedit à non esse, in quo vim faciebat Aduersarius. Resp. Doctor, aut tu quæris de re in se, aut in comparatione ad cognitionem nostram, si in se, nulla causa est, quare ista dat esse simpliciter, & illa secundum quid, nisi quia hæc est forma substantialis, & illa accidentalis, sicut enim nulla est causa, quare calidum calefacit, quia immediata est, & inter causam

immediatam, & effectum non est alia causa media, ita in genere causæ formalis hæc est immediata, calor constituit calidum, & anima hominem, & est immediatio formæ ad actum formalē; si autem quæras in comparatione ad cognitionem nostram, de qua videtur procedere argumentum, quasi ista opinio destrueret omnem distinctionē inter formam substantialem, & accidentalem quoad nos. *Resp* quòd Phylosophi distinxerunt inter formam substantialem, & accidentalem à posteriori, vt potè per ista media habere contrarium, & non habere, recipere magis, & minus, & non recipere, secundū eam posse esse motum, & non esse, & huiusmodi, sed ad rem breuiter dico (ait Doctor) vnum esse medium, per quod manifestiùs distinguitur quantū ad cognitionem nostram, quæ forma aduenıens enti in actu sit substantialis, & quæ accidentalis, quamdiu enim proceditur in substantialibus, semper posterior est perfectior prioribus, quādo autem venitur ad accidentales, itaquēs est imperfectior vltima substantiali præexistente, quæ autem sit perfectior, hoc nobis innotescere non potest, nisi à posteriori, & illud est rationabile & in se, & in nobis, in se quidem, quia in eodē genere non aduenit forma formæ, nisi vt perfectius constituat in illo genere, in alio autem quicquid aduenit, scilicèt vt accidēs, imperfectius est quacunque præsupposita forma substantiali; patet ergo responsio ad formam argumenti, quia ista opinio (ponens scilicèt actum entitatiuum in materia, ac etiam pluralitatem formarum in composito, de qua ibi Doctor,) non destruit distinctionem inter formam substantialem, & accidentalem, nec in se, ista enim est immediata, quia hæc est hæc, & illa est illa, nec quantum ad cognitionem nostram per media illa, per quæ possumus cognoscere distinctionem istam, sicut à posteriori; Nec mirum si distinguendo hanc formam ab illa secundum intellectum nostrum oportet vti posterioribus hac forma, & illa, quia nec alio modo cognoscimus formas substantiales, nisi à posterioribus, ita Doctor cit.

6 Minus etiam rectè deducit consectarium illud, quòd Arist. non agnouerit actum entitatiuum materiæ, sed eā posuerit puram potētiam in genere entis, eo quia soluens argumentum antiquorum, quo ex hoc, quòd materia sit ens in potentia, deducebant esse nihil, & sic res fieri ex nihilo, recurrit ad successionem formarum, sub quibus semper est, non autem ad actum entitatiuū; Nam re vera hic Auctor nec argumentum Antiquorum, quo negabant generationem substantialem, nec solutionē Arist. fideliter refert, argumentum enim antiquorum id erat, vt diximus in expositione textus 1. Phys. cap. 8 ex nihilo nihil fit, si ex aliquo, ergo esset antequā fieret, quod est falsum, ergo nihil de nouo secundū substantiam oritur, ecce Arist. verba, quibus 1. Phys 71. difficultatem veterum proponit, *necessarium est fieri, quod fit, aut ex eo quod est, aut ex eo, quod non est, ex his autē vtrisq, impossibile esse, neque enim quod est fieri, esset enim iam, & ex eo, quod non est, nihil vtique fieri, subijci enim quippiam oportet*, eodem etiam modo eandē proponit difficultatem 1. de Gen. tex. 11. vbi se remittens ad ea, quæ fusius dixerat in Physicis in huius difficultatis solutionem, breuiter illā perstringit his verbis, *breuiter autem & nunc dicendum est, quòd aliquo quidem modo ex non ente simpliciter generatur, modo autem alio ex ente semper, ipsum enim potentia ens, actu autem non ens, necesse est præexistere*; solutio itaq; est negando generationem fieri ex nihilo, quia quod subijcitur generationi, licèt non sit ens in actu, non tamē est purum nihil, sed est ens in potentia, per quam potentiam profectò intelligere nequit obiectiuam, sic enim concederet, quod Veteres inferebant generationem fieri ex nihilo, sed subiectiuam adesse formale, & completum à forma recipiendum; declarat postea inferius à tex. 13.

& in-

& inde, vnde oriatur perpetua generationum successio, at nō præcisè in præfatæ difficultatis solutionem, hanc enim in eodē tex. 11. sufficiēter assignauerat;

7 Aliunde igitur argumēta deducat hic Thomista ad negandū materię actū entitatiuum, vel tandem cum cœteris scholis fateatur hanc Scoticam veritatē, immo cum sua, quamplures enim modo etiam sui instituti pudet id negare, ita Manca 1. Phys. quæst. 4. dub. 84. qui citat Cabreram 3. par. q. 2. art. 11. disp. 2. concl. 3. n. 85. & Matium. 1. Phys. lect. 2. cap. 9. q. 6. concl. 3. dicentem de hac veritate neminem dubitare; quamuis autē hi Auctores tribuentes materiæ actum entitatiuum negent illi deinceps propriam existentiam, quia volunt actum huiusmodi dicere non rei existentiam, sed intrinsecam quandam, & transcendentem perfectionem cuiuscunq. entis, parum refert, hæc enim est lis de solo nomine, vt diximus disp. 2. Phys. q. 2. art. 2. qualis etiam est illa, quam instituunt Auctores alij è contra concedentes materiæ propriam existentiam, sed negantes hanc dici posse actum, vt Conimbr. 1. Phys. cap. 9. q. 3. art. 1. Ruuius tract. de Mate. q. 2. Niger in dipeo q. 10. Soto 1. Phys. q. 6. art. 2. & alij, hæc etiam est rixa de solo nomine, quia vt vrgebamus cōtra Thomistas loc. cit. & specialiter contra Complut. disp. 5. Phys. q. 3 art. 1. cuicunq. potentiæ proprius correspondet actus, ergo quot modis res dicitur esse in potentia, potest è cōtra dici in actu, nam quot modis dicitur vnum oppositorum, totidem dicitur, & reliquum ex 1. Thom. cap. 12. cū ergo dum res sunt in esse possibili præcise, dicantur esse in potentia obiectiua, & Logica, profectò dum ab agente extrahuntur ab hoc statu in rerum natura, non amplius erunt in tali potentia, sed sub actu illi opposito, quem vocamus entitatiuum, si ergo materiæ propria tribuatur existentia, nihil obstabit, quia hæc dici possit actus; & hæc ratio concludit etiam si materiæ non tribuatur propria existentia, nam saltem ipsa essentia materiæ producta est, & extracta à statu merè possibili, & à potētia obiectiua, ergo eius entitas in tali statu manens potest dici stare sub actu opposito illi potentiæ, vt contra Thomist. inferebamus disp. 2. Phys. cit.

8 Vt igitur probemus principale assertum, non est deserenda via, quam tenet Arist. ipse & 1. Phys. & 1. de Gen. ad idem probandum contra antiquos loc. cit. ibi enim ex duobus præsertim principijs hoc dogma ostendit, vnum est, non omnem mutationem, quam in sublunaribus quotidiè contingere videmus, esse accidentalem, alterum est viribus naturæ ex nihilo nihil fieri, ex his enim principijs manifestè deducitur probatio illius asserti, si enim aliqua substantia de nouo producitur in rerū natura per primum principium, vel producitur ex aliquo subiecto, vel ex nullo, hoc dici nequit per secundum principium, ergo datur generatio substantialis in rerum natura, nam per generationem aliud non intelligimus, quàm productionem rei ex aliquo, per quod opponitur creationi, quæ est factio rei ex nihilo, vt dicemus art. seq. vtrumq. igitur principium illud probandum restat; & quidem primum quotidiano experimento constat, homines enim, & animalia in diem oriri, ac interire videmus ex arbore fructus produci granum tritici humi mandatum corrumpi, atque ex eo corrupto spicam pullulare, lignum comburi, & ignem fieri, & alias huiuscemodi mutationes, in quibus nō sola accidentia acquiruntur, vel amittuntur, sed veræ formæ substantiales, quia per eas res naturales verè substantialiter incipiunt, & desinunt, probat hoc Arist. 1. de Gen. 18. in quibusdam enim mutationibus res non dicuntur simpliciter fieri, vel destrui, sed fieri tales, desinere esse tales, vt dum homo fit albus, aqua calida, & c. hæ sunt mutationes accidētales, quædam verò sunt, per quas res dicuntur simpliciter fieri, vel corrumpi, vt superius recensitæ, & illæ sunt substantiales, quis enim dicat cum interit ani-

animal, & fit cadauer, cum extinguitur ignis, & fit cinis, esse mutationem tantum accidentalem, cum post animalis interitum deficiant omnes operationes motus, vita, &c. post ignis extinctionẽ illuminatio, calefactio, exsiccatio &c. & aliæ prorsus diuersæ appareant? profectò si operationes diuersæ diuersas arguunt formas, & naturas, dici omninò debet per illas mutationes res naturales substãtialiter immutari, quia operationes illæ cum simul incipiant, vel cessent in re genita, vel corrupta, oportet, quòd radicentur in aliquo principio communi, quod erit forma substantialis, ad cuius ortum, vel interitum, oriantur, & pereant, quod etiam argumentum fieri potest de accidẽtium varietate, quæ in diuersis rebus cernuntur, cum enim non veluti casu in eodẽ corpore conueniãt, oportet in diuersis corporibus diuersas fateri formas substantiales horum accidentium exigitiuas, & non aliorum, eò quia hæc diuersitas in materiam refundi nequeat, cum sit commune subiectum, ac indifferens ad omnia recipienda.

9 Dices, principium, & originem talium operationum, & accidentium, & talis collectionis eorum (cũ alioqui inter se dissita sint, & disparata) vt radicem connexionis albedinis, ac dulcedinis in lacte, quæ in alijs rebus separata inueniuntur, esse quandam qualitatem occultam. Hoc non satisfacit, quia statim percontabimur, an illa qualitas ab alio priori principio ortũ ducat, an ipsa sit tale primum principium aliorum accidentium, ac operationum illius rei, quodcumque dicatur, habetur intentũ, quia vel illud prius principium, vnde oritur, erit substantialis forma, vel si illud non supponit, ipsa erit forma substantialis, quia est de primo conceptu rei, & prima radix accidentium, ac fons operationum eius. Deniq. hæc res est manifesta in homine, in quo de fide tenemus animam rationalem esse formã substantialem, ac proinde de nouo gigni per infusione m animæ rationalis in corpore, & per separationem eius interire, vt diximus disput. 2. Physic. q. 1. art. 1. vbi etiam diluimus præcipuas obiectiones Bassoni, Foroliuiens. Portij, & aliorum quorundam negantiũ in rebus formas substantiales cum Antiquis; qui plura videre cupit contra hanc antiquitatem, quæ nonnullis Modernis arridet, adeat Sua. disp. 15. Met. sect. 1. Conimb. 1. Physic. cap. 9. q. 11. Fonsec. 1. Met. c. 7. q. 3. Amic. tract. 6. q. 2.

10 Dices cum alijs Veteribus, dari vtiq. formas substantiales, non tamen nouam generationem, vel corruptionẽ substantialem, quia latitant in materia existendo ibi actu, vnde per generationem apparent, non producuntur, & per corruptionẽ occultantur, non intereũt, & hæc fuit positio Anaxagoræ, qui omnia in vnoquoq. actualiter contineri asserebat, vt ei impingit Arist. 1. Phys. Sed hæc etiam antiquitas insulsa est, quam optimè Arist. cit. reiecit, & nos disp. 2. Phys. q. 7. ar. 1. & certè data hac opinione reddi nequit ratio, cur nix non calefaciat, & ignis frigefaciat, quia si in materia niuis etiam forma ignis actu existit, estò occulta, cum ea constituet ignem, ac propterea ignis proprietates haberet; Si dicas non comburere, quia forma ignis latet, veluti repressa, & mortificata accidentibus contrarijs, nempè frigore, ac humiditate; Contra, quia aqua calida reducit se ad pristinam frigiditatem, estò eius forma sit accidente contrario mortificata, ergo si forma ignis verè in materia niuis reperitur, estò mortificata sit accidentibus cõtrarijs, deberet aliquando ad suum calorẽ redire, quod cum nunquam contingat, signum est non latere tantũ, sed nequaquam reperiri formam ignis in materia niuis? de hoc agemus infra q. 6.

11 Alterum principium *ex nihilo nihil fieri* per causas naturales adeò manifestum est, vt omnes Philosophi communi calculo in illud consenserint, vnde meritò Auerroes 2. Met. com. 15. enunciationem illam non solum ait esse veram, sed eam ponit, vt primum principium, & per se notum; præcipua autem

tem ratio, quæ impulit Philosophos in hunc communem consensum, fuit præsertim quotidianum experimentum, videbant enim nunquam aliquid de nouo fieri, nisi precedente aliquo alio, ex quo illud fieret, vt aquam ex aere, animal ex semine, & nunquam agentia naturalia quicquam operari, nisi in aliquo subiecto, & dum aliquid corrumpitur remanere quidpiam in genito, quod erat in corrupto, vnde merito concluserunt causas naturales nõ posse quicquam ex nihilo producere, & absque præuio subiecto operari, nec destruendo posse res naturales in prorsus nihil resoluere.

Sed quantumuis famigeratum sit illud axioma *ex nihilo nihil fit*, tentauit tamẽ nuper Ferchius in suis Vestig. Perip. vest. 1. in dubium reuocare imò vt alienum prorsus ab Arist. & solùm ab eo de mente antiquorum relatum, apud quos hoc axioma vigebat, ostẽdere; nè autẽ auditor in prima lectione sui operis perculsus maneat ignota peregrinitate asserti, nimirũ quòd *ex nihilo aliquid fiat* in Arist. Sent. multis conatur ostendere huius asserti veritatẽ, & oppositi falsitatem, quod scilicẽ *ex nihilo nihil fit*, fundatur autem præsertim in quadã auctoritate Arist. in lib. de Xenophane, quam ipso cap. 1. vestig. 1. statim obijcit Lectori, vt eum statim conuincat, vbi Arist. sic loquitur *quare si omnia, quæ in opinionem veniũt, & apparent, non rectè existimantur, nihil fortasiè conuenit, vt huic etiam opinioni, & dogmati acquiescamus, quod nihil ex nihilo fieri statuit, quippè cum vna etiam quædam ex non rectis hæc opinio sit, quam ex sentiendo quodammodo, cum in multis essemus, existimauimus* audisti nè (inquit Ferchius) quòd hoc dogma *ex nihilo nihil fit* est opinio non recta? non rectè existimata? non conueniens, nihilq; habens, cui acquiescamus?

12 Vt verum fateamur, stetimus, cum tam ingentem disputationis apparatum legimus de dogmate præsertim adeo trito, atque recepto, at cum vlterius perreximus, & sequẽtibus capitibus sedulò studuimus, in quo sensu doceat in Arist. Sent. verum esse hoc assertum *ex nihilo aliquid fieri*, & oppositum falsum *ex nihilo nihil fieri*, obstupuimus quidem, non ignota peregrinitate asserti, quia in eo sensu, quem ibi docet, fatentur omnes ex nihilo fieri aliquid, nec vllus dissentit, sed vir doctissimus tantum laboris impendat, tã prolixam instituat disputationem ad ostendendam rem notissimam, & à nemine controuersam, cum tamen in eius exordio polliceatur se peregrina edocturum, quarè cum res ità se habeat, nõ opus est singula ponderare, quibus probat falsitatem illius enunciationis *ex nihilo nihil fit*, & oppositi veritatem, sed solum ostendere, quòd in eo sensu, quo huius veritatem profitetur, & illius falsitatem, nullum in Peripato habet contradictorem.

Itaq. cap. 4. ex duplici limitatione illius dicti *ex nihilo nihil fit* ab Arist. facta ostendit, in quo sensu tenendum sit ex Arist. mente ex nihilo aliquid fieri; prima limitatio habetur 1. Phys. à 73. ad 77. vbi tex. præsertim 75. docet, quod licèt non possit aliquid fieri ex nihilo per se, potest tamen fieri per accidens his verbis, *nos autem, & ipsi dicimus fieri quidẽ nihil simpliciter ex eo, quod non est, sed tamen fieri ex eo, quod non est, vt secundùm accidens, ex priuatione enim quæ est per se non ens, non ex eo, quod inest, fit*, quem textum ità exponit Ferchius cum communi Interpretum, quòd duplex est fieri, per se, & per accidens, quod fit per se, fit ex inexistente idest remanente in constituto, atq. tale fieri simpliciter, & propriè ex illo, ex quo fit, quod fit per accidens fit ex termino, non inexistente, sed abiecto, & fieri tale est fieri secundum quid, & secundum accidens; & concludit in Sent. Arist. aliquid fieri posse ex nihilo, non quidem per se, quia non ens nequit esse pars interna rei factæ, sed solùm per accidens tanquam ex termino à quo, sic enim album fit ex nõ

albo,

albo, homo ex non homine. Hoc autem cum sit in confesso apud omnes in Peripato, priuationem nimirum esse principium rerum naturalium per modũ termini à quo, & abiectionis, vt declarauimus disp.4.Phys. iam constat, quomodo in hoc sensu nemo Peripateticorum negat ex nihilo aliquid fieri, alioquin eo ipso negaret priuationem esse principium rerum naturalium; solũ hic aduerti debet, quod docuimus disp.cit. q.3.in fine cum Scoto 2.d.12.q.1. I.cũ Arist.inquit tex.cit. & etiam tex.66.priuationẽ esse principium per accidens, intelligi debet respectu compositi, & rei genitæ, non generationis, huius enim est principium per se, vt ibi demonstramus, dicitur autem respectu rei genitæ principium per accidens, quia necessariò ad eius fieri exigitur, non tamen remanet vt pars intrinseca eius, sicut materia, & forma, quæ fuit expositio Simplicij in illis text. Aliam eiusdem propositionis limitationem affert eodem cap. ex Arist.1. Phys.78. & 12. Met.8. vbi distincto ente per actum, & potentiam, docet ex non ente actu, sed potentia ente fieri ens, quibus locis, vt etiam fatetur Ferchius, sermonem facit Arist. de generatione compositi, vndè per nõ ens in actu, sed potentia, subiectiua nimirum, & informabili materiam intelligit, quæ venit in compositionẽ cuiuscumq. compositi, & rursus in hoc sensu ex nihilo fieri aliquid concedunt omnes Peripatetici.

13 Quoniam autẽ videbat Ferchius in hoc sensu omnes concessuros, quod ex nihilo fit aliquid, & solũ negaturos, si ly *nihil* dicat negationẽ extra genus, si neget nimirum etiam subiectum præsuppositum, ideò à cap.8. probare incipit cœlos, intelligentias, & materiam primam fuisse à primo efficiente ex nihilo prorsus producta, atq. ideò Arist. agnouisse creationem, immo non solum æternam, sed etiam temporariam probare conatur cap.9. Verum nec ita ostẽdendo aliquid fieri ex nihilo quid peregrinum profert, quia assertum illud *ex nihilo nihil fit* de causis secũdis proferri solet, primã enim causam entia quædam secunda immediatè ex nihilo fecisse docuerunt Peripateticorum pars melior, vt ipse fatetur in fine illius capit. quod autem specialiter asserit ibidem Arist. nempè etiam creationem in tempore concessisse, quamuis id falsum autumemus, vt diximus disp.2. de Cœlo q.5. vbi etiam eius rationes diluimus, adhuc tamen neq. hoc nouum, & peregrinum est, cum multi ante ipsũ id asseruerint, vt refert Perrerius ibi cit.

14 Id autẽ, in quo singulariter fundasse videtur hic Auctor suam factionẽ ex nihilo, etiã per causas naturales possibilẽ, est eductio formarum materialium de potentia materiæ, cum enim nõ fiant ex materia, vt ex parte intrinseca sui, nec in eam, vt in partem, resoluantur, hinc asserit agens naturale eas ex nihilo facere, & in nihil resoluere, ita declarat cap.4.cap.13. in fine, & adhuc magis cap. 14. vnicum eius fundamentum, vt ex eodem cap. colligitur, est; quia ex 1.Phys. alterum dicitur fieri ex altero bifariam dumtaxat, vel vt ex termino, vel vt ex parte, ita quod ly *ex* dicit tantùm habitudinem termini, vel partis, vndè vt aliquid ex nihilo fieri nõ dicatur, debet fieri ex aliquo sibi inexistente, vt pars, quo sensu fieri ex aliquo tantum compositorum est, & ideò cũ forma non fiat ex materia, vt ex parte, concludit ex nihilo fieri, & ait hac ratione Philoponum contra Proclum asseruisse formam fieri ex nihilo. Si dicas fieri ex materia, vt ex preiacente subiecto, & ideò fieri ex aliquo. Negat in primis assumptum cap. 5. quia propriè loquẽdo forma materialis fit in subiecto, non autem ex subiecto, deinde cap.14. negat consequentiam, quia nè aliquid dicatur ex nihilo fieri, debet fieri ex aliquò, vt ex parte sibi inexistente, vnde cum forma non fiat hoc pactò ex materia, meritò dicitur fieri ex nihilo. Si dicas terminum creationis esse negationem extra subiectum, & extra genus, & ideò cum forma fiat ex nega-

tione in subiecto præsupposito, non debet dici creati. Respondet se asserere formam fieri ex nihilo, non autẽ creari; si enim refert ad rationem creationis, quòd terminus à quo sit negatio in genere, vel extrà genus parùm tamen refert ad rationem factionis de nihilo, vndè velle videtur, quod factio ex nihilo sit quid latius creatione, quia subiectum præsuppositum ad actionem tollit rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo. Hanc autem doctrinam scilicèt nè res ex nihilo fieri dicatur, debere fieri ex alio, vt ex parte inexistente, & non sufficere, vt ex eo solum fiat vt ex subiecto præiacente, & recipiente, attulit antè Ferchium Contarenus in suis quæst. Peripat. tom. 1. q. de Origine formarum cap. 9. & seq. veluti in Arist. fundatissimam; Ex hoc tamen principio non intulit, vt Ferchius, formas fieri ex nihilo ab agente naturali, sed potius esse æternas, ingenerabiles, & incorruptibiles, cũ assignari nequeat, ex quo subiectiuè cõstitui possint, quod illatum, ac etiam fortè magis consequẽter poterat ipse Ferchius inferre, si vera est doctrina, quam tradit de omnibus formis, substantialibus vniuersim vestig. 6. lib. 1. cap. 2. esse scilicèt ingenerabiles, & incorruptibiles, sed nos infrà reijciemus q. 2. art. 2. & q. 6. nu. 142. & seq. eius fundamenta diruendo ex Arist. desumpta.

15 Sed cuiuscunq. sit hæc doctrina, sanè falsissima est, & adhuc falsius illatum indè à Ferchio deductum (nam illatum à Contareno impugnabimus infrà q. 6.) est enim cõtra comm. Philosophorum asserentium formas materiales non fieri ex nihilo, quia fiunt ex preiacente subiecto, ac etiam Theologorũ, qui dum definiunt creationẽ esse factionem entis ex nihilo, vnanimiter aiunt ly *ex* excludere habitudinem nedũ partis, sed etiam subiecti preiacentis, vndè consequenter negant formas materiales fieri ex nihilo, quia fiunt ex præsuppo sito subiecto, & ideò falsum est ly *ex* dicere tantùm habitudinem partis, vel termini, nam dicit etiam habitudinem subiecti. Dicet se loqui in Sent. Arist. nõ Theologorum, & apud Arist. ly *ex* dicere tantùm habitudinẽ partis, vel termini, non subiecti, nec apud Arist. dici formam fieri ex subiecto præsupposito, sed in subiecto; ac etiam quòd licèt præsuppositio subiecti tollat rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo, quia si subiectum præsupponi (inquit ipse cap. 14. n 43.) est causa tollens factionem ex nihilo, ergo subiectũ non præsupponi est causa factionis de nihilo, quare si anima præexisteret ante corpus, homo de nouo factus ex parte præexistente esset factus de nihilo. Agè loquamur in Sent. Arist. certè facilius nos inueniemus apud eum formas fieri ex materia, quàm fieri ex nihilo prorsus, vt ipse ait, non enim affert ipse locum, vbi Arist. exprimat formas ex nihilo fieri, affert tamen locũ, vbi docet fieri ex materia, & consequenter ly *ex* dicere etiam habitudinẽ partis, nam cap 10. nu. 29. inquit, Arist. 1. Phys. à tex 58. ad 64. ipsum fieri tribuere composito, materiæ, priuationi ac etiam formæ, cum inquit musicum fieri ex immusico idest formam musicæ ex subiecto forma illa priuato, ergo in Sent. Arist etiã ex ipso Ferchio ly *ex* dicit habitudinem subiecti, & forma dicitur fieri ex subiecto præsupposito, & quamuis Arist. frequenter explicuerit causalitatem materiæ in formam per habitudinem *in quo*, ità tamen explicuit, vt sit idem, quod habitudo *ex quo*, & significet veram dependentiam formæ à materia in suo esse fieri, & conseruari, vt diximus disp. 2. Phys. q. 7. art. 2. & disp. 5. q. 4. art. 1. nam etiam anima rationalis dicitur esse in corpore, & fieri in corpore, & tamẽ adhuc creatur, quia simplex habitudo *in quo* non exprimit dependentiam formæ à materia in esse, fieri, & conseruari, sed solam informationem, & receptionem in ea. Denique satius erit iuxta phrasim Arist. 7o. Met. 26. & 27. dicere formam in fieri, seu in alio fieri, quã ex nihilo fieri, cum nullibi Aristot. hac

for-

formula loquendi vtatur.

16 Quod autem ait subiectum præsuppositum tollere rationem creationis, non factionis ex nihilo, præterquàquod contra communem distinguit factioné ex nihilo à creatione, quæ tamen solet per illam definiri, ac proinde debet cũ ipsa conuerti, adhuc est voluntariè dictum, quia eadem facilitate negari posset tollere rationem creationis, nec ratio, quam adducit ad id probandum, suffragatur, nã præterquàquod posset afferri ad idé probandũ de creatione, non concludit, quia modus ille arguendi valet tantùm in causis præcisis, modò licèt subiectum præsupponi sit causa tollens factionem ex nihilo, non tamen est causa præcisa; quia ergo formæ materiales dependenter à subiecto fiunt, ideò non dicuntur creari, vel de nihilo fieri, sed generari, vel potius educi de potentia illius. Ex dictis deducitur fundamétum Ferchij esse prorsus labile, & penitus coincidere cum fundaméto opinionis admittentis incohationes formarum in materia, dicebat enim præcedere formam in materia secundum aliquid sui, nè fieret ex nihilo, quia putabat opus esse, nè res fieret ex nihilo, fieri debere ex aliquo, vt ex parte, quod est ipsissimum Ferchij fundamentũ; At illa opinio ab omnibus passim refellitur, sed præsertim à Scoto 2.d.18.q.vn. vbi etiã imbecillitatem fundamenti eius demóstrat, quia ex nihilo fieri nõ tantum negat præexistétiam partis intrinsecæ cóponentis id, quod fit, sed etiam subiecti per se concurrentis ad productionem formæ, quæ fit, vndè cum formæ omnes materiales supponant subiectum, à quo dependenter fiunt, non dicuntur ex nihilo fieri, sed de potentia materiæ educi, & generari, de quo videatur disp. 2. Phys.q.7.ar.1. Maneat igitur inconcussa veritas illius principij ex nihilo nihil fieri, & in nihil aliquid non resolui per causas naturales, ita enim probatũ manet principale assertum.

Neq; ab hac veritate adeò explorata nos deterrere debet auctoritas à Ferchio allata ex libro de Xenophane, & obseruatio ab eodem adeò accuratè facta, quòd vbicunque Arist. axioma illud profert, semper vt ex Antiquorum positione pronunciat; nam & Antonius Roccus id quoq; obseruauerat 1.Phys. q 9. in prima ratione in oppositum, neq. idcircò eam damnauit, vt falsam, & à Lyceo ablegauit, vt ab Arist. mente absolutè alienã, sed inquit ideò semper vt ex positione Antiquorũ referri, quia antiquissima erat, & nè cogeretur eam probare, cum recepta foret ex communi sapientum consensu, non verò vt innueret se illi nullatenus assentiri, cum eã frequenter afferat etiám ad asserta sua probanda; in libro verò de Xenophane eam dicit non esse vniuersaliter veram, vt proferebatur ab Antiquis, quia ex nihilo fit aliquid, tanquam ex termino à quo, & re vera priuatio est vnum ex tribus principijs rerum naturalium, vt latè ostendit 1. Phys. contra Antiquos, & ideò benè eos carpit loc.cit. quòd nõ rectè eam propositionem receperint, vt vniuersaliter veram, quia in aliquo sensu est falsa.

17 In contrarium sunt obiectiunculæ quædam; Prima, si quid generaretur substantialiter, fieri deberet ex non ente simpliciter, sed ex nihilo nihil fit, ergo nulla de nouo datur generatio, min. patet, ma.prob. sicut se habet generatio secundum quid ad non ens secundum quid, ità se debet habere generatio simpliciter ad non ens simpliciter, sed generatio secundum quid fit ex non ente secundum quid, ergo &c. Secunda totum non generatur, nisi per productionem partium, sed materia, quæ est pars compositi naturalis, est ingenerabilis 1. Phys.82. ergo. Tertia totum vel generatur secundum essentiam, vel secundũ existentiam, non primum, quia essentiæ rerum, cum sint æternæ, non generantur, vel corrumpuntur, si secundum, cum existentia sit accidens essentiæ, nõ esset generatio productio substantialis, sed tantum accidentalis. Quarta si datur generatio substãtialis, itaut aliquid

rema-

remaneat in genito, quod erat in corrupto, sequitur, res specie diuersa substantialiter non differre, quia in materia conueniunt, & eandem materiæ entitatem transire de vna in aliam speciem. Quinta corruptio repugnat bono vniuersi, cũ sit priuatio boni, & entis, ergo in ipso statuenda non est, nec consequenter generatio, quæ illi correspondet.

Resp. ad 1. neg. mai. si non ens simpliciter in maiori neget totam entitatẽ, itaut quod generatur, fieri debeat ex nulla præiacente materia, conceditur autem, si intelligatur id, quod generatur fieri debere ex eo, quod non est totum illud compositum, quod fit, & in hoc sensu neganda est min. quo etiam sensu tantùm tenet paritas assumpta de generatione secundùm quid, sicut enim in hac ens secundum quid, vt homo albus, fit ex non ente secundũ quid, idest ex subiecto, cui deest accidentalis perfectio per ipsam alterationem acquirẽda, ita in illa ens simpliciter, vt homo, fit ex non ente simpliciter, idest ex subiecto, cui deest substantialis perfectio per ipsam generationem acquirenda. Ad 2. ma. non est vniuersaliter admittenda, quia etiam si nulla pars produceretur de nouo, posset totum generari, vt in resurrectione manifestum est, & ratio est, quia totum non est hæc, & illa pars, sed substantia completa, quæ resultat ex vnione illarum partium, & ante vnionem non erat, licèt existerent partes, vt dictum est disp. 5. Phys. q. 13. ar. 1. Ad 3. vtroque modo generatur totum, itavt terminus generationis sit essentia realis, sed vt singularis, & existens, vndè essentia totius est terminus factus, existentia verò modus, sub quo fit, vel ratione cuius fit extra causas; vnde etiã falsum est essentias rerum esse æternas, quasi ab æterno fuerint, vt Doctor ostẽdit contra Henric. 1. d. 36. dicuntur solùm æternæ secundum connexionem prædicatorum essentialium, & quia non immediatè, & proximè subduntur generationi, & corruptioni, sed tantum remotè, vt ipse docet 3. d. 22. q. vn. in solut. ad 1. alterius opinionis; ac etiam falsũ est existentiam esse merum accidens, vt dicemus in Met. Ad 4. sicut non inconuenit res specie diuersas habere idẽ genus Logicum, ita etiam non inconuenit habere idem Physicum, & adhuc substantialiter differre per formas specificas, nec etiam inconuenit, cum sit cõmune formarum subiectum, migrare ab vna in aliam successiuè, sic enim non mutat suam speciem intrinsecam, & essentialem, sed tantum extrinsecam, & aduentitiam, quemadmodum homo, cũ de albo fit niger. Ad 5. constabit infra art. 3. qua de causa corruptio admitti debeat in vniuerso.

ARTICVLVS II.

Natura generationis substantialis declaratur.

18 Vt innuimus ab initio quęst. erat difficultas de Generatione, an eius essentia consisteret in mutatione, vt sæpius Arist. insinuasse videtur eam definiendo, an potius in actione, generatio enim vt à creatione distinguitur, idem sonare videtur, quod productio rei de aliquo subiecto, vt constat ex pręced. art. quam quidem controuersiam censemus esse de nomine, quia secundum communem vsũ loquentium, & Philosophorum vtroque modo accipi solet, pro actione nimirum generatiua, vt à creatiua distinguitur, & pro peculiari quadam specie motus, seu mutationis in communi, vt constat 1. Phys. 6. & 5. Met. 7. vbi generatio inter mutationis species recensetur, hinc Scotus 1. d. 2. q. 7. k. & d. 5. q. 2. E. & alibi sepè distinguit de generatione in ratione productionis, & in ratione mutationis, & aduertit non esse confundendum vnam rationem cum alia, quia sunt valdè diuersæ, ac etiam abinuicem separabiles, ita quod inueniri potest generatio in ratione productionis, quin adsit ratio mutationis.

19 Ideirco minus rectè inquit Auersa

sa q.37.sec.3. generationem in ratione productionis non distinguit à generatione in ratione mutationis, sed eundem actū esse in prædicamento actionis collocatum, & per connotata solùm differre, quia generatio mutatio connotat terminum à quo, generatio productio minimè. Non placet, etenim generatio, vt productio formaliter est in diuinis, non verò, vt mutatio; in ratione productionis est in genere relationis, cum sit respectus intrinsecus adueniens in ratione mutationis in nullo est prædicamento directè, cum sit respectus secūdum quid realis; item in ratione productionis habet pro terminis causam efficientem, & productum, in ratione verò mutationis subiectum, formam, & priuationem, vt constat ex disp.1. Phys.

Dices cum Ioan. S. Thom. cit. quòd licèt in ratione productionis, vt sic, accidat ei, quòd sit mutatio, quia sine mutatione in diuinis reperitur, tamen in ratione productionis à subiecto dependentis, qualis est quæcunq. generatio creata, est essentialiter, & intrinsecè mutatio. Contra, quia in mundi initio in rerum productione non præcessit materia cum carentia formæ, & modò susceptiuum animæ rationalis scilicèt corpus in eodem instanti, quo formatur, animatur, & idē euenit cum ex speciebus Eucharistiæ corruptis aliquid producitur, tunc enim in eodem instanti subrogatur materia, & tamen, in his casibus interueniunt veræ generationes, & eductiones formarum de potentia, materiæ, sine vlla mutatione vera subiecti, quia non præcessit cum carentia formæ, quam doctrinam sæpe in Phys. dedimus disp.2. q.7. art.2. & 3. disp.4. q.3. & 4. disp.15. q.2. & alibi ergo ratio mutationis prorsus accidit generationi, etiam vt est productio rei dependenter à subiecto, licèt regulariter cum ea reperiatur coniuncta. Quod autem respondet hic Auctor in his casibus sufficere ad mutationē, quod priuatio præcedat formam prioritate naturæ, abundè ibi explosum est ex Doctore multis in locis, quia Physicè mutari est rem aliter se habere nunc, quàm prius, at instans, seu prioritas naturæ non designat id, quod est prius in existendo, quia non mensurat existentiam rei, vt perperam putauit Ferchius vestig.1.cap.7. sed solum notat præcisionem, secundum quā aliquid suapte natura aptum est alicui conuenire, vel non conuenire, non autem quod de facto conueniat, vel non conueniat, vt diximus disp.9. Log.q.2. art.1. ergo præcedere priuationē in materia in instanti naturæ aliud non est, quàm quòd priuatio suapte natura materiæ conueniret, nisi ab agente extrinseco excluderetur per introductionem formæ, non autem quod de facto conueniat, quia in illo instanti tēporis supponitur habere formam,

20 At respondet, vt detur mutatio, non semper necessariam esse præexistētiam priuationis in materia, sed exclusionem priuationis in re per actionem extrinseci agentis, non quæ inerat formaliter, sed quæ debebat inesse, excluditur autem priuatio in hoc sensu, etiā si non præcesserit duratione, per hoc solum, quod potentialitas materiæ reducitur ad actū ab extrinseco agente educēdo formam ex ea, hæc autem reductio, & actuatio non videtur fieri posse sine aliquo motu, & mutatione, immo videtur ipsamet mutatio, quia motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia; item in allatis casibus licèt materia non præcedat formam cum priuatione per aliquod temporis instans, tamen in illo eodem instanti per actionē extrinseci agentis tendit in terminū ad quem, ergo necessario respicit etiam terminum a quo, & cum forma fit, necessario fit ex suo contrario positiuo, vel priuatiuo, aut saltèm negatiuo, sed omnis transitus, seu tendentia de termino à quo ad terminum ad quē in subiecto est essentialiter mutatio, cum deseratur vnum, & acquiratur aliud.

Hæc solutio falsis innititur fundamētis, primò enim falsum est ad rationem

muta-

mutationis sufficere, quòd ab agente excludatur à materia priuatio, non quæ infuerit, sed quæ debebat inesse, mutari enim est rem aliter se habere nunc, quã priùs. 6. Phys. 32. vbi per hanc vltimam particulam designatur ordo ad non esse formæ immediatè præcedens in subiecto, ergo vt mutatio sit vera, debet per actionem agẽtis excludi à materia priuatio, quæ verè illi infuit, non quæ debebat, vel poterat inesse; Accedit, quòd subiectum per mutationem dicitur relinquere priuationem, & acquirere formam, at quomodo relinquere potest id, quod nunquam habuit, sed solùm habere potuit? Falsũ est insuper, quòd actuatio potentialitatis materiæ per formam nequeat esse sine motu, vel sit ipsa mutatio, quia hæc actuatio non semper fit cum transitu potentiæ ad actum, fieri enim potest etiam sine tali transitu ex hypotesi, quod subiectum non præcedat duratione formã, sic enim non transit de vno opposito in aliud, cum nunquam fuerit sub illo, & cum inquit motum esse actum entis in potentia, quatenus in potentia, hoc est pro nobis, quia vt diximus disp. 15. Phys. q. 4. ly *quatenus in potentia* denotat potentiam subiecti cum ordine prioritatis ad actum, seu non esse formæ immediatè præcedens in subiecto, qui ordo cum deficiat in allatis casibus, nequit dici subiectum mutari, etiamsi formam recipiat, & per eam actuetur. Falsum est insuper in illis casibus verè subiectum transire de nõesse formæ ad esse formæ, vt ad mutationem exigitur, & de termino à quo ad terminum ad quem, quia terminus à quo transitus per mutationem importati est negatio in genere, seu in subiecto, nõ autem extra genus, seu extra subiectum, quia per talem transitum subiectum dicitur deserere vnum terminum, & alium acquirere, at quomodo deserit terminum, quem nunquam habuit? Accedit, quod si ad Physicã mutationem (qualis est ea, de qua hic est sermo) sufficit pro termino à quo negatio extra genus, tunc creatio poterit dici Physica mutatio, quia in creatione non esse rei præcedit esse rei, & creatura in hoc sensu transit de non esse ad esse. Demum si per mutationem materiæ in illis casibus aliud non intelligit, quã solam actuationem potentialitatis materiæ, vt inculcare videtur hic Auctor, cùm hoc quoq; modo creatio compositi dici possit mutatio, vt Scot. docet 2. d. 1. q. 5. in fine, vltrò concedimus generationem in creatis semper cum mutatione contingere.

21 Ruuius cit. concedit in illis casibus mutationem non interuenire, sed negat tunc compositum fieri per generationem, & ait fieri per puram, & solã eductionem, quæ est actio essentialiter distincta à generatione, nã eductio est actio ex præsupposito subiecto, at generatio vlterius est à priuatione ad formam. Contra, immo quia eductio est actio essentialiter distincta à generatione, debentur eis termini essentialiter diuersi, à quibus specificentur, & cũ proprius terminus actionis eductiuæ sit forma, malè ponitur à Ruuio in illis casibus compositum, quia compositum nõ dicitur educi, sed generari. Item agens educendo formam respicit materiam, vt subiectum rei productæ, & causam extrinsecam eius, producendo compositũ respicit materiam, vt partem rei productæ, & causam intrinsecã eius, hoc autem modo producere est verè generare, non educere, ergo etiam in illis casibus compositũ acciperet esse per generationem, non autem per eductionẽ, nisi præsuppositiuè, quatenus productioni compositi supponitur productio formæ in materia, ex quibus resultat. Tandem defectus priuationis non tollit rationem generationis, quatenus productio est, sed solùm, quatenus mutatio, quia vt diximus disp. 1. & 4 Phys. nõ est principiũ eius per se sub ratione productionis, sed mutationis.

Hoc igitur supposito, & constituto, quòd ista duplex acceptio generationis in ratione productionis, & mutationis non solum sunt essentialiter distinctæ, sed

sed etiam separabiles, ac etiam quòd vtraque acceptio sit propria, non enim minus propriè dicitur generatio mutatio substantialis, quàm alicuius substantiæ ex præsupposito subiecto productio, tum quia de Generatione in vtroque sensu sæpius Arist. sermonem instituit, nam sub ratione productionis loquitur 1.Phys.64. 2.Phys.14. cum eã appellat viam in naturam, idest per quã acquiritur, & producitur forma, quę est natura, & 1.de Gen.11. & alibi frequẽter; sub ratione verò mutationis 5.Physic.7.8.Phys.62.1.de Gen.23.& 25.& alibi, restat vt naturã generationis singillatim in vna, & altera acceptione declaremus, sic enim commune vitium Auctorum in hac re deuitabimus, qui aut confundunt vnam acceptionem cũ alia, aut si illas distinguunt, non postea explicant generationem, nisi sub altera tantũ vel scilicet productionis, vel mutationis, quia nimirum vnam tantum putant essentialem, alteram accidentalem.

22 Itaq. loquẽdo de Generatione sub ratione productionis, dicimus itá definiri debere, quòd *sit actio productiua termini, seu compositi substantialis dependenter à subiecto.* Explicatur, & declaratur quoad singulas particulas dicitur in primis *actio productiua*, quæ particula locum generis obtinet generatio enim substantialis in hac cõmuni ratione actionis productiuæ non solum conuenit cum generatione accidentali, sed etiam cum creatione ipsa, nam omnes sub hac ratione important respectum intrinsecus aduenientem causæ efficiẽtis ad effectum productum, & quia genus, sicut conuenire facit singula, quæ sub ipso continentur, itá quoq. eadem differre facit ab alijs, quæ sub diuerso genere continentur, idcircò hæc eadem particula, quæ locum generis tenet, discernit generationem ipsam sub ratione productionis à generatione sub alia acceptione, nimirum mutationis, ac etiã à conuersione, quia mutatio respicit terminum à quo, & ad quem, & propriè importat transitum subiecti communis ab vno in alium præscindendo omninò à causa efficiente, & ab effectu producto, quapropter subiectum forma, & priuatio dicuntur eius principia essentialia ex 1.Phys. discernit etiam à conuersione, quia conuersio intrinsece, & formaliter respicit solùm rẽ desinentẽ, vt terminum à quo, & succedentem ex vi desitionis illius, vt terminum ad quẽ, non autem agens, vndè dicimus aquam conuerti in aerem, lignum in ignem, omninò præscindendo ab agente; secernitur etiam per hoc generatio ab actione vnitiua partium, quæ dici solet vnitio, quia per vnitionem agens nullam substantiam formaliter producit, sed solum vnit partes adinuicem, ex quarũ vnione postea ab eodem agẽte compositum generatur, vndè proprius terminus vnitionis est vnio, quæ importat respectum extrinsecus aduenientem, ex dictis disp.5.Phys.q.9. non compositũ, & ideò, merito vnitio non debet dici actio substantialis productiua, sicut est generatio, sed vnitiua, vt diximus disp.5. Phys.q.4.art.2. & magis explicabitur q.seq.art.1.

23 Deindè additur; quòd est actio productiua *termini, seu compositi substantialis*, vt per hoc distinguatur ab omni accidentali actione, & productione, & consequenter insinuetur contra Thomist.cit. ab initio quæst. esse actionem distinctam à præuia alteratione, dicebant enim ipsi in vltimo alterationis instanti resultare formam substantialem ex eadem ipsa alteratione absque alia noua actione, & agens in eo instãti non tàm agere, quàm potius terminare precedentem actionem, & alterationem; Hoc est omninò falsum, quia nequit esse eadem actio, qua per se fiant accidens, & substantia, cum actiones à terminis specificentur; Si dicas vtiq; formam substantialem non esse terminum ab alteratione, vel per alteratione productum, hic enim est qualitas, ac proindè illam non specificare, sed dici terminum quatenus consequitur, & re-

sultat sine noua efficientia propter cõnexionem naturalem cum illis dispositionibus, sicut resultant passiones posita essentia sine noua actione; Contra, quia si datur actio propria pro forma accidentali, cur non etiam pro substantiali? tum quia actio alteratiua fit medijs accidentibus, at accidentia nequeunt attingere productionẽ substãtiæ ex dictis disp.7.Phys.q 6.art.2. per quod soluitur fundamentum præcipuum opinionis aduersæ, dicunt enim generationem non importare actionem distinctam ab alteratione, quia substantia nõ habet actionem aliquam, nisi medijs accidentibus, vndè quia post alterationem corrumpitur compositum præcedens, & consequenter omnia eius accidentia, non habebit agens per quid deinceps agat, atq. ita necesse est, quòd eadem actio v.g. quæ attingit calorem transeat ad substantiam ignis mediante positione caloris resultantem ex connexione ad illum; sed hoc fundamentum est falsum ex ibi dictis, quia substantia est immediatè actiua, præsertim actione substantiali. Tum quia vt benè vidit Ioan. de S.Thom. hoc fundamentum Thomist. contra eorum opinionem directè militat, nam si post alterationẽ immediatè corrumpitur compositum præcedens, in quo secundũ eos ipsa subiectabatur, ergo nõ potest in illo instanti ex tali alteratione resultare ipsa substantia genita, nisi intercedat noua, ac distincta actio attingens ipsam substantiam, quia repugnat fieri aliquid per resultantiam, & non per nouam actionem hoc ipso quòd non existit illud, ad quod ponitur consequi; Tum tandem quia resultantia non semper excludit veram efficiẽtiam ex dictis in Phys.disp.7.q.2. sed interdũ solùm denotat necessariam connexionẽ vnius actionis cum alia, & sic in proposito dicendum est generationem consequi ad alterationem, & quasi ex ea resultare, non veluti passiones ab essentia, vt aiebant Thomistæ, immo dissimilius exemplum afferre non poterant, nam illæ ab essentia resultant, quia cum ea semper esse, & existere postulant, at forma substantialis, & generatio est incompatibilis cum alteratione, sed resultare dicitur, quia actio alteratiua est dispositio necessitans ad generatiuam nã postquam alterauit agens naturale subiectum per præuias dispositiones vsq. ad certum terminum, necessariò generat introducendo formam substantialẽ, hoc autem non impedit, immo potiùs denotat alterationem, & generationem esse actiones distinctas, vnam tamen ordinatam ad aliam, vndè quia generatio substantialis est finis præuiæ alterationis, poterit in hoc sensu dici terminus scilicèt non intrinsecus, quasi per ipsam productus, vt notauit Doctor 4. d.12.q.3.vers. *& si arguas*.

24 Adhuc tamen exprimitur in ea difinitione, quòd terminus generationis substantialis est compositum substãtiale, vt distinguatur ab eductione, quæ vtiq. est productio substantialis, at non attingit compositum, sed solam formã substantialem, quæ propriè dicitur educi de potentia materiæ, generatio verò est solius compositi, vt docuit Arist. frequenter 1 Phys.64. & 7. Met.26.27. & 28. & alibi; dicitur etiam generatio actio productiua compositi, & non formæ, quia vt docet Scot.3.d.2.q.2. § *quãtum ad primum* totũ est primus terminus ad quem generationis, non altera pars, imò si vtraq. pars præexistat, & de nouo vnirentur, nil minus esset generatio, vel productio ipsius compsiti, sicut in resurrectione dato quod tàm anima, quàm corpus præexisteret secũdum suas entitates, adhuc fieret resuscitatio ad esse totius compositi, non autem ad esse corporis, vel animæ, nec ad ambo ista; ità Doctor ibi, & ideò in 4.d.13.quæst.1.§. *ex dictis* distinguit actionem, qua fit compositum, ab ea, qua fit forma, hanc vocans eductionẽ, illam verò productionem, Hinc hallucinantur Suar.disp.15. Met.sec.2.n.14. Conimb.1. de Gen.cap.4.q.15. dum has actiones non distinguunt, & aiunt eadem omninò actione, qua fit compositum,

tum, fieri quoq; formam, qua ratione ab Arist. loc. cit. dicitur potius confieri, quàm fieri; Nam etiam forma propria actione producitur, immo prioritate executionis, & naturæ priùs ipsa producitur, quàm compositum, vt diximus disp. 2. q. 7. art. 2. vbi etiã explicuimus, quo sensu intelligendus sit Arist.

25 Immo vniuersaliter errant Moderni fere omnes autumantes eandem prorsus esse actionem realem, eductionem formæ de potentia materiæ, vnitionem eiusdem formæ cum materia, & productionem compositi, quem dicendi modum inter alios amplectitur Ruuius 1. de gen. tract. 1. q. 3. quod productio formæ sit ipsamet vnitio eius cũ materia, probat quia sicut eius esse est inesse, quatenus suaptenatura extrà materiam conseruari nequit (excepta anima rationali) sic eius fieri est infieri, & ideò non est geminanda actio, vna, per quam fiat, altera, per quam fiat in materia; quod etiam per eandem actionẽ, qua educitur forma ex materia, & ei vnitur, fiat compositum, probat, quia id tantum fit propria, & distincta actione, quod habet esse per se, sed ex illis tribus, forma, vnio, compositũ, hoc tãtum habet esse per se, ergo hoc tantùm propriam actionem terminat, & per eãdem fiunt concomitanter cętera. Verũ in Phys. loc. supra cit. præsertim verò disp. 2. q. 7. art. 3. sæpius hanc communẽ opinionem refellimus cum Scoto 2. d. 1. q. 5. in sol. ad 5. & 4. d. 13. q. 1. §. *ad huius autem*, vbi disertè has actiones abinuicem, omninò ex natura rei distinguit, quia sunt ad alios, & alios terminos ex natura rei diuersos, quamuis enim id multi negent de composito, quod scilicèt ex natura rei nõ distinguatur à partibus vnitis, efficaciter tamen hoc ostẽdimus disp 5. Phys. q. 13. art. 1. actiones verò per terminos specificantur, & distinguuntur; quòd autem actiones istæ sint inuicem connexæ, & vna subordinata ad aliam, vt eductiua, & vnitiua ad productiuã compositi, non efficit, quòd totaliter, & entitatiuè sint vna actio, quia simpliciter, & absolutè separari possunt abinuicem, potest enim produci forma saltim ab agente supernaturali sine vnione ad materiam, potest etiam produci vnio nõ producta de nouo forma, putà si præexistat, vt contingit de anima rationali, quo casu producitur compositum absque productione formæ; neqnit autem separari productio compositi à productione vnionis ob essentialem dependentiã compositi à partibus vnitis; ad summum ergo inferri potest illas actiones esse vnam, & eandem vnitate connexionis, & ordinis, non formaliter, ac entitatiuè.

26 Ad primum fundamentum Ruuij, quo probabat vnitionem formæ cũ materia esse eius productionem, patet ex dictis disp 3. Phys. q. 4. art. 2. concl. 2. vbi non solùm de forma substantiali, sed etiam de accidentali demonstrauimus diuersam esse eius productionem, ac vnionem cum subiecto, & manere posse inuariatam entitatem formæ variata immo destructa vnione, vt constat in Eucharistia, vbi accidentia conseruantur, & inhærentia destruitur; amplius id ostendimus disp. 2. cit. q. 7. art. 3. vbi rationes maioris momenti ex Suarez dissoluimus. Ad aliud verò fundamentũ, quo probat solum compositum propriã terminare actionem, & per se fieri, satisfactum est loc. proximè cit. art. 2. videas ibi, quia eadem repetere non vacat.

Demum additur, quòd generatio est actio productiua termini, seu compositi substantialis *dependenter à subiecto*, vt generatio distinguatur à creatione, creatio enim est actio independẽs à subiecto, per quam res totaliter extrahitur ex nihilo, & ideò dicitur propria Dei, generatio verò fit dependenter à subiecto, ex cuius potẽtia educitur forma, ex qua vnita cum materia producitur compositũ, ita quod hæ duæ actiones differunt præsertim ex parte subiecti, quia vna exercetur dependenter, alia independenter à subiecto, vndè cõsequenter differunt etiam ex parte termini à quo, quia vt notat Doct. 4. d. 11. q. 4.

q.4. & quol;10.terminus à quo generationis est negatio in genere,& in subiecto,terminus à quo creationis est negatio extra genus , quia quod creatur , fit ex nihilo prorsus.

27 Sed hic oritur dubium , an generatio sit adeò appropriata productio cõpositi substantialis , vt nequeat creatione produci; affirmat Vasquez 1. parte disp.164.cap.4.num.17.quia creatio est ex nihilo , vt ly nihil excludit habitudinem partis, & subiecti, at compositum fit ex partibus,quę necessariò illud pręcedunt prioritate naturæ , & talis prioritas in vniuersum sufficit in causa ad suum effectum , ergo nunquam esse potest ex nihilo , sicut ad creatienẽ requiritur; quod enim nihil præcedat tempore,nequaquam opus est alioquinihil ab æterno creari potuisset. Negat Ioan.de S.Thom.cit.art.5.quia in creatione fieri ex nihilo tenet se ex parte termini à quo , in composito autem constare ex partibus,& esse ex illis tanquam ex cõstituentibus tenet se solum ex parte termini ad quem , cum pertineat ad constitutiuum talis termini, ergo hoc ,quod est esse ex aliquo tanquam ex parte cõstituente, non opponitur huic, quod est esse ex nihilo simpliciter , tanquam ex termino à quo , ergo neque opponitur ipsi creationi , quia creatio saluatur in hoc præcisè , quòd sit ex nihilo,tanquã ex termino à quo,& consequenter quòd non præsupponat aliquid , tanquam subiectum transmutatum; itaq; concludit,quòd fieri ex aliquo,vt ex parte cõstituente non tollit creationem, nec cõstituit generationem , sed fieri ex aliquo tanquam ex principio præsupposito , per cuius transmutationem res ipsa fiat ; Hinc respondet ad fundam. Vasq. compositũ non fieri ex aliquo, vt principio transmutationis, sed ex aliquo,vt intrinsecè constituente, quod non tollit creationem,neque compositum fieri ex nihilo , vt ex termino à quo , cum pars constituens se teneat ex parte termini ad quem.

28 Hoc dubium resoluendum est iuxta dicta disp.2.Phys.q.7.ar.2.in fine, quòd propriè loquendo de Creatione compositum nequit creatione produci quia quantumcunque eius partes simul in eodem instanti cum ipso producantur,semper tamen censentur priores natura ipso toto, atque ideò veram causalitatem exercent respectu illius , quod sufficit ad tollendam creationem propriè dictam, vt notat Doctor 2.dist.18. q.vn.§.*contra primum motiuum*, & in 4.dist.1.q.1. ad 4. princ. vbi ait, quòd creatio propriè dicta est productio de nihilo,idest non de aliquo,quod sit pars primi producti, & receptiuũ formæ inductæ,quæ est cõmunis doctrina Theologorum; vnde prorsus falsum est , quod aiebat Ioan. de S. Tho. fieri ex aliquo , tanquam ex parte non tollere rationẽ creationis,sed fieri ex aliquo,vt ex principio præsupposito , quod transmutari debeat ; tum quia si anima præexisteret ante corpus,& corpus crearetur obstaret, nè homo diceretur creatus, estò non esset factus ex anima , vt ex principio transmutabili ; tum quia actio creatiua , & generatiua non differunt essentialiter per mutationem subiecti , quia potest interuenire dependentia actionis à subiecto sine illius mutatione, vt ostẽsum est, & ita euenit , cum forma producitur in eodem instanti simul cũ materia , Quòd si dicat iuxta ea , quæ docuit art. 1. à nobis relata initio art. cuiã in eo casu materiam mutari hoc ipso , quòd actuatur per formam eius potentialitas , tunc ad hominem arguere possumus compositum nunquã posse creatione produci, quia quantumcunq; eius partes simul cum ipso producantur in eodem instanti,semper potentialitas subiecti actuatur , seu ad actum reducitur per formam, vndè hic patũ consequenter videtur discurrere ad ibi dicta; Dici tamen potest compositum posse creari ad creationẽ partium, & præsertim materiæ primæ, quæ tunc primò fieret,data hypotesi, vt loc.cit.d.ximus cũ Scoto 2.d.1.q.5.in fine,vbi in hoc sensu admittit composita posse Creari , propriè

P 2 autem

autem res dumtaxat simplices, hoc est compositas ex partibus essentialibus, & Physicis creari possunt, & ita etiam sentit Rubion. 2. dist. 12. q. 3.

29 Dicimus deinde, quòd loquendo de generatione substantiali in ratione mutationis, plures solēt afferri ex Aris. definitiones ad eius naturam explicandam, prima ex 2. Phys. 14. *generatio est via in naturam*, secunda ex 5. Phys. 7. *est mutatio ex non subiecto in subiectū*, tertia ex 8. Phys. 62. *est mutatio ex non ente ad ens*, quarta ex 1. de Gen. 23. *est mutatio totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto eodem*, quinta ex eodem lib. 25. *est mutatio à substantia in potentia ad substantiam in actu.*

Sed vt benè notauit Auersa quęst. 27. sec. 3. in omnibus his locis non intendebat Arist. generationem substantialem exactè definire, sed solùm prout occasio postulabat, has propositiones tanquam veras de ipsa generatione pronũciauit, quo etiam sensu 3. Phys. 6. dicit, quòd generatio est actus generabilis in quantũ generabile, & 4. Meteor. 2. quòd est permutatio facta à primis qualitatibus, & alibi alia prædicara de generatione enunciauit, sicut ergo non omnes hæ propositiones de generatione ab Arist. prolatæ non recipiuntur pro exactis, ac legitimis definitionibus, ita neque illæ saltim omnes sunt recipiendæ, ferè enim singulæ deficiunt, quia quidditatem generationis substantialis non exprimunt, vt exprimere debet exacta definitio; prima namq; nō exprimit illam sub ratione mutationis, quia nec subiectum eius, nec terminum à quo insinuat, sed potiùs eā significat sub ratione productionis, vt suprà diximus, secunda conuenit etiam generationi, seù mutationi substantiali, vt à motu distinguitur, quia & ipsa est à non subiecto in subiectum idest ex termino negatiuo in positiuum, dicimus enim ex non albo fieri album; eadem communitas reperitur in tertia; Quarta solet quidem à Peripatheticis recipi pro absoluta generationis substātialis definitione; sed neq. ipsa, vt talis recipienda est, neq; vt talis fuit ab Arist. allata.

30 Non itaq. accipi debet hæc quarta definitio, vt propria, & exacta, nam vt omittamus modò cæteras, quas ipsi Peripatetici contra ipsam excitant difficultates, in primis non explicat subiectum, quod essentialissimum est generationi sub ratione mutationis, immo potiùs videtur excludere, dum dicitur, *mutatio totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto*, vndè tota hæc definitio, nisi magis explicetur, potest competere transubstantiationi Eucharistiæ, ibi enim mutatur totum in totum scilicèt panis in corpus Chrysti, & licèt accidentia panis remaneant, non tamē, vt subiectum; Item non explicatur terminus à quo, & ad quem; non à quo, quia per se terminus à quo generationis non est totum præcedens, quod corrũpitur, per accidens enim est generationi terminus à quo positiuus, nam si daretur materia spoliata omni forma, in quam posset ignis operari, & propria inducere formam, æquè benè exerceretur actus generationis, quia per se terminus à quo illius est priuatio in materia præcedens; nec etiā explicatur terminus ad quem, quia compositum est terminus ad quem generationis in ratione productionis, non mutationis, nam in hoc sensu sola forma est eius terminus ad quem ex dictis disp. 1. Phys. q. 4. Demum per illam non magis explicatur generatio, quàm corruptio, vt hic notarunt Mercen. & Zab. sed Arist. de vtraq; communiter est locutus, & ratio est, quia intentum Arist. ibi re vera nō fuit definire generationem, sed mutationem ad substantiā ab alteratione distinguere, & ideo indistinctè de generatione, & corruptione locutus est, nec sub definitionis forma, vt passim referri solent, verba illa protulit, sic enim ait. *Quādo autem totum transmutatur non manēte aliquo sensibili, vt subiecto eodē, sed vt ex genitura totus sāguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua, generatio iā hoc tale, huius autē corruptio.*

31 Si

31 Si ergo ex illis quinq. definitionibus allatis vlla debet accipi pro definitione generationis in ratione mutationis, hæc erit vltima definitio, quod scilicet est *mutatio à substantia in potētia ad substantiam in actu* per substantiam in potentia intelligendo materiam, per substantiam in actu formam, hæc itaq. magis explicabit naturam generationis, quam aliæ, quia explicatur genus, cum dicitur mutatio, sermo enim est de generatione in ratione mutationis, explicatur differentia, quæ per extrema circumscribitur talia sunt substantia potētialis, non quidem ad quodcunque sed potentialis ad substantiam, & ad esse simpliciter, item & substantiam actuās ipsam, quæ est forma substantialis, & cum dicitur, est mutatio à substantia in in potentia ad substantiam in actu, iam denotatur ordo ad terminum à quo scilicèt priuationem immediatè præcedētem; & sic sensus definitionis erit, quòd generatio sub ratione mutationis est successio formæ substantialis in subiecto ipsius potentiali post priuationem eiusdem immediate præcedentem.

Cum hæc autem ità se habeant, mirum est, cur Peripatetici ferè omnes quartam definitionem arripuerint pro explicanda generationis natura, tamq; anxij fuerint in ea tuenda, & non quintam, quæ adeo facilis est, ac obuia nam re vera non apte explicat illa definitio generationem, quatenus mutatio, sed potius illi conuenit, quatenus conuersio, mutatio enim, & conuersio in hoc differunt præcipuè, quòd mutatio habet pro termino à quo priuationē, conuersio vero habet terminum à quo positiuū, non enim dici solet priuatio conuerti in formam, non ens conuerti in ens, sed aqua conuerti in aerem, lignum in ignē &c. vndè de ratione formali conuersionis est, vt notat Scot.4.d.11.q.3.§. *quātum ergo*, quòd sit inter terminos positiuos, quorum vnus desinat esse, alter verò illi succedat in esse ex vi desitionis illius; ratio est, quia si terminus à quo non desineret esse, sed in suo esse perseueraret, non diceretur in aliud conuerti, ac etiam si terminus ad quem nō acciperet esse, vel saltim nouum modū essendi ex vi desitionis illius, non benè illud diceretur conuerti in istud, nec istud succedere illi, alioquin vt inquit Doctor cit. & quol. 10.§. *contra ista* posset dici sol succedere vermi corrupto, quia habet esse suum post esse vermis, licèt non ex vi desitionis vermis; hic autem aduertendum est ex Scoto loco cit. ab initio conuersionem aliam esse accidentalem, aliam substantialem, prima est in qua fit transitus de vno in aliud accidens, vt quando frigidum fit calidum, altera est, cum ex vna substātia transitur in aliam, vt cum aqua fit aer, & hæc rursus duplex est, alia formalis, & partialis, & est quando aliquo subiecto de vna forma substantiali fit trānsitus ad aliam; totalis est, quando tota entitas, siuè substantia nullo subiecto communi manente transit in aliā, vt credimus in Eucharistia contingere, conuersio enim, vt sic importat solam habitudinem termini abstrahendo à subiecto, vt ait Scot.cit.q.5.

32 Ex his ergo colligitur, quòd generatio non solùm est mutatio substantialis, sed etiam substantialis conuersio, quia priuatio antecedens, quæ est per se terminus à quo generationis in ratione mutationis, naturali modo semper coniuncta reperitur cum forma positiua, ratione cuius generatio vnius est corruptio alterius, & forma corrumpenda non dicitur absolutè desinere, sed in aliā desinere, & per consequens in eam cōuerti, & hæc illi succedere ex vi desitionis illius, quia verò in ista conuersione manet commune subiectum, quia nō aliter potest agens naturale vnū in aliud conuertere, idcircò generatio est conuersio partialis, non totalis; & ideò explicans Doct.cit.4.d.11.q.1.& quol.10. ab initio item 2.d.p.2.q.1.ab initio allatam definitionem de Generatione, quatenus conuersio est, quod etiam tenet Aresius 1. de Gen.quæst.9.sect.2.& . & q.12. sect.2. inquit, quòd cum dici-

tur mutatio, seu conuersio *totius in totum*, totum ibi non capitur synchategorematicè, vt scilicet idē significat,quod quælibet pars, quia in generatione manet sempar altera pars scilicèt materia, sed cathegorematicè, vt dicit compositum illud per se vnū ex materia, & forma integratum, verè enim in generatione totum hoc modo sumptū mutatur in aliud totum, quia noua forma cum veteri materia nouum constituit totum à priori specie diuersum, sicut in communi modo loquēdi dicere solemus per generationē substantialem totum produci, profectò per hoc innuere nolumus, quod totum producatur, idest singulæ partes, sed solùm, quòd vnum ens per se ex illis constitutum producitur; igitur in eodem sensu, quo dicimus per generationē totum produci, dixit quoque Arist. vnum totum in alind mutari; in alteratione verò (ait Doctor citat. 4. dist. 11. q. 1.) à qua intendit ibi Arist. generationem seiungere non ita transit totum in totum, quia quodlibet totum per se vnum, quod præcessit alterationem, manet in termino alterationis, sed tantum transit totum vnum secundum quid, siue per accidens in totum aliud per accidens, vt lignum calidum in lignum frigidum, quorum neutrum, est totum propriè loquendo (quia scilicèt vtrumque est simpliciter plura) sed tantùm per accidens totum, sic ergo benè seiungit Arist. generationem ab alteratione, quia in hac non mutatur aliqua substantiæ pars, & ideò totum integrum manet, sed mutantur accidentia, quæ totum non constituunt, & hanc Scoti expositionem amplexi sunt Recentiores Peripatet. Mercen. in propria dilucid. huius definitionis, Zab. lib. de Gen. & intet. cap. 4. Contaren. quæst. de Gen. & Corrupt. cap. 2. Aref. 1. de Gen. disput. 2. q. 9. sect. 3. & alij passim.

33 Cùm verò in eadem definitione subiunguur, *nullo sensibili remanente, vt subiecto eodem*, non debet absolutè intelligi, quia quando petit homo remanet cadauer scilicèt corpus pro altera parte compositi, quod est sensibile, sed ita debet intelligi, quòd in mutatione substantiali non manet idem subiectum sensibile in actu specifico, & completo, non enim negat Arist. quòd non maneat aliquod sensibile, vt subiectum, sed negat manere subiectū sensibile sub gradu specifico, & cōpleto, quia hoc tollit rationem generationis, cuius subiectū debet esse in potentia essentiali ad formā aliquam specificam, & ideò appositè ait Aristot. *non manente sensibili, vt subiecto eodem*, & non absolutè *vt subiecto*, vt significaret non debere manere subiectum sensibile idem, idest sub eodem gradu specifico sub vtroque termino mutationis, sicut manet in alteratione, ita exponit Tatar. 1. de Gen. quæst. 1. dub. 1. Ruuius Mercen. & Contaren. loc. cit. & fuit expositio Doctoris vbi suprà, vbi ait quòd hæc definito nihil facit contra positionē de pluralitate formarum, quia quantumcūque ponatur prima forma manere in genito, & corrupto, tamen non manet totum idem, quia totum simpliciter præcedens corruptionem includebat formam vltimam specificam, illud autem non manet in termino generationis, sed tantum pars eius. Adhuc etiam ingeniose ponderat Zab. cit. illa verba *vt subiecto eodem*, vndè non negat Arist. (ait Zab.) in mutatione substantiali posse idē permanere sensile, quia in animalis interitu remanet corpus pro altera parte, sed ait non permanere vt subiectum idem vtriusque formæ scilicèt recedentis, & subsquentis, seù remanentis, sic enim idem subiectum remanere non potest, nisi sola materia prima, quæ sensilis nō est; id experimento constat in animalis interitu, ibi enim manet idem sensile, vt diximus, sed non vt idem subiectum vtriusq. formæ, recedentis scilicèt, & remanentis, nam prius erat quidē corpus pro altera parte subiectum animæ, at ipsa recedente non manet illud corpus, vt subiectum, sed vt totum, & sola materia remanet subiectum formæ mixti. Si verò cum alijs ly *eodem* volumus

mùs referre *sensibili*, non autem *subiecto*, ita quod sensus sit nullum sensibile idem manere, vt subiectum, tunc ly vt sumi debet reduplicatiuè, & sensus erit, quòd estò interdum subiectum in mutatione substantiali sit sensibile, hoc tamen ei accidit, quatenus subiectum talis mutationis, quia nullũ accidens sensibile est ratio recipiendi terminũ talis mutationis, & ita vniuersaliter subiectũ generationis, vt est per se subiectum, non includit aliquod accidens sensibile, quia per se subiectum eius non est, nisi substãtia, & per hoc benè adhuc discernitur generatio ab alteratione (quod erat intentum Arist. ibi) quia subiectum alterations semper est sub aliquo accidente, saltim sub quantitate, per quam est in loco, quæ expositio colligitur ex Scoto 4.d.11.q.3.D.d. & eam subodorasse videtur Achillinus 2.lib. de Elem. art.3. quem estò impugnent Mercen. & Cont. cit. tamen si in sensu à nobis tradito accipiantur, quæ dicit Archil. illas impugnationes euadit.

54 Concludimus ergo solum quartam, & quintam definitionem suscipiẽdas esse, vt idoneas ad explicandam generationis substantialis naturam, quartam quidem sub ratione conuersionis, quintam verò sub ratione mutationis; Nec contra hoc obstat, quod obijcit Aref. cit. sec. 1. Generationé nullatenus formaliter, & in recto dici posse mutationem, quia sequeretur materiam generari, quod nullo modo dici potest, nisi velimus nominibus abuti, nam illud generari dicitur, quod acquirit esse, materia auté in omni generatione semper eadé permanet quoad propriam essentiam. Hoc non obstat, quamuis enim Conimb. q.9. art.2. ad 3. concedát vtiq. generationem denominare non posse materiam, cui inhæret, sub peculari nomine generationis, sed tantùm sub communi nomine mutationis; nos tamen non adeò superstitiosi sumus, cũ enim suprà demonstrauerimus generationem etiã sub peculiari notione generationis accipi solere à Philosophis, & sub ratione productionis, & sub ratione mutationis, non veremur dicere materiam generari sub secunda acceptione, vt diximus disput. 2. Phys. quæst. 8. art. 2. & materiam esse generabilem in hoc sensu concessit Auerroes 1. Phys. com. 6. Iandun. 5. Phys. q. 2. Saxon. 1. de Gen. q. 2. & alij Auerroistæ, immo & Arist. ipse hac loquendi formula vsus est, dum 3. Phys. 6. ait generationem esse actũ generabilis, inquantum generabile, vbi per subiectum generabile intelligit materiam; & dum 5. Phys. 7. & 8. distinguit motum à mutatione per hoc, quod mouetur est, quod generatur non est, vbi profectò loquitur de subiecto motus, & mutationis, non de termino, vt Doctor notat 2.d.12.q.1. ab initio, quia de termino motus non est verum dicere, quod sit, sicut nec generationis, dum est in generari, si ergo ait Arist. materiam quæ est subiectum mutationis, generari, possumus absque metu sic loqui, quia sic loquitur ipse loc. cit. ac rursus 8. Met. 4. & 12. Met. 10. & alibi.

ARTICVLVS III.

Corruptionis natura explanatur.

55 Qvia oppositorum eadem dicitur esse disciplina, eodem ferè modo vestiganda erit in præsenti articulo corruptionis natura, sicut in præcedenti naturam generationis indagauimus, quare cum corruptio generationi opponatur, sicut generatio considerari potest sub ratione mutationis, & sub ratione productionis, seu actionis productiuæ, ita quoque corruptio suo modo considerari poterit & sub ratione mutationis, & sub ratione destructionis, seu actionis destructiuæ.

Et quidem si de ipsa sit sermo in ratione mutationis, estò Zab. ab initio q. cit. dixerit non esse realiter diuersã mutationem à generatione, sed vnã, & eandem, communis tamen opinio, quam docuit Scot. 1. d. 27. q. 3. §. *contra ista* & 2. d. 1. q. 3. ad 3. princ. & d. 2. q. 7. in

 fine,

fine, tenet esse duas, non solum inter se diuersas, sed etiam oppositas, ita P. Faber ther.29. Birag. 1.de Gen.quæst.3. Contat.cit.cap.3.Tolet.1.de Gen.q.3. Conim.q.17.Rnnius 1.de Gen.tract.2. q.3.Complut.disp.3.q.4.Ioan.de S. Th. q.2.art.1.& alij, & probatur ex Arist. 5.Phys.7. vbi duplicem constituit mutationem, vnam de non subiecto in subiectum, idest de non esse formæ ad esse formæ, quam ait esse generationem, alteram de subiecto in non subiectum, idest de esse formæ ad non esse formæ, quam ait esse corruptionem, ergo non sunt vnica mutatio, sed duæ; & hinc deducitur euidens ratio, qua probatur esse diuersas mutationes, quia habent diuersos omninò terminos à quo, & ad quem, nam generatio est transitus de nō esse formæ ad esse formæ, atq. adeo habet terminum à quo priuatiuum, ad quẽ positiuũ, corruptio prorsus è contra se habet, ergo nequeunt eandem importare mutationem, prob.conseq.mutatio est transitus de vno in aliud, ergo vbi interueniũt diuersi termini à quo, & ad quem, interueniunt distincti transitus, & consequenter distinctæ mutationes. Resp.Zab.cit. hoc totum solùm inferre distinctionem rationis, non realem, inter generationem, & corruptionẽ; Contra quia hoc repugnat Arist. cit. vbi inter species mutationis, quas ibi assignat, de non subiecto in subiectũ, de subiecto in non subiectum, & de subiecto in subiectum, maiorem vtiq. distinctionẽ agnoscit, quàm rationis, vt ex contextu liquet; repugnat etiã rationi, quia mutationes, quæ distinctos realiter habent terminos, & absolutè possint abinuicẽ separari, sunt realiter distinctæ, sed generatio, & corruptio sunt huiusmodi, quòd enim habeant distinctos realiter terminos, patet ex modò dictis, quòd etiam possint abinuicem separari, constat in multis accidentalibus mutationibus, & fortè etiam euenit in quibusdam substantialibus, vt infrà dicemus, ergo, &c.

36 Respondent alij nō posse, nec debere corruptionem constitui distinctã realiter mutationẽ à generatione, quia ipsa in se non est vera, & realis mutatio, sed priuatio dumtaxat actionis, & concursus, quo forma præcedens conseruabatur in materia. Contra, si per hoc, quòd aiunt corruptionem non esse veram, & realem mutationem, intelligũt non esse mutationem positiuã, optimè discurrunt, quia re vera per ipsam nihil ponitur, sed tollitur, & destruitur, si verò intelligunt non esse veram, & realem mutationem, idest verè à parte rei inuentã, & quæ verè exerceatur in materia, & non per opus intellectus tantũ, toto aberrant Cœlo, nam à parte rei nō solùm aliter se habet subiectum nunc, quàm prius, cum acquirit formam, quã prius non habebat, vt cum aer illuminatur, sed etiam cum deperdit eam, quã prius habebat, vt cum amittit lucem; tũ quia carentia formæ in facto esse, quæ dicitur priuatio, datur à parte rei, estò non vt quid reale positiuum, verè enim nullo considerante intellectu inuenitur cæcitas in oculo, tenebra in aere ex dictis in Phys.disp.4.q.1.art.1. ergo à parte rei inueniri debet corruptio, quæ aliud non est, quam via ad priuationẽ formæ, seù est ipsa priuatio in fieri; sicut ergo datur priuatio à parte rei, & dicitur realis præfato modo, ita dari debet corruptio, & debet eodem modo dici mutatio vera, & realis; & sicut priuatio dicitur realiter distingui à materia, & forma distinctione reali negatiua per modum remotionis entis ex dictis loc.cit. in Phys. art. 3. eodem quoque genere realis distinctionis corruptio à generatione distingueda erit; si enim ex hoc, quia corruptio nō est mutatio positiua, dici non posset ritè à generatione realiter distingui, eadẽ quoq; ratione non posset ritè dici esse realiter idem cum ea, vt loquuntur contrarij; quia quod est nihil, non potest esse formaliter, aut realiter idem cum eo, quod est verum, & reale ens, aliàs ens, & nō ens essent idem.

37 At obijciunt præsertim Zab. Tũ

quia

quia definitio, quam tradidit Arist. 1. de Gen. 23. *est mutatio totius in totum, &c.* communis est generationi,& corruptioni,vt constat ex littera, & nos supra diximus,cum ergo eandem habeant definitionem, vna,& eadem erunt mutatio. Tum 2. si ignis agens in aquam mutet eam in aerem, erit aquæ interitus, & aeris generatio, & tamē erit vnica mutatio,quia est facta ab vno, & eodem agente, & per vnam, & eandem actionem; ab vno autem quatenus vnū non prouenit, nisi vnum. Tum 3. omnis motus, & mutatio est à termino in terminum,nec fieri potest, vt aliqua sit mutatio, quæ duobus terminis conclusa non sit, neq. per hoc fiat, quin vnus sit transitus ab hoc termino ad illum, qui simul dicatur vnius termini amissio,& alterius aquisitio. Tum 4. hoc manifestum est in motu locali, qui vnus, & idē numero dicitur accessus ad vnum terminum, & recessus ab alio, vt dum lapis de turri ad ima descendit, & sic etiā in alteratione eadē numero calefactio est corruptio frigidi, & generatio calidi, ergo sic etiam in proposito eadem erit mutatio substantialis accessus vnius formæ, & recessus alterius. Tum demum, quia Arist. 1. de Gen. 17. ait generationem vnius esse corruptionem alterius, quod sanè nequit concomitanter, tantùm intelligi, vt communis est expositio, quia sola concomitantia efficere nequit, vt vnum prædicetur de alio præsertim in abstracto, non enim dicimus albedinem esse dulcedinem; quamuis in eodem lacte se comitentur, ergo, &c.

Ad 1. constat ex dictis art. præced. per eam definitionem non singillatim exprimi generationem, vel corruptionem, sed conuersionem, quæ in sua ratione formali duas inuoluit mutationes, vnam negatiuam, qua subiectum amittit formam, quam habebat, alterā positiuam, qua acquirit nouam, vnde definitio illa solùm explicat rationem subalternam vtrique communem, quæ poterit ad singulas contrahi addendo *ad esse*, vel *ad non esse*. Ad 2. neg. assumptum, ad probationem propositio illa estò dissimulari posset, velut non vniuersaliter vera, vt benè notat Doctor 4.d.1.q.1.B b. placet in præsenti eā admittere in effectibus primarijs, & immediatis, & ex primaria intētione agētis procedentibus, non autem in secundarijs, & per accidens,qualis est in proposito aquæ destructio, vt magis declarabitur in fine articuli. Ad 3. Fatemur vltrò etiam nos duos sufficere terminos cuilibet mutationi, sed in proposito sistendo in exemplo ab ipso allato de corruptione aquæ, & generatione aeris,non interueniunt tantum duo termini, sed quatuor scilicèt esse aquæ, nō esse aquæ, non esse aeris, & esse aeris, vnde ex hoc argumento potius infertur mutationum illarum pluralitas, quàm vnitas, vt notat Faber; quòd si per terminos vnius mutationis accipit Zab. esse aquæ, & esse aeris, illud nempè pro termino à quo hoc vero pro termino ad quē, decipitur, quia mutatio inter terminos positiuos non versatur, vt docuit Arist. 5. Phys. 7.

38 Ad quartum dici posset disparem esse rationem de motu, & mutatione, quia motus exigit terminos positiuos, non ita mutatio, hac ratione Auersa q. 26. sect. 10. estò nobiscum teneat in substantijs corruptionē vnius non esse formaliter generationem alterius, negat tamen hoc in accidentibus, eo quia tenet motum à frigore in calorem esse vnum omninò motum, non duas mutationes, & idē repetit q. 37. sect. 7. Verum estò id sufficiat pro solutione argumenti, tamen quantùm ad rem in se spectat, asserendum est, nec etiam in motu propositionem illam verificari formaliter,& ita colligitur ex Scot. loc. cit. & etiam in 4. d. 10. q. 1. §. *quantum ergo* & q. 2. O. vbi habet quòd in quolibet motu, & mutatione termini primi, & & per se sunt forma, & priuatio, licèt concomitantes, & per accidens possint esse duæ formæ, probat id Doctor, quia absolutè loquendo etiam in motu locali

potest

potest dari motus acquisitiuus sine deperditiuo, & è contra, licèt regulariter non ita contingat, ex hypotesi nimirum, quòd corpus idē ponatur à Deo in pluribus locis, & ex vno loco ad aliū moueatur absque deperditione prioris, & rursus istum deserendo redeat ad priorem, ergo quamuis modò motus acquisitiuus, & deperditiuus semper coniuncti reperiantur, asserere tamen, non debemus vnum omninò esse motum, cum possint saltim per diuinam potentiam separari; quid autem velit Arist. 5. Phys. cum ait motum inter extrema positiua versari, diximus disp. 15. Phys. q. 6. art. 3. Ad vlt. prædicatio illa in abstracto non tàm fundatur in concomitantia, & connexione harum mutationum, quàm in vnitate actionis, quam important, quia vt mox dicemus, corruptio non est actio distincta à generatione, sed eadem actio formaliter generatiua est virtualiter corruptiua ratione termini generati, vt incompossibilis cum forma opposita; fatendum tamen est adhuc maiorem, ac vniuersaliorem cōnexionem reperiri inter generationem, & corruptionem, quàm inter dulcedinem, & albedinem, quia multa sunt alba, quæ dulcia non sunt; neque propositionem illam ita in rigore sumi debere in abstracto, vt sit per se, quia prædicatum per se conueniens subiecto potest ei tribui cū reduplicatione, in proposito autem profectò dicere non licet, generatio, vt sic, est corruptio, sed solum per accidens, quatenus regulariter illam habet coniunctam; Notat tamen Aresius 1. de Gen. q. 12. sect. 2. quòd si mutatio sumatur pro conuersione, ita defendi potest opinio Zabar. quia conuersio comprehendit, tanquam partes, generationem, & interitum, cum vnica conuersio includat duas mutationes, vt diximus.

39 Dicimus deinde, quòd loquendo de corruptione in ratione destructionis, vt scilicèt opponitur generationi sub ratione productionis, non est peculiaris actio distincta a generatione, quæ sit per se destructiua rei, quæ corrumpitur; Conclusio hæc est contra Fabrū, & Biragum loc. cit. vbi in Sol. ad 1. Zab. asserunt corruptionem non solum mutationem distinctam à generatione importare, sed etiam actionem distinctā; est tamen Scoti loc. infrà citand. quam tenent Suarez disp. 18. Met. sect. 11. Conimb. 1. de Gen. q. 17. art. 5. Complut. ibidem disp. 3. q. 1. Aresius disp. 2. q. 21. Auersa q. 37. sect. 4. Ioan. de S. Thom. q. 2. art. 1. & alij passim, & probatur tū quia per omnem actionem agēs aliquid facit, idemq; est agere, quòd producere loquendo de actione propriè dicta, ergo secundum hanc formalitatem debet attingere semper quid factum, repugnat ergo talis actio, quæ per se sit corruptio, & petat nil attingere; tum quia actio importat influxum agentis, at influxus terminatur ad aliquid, non ad nihil, imò implicat agens influere nō esse, quia influere est ponere, non tollere; tum quia Deus non annihilat efficiendo, sed subtrahendo concursum, vt docet Doctor 4. d. 11. q. 4. in fine, ergo sic etiam agens naturale corrumpendo id non efficit per peculiarem actionem à generatione distinctam; Si dicas esse actionem veram, & realem, non quidem positiuam, sed negatiuam, eo modo, quo nuper dicebamus esse mutationem veram, & realem à generatione distinctam, non quidem positiuā, sed priuatiuam. Hoc facilè reijcitur, quia iste loquendi modus æquiualet illi, quo aliqui vtūtur appellantes priuationem ens verum, & reale priuatiuum, quam fatuitatē refellimus disp. 4. Phys. q. 1. art. 1. quia ens reale dicit entitatem positiuā in suo conceptu formali, per quem primò distinguitur à non ente, & ab ente rationis, & ideo implicat in adiecto dicere ens reale priuatiuum; idem contingit in proposito, quia actio realis in suo conceptu formali dicit influxum positiuum, & petit terminum realem per ipsā productū, ergo implicat in adiecto admittere actionem realem negatiuam; ex quo patet non valere paritatem de

mutatione assumptâ, quia mutatio realis, vt sic, seu inuenta à parte rei non includit in suo conceptu quid positiuum, ita enim re vera mutatur, & aliter se habet nunc, quàm prius subiectum, cum amittit formam, quam prius habebat, sicut cum acquirit, quam prius non habebat, vnde & in sua communitate diuidi solet in acquisitiuam, ac deperditiuam, non sic actio; concludendum itaq; est, quòd sicut natura in agendo, & operando non intendit per se res destruere, sed efficere, & producere, & inde per accidens solum, ac præter intentũ sequitur alterius rei interitus, ita non per se instituit peculiarem actionem destructioni rerum inseruientem, sed eadem actione, qua rem per se generat, aliam quoque destruit per accidens, & secũdariò, quia cum per aduentum formæ sequentis expellatur forma præcedens, iam eadem realiter actione, qua introducitur vna forma, destruitur alia.

40 Sed adhuc remanet explicandũ, in quo sensu intelligendum sit actionem generatiuam vnius rei attingere ex consequenti, & secundariò destructionem alterius, si enim hoc ità intelligatur; vt communis videtur sensus, quòd destructio rei tribuatur actioni generatiuæ, velut effectus mediatus, & secundarius, profectò redit eadẽ difficultas, ex integro ex hoc. n. quod actiuo nil causet, nisi influẽdo, & ponẽdo in esse, planè deducitur nec immediatè, nec mediatè, nec primariò, nec secũdariò attingere desitionem rei, ratio est, quia attingentia actionis, siuè attingat primario, siuè secundario, semper est actus efficientiæ, omne autem quod efficientia attingit, dando esse attingit, non tollendo, immo vbi non dat esse signum est eius attingentiam non peruenire; Cum ergo dicimus actionem generatiuam vnius rei esse ex consequenti corruptiuã alterius, id non est intelligendum formaliter, quasi vna, & eadem actione attingat agens prius, & principaliter vnum terminum, & continuando deinceps eandem actionem alium terminũ attingat minus principalem, & veluti sub priori contentum, eo modo, quo producens formam dicitur etiam eadem actione secundario producere consequẽtia formam, non itaq; hoc sensu res intelligenda venit, quasi producta forma adhuc eadẽ actio vlterius protendatur ad corrumpendam priorem formam, quia ad destruendum nullus formaliter exigitur influxus; sed ità intelligendum est, vt actio generatiua vnius sit virtualiter solùm corruptiua alterius, mediante nimirum forma per ipsã producta, quæ formaliter incompossibilis est cum veteri forma, sic enim optimè deuitatur proposita difficultas, quia producta forma in materia cessat influxus agentis, & mediãte informatione nouæ formæ expellitur vetus, & resultat in materia priuatio eius, itaquod generans per suam actionem intantum corrumpere dicitur formam veterem, quatenus inducit nouam ei incompossibilem, quod planè est illam destruere non efficentia formali, sed tantum virtuali, ità disertis verbis totam hanc rem explicuit Doctor 4. d. 12. q. 3. X. & d. 16. q. 1. §. *respondeo* vbi inquit quod agens potens effectiuè super esse vnius formæ potest defectiue super non esse alterius ob incompossibilitatẽ illarum formarum, quam propositionem frequẽter repetit alibi; hæc est vera intelligentia positæ conclusionis, quã nemo Recentiorum attigit pręter Ioan. de S. Thom. cit.

41 Aduersus tamen adhuc non desunt difficultates, tum quia generatio vnius formæ, & alterius corruptio possunt realiter separari, vt supradictũ est, & cernitur passim in generatione, vel corruptione accidentium, quæ contrarium non habent, ergo saltim in tali casu corruptio rei contingit per actionem à generatione destinctam. Tum quia etiam cum sunt connexæ, habent terminos valdè diuersos, terminus enim generationis est esse formæ, quæ producitur, terminus corruptionis est non esse formæ, quæ destruitur, ergo corruptio debet importare distinctam actionem à gene-

generatione, quia actiones distinguntur per terminos, & hæ duæ rationes conuincere videntur, quia per eas probabamus in præced. conclusione generationem, & corruptionem distinctam dicere mutationem, tùm ex earum separatione, tum ex diuersitate terminorum vtriusque, si ergo ex hoc capite diuersas important mutationes, diuersas quoq; debent dicere actiones.

Resp. in tali casu corruptionem formæ, vt extinctionem luminis in aere, per nullam actionem positiuã exerceri, sed per solam ablationem, cessationemuè influxus conseruatiui illius formæ, eo modo, quo Deus vniuersum annihilaret sola cessatione influxus, quo ipsum modò conseruat; Ad aliud concedimus diuersos terminos diuersas arguere actiones, quando sunt termini idonei, & actionis capaces, terminus negatiuus, vt est non esse formæ, non est idoneus terminus actionis, cuius proprium munus est efficere, & ponere, non tollere, & destruere, itaq. patet, quomodo illæ rationes benè probent corruptionẽ dicere distinctam mutationem à generatione, quia sola priuatio sufficit ad terminandam veram mutationem, & ad denominandum subiectum verè à parte rei aliter se habere nunc, quàm priùs, non autem ad terminandam verè actionem, & ad denominandum agens verè, & realiter agens, vt constat ex dictis in in probatione conclusionis.

42 Ex dictis liquido constat, quid sit corruptio tàm sub ratione mutationis, quàm destructiuæ actionis (eo modo, quo potest actio appellari) nam sub ratione mutationis *est transitus materiæ ab esse formæ ad non esse formæ in ipsa materia*, seu vt ex Scoto colligitur 4. d.11.q.1. D. est successio non esse formę in materia post esse ipsius immediate præcedens idest mutatio subiecti de esse formæ ad nõ esse formæ, in qua definitione optimè explicatur genus, & differentia, genus enim est transitus, successio, seu mutatio, quia in hoc cõuenit cum generatione; neq; accidendus est Ruuius negans mutationem in hac definitione non esse verum genus, eo quia corruptio nõ est mutatio positiua, sed deperditiua, & priuatiua, & consequenter eum positiuo, & priuatiuo nihil sit commune vniuocum, non poterit mutatio tãquam genus corruptioni cõuenire; Hoc prorsus falsum est, tũ quia esse successionem termini ad quẽ posterioris post terminum à quo priorem in subiecto tàm essentialiter de generatione dicitur, quam de priuatione; tùm quia ità vere mutatur subiectum, cum amittit formam veterem, sicut cum nouam acquirit, tum tandem quia mutatio, vt sic, non dicit conceptum necessario positiuum, sed à positiuo, & priuatiuo præscindit, vt diximus, ergo poterit vt commune genus generationi, & corruptioni competere; quo autem sensu positiuo, & priuatiuo queat, vel nequeat esse quid commune vniuocum iã diximus disp. 1. Phys. q. 1.

43 Hæc etiam eadem particula, per quam corruptio conuenit cum generatione scilicèt *successio in subiecto* secernit eam ab annihilatione, quia annihilatio quoq; est successio non esse rei ad esse rei, sed est successio extra subiectũ, vnde Doctor 4.d.11.q.4.cit. §. *ad quæstionem*, & quol. 10. art. 3. ex duplici capite corruptionem ab annihilatione distinguit, vnum est, quia aliquid corrupti manet scilicet materia, nã quamuis tota aqua v.g. in aerẽ conuertatur, sicq; corrumpatur per separationem suæ formæ à materia, tamen materia prima, quæ erat pars eius, manet sub forma aeris, ad annihilationem verò requiritur, quod non solum totum cathegorematicè destruatur, sed etiam sincathegorematice idest desinat secundum se totũ, & quamlibet sui partem; sed hæc licet sit sufficiens, nõ tamen est præcisa causa annihilationis, alioquin forma, dum desinit in materia, annihilaretur, quia nihil eius remanet, idcircò subiungit Doctor aliud caput ex priori deriuans, ob quod corruptio non est annihilatio, quia nimirum negatio terminans eam est

est in subiecto apto nato, vereq; est priuatio, vt in perfecto exemplo cum aqua corrumpitur in aerem, corruptio terminatur ad non esse aquæ, quæ negatio nō est extra omne genus entis, sed in subiecto aptonato scilicèt in materia; & ex hoc capite desitio formæ non est annihilatio, etiamsi nihil eius maneat, quia negatio eius manet in subiecto apto nato, quæ est priuatio, & non negatio extra genus; quarè sicut in creatione nihil, quod est terminus à quo, negat partem, & subiectum rei creandæ, ità in annihilatione nihil, quod est terminus ad quem, vtrumq; negare debet.

Aliam causam solent addere præsertim Thomistæ, cur corruptio nō sit annihilatio, quia nimirum eam concomitatur generatio, eo enim ipso quod desitioni rei adiungitur terminus positiuus, cessat esse annihilatio, quia res desinēs in tali casu non desinit in nihilum, vndè terminum annihilationis dicunt esse nihil, non solum quia desinit totaliter ipsa res, quæ destruitur, sed etiam quia nullus terminus positiuus illi adiungitur, qui de nouo fiat, in quem desinat ipsa rei destructio; & hæc positio probari potest, quia terminus annihilationis, vt diximus, est negatio extra genus, at eo ipso quòd desitioni rei succedit terminus positiuus de nouo factus, iam negatio terminans desitionem illam non est negatio extra genus, sed in genere, esto enim non esset negatio in apto nato scilicet in materia, est saltim negatio in disparato scilicet in re de nouo facta, quod sufficit, nè sit negatio extra genus; hac de causa, inquiunt, in Eucharistia panē non annihilari, licèt totus destruatur, & desinat esse, quia scilicèt non desinit in nihilum, sed in corpus Chrysti, & negatio esse panis terminat eius desitionem, si non in subiecto apto, saltim in disparato scilicet in corpore Chrysti, & ità est destructio panis per conuersionem, non per annihilationem, ità Ioan. de S. Thom. quæst. 2. art. 1. cum cæteris Thomistis in materia de Eucharistia.

44 Doctor loc. cit. hunc dicendi modum omninò non approbat, immo contra eum sic arguit, ratio per se alicuius non variatur ex aliquo concurrente per accidens cum eo, sed per accidens est, quòd corruptioni coniungatur generatio, & in vniuersum quòd desitioni rei succedat eius loco terminus positiuus, quia per se, & absolute loquendo habetur integer conceptus corruptionis, & desitionis rei absq. successione termini positiui, nam si hunc respiceret, velut per se terminum, tunc esset mutatio positiua, non priuatiua, cum ergo mutatio quælibet iudicari debeat ex per se terminis eius, non ex concomitantibus, & per accidens, consequenter est dicendum desitionem rei, si est totalis etiamsi succedat illi terminus positiuus, adhuc rationem annihilationis non subterfugere, sicut è contra, cum est partialis, non subterfugit rationem corruptionis, etiamsi succedat generatio, & ratio huius est allata, quia nimirum hoc positiuum succedens nō est per se terminus illius desitionis, sed per se terminus est negatio, vel priuatio, quæ nihil minus haberetur sine successione illius positiui, vndè etiam negatio in disparato accidit desitioni rei, nec est per se terminus eius, vt sic. Cum verò dicebatur annihilationem esse desitionem rei in nihilum, non desinere autem rem in nihilum, cum aliquid ei succedit; respondemus, quod adhuc per se desinit in nihilum, & solum per accidens in aliquid, quia vt diximus, per se terminus desitionis semper est nihil, nunquam aliquid; Quamuis ergo non benè diceretur panis in Eucharistia annihilari, quia conuertitur in corpus Chrysti, desitio tamen panis secundum se considerata in ordine ad suum per se terminum bene dici potest annihilatio, quia corpus Chrysti nō est per se terminus illius desitionis, sed totius Eucharistiæ conuersionis, quæ duas inuoluit mutationes vnam negatiuam, scilicèt desitionē panis, alteram positiuam scilicet successionem corporis Chrysti sub illis speciebus; Imò licèt non sit in vsu, nec benè

sonet

sonet dicere, quòd panis annihiletur, quia sic absolute loquendo videtur negari conuersio, tamen de rigore sermonis possemus ità loqui etiam conuersione non obstante, ratio est, quia in conuersionibus naturalibus, dum v.g. aqua conuertitur in aerem, adhuc non obstãte tali conuersione partiali, nedum desitio aquæ dicitur corruptio, sed etiam cũ omni proprietate dicitur aqua corrumpi, neq. hic loquendi modus excludit eius conuersionem in aerẽ ergo sic in proposito dum panis conuertitur in corpus Chrysti, adhuc non obstante tali conuersione totali, nedum desitio panis benè dicitur annihilatio, sed etiam cum omni proprietate diceretur annihilari, quia hic loquendi modus non excludit eius conuersionẽ in corpus Chrysti, & hunc loquendi modum in rigore Metaphysico admittit Hurt. hic disp. 1. sec. 8. § 86.

45 Deniq. cũ corruptio dicitur mutatio *de esse ad non esse* distinguitur per hoc à generatione, esto enim conueniãt in communi subiecto, per quod ambæ differunt à creatione, & annihilatione, tamen inter se distinguuntur penès terminos à quo, & ad quem; si verò corruptio consideretur sub ratione actionis destructiuæ tunc definienda erit, quod sit destructio compositi substantialis remanente materia, seù resolutio compositi in materiam, & ratio est, quia sicut solum compositum ponebatur ex Philosopho proprius generationis terminus in ratione productionis, sic modò è contra terminus ad quem corruptionis in ratione destructionis erit non esse compositi, & sicut forma non propriè dicebatur generari, sed educi de potentia materiæ, sic in proposito neq; dicetur corrumpi, cum desinit in materia, sed potius reduci in potentiam materiæ, vndè extracta fuerat, egestate tamen vocabulorũ dicimus & ipsam corrumpi in communi modo loquendi.

46 Quæres, an corruptio sit naturalis, & per se à natura intenta? Quamuis hoc dubium sit facilis resolutionis, Recentiores tamen quamplures inutili verbositate, ac terminorum varietate rem implicant; hìc non accipitur naturale, vt à supernaturali condistinguitur, vel artificiali, sic enim de se cõstat corruptionem esse naturalem, sed sumitur præsertim, vt opponitur violento, quod est contra naturam; & vt quæsitum resoluamus, duplex natura distinguenda est cum Doctore 4. d. 49. quæst. 13. ad 3. princ. vniuersalis, & particularis, procurat illa bonum totius vniuersi, vt sic, ista vero bonum rerum particularium, & cum vtraque sit principium naturalitatis, vt ait ibi Doctor, duplex quoque admittenda erit violentia, scilicet contra vnam, vel alteram naturam; Si loquamur de natura vniuersali, dubio procul corruptio est naturalis, non violenta, tùm quia natura vniuersalis per se inclinat in varias rerum generationes, & consequenter in varias corruptiones ex illis consecutas, tum quia corruptio conformis est eius legibus, non secus, ac generatio, quibus sancitũ est, vt in hoc mundo sublunari, quæ generantur, tandem intereant immo hac ratione poterit, ac debebit dici per se intenta à natura, non quidem per se primò, quia non expetitur, vt finis, & ratione sui, sed secundario, & quasi per accidens, quatenus scilicèt conducit ad generationem, nullam enim corruptionem moliretur natura, nisi nouis deseruiret generationibus, quibus species rerum sublunariũ perpetuantur. Potest autem benè in hoc sensu corruptio esse saltim secundario, & per accidens obiectum intentionis, quia licèt secundum se considerata sit malum, tamen prout prædicto modo conducit ab bonum vniuersi, ad nouas nempè generationes, sic aliquo modo induit rationem boni, vnde in hoc sensu benè cadere potest sub intẽtione, seù inclinatione naturæ vniuersalis per se secundariò, vel saltim per accidens; magis tamen placet dicere per se secundariò, quàm per accidens, quia certum est naturam vniuersalem magis intendere rerum corruptiones, vt nouæ in luc. m

pro-

prodeant, quàm intendat natura particularis, quia ad eam spectat vniuersi pulchritudinem fouere, consistentem in specierum, ac indiniduorum varietate,& multitudine, quæ profectò indiuiduorum varietas non habetur,nisi beneficio corruptionis aliorum,nam nisi vetera interirent, noua non emergerent; cum ergo corruptio à natura particulari non nisi merè per accidens intendatur, quia vt ait Doctor 2.d.1.q.3. ad 3. nullum agens naturale per se intendit corrumpere aliquid, sed solùm per accidés corrumpit illud, quod est incompossibile generato, quod per se intendit, vnde ignis cum producit ignem corrũpit quidem lignum, non quia per se illius corruptioné intendat, sed vt remoueat formam oppositam,quę impedit productionem ignis, hinc dicendum est naturam vniuersalem aliquo modo per se, nempè secundariò, rerum corruptioné intendere,licèt enim hæc sit malum huius, vel illius particularis indiuidui, redundat tamen in bonum vniuersi, quod natura vniuersalis procurare, & fouere tenetur; quod benè notarunt Complut. cit.disp.3.q.3.

47 Si verò de natura particulari sit sermo, tũc rursus de naturali distinguẽdum est cum Conimb.cap.4.q.16. ar.3. quòd primò sumi potest pro eo,ad quod res, vt ad suam perfectioné propendet, deinde pro eo, quod sequitur naturam, & conditionem eius, vtcunque se se ad illam habeat, siue naturali id appetitui repugnet, siue non, quo sensu opponitur ei, quod præter naturæ conditioné est, si naturale hoc secũdo modo sumatur,est apud omnes in confesso corruptionem esse naturalem respectu formæ corruptibilis, respectu materiæ, ac tandem compositi ex illis, forma enim nõ indissolubili nexu materiæ vnita est, quia eius informatio pendet præsertim à certis dispositionibus, quibus ammissis forma cõseruari amplius nequit; materia verò licèt in se sit incorruptibilis, ea tamen ratione, qua est subiectum ortus, & interitus, dicere possumus corruptionem sub ratione mutationis sequi naturam eius, non tamen sub ratione destructionis,composito tandem a thuc potiori iure poterit corruptio dici naturalis in hoc sensu, quia eo ipso, quòd ex materia, & forma constat, iam ex suis principijs intrinsecis est interitui obnoxium, cum materia sit radix corruptionis ex dictis disp.2.Phys.q.8.ar.3. At sumendo naturale primo modo omnes è contra consentiunt corruptionem non esse naturalem formæ,& composito,sed tantùm materiæ, ratio primi est, quia corruptio tendit per se ad non esse formæ in materia, quod est esse compositi, sed nihil inclinatur ad proprium non esse,sed potius appetit naturaliter esse, & sui conseruationem,qua ratione Aris. 1.de Cęlo tex.37. senectutem,aliasque huiusmodi affectiones,quæ ad perniciẽ tendunt, ac interitum,vocat contra naturam. Ratio secundi est, quia materia vt cõmune subiectum inclinatur ad recipiendam quamlibet mutationem, vt ad proprium actum,& perfectionem,& sic etiam ad corruptionem, quæ mutatio quædã est, tum quia materia appetit formas omnes, & quas non habet, possidere nequit,nisi interueniente corruptione illius, quam habet, vnde consequenter appetit corruptionem ipsam; ita Conimbr.& Complut. cit. Ruuius tract.2.q.1. & alij passim.

Hic tamen aduertas, corruptionem, nec etiam respectu materiæ posse propriè, & per se dici naturalem hoc modo, sed tantùm per accidens, ratio est, quia vtique materia secundum se habet inclinationem indeterminatam ad quãcunque formam, non tamen ad non esse formæ, nam licèt sit in potentia contradictionis ad esse, & non esse, non tamen vtrumque respicit æquè naturaliter eo modo, quo volũtas respicit actũ, & suspensionem eius, ideòq; si materia esset sine omni forma, iam esset aliquo modo in statu violento, quia careret propria perfectione,quæ est forma substantialis, voluntas verò, si foret sine omni actu, non esset in statu violento,

quia

quia cum sit potentia libera, respicit & actum, & suspensionem actus, & inclinata est ad vtrumq. tanquam ad propriū exercitium suæ liberæ potestatis; intātum ergo corruptio potest dici naturalis materiæ in hoc sensu, quatenus mediante corruptione tendit in formam, ad quam naturaliter inclinatur.

QVÆSTIO II.

De subiecto, & termino generationis, & corruptionis.

48 DE subiecto generationis in primis est quæstio, nam Bannez 1. de Gen. cap. 4. q. 11. Ioan. de S. Tho. ibi quæst. 1. art. 5. & quidam alij Thomistæ asserunt generationē substantialem immediatè subiectari in toto composito, denuò genito, cæteri verò communiter in materia prima. Deindè est controuersia de termino, tàm totali, & completo *Qui* nūcupato, quàm formali, & in completo *Quo* appellato; Aliqui enim hunc terminum volunt esse formam, & videtur communis Antiquorū, qui formam ponebant terminū formalem, & inadæquatum, compositum autem totalem, & adæquatum. Aliqui verò Recentiores assignāt potius pro termino formali, & *Quo* vnionem, quia vniendo formam materiæ constituitur compositum, & posset forma inueniri præexistens sicut materia, ac de facto in humana generatione is, qui generat non producit animam, sed vnionem, ita Hurt. disp. 11. Phys. sect. 6. §. 37. Moris. disp. 1. de Gen. dub. 4. Auersa quæst. 14. sect. 3. & q. 37. sect. 3. & alij quibus cōsentiunt Conimb. 1. de Gen. cap. 4. q. 13. art. 1. & 2. & Aresius q. 14. sect. 2. Alij tandem assignant vtrumque simul, vel dicendo formam, & vnionem, vel dicendo formā vnitam, vel dicendo formam, vt vnitam, ita quod vnio non sit terminus generationis, sed potius applicatio, vel conditio, ita Ruuius hic tractat. 1. q. 3. Ioan. de S. Thom. quæst. 1. art. 4. & alij quāplures, quibus subscribūt Aresius cit. & Conimb. q. 15. art. 2. De termino etiam totali, & adæquato non est vna omniū Sententia, cum enim hoc sit duplex, vnum est natura, quæ immediatè resultat ex vnione formæ cum materia, aliud est suppositū, quod ex natura, & subsistentia, tanquam ex proprio termino eius constat, quidam vt Ruuius, & Conimb. cit. volunt terminum totalem, & adæquatum esse naturam, suppositum verò esse veluti terminum vltimatum, remotum, & extrinsecum, alij verò vt Ioan. de S. Thom. cit. & Complut. disp. 2. q. 3. asserunt totalē, & adæquatum terminum generationis esse ipsum compositum, non solum vt dicit naturam, sed etiam vt dicit suppositum, itaquod ipsa subsistentia spectet ad terminū intrinsecum generationis, & nō solum extrinsecum, & resultantē.

De corruptione autē potest esse dubitatio, saltim quoad terminum formalem ob rationes, quibus nuper P. Ferchius vestig. 6. lib. 1. cap. 2. probat ex professo omnem formam substantialē vniuersim esse separabilem à materia sempiternam, atq. incorruptibilē, quia enim illas affert, velut ex suo penu, nec soluit, cū tamen cap. 3. & 4. soluat, quas affert ex alijs pro altera parte contradictionis scilicet nullam formam substantialem esse separabilem, relinquere videtur vniuersalem illam affirmatiuam, vt veram, vel vt minimum satis probabilem in Arist. sent. qua data nunquam forma terminus formalis corruptionis statuenda foret, sed sola vnio, qua dissoluta, compositum quoque destrueretur.

ARTICVLVS I.

Assignatur subiectum, & terminus generationis.

49 HÆc quæstio resoluenda est iuxta allatam distinctionem in quæst. præced. de generatione in ratione mutationis, & productionis; & quātis in communi modo loquendi generatio dicatur mutatio, vt comparatur ad

subie-

subiectum, productio, vt comparatur ad terminum, vt notat Doctor 4.d.11.q.1. § *quantum ad tertium*, nihilominus absolutè loquendo, & in ratione mutationis suum quoque debet respicere terminum ad quem, cum hic potissimũ constituatur vnum ex principijs eius, & in ratione productionis suum subiectum, cum sic non dicat, nisi relationẽ quandam producẽtis ad productum, si actiuè, vel è contra, si passiuè sumatur, aut in sent. aliorum modum aliquem absolutum substantialem, vel accidentalem, qui quoque subiecto indigebit; itaq. terminus, & subiectum generationis in vtroque sensu hìc assignanda sunt.

Dicimus primò si generatio spectetur in ratione mutationis, subiectũ eius tàm inhæsionis, quàm denominationis est materia, vel quod gerit materiæ vicem, (vt in animatis est corpus pro altera parte) terminus verò est forma ipsa, quæ de nouo acquiritur, non cõpositum. Quoad primam partem est Scoti 7.Met.q.8.& 1.d.2.q.7.k.& d.5.q.2.E. & Arist. expressis verbis 1.de Gen.24. & 8. Met.15. Nec iuuat, quod ait Bannez, hæc testimonia intelligenda esse de subiecto, circa quod exercetur generatio substantialis, non verò de subiecto inhæsionis, & informationis, nam sicut mobile est subiectum, circa quod exercetur motus, ità materia est subiectum, circa quod exercetur generatio, non verò, in qua recipitur, & inhæret. Non iuuat, nam Arist. 1.de Gen.24. sic loquitur, *est autem, & materia maximè quidem, & propriè subiectum generationis, & corruptionis susceptibile*, ergo ex Aris. est subiectum inhæsionis, & receptionis; Tum quia id, circa quod exercetur motus, & mutatio, est propriè subiectum inhæsionis ex 3. Phys. 6. vbi motus dicitur esse in mobili, vt in subiecto, quod actuat, quatenus est in potentia; neq. enim hic locum habet, vt perperam arbitratus est Bannez, distinctio illa de subiecto sciẽtiarum *in quo*, quod est inhæsionis, & *circa quod*, quod est considerationis, accidentia enim qualis est generatio, non nisi subiectum inhæsionis agnoscunt, & ideò in proposito subiectum in quo, & circa quod omninò coincidunt. Accedit materiam esse, quæ à priuatione transit ad formam in generatione, vel è contra in corruptione, & quæ mutari dicitur, ergo est subiectum inhæsionis, quia vt ait Aris. 5.Phys. 12. de mutatione loquens, *cui inest, illud mutatur*. Rursus idem est subiectum motus, & mutationis, ac termini eius, vt dicitur 3. Phys. loc. cit. quia motus est ipsa forma in fieri, cum ergo materia sit subiectum inhæsionis formæ, erit etiam generationis, quæ est via ad ipsã. Demũ probari posset conclusio ex alio capite, quod subiectum inhæsionis nequeat esse compositum, quod de nouo fit, tum quia dum generatio exercetur, compositum adhuc non est, vel non intelligitur esse; tum quia ipsum non permanet sub vtroq. termino mutationis; tum quia ipsum non dicitur mutari, sed produci, ergo subiectum generationis sub ratione mutationis statui nequit, sed sola materia, cui hæc munera cõpetunt.

50 Quoad alteram partem patet ex dictis disp. 1. Phys. vbi diximus solam formam esse terminum ad quem generationis in ratione mutationis, & dum compositum quoq. dicitur eius terminus, id debere intelligi de ipsa in ratione productionis, non mutationis, alioquin plura tribus essent illius principia; tum quia re vera in quacunq. mutatione, vt benè notat Moris. hìc dub. 4. alius terminus ad quem requirendus nõ est, præter formam, ad quam subiectum mutationis transit, neq. enim transit ad compositum, neq. compositum recipit, sed componit, ergo impertinens prorsus est compositum ad generationem in ratione mutationis, vndè sub ratione mutationis verè reperitur in accidẽtibus, vbi tamen verum compositum non resultat.

At contra primam partẽ concl. obijcitur, quia cõpositum denominatur generari, non materia, ergo illud est subiectum, non materia, forma enim denominat subiectũ, in quo est. Tum 2. quia gene-

generatio etiam substantialis est accidens, dicitur enim substantialis terminatiuè solum, & extrinsecè, non entitatiuè, & intrinsecè, vt omnes fatentur, at compositum solum, non verò materia, est proprium subiectum accidentiū ex dictis disp.3. Phys.q.1. Tum 3. subiectū sustentat accidentia per esse proprium, & per se, sed materia non habet esse, nisi per formam. Tum 4. non repugnat aliquid esse terminum alicuius actionis, & simul subiectū eius, ergo nec repugnabit compositum denuo genitū esse terminum generationis, & simul subiectū eius, probatur assumptum, quia ad rationem subiecti solum desideratur prioritas in genere causæ materialis, sicut ad rationem termini tantū exigitur posterioritas in genere causæ efficientis, nihil autem obstat, quo minus aliquid sit prius in genere causæ materialis, & posterius in genere causæ efficientis respectu eiusdem, quandoquidem hæc prioritas, & posterioritas non est in eodē, sed in diuerso genere causæ.

Resp. compositum generari sumendo generationē sub ratione productionis, materiam verò sub ratione mutationis, vt sæpius Aris. docuit, de quo satis diximus q. præced. art. 2. in fine, & hoc totum gratis concedit Doctor 7. Met.q. 10. in corp. Ad 2. constat etiam ex ibi dictis in Phys. quo sensu compositum dicatur subiectum accidentium, & quomodo minimè inconuenit materiā primam esse subiectum accidētiū quorundam relatiuorum, & imperfectorū, qualis in proposito est generatio, imò cū generatio in ratione mutationis consistat in relatione successionis formæ nouæ ad priuationem immediatè præcedentem, prius materia intelligitur informata, & immediatè postea fundare præfatam relationem, atq. ita adhuc in hoc sensu nō prius materia recipiet formam accidentalem, quàm substantialē. Ad 3. sexcenties negata est minor. Ad 4. neg. assumptū, & doctrina ad eius probationem assumpta millies à nobis dānata est in Phys. disp.2.q.2.art.1. & ex professò disp. 8.q.1.art.1. & alibi sæpè; præterquamquod argumentum non est ad rem, quia in hac conclusione sermo est de generatione in ratione mutationis, argumentum vrget de ea sub ratione actionis, & productionis.

15 Dicimus 2. si sumatur generatio in ratione actionis, & productionis, subiectum eius est generans, terminus totalis, adæquatus, & *qui* est compositū, vt includit naturam, & singularitatem; terminus deniq; formalis, & *quo* forma denuò producta, vel inducta in materia, non autem vnio. Conclusio quoad primam partem, quòd scilicèt generationis subiectum sub ratione productionis sit generans, constat ex dictis in Phys. disp.7.q.3. vbi vniuersaliter docuimus actionem omnem secundum formalitatem actionis in agente subiectari, non in termino, vel passo, & ideò cum generatio sic sumpta sit actio, in agente radicabitur, benè verū est, quòd si passiuè sumatur pro respectu scilicet opposito geniti ad generans, ità in termino subiectabitur scilicèt in cōposito denuò genito, quæ omnia sequuntur ex ibi dictis.

Quo ad cæteras partes est Scoti 7. Met.q.10. vbi Ant. And.q.9. Zerb.q.7. Faber disp.13. Bassol.2 d.12. q.2.art.2. & alij Scotistæ, & idem passim docet in lib.Sent.loc. mox citād. & probatur quo ad singulas, in primis quod compositū sit terminus *qui*, & adæquatus ostenditur, quia talis terminus est ille, quem agens simpliciter, & per se intendit, & ad quem actio vltimo tendit, sed agens per se, & simpliciter intendit productionem compositi, cætera verò tanquam media in ordine ad illud, & actio generantis vltimò ad totum producendum refertur, eoq; producto desinit, ergo compositum est terminus totalis, adæquatus, & *qui*; Id etiam comprobari vlterius potest declarādo varias notiones nominum, quibus significari solet hic terminus; dicitur enim terminus *primus*, seū *primarius* generationis, quia primò intenditur à generante, vndè debet

bet intelligi de primitate in ordine intẽtionis, nam in ordine executionis forma est primus terminus, quia primum, quod natura exequitur, vt compositum constituat, est eductio formæ de potẽtia materiæ, & vnio eius cum materia; potest etiam dici primus primitate vniuersalitatis, vt explicat Doctor 3.d.2. q.2. §.*quantum ad primum*, quia in omni generatione totum est, quod de nouo accipit esse, vbi partes interdum præexistunt, vt erit in resurrectione; dicitur terminus *principalis*, quia materia est propter formam, & forma propter cõpositum, & sic singulæ partes sunt propter ipsum, & hoc est, quod dicitur cõpositum fieri vt *quod*, formam, vt *quo* quia ipsa producitur, vt sit pars formalis illius; dicitur terminus *talis completus, & adæquatus*, quia natura intendit constituere rem in esse integro, & perfecto, & quamdiũ tale esse non præbet, actio eius manca censetur, & non integra, tale autem esse est esse compositi singularis, & subsistentis, vndè merito dicitur terminus totalis, completus, & adæquatus, quia in eo vltimo, & adæquatè sistit generatio; dicitur tandem terminus *qui*, quia est illud, quod simpliciter, & absolutè in recto dicitur fieri, & existere, vt per se existens, & in se subsistens vndè forma estò, & ipsa verè fiat, & producatur, non tamen in recto dicitur fieri, sed in alio, & cum alio, & fieri, vt *quo*, & in hoc sensu loquitur Arist.7.Met.26.& 27.& 1. Physic.64.dum inquit formam non fieri, sed compositum, quia nimirum non fit per se, & in se, sed in subiecto ità colligitur ex ipso cõtextu, & iam tradidimus disp. 2.Phys.q.7.art.2.& explicat Mercen.in suis dilucid.vol.2 pag.nobis 74.

52 Diximus autem compositũ esse huiusmodi terminum, vt includit naturam, & singularitatem, quia generationes fiunt circa singularia 1.Met.cap.1. & vt notat Doctor 3.d.22.q.vn. ad 1. prin. natura in communi, estò constãs ex materia, & forma, non est idoneus generationis terminus, sed vt in singularibus, non enim generatur ignis, vt sic, sed hic ignis; addidimus deniq; vt includit singularitatem, non verò subsistentiam, tum quia corpus pro altera parte in animatis terminat vt *quod* generationem in suo ordine, & tamen nõ est subsistens, cum sit alteri communicabile, vt *quo*, nempe per modum partis; tum quia natura singularis, vt sic, seclusa subsistentia, est sufficiens generationis terminus, vt constat de B. Virgine Matre erga humanitatem Christi; tum tandem, quia subsistentia in Sent. Scotistarum communiori non dicit modum positiuum, sed negatiuum, & ideò actio generatiua, quæ positiua est, non extenditur ad ipsam, vt ad terminum per eam attractum, sed sistit, & consumatur in productione naturæ singularis, & ipsa resultat ad positionem termini generationis, & sic est terminus eius dumtaxat extrinsecus, & mediatus.

Deinde, quod terminus formalis, & *quo* generationis semper sit forma, vnio nunquam, probat Doctor 1.d.2.q.2. §.*contra istam opinionem* ex Arist.2. Phys.14. vbi ait generationem esse viã in naturam idest in formam, tanquam in terminum formalem, vt exponunt ibi Interpretes; ac etiam efficaci ratione, quia terminus formalis, vt ait ibi Doctor, & d.7.q.vn. & quol.2.art.3. & cõcedunt ipsimet Aduersarij, est ille, in quo generans assimilat sibi genitum, & à quo genitum specificatur, hac enim ratione dicitur terminus *quo*, quia nimirum est id, quo terminus totalis constituitur in suo esse formali, & specifico, vt declarat cit.1.d.5.q.2.§.*ideò tenendo*, hoc autem efficit forma, nõ vnio, quia vnio nõ est substantia, sed accidẽs, & merus respectus ex dictis disp.5.Phy. q.9. nec est de essentia compositi, sed mera conditio applicans causas intrinsecas ad eius constitutionem ex dictis ibidem quæst.12. art.2. & hoc totum ex professo docuit Doctor 3.d.2.q.2.

53 Neq; necesse est ad rationem termini formalis in generatione, vt de nouo accipiat esse per eam, & ideò dicatur

tut terminus eius; vt perperam contrarij putant, nam æque benè dicitur terminus ad quem, etiam quando præexistit, dummodo de nouo in materiam inducatur, sic enim adhuc dicitur terminus, ad quem de nouo materia transit, & quem de nouo acquirit, cum prius nō haberet; ac etiam æquè benè præfata munera exercet termini formalis scilicet constituendi formaliter, specificandi assimilandi, &c. non enim constituit denuò compositum, illudq; specificat præcise, quia ipsa de nouo producatur, sed quia de nouo inducitur, & vnitur materiæ, vndè vt benè notarūt Ruuius, & Ioan. de S.Thom.cit. quando forma non producitur per generationem, sed introducitur, & vnitur, & sic sola vnio producitur, adhuc non producitur, vt constituens formaliter, sed vt communicans, & applicans id, quod constituit vt forma; igitur forma in quacūq; prorsus generatione sēper terminus formalis existit, terminus quidem, quia terminat; si non actionem productiuam, vel eductiuam, saltim inductiuam, & vnitiuam, ac etiam materiæ, quæ deferendo priuationem transit ad ipsam; formalis verò, quia compositum constituit ipsum formalizando, & specificando. Quia tamen forma non exercet præfata munera cōstituendi formaliter, specificandi, assimilandi, &c. nisi vnita materiæ, & media vnione constituit compositum, hac de causa pertinere dicitur ad terminum formalem, vt conditio necessariò prærequisita, non autem vt ratio terminandi; & hanc opinionem defendit quoque Vasquez 1.p.disp.162. cap.3.& 3.p.disp.19.cap.2.

54 Aduersus hāc concl. instatur primò probando formam esse terminum *qui*, & primum in generatione, non compositum; illud enim propriè, & primò fit, & generatur; quod secundū se totum generatur, & fit, at compositum non fit in generatione secundum omnem sui partem, quia materia præexistit, sed sola forma secundum se totā producitur, ergo &c. Rursus illud per se primò generatur, & propriè, quod transit de non esse ad esse, talis est forma sola, & si composito competit, id est ratione formæ, ergo &c. & hac ratione Ioan. Grammaticus contra Proclum asseruit magis propriè formam generari, quam compositum.

Resp. Scot. in Met.loc. cit. argumētum concludere de primitate totalitatis, quo sensu dicitur aliquid alicui competere primo, idest secundum omnem sui partem nō autem de primitate adæquationis, sic enim primo producitur, quod habet rationem totius, non partis, quia ad illud spectat per se esse, & fieri. Ad aliud neg.min. immo vt diximus ex Scot.3.d.2.q.2.id, quod primò primitate vniuersalitatis accipit esse in omni generatione, est totum, interdum enim ambæ partes præexistere possunt, & in tali casu solum compositum transit de non esse ad esse; in generationibus verò, in quibus forma ex vi generationis trāsit de non esse ad esse, esto loquendo de esse simpliciter, vt primò recedit à non esse, compositum dicatur ratione formæ transire de non esse ad esse, tamen loquendo de esse simpliciter, vt idem est, quod esse per se per modum subsistentis, transit de non esse ad esse non beneficio formæ, sed secundum suam totalitatem, seù ratione formæ totius; alias quasdam obiectiunculas ad hoc vide apud Scotistas cit. & Bonet. 1.Phys. cap.4. quę soluuntur ex dictis.

55 Secūdo probat Ioan.de S.Thom. cit. ipsam subsistentiā pertinere ad terminum intrinsecum generationis, quia ille dicitur terminus intrinsecus, qui directè, & per se attingitur ab actione, non secundariò, & mediatè, sed subsistens nequit esse terminus mediatus, ac secundarius supponens alium primariū productum, quia completum, & integrum esse, ad quod ordinatur generatio, primò, & per se inuenitur in ipso subsistente, non antè subsistentiam, ergo res vt subsistens, & ipsa etiam subsistentia ingreditur terminum intrinsecū generationis. Confirmant Complut. ex

D.Thom.

D. Thoma forma totalis v.g. equinitas non est vt *quod*, sed vt *quo* aliud est, suppositum verò habet esse, vt *quod*, ergo natura totalis non fit, vt *quod* sed solum suppositum patet conseq. nam cùm fieri sit via ad esse, non poterit fieri, vt *quod* id, quod non habuerit esse, vt *quod*.

Resp. neg. min. natura enim singularis, & per se existens est sufficiens terminus generationis seclusa subsistentia, vt dicunt Theologi de humanitate Christi, & in natura singulari inuenitur sufficienter integrum, & completum esse, ad quod ordinatur generatio, & ideò Doctor 3. d. 6. q. 1. §. *contra conclusionem* inquit, quòd terminus generationis est esse existentiæ, non subsistentię, nisi secundarius, & resultans. Ad Conf. vltrò concedimus naturam, vt sic, scilicet equinitatem non esse, nisi terminũ *quo* totalem generationis, non autem *quod* addimus tamen non tantum suppositum, sed etiam singulare antecedenter ad subsistentiam esse vt *quod*, & fieri vt *quod*, ac proindè esse sufficientem terminum generationis totalem, & *quod*.

56 Tertio instatur, quòd forma non sit terminus formalis, & *quo* generationis, sed vnio; Tum quia nõ semper producitur formam, sed benè semper vnio, oportet autem assignare pro termino formali generationis aliquid de nouo factum, alioquin generatio noua non esset, saltim respectu termini formalis. Tum 2. quia etiam quando forma producitur, non adhuc benè ponitur terminus formalis generationis, quia nõ agẽs formam producẽs dicitur generare, sed quod illam vnit, vt constat in humana generatione, vbi homo dicitur generare hominem, non quia formam producat, sed quia illam vnit, vnde etiam si forma materialis præexisteret à Deo producta, si agens naturale illam postea materiæ vniretur, diceretur vere generans, non Deus. Tum 3. terminus formalis est, quo habetur totalis, at posita forma non habetur compositum, si nimirũ à Deo produceretur extra materiam, posita vnione habetur, ergo. Tum 4. ille est terminus formalis ad quem in generatione, qui contraponitur termino à quo formali, sed hic est priuatio formæ in materia, ergo terminus ad quẽ erit præsentia, seu vnio formæ cum ea. Tum 5. actiones distinguntur per terminos formales, at actio creatiua, & generatiua distinguuntur per formam vnitam, vel non vnitam, nã vnita subiecto est terminus generationis, non vnita creationis, ergo, &c. Tũ 6. ex sola variatione vnionis variantur species actionis, vt cum anima rationalis vnitur per generationem, vel reunitur per resurrectionem, non est variatio penes formam, sed penes diuersam formæ vnionem, ergo sola vnio est terminus formalis specificans actionẽ. Tũ 7. applicatio corporis ad hanc superficiem facta per motũ habet pro termino formali Vbi, & præsentiam, non autẽ corpus, quod fit de nouo præsens, ergo etiã cum per actionem generatiuam vnitur forma subiecto, non est dicendum formã vnitam esse terminum illius actionis, sed ipsam vnionem. Tum tandem quia forma non est terminus generationis, nisi vt vnita materiæ, ergo vnio erit terminus formalis, non forma.

57 Resp. vt diximus non sẽper opus esse, vt terminus formalis in generatione producatur, sed sufficit, vt de nouo inducatur, sic enim generatio vndequaque dicitur noua, in ratione productionis ex termino totali, qui semper de nouo accipit esse, in ratione mutationis ex formali, qui vt minimum semper de nouo inducitur in materiam. Ad 2. iam diximus q. præced. art. 2. & adhuc magis mox dicemus, actionem vnitiuam esse prorsus distinctam à generatiua, licèt hęc sit necessariò connexa cum illa, & habere alium, & alium terminum; verũ igitur est agens, quod vnit partes, generare etiam compositum, non formaliter, quasi per eandem actionem, sed concomitanter, quatenus vna actio est cõnexa cum alia, & terminus vnius cum termino alterius; quomodo autem dica-

dicatur homo hominem generare patebit ad finem disput. Ad 3. posita forma, non quidem absolutè, sed in materia, habetur terminus totalis scilicet compositum eius beneficio, vt termini formalis, & beneficio vnionis, vt præuiæ conditionis applicantis ipsum formalē terminum. Ad 4. potius est pro nobis, priuationi namq. quæ ponitur generationis principium, vt terminus formalis à quo, opponitur ipsamet forma, non vnio formæ, alioqnin vnio, non forma esset principium generationis, vnio igitur interuenit in generatione, non vt principium per modum termini ad quē, quia hoc est forma ex 1. Phys. sed vt conditio applicās illum. Ad 5. vt diximus præced. q. art. 2. actio creatiua, & generatiua distinguuntur potiùs ex parte subiecti, & termini à quo, quàm ex parte termini ad quem, quia eadem forma potest creatione, & eductione produci, cum autem actiones dicuntur distingui per terminos, hoc ita intelligendum est, vt diximus disp. de motu, quod diuersitas terminorum semper facit diuersitatem actionum, è contra, ita quod ex diuersitate eorū valet inferri diuersitas actionum, non verò ex identitate identitas, falsum etiam est in generatione formam vnitam esse terminū vnius, & eiusdē actionis, quia diuersis actionibus attingitur entitas absoluta formæ, & respectiua vnionis. Ad 6. neg. assumptum cum prob. quia si ista vnio, qua vnitur ista forma, posset alteri adhiberi, eodem modo illam vniret materiæ, vnde ait Doctor 4. d. 43. q. 1. ad vlt. princ. quòd compositum potest redire idem, licèt non redeat eadem vnio partium, quia illa vnio non est de essentia totius, nec illa vnio est illa entitas totalis, quæ est ex partibus, nec forma illius entitatis; potest etiam negari probatio assumpti, tum quia in resurrectione si redeūt partes eædem, redibit quoque eadem vnio; tum quia generatio hominis, & resurrectio non differunt specie, quia hæc fiat in instanti, & illa processu temporis, instantaneum enim & successiuū non sunt essentiales differentiæ mutationis, vt dictum est disp. cit. Ad vlt negatur per actionem generatiuam formā vniri subiecto, vnitur namq. per vnitionam, & gratis concedimus vnionem nō autem formam, esse talis actionis terminum. Ad 8. si ly *vt* reduplicat rationem formalem terminandi, neg. assumptum, si solam conditionem, verum est at neg. conseq.

58 Tertio ad idem arguit Aresf. cit. terminus formalis est, qui per ipsam generationē de nouo fit, sed vnio est, quæ fit de nouo in quacunque generatione, non forma, quia hæc interdum præexistere potest tempore, vel natura, vt patet in hominis generatione, ac nutritione, ergo &c. & ait hanc difficultatem esse indissolubilem; Verùm quia in maiori, quam sæpè negauimus, tota consistit difficultas, eam pluribus probare conatur, quia omnes concipiunt terminum generationis esse illum, ad quem terminatur generatio, & generationem in hoc differre à motu locali, & cæteris mutationibus, quòd illarū termini possunt esse præexistentes, non ita generationis, generatio enim est transitus à nō esse ad esse, quod autem est, non potest transire à non esse ad esse. Conf. ex eius contrario scilicet corruptione, nā omnes censent corruptionem terminari ad non esse, ergo sicut quod est terminus corruptionis, debet post eam non existere, ita quod est terminus generationis, debet ante eam non præextitisse. Nec valet effugium, quòd hoc debet intelligi de termino totali, non formali. Quia si terminus formalis posset præexistere idem dicendum est de termino totali; tum quia terminus totalis non fit diuersa actione à termino formali, sed per eādem posito termino formali etiā ipse resultat, ergo quod sufficit ad terminum formalem, sufficiet quoque ad totalem, tum quia terminus formalis est ratio formalis, cur aliquid termino totali conueniat, ergo si termino formali non conuenit hic transitus, neq. conueniet ipsi termino totali, nam in reliquis omni-

omnibus motibus terminus totalis respondet termino formali, & sicut terminus formalis alterationis est qualitas, ita totalis est quale, quòd si qualitas intenditur tantùm, & non fit de nouo, ita etiam terminus totalis intendi dicitur, & idem patet in augumentatione, & in cęteris. Rursus probat eandem maioré, si terminus formalis potest ipsi generationi præexistere, non erit ratio cur & materia non dicatur terminus formalis generationis, nam de essentia compositi non minus est materia, quàm forma, & ipsa quoque assimilat genitum generāti, cur igitur compositum dicetur generari ratione formæ, non autem ratione materiæ, nisi quia materia præexistit? Conf. quia in creatione terminus formalis non magis dicitur forma, quàm materia, quia neutra præexistit. Denique quod non producitur, non terminat actionem, ergo si terminus formalis terminat generationem, debet illa produci.

59 Resp. neg. mai. quia vt dictū est, non est necesse formalem terminum de nouo produci in sua entitate, sufficit solum, quòd de nouo communicetur rei constitutæ, quod constat in productionibus diuinis, in quibus essentia ponitur terminus formalis earum, cum tamen ipsa non producatur, sed solum termini totales; adhuc tamen dicitur terminus generationis, quia terminat inductionem, & transitum materiæ de priuatione, & de potentia ad ipsam neq; in hoc differt generatio à cæteris motibus sed ex alijs capitibus; cum verò dicitur generatio transitus de nō esse ad esse, corruptio è contra, potest hoc intelligi de generatione, & corruptione in ratione mutationis, vel productionis, & destructionis, primo modo transitus dicitur de subiecto, & sic transire dicitur materia de non esse formæ ad esse formæ, etiamsi forma præexistat, dummodo in eam inducatur, alio modo dicitur de composito, & de termino totali, non formali, vt dicitur in responsione inter arguendum allata, ad cuius impugnationem negatur assumptum, ad 1. prob. neg. terminum formalem, & totalé fieri eadem actione, nam licèt posito formali totalis necessario resultet, hoc tamen non tollit diuersitatem actionum, sed solum infert necessariam connexionem vnius actionis cum alia ex suppositione alterius sicut posito assēsu præmissarum necessitatur intellectus ad assensum conclusionis, & tamen assensu cōclusionis est distinctus actus ab assensu præmissarum, ad aliam prob. eiusdem assumpti neg. cōseq. neq; enim opus est, immo repugnat, quicquid conuenit, vel non conuenit termino formali, conuenire quoque vel non conuenire totali, alioquin inter illos nulla prorsus esset distinctio, totalis ergo tàm in generatione substantiali, quam accidentali semper accipit esse de nouo seruata proportione (quia in accidentali accipit esse de nouo secundum quid, non simpliciter, nam aqua igni applicata nō fit simpliciter, sed fit calida) formalis verò quantum est de se potest præexistere, æquè enim aqua fit calida per calorem in ipsa denuò productum, ac per præexistentem in eam nouiter inductū. Ad aliud principale neg. sequela maioris, materia enim ideò non dicitur terminus formalis, non quia præexistit, sed quia non specificat, & formalizat compositum, nec ipsum assimilat in specie generanti, sed tantum in genere, nec forma transit ad ipsam, sed ipsa ad formam recipiendo, & patiendo, qua ratione inquit Doctor 1. d. 5. q. 2. §. *tertio principaliter*, quòd si forma præexisteret, & materia de nouo adueniret, seq; illi subijceret, adhuc forma exerceret munera formæ, & esset terminus formalis, ob rationem allatam. Ad Conf. etiam in creatione potest forma dici terminus formalis, quia terminat illam specificādo, & formalizando compositum, quod non gerit materia. Ad vlt. iam dictū est etiam quando forma producitur nō attingi per generationem, sed alia actione distincta, quæ dicitur eductio, quando verò non producitur, dicitur terminus

generationis, quatenus de nouo inducitur, & materia transmutatur ad ipsam, vnde in tali casu dicitur terminus ad quem generationis, præsertim in ratione mutationis.

60 Quarto arguitur ad idem ex alio capite, vnitio est formaliter generatio, cum in productione vnionis consistat formaliter productio compositi, ergo quod est terminus formalis vnitionis, erit terminus formalis generationis, sed vnio est terminus formalis vnitionis, quia vnitio per se, & formaliter tendit ad vnionem, ergo idem modus vnionis erit terminus formalis generationis, maiorem, in qua consistit tota difficultas, probat Auersa q. 14. sec. 3. Tum quia producere totum quatenus totum, & compositum, quatenus compositum, est producere ipsam totalitatem, & cõpositionē, sed hæc formalissimè in ipsa vnione consistit, ergo productio vnionis est verè, & formaliter productio cõpositi. Tum 2. compositum nō est aliud, quàm partes vnitæ, ergo productio cõpositi est actio illa, qua partes fiunt vnitæ, talis est vnitio, ergo. Tum 3. si agēs produceret ambas partes, nec eas vniret, totum non efficeret, si è contra illas præexistentes inueniret, ac posteà vniret, verè efficiet vnitum, & compositum, ergo productio vnionis partium est productio compositi. Tum tandem compositū corrumpitur per solam dissolutionem vnionis etiam remanentibus partibus in se, vt patet in morte hominis, sicut ergo dissolutio vnionis est corruptio totius, ita eiusdem vnionis productio est totius cōpositi generatio.

61 Resp. ex dictis q. præced. att. 2. falsam esse maiorem, nam vnitio est actio accidentalis, quia terminatur ad vnionem, quæ est merus respectus, generatio verò est actio substantialis ad tertiam entitatem compositi terminata; ad rationes verò, quibus eam probare conatur Auersa, patet ex dictis disput. 5. Phys. q. 4. art. 2. & q. 12. art. 2. & q. 13. art. 1. in Sol. præsertim ad 2. procedunt enim ex æquiuocatione compositionis, & compositi, nam compositio potest sumi dupliciter, vt ibi dictū est, vel purè grāmaticaliter, vt sonat nominis ethymologia, vt nempè significat simul positionem partium, vel philosophicè, vt significat causalitatem partiū intrinsecam in ordine ad totum, compositio in primo sensu est respectus extrinsecus adueniens, & versatur inter partes adinuicem, & est idem, quòd vnio, at in secundo sensu est respectus intrinsecus adueniens, & versatur inter partes, & totum, & est idem, quòd causalitas totius, actiua quidem ex parte partium componentium, passiua ex parte totius constituti; compositio in primo sensu constituit totum, quod dicitur vnitum, aggregatum nempè ex materia, & forma, compositio in secundo sensu constituit totum, quod dicitur vnum coalescens ex illa collectione, & aggregatione partium, quod solum verè, & propriè dicitur totum, neq; enim idem sunt esse vnitum, & vnum, quia esse vnitum est effectus formalis vnionis receptus in partibus, & partes afficiens, esse autem vnum est effectus formalis vnitatis receptus in cōposito, seu toto, illudq; afficiens, vnde totum dicitur vnum, non autem vnitum, quam doctrinā ferè dedimus loc. cit. Hinc ad 1. dicimus procedere de toto impropriè dicto, & de composito grāmaticaliter sumpto; quòd si in maiori loquitur de toto propriè dicto, & composito philosophicè sumpto, tunc est neganda minor, quòd nempè compositio totius in hoc sensu constituens consistat in vnione. Ad 2. verum est assumptum de cõposito grāmaticaliter sumpto, non philosophicè. Ad 3. agens partes vniens non solum efficit vnitum, scilicet aggregatum ex partibus, sed etiam vnum, & est tertia entitas resultans ex illo aggregato, vt ex integra causa, distinctis tamen actionibus, nam illud efficit vnitione, hoc autem generatione. Ad 4. in compositi interitu non sola amittitur partiū vnio, quia esset corruptio merè accidentalis, cum vnio non sit, nisi respe-

ſpectus, ſed tertia entitas ex partibus coagmentata, & ſic etiam de generatione dicendum, quòd in ea non acquiritur tantum vnio, ſed tertia quædam entitas, imò hæc eſt ratio, qua mouetur Doctor ad ponendum totum eſſe quidpiam partibus ſuperadditum etiam vnitis, quia, inquit ipſe 3.d.2.q.2. §. *de ſecundo*, neque generatio ſubſtantialis eſt per ſe ad reſpectum, vt ad terminũ ad quem, nec etiam corruptio eſt à ſolo reſpectu, vt termino à quo.

62 Itaque fundamentum huius noſtræ aſſertionis eſt realis diſtinctio totius eſſentialis à ſuis partibus etiam ſimul vnitis, quam fuſiſſimè probauimus diſp. 5. Phyſ. q. 13. art. 1. & præter Auctores ex Thomiſtica ſchola eam tuentes ibi citatos ſequuntur etiam Soncin. 7. Met. q. vlt. Flandria 4. Met. Iauell. & Aquarius ibid. Conimb 1. Phyſ. cap. 2. q. 1. Fonſeca 7. Met. cap. 17. q. vlt. Vaſquez etiam id defendit to. 1. in 3. p. diſp. 19. n. 26. ſed in quodam ſenſu, quem reijcit Doctor 8. Met. q. 4. ait enim quod cum forma ſubſtantialis vnitur materiæ, communicat ei quoddam eſſe ſubſtantiale à forma, materia, & vnione diſtinctum, & ſecundum ipſum id eſt eſſe, quod totum partibus ſuperaddit. Hoc eſt prorſus falſum (ait Doctor) ſi intelligatur, quod effectiuè cauſat in materia aliud eſſe à ſeipſa, dat enim eſſe materiæ formaliter, & hoc eſſe eſt ipſamet forma communicata, quia ipſamet materiam informat, nec compoſitum etiã formaliter eſt illud eſſe, vndè fuga de illo eſſe communicato non videtur eſſe, niſi vocalis tantum, ità Doctor; & hac ratione nos quoq. hoc Vaſquez figmentũ refellimus diſp. 5. Phyſ. q. 3. art. 3. quia ſicut forma accidentalis præcisè per vnionem ſui cum ſubiecto communicat ſuum effectum formalem illi abſq. alio eſſe deriuato ab ipſa forma, vt Vaſquez ibi concedit, ità ſubſtãtialis forma præcisè per vnionem ſui cõmunicabit materiæ effectum ſuum formalem, & tota ratio eſt, quam innuit Doctor, quia effectus formalis formæ nil aliud eſt, quam forma vnita ſubiecto, vt nos quoq. dicimus ibi; verus igitur, & legitimus modus ponendi totum diſtingui realiter à partibus non eſt hìc, nec ille, quem dedit P. Faber theor. 21. cap. 3. & adeò Mordicus perpetuò defendit 3. ſent. diſp. 19. cap. 3. & rurſus 7. Met. diſp. 22. quod ſcilicet diſtinguitur à partibus vnitis quidem, nõ tamen tranſactis in tertiam entitatem, & totum iam conſtituentibus; ſanè tanta altercatione opus nõ erat, ſi totum hoc tantum modo à partibus diſtinguitur, quoniam etiam Auerroiſtæ concedunt, quod partes, dum totum actualiter conſtituunt ſint idẽ realiter cum ipſo toto, nec enim ipſi contẽdunt totum eſſe idem cum partibus, antequam ex illis ipſum totum ſit actualiter conſtitutum, nec de hoc vnquã dubitauerũt, ſed tota dubitatio ſemper fuit de partibus, vt totum actualiter conſtituunt, quare ſi in hoc ſenſu Scotiſtæ illis concedunt totum non diſtingui à partibus, coincidunt adæquatiſſimè in eorum ſententiam, vt notauit Contarenus q. de diſtinctione partiũ à toto cap. 2. in fine vbi gloriatur de confeſſione Scotiſtarum ità loquentium.

63 Verus itaq. ſenſus diſtinctionis totius à partibus, & quem intendit Doctor 3. d. 2. q. 2. traditur à nobis diſp. cit. Phyſ. q. 13. art. 1. (quicquid ibi dicat P. Cauell. in Scholio, & Meuriſſe lib. 2. Met. cap. 3. 4. p. q. 4. vbi inquit Doctorem cit. 3. d. 2. q. 2. ſolam diſtinctionem formalem intendere inter totum, & partes, non realem, quod delirium refellimus diſp. 1. Log. q. 5. art. 2.) vbi adeò exactè hanc controuerſiam pertractauimus, vt quamuis poſt illius editionem alij graues Auctores pro oppoſita ſent. ſtrenuè decertantes ad manus peruenerint, vt Complut. 1. Phyſ. diſp. 6. Contaren. cit. Areſius 1. de Gen. diſp. 2. q. 13. Io. de S. Th. 1. Phyſ. q. 6. art. 2. Manca 1. Phyſ. q. 1. dub. 1. Arriag. diſp. 5. Phyſ. ſec. 1. nec obiectiunculam quidem oſtenderimus, quæ ibi adamuſſim præuiſa, & ſedata non fuerit; nec vllam rationem afferunt vrgentẽ, niſi contra diſtinctionem

nem realẽ totius integralis à partibus, quam nos quoq. ibidem inficiamur art. 2. potest etiam pro nostra sent. videri Zerbius 7. Met. q. 19. vbi luculentissimè eã pertractat, & Angest. de formæ proprietatibus pag. nobis 199.

ARTICVLVS II.

De subiecto, ac termino corruptionis.

64 Resoluenda est hæc dubitatio eadem methodo, qua præcedens de generatione in superiori articulo, distinguẽdo nimirum de corruptione sub ratione mutationis deperditiuæ, & sub ratione actionis destructiuæ, sic enim facilè erit adinuenire eius subiectum, & terminum; Nam si de ipsa sit sermo sub ratione mutationis, in confesso est apud omnes subiectum eius esse materiam, in qua velut in communi arena vtraq. exercetur mutatio ex 1. Phys. terminus autem est non esse, seu priuatio formæ, nam quemadmodũ per generationem transit materia de non esse formæ ad esse formæ, ità è contra per corruptionem transit de esse formæ ad non esse formæ. Si verò sumatur in ratione destructionis, seù destructiuæ actionis, terminus erit non esse compositi, sicut enim per generationem in ratione productionis solùm compositum accipit esse, hoc enim est, quod propriè, & per se dicitur generari, ità compositum est, quod propriè dicitur corrumpi, & per corruptionem desinere; secus est de forma, quæ sicut propriè non dicitur generari, sed educi de potentia subiecti, ità nec propriẽ dicitur corrũpi, sed desinere in materia, & in eius potentiã rursus reduci; tamen ob nominum penuriã dicitur etiam forma corrumpi in communi modo loquendi, & sic terminus corruptionis formæ erit non esse eius in subiecto, terminus corruptionis compositi erit non esse eius remanente materia, itaquod terminus corruptionis siuè formæ, siuè compositi, vt ab annihilatione distinguitur, est negatio in genere, quod totum constat ex dictis quæst. præced. art. 3.

65 Sed dices, dum gratia destruitur in anima nostra, desinit in subiectum, manet enim subiectum eius scilicet anima post eius desitionem, & tamen dicitur annihilari, non corrumpi, sicut è cõtra dum incipit in anima, dicitur per creationem incipere, non per generationẽ, vel eductionem. Rursus si ipsa anima nostra destrueretur, etiam maneret subiectum, nempè corpus, & consequenter in subiectum desineret, & tamen nõ diceretur corrumpi, sed annihilari, ergo non benè ponitur negatio in subiecto terminus corruptionis formæ, quia id etiam conuenit annihilationi. Bassol. hanc difficultatem de gratiæ desitione tangit in 4. d. 11. q. 4. art. 2. & ægrè resoluit, quia persistit in eo principio, quod gratia incipiat in anima per creationẽ, & cõsequenter desinat per annihilationem; at nos facili negotio euadimus, nã sicut admittimus eam ex potentia animæ educi disp. 3. Phys. q. 5. art. 2. quia fit in subiecto, & dependenter ab eo, cum sit forma suapte natura inhærens, sic in præsenti eius desitionem in anima dicimus esse corruptionem. Secus est de anima, esto desineret in corpore, quia est forma per se subsistens, vndè sicut in eius inceptione, esto fiat in corpore, non ob id dicitur educi, vel generari, quia non fit dependenter ab eo, sed solum cũ eo, ratione suæ subsistentiæ, & independentiæ, ità in eius desitione nõ esset dicenda corrumpi, vel in subiectum desinere esto desineret in corpore. Hinc grauiter errauit Rubion. 2. d. 1. q. 4. art. 2. dicens etiam animam ipsam generari, quia fit in præsupposito subiecto, vt cæteræ formæ.

66 Quia vero hunc communem omnium sensum de formarum materialiũ interitu tentauit labefactare Ferch. ab initio quæst. cit. ostendens formã substantialem nõ esse idoneum corruptionis terminum, rem hanc examinare nõ pigeat; & quidem veritas hæc adeò est obuia, & explorata, vt satis esset solùm

eius rationibus satisfacere, communis enim omnium sensus à tot sæculis ita dubium à nullo vnquam reuocatus sufficiens esset eius approbatio, sed ad maiorem adhuc rei certitudinem probare libet commune placitum, tum ex Aris. tum ratione, sed prius notare oportet, quod aduertit Fereh. ibidem cap. 5. nu. 29. quòd apud Aris. hoc dicitur separabile ab alio, quod ab eo auulsum adhuc suum esse retinet, quòd si per actualem disiunctionem intereat, dicitur inseparabile; probemus igitur in hoc sensu non omnem formam substantialem esse separabilem, imò omnes materiales, eo ipso quòd à materia diuelluntur, interire, & corrumpi, & quidem omnes huiusmodi formas substantiales esse in hoc sensu inseparabiles, atq. adeò corruptibiles, docuit Aris. nō semel, 1. Phys. tex. vlt. 2. Phys. 12. secundo de Anima, & alibi, sed quòd moramur? Ferch. ipse à cap. 6. quamplura adducit ex Aris. loca, in quibus loquens de formis substantialibus asserit quasdam esse separabiles, quasdam non, & inter alia luculentissimus est, quem adducit ex 8. Met. 3. si ergo apud Aris. non omnes formæ substantiales sunt separabiles, sed aliquę tantum, quomodo sine contradictione potuit vnquam asserere omnem formā substantialem, quatenus ab accidentali distinguitur, esse separabilem, vt conuincere Ferch. intēdit cap 2. ex eodē Aris. sanè istæ contradicunt *omnis forma substantialis est separabilis, quædam forma substantialis non est separabilis*, si hanc ergo Aris. sexcenties docuit, teste Ferchio, illam docere non potuit.

67 Inuenit hic Auctor effugiū quoddam ad eludenda omnia Aris. testimonia, inquit enim ab initio cap. 2. posse quamlibet formam substantialem considerari dupliciter, vel secundum esse perfectum, vel secundum se præcisè, tūc forma dicitur habere esse perfectum, quando habet accidentia sibi conuenientia, quæ sunt eius instrumenta in agēdo, & patiendo, forma verò secundum se consideratur præcisè secundum suū esse substantiale nullo spectato accidēte comite; Hinc postea in fine cap. eum ei obijcitur Aris. 2. Phys. & 2. de Anima, & alibi asserens formas inseparabiles, respondet secundum esse perfectum inseparabiles esse ratione accidentis consequentis, secundum se, & secundum esse imperfectum separabiles, atque æternas fore. Sanè hæc est euidens testimoniorum Aris. elusio, inconsulto, namque asseruisset toties quasdam formas separabiles esse, quasdam non, quia secundū esse perfectum omnes sunt inseparabiles, secundum esse imperfectum omnes separabiles; Accedit, quòd in sententia docente potentias animæ esse accidentia, solutio nulla est, quia anima rationalis suas secum defert, atq; ideò etiam secūdum esse perfectum est separabilis.

Si dicat ipsum non asseruisse illā vniuersalem affirmatiuā, sed probasse dūtaxat disputatiuè procedendo. Non sufficit, quia soluit rationes, & Aris. testimonia pro vniuersali negatiua, ergo etiam soluere debebat, quæ faciebat pro vniuersali affirmatiua, eo vel maximè, quia hanc, inquit, esse melius probatam (vt potè proprio Marte) quàm negatiua, etiamsi multas annorum centurias, vt ait ipse, alij consumpserint in ea probanda. At inquit pro ratione muneris instituti ad ostendendam scilicet animę separabilitatem astringi solum ad soluendas rationes pro negatiua. At certè tenebatur etiam soluere adductas pro affirmatiua, tum nè faceret Aris. sibi cōtradicentem, dum in quibusdam locis eum adducit pro vniuersali affirmatiua, in alijs eam negat per assertionem particularis negatiuæ, quòd quædam formæ substantiales non sunt separabiles; tum quia ab initio Vestig. in vestiganda animæ separabilitate pollicetur se velle ordinem seruare Aris. 1. post. vbi primò repellit vniuersales contrarias omnium esse demonstrationem, nullorum esse demonstrationem, & recipit medias, quorundam esse, quorundam nō esse, quod obseruauit etiam 1. Phys. vbi primò reijcit illas vniuersales contrarias,

as, omnia principia sunt contraria, nulla principia sunt contraria, statuitq. principia quædam esse contraria, quædam non esse, tenebatur ergo, & ipse non solam vniuersalem negatiuam destruere, sed etiam affirmatiuam, vt indè particulares concluderet, quædam forma est separabilis, quædam inseparabilis; tum tandem quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona, vt ergo ostenderet veritatem illam, quòd anima rationalis est separabilis, non debebat hanc falsitatẽ relinquere probatam, quòd omnis forma substantialis est separabilis.

68 Sed accedamus ad rõnes; Feuch. cũ quasdam retulisset ex alijs, velut nimis fragiles eas aspernatur, & dissoluit cap. 3. & in fine cap. licèt protestetur eius consilium non esse eam opinionem refellere ibi, duas tamen insinuat rationes, quibus, inquit, posset robustius illa opinio impugnari, quia nimirum opinio illa, quod omnis forma substantialis sit separabilis, & æterna omnem generationem, & corruptionem substantialem demolitur, & quoniam infinitæ formæ actu essent in materia. Sed sanè, aut istę rationes sunt cæteris fragiliores, aut earum robur assecuti nõ sumus, prior quidẽ non benè consequentiã deducit, quia forma hominis est separabilis, ac æterna, & tamen homo generatur, & corrũpitur substantialiter, non ergo ad generationem, & corruptionem substantialem astruendam exigitur necessario, quòd forma substantialis sit corruptibilis, & caduca, sed sufficit, quòd possit cum materia coniungi, & abiungi, hæc siquidem sola coniunctio, & abiunctio sufficiens est ad generationem, & corruptionem compositi. Nec etiam alia ratio benè deducit, quòd forent infinitæ formæ in materia, quia opinio illa non inquit formas in compositi dissolutione in materiam rursus immergi, & veluti in eius gremio abscondi, & latere quolitæ, & ex parte consentire videntur assertores inchoationum, imò docet forusque rursus ab agente extrinseco foras extrahantur, vt asserebant Anaxagoritas à materia diuelli, & veluti loco dissitas in se, & per se conseruari, admissa ergo illa opinione non sequitur hæc infinitas formarum in materia, sed potius in seipsis. Potius ergo ex eo capite formarum materialiũ inseparabilitas ostẽdenda est, quod ideò dicuntur materiales, quia suaptenatura in suo esse, fieri, & conseruari materiæ sunt immersæ, & alligatæ, itaquod fatali necessitate ruant eo ipso, quòd ab ea diuelluntur, in quo ab anima rationali secernuntur, quæ ob sui immaterialitatem independenter à materia fit, & conseruatur, vndè etiam dum corpus informat, suo modo subsistit, qua de causa, dum ab eo seiungitur, non statim interit, sed separata seruatur; quia ergo omnes formæ materiales sũt ex materia educibiles, vt fusè disput. 2. Phys. q. 7. art. 2. & 3. ideò nulla prorsus est à materia separabilis, & æterna. Accedit, quod si ponantur separabiles, tunc edocendum erit ab hac sententia, quò diuertat forma in actu diuulsionis à materia, & quo loco conseruetur, quod adeò difficile est edocere etiam de ipsa anima rationali apud Aris. vt Ferchius ipse post longam rei discussionem in eã venerit opinionem li. 2. cap. 14. vt Aris. concedenda fuerit circulatio animarũ rationalium in corpora humana, quod an ritè dictum sit, & consequenter ad Aris principia, & fidei nostræ candorẽ, num potius fabulosè, dicemus in lib. de Anim. si ergo de Anima rationali ità sẽtit in via peripatetica, quid dicet de alijs substantialibus formis, si ipsæ quoq. separabiles sunt, ac suaptenatura subsistẽtes? migrabunt nè de vna materia in aliam, an potius infinitæ in concauo orbis Lunæ otiosæ manebunt?

69 At videamus quibus rationibus ex Arist. probet hic Auctor hoc suum problema; Primò probat, quia Arist. 5. Met. 15. ait formam substantialem esse separabilem, & 7. Met. 8. & 12. Met. 26. idẽ habet, quibus ex locis colligit hoc ab Arist. poni discrimen inter formam substantialem, & accidentalẽ, quod illa est separabilis, hæc non. Confirmat

firmat hoc in secũda ratione ex 7. Met. 4. & 12. Met. 3. Resp. Arist. locis allegatis præsertim in secunda ratione non ponere illam differentiam inter formã substantialem, & accidentalem, quod illa sit separabilis à materia, non ista, sed ponit illam differentiam inter substantiam ex vna parte, & accidens ex alia in hoc sensu, quòd substantia est per se existens, & separabilis ab accidentibus, accidentia verò non habent esse per se, nec possunt separari à substantia, ita exponunt ibi omnes præsertim Scotus in expositione illorum textorũ, & quolil. 2. ab initio & textus de se patet; ex eo autem, quòd substantia separabilis est ab accidente, non è contra, sanè non videmus, quomodo ritè hinc inferatur omnem formam substantialem esse separabilem à materia, potius enim inferri deberet esse separabilem à suis accidẽtibus, & iuxta hanc phrasim loquitur in alijs locis cit. cum dicit substantiam esse separabilem, vult enim posse quantum est ex se ab accidẽtibus separari, non autem formam substantialem à materia, in quibus etiam aduertendũ est hoc prædicatum *separabile* de composito, & prima substantia inquantum est illa, quæ per se subsistit, præcipue enunciari, formæ verò participatiuè, inquantum scilicèt magis participat de actualitate compositi, quàm materia; videatur Doctor super illos textus, quia verba textus cuiuslibet referre, atque Doctoris expositionem longum esset; tandem si vnquam Aristot. loc. cit. vel alibi docet formam substantialem esse separabilem in sensu arguentis, accipiẽda est indefinitè illa propositio, non autem vniuersaliter, sicut accipitur illa 1. Phys. prima principia sunt contraria.

70 Secundo arguit ex 8. Met. tex. 8. vbi Arist. facit hanc disiunctiuam loquens de forma substantiali *necesse est aut sempiternam hanc esse, aut corruptibilem absq; eo, quòd corrumpatur, & factam esse absq; eo, quòd fiat*, sed pars secunda huius disiunctiuæ est simpliciter falsa, nẽpè vt aliquid sit factũ absq; fieri, & corruptum absq; corrumpi, ergo prima pars est vera dicens omnem formam substantialem esse sempiternam. Si dicas disiunctiuam illam nõ esse sufficientem, sed tertium membrum addi debere, quod verum erit, scilicèt quod forma generatur, sed generatione. Cõtrà insurgit Aristot. verbis sequentibus *ostensum esse alibi, quòd nullus facit formam, quodq; forma non fit*. Resp. immo Scotum exponere, quòd prima pars disiunctiuæ est falsa, quia est secũdum opinionem Platonis ponentis formas separatas, & secunda est vera, ac de mẽte Arist. qui ponit formas in materia generabiles, & corruptibiles non per se, sed per accidens, vt ostendit in 7. Met. & hac de causa inquit esse corruptibilem absque eo, quòd corrumpatur, & factam esse absq; eo, quòd fiat, nempè per se, & immediatè, sic enim solum compositum generatur, & corrumpitur; neque hic est incongruus loquendi modus, immo valde proprius, nam etiam natura communis, vt notat Doctor 3. d. 22. q. vn. ad 1. princ. est generabilis, & corruptibilis per se primò, non tamen dicitur generari, & corrũpi, nisi per accidens, quia actus generationis, & corruptionis per se, & immediatè exercetur in singularibus; sic in proposito ait Arist. formam esse generabilẽ, & corruptibilem absq; eo, quòd fiat, vel corrumpatur, quia actus per se, & immediatè exercetur in composito, per accidens in partibus.

71 Tertio arguitur ex 12. Met. 12. ac in 7. Met. 26. 27. 32. vbi demõstrat formam non fieri, hac ratione, si namque forma fiat, atque omne, quod fit, fit ex materia, & forma, ergo forma fiet ex alia forma, sed Arist. eodem argumento probat 1. Phys. 82. materiam esse ingenerabilem, & incorruptibilem, ergo si benè per hoc monstratur materiæ perennitas, monstrabitur etiam de forma. Resp. si hæc ratio concludit incorruptibilitatem de forma substantiali, etiã de accidentali ostendit non per se fieri, quia fit in alio, nõ ergo negat ibi absolute

lute formam fieri, immo docet fieri in alio scilicèt in materia, sed negat fieri per se, & veluti separatã, ac per se subsistentem, & reddit rationẽ, quia quod hoc modo fit ex materia, & forma fit, vnde per hanc rationem cõcludi nequit omnimoda ingenerabilitas formæ, sed tantùm ingenerabilitas per se; cum autem in 1. Physi. 82. demonstrat materiã esse ingenerabilem, & incorruptibilem, inquit, in quacunque generatione, & corruptione materiam debere subijci, vt subiectum primum, & vltimum, & quicquid fit, & generatur fieri ex materia, vt ex tali subiecto, non ergo hoc argumentum concludit ingenerabilitatem eodem modo de materia, & de forma, quia non eodem modo fit compositum ex eis, cum enim fiat ex materia, vt ex primo omnino subiecto, & in omni generatione requisito, concluditur ex hoc omnimoda ingenerabilitas de ipsa, & cum fiat ex forma, non vt ex primo omnino subiecto, sed vt ex eo, quod infit, vel fit in illo, non excluditur à forma omnimoda generabilitas, sed tantũ talis, qualis composito conuenit.

72 Quarto arguit ex 1. de Anim. 12. & 13. vbi habetur, quòd si forma habet proprium opus, in quo non communicat cum habente corpore, formam separari posse à materia; at sic est, quòd omnis forma substantialis habet opus proprium, in quo cum materia non cõmunicat, cum in 2. de Ortu, & Interitu dicatur materiæ proprium esse pati, & recipere, agere autem alterius potentię, scilicèt formæ. Resp. hoc argumentum plùs probare, quàm eius Auctor velit, probat enim non solum etiam formam accidentalem esse separabilẽ, quia ipsa quoq; habet in hoc sensu propriũ opus, in quo non communicat cum materia, calor enim in aqua non communicat in calefaciendo cum ipsa, sed probat etiã formam materialem separatam non futuram otiosam, sed proprium opus exequi, cuius oppositum docet Auctor ille in eodem capit. Dicimus igitur omnes formas materiales in suis operationibus communicare cum materia, quia cum sint extensæ, non possunt modo inextẽso operari, nõ habent autem talem modum, nisi in materia, vnde etiamsi proprium formæ sit agere, tamen non est in potentia proxima ad agendum, nisi cum est in materia.

73 Quinto vnum contrarium nequit pati, & recipere aliud contrarium, sicut neq; vnum natum est alterũ afficere 1. Phys. 51. 12. Met. 6. 2. de Gen. & cor. 5. corruptibile, & incorruptibile sunt cõtraria, & genere diuersa, nedũ specie 10. Met. cap. vlt. ergo si materia est incorruptibilis, & forma substantialis corruptibilis, vnum contrarium esset alterius receptiuũ, & duo contraria simul manerent. Resp. hoc item argumentũ plus probare, quàm velit, sic enim probaret, quòd anima rationalis nequit recipi in corpore, quod corruptibile est, velut in subiecto, nec lumen, & motũ in Cęlo, intellectiones, & volitiones in Angelis, accidentia quædam in materia, hæc enim omnia sunt formæ corruptibiles in subiectis incorruptibilibus receptæ; dicendum igitur corruptibile, & incorruptibile non esse cõtraria propriè dicta, vt notat Zerb. 10. Met. quæst. vlt. in Sol. ad 1. princ. quod eò præsertim verum est, si genere logico differre dicantur, quia contraria propriè accepta conueniunt in genere, & differunt specie, vt ex eorum constat definitione; sed contraria dicuntur, quatenus sunt valdè diuersa, & habent oppositas quodammodo rationes, & differunt secundum potentiam, & impotentiam, vt ibi explicant Alensis, & Scotus, quo quidem sensu actus, & potentia dicerentur opponi, & contrariari, & nihilominus vnum recipitur in alio; æquiuocat itaq; ratio de contrarijs sulè, & rigorosè sumptis.

74 Septimo, omne, quod corrumpitur, à suo contrario corrumpitur 1. Phy. sic. 47. 1. de Cęlo 20. p. de Gen. 52. Forma substantialis non habet contrarium, quia substantiæ nil contrariatur, ergo &c. Confirmat in ratione octaua, quia mate-

materia ideò à contrarijs non destruitur vnquam, quia nulli est contraria, sed neq; forma vlli est contraria. Si dicas ratione connexus substantiæ cum accidente prouenire formæ interitum, proptereà quod omnis substantia flagitet certa quædam accidentia, quibus desinentibus desinat ipsa. Contra instat, tũ quia si accidens substantiæ connexum petit à contrario valentiore peremptũ, non tamen substantia peribit, quia accidens destruens non habet contrarietatem cum ipsa, & substantia à toto genere est validior accidente, vndè si contra eam pugnaret nunquam prævaleret; Tum quia forma quidem postulat accidentia quædam ad completam actualitatem suam, at secundum se non postulat, quia de se separabilis est, & prior accidente, & omne absolutum, prius, essentialiter independens à posteriori potest esse sine illo. Tum 3. ad destructionem minus necessarij nõ destruitur magis necessarium, at forma substantialis est magis necessaria, accidentalis minus. Tum tandem prius essentialiter ad sui esse non possit posterius essentialiter alioqui nulla esset causa, quæ præcederet effectum tempore 2.Post.58.

Resp. vt ibi, formas materiales ideò esse corruptibiles, quia vt materiam informent, certas requirunt dispositiones, quibus amissis seruari in ea amplius non possunt, cumq; extrà materiam nequeat consistere, quia ab illa quoad suum esse dependent, nõ secus ac lumen à corpore luminoso in genere causæ efficientis, ideò extrà illam statim pereunt; & hac de causa Tatar.cap. de subst.q.2. in Sol.ad 3. inter formas substantiales admittit contrarietatẽ virtualem ratione dispositionum contrariarum, quas efflagitant, & Ant. And.20. Met.q.5. & Faber ibid.disp.8. admittunt contrarietatem, si non in omni rigore sumatur, quantùm nempè sufficit, vt vna dicatur alteri incompossibilis in eodem subiecto, quæ sanè repugnantia sufficit, vt vna alteram destruere dicatur, & in hoc sensu omne, quod corrumpitur, à suo contrario corrumpitur, non verò semper à contrario rigorosè sumpto; immo Mayr. passu 16. in prædicam. veram contrarietatẽ admittit inter formas substantiales, quod absq; dubio consultius assereretur, quàm earum incorruptibilitas. Ad 1. impugnationem forma substantialis pellitur à materia non ab accidente pugnante, nisi dispositiuè, sed ab altera forma substantiali ei incompossibili, vt declarauimus disp.7.Phys.q 6. art.2. Ad alias tres vnica solutione satisfit, probare de potentia Dei absoluta, non autem secundum communem naturæ versum, iuxtà quem experimento constat substantiã quamlibet certa sibi ponere accidentia pro eius conseruatione, à quibus in suo esse pendet pendentia, vt aiunt, à posteriori, velut à conditione concomitante, sic ignis pendet à calore, aqua à frigore &c. vndè his rationibus probabat Doctor 2.d.12.q.2. contra D.Thom materiam posse de potentia Dei absoluta existere sine omni forma, quæ ideò minùs consultò nunc afferuntur, vt probantes secundum cõmunem naturæ cursum separationẽ substantiæ ab accidentibus; Interim rursus aduerte hoc argumentum plus probare, quàm velit Auctor, probat enim non solum formam substantialem corrumpi non posse, sed nec etiam à materia pelli, sed perpetuo in ea manere, quia non habet contrarium, à quo pellatur, & sic non tantum formæ, sed cõposita quoq; erunt æterna.

75 Septimo Materia prima eterna est, ergo & forma omnis, quia forma magis participat de esse diuino 1.Phys.81. atqui æternitas est præclara Dei dignitas, per quam Deus definitur 12.Met.39. quod autem perfectiori similius est, atq; vicinius, est melius, atque perfectius. Confirmat per rationem decimam ex 3. Top.loc.1. *quod est diuturnius, & stabilius hoc melius*, si ergo forma melior est materia, erit diuturnior illa, vel nõ minùs ea. Resp. ad hoc satis dixisse disp.2.Phys.q.8.art.2. in fine, quare locus ille topicus intelligi debet, cum cæ-

tera

tera sunt paria; vide ibi auream regulã à Scoto traditam 1.d.8.q.1.ad 1. quam etiam fusius declarat 4.d.12.q.2.§. *hic sunt duæ opiniones*.

Octauo si forma substantialis accedat ad materiam, & ab ea recedat absq; ortu, & interitu materiæ, benè tamen ipsius, tunc forma substantialis non differet ab accidentali, nisi nomine tenus, tota enim definitio accidẽtis de illa verificabitur, *quod adest, & abest subiecto præter subiecti corruptionem*. Nec valet, quod aiunt nonnulli, subiectum accidẽtis in actu priori simpliciter esse oportere, vndè prius in materia recipitur forma substantialis, quàm accidentalis. Hoc voluntarie dicunt, neq; enim in definitione accidentis ea conditio est reposita. Resp. ad hoc quoq. abundanter dixisse disp.2.Phys.q.1.art.1. in sol. ad 2. & art.3. & disp.5.q.11.art.3. nam his in locis vbere differentia assignatur formæ substantialis ab accidentali; interim neq; adhuc argumentum concludere intentum, si totum illi concedatur, adhuc enim nec ipse discrimen assignabit formæ substantialis ab accidentali, si enim dicat ex hoc differre, quòd forma accidentalis dum à subiecto diuellitur, statim interit, secus substantialis; non satisfacit, quia & nos dicemus, vt ipse obijcit alijs, hoc esse voluntariè dictum, nec in definitione accidentis eam conditionẽ reponi, atq; ideò totã ex integro conuenire formæ substantiali, etiãsi separabilis ponatur, & incorruptibilis.

76 Postremo perfectũ est prius imperfecto etiam tẽpore 1.de Cęlo 10. forma est materia perfectior, & antiquior in rerũ natura, si ergo materia suæ existẽtiæ exordiũ nescit, tantò magis forma nec ortum, aut interitum patietur. Resp. hoc etiã plùs æquo probare, si enim materia est æterna, & forma est antiquior materia, ac prior nedum perfectione, sed etiam duratione, profectò plusquã æterna erit, & ante æternitatem; iam igitur disp.1.de Cælo q.5.ab initio cõtra eundem Auctorem, cui propositio illa valde familiaris est, diximus non esse vniuersaliter, sed indefinitè accipiẽdam, & præsertim in proposito veritatem habere non potest, quia potius materia præcedit formam prioritate originis, vt docet Doctor 2.d.12.q.1. & 2. ex D. Aug. quo autem sensu forma sit prior materia, vide Doctorem 7. Met. q.6. Ant. And. & Zerb. ibidem. Accedit ex ea maiori absolutè prolata æquè bene inferri posse compositum etiam tempore præire materiam, & formam, quia est perfectius ambobus; Vide, quæ consequentiæ deducantur ex quibusdã propositionibus, quas indefinitè protulit Arist. & hi laterones eius recipiunt pro vniuersalissimis, quasi propositiones omnes Arist. sint vniuersaliter veræ, sanè aliam asseruit propositionem 9. Met.15. huic ex diametro oppositã, priora generatione sunt posteriora perfectione, quomodo ergo ambæ erunt vniuersaliter veræ? Irrationabilis hic philosophandi nonnullorum modus, inde traxit originem, quòd isti simplicissimæ, & ieiunæ Arist. auctoritati nimium fidunt, nec nisi solis auctoritatibus sua asserta probant, quod quàm virum Philosophum dedeceat diximus supra disp.1.q.1.art.1.

QVÆSTIO III.

An in rerum naturalium generatione, & interitu fiat resolutio vsque ad materiam primam.

77 Sensus quæsiti non est, vt quis ex quæsiti titulo hallucinari posset, an in corruptione alicuius sic ad materiam primam deueniatur, vt nuda absq; omni forma substãtiali maneat, id enim naturaliter contingere non posse iã diximus disp.2.Phys.q.3.art.1. sed est, an cum res corrumpitur, & formæ succedenti materia subijcitur, num sola maneat materia prima, itaut omni forma tàm substantiali, quàm accidentali, quibus antea induta erat, in eo instãti exnatur, atque adeò nullus actus, seu substantialis, seu accidentalis idem, qui præsun

fuit in re corrupta, seruari valeat in genito. Vnde hæc quæstio in quantum attinet ad formas substantiales, coincidit cum ea, an in composito substantiali dari possint plures formæ substantiales subordinatæ, itaut aliqua earum in re genita seruari possit, quæ præfuit in corruptã; inquantũ verò attinet ad formas accidentales, coincidit cum ea, an eadem numero accidentia possint permanere in genito, quæ præfuerint in corrupto.

Tres extant sententiæ in hac celebri controuersia, duæ extremæ, & vna media; Prima extrema est Thomistarum, qui ex duobus principijs in eorũ schola receptissimis, vnum est implicare pluralitatem formarum substantialium in composito, alterum est, non materiam primã, sed compositum ipsum esse proprium, & immediatum subiectum accidentium, consequenter deducunt in omni generatione, & corruptione tàm in formis substantialibus, quàm in accidentalibus, vsque ad materiam primam resolutionem fieri, ita D. Thom. 1. par. q. 76. art. 6. & 4. contra gentes p. 2. c. 58. & eius magistri Alensis 1 pa. quæst. 57. memb. 4. & Albert. 2. p. summæ de homine apud Aresium disp. 2. q. 1 1. sect. 1. Capreol. 2. d. 15. q. 1. Caiet. in summam loc. cit. & 2. de Anima cap. 1. & de Ente, & essentia q. 17. Heruæus Quolib. 4. q. 10. & de Vnitate formarum q. 16. & 17. Ferrar. loc. cit contra gentes. Soto 1. Phys 7. Sonc. 8. Met. q. 8. Iauell. q. 4. Bannez. de Gen. q. 8. Complut. disp. 3. q. 6. Aegid. 1. de Gener. com. 24. & 2. com. 25. Buccafer. 1. de Gen. & Pomponatius in lib. de Nutritione, & Accretione, Fonsec. 8. Met. cap. 1. q. 2. Conimb. verò 1. de Gen. cap. 4. q. 18. estò in secũdo principio cum Thomistis nõ consentiant, censent namq; subiectum accidentium esse materiam primam, nõ compositum, adhuc tamen & ipsi volunt fieri resolutionem vsque ad materiam primam, etiam in accidentibus, quia habent pro inconuenienti vnionem materiæ cum accidentibus esse firmiorem, quàm cum forma substantiali.

Altera extrema est Auerroistarum, qui ex duobus principijs Thomistatũ ex diametro oppositis, nempè est dari pluralitatem formarum substantialium in eodem composito, & subiectum immediatum accidentium præsertim quantitatis, esse materiam primam, consequẽter asserunt non in omni generatione, & corruptione vsque ad materiam primam resolutionem fieri, nec quoad formas substantiales, nec quò ad accidentales, immo quoad istas nunquam fieri, quia quantitas vt minimum semper eadem manet in genito, & corrupto, cum perpetuò materiæ hæreat, velut eius passio; citantur pro hac parte Auerr. 1. de Gen. com. 24. & 2. de Gen. com. 25. Auicen. 1. suffic. c. 6. Zimar. theor. 46. Niphus 8. Met. disp. 4. Mercen. in suis dilucid. Zabb. lib. de Gen. & interitu cap. 7. Piccol. 1. de Gen. super text. 24. Achill. de elementis lib. 2. dub. 3. Contaren. q. de Gen. & corrup. cap. 5. & 6. Nobil. 1. de Gen. cap. 5. q. 3. Moris. disp. 1. de Gen. dub. 6. citantur etiam Græci Interpretes, vt Philop. 1. de Gen. com. 70. Alexand. 1. Metheor. cap. 1. & quidam Nominales.

Tertia deniq; Sent. media est Scotistarum, qui cum Thomistis in vno tantùm conueniẽtes principio, & ab Auerroistis dissentientes, quod nempè compositum sit proprium accidentiũ subiectum, & in altero è contrà cum istis assentientes, non cum illis, quòd nempè detur pluralitas formarum substantialium saltim in viuentibus, consequenter media via incedunt, dicentes in quibusdam corruptionibus scilicet viuentium non fieri resolutionem vsq. ad materiã primam, quia remanet in cadauere forma mixti cum accidentibus eam consequentibus, in cæteris verò fieri vsq. ad materiam primam, itàut nulla prorsus forma, nec substantialis, nec accidentalis maneat in genito, quæ fuerit in corrupto; ità Doctor 4. d. 11. q. 3. vbi statuit pluralitatem formarum in viuentibus, & 2. d. 3. q. 4. & d. 12. q. 2. & d. 15. q. vn.

& 4.d.11.q.2.& d.12.q.4. quibus in locis corpus statuit subiectum quantitatis, & qualitatum, non materiã, Ant.And 8. Met.q.3. Zeib. ibi q.1. Tatar.1. de Gener.quæst.1.not.4. & dub.1. Faber theo.75.Cauell.disp.1.de Anim.sec.17. Raguseius disp.peripat.18.Biragus 1.de Gen q.6. licet non ex principijs Scoti, sed Zabb. vt notauimus disp.3.Phys.q.1. Roccus 1. de Gen.q.9.& 10. & passim alij Scotistæ, & hæc est tenenda.

ARTICVLVS I.

In viuentibus non fit statim resolutio vsq. ad materiam primam.

78 DIcimus itaq; in viuentium interitu non fieri resolutionem vsq; ad materiam primam. Probatur, quia in viuentibus datur vltra animam formam mixtionis, quæ dici solet corporeitatis, eo quia per diuersas formas partiales carnis, ossis, nerui, &c. dat illis illud esse corporeum, ac dissimilare, quod est proprium perfectibile animæ, & hæc forma remanet adhuc per aliquod temporis interuallum in materia post dissolutionem animæ à corpore, quo temporis spatio dicitur forma cadaueris, sicut ante animæ aduentum dicebatur embryonis, remanent quoq; cum illa forma accidentia quam plura, quæ erant in viuente, ergo in viuentibus statim, & immediate non fit resolutio vsq; ad materiam primã, nec in substantialibus, nec in accidentalibus formis. Assumptum, vnde tota hæc conclusio dependet, fusè probatum est disp.2. Phys. q.4.art.2. & disp.5.q.6. art.1. & omnia argumenta in contrarium diluta.

Verum quia Arriaga nuperrime post nostræ Physicę editionem acerbissimè in eam sententiã inuehitur disp.6. Phys. sec.6. æmulatione accensus cuiusdam sui Collegæ (vt facilè ex eius verbis colligitur) nobiscum sentientis, libet per excursionem quandam rationes potiores pro nobis loc. cit. adductas rursus recurrere, vt ostendamus non esse tam debiles, vt arbitratur Arriaga, & quidẽ ab initio disputationis ostentat hic Auctor se se non veritatis indagandæ zelo, sed liuore, & æmulatione hanc concertationem suscepisse, ait enim hanc quæstionem à pluribus iactari celeberrimã, & decisionem pro parte Scoti in scholis inualuisse, nullum tamen mislerium se vnquam in ea vidisse, nec partem Scoti ità inualuisse, vt iactant, quia in Hyspania nullus eam defendit, immo nec ex professo impugnare dignatur, tanquam rem sine solido fundamẽto in Italia pauci, & in partibus Germaniæ (vbi scribebat) rarissimi, omnes denique è sua societate, quot quot sua typis mandarunt, contrarium docuisse duobus exceptis P. Dandino, & P.Coninch. in quibus ergo scolis inualuit? inquit hæc Arriaga hyspano supercilio. Immerito tamen hanc quæstionẽ de pluralitate formarum in cõposito aspernatur hic Auctor, in qua tot viri graues calamum adhibuerunt, & integros de hac re tractatus lucubrarunt, immerito etiã ait sententiam Scoti in scholis non inualuisse, non ne viget in scola Scotistarum? nonne in schola Auerroistarum, cum omnes Medici, Philosophi sęculares omnes eam incunctanter tueantur? quoq; Nominales eam sectantur? an ne istæ non sint scholæ; ex quatuor igitur scholis in dominio Philosophico existentibus Auerroistarum, Thomistarum, Scotistarum, & Nominalium tres ferè nostram sectantur, & petit Arriaga in quibus scholis inualuit? tot deniq; habet assfeclas, vt Bann.ipse dicat 1. de Gen.q.8. *quot quot Theologi, & Physici, & Metaphysici sunt, contra D.Th. coniurasse videntur*, & inquit Arriaga nullum habere defensorem? certè nullã putat iste extra Societatem extare scholam, nullumq; præter Iesuitas scripsisse auctorem, quod facilè colligitur ex toto eius opere, in quo non citat, nisi Auctores suos, nec nisi cum suis disputationem init, etiamsi typis scripta non dederint, cum exteris manum conferere dedignatur, qui mos scribendi apud Recentio-

res Iesuitas inualuit minimè laudādus, non enim in hunc modum scripserunt Suarez, Vasquez, Molina, Fonseca, Conimb.& alij præclarissimi Societatis Auctores, exteros enim æstimabant, & eorum auctoritate sua fulciebant placita, vel eos grauiter impugnabant, vt postulabat occasio, nec tempus insumebant in respuendis priuatis placitis Collegarum, & responsis datis intra domesticos parietes, vt moris est modo Recentiorum scribentium, concludimus hanc scribendi rationem nouiter adinuentam super biam in eis arguere, dum cum exteris disserere renuunt, vel timorem; sed de his satis, percurramus modò rationes Scoticas ab ipso pro nostra sententia adductas, & videamus, an illis benè occurrat.

79 Prima ratio, ab ipso adducta, est, quam Doctor 4.d.11.cir.q.3.art.2. deducit ex misterio Eucharistiæ, vbi terminus conuersionis, qui ponitur ex vi verborum, est ipsum corpus Christi ab anima condistinctum, nam si Hostia consecrata à Chrysto in cæna in pixide fuisset in triduo seruata, permansisset ibi eadem res primò contenta, & non anima, quæ erat à corpore separata, vndè anima modò per concomitantiā solum ponitur sub speciebus, vt decernit Concil. Trid. sess.13. cap.3. tunc subsumit Doctor, corpus Chrysti ab anima condistinctum non dicit solam materiam primam, quia hæc per se non est corpus, sed pars corporis, & si esset corpus, tamen est corpus dissimilare, & æthereogeneum, quale est corpus humanum ab anima perfectibile, ergo erit materia prima cū forma corporeitatis integrata ex diuersis partialibus, in hoc enim sensu admittit Scotus 3.d.4.q.vn. formam corporeitatis in viuentibus, vt diximus in Phys. loc. cit. non autem quasi sit vnica forma mixtionis pro omnibus, & singulis partibus corporis, vt ei Arriaga impingit, & in hoc sensu defenditur ab omnibus Scotistis Ant. And. q.10. de tribus principijs, & 7. Met. q.6. vbi est Scotus ipse q.20. Zerb. quæst.18. Faber theor.75. Tatar.2. de Anim. q.1. dub.2. Tromb. 8. Met. q.2. Mairon.2.d.16.q. vn. & alij.

80 Resp. Arriag. terminum conuersionis esse materiam cum diuersitate, & varietate accidentium, quæ sufficit ad organizationem, nec habet pro inconuenienti poni sub speciebus hęc accidētia ex vi verborum formaliter, & non per solam concomitantiam. Contra vrget efficaciter Doctor, tum quia non sunt efficaciora verba super sanguinē, quàm super corpus, sed dicendo *hic est Calix Sanguinis* non potest fingi terminus conuersionis esse sola materia sub accidentibus, quia illud non est sanguis, sanguis enim dicit aliquam substantiā, quæ generatur à nutrimento assumpto, & est proximè conuertendum in carnē non autem generaretur, nec conuerteretur, nisi haberet propriam formā substantialem. Tum quia si aliquod accidens includitur in per se termino cōuersionis, tunc illa non esset mera conuersio substantialis, nec mera transubstantiatio, sed mixta ex substantiali, & accidentali; At inquit Arriag. hoc nō sequi, quia hæc conuersio habet pro termino ad quem primario solam substantiam. Sed nos tunc inferimus, ergo nullū accidens ponitur ex vi verborum formaliter, vt ipse dicebat, sed tantum concomitanter, quia non ponitur primariò, sed secundariò, ex quo patet Arriag. in hac eadem responsione non satis sibi constare. Tum quia cū dicitur, *hoc est Corpus meum*, non ponitur aliquid distrahens à veritate carnis, & ossis, & huiusmodi, sed potiùs vt includit omnes partes eius, quod est primò animabile, sed si diceretur, *hoc est caro, vel os*, videretur fictio ponere terminum conuersionis esse tantum materiam cum quibusdam accidentibus, ergo multò magis in proposito accipiendo corpus, vt est quoddā includens omnia ista, sicut hìc accipitur, prob. min ex Angesto lib.2. de formæ proprietatibus fol.25.& Mair.2.d.16. caro, os, neruus, & similia nō tantùm accidentaliter differunt, sed spe-

cie essentiali, quia proprietates habent diuersas, & diuersas dispositiones permanentes, quæ sicut non nisi in entibus specie differentibus reperiri solent ità arguunt formas substantiales diuersas, & hoc negato præcluderetur via probandi aliqua entia naturalia differre specie essentiali, & dicere possemus aurum, lignum, & lapides non nisi accidétaliter differre, imò ait Angest. ibi maiorem diuersitatem dispositionum, & operationum deprehendi inter quædã membra animalis, quàm reperiatur inter plumbum, & argentum, cum quædã temperamentum calidum deposcant, vt cor, quædam frigidum, vt cerebrũ, alia humidum, vt medulla, alia siccũ, vt ossa, ergo si ex quadam notabili varietate accidentium, & dispositionum concludimus inter plumbum, & argentum differentiam essentialem specificam, eo magis eandem concludere debemus inter carnem, os, &c. Tum tandem, quia falsum est corpus organicũ importare solam materiam cum illa accidentiũ varietate, quia esse carneum, esse osseum, & neruetum est esse substantiale, & non accidentale tãtum, vndè vt notant Angest. cit. Tromber. 7. Met. q. 3. art. 2. Bassol. 4. d. 12. q. 1. & alij Scotistæ, duplex est organizatio materiæ, vna essentialis, altera accidentalis, hæc vtiq. consistit in debita proportione accidentium scilicet qualitatum, quantitatum, & figurarum, at illa in diuersis formis partialibus mixtionis ossis, nerui, &c. Insuper, vt aliquod corpus dicatur ætherogeneum, non sufficit, vt eius partes solis accidentibus differant, alioquin ferrum, cuius vna pars sit calida, altera frigida, ætherogeneum esset.

81 Altera ratio Doctoris, quam adducit n. 58. est Physica (rationes enim nostri Doctoris hìc tueri intendimus, non alias) quia quando homo moritur non introducitur forma aliqua substantialis, ergo debet ibi manere aliqua antiqua, nè materia maneat sine vlla forma substantiali, & hæc erit forma mixtionis. Resp. in primis neg. conseq. nec habet pro inconuenienti materiã in aliquo casu manere naturaliter sine forma, & sicut licet nobis admittere ens incompletum in rerũ natura per se existens scilicet corpus sine anima, ità licebit ei admittere materiam sine forma, nec maiori censura poterit ipse carpi, quàm nos. Vide quantũ audeat hic Auctor, vt Mordicus oppositã tueatur sententiam, ad soluendam primam rationẽ theologicam ausus est ponere aliquod accidens corporis Christi sub speciebus ex vi verborum, in quo trepidarunt antiqui omnes Scholastici, imò manifestè negarunt; hìc verò audet admittere naturaliter posse materiam sine forma existere, quod hactenus Phylosophorum nemo non abhorruit, cur autẽ id contingere nequeat, diximus disp. 2. Phys. q. 3. art. 1. Huius autem ausus ansã non benè sumit ab eo, quod nos dicimus de corpore absq. anima manente, aliud enim est admittere compositũ in rerum natura per se existens ex materia, & forma mixtionis incompleta, & animæ subordinata coalescẽs, vt est corpus pro altera parte, aliud verò admittere materiam nudam, & sine omni prorsus substantiali forma, vt diximus disp. 5. Phys. q. 6. art. 1. Accedit non deesse Auctores nostræ opinionis asserentes corpus anima destitutum esse directè in prædicamento sub genere corporis mixti, quia tunc non habet rationem partis, sed totius, vndè euadit ens completum, & proportionatum prædicamento, ità loqui videntur Mercen. & Zab. cit. imò Aresius 1. de Gen. disp. 2. q. 9. sec. 4. id asserere videtur de ipso etiam, cum actu constituit animal, quia forma corporeitatis etiam tunc temporis dat esse genericum, specificum, & indiuiduale in suo ordine, vt caro hoc esse carneum, os osseũ, &c. Sed certè si loquamur de prædicamento substantiæ, vt modò constitutum est, corpus pro altera parte directè in prædicamento collocari non potest, ex dictis disp. 7. Log. q. 1. art. 1. neq. cum actu constituit animal, neque cum anima destitutum est, nam in primo casu

sit habet formalissimè rationem partis, quæ excluditur à recta linea prædicam. ex dictis disp.6. Log.q.3.art.1. nec etiã in alio casu, quia licèt actu non habeat rationem partis, adhuc tamen est ens incompletum, & animæ essentialiter subordinatum per modum materiæ, vt ergo anima rationalis etiam à corpore separata non ponitur in prędicamento directè, ità nec corpus pro altera parte, sed est indiuiduum incõpletum in specie incompleta mixti, & sub genere etiam constituendo corpus mixtum in communi ad mixtum completũ, & incompletum, & ità verum est in hoc sensu, quod aiebat Aresius formam carnis tribuere esse genericum, specificum, & indiuiduale, neq. hoc negauit Doctor, vt ei impingit. Dices frustum ligni ità videri ens completum, vt frustum ferri, vel auri. Hoc debet negari, quia ferro, vel auro videmus nihil deesse, at arido ligno videmus deficere animam vegetantem, & ideò esse ens incompletum arguimus.

82 Declinat idcircò Arriag. ad cõmunem responsionem neg. assumptum, cum enim animal moritur, succedit noua forma cadaueris. At contra hanc solutionem primò vrget argumentũ theologicum, quia si animæ Christi successit forma cadaueris in triduò, ergo corpus Christi corruptum est contra scripturam, vt latè deduximus disp.2.Phys. cit. illud enim dicitur cũ omni proprietate corrumpi, quod in aliam substãtiã, nedum specie, sed etiam genere diuersam transmutatur, talis autem transmutatio secuta esset in morte Christi ex solutione data, quia corpus viuum, & cadauer ità differunt. Resp. scripturã dicere corpus Christi non esse corruptũ, quia non abijt in vermes, & cineres, vt regulariter euenit de cadauere, non autem vult innuere, quòd non aduenerit noua forma cadaueris, alioquin apud nos ponentes formam mixtionis remanere in animalis interitu nullius animalis corpus corrumperetur, atq. ideò non fuisset speciale corporis Christi priuilegium, quæ impugnatio vrgere videtur ad hominem, nec tangitur ab Arriag. Cæterum estò verum sit, neq. præfato modo corpus Christi vidisse corruptionem, quia non abijt in vermes, & cineres, tamen hoc non sufficit, nam ad saluandum sensum scripturarum, & Patrũ dicere debemus ità incorruptum remãsisse, vt neq. abierit in nouam cadaueris formam, ratio est, quia Patres asseuerãt ità illibatum mansisse, vt fuerit omninò idem numero corpus mortuum, quod erat viuum, sicut euidentissimis auctoritatibus probat Doctor loc. cit. nõ ergo sufficit dicere ideò incorruptum remansisse, quia in cineres non abijt, si .n. semel concedatur abijsse in formã cadaueris, hoc solum sufficit ad destruendam identitatem, & vnitatem numericam corporis Christi viui, & mortui, vtrumq. requiritur ad hanc saluandam, & quod non abierit in cineres, & neque in formam cadaueris nouam, quo sensu non conuenit regulariter alijs corporibus, Conatur Arriag. n.69.& 70. non in tanto rigore intelligere Patres, & illos explicare de identitate numerica morali, non Physica. Sed contra obstat, quæ vrgemus disp.2. cit. q.4. art.2. & quod objcit Doctor loc. cit. ex veritate Eucharistiæ, quæ fundatur in vnitate numerica corporis Christi viui, & mortui Physica, non morali, ità enim postulat veritas verborum *hoc est Corpus meũ*, quod nempè corpus cõtentum sub speciebus etiam in triduo (si species seruatæ fuissent) sit illud idem, quod anima informabatur, dum viuebat, hoc autem infert identitatem Physicam, non moralem.

83 Rursus contra vulgatem illã solutionem de nouo aduentu formæ cadaueris militat argumentum Physicũ Doctoris, quia nulla est causa, à qua producatur talis forma, quis enim quando homo strangulatur, vel iugulatur, producit eam formam? præterea siuè homo frigore, siuè calore, siuè alio modo pereat, eadẽ semper remanet forma, at quomodo potest eadem forma induci ab

agentibus tàm diuersis, & cũ tanta dispositionum varietate, & contrarietate? Hoc argumentũ, quod adeò tenuit Aduersarios, vt nescientes causam particularem huius formæ adinuenire, ad vniuersalẽ, sed sine iuuamine, confugerũt, floccifacit Arriag. quia eadem ratione deberemus in igne ponere aliam formã corporeitatis, nã carbo accensus, in quo introducta iam est forma ignis, siuè extinguatur aqua, siuè cineribus, siuè oleo calido, siuè aqua frigida, siuè hoc, siuè illo modo, manet semper idem numero carbo, quis ergo ibi introduxit eam carbonis formam? nec dici potest in carbone non fuisse formã ignis, sed adhuc durare formam ligni, hoc enim ex ipso sensu apparet improbabile, quę enim in carbone extincto cum ligno similitudo, vt dicas habere eandem formam substantialem? certè magis differt carbo à ligno, quàm Canis à Lupo, quantum possumus colligere ex his, quæ videmus; At quia videt hanc instantiã non multũ vrgere, adducit aliam de vino, quod proculdubio specie differt ab aceto, & tamen eadem forma aceti subsequitur, siuè vinum calore nimio, siuè alia de causa contraria acescat; ait itaque ad argumentum esse aliquas formas, quæ petũt dispositiones valdè similes dispositionibus aliarum formarum, ideoq. quandò illæ dispositiones corrumpuntur, vndecunq. id proueniat, & à gradu requisito proprio rebus deficiunt, succedere alias, quæ dispositiones in proximo requirebant, & talem esse formam cadaueris, & formam aceti, & carbonis suo etiam modo.

84 Hæc tamen solutio, de qua hic Auctor adeò gloriatur, non est melior alijs, si benè perpendatur, quia cõpertũ est formã quamlibet determinare sibi connaturaliter certam dispositionẽ, nec indiscriminatim induci posse per quaslibet dispositiones etiã inter se contrarias, nam impossibile est dispositiones contrarias esse illi connaturales, assignetur ergo hæc certa dispositio, quã petit forma cadaueris ad sui introductionẽ, vel est excessus caloris, vel frigoris, si primũ, ergo ab agente frigido induci non poterit, si secundũ, ergo non à calido, si ergo indifferenter remanet eadẽ post quamcunq. alterationem, fatendum est tunc non produci de nouo, sed esse illã, quæ antea extabat. Nec dicere valet induci eo ipso, quod corrumpuntur dispositiones pro anima requisitæ in tanto gradu, putà tot gradus caloris, frigoris, & humoris, hanc autẽ corruptionẽ fieri posse à diuersis, imò contrarijs agentibus, & eo ipso, quod illæ dispositiones deficiunt ab eo gradu, statim idoneas esse pro forma cadaueris. Hoc non valet, quia deficere possunt à tali gradu, vel per excessum frigoris, vel caloris, ergo dispositiones contrariæ erunt illi formæ connaturales, quod repugnat, quia sicut determinatam, & certã habet naturam, ità quoq. determinatas petit dispositiones, ergo nil noui producitur per actionem corruptiuam ipsius animati, sed solum derelinquitur. Dices dispositionem determinatam pro forma cadaueris esse easdẽ qualitates pro anima requisitas, sed in gradu proximè inferiori, ad quem deuenire possunt per actionem corruptiuam diuersorũ agẽtium. Contra, quia potest expelli anima per defectum, vel excessũ caloris, vel frigoris, si ergo non est determinata dispositio, quæ animam expellit, nec etiã determinata dispositio pro forma cadauerica vnquam assignari poterit; tum quia cum illæ qualitates à gradu pro anima requisito defecerint, & ad illũ inferiorem gradum peruenerint, percontabimur, cur potius introducatur forma cadaueris, quã embrionis, quæ etiã easdem, quæ animæ inseruiunt, dispositiones postulat, sed in gradu inferiori; tum quia forma cadaueris opponitur formæ viuentis, vt mors vitæ, ergo falsũ est similes petere dispositiones, imò petit potius dissimiles omnino, ac oppositas, nam ad quid petit materiã organizatam, si est forma cæca, surda, muta, mortua ad opera vitalia prorsus inepta? Deinde potest animal interire absque

præuia

præuia alteratione illarum qualitatum caloris,& frigoris,vt cum ictu oculi decapitatur, itaquod animæ eo momento non deficit gradus caloris pro informatione necessarius, sed sola membrorum continuitas,ergo tunc non introducitur noua fo ma,vel introducitur ante debitas dispositiones. Rursus etiamsi interêat præuijs alterationibus adhuc tamen in corpore mortuo manere videmus multa accidentia connaturalia, quæ prius aderant, eandem scilicet grauitatem, eandem in herba virtutem, odorem,&c. cum ergo eadem permaneat collectio accidentium connaturalium, debet necessariò vna,eademque forma permanere, à qua ea collectio procedat. Imò non solum eadem permanent accidentia connaturalia, sed etiam aduentitia,vt cicatrices,vulnera,&c.quod si pro causa permanentiæ assignetur, vt solet, identitas subiecti scilicet materia eadem manens in genito, & corrupto; prætérquàquod falsum est ipsā esse subiectum accidentium, adhuc nō satisfacit, nam ratio assignanda erit, quare cum ex homine cadauer generatur, remaneant cicatrices, & alia signa eadem, & non etiam quando ex cadauere generantur cineres, & vermes, cū tamen adhuc maneat eadem materia.

85 Instantiæ quoque, quas adducit ad suæ solutionis fomentum de carbone, & aceto, potius sunt ad oppositum, & ipsum iugulant, quando enim lignum comburitur,nō ita perfectè forma ignis introducitur in toto ligno, vt nihil formæ ligni remaneat, sed ob resistentiā, & pugnam contrariæ qualitatis semper in quibusdam partibus adhuc forma ligni perseuerat, quibus forma ignis non se se insinuat,sed tantùm extrinsecus adhæret, vt diximus disp.4. de Cęlo q.2. art.3. ex professo vnde postea in carbone extinctò poros videmus remanere, & foramina quædam,in quibus ardebat ignis; Nec est, quod dicat Arriag. nullam habere carbonem cum ligno similitudinem immo magis differre à ligno, quam canis à lupo, quantum colligere possumus ex his, quæ videmus. Ediffeřat quæso, vnde tantam collegerit ipse differentiam, ex nigredine forte? non equidem, nam & alia in igne nigrescūt ex Arist. lib. de Coloribus cap. 1. sine propriarum amissione formarum, imò potius ex quātitate, odore, leuitate,qua aquis supernatat, concludere debemus carbonem esse lignum illud idem,quod cępit ignis comburere, sed non perfectè combustum, & ideò etiā deinceps est aptum pro igne pabulum. Nec etiā valet instantia de aceto, sed potius est ad oppositum,quia falsum est ad quamcunque alterationem in vino factā sequi formam aceti, non enim cum vinū corrumpitur, semper acescit, sed alijs quoque modis marcescit, & putrefit iuxta diuersitatem agentium, & alterationum, at ad corruptionem animalis à quocunque fiat agente, & quomodocūque, semper sequitur eadem forma cadaueris.

86 Tertia ratio, quæ item est Doctoris, ex eo robur sumit, quòd cum anima præsertim in homine sit merè spiritualis, nequit dare esse corporeum, & extensum,& præsertim tale, quale exigitur à viuente, dissimilare nempè, & organicum. Resp. Arriag. n.72.quòd esto anima rationalis non sit corporea, adhuc tamen complet materiam in ratione corporis physici, quod solum dicit compositum ex materia, & forma, vnde cum anima sit verè forma informans complet materiam in ratione corporis prædicamentalis. Hæc solutio fusè reijcitur à nobis disp.Phys.cit. quia esse corporeum, quod exigitur à viuente, non est qualecunque esse corporeū, sed est esse corporeum dissimilare, & organicum, hoc autem ab anima haberi non potest, non à rationali, quia spiritualis, nō sensitiua, & vegetatiua,quia est vniformis, non à sola accidentium varietate hærentibus materiæ primæ, quia esse carneum, & osseum nō est esse accidentale, sed substantiale, ergo à formis partialibus mixtionis.Conf.quia hoc esse corporeum dissimilare etiam

post animæ abiunctionem perseuerat, & adhuc oculus differt essentialiter à pede, non ergo id habebatur ab anima, neque ab eius vnione cum corpore, sed à formis partialibus, quæ quia remanent post animã in materia, ideò adhuc corpus dissimilare constituunt. Deinde nõ solum animal viuens, sed etiã cadauer, & embrio sunt corpora æterogenea, & constant ex partibus diuersæ rationis; nec dicas eorum partes solum accidentibus differre, quia si hoc in corporibus sufficeret ad inferendam æterogeneitatem, tunc ferrum, cuius vna pars est calida, altera frigida, terra, cuius vna pars est humida, altera arida, essēt corpora etherogenea, vnde ergo causatur hæc partium diuersitas? certè saluari nõ potest, nisi vel nobiscum admittendo formas partiales mixtionis, vel formas cadaueris, & embrionis æterogeneas, quod nullus hactenus dixit; alias rationes pro nostra Sent. impugnat ibi Arriag. quas quia non sunt Doctoris, tueri non curamus.

Oppositum tenet Arriag. his rationibus Primò, quia sine causa multiplicamus formas partiales, nam tota varietas dispositionum, & organizationis potest oriri sufficienter ab ipsa anima, quia per nos ipsa anima petit immediatè ipsam varietatem formarum substantialium, ergo etiam poterit petere per se immediatè ipsam varietatē dispositionum sine vlla forma substantiali media. Deinde formæ illæ in viuentibus nihil operantur, & dum materia prima completur per animam rationalem ad nullum prorsus munus, neque finem necessariæ sunt, nisi tantùm, vt dormiant, quousque absente anima ipsæ iam incipiant ibi dominari, & domus curam habere. Tandem quia sequitur illas formas partiales esse accidentales, non substantiales, nam conceptus substantiæ non consistit in eo, quod primò antecedit, quantitas enim & aliæ dispositiones formã antecedũt, sed consistit in eo, quod sit prima radix cæterorum præsertim in genere causæ finalis, idest id propterquod omnia ea in subiecto producuntur, cum igitur hæ formæ partiales à nobis positæ sint propter animam, necessariò erunt accidentia, nõ secus ac aliæ dispositiones.

87 Resp. has rationes non esse adeò vrgentes, quod ita plausibiliter, sicut sibi videtur, deberet à nostra Sent. recedere, & singulas rationes pro ea irridere; Ad 1. negatur assumptum, quia anima determinatur ad videndum in oculo, audiendum in aure ex dispositionibus ipsius oculi, & auris, at si etiam ipsæ dispositiones essent ab anima, non esset, à quo determinaretur ad producendam talem dispositionē in hac parte, & talem in alia; & si dicas determinari ab accidentibus præexistentibus in materia prima, rursus inquiretur, à quo sint determinata accidentia præexistētia, & cur hæc accidētia sint potius huic parti materiæ connaturaliã, & non alteri, cum ipsa de se ad omnia sit indifferens; cum probatur assumptum, neg. conseq. estò enim anima petat diuersa organa, & varias dispositiones in eis, istæ tamen haberi non possunt, nisi per diuersas formas substantiales, vndè cõsequentia illa non tenet, sicut neque ista valeret, anima immediatè petit varietatem potentiarum, ergo etiam immediatè petere potest varietatem operationum sine vlla potentia media. Ad 2. neg. assumptum, nam immediatè informant materiam primam, constituunt membra animalis specie distincta, & faciunt corpus illud æterogeneum, quod sola accidentium varietas efficere nequit, & tandem animæ famulantur ad varias operationes exercendas, quomodo ergo inquit eas dormire, & nihil operari? verum quidem est præsente anima eas non dominari, sed famulari, sed ob id non operantur? numquid solus dominus operatur in domo, & stertit famulus? Ad 3. neg. conseq. luculenter enim ostendit Doctor loc. cit. in 4. vers. *secunda ratio principalis*, quo modo admissa pluralitate formarum in composito, quarum vna sit dispositio ad aliã, adhuc

adhuc benè saluatur distinctio inter formam substantialem, & accidentalem, & quòd forma subordinata sit substantia, ac etiam forma superueniens, cuius doctrinam retulimus q. 1. huius disput. art. 1. quam hic repetere non refert, cũ ibi possit videri; ad prob. conseq. neg. assumptum, quia ratio substantiæ non consistit in eo, quòd sit radix cæterorum in genere causæ finalis, itaut quod est alterius gratia, statim sit accidens, illud sit substantia, nã materia est propter formam, nec tamen est accidens, materia, & forma sunt propter compositum, immo vniuersaliter esse est propter operari, numquid ergo esse est accidens, operari substantia? conceptus ergo substantiæ, & substantialis formæ consistit in eo, quòd det esse simpliciter, & accidentalis, quod det esse secũdum quid eo modo, quo declarat Doctor loc. cit. & nos cum eo disp. 5. Phys. quæst. 11. art. 1.

88 Hæc igitur est vera, & peripatetica Sententia, vt docet Zab. de Gen. & & inter. cap. 2. Contar. q. de multitud. formarum, Raguseius in eadem, Piccol. lib. de Mult. form. cap. 2. vbi ostendit hanc fuisse veterum Perip. Sententiam Alex. Simplicij, & Auerrois, quibus addit Galenum, & Platonicos; ex pluribus verò locis, quos ex Arist. adducunt, luculentissimus est ille, qui legitur 1. de Anim. 58. vbi sic loquitur, *similiter autem inconueniens, & rationem mixtionis esse animam, non enim eandem habet rationem mixtio elemẽtorum, secundum quam caro, & secũdum quam os, accidet igitur, & multas animas habere, & secundum totum corpus*, quibus verbis disertè docet animã non esse formam mixtionis, & reddit rationem, quia alioqui oporteret in animali tot animas ponere, quot sunt partes ipsius, ex quo etiam reijcitur opinio ponentium partes animæ sensitiuæ æterogeneas. Ex hac autem nostra Sententia in animatis statuente formã quoque mixtionis vltra animam deducitur consequenter in eorum interitu vsque ad materiam primam resolutionem nõ fieri statim, & immediatè, sed vltimò tandem, & mediate, ita quod verum est in omni generatione, & corruptione, fieri semper resolutionem vsq; ad materiam primam, non tamen semper statim, ac immediate, sed immediate, vel mediatè, statim, vel non statim, vt ait Ant. And. citat. & ita videtur docuisse Arist. 1. Phys. 82. dum inquit materiam primam esse vltimum, in quod ea, quæ pereunt, resoluuntur, indicans expressè in successiua corruptione progressũ istum ex non vltima ad vltimam resolutionem, alioquin frustrà adderet *in hoc abibit vltimum*; quomodo autẽ adhuc semper in substantijs verũ sit illud axioma, quòd corruptio vnius est generatio alterius quæst. seq. explicabimus.

ARTICVLVS II.

In cæteris compositis fit resolutio vsque ad materiam primam.

89 Dicimus deindè in alijs compositis, in quibus vna dumtaxat existit substantialis forma, fieri in eorũ interitu resolutionem ad materiam primam statim, & immediatè. Hæc etiam conclusio est Scoti, & Scotistarum locis supracit. & probatur, cum enim in his cõpositis non viuentibus detur vna sola forma substantialis, consequens est in eis quo ad formas substantiales vsq; ad materiam primam resolutionem fieri, cum corrumpuntur, nullam enim aliam possident formam substantialem, quæ maneat post eorum interitum, vt de animatis dicebamus; & rursus cum adæquatum, & proximum subiectum accidentium sit compositum, non materia prima, sequitur etiam in eorundem compositorum interitu vsque ad materiam primam resolutionem fieri, etiam in formis accidentalibus, quia post formæ amissionem nullum remanet compositum, quod illa valeat sustinere, vt in animatis dicebamus de corpore pro altera parte, sed manet sola materia prima,

ma, quæ nuda non est idoneam accidentium subiectum, ergo in his compositis necesse est fieri resolutioné vsq. ad materiam primam etiam in accidentibus. Confirmatur, quia ideò in animatis non fit resolutio vsque ad materiã primam in accidentibus, sed aliqua in corpore exanimato remanent, quæ in viuente præfuerant, vt quantitas, color, &c. quia ibi duo aderant composita, vnum completum, alterum incompletum, quod erat pars illius, & vnũquodq. propria habebat accidentia, illud quidem consequentia animam, hoc autem consequentia formam mixti, & ideò licèt eo pereunte scilicèt corpore viuente, pereant etiam accidentia, quorum erat subiectum, non tamen cætera pereunt, quæ nempè formam mixti comitantur, quia hæc habebant pro subiecto corpus pro altera parte, non autem viuens, atque ideò cum illud remaneat etiam post animæ abiunctionem, meritò ipsa quoque conseruatur; cum ergo composita inanimata ex materia prima immediate, & forma constituantur, nõ verò ex alio composito incompleto, hinc est, quòd ipsis intereuntibus omnia quoq; & singula eorum accidentia interire opus est, nec vllum prorsus accidens, quod erat in corrupto, maneat in genito.

90 Potest etiam probari omnibus illis auctoritatibus Arist. quibus probari solet compositum, & non materiam, esse immediatum susceptiuum accidentium, quia scilicet prima substantia primò substat accidentibus, & ea corrupta nihil remanet cap. de Substantia, & 1. de Gen. 23. distinguit generationem ab alteratione, quia subiectum alterationis est ens actu at sensibile scilicèt compositum, generationis ens in potẽtia & 7. Met. tex. 8. ait materiam recipere prius formas substantiales, ac posteà accidentales; his itaq. & consimilibus auctoritatibus probari sufficiéter potest assertio posita, quamuis enim per eas non sufficienter concludatur compositũ esse proprium accidentium subiectum, non materiam, vt diximus *disp. 4. Phys.* q. 1. inquiunt enim Auerroistæ eas concludere tantùm formam substantialem esse veluti conditionem materiæ ad recipiendam accidentalem, itaquod materia sit vtiq; semper subiectum inhæsionis accidentium, non tamen nuda, sed dependenter à forma substantiali, attamen sufficienter ostenditur nullum accidens remanere in genito, quod fuerit in corrupto, quia licèt subiectaremur in materia, quæ remanet, ipsa tamen non manent, quia ea fouebat dependenter à forma antiqua, quod autem pendet ab aliquo, illo deficiente destruitur, cum ergo in corruptione deficiat forma antiqua, opus erit, vt accidentia præcedentis compositi, quæ ab ea forma pendebant, vel in genere causæ finalis, vel efficientis, vel vt à conditione, destruantur; vndè hac de causa Conimb. Zabar. & alij, estò teneant materiam primam esse subiectum accidẽtium, & non compositum, adhuc tamen quia ponunt accidentia fateri in ea dependenter ab vnione cum forma, hinc consequenter asserunt in genito nullum accidens remanere, quod fuerit in corrupto.

Contarenus tamen quæst. de Gen. & corrup. cap. 7. estò & ipse cum Zab. sentiat materiam non esse subiectum accidentium, nisi dependenter à forma substantiali, veluti à conditione necessaria pro eorum receptione, non quia ipsa accidentibus subijciatur, sed quia quodãmodo fulcit materiam ad ea sustentanda, nihilominus Adhuc nititur sustinere posse eadem accidentia, quæ erant in corrupto, remanere in genito, vndè inquit accidentia posse dupliciter cõsiderari, vel vt terminis prædita tàm secundum extensionem molis, quàm intensionem gradus, vel vt terminata, primo modo dependent, ac exigunt subiectũ forma præditum, à qua siquidem solũ, & non à materia terminatio procedit, secundo verò modo optimè ex materia dependent, ex ipsaq. educi valent, adeò vt talis sit ordo existentiæ rerum, vt scili-

scilicèt primò sit materia, mox accidētia indeterminata in ea, deindè forma substantialis, ac postmodum accidentia terminis prædita; hac data distinctione occurrit omnibus allatis auctoritatibus dicens, quòd cum Arist. ait subiectum accidentium esse sensibile esse actu, ac prius recipi in materia formas substantiales, quàm accidentales, semper intellexit de accidentibus in sua perfecta integritate scilicèt potientibus suos terminos, quos non nisi in substantia composita actuali, & sensibili ex munere formæ assequi nata sunt, qua destructa ipsa quoque pereunt quoad esse terminatum.

91 Hæc solutio reijcienda est, quia in primis absolutè falsum est accidens aliquod etiam quantitatem ipsam præcedere in materia formam substantialē in esse quodam interminato, vt diximus disp. 2. Phys. q. 8 art. 4. tum quia in augumentatione, & alteratione nunquam noua quantitas, & qualitas acquireretur sed solum earum termini, qui etiam cū sint indiuisibiles acquirerentur in instāti, non in tempore, tum quia quamdiū forma est in materia, omnia accidentia terminata sunt iuxta eius exigentiam, vel ergo nunquam dabitur materia cum accidentibus interminatis, quia in nullo instanti datur materia sine forma, vel in aliquo instanti ponenda erit materia sine omni forma, vt eius accidentia interminata dicantur. Nec enim sufficit dicere quantitatem v. g. & humiditatem aquæ esse interminatā ante aduentum formæ aeris, in quem est conuertenda, terminātq. hæc accidentia in eius aduētu iuxtà illius exigentia; minime, quia esto interminata dicatur tunc temporis respectu formæ aeris, tamen sunt terminata respectu formæ aquæ, quarè cū materia sit semper, & in quocumq. instanti sub forma, à quo terminatio procedit, cum accidentibus interminatis nunquam erit. Deinde quando etiam aliquod accidens interminatum in materia deberet admitti, hoc ad summum de quantitate sola concedi deberet, & quidem distinctionem hanc determinatione, & interminatione quantitati solæ, non item alijs accidentibus, Auerroistæ ipsi appropriarunt, vndè licentiose nimis interminationem hic auctor ad alia quoq; accidentia transfert; sed absolutè loqnendo nec ipsi quantitati priuilegium hoc est concedendū, vt tandem fateri coactus est ipse Zab. quantitatis interminatæ propugnator acerrimus, qui loc. cit. de Gen. & inter. cap. 10. immemor sui cap. præced. inquit, quòd in mutatione aquæ in aerem non remanet quantitas aquæ, sed destruitur, quia licèt aeri quantitas illa non repugnet, vt absolutè considerato, siquidem potest esse aer tantæ quantitatis, attamen illi repugnat, vt ex tanta aqua genito, cū enim aer sit elementum rarius aqua, necesse est in mutatione aquæ in aerē, vt etiam quantitas aquæ in maiorem mutetur, hæc Zab. ergo nec quantitas, nec qualitas manet eadem in genito, & corrupto in compositis vnā dumtaxat formam habentibus. Denique per hanc distinctionem non fit satis auctoritatibus allatis, quod subiectum alterationis est ens actu, & sensibile non generationis, quod compositum per se præcedit compositum per accidens, quod destructis primis substantijs impossibile est aliquid aliorum remanere, &c. nam si semel in corruptione rerum maneant in materia accidentia corrupti, siuè maneant in esse terminato, siuè interminato, semper sequitur subiectū generationis esse ens sensibile, compositū per accidens præcedere compositū per se, & destructis primis substantijs aliquid aliorū scilicèt accidentium remanere, quia nimirū quoad suum esse absolutè remanent, licèt interminatum, quibus materia adhuc redditur sensibilis, & cum eis vnum per accidens constituit.

92 Ex his itaq; deducitur, quòd non tantùm Auctores compositū agnoscentes pro immediato accidentiū subiecto, sed etiam qui ponunt materiam primā aliquo modo dependenter à forma, velut

Int à conditione, sentire debere, vt cõsequenter loquantur, fieri resolutionẽ in corruptionibus præsertim inanimatorum vsq. ad materiã primã, nec aliquod accidens manere in genito, quod fuerit in corrupto; quod ità ostenditur licèt enim vt isti opinantur accidẽtia propriè inhæreant materiæ pimæ, tamen etiam secundum ipsos nequeunt illi inhærere, nisi sit prius informata substantiali forma, palam igitur est, quod si destruitur forma substantialis, quæ est necessaria conditio materiæ, vt accidentia suscipere ac sustinere possit, ipsa quoq. destrui debent, & alia de nouo generari in ortu nouæ formæ, quæ erit conditio materiam disponens ad illa noua accidentia excipienda.

In oppositum obijciunt primo duas Arist. auctoritates satis expressas, vna est 1. de Gen. 24. vbi asserit in mutatione aquæ in aerem seruari eandem perspicuitatem, & humiditatem expressè concedens posse accidẽs sensibile, quod fuerit in corrupto, in re genita remanere. Nec valet communis responsio, quã dedimus disp. 3. Phys. q. 1. in Sol. ad 1. accidentia illa cõmunia manere in vtroq; eadem, non quidem numero, sed specie tantum, & in hoc sensu Arist. loqui. Minimè tum quia, ait Aresius, otiosè locutus fuisset Arist. non enim poterat esse dubium speciè saltim eandem esse perspicuitatem, & humiditatẽ in aqua, & aere; tum etiam quia, ait Contar. mutatio ex 5. Phys. sẽper fit ex contrario in contrarium, irrationabile autem est, nec vnquam obseruatũ, vt fiat transmutatio vnius indiuidui in alterũ eiusdem speciei, vt talis responsio præfert. Altera autoritas habetur 2. de Gen. & corrup. 25. vbi docet Arist. inter clemẽta simbola faciliorem esse transitum, quia vna sola qualitas est permutanda, expressè innuens alteram permanere, & idem repetit tex. 27. & 34. Nec rursus suffragatur communis solutio à nobis loc. cit. allata alteram qualitatẽ manere eandem specie, non numero, adhuc tamen faciliorem esse conuersionem inter simbola elementa, quia vna tantũ ex illis qualitatibus, quæ est contraria resistit, altera verò scilicèt simbola facile cedit, & sine pugna, & per consecutionem variatur. Hoc enim ait Contar. textui repugnat, causam enim assignans Arist. illius facilioris conuersionis, non inquit id esse, quia vnica, vel plures qualitates resistant, sed expresse ait hoc esse, quia non sola qualitas est permutanda.

93 Resp. valdè mirum esse, cur Aduersarij in illa prima auctoritate tantam vim faciant, tũ quia, vt adnotauit Ragus. disp. cit. cap. 8. & patet ex ipso contextu Arist. non loquitur absolutè, sed sub conditione, *in his autem si aliqua maneat passio eadem contrariẽtatis in genito, & corrupto*, tum quia textu illo oppositũ manifestè docet, inquit enim inferius, *quando autẽ nihil permaneat, cuius altera passio est, & accidens, omninò generatio, huius autem corruptio*; admisso tamen gratis, quod arguens assumit, adhuc dicimus solutionem illam communem satis superq. facere, quòd qualitates cõmunes genito, & corrupto manent eædẽ specie, non numero, neq; idcircò otiosè locutus est Arist. poterat enim vtiq. esse dubiũ, an qualitates, in quibus elementa conueniunt, essent eiusdem speciei, vt humiditas aquæ, & aeris, cum non defuerint, qui oppositum senserint, vt constat ex disp. 1. q. 7. & cum dicebatur mutationẽ fieri semper ex contrario in contrarium, quia terminus ad quem semper fit ex termino à quo opposito, hoc intelligitur de his, quæ per se fiunt, & propria acquisitione acquiruntur, non verò de illis, quæ cõsequentur ad alia, vt benè Complut. aduertunt disp. 3. q. 6. n. 64. Et ex hoc facile etiã explicatur altera auctoritas (licèt maiorem habeat apparentiã, quàm prima) dum enim ait Arist. in elementis simbolis faciliorem esse conuersionem, quàm in dissimbolis, quia hic duæ, ibi verò vna tantũ qualitas est permutanda, loquitur de mutatione propriè dicta, quæ fit de contrario in con-

tra-

trarium vt disp. seq. dicemus, hac enim mutatione in simbolis vna tantùm permutatur qualitas, non verò de illa variatione, quæ fit per solam consecutionem ad aliud quo etiam sensu dum genitum, & corruptum conueniunt in vno gradu communi generico, ait p. 1. Phys. 76. nõ fieri transmutationem secundum gradum communem, sed tantum secundũ specificos, cum tamen certum sit, quẽcumque gradum essentialem deperdi, cum sint realiter idem.

At contra hæc responsa vrgebis id, quod contra Thomistas in simili casu vrgere solemus, quando enim nos in animatis non fieri resolutionem vsque ad materiam probamus ex eo, quia in cadauere manet color, calor, cicatrix, & alia quamplura accidentia, quæ fuerãt in homine viuo, & ipsi respondent remanere eadem accidentia specie, non numero, nos incunctanter contra eos clamamus, quòd negent experimentũ, & sensum ipsum, & quod hoc est misterium creditu difficilius, quàm ipsamet Eucharistię transubstantiatio, nam cũ sensui non subijciatur substantia, quid mirum, si circa ipsam decipiatur, putetq. adesse, cum non sit? & accidentia, quæ sunt obiecta propria sensuum variari contra ipsorum iudicium, hoc lõgè difficilius est creditu; hæc itaq; omnia contra nos obijci possunt in proposito, dum in generatione aeris ex aqua manente eadem perspicuitate, & humiditate, ac in aceto, in quo manent forè tot accidentia perceptibilia ex his, quæ fuerant in vino, quot in cadauere ex his, quæ fuerant in homine, dicimus esse eadem tantum specie accidentia, non numero; planè hoc videtur voluntariè dictum, aut ergo responsio hæc Thomistis quoque admittenda est in animatorum interitu, si eam nos adhibere volumus in corruptione inanimatorum, cũ omnimoda paritas hinc inde currere videatur, aut certè neque hìc, neque illic est admittenda, quia est contra experiẽtiam ipsam, & sensuum testimoniũ.

94 Resp. neg. mi. rationabiliter enim ea solutione nos vtimur in corruptione inanimatorum, non verò Thomistæ in animatorum interitu, adest namq. manifesta disparitas, cum enim interit homo, tota prorsus accidentium collectio, quæ erat in corpore anima informato, remanẽt in eodem exanimato nullo penitus excepto, cumq. assignari nequeat causa sufficiens, à qua de nouo producantur, hinc deducimus esse eadem numero, quæ priùs, iuxtà dicta disput. 2. Phys. q. 4. art. 2. hoc autem in corruptione innanimatorum non contingit, cum enim aqua in aerem conuertitur, non eadem collectio accidentinm perseuerat, aliqua enim penitus mutantur, vt frigiditas, immo perspicuitas, & humiditas ipsa adeò variantur, vt etiam ad sensum pateat non easdem numero perseuerare, quia intensiores sunt in aere, quàm in aqua, & demum cum quantitas ipsa varietur, vt diximus ex Zab. dicẽdum est etiam omnes qualitates variari saltim numeraliter, cum omnes istæ in quantitate immediatè fundentur; idem est de aceto dicendum, quia in eo non manet collectio accidentium, quæ aderat in vino, sed multa variari videmus, ex quo arguimus esse saltim numericè mutata, etiam illa, quæ eadem apparẽt, vt quantitas, ac etiam interdum color, quia collectio accidentium ab eadem forma indiuisibiliter procedit, loquendo de connaturalibus, itavt si vnum, vel alterum deficere deprehendamus, rationabiliter arguere possumus omnia esse mutata ad destructionẽ formæ, quia non amplius adest eadem collectio, vnde si aliqua apparent eadem ad sensum, sensus debet à ratione corrigi, & doceri, non esse eadem numero, quia variata est collectio, sed tantùm eadem specie; Cui accedit, quod aduertimus art. præced. non ad quamcunq. alterationẽ in vino factam sequi semper acetũ, nec semper cum eisdem accidentibus, cum tamen ad animalis interitum à quocũque fiat agẽte semper sequatur cadaueris forma cum eisdem prorsus accidentibus, quæ in corpore præerant, cum

ani-

animatum erat, signum euidens hanc esse eandem formam, ac eadem accidentia, non illa.

Denique arguitur rationibus, Tum quia nullum agens agit, nisi medijs dispositionibus, quas in composito corrumpendo inducit, vnde cum ignis ex ligno producitur, præcedentes dispositiones existentes in materia ligni sunt causæ ignis de nouo producti, ergo nè detur effectus sine causa exiftente, cũ ipse producitur, permanere debent illæ dispositiones in ipso generationis instãti. Neque refundas totam causalitatem in ignem efficientem, quia contingere potest, vt in instanti generationis ignis efficiens relictis in materia dispositionibus interierit, veluti sæpè patet relicta virtute in semine ante ortum filij obijsse contingit. Tum 2. dispositiones sunt illæ, quæ auctæ ad gradum incompossibilem corrumpunt formã veterem, ergo manent in instanti generationis cum noua, nam in eodem instãti materia exuitur forma veteri, & superinducitur noua. Tum 3. quia si ante instans generationis corrumperentur, tunc in instãti generationis materia esset nuda, ac consequenter indifferens ad omnem formam. Nec enim dici potest determinata potius ad hanc formam, quàm ad illam, quia tales dispositiones immediatè præcesserunt in ipsa, vt aiũt Thomistæ; hæc enim immediata præcedentia dispositionum nihil reale, & physicum ponit in ipsa, ratione cuius possit verè dici ad hanc potius formam determinata quàm ad aliam. Neque cum Scotistis dici potest potius ad hãc formam determinata, quam ad illam, quia subest actioni istius agentis, non illius; Nam introductis dispositionibus potest agens perijsse, vt diximus. Tũ 4. quia assignari nequit, à quo corrumpãtur, cum enim ignis introduxit semel in lignum calorem, & siccitatem, nõ possunt hæ qualitates ab ipsomet igne corrumpi, quia calor non destruit calorẽ, nec siccitas siccitatem, cum simile non agat in simile, sed in contrarium, neq. à forma ignis, dum aduenit, quia cum sint accidentia ei connaturalia, & requisita, nequit eorum odisse consortium, nec destruere, vt statim similia procuret, hoc enim superuacaneum esset in natura.

95 Resp. his, & similibus argumentis plenè satisfactum fuisse disp.5. Phys. q.8.ar.1. ita vt nihil occurreret dicendũ, ne eadem repetamus; nè tamen ea spernere videamur, Ad 1. dicimus agens agere medijs dispositionibus alterando, non autem generando, quasi ipsæ attingant principaliter, vel instrumentaliter formam substantialem, vt inquiũt Thomistæ, ipsę enim tantum deseruiunt ad expellẽdas dispositiones cõtrarias, at in ipso generationis instanti agens est v. g. ignis, qui immediatè attingit productionem formæ substantialis, & casu, quo deficeret, vt assumitur in argumento, tunc recurrendum esset ad agẽs vniuersale, ad quod est communis fuga naturalium, cum deficiunt causæ particulares, vt ait Doctor 4. dist.12. quæst.3. sic enim est in proposito, productio enim formæ nequit illis dispositionibus attribui, tum quia in instanti generationis non permanent; tum quia si permanerent, non valent attingere substantiam, cum sint accidentia, de virtute autem seminis dicemus disp. vlt. Ad 2. similiter dicimus vrgere Thomistas ponẽtes dispositionem ad formam substantialem terminari ad aliquem gradum, ad quẽ necessariò sequitur corruptio veteris formæ, at nos non vrget nullum admittentes gradum incompossibilem formę induci ab alterante, vt alterans est, talis enim inducitur à generante, vel à forma genita, vt ibi explicatum est, & disput.7. Phys. q.6. art.2. Ad 3. valde laborant Thomistæ, vt explicent quomodo dispositiones præuiæ etiamsi desinant, relinquant materiam sigillatam, & determinatam potius ad hanc formam, quàm ad illam, & tandem post multũ sudoris nihil lucrantur, non ergo quærenda est aliqua determinatio intrinseca in materia per dispositiones iã abolitas

litas in ea derelicta, si enim manet omninò nuda profectò est nodum in scyrpo quærere, sed talis determinatio ex parte agentis attendenda est, quia enim subest actioni talis agentis sic, & sic alterantis, ideò hanc potius, quàm illam formam suscipit, itavt hæc determinatio est prorsus extrinseca materiæ, non autem intrinseca, & subiectiua; quod si agens introductis dispositionibus periret, tunc agens vniuersale eius defectum suppleret introducendo formam illis dispositionibus congruam, & consentaneam, quæ doctrina fusè declarata est disp.cit. in Sol. ad 1. Ad 4. dispositiones illæ v.g. calor, & siccitas corrumpuntur ab agente formam introducente scilicèt ab igne, non quidem per se, quia quod sic corrumpitur, à suo contrario corrumpitur, sed corrumpuntur per accidēs, & consecutiuè, quatenus ab igne corrumpitur lignum, cui nitebātur, hoc autem modo nō est inconueniens, quòd simile corrumpat simile per accidens corrumpendo subiectū, cui insidebat.

96 At vrgebis Suar. disput. 14. Met. sect. 3. n. 39. & Hurt. disput. 1. de Gen. sect. 5. §. 43. si lumen ab vno corpore lucido productum potest ab altero conseruari, cur non & idem calor, ac siccitas in eodē subiecto sub eisdem formis conseruabitur, cum vniuersaliter idem effectus conseruari possit, cum deficiēte vna causa alia statim succedit eiusdē virtutis? Conf. quia id etiam nos concessimus disp. 7. Phys. q. 2. de illis effectibus, qui propriè non pendent à suis causis in conseruari, ac tales sunt in proposito calor, & siccitas, vnde calor ab igne productus potest à Sole cōseruari, ergo tantò magis in proposito id contingere potest. Resp. in accidentibus vtique aliqua reperiri, quæ non pendent in cōseruari à sua causa efficiente, atq; ideò ab alia eiusdem virtutis conseruari possunt in eius locum subrogata, at nullum reperitur, quod ita dependeat à suo subiecto, vt possibile sit naturaliter ab illo diuelli, & in alio conseruari eius vices gerēte, quia commune adagium est accidentis de subiecto in subiectū migrationem esse naturaliter impossibilē; licèt ergo de lumine cōcedi nō debeat, quod idem numero conseruetur in medio per successionem alterius luminosi, quia est de illorum effectuum serie, qui à sua causa efficiente pendent, nedum in fieri, sed etiam in conseruari, concedi tamen potest de calore, siccitate, & similibus, dūmodo ab illis diuersis agētibus in eodem semper subiecto conseruentur; ex quo tamen non sequitur idē contingere posse in proposito, quia cū ponamus compositum scilicèt lignum esse illorum accidentium subiectum, istudq. corrumpatur, profectò quantūcunque succedat agens, vel forma eiusdem virtutis, illa eadem conseruare nō poterit ob defectum subiecti; fatemur tamen argumentum molestare posse illos, qui materiam ponunt subiectum accidentium cum aliqua dependēria à forma, si enim succedit forma illa accidētia requirens, non videtur, cur ab ea cōseruari non possint in eodem subiecto.

97 Itaq; hæc argumenta militant cōtra alios nobiscum in hoc asserto sentiētes, sed in alijs principijs dissētiētes v.g. de subiecto accidentium, vt Conimb. Zab. & alij, vel de pluralitate formarū, & modo concurrendi dispositionum ad generationem, vt Thomistæ, qui profectò valdè inconsequenter loquuntur, dum in materia de dispositionibus cum Auerroistis conueniunt in principijs, quod nimirum dispositiones concurrant ad generationē nouæ formæ in genere causæ materialis præparando nempè, & determinando materiam ad eius susceptionem, & postea dissideret in conclusione, quod non permaneant in ipso generationis instanti, quæ duo planè repugnant; At ad hanc inconsequentiam tollendam quid hic cōminiscuntur Thomistæ? distinguunt duo dispositionum genera, quædam antecedunt introductionem formæ, & in ipso generationis momento pereunt, aliæ formam origine subsequuntur, & cum ea in eodem instanti incipiunt v.g. calor, quem ignis produ-

producit in ligno, dum propriam formam in eius materiam inducere molitur, dispositio est introductionem formæ ignis antecedés,& hic interit in ipsa introductione formæ; calor verò qui ipsam formam introductam consequitur in ipso generationis puncto, & cum ea manet, dispositio consequens dicitur: hoc prænotato dicunt, quod dispositiones verè materiã præparantes,& in genere materialis causæ disponẽtes sũt subsequentes formam, nõ autem antecedentes,neq.enim repugnat, quod materia in eodem etiam instanti disponatur per dispositiones consequentes,quas secũ affert forma, quia licèt hæc sit prior illis in genere causæ efficientis, nihilominus illæ sunt priores in genere causæ materialis, & dispositiuæ, vnde mutuã causalitatem admittunt inter formam,& dispositiones, quam inconuenire non putant in diuerso genere causæ,vt est in proposito, quæ doctrina de mutua causalitate satis est illis familiaris; ità discurrunt Bannes in præsenti cap.4.q.10. art.2. Cõplut.disp.2.quæst.8. Conimb. cap.4.q.18.art.3.

98 Sed licèt illa distinctio de duplici dispositionũ genere possit in bono sensu admitti, illa tamen doctrina de mutua causalitate etiam in diuerso genere causæ damnata à nobis est disp.8.Phys. q.1.art.1. & quidem quomodo præsertim in proposito potest dispositio aliqua formam præcedere in materia etiã prioritate naturæ, si in Sent. Thomist. forma prærequiritur saltim natura, vt dispositionẽ accipiat, & sustentet. Deindè etiamsi hæc doctrina admitteretur, parum eis suffragari potest, quia dispositio subiectũ disponens in genere causæ materialis, velut ratio recipiendi, debet esse in eodem subiecto, in quo recipienda est forma, debetq. illud immediatè afficere, vt constat de organizatione corporis respectu animæ,cũ ergo secundum Thomist.etiam dispositiones subsequentes composito inhæreant denuo genito, non autem materiæ, profectò nequeant eam disponere in genere materialis causæ, & parum refert, quod aiũt Thomistæ recipi in ea, vt in subiecto *quo*, & remoto non enim per hoc immediatè afficiunt ipsam, & intrinsecè, sed mediatè tantum, & extrinsecè, quatenus afficiunt compositum, cuius est pars, quod non sufficit, vt materia per eas disponi dicatur in genere materialis causæ, & intrinsecè determinari ad hanc formam, vt ipsi prætendunt. Tandem adhuc etiam, si eis suffragaretur, inconsequenter loquuntur, quia si dispositiones formam consequentes in genere afficientis causæ ipsam præcedunt in materia in alio genere causę scilicet materialis, iam non amplius forma substantialis præcedit accidentalem à toto genere, quia saltim in vno genere hæc præcederet illam non amplius forma substantiali immediatè materiã informat, non amplius materia prius recipit esse simpliciter, quàm secundum quid, quæ omnia acceptantur passim à Thomistis vt fundamenta ad ostendendum materiam non esse immediatum subiectum accidentium.

Nituntur hic euadere Thomistæ præsertim Complut.cit.n.184.distinguendo de prioritate essendi, & intelligendi, & hoc secundo prioritatis genere inquiunt accidentia præcedere formam in materia, licèt.n.absolutè loquendo possit intelligi forma substãtialis recepta in materia, quantum ad id, quod talis receptio importat essentialiter, non tamen possumus intelligere eam esse connaturaliter receptã non conceptis prædictis accidentibus, quoniam connaturalis receptio illius pendet ab illis, atque adeò talia accidentia possũt optimè disponere pro connaturali receptione talis formæ; aliam etiam via conantur euadere sub n.112. distinguendo ex quadã D.Thom. doctrina in forma substantiali gradũ genericum formæ substãtialis, vt sic, specificum, & indiuiduum, & aiunt, quod secundum gradum genericũ immediatè recipitur in materia sine dispositione intermedia, quia materia seipsa est determinata, & sufficienter præ-

præparata ad recipiendam formā substantialem, vt sic, & in hoc sensu forma substantialis præcedit accidentalē; recepta autem semel forma in materia secundum hanc rationem sequuntur accidentia propria illius gradus, & hæc disponunt non quidem pro receptione prædicti gradus, quia supponitur receptus, sed pro receptione specifici proximi, & sic deinceps vsq; ad indiuiduum, & in hoc sensu forma accidentalis præcedit substantialem.

99 Hæc doctrina cognata est illius, quàm habent Thomistæ in materia de Eucharistia, dum docent ex D. Thom. primum terminū conuersionis Eucharistiæ esse compositum ex materia, & anima intellectiua, non vt intellectiua, nec vt constituit compositum, quod est homo, sed vt dat esse corporeū, & constituit compositum, quod est corpus, ipsa enim eadem anima, & constituit in esse hominis, & animalis, & corporis, & substantiæ, & hoc sine distinctione reali formæ, & formæ, sed propter cōtinentiam formæ perfectioris secundū diuersos gradus. Reijcit hanc doctrinā Scotus 4.d.11.q.3. §. *de secundo*, nam terminus conuersionis oportet, quòd sit reale, & vt reale, quia conuersio est realis, sed anima intellectiua, vt dat esse corporeū ab intellectiuo condistinctum, etiam secundum istos, non est aliquid reale, sed tantùm quid abstractum per actū intellectus, ergo &c. Eadem igitur ratione debet quoq; hìc refelli allata solutio, vt etiam facit Suarez disp.cit.nu.29. quia prioritas intelligendi est rationis, ac etiā illa distinctio formæ secundū diuersos gradus est distinctio rationis per conceptus præcisos, & inadæquatos, ergo nihil referre potest ad realem causalitatem, & inhæsionem accidentium in materia, vel composito, de quibus hìc est sermo. Deinde quando etiam hęc doctrina admitteretur, adhuc neutra solutio satisfacit, non prima, quia ordo naturæ, vt ipsi quoq; vrgent contra Suarez n.80. postulat, vt materia priùs respiciat etiam ordine executionis formam substantialē, quàm accidentalem, ergo falsum est accidentia prærequiri, vt connaturaliter recipiatur in materia, neq; secunda, quia accidentia sequentia gradum superiorē non sunt idonea ad disponendam, & determinandam materiam pro gradu inferiori, vt ipsi dicunt, nam accidentia v.g. corporis non magis determināt materiam pro receptione formæ tribuentis gradum mixti, quàm corporis simplicis; potius ergo accidentia propria cuiusque gradus debent pro illo eodem materiā disponere, non autem pro inferiori, vt in illa graduum distributione aiebant Complut. quia accidentia gradus superioris semper habent maiorem latitudinem, quàm gradus inferior, atq; ideò nequeunt ad illum capacitatem materię coarctare; hæc obiter dicere libuit, vt notum fieret, quàm inconsequenter discurrant Thomistæ in hac re; nostram verò Sententiā de concursu dispositionum ad generationum vide disp.5. Phys. cit. quæst.8. art.1.

Concludimus itaque ex hactenus dictis, nullum accidens permanere idem numero in re genita ex his, quæ fuerunt in corrupta (exceptis quibusdam incōpletis, quæ soli materiæ, vel formę conueniunt, vt sunt generatio, relatio partis, & similes, de quibus non est quæstio) & ratio huius potissima est, quia proprium, & immediatum inhæsionis subiectum accidentium est corpus, vel compositum, vbi per compositum non intelligimus naturam in communi, compositam ex materia, & forma, sed naturam singularem, & primam substantiā, vt loquitur Aris. cap. de substantia, non tamen, quæ necessariò sit suppositum, quia corpus pro altera parte compositi in animatis non est suppositū, & tamen accidentia subiectat, vndè etiam quando compositum, in quo sunt accidentia, est propriè suppositū, non illi inhærent, quatenus suppositū est, etiamsi illi prius conueniat suppositari, quàm accidentia suscipere, vt notat Doctor 3.d.1.q. 2. art.2. sed quatenus substantia singu-

laris, vndè si humanitas à Verbo assumpta dimitteretur, & propriam acquireret personalitatem, eadem adhuc accidentia humanitatis permanerent.

QVÆSTIO IV.

An generatio vnius sit corruptio alterius, & è contra, vbi de earum connexione, & ordine.

100 HAnc propositionem docuit Arist. 3. Phys. 73. & 1. de Gen. 17. & 24. & alibi veluti conuertibilem; & quia potest facere triplicem sensum, formalem, causalem, & concomitantem, quæritur, in quo sensu sit vera. Et quidem vt incipiamus ordine retrogrado, vnanimi cõsensu fatentur omnes in tertio sensu esse verã, nempè cõcomitanter, quatenus generatio vnius semper alterius corruptioni iuncta est, & è conuerso; & in hoc præcipuè sensu eam pronũciauit Arist. loc. cit. 1. de Gen. 17. quia eam adducit ad soluendam dubitationem, quam tex. 16. proposuerat, quomodo possit perpetuari generatio, siquidem id, ex quo vnumquodq. generatur, scilicet materia, finitum est, quod per continuã ablationem consumi debet, vnde iamdudum defecisse vniuersum opus esset; soluit dubitationẽ tex. 17. dicens sufficere finitam materiã ad perpetuitatem generationis, quia generatio vnius fit ex corruptione alterius, & è contra, atq. adeò est ò materia infinita non sit, hoc modo saluatur perpetua generatio, & corruptio; Veritas huius propositionis in præfato sensu nititur, secundum cõmunem expositorum duobus fundamentis, Vnum est, quod materia ex interna propensione, quam habet ad formã, & naturali eius indigẽtia non potest secundum cõmunem naturæ cursum existere nuda ab omni forma, Alterum fundamentũ est, quod duę formæ specificæ non possunt simul esse in eadẽ materia, quia non potest aliqua res esse simul essentialiter in duabus vltimis speciebus, vt simul aer, & aqua, aut equus, & homo; ex his enim duobus fundamentis necessariò infertur perpetua cõnexio generationis, & corruptionis, nam ex priori infertur vnius rei interitum esse semper alterius ortũ, cum enim interitus fiat per formæ recessum, necesse est forma recedente, vt alia adueniat, si materia sine forma existere nequit, ex posteriori vero infertur generationem vnius esse alterius interitũ, cum enim duæ formæ specificæ in eadẽ materia incompossibiles sint, opus est in vnius aduentu alteram recedere, ità Mercen. vol. 2. Dilucid. huius propositionis Zab. lib. de Gen & Inter. cap. 5. Contar. to. 2. q. de Gen. & Corrup. cap. 3. Auersa q 37. sec. 7. Compl. disp. 3. q. 3. Atesf. disp 2. q. 12. sec. 2. Faber theo. 40. & alij passim. Et ex hoc rationem colligunt, cur propositio veritatem semper habeat in substantijs, non vero in accidentibus, vt ibidem Arist. docuit tex. 20. quia nimirum duo prædicta fundamenta in accidentibus locum non habent, quia substantia composita non essentialiter completur per accidentia, & cum sit actu constituta per formam substantialem, ideo potest aliquod accidens recedere à subiecto sine alicuius accidentis aduentu, quod euenit, quando accidens non habet contrarium, cuiusmodi est lumen, recedit enim lumen, & nullũ aliud accidens succedit, possunt etiam plura accidentia specie differentia hærere simul in eodem subiecto, idem .n. potest esse album simul, & dulce, quare non est necesse vt vno adueniente alia eiusmodi recedant, ità Zab. cit. Hinc tandem Mercen. quosdã modernos carpit, eo quia rationem reddentes, cur materia absque forma consistere non possit, eam huius rei causam esse, inquiunt, quoniam corruptio vnius est generatio alterius, cum tamen è contra res se habeat, quod ideo vnius corruptio alterius est generatio, quoniam materia absque forma consistere minimè potest, hanc enim reddidit pro causa æternitatis generationis Arist. loc. cit.

101 Quoniam vero hæc propositio in

in animatis deficere videtur, si in eis vltrà animam ponatur forma mixtionis, vt ponút Zab. Mercen. Contar. & Aref. cit. nam in corruptione animalis iuxtà hanc sententiam nihil generatur, siquidem illa forma cadaueris est illamet forma mixtionis, quæ in viuente præfuit, sicut etiam in generatione nihil corrúpitur, quia forma Embrionis manet. Idcirco subdunt etiam suo modo in eis veritatem habere, nam in corruptione animalis corrumpitur vnum totum scilicet animal, & generatur nouũ totum, quia corpus, quod prius erat pars, tunc fit totum, sicut etiam in generatione animalis destruitur aliud totum scilicet embrio, quia vbi prius erat totum, dum generatur animal, fit pars eius; quam expositionem amplectitur P. Faber loc. cit. & manifestè insinuatur à Doctore 4. d. 11. q. 1. ab initio, vbi hac ratione inquit ad corruptionem vnius totius sequi generationem alterius totius, etiam secundum ponentes pluralitatem formarum; Verùm quia hæc solutio aliquas patitur difficultates, quia talis generatio, & corruptio in animatis non potest esse simpliciter, sed tantum secundũ quid, vt etiam Auctores isti fatentur, quatenus quod prius gerebat vicem partis, gerit posteà vicem totius, aut è contra, absolutè enim loquendo per actionem corruptiuam in animatis nihil re vera producitur, sed tantum derelinquitur, s. cadauer, vt inquit Doctor cit. q. 3. vers. *item manifestius*, quod enim ait Aref. produci saltim nouam formalitatem, vanum est, quia formalitas non est idoneus terminus generationis Physicæ, ideo Ragus. disp. 17. cap. 10. absolutè negat propositionem in animatis, nec inquit esse contra Aris. id asserere, hanc enim esse veram ipse probat, quia materia nunquam esse potest sine forma, vndè opus est generationem semper corruptionem comitari, quotiescunque periculum imminet, nè materia maneat sine forma, quod periculum cũ non adsit in animalis interitu, cum materia maneat sub forma mixtionis, necesse non est propositionem in animatis veritatem habere.

102 Cæterũ expositio ista non candidè explicat veritatẽ propositionis, neque Aris. mentẽ; non veritatẽ propositionis, tũ quia si acceptatur, vt vniuersaliter vera in substantijs, & ità testatur Aris. ipse tex. 20. expressis verbis, *& est alterius generatio semper in substantijs alterius corruptio, & alterius corruptio alterius generatio*, malè negatur in animatis, & leuiter defenditur per generationem, & corruptionem secundum quid; tum quia falsum est connexionem generationis cum corruptione fundari præcisè in interna indigentia, quam habeat materia formæ ad naturaliter existendum, vt ostendimus disp. 2. Phys. q. 3. art. 1. vbi promdè conclusimus necessariam coexigentiam formę in materia secundum cõmunem naturæ cursum peti præcipuè debere ex conditione naturæ vniuersalis, & ordine vniuersi potius, quàm ex interna indigentia materiæ; tum quia plus pendet substantia cõposita ab accidentibus ipsam præsertim naturaliter consequentibus, quã materia à forma, vt ibidem ostenditur, ergo hac ratione maiorem veritatẽ haberet propositio in accidentibus, quàm in substantijs; tum tandem quia si necessaria coexigentia formæ in materia secundum cõmunem naturæ cursum potius ex conditione naturæ vniuersalis, & ordine vniuersi attendenda est, quo ab Auctore naturæ statutum est, vt agẽtia naturalia nunquam formam corrũpant in materia, nisi aliam inducendo ad conseruationem specierũ, ratio, cur materia nequeat esse naturaliter sine forma, erit, quia corruptio vnius est generatio alterius, non è contra, vt Mercen. volebat. Neq; etiam hæc expositio est ad Arist. mentem; tum quia falsum est inibi Aris. pro causa perpetuitatis generationis reddidisse internã materiæ indigentiam, & propensionem in formã; tum quia nec ibi assignare intendit causam perpetuitatis generationis absolutè loquendo, sed soluere dubitationẽ text.

16. propositā,quomodo perpetuari possit generatio,si materia est finita,vt diximus,& respondet tex.17. finitatē materiæ benè cum perpetuitate generationum cohærere,quia generatio vnius ex alterius corruptione procedit,vndè mediante corruptione eadem materia pluribus successiuè inseruit generationibus, non ergo attulit illam propositionē tex. 17. præcisè pro causa perpetuitatis generationis, quia nec istam quærebat tex.16. & æquè benè negaretur ab Aduersario illa propositio,sicut ipsa generationis æternitas,sed attulit illā ad ostēdendum, quomodo perpetuitati generationum possit sufficere finita materia, vt ex ipso cont. xtu colligitur.

103 Itaq; estò connexio corruptionis cum generatione benè probetur ex incompossibilitate formarum in materia, ratione cuius agens vnam formā inducens in materia,aliam cogitur corrūpere, connexio tamen generationis cū corruptione non præcisè, ex indigentia materiæ,aut ex causa materiali desumēda est,sed ex efficiente præsertim, quatenus scilicet agens naturale ex legibus naturæ ad conseruationem sublunariū nunquā per se intendit corrumpere aliquid, sed per accidens corrumpit illud, quod est incompossibile generato, quod per se intendit, ità expresse notat Doctor 2.d.1.q.3.ad 3. Cumq. Arist. hanc propositionē inducat ad saluandā æternitatem generationum sine infinita materia, benè docent Scotistæ Ant. And. 8.Met. q.3. Tatar. hîc q.1. not.4. esse vniuersaliter verā in omnibus sublunarijs mediatè,vel immediatè,in mixtis.n. in animatis vera est immediatè, in animatis mediatè,quia tandem cadauer resoluitur in vermes,& cineres,vel vt aiūt Tromb. 8.Met.q.2.art.vlt. ad 5. Bassol. 2.d.17.q.1.ad 1.prin.& Ant. And. cit. verificatur in omnibus in generatione, & corruptione completa vltimata,& totali, animal verò in morte non ità corrumpitur,quia adhuc remanet forma aliqua,quæ fuit de hominis essentia,neque in ortu ità generatur, quia supponitur forma embrionis, vel vt alij dicunt; generatio vnius est corruptio alterius, & è contra, vel in facto esse, vel saltim in fieri,vt in animatis,quæ expositio colligitur ex Scoto cit.4. d.11.q.3. paulò ante solutionem principalium, dum ait nullū corpus animabile habere simpliciter esse perfectū, & quietum recedente anima, quia statim est in continua tendentia ad resolutionem sui in elementa;contra quam expositionem parum vrget obiectio Merceu. cit. quod Arist.tex. 21. afferens rationem cur ex corruptis alijs semper aliquid generatur inquit,quoniam terminus ad quem corruptionis est terminus à quo generationis,& è contra,igitur terminus à quo generationis immediatè iungitur cum termino ad quem corruptionis, & ex consequenti vniuersaliter corruptioni vnius immediatè connectitur generatio alterius;parum vrget, quia vel explicabitur de generationibus, & corruptionibus completis,& vltimatis, vel de generationibus, & corruptionibus inanimatorum, non autem de omnibus vniuersaliter,vt ibi notatur in margine.

104 Hæc igitur Scotistarum expositio est idonea, & benè saluat Arist. discursum, cum enim eam propositionem induxerit,vt ostenderet,quomodo materia finita sufficiat æternitati generationum, sat ei erit, quòd ad quamcunq; corruptionem sequatur saltim mediatè generatio, & ad quamcunq; generationem præcedat saltim mediatè corruptio, vtrumq; enim habetur sine generatione cadaueris in interitu animalis, & sine embrionis corruptione in eius ortu,sic enim nunquam cessabit generatio & sufficit finita materia,quod solum intendit Arist. ibi; qua etiam expositione data opus minimè est hanc propositionem verificari in accidentibus,quia nō datur in eis perpetuitas generationis, quæ difficultatem ingerat de finitate, aut infinitate materiæ, præsertim cum sint formæ simplices,quæ compositione materiæ carent. Dices,imò secundū expositionem nostram verificari debe-

re

re etiam in accidentibus, quia ideò nos diximus in substantijs corruptionem vnius semper annexā habere generationem alterius, non eo præcisè, quia nequit materia sine forma consistere, sed præsertim quia agens naturale nunquā per se corruptionem intendit, sed ea vtitur vt medio ad generationem, ergo hac ratione etiam in accidentibus verificari debebit, alioquin aliquam corruptionē saltim in accidentibus per se intenderet agens naturale: Resp. iam q. 1. ar. 2. concl. 2. dictum esse corruptionem luminis in aere, specierum in medio, aliorumq; accidentium nullum contrarium habentium per nullam actionem positiuam exerceri, sed solum per cessationem, & ablationem influxus conseruatiui, quare in his casibus non verè dicitur natura, vel agens naturale intendere corruptionem, quia nulla interuenit actio, sed sola actionis carentia, non potest autem agens dici aliquem finem per se intendere per simplicem actionis carentiam, nisi fortè in agentibus liberis.

105 Sed contra propositionē ratione concomitantiæ explicatam obijcies, quòd nec immediatè, nec mediatè veritatem habeat vniuersalē in substantijs; Primò, quia in formis substantialibus sæpè videmus oppositum, vnam nempè formam corrumpi, & aliā non generari, aut è contra, nam iuxtà negantes pluralitatem formarū in composito in nutritione hominis corrumpitur forma alimenti, & non generatur alia, sed anima rationalis extenditur ad informandam materiam eiusdem alimenti, & in morte eiusdem hominis generatur forma cadaueris, & nulla corrumpitur, cum permaneat anima rationalis; & iuxtà ponentes pluralitatem formarum ad productionem animæ in corpore non corrumpitur forma corporis, nec ad corruptionem animæ in brutis generatur noua forma. Deindè idem contingit in compositis substantialibus, nam in prima corporum productione nulla præcessit corruptio, & idem dicendum est, si cum Phylosophis hæc productio ponatur ab æterno, idem etiā quotidiè cōtingit in nutritione facta per species sacramentales, quia producitur noua substantia absque alterius corruptione, quæ sub illis præfuerit speciebus. Rursus datur minimum naturale, sub cuius minori res conseruari nō possunt, si ergo hoc minimum v. g. aquæ ab agente naturali diuidatur in duas partes, tunc aqua corrumpetur, & nihil de nouo generabitur, quia forma substantialis sub tām parua materia conseruari non potest. Tandem si generatio vnius semper est corruptio alterius, & è contra, semper in mundo esset idem indiuiduorū numerus, quod rationabile non videtur.

Resp. ad 1. re vera Arist. propositionē illam de compositis pronunciasse, quorum propriè est generatio, & corruptio, vt postea exprimit tex. 24. non autem de formis, in quibus tamen notari potest si sunt incompossibiles, discessus vnius ad accessum alterius, aut è contra, quod æquiualet generationi, & corruptioni, & ita in opinione Thomistarum, si non corrūpitur anima, saltim discedit à corpore in aduentu formę cadaueris, & succedit in materiā alimenti, dum eius forma recedit. Ad 2. aliud est loqui de creatione, aliud de generatione, prima corporum productio fuit facta per creationem, & sic etiam mundus ab æterno secundum Phylosophos, at in proposito intelligitur propositio de generatione, quæ est productio ex præiacente materia per transmutationem, & non per simplicem dimanationem, qua etiā de causa non vrget argumentum ex Eucharistia desumptum, quia hìc est sermo de rerum productione, vt fit secundum cōmunem naturæ cursum, non autem extraordinario, & miraculoso modo, vt contingit in nutritione hominis ex speciebus sacramentalis. Ad 3. quicquid sit de antecedente, de quo diximus disp. 9. Phyl. q. 3. art. 1. dicendum est, vel illud minimum adeò paruum esse, vt ab agente naturali instrumento corporeo diuidi nequeat, vel si diuidi potest, fiet conuersio in substantiā ambientis, pro

cuius forma erit sufficiens portio, neque enim singulæ formæ substantiales portionem materiæ eiusdem quantitatis sibi præscribunt pro minimo naturali etiã in sententia illud admittente. Ad 4. neg. conseq. quia interdum ex vnius interitu plura gignuntur, vt cum ex cadauere vermes, interdum ex pluribus vnum, vt cum ex elementis fit mixtum.

106 Quoad secundum sensum, scilicet causalem, est difficultas, quia in cõmuni modo loquendi dicimus, & formã priorem expelli, quia noua aduenit, & nouã aduenire, quia prior recedit, iuxtà primã propositionẽ causalem generatio est causa corruptionis eo modo, quo dici potest corruptio habere causã, quatenus scilicet ad eam consequitur, iuxtà secundã corruptio est causa generationis in eadem acceptione causæ; & quia idem respectu eiusdem nequit dici causa, & effectus, prius, & posterius, hinc orta est grauis contentio, quænam illarum causalium sit absolutè vera, & an introductio formæ nouæ sit prior expulsione præcedentis, num potius è contra; & quidem non est sermo de prioritate tẽporis, cum certum sit apud omnes exercitium generationis, & corruptionis in eodem instanti fieri, vni intrinseco, alteri extrinseco, nam si fierent in diuersis instantibus, cũ inter hæc debeat dari tempus, in eo tempore intermedio, vel materia esset sine forma, vel simul sub duabus formis, quorum vtrumq. absurdũ est saltim naturaliter loquendo, sermo igitur est de prioritate naturæ, quæ ad causalitatem sufficit, si est cũ aliqua dependentia posterioris ab eo, quod dicitur natura prius.

Et videntur in hac re tres modi dicendi, duo extremi, & alter medius, Rubion 2.d.12.q.4.art.2. Mercen.cit. Faber theor.40. & de Pœnit. disp.17.cap.3. & alij antiquiores asserunt expulsionẽ formæ præcedentis absolutè præcedere introductionẽ nouæ, vndè volunt illã causalẽ esse absolutè verã, *noua forma accedit, quia prior recedit*, idẽ tenet Aretinus 2.de Gen.q.22.specialiter de formis substantialibus, nam de accidentalibus sensit oppositũ. Recentiores verò quãplures è contra asserunt absolutè introductionẽ nouæ formæ præcedere expulsionem antiquæ, & esse eius causã, vndè volunt aliã causalem esse absolutè veram, *ideò forma præcedens expellitur, quia noua introducitur*, ità Suar. disp. 27. Met. sec.11.n.21. Hurt. disp.1. de Gen. sec.9. Auersa q.10. suę Phylosoph. sec.5. & q.37. sec.7. Arriag. disp.8. Phys. sec.1. Thomistæ tandem, vt est videre apud Complut. disp.3. de Gen. q.5. cum D. Th. p.2. q.113. art.8. distinguunt diuersa genera causarũ efficientis, & materialis, asseruntq. introductionem nouæ formæ, quæ est generatio, priorẽ esse ex parte efficientis, & in eo genere causæ, quod adhuc libentius concedunt in genere causæ finalis, & formalis, sed ex parte materiæ, inquiunt, priorem esse expulsionẽ formæ antiquæ, quæ est corruptio, quã sequitur Rutius 1. de Gen. trac.2. q.5. & ex nostris Aretinus in 4. d.16. q.2. art.4. ac Moris. disp.3. Phys. quæst.19.

107 Dicendum est, quòd licèt secundum quandam imaginationem expulsio formæ præcedentis introductioni subsequentis præcedere videatur, tamen ex natura rei, & absolutè loquendo, res è contra se habet, & sola causalis illa est absolutè vera, *quia forma noua introducitur, ideò prior expellitur*, non è contra, Ità iam determinauimus disp. 5. Phys. q.3. art.3. & tenet Mairon. 4. d.1. q.4. Probatur discurrendo per singula causarum genera, & quidem in genere causę finalis generationem esse priorem corruptione fatentur etiam Aduersarij, & probat Doctor 2.d.1.q.3. ad 3. prin. quia generatio per se intenditur ab agẽte, corruptio autẽ non, nisi per accidens; prioritatẽ in genere causæ formalis sufficienter probauimus loc. cit. ex eo scilicet, quia expulsio formæ præcedentis est effectus secundarius formæ nouæ, atq; ideò necessariò supponit introductionẽ eius in materia, vndè passim conceditur ab omnibus formam veterem à

noua

noua expelli, & ad huius accessum illā recedere, Et hinc deducitur etiam prioritas ex parte efficientis, quia efficiens non corrumpit, ac depellit à materia formam veterem, nisi introducendo nouā incōpossibilem illi, qua ratione actio generatiua formæ nouæ dicitur virtualiter corruptiua antiquæ, vt diximus q. 1. huius disp. art. 2. concl. 2. ità docet Scot. ibi cit. & 4. d. 1. q. 5. sub F. & d. 43. q. 5. artic. 2.

108 Dubium solū est ex parte materiæ, cum enim ipsa formā non recipiat, nisi denudata, & expurgata ad his, quæ impediunt receptionem formæ nouæ, & ex his præcipua sit forma ipsa vetus, sanè ad ipsam præparandā ad nouæ introductionem videtur præcedere debere veteris expoliationē, quemadmodum aliæ dispositiones præcedunt. Sed si benè res perpendatur, neque ex parte materię, seù in genere materialis causę admittere debemus expulsionem veteris formę pręire introductioni nouę, sed potius è contra, tum quia hęc ipsa purgatio materię ab impedimento formę oppositę fit per informationem, & receptionem formæ nouę, ergo est effectus eius, repugnat ergo priorem esse, sed omnibus modis posterior erit; Nec valet *infelix* illud effugium Thomistarum, idem esse posse causam, & effectū, prius, & posterius in diuerso genere causę; centies enim id impugnatum est, & pręsertim in proposito prorsus implicare videtur expulsionem esse dispositionē pręuia ad formæ introductionem, à qua ipsa procedit, vndè si est dispositio ad eam, potius dici debet consequens, quā antecedens. Nec minus iuuat, quod inquit Ruuius, negari debere cōseq. quia transit à genere causę materialis, quod dicit purgatio materię, ad genus causę efficientis, quod dicit introductio formę, licèt enim vtrumq; reipsa ab efficiente procedat, tamen sub his nominibus ad diuersa causarum genera attinent, & sub hac ratione non sunt comparabilia adinuicem; possunt ergo comparari adinuicem in prioritate, & posterioritate introductio formę nouę, & expulsio antiquę, quia hęc duo actiuè significantur, & se tenent ex parte agentis, quod introducit vnam, & expellit alteram, possunt etiam inuicem cōparari receptio formę nouę, & purgatio ab antiqua, quia hęc duo passiuè significantur, & se tenent ex parte materię, at comparari non possunt purgatio materię, & introductio formę. Hęc sanè tota responsio consistit in verbis, quęsò cur nō possunt hæc ambo comparari, estò ad diuersa causarum genera pertineant? planè respectus oppositi propriè inter se comparantur, vt introductio actiua, & receptio passiua, item expulsio actiua, & expulsio passiua, estò vna se teneat ex parte materię, altera ex parte efficiētis, ergo diuersitas illa non impedit cōparationem; Deindè concedit Ruuius cum alijs Thomistis ex parte efficientis actiuā expulsionem esse posteriorē introductione formę, at posteà ex parte materię, inquiunt, receptionem esse posteriorem expulsione passiua; Contra sic vrgemus, & est vrgentissima ratio, introductio actiua ex parte agētis pręcedit expulsionem actiuam per Aduersarios, ergo etiam ex parte materię introductio passiua, seù receptio pręcedit expulsionem passiuā, seù purgationem materię, Prob. conseq. respectu oppositi sunt simul natura, sed introductio actiua, & passiua sunt respectus oppositi inter se, sicut etiam expulsio actiua, & passiua, ergo si introductio actiua pręcedit actiuā expulsionem, etiā passiua introductio pręcedet passiuā expulsionem, cum passiua introductio sit simul natura cū actiua, & passiua expulsio cū actiua, vndè per locū à coniugatis sic argumentari licebit, hęc causalis est vera, ideò agens expellit formam veterem à materia, quia nouam introducit, ergo è contra hęc etiam erit vera ex parte materiæ, ideò forma vetus expellitur, quia noua recipitur, & introducitur.

109 Contra statutum ordinem generationis, & corruptionis 1. arguit Rub. forma noua non expellit veterem, sed

est agens, quod immediatè se ipso illam expellit, & corrumpit, vt locum faciat subsequenti, ergo generatio formæ nouæ corruptionem, & expulsionem antiquæ præsupponit, non è contra, Probatur assumptum, quando forma noua introducitur, aut inuenit in materia formam priorem, aut non, si inuenit, ergo non est ei incompossibilis, cum pro aliquo signo in eadem materia simul existant, si non inuenit, ergo ipsam non corrumpit, vel expellit, sed corruptam, & expulsã supponit, quia implicat corrumpere, quod non est, & expellere à subiecto, in quo non existit.

Resp. aliqui ipsam adinuenire in subiecto in eodem instanti, quo introducitur, non tamen esse cum ea compossibilem, quia statim eam corrumpit, & destruit, vnde aiunt, quòd sunt simul in pugna, & fieri, nunquam tamen in esse quieto, seu in facto esse, ita Fuent. 2. Phys. diff. 2. art. 4. Lorcam secutus 2. to. in p. 2. disp. 4. de Gratia, §. *tertiò dico*, vbi admittit peccatum, & gratiã simul pro aliquo instanti in eadem anima, & ait esse de mente Scoti 2. d. 37. sed non sine ingenti calumnia, Doctor enim solum tenet de potentia Dei absoluta posse gratiam cum peccato consistere, nõ de facto, vt patet in 4. d. 1. q. 6. & d. 16. q. 2. & ex illa eadem d. 37. 2. Hæc tamẽ solutio suspecta est, nedum in Philosophia, in qua exploratum est formam, & priuationem pro nullo prorsus instãti posse simul consistere, nec permanenter, nec transeunter ob manifestã implicantiam, quæ inde sequitur, quod eadem forma simul esset, & non esset pro eodem signo, vt diximus disp. 4. Phys. q. 4. vna autem forma secum semper defert priuationem alterius, sed etiam in Theologia, in qua non minùs exploratũ est pro nullo prorsus instanti esse posse simul gratiam, & peccatum, odium, & amorem, fidem, & errorem, substantiã panis, & corpus Christi sub eisdem speciebus. Neque quia vna forma aliam corrumpit, & expellit, dicentur ideo eò incompossibiles, si semel pro aliquo instanti se compatiuntur in eodem subiecto, quia vt benè vrget Rubion, aqua calefacta corrumpit, & destruit calorẽ in se productum, & sunt in continua pugna, nec tamen ex hoc sequitur, quòd calor sit ei incompossibilis, cum existat actualiter simul cum ipsa.

110 Resp. itaq. neg. assumptum, quia agens non alio modo, vt sæpè dictũ est, expellit formam veterem à materia, nisi introducendo nouam ei incompossibilẽ, vnde decipitur in hoc Rubion, quia putat agens duplicem habere actionem, vnam, qua prius natura formam veterẽ corrumpit; aliam, qua nouam introducit, hoc est penitus falsum, quia vt dictum est num. 51. & seq. eadem prorsus actione, qua nouam formam inducit, veterem corrũpit, quia non datur actio merè corruptiua, & destructiua, nam formalitas actionis in eo consistit, quòd sit alicuius productio, non autem mera, ac pura destructio; Ad prob. assumpti dicendum, vt forma noua veterem expellat, minimè opus esse, vt eam in subiecto adinueniat, sed sufficit, quòd coniungatur ei per successionem, & expulsionem, non per simultatẽ, ita quod cum primò ponitur vna forma, primò tollatur alia, & primum esse vnius, sit primũ non esse alterius, Ratio huius est, quia vt diximus disp. 4. Phys. cit. forma non expellit priuationem, aut aliã formam per aliquam actionem, quã exerceat in illam, vel per aliquem contactum, sicut cum clauus clauum trudit, neque pugnant, sicut milites in arena, vnde & in hoc rursus decipitur Rubion putans opus esse, quòd forma noua veterẽ in subiecto reperiat, vt eã expellat, nam si hoc requireretur, potius forma præcedens nunquam destrueretur, ac expelleretur, quod ita ostendimus, vt forma formam destruat, debet eam in subiecto adinuenire, & simul pro aliquo instanti esse, assignetur ergo instãs, vel tempus, in quo eam dicitur expellere, tunc percontamur, vel in eo instanti forma vetus in subiecto existit, vel nõ, si primum, ergo non in eo signo eã ex-

pel-

pellit,cum adhuc simul sint, si secundũ, tunc redit argumentum, quod tunc nõ expellit, sed potius expulsam supponit, quia forma in subiecto non existens ab eo non expellitur, quare semper reddit eadem difficultas. Non ergo opus est, quòd forma noua veterem in subiecto adinueniat, vt eam expellere dicatur, quia hæc expulsio non fit per aliquẽ cõtactum, nec pugnam ineunt, velut singulare certamen, sed in eo hæc pugna, & expulsio consistit, quòd quando introducitur forma noua in eodem prorsus instanti vetus abeat, vel si pugna fit successiuè, vt inter calorem,& frigus in aqua,qua celeritate introducitur forma caloris, eadem celeritate corrumpitur forma frigoris,vnde hæc expulsio similis est illi, qua Galli v. g. castro expugnato conuentionibus hinc inde factis Hispanos expellunt, non enim eos expellere dicuntur, quasi in eodem tempore hi, & illi simul in castro commorentur in pugna, sed eos expellere dicuntur, quia cum primum Galli ingrediuntur, Hispani discedunt.

111 Secundo arguit idem, si introductio formæ nouæ esset prior, & causa corruptionis alterius sequitur,quòd nũquam vnum,& idem agens creatũ esset generans,& corrumpens, quod est inconueniens. Prob. conseq. quia si ignis agit in aquam,& forma aquæ expellitur à forma ignis introducta in passo, non esse formæ aquæ sequitur immediatè non quidem ad actionem ignis generãtis, sed ignis geniti, & ideò hic erit corrumpens, non ille, cum ergo idem sit regulariter generans, & corrumpens, dicendum est agens v. g. ignem seipso immediatè generare,& corrumpere, sed prius corrumpere, vt locum faciat formæ subsequenti. Resp. neg conseq. cum eius probatione, quia esto forma vetus formaliter expellatur, & corrumpatur à forma nouiter introducta, effectiuè tamen corrumpitur, & expellitur ab ipso agente; non potest autem agens dici immediatè seipso formam præcedentem corrumpere, vt locum faciat subsequenti, tum quia agens non corrumpit formam præcedentem, nisi generando nouam, cum nequeat habere actionem,quæ per se primò terminetur ad desitionem formæ prioris; tum quia si seipso immediatè formam corrumperet, & non mediante forma noua, hæc non diceretur eam expellere, nec peccatum expellere gratiam; tum tandem, quia deberet dici Deus prius natura eijcere gratiam, vt locum faciat peccato, quando aliquis iustus à gratia decidit.

Tertio arguitur ex Aresio, licèt assertio posita locũ habeat in formis cõtrarijs, quarum vna immediatè expellitur ad ingressum alterius, tamen in substantialibus admitti non debet, quia in his forma præcedens non expellitur virtute formæ subsequentis, sed virtute dispositionum præcedentium, & defectu suarum,cum ergo prius corrumpãtur dispositiones formæ prioris, quàm posterior introducatur, prius etiã corrũpetur illa,quàm ista generetur. Conf. quia dispositiones pro forma veteri tolluntur per alterationem præuiam nouę generationi, & sic prius natura ad introductionem nouæ formæ recedit forma præcedens. Demum si in instanti vltimo præuiæ alterationis nollet Deus cõcurrere ad eductionem nouæ formæ, adhuc vetus deberet destrui, neq; posset conseruari sine miraculo, cum nulla forma possit naturaliter conseruari sub contrarijs dispositionibus: at si productio formæ nouæ esset destructiua formæ veteris, nullum esset miraculũ tunc eam conseruari, quia nullum esset illius destructiuum,ergo productio nouæ formæ non est destructiua veteris, sed supponit prius natura illam esse destructam.

112 Resp. ob hanc rationem multos à nobis defecisse; Arriag. tamen & Aresia cit. non terrentur, immo argumẽtum ita retorquent, dispositiones pro forma priori pelluntur, quia inducuntur aliæ,cum sint inuicem immediatè contrariæ, & hoc etiam illi concedunt,atq. adeò prior est harum introductio, quã illa-

illarum expulsio, sed per nouas dispositiones introducitur noua forma, ergo saltim per concomitantiam prior est introductio nouæ formæ, quàm veteris expulsio; discrepant tamen in hoc Arriag. & Auersa, quòd casu, quo auferrentur dispositiones prioris formæ sine introductione nouæ, ille inquit, quòd forma prior deficeret, iste negat, quia potius deberet conseruari forma absq; suis dispositionibus, quàm materia sine omni forma. At dicent Aduersarij post introductionem caloris, vt octo v. g. in materia ligni immediatè sequi expulsioné frigoris requisiti pro ligno, & simul ipsam ligni formam, & postmodũ forma ignis emergit, vnde argumenti reductio non multũ vrgere videtur; id, quod inquit Arriag. in eo casu formam scilicèt defecturam, directè impugnatur ab argumento, quia si sola formæ nouæ productio est eius destructio, si illa nõ interuenit ex hypotesi argumenti, nec ista destruetur; quod verò ait Auersa conseruandam fore absque suis dispositionibus, immo sub contrarijs, nec etiã satis probabile videtur, quia vt supra dicebamus, plus pendet ex intrinseca indigentia forma à suis dispositionibus, quàm materia à forma, quia illas secum forma trahit etiam absq; extrinseci agétis adminiculo, non ita materia formã. Argumentum in via nostra parum, & nihil vrget, quia negamus per alterationem præuiam etiam vsque ad vltimum instans inclusiuè induci gradum incõpossibilem formæ præcedenti, nam hoc admisso profectò argumentum satis vrger, sed qualitas in tali gradu dimanat à forma eo ipso, quòd est introducta; atq; ideò introductio formæ nouæ semper præcedit expulsionem veteris, & gradus pro ea requisiti, & sic etiam patet ad 1. conf. & 2. quia cum alteratio in toto suo periodo nunquã inducat gradum incompossibilem, si Deus in vltimo eius instanti concursum suspendat ad eductioné formæ nouæ, vetus absq; miraculo remanebit, & paulatim suo conatu cõtrarias depellet dispositiones, & proprias reassumet.

113 Quarto vrgetur denuò Thomist. fundamentum, non minùs obstat introductioni formæ ignis in ligno frigus, & humiditas, quàm ipsa forma ligni, sed ob talem obicem illæ antecedéter tolluntur ergo & ista. Conf. generatio formæ nouæ est finis, corruptio antiquæ se habet, vt medium, ergo licèt illa sit prior in intentione, erit tamen posterior in executione. Resp. frigus tolli antecedenter ad formæ inductionem citrà gradũ pro forma ligni determinatum, hic autem, sicut & ipsa forma, corrumpitur ad ingressum formæ nouæ, vndè forma vetus est obex, qui tollitur concomitanter, & consequenter, non autem antecedenter; vndè ad euersionem fundamenti Thomist.. obserua, non per se requiri ad introductionem formæ nouæ, quòd præcedés prius natura fuerit à materia depulsa, sed absolutè sufficere, si tunc temporis in ea non reperiatur, cum ipsa ingreditur. Et ratio est, quia sufficit ei, vt in eius ingressu materiam non inueniat occupatam ab alia forma, ad hoc autem parùm refert, quòd forma præcedés prius natura fuerit expulsa, vel quòd tunc primo expellatur, vndè manifestè infertur minimè opus esse, quod expulsio veteris formæ antecedat introductionem nouæ, sed sufficere si eam concomitetur, vel sequatur, quod benè notauit Arriag. cit. Ad Conf. benè negat Hurt. cit. §. 95. conseq. quia generatio non est finis dependens à corruptione, tanquam à medio propriè, & in rigore sumpto, sed tanquam à remotione impedimenti secuta ex ipsa generatione, sicut etiam dependet à dispositionibus cõsequentibus, quarum est finis, & tamen fit priùs natura, quàm illæ; finis ergo est posterior medijs, ait Hurt. per se concurrentibus, aut effectiuè, aut dispositiuè antecedéter, nõ tamen consequenter; Hinc subdit Suarez cit. n. 21. expulsionem formę impropriè dici causam materialé introductionis alterius formæ, nã potiùs est remotio cuiusdam impędimenti, non

tam

tàm antecedens, quàm subsequens, vel concomitans, vndè si aliquis est ordo, vel prioritas, est magis secundum considerationem nostram, vt diximus in conclusione, quàm secundùm aliquam causalitatem à parte rei.

Quinto tandem obijcitur, Tum quia si expulsio præcedētis sequitur ad nouæ introductionem, ergo priùs est in illo subiecto forma noua, quàm expellatur antiqua, & sic in eo priori simul erunt, quia antiqua nondum recessisse intelligitur. Tum quia terminus à quo motus, vt prouenientis ab agente, prior est termino ad quem, quia ab illo motum inchoat, vt ad hunc tendat, sed expulsio formæ præcedentis est terminus à quo motus prouenientis ab agente introductio nouæ est terminus ad quem, ergo &c. Tum tandē quia ab hac sent. videtur stare Doctor 4.d.16.q.2. in calce, vbi mouens hoc dubium in terminis de remotione culpæ, & infusione gratiæ, quænam earum mutationum sit prior, inquit, quòd via generationis prior est expulsio culpæ, via perfectionis infusio gratiæ, & quòd Deus in iustificatione impij, & licèt ordine intentionis priùs velit ipsi gratiæ infusionem, quàm culpæ remissionem, ordine tamen executionis priùs vult illi non inesse culpam, quàm inesse gratiam, qua de causa Scotistæ quamplures oppositū assertionis nostræ tuentur.

114 Resp. ad 1. patere ex dictis disp.5. Phys. cit.q.3 art.3. in Sol. ad 2. neganda enim est conseq. quia in eodem prorsus instanti vna incipit, & alia desinit; nec valet dicere saltim in eo priori simul esse, quia per instans naturæ non explicatur, aut mensuratur existentia formæ, sed solum dependentia posterioris à priori, vel talis præsuppositio vnius ab alio, vt illud concipi possit isto non concepto, & sic est in proposito, quod expulsio veteris formæ non concipitur sine introductione nouę, sed huius introductio benè concipi potest absque eo, quòd ei præcedat expulsio, vt dictū est ad argumentum præcedens, nā sufficit, vt eam comitetur, vel sequatur; & aduertimus ibi etiam Aduersarios ad hanc solutionem teneri, quia cum secundum eos expulsio præcedat introductionem formæ, æquè benè contra ipsos vrgere possumus, quod in eo priori materia erit sine omni forma, sicut ob oppositum à nobis assertum contra nos vrgent, quod in eo priori erit sub duplici forma. Ad 2. potest esse varius ordo prioris, & posterioris inter terminos motus iuxtà variam eius cōceptionem, si enim concipiatur, vt fit in argumento, per modum cuiusdam transitus, ità prior occurrit terminus à quo abijciendus, & posterior terminus ad quem acquirendus; si verò concipiatur per modum cuiusdam aliter habitionis nunc, quàm prius, prior occurrit terminus ad quem, & posteà terminus à quo; à parte rei tamen res ità se habet, quod si est sermo de termino à quo per se, & primo, sicut est priuatio, sic abiectio termini à quo nec pręcedit, nec subsequitur acquisitionem termini ad quē, sed sunt omninò simul natura, immo abiectio illius est formalissimè acquisitio istius, nam expulsio priuationis nil aliud est formaliter, quā aduentus formæ. Et ratio huius est, quia priuatio, & forma priuatiuè opponuntur, vndè nec per diuinam potentiam fieri potest formam esse in subiecto, & piuationē non recedere, atq; ideo formalissimè aduētus formæ est expulsio priuationis, & expulsio priuationis est aduētus formę; sicut non esse priuationis formalissimè est ipsa forma, si verò sermo est de termino per accidens, & concomitanti, qualis est forma in materia præinuenta, sanè huius expulsio distincta est ab introductione termini ad quem, quia hi termini non ità immediatè opponūtur, quasi nō esse vnius sit formalissimè esse alterius, vt accidit in priuatiuè oppositis, vbi non esse priuationis scilicet tenebrę est formalissimè ipsum esse formę scilicet lucis, vndè & Deus conseruare potest terminum ad quem cum huiusmodi termino à quo idest formam nouam

cum veteri, neq; abiectio huius termini à quo præcedit in motu introductionem temini ad quem, sed subsequitur, vt ostensum est. Ad 3. nil certi possumus indè colligere ex Doctore, quia loquitur ibi de peccato, & gratia, quæ secundum ipsum nō opponuntur ex natura rei, sed tantum ex diuina institutione, vndè, & ibidem negat prioritatem causalitatis inter expulsionem culpæ, & infusionem gratiæ, & tandem concludit in fine quæstionis, quòd secundum causalitatem, vel generationem nullum ordinem habent prioris, & posterioris, potius ergo ex locis à nobis citatis colligi debet mens Doctoris consequenter ad eius principia, quàm ex hoc loco pro vtraq; parte tàm ancipiti.

Quò tandem ad primum sensum scilicèt identicum, & formalem, an propositio sit vera, distinguendū est mixta superius dicta q. 1. art. 2. quòd generatio, & corruptio sumi possunt in ratione actionis, vel mutationis, si hoc modo sumantur, propositio est falsa, quia generatio, & corruptio important diuersas mutationes, vt ibi contra Zab. probatum est, si verò primo modo erit vera, quandoquidem corruptio non importat diuersam actionem à generatione, nam eadem prorsus actione, qua vna forma introducitur, alia expellitur; & quæ contra propositionem in hoc sensu obijci possent, iam ibi diluta sunt.

QVÆSTIO V.

An generatio, & corruptio fiant in instanti, vel successiuè, vbi discutitur, num forma substantialis suscipiat magis, & minus.

115 IN hac cælebri cōtrouersia tres vigent in scholis opiniones, duæ extremæ, & vna media; loquimur autē de forma, non de primo indiuisibili formæ. Prima extrema satis communis, & recepta asserit quamlibet formæ substantialis introductionem fieri in instanti, licèt subiectum successiuæ disponatur, ità Capreol. 1. d. 17. q. 2. art. 2. Pomponatius lib de Nutritione, & Augustin. cap. 19. & 8. Met. disp. 7. cap. 4. citans Themistium, simplicium, & alios Græcos, Tolet. 1. de Gen. q. 11. citans Auerroem, Albertum, & S. Thomam, Hurt. disp. 3. de Gen. sec. 3. num. 28. Arriag. disp 1. de Gen. sec. 5. n. 54. qui alios citant, quam opinionem sic explicare solent, quòd ante generationem alteratur mobile, & quia nulla pars eius est æquè propinqua agenti, ideò primò propinquior alteratur, & in vltimo instanti illius alterationis introducitur pars formæ substantialis, deindè agens alterat aliam partem, in qua similiter agens introducit in instanti terminatiuo aliam partem formæ, & sic deinceps, vndè cōcedunt dici posse fieri successiuè in hoc sensu, quatenus vnum instans alteri succedit, licèt mediet tempus, in quo non fit generatio, sed alteratio tantùm; hanc ex nostris sequūtur plurimi P. Faber 11. Met. disp. 2. & probabilem putat Tatar. 5. Phys. q. 1. dub. 1. immo quamplures ex hoc motum à mutatione distinguunt, qualis est generatio, quòd motus fit in tempore, at mutatio in instanti. Altera opinio extrema est asserentium formas substantiales habere latitudinem nō solum extensiuam partium, sed etiam intensiuam graduum per intensionem, & remissionem, illæ enim consequēter dicunt generationem substantialem fieri successiuè, ita vt successio proueniat nedum ab extrinseco, ex parte mobilis, sed etiam ab intrinseco, ex intrinseca nimirum latitudine formæ, quæ de se successiuè acquisibilis est, quia secundum se diuisibilis est tàm extensiuè, quā intensiuè; ita Ant. And. lib. de trib. principijs q. 8. & 11. & lib. 11. Met. q. vn. & Zerb. ibid. Roccus 3. Phys. q. 4. & 1. de Gen. q. 6. cuius opinionis auctores habentur Auerroes, & Alexander, eo quia formas substantiales elementorum præsertim posuerint intensibiles, & remissibiles, & sequuntur, quicumq. formas elementorum, inquiunt, remane-

re

re in mixto in esse remisso, & refacto. Tertiã tandem sententiam, quam veram arbitramur, & Scoticam, atq. Peripateticam, mediat inter istas, & docet generationem substantialem inanimatorum (nam de generatione animatorum disp. vlt. peculiaris erit sermo) fieri in tempore, & successiuè contra primam opinionem, subdit tamen contra secundam hanc successionem non prouenire ab intrinseca latitudine formæ substantialis, quasi suaptenatura talem successionem postulet, sed ei aduentitiam esse ex annexis dispositionibus, & alia forma incompossibili vt postea declarabitur; Hanc tenet Doctor loc. mox. citãd. & si pro alijs referatur, Tatar. cit. idem P. Faber Theor. 39. Morisan. disp. 1. de Gen. dub. 5. Pererius lib. 14. c. 1. & alij.

ARTICVLVS I.

Generatio, & corruptio successiuè fiunt, & in tempore.

116 HÆc assertio, vt diximus, de generatione inanimatorum statuitur, extenditurq; etiam ad corruptionem, quia qua celeritate introducitur vna forma, eadem corrumpitur alia, vndè pari passu procedunt generatio, & corruptio, sicut si quis manu tenens trutinam æquali lance, si quis alteram lancem manu deprimat, eodem tẽpore leuat alteram, & depressio vnius est leuatio alterius; Colligitur ex Scoto in 2. d. 2. q. 9. D. F. N. O. vbi & si non sigillatim loquantur de generatione substantiali, doctrinam tamen communem affert, vt constabit ex argumentis, quæ afferemus; clarius id habet in 4. d. 43. q. 5. B. vbi inquit agens creatum successiuè inducere formam substantialẽ vndè ex hoc concludit, quòd si forma corporis in resurrectione in instanti introducetur, hoc erit virtute diuina; & tandẽ hoc probat ex professo 8. Met. q. 3. idem tenet Lichet. in 2. loc. cit. Faber expressè Theor. 39. cit. quod nõ detur minimus motus indiuisibilis. Et probatur primò manifestis Arist. auctoritatibus, nam 4. Phys. 129. & 7. Phys. 37. expressius ait generationem substantialem esse velociorem, & tardiorem, & 6. Phys. tex. 59. habet ex præcedentibus in generatione, & corruptione aliquid semper priùs factum, vel corruptum esse ante complementum ipsorum, sicut in quolibet motu successiuo mutari præcedit mutatum esse, & è contra, & tex. 85. ait secundùm eam mutationem, quæ in contradictionem est, nullum esse impossibile, si tempus mediet, & sit neq; perfectum ens, neq. non ens. Nec iuuat frequens effugium, quod per generationẽ, & corruptionem intelligat Arist. præuiam alterationem, aut aggregatum ex vtroq; non autem de præcisa mutatione introductiua formæ substantialis; Minimè, quia vt constat ex ipsis contentibus, ibi benè distinguit generationem à præuia alteratione, & de generatione ea pronunciat, vt est introductio formæ substantialis; benè verum est, quod nõn loquitur de generatione, vt omninò præscindit à præuia alteratione, quia re vera generatio successionem, quã habet, nõ ex se habet, & ab intrinseco, sed potius ab extrinseco à præuia alteratione in ipsam redundat, quia vt dicemus arr. seq. sucessio eius non est referenda ad formam substantialem, sed potius ad dispositiones præuias.

117 Secundo demonstratur solida ratione, ex Doctore cit. deducta ex actione vniformiter difformi agẽtis naturalis in passum, nam quotiescunque passum, circa quod agens naturale exercetur, est contrarijs affectum, semper intrà sphæram actiuitatis suæ agit vniformiter difformiter producendo nimirum qualitatem intensiorem in partibus sibi proximioribus, & debita proportione remissiorem in remotioribus, & ratio est, quia maior vel minor distantia agentis à passo multùm iuuat, vel impedit actionem eius ex disp. 2. q. 4. cum ergò in qualibet generatione præcedãt semper dispositiones præuiæ, quæ non nisi in tempore, & successiuè introdu-

cun-

cuntur ob rationem allatam, quia cum passum sit diuisibile in plures partes, nō potest secundum omnes esse æqualiter approximatum agenti, hinc sequitur generationem quoq; ipsam per concomitantiam fieri successiuè, & in tempore, Probatur conseq. nam vltimas dispositiones necessariò, & naturaliter consequitur introductio formæ substantialis, si ergo illæ succeessiuè introducuntur, nec potest dari determinata pars, in qua primò, & æqualiter tota introducatur, sed semper in infinitum alia, & alia pars est prius disposita, profectò idem de forma substantiali per concomitantiam dicendum erit.

Resp. Arriag. disp. 2. de Gen. sec 3. n. 28. negando propositionē illā de actione vniformiter difformi esse vniuersaliter veram, quod nititur probare quibusdam experientijs de sono, & luce Solis, Hur. imitatus, qui etiam loc. cit. §. 14. eandem negare ausus est quibusdā experientijs utriusq; Sed eam propositionem esse vniuersaliter veram, quando passum, circa quod agens naturale exercetur, est eiusdem rationis, & æqualiter contrarijs imbutum, & experientias ab eis adductas non esse ad rem iam ostendimus disp. 2. q. 4. cit. quæ hic repetere non est opus. Proindè Hurt. §. 22. & 23. aliter respondet, negando dispositiones vltimas successiuè introduci, nam vltima dispositio, inquit ipse, consistit in indiuisibili, dato enim quod vltima dispositio alicuius formæ substantiališ sit aliqua qualitas, vt quinq; ly *vt quinque* nil aliud dicit, nisi terminatiuum graduum illius qualitatis, quod indiuisibile est, & consequenter non successiuè, sed in instanti introducitur, cum mensura indiuisibilis sit instans, non tempus, & quia forma non introducitur post quamlibet dispositionem, sed solùm post vltimam, sequitur non successiuè, sed in instanti introduci.

118 Neque hæc solutio argumentū euacuat, procedit enim ex confusa acceptione indiuisibiliū qualitatis, in qua omninò distinguenda sunt ab inuicem, vt diximus disp. cit. indiuisibile intensionis tantum, & indiuisibile intensionis, & extensionis simul. Ratio est, quia qualitas illa, vt quinq. non tantum reperitur in hoc, & illo puncto subiecti, sed etiam in singulis eius partibus diffusa, adeò vt totum illud subiectum est calidum v.g. vt quinque, vndè quamuis illa qualitas, vt quinq. quoad intensionem sit indiuisibilis, tamen quoad extensionem indiuisibilis est, quarè contra allatam responsionem maximè ad hominē, sic argumentari licebit, vltima dispositio formæ, & si quoad intensionem indiuisibilis sit, tamen quoad extensionē diuisibilis est, ergo eriā forma substantialis, cum hæc eodem modo concomitanter acquiratur, sicut illa. Probatur assumptum, quia vltima dispositio formæ ab agente introduci debet in subiecto quanto, & extenso, & adhuc aliqua cōtrarietate affecto, sed agens naturale vniformiter difformiter agit circa subiectum itā se habens, ergo, &c. Accedit, quod gradus certus, vt est vltima dispositio, etiam per vltimum non esse incipit in parte incerta, ac indeterminata, ex disp. 3. q. vlt.

Resp. alij argumentum concludere vtiq; de dispositionibus prævijs, quia cū accidentia sint, benè successiuè acquiri poterunt, non verò de formis substantialibus, quæ non nisi in determinata parte, & quantitate recipi debent. Hæc responsio corruit ex dictis disp. 9. Phys. q. 3. art. 1. vbi determinauimus cum Doctore formas substantiales non viuentium determinatam quantitatem non postulare, sed quantum est de se, sub minori semper existere posse quacunque data, vt ipsa quoq; experientia docet, quamuis enim corpora quædam tenuis resistentiæ, qualis est ignis, non possint diu sub exigua mole conseruari, vndè statim extinguitur, & cōuertitur in naturam corporis circumfusi, alia tamen maioris resistentiæ sub quacunq; exigua quantitate diù conseruantur, signum euidens non præfigere sibi terminum vsq; ad indiuisibile exclusiuè; At præterea

in

in proposito possumus adhuc sic vrgere, vltima dispositio formæ introducendæ, vt ponitur ab Aduersarijs, incompossibilis est cum forma corrumpenda, ita ut quandocunq; est in subiecto vltima dispositio, statim extinguitur forma præcedens, ac noua excitatur, assignetur tunc illa determinata pars, in qua substantialis forma dicitur tota simul introduci debere, certum est partem illam diuisibilem esse, & consequenter non esse secundum singulas æqualiter agenti approximatam, ergo cum adhuc aliqua contrarietas ab illis abigenda supersit, agens simul in omnes dispositionem vltimã inducere nequibit, sed prius in parte propinquiori, postea in remotiori, quando ergo agens dispositionem vltimam introduxit in propinquiori, vel manet forma præcedens, vel non. Si primum, ergo forma corrumpenda esset cõpossibilis cum vltima dispositione. Si secundum, ergo nè dicamus naturaliter materiam per aliquod tempus sine forma substãtiali reperiri, dicere debemus, quòd in illa parte propinquiori fit noua forma substãtialis, ergo non est ei præscripta certa pars quantitatis, sed potest sub qualibet minori reperiri.

116 Vide disp cit. in Phys. vbi in non viuentibus, & homogeneis ostendimus non dari minimum naturale nec terminum paruitatis eorum formis præfixũ, contra quod parum vrget, quod obijcit Contar. tom. 2. q. de max. & min. naturali cap. 3. ex hoc nempè sequi, neq; viuentia ipsa habere minimum, corpora enim æthereogenea viuentium ex partibus homogeneis constant, ergo si istæ non sunt determinatæ ad minimum, sed semper esse possunt in minori mole, pariter etiam, & corpora ætherogenea viuentium. Non vrget, etiamsi ob hanc rationem Aresius 1. de Gen. disp. 4. q. 35. probabile putauerit neq. in viuentibus esse determinatum terminum paruitatis, quia partes homogeneæ viuentibus deseruiunt, velut instrumenta ad eorum operationes obeundas, at ob nimiã paruitatem possent euadere improportionata ad illas. Nec item obstat, quod ait Aresius hanc rationem non concludere, quia instrumenta tunc debent esse determinata, quando determinatum est agens, siuè effectus, alioquin si hæc sunt indeterminata, talia quoq; erunt instrumenta, cum hæc proportionati debeant agenti, & effectui, & ità videmus membra culicis esse illi proportionata instrumenta, quamuis quantitatis minimæ, quæ tamen essent improportionata homini. Non itaq; obstat, quia per eam rationem vtriq; non prætendimus pręfigere certum terminum instrumentis omnium viuentium communem, quis tàm mentis hæbes id assereret? sed singulis pro eorum conditione, & indigentia, & quia nullum viuens videtur vti posse instrumentis quantumcunq. exiguis ad operationes vitales exercẽdas, ideò quodlibet exigit pro sua conditione determinata organa maiora, vel minora, & in hoc sensu procedit illa ratio ex Arist. deducta 7. Polit. cap. 4. non autem ex suppositione, vt ait Aresius, quòd omnia viuentia essent eiusdẽ determinatæ magnitudinis, esset .n. hæc suppositio multum inepta, & ridicula: Fatemur tamen argumentum concludere, quòd in ordine ad potentiam Dei absolutam posśũt animantia quædam carere termino paruitatis, & hoc gratis admittimus loc. cit.

120 Interim notanda est hìc nonnullorum inconsequentia præsertim Scotistarum, qui cum Scoto 2. d. 2. q. 9. negãt in animatis, & homogeneis terminos paruitatis, & postea asserunt generationem eorum fieri in instanti, in quo sanè magis consequenter loquũtur Aduersarij, quia ipsi asserentes generationem fieri in instanti, contendunt etiam formam substantialem semper exigere determinatam partem, quam informet, imò ex hoc, quòd singulis formis pręscribunt terminos paruitatis, hinc postea deducunt omnem generationem fieri in instanti, vndè è contra qui inanimatis negant tales terminos, consequenter negare tenentur generationẽ fieri in instãti. Minus etiam consequenter loquũtur alij,

alij, vt Conimb. 1. Phys. cap. 4. q. vn. art. 7. Greg. 1. d. 17. q. 2. art. 3. & alij Nominales, qui admittentes terminum primitatis volunt generationem ab initio fieri in instanti, itaquod agens naturale inducat certam particulam formæ totam simul in certa parte materiæ, post acquisitionem verò primæ partis fieri deinceps successiuè, quia nullum imminet periculum, quòd detur medietas minimi per se existens (vt eueniret ab initio) nam præexistenti continuatur. Nec etiam isti loquuntur consequenter, quia si non datur minimum in generationis progressu, hinc clarè deducitur formam ex natura sua non sibi determinare certam quantitatem, cum possit esse sub minori in infinitum, atq; ideò tota etiam, ac integra generatio æquè benè potuit incipere per vltimum non esse, & si minus minimo dari non potest separatum, hoc non prouenit ex natura ipsius formæ, sed à contrario ambiente, quod eam corrumpit; aut ergo tàm ab initio, quàm deinceps generationem in instanti fieri debent asserere, aut nunquam, sed successiuè semper.

121 Tertiò principaliter, vt aliqua forma successiuè introducatur, duo ad summum requiruntur, vnum est, quòd forma habeat aliquam latitudinem, siuè extensiuam, siuè intensiuam, nam si terminus indiuisibilis est, non potest, nisi totus simul acquiri, ac deperdi; alterum est, vt sit impedimentum aliquod, quominus in instanti secundum omnes suas partes ipsa introducatur, lumen enim esto præfatam habeat latitudinem, quia tamen nullum adest contrarium impedimentum, totum simul inducitur, ità colligitur ex Arist. 5. Phys. 18. 33. & 49. & docet Scot. 2. d. 2. q. 9. Z. vbi ait radicè omnis successionis sumendam esse ex resistentia medij ad motorem, & mobile, quatenus scilicèt non potest terminus ad quem à motore intentus statim induci in mobili, sed opus est mobile moueri per media interiacentia inter terminos à quo, & ad quem intelligendo per media omne id, quod necessariò præcedit inductionem termini ad quem, vt diximus disp. 15. Phys. q. 6. art. 1. Sed vtraque conditio interuenit in generatione substantiali, nam in primis forma materialis habet latitudinem saltim extensiuam scilicet pluralitatem partium, adest etiam impedimentum, quo minus introducantur omnes simul, quia cum in subiectum contrarijs affectum induci debeant, oportet prius contrariū expellere, eiusq; resistentiā vincere, quod ab agente naturali subitò fieri nequit, sed paulatim per partem post partem; Dices hoc esse impedimentū ab extrinseco ratione dispositionum, non ab intrinseco formæ. Benè, sed hoc sufficit vt & successio in generationem ipsam redundet, non enim ad successionem inducendam requiritur, quod tale impedimentum prodeat ab intrinseco formę, sed illud sufficit, vndecunq; proueniat. Dices, prius à determinata parte contrarium expelli per alterationem præuiam, & in ea parte in vltimo alterationis instanti partem formæ substantialis totam simul induci. Contra hoc iam renuimus, quia clarum est, quòd agens actione vniuoca agit in medium, & in extremum, & nequit in extremum agere, quin agat prius in medium, sicut prius est medium ipso extremo, cum igitur determinata illa pars subiecti, in qua certa pars formæ tota simul dicebatur induci, sit diuisibilis in duas partes, prius agens introducet præuias dispositiones in primam medietatem, quàm in secundam, quia agit vniformiter difformiter, quando ergo disponit secundam medietatem, vel agit in primā, vel non, si agit, ergo cum omnes dispositiones introduxerit, inducet in eam formam substantialem, & sic iam assignata non erat pars determinata, si non agit, ergo aget in extremum non agendo in medium, & cum secundum Aduersarios vltimæ dispositiones expellant formā oppositam, iam illa medietas materiæ disposita erit ab omni forma substantiali denudata.

122 Quinto quin etiam (si penitiùs natu-

naturam generationis substantialis vestigemus, vt fit regulariter, aliquam successionem reperiemus in ea independentem à successione ipsius alterationis, etiamsi sint simul connexæ ratio est, quia licèt inter formas substantiales illa non versetur contrarietas, quæ inter qualitates adinuenitur, habent tamen propriam repugnantiam, & incompossibilitatem in eodem subiecto, ratione cuius si materia esset sub aliqua forma substantiali sine suis accidentibus connaturalibus, atq; ideò non indigeret præuia alteratione ad ea expellenda, adhuc tamen generatio ipsa fieret successiuè, & in tempore, quia non adhuc reperiret materiam nudam, & sine impedimento, sed forma alia præoccupatam, cum qua incompossibilis est noua forma, sicut ergo in motu locali sola incompossibilitas diuersorum vbi in eodem subiecto absq. vera contrarietate, & graduali intensione sufficit ad successionem motus localis, ita quoq; in proposito sola incompossibilitas duarum formarum substantialium in eadem parte materiæ sufficit ad successionem generationis etiam præcisa contrarietate, & graduali intensione, ac latitudine dispositionum. Conf. quia impedimentum in alteratione, nè tota qualitas inducatur simul, est alia qualitas ei contraria, & incompossibilis, quæ præinuenitur in passo, per quā resistit, quæq; tota simul, cum partes habeat vinci, & expelli non potest, ergo etiam in proposito forma substantialis præcedēs in materia resistentiam causabit suo modo ob eius incōpossibilitatem cum forma introducenda; & sic ex hoc capite posset in generatione admitti successio aliquo modo per se, quia tamen terminus per se generationis absolutè loquendo non est forma expellenda, sed priuatio, & ad formæ expulsionem præuiæ dispositiones multum operantur, præstat dicere successionem in generatione adinueniri per accidens, & ratione præuiarum dispositionum.

Sexto tandem probatur experientia ipsa, nam experimur de facto formas substantiales successiuè introduci, ignis enim non simul, sed successiuè occupat omnes partes ligni, & chartæ; Accedit, quamplures ex aduersarijs id defendere de nutritione, quòd scilicet successiuè fiat, ac in tempore, non in instanti, vndè ex hoc capite tenentur omnes soluere difficultates, quæ contra nos vrgeri solent, cum ergo solida non occurrat ratio, cur hoc de nutritione afferatur, & posteà negetur de integra inanimatorū generatione, præstaret idem vtrobiq; affirmare, eò præsertim quia nutritio animatorum, & generatio inanimatorū in hoc conueniunt, quòd nunquàm requirunt determinatam materiæ partē, in qua substantialis forma introducatur.

123 In oppositum objic. Primo, & censetur ab omnibus argumentum difficile, si generatio fit successiuè, ergo incipit per vltimum non esse, itaut sit verum dicere nunc non est, & immediatè post hoc erit, tunc ergo quæritur, an in eo instanti, quod est vltimum non esse generationis, cōpleta sit dispositio formæ introducendæ in aliqua parte subiecti, aut non, si primum, necessariò debet fieri in eodem instanti, quando quidem nequit materia esse vltimatè disposita pro receptione alicuius formæ, & non habere illam, si non, ergo falsum est generationem incipere in tempore immediatè sequenti, quoniam si in instanti antecedenti non est materia vltimatè disposita, restat illi vlterior dispositio acquirenda per motum in tempore immediatè sequenti, forma autem non recipitur, nisi postquam talis dispositio vltimatè introducta est.

Resp. hanc difficultatē vrgere quoq; tenentes nutritionem fieri successiuè, vt videre est apud Complut. disp. 5. q. 8. Ioan. de S. Thom. q. 8. art. 4. Ruuium 1. de Gen. cap. 5. q. 3. qui multas adducit responsiones, quas omnes reijcit; sed quicquid alij dicant nos iuxta nostra principia dicimus, quod vel per vltimā dispositionē intelligitur gradus aliquis formæ præcedenti incompossibilis, & si-

sic verum, est, in eo instanti, quod est vltimum non esse generationis, dispositionẽ formæ non esse completam, & vltimatam, quia talis gradus non venit, nisi cum forma, atq; ideò dispositio vltima in hoc sensu non præcedit, sed potius concomitatur formam ipsam, & acquiritur non per alterationem, sed per generationẽ ipsam concomitanter; si verò per dispositionem vltimam intelligatur illa, quæ immediatè præcedit gradum incompossibilem, quæ est purè introductiua, pureq. antecedens, concedimus in eo instanti materiam esse vltimò dispositam, at necesse non est cũ tali vltima dispositione adesse formam nouam, quia compossibilis benè est cum forma corrumpenda; neq; hæc gemina acceptio vltimæ dispositionis est voluntaria, nam eam quoq. admittunt Thomistæ, præsertim Complut. cit. licèt in ea explicanda sit aliqua discrepantia. Dices, dispositio vltima in hoc secundo sensu nõ ponit in materia quicquid exigitur ad introductionem substantialis formæ, sed adhuc deest aliquis gradus, ergo nequit ad eam immediatè sequi introductio formæ. Negatur conseq; quia quicquid deest, secum forma trahit in ipsa generatione immediatè post illud instans.

124 Sed adhuc instabis, si in instãti, quod est vltimum non esse generationis, introduxit agens vltimam dispositionem in subiecto (quomodocunque dicatur vltima) cum subiectum sit diuisibile, prius debuit istam dispositionem introducere in parte propinquiori, & postea in remotiori, cum ergo eam inducit in remotiori, cum in eodem tẽpore agat quoque in proximiorem iam vltimò dispositam vtiq; tunc temporis inducet in ea formam substantialem, vt suprà arguebamus, ergo antè illud instans inchoata erat substãtialis generatio, atq; ideò falsum erit dicere, quod sit vltimum non esse generationis. Respõderi posset committi fallaciam consequentis, etenim cũ dicitur, in instanti, quod est vltimũ non esse generationis, est dispositio vltima in subiecto, per vltimam dispositionem intelligitur indiuisibile illud terminans motum intensionis, quatenus tamen indiuisibile est, & hoc quia instans non potest esse mensura, nisi alicuius indiuisibilis; cum verò dicitur, quòd hæc vltima dispositio introducta fuit in subiecto diuisibili, iam consideratur illud indiuisibile intensionis, quatenus diuisibile est extensiuè ex hoc, quòd agens extendendo intendit, & intendendo extendit, & ità fit transitus ad motum extensionis, quomodo non potest instanti mensurari, sed tempore, vndè illud instans non est terminatiuũ motus extensionis, sed intensionis, & sicut motus intensionis præscindit ab extensione, ità & illud instans, atque ideò non valet inferre, quod ante illud instãs erat generatio in subiecto; vide disp. 3. q. 6. in fine. vbi aliam responsionem adduximus magis nostris principijs conformem.

Secundò, ex Hurt. §. 17. potest agens naturale materiam aliquam diuisibilẽ, & quantam momento disponere, ergo ex hoc, quòd materia sit diuisibilis, non sequitur dispositionem, & consequenter generationem fieri successiuè, Antec. prob. materia generationis hominis, aut alterius viuentis tota simul recipit formam ex hoc, quòd viuentia terminum paruitatis sibi determinant, ergo tota simul etiam in instanti disponitur; Cõseq. verò patet, quia generatio fit in eodem instanti, in quo completur vltima dispositio in materia.

Resp. arg. aliquam difficultatem facere posse negantibus pluralitatem formarũ in viuentibus, nos autem eam ponentes parum perstringit, negamus .n. assumptum, ad cuius probat. dicimus, vel in ea sermonem fieri de anima, & hanc concedimus totam simul ingredi ob rationem ibi allatam, vel de forma mixtionis, seũ corporeitatis, & hanc negamus totam simul recipi, pedetentim enim, & successiuè introducitur, vndè cor secundum Arist. lib. 3. de partibus animal. cap. 4. primum generatur, & secun-

eundum Medicos, cor, cerebrum, & iecur ante omnia membra fiunt; atq; ità dispositio ad formam mixtionis non fit in instanti, sed sola dispositio ad animã, quæ nil aliud est, quàm completa organizatio corporis, quæ in congerie illarũ formarum consistit, & de hac loquitur Doctor 3. d.4.B. dum ait, quòd in vltimo instanti alterationis inducitur forma corporis, qua corpus est perfectè organicum, & habetur vltima dispositio ad animam, vt ipse infrà se declarat. Dices, cur dispositio ad animam fit in instanti, nec in eius inductione valet dicere, quòd agens vniformiter difformiter disponit, vt dicitur de dispositione ad formam mixtionis. Resp. hoc esse discrimen; quod cum dispositio formæ corporis fiat per qualitates præuias contrarium inuenientes in subiecto, ideò agẽs vniformiter difformiter disponit, nec valet illas omnes simul inducere; dispositio verò animæ nil aliud est nisi perfecta corporis organizatio, quæ per varias mixtionis formas habetur, quæ ità introducuntur, vt agens, postquam semel in vna parte materiæ introduxit formã carnis, vel ossis v.g. expectat, nec amplius, tunc agit in eam introducendo animam, quia anima determinat sibi ***minimum, quod sic***, & corpus perfectè organizatũ, ac in debita proportione, quæ perfecta organizatio non habetur sine cæteris formis mixtionis, vndè patet manifesta disparitas in dispositione ad formam mixtionis, & ad formam animæ.

125 Tertiò arguit P. Faber in Metaph. loc. cit. sed re vera eius rationes tendunt ad probandum generationem substantialẽ non fieri successiuè eo modo, quo volebat Ant. And. contra quem ibi disputationem instituit, in alio enim sensu etiam ipse consentit fieri successiuè theor. cit. quia tamen quædam eius argumenta videntur absolutè excludere velle omnem successionem, ea tangemus, probat ergo fieri in instanti. Primò, quia Doctor expresè ita docuit 2. d.2.q.9. in sol. ad 2. prin. vbi ex hoc arguit indiuisibile, vt est instans, esse aliquid positiuum, non priuatiuum, quia alioqui sequeretur, quòd generatio substantialis, & aliæ mutationes subitæ, vt illuminatio, fierent in nihilo, vel essent nihil, quia eorum mensura, quæ est instans, esset nihil; & in 4.d. 12. q.3. non vult per quemcunq; gradũ caloris v.g. in aqua introductum ab igne corrumpi vnum gradum frigoris, & formæ aquæ, & induci vnum ignis, quod tamen necessarium esset, vt forma successiuè acquireretur, sed docet, tunc formã ignis induci, quando inducti sunt tot gradus caloris, quot sunt incompossibiles formæ aquæ, ergo generatio substantialis secundum ipsum non fit gradatim iuxtà successionẽ alterationis, sed tota simul alteratione peracta. Deindè probat ratione (quæ apud ipsum tertio loco ponitur, quam enim affert secundo loco solum contra opinionem Ant. And. procedit, vt mox patebit art. seq.) si generatio est successiua, vel esset ex parte materiæ, vel ex parte formę, neutrũ dici potest, tum quia tàm materia, quàm forma in se sunt essentialiter indiuisibiles, quia omnis diuisio est à quantitate, tum quia termini generationis sunt cõtradictoria non contraria, 5. Phys. 7. cũ substantiæ nihil sit contrarium, ergo generatio substantialis momento consũmabitur, cum non adsit contrarietas superanda per motum.

Resp. imò Doctorem 2.d. 2. q. 9. vt diximus manifestè docere generationẽ inanimatorum fieri successiuè, cum sibi non determinent ***minimum, quod sic***, quod vtiq; necessarium foret ad generationem instantaneam, ait autem mensuram generationis esse instans, non tempus, quia per se mensura generationis re vera est instans, tempus verò solum per accidens, quãdoquidem tota successio, quæ in ea interuenit, sanè non procedit ex intrinseca latitudine formæ, sed ratione præcedentium dispositionum cõtingit, ex hoc autem solũ deduci potest generationem per se non fieri successiuè, non tamen concludit, quòd neq; ità fiat per accidens; verum etiam est, quod

ait docere Doctorem 4.d.12.q.3.sed falsum est opus esse, vt ad quemcunq; gradum caloris acquiratur vnus gradus formæ ignis, si generatio successiuè fieri debet, immò neque hoc modo putamus Ant. And. posuisse generationem substantialem successiuè fieri, sciebat enim vnum gradum caloris non esse sufficientem dispositionem ad formam ignis; in hoc ergo sensu dumtaxat dicimus generationem fieri successiuè ratione præcedentis alterationis, quòd cum agens partem remotiorem vltimatè disponit, propinquiorem interim iam dispositam forma substantiali imbuit ob actionem vniformiter difformem, & cum talis distributio in infinitū fieri possit per partes proportionales nunquam ad primā perueniendo, in qua pars formæ tota simul fuerit introducta, hac de causa dicimus generationem fieri successiuè, quod benè cohæret cum doctrina Scoti loc.cit. Ad rationē dicimus vtiq; neq; ex parte materiæ, neq; ex parte formæ substantialis absolutè successionem attendi debere, non quidem quia indiuisibiles sint omninò antecedenter ad quantitatem, vt videtur innuere Faber, quia certum est apud Doctorem substantiam materialem, vt est materia, & forma, de qua hìc loquimur, esse entitatiuè diuisibilem ante quantitatis aduentum; sed quia non quælibet subiecti diuisibilitas inducit successionem, lumen enim inducitur in aerem diuisibilem in instāti, sed diuisibilitas præsertim subiecti contrarijs affecti, ex quibus resistentia prouenit; itaq; in proposito dici potest successionem prouenire ex parte materiæ, & formæ, non absolutè inspectarū, sed sub dispositionibus, à quibus per se tota generationis successio auspicanda est; Ex quo etiam patet ad id, quod vltimò addebatur ex 5. Phys. probat enim solum in generatione successionem non requiri ex intrinseca eius ratione, quia nō est inter terminos contrarios, sed contradictorios, quod vtiq; gratis concedimus, at non probat successionem saltim per accidens non redundare quoq; in ipsam ratione dispositionum; quod est nostrum assertum.

126 Quartò tandem arguitur, quia diuisibilitas subiecti non arguit necessariò successionem in motu, aliter illuminatio fieret successiuè, ergo quando subiectum est diuisibile, non necessariò agens in ipsum vniformiter difformiter agit. Deindè quia si forma substantialis potest successiuè acquiri, iam nullū erit discrimen inter formam substantialem, & accidentalem, saltim quantum ad earum acquisitionem; nec sufficit dicere per hoc differre, quia substantialis, quātum est de se, potest tota simul acquiri non illa; Minimè, quia etiam partes accidentalis formæ v.g. caloris, cum sint de genere permanentium, possunt omnes simul acquiri, saltim de potentia Dei absoluta. Demum quia ex 6.Phys. formæ materiales non possunt desinere per vltimum esse, aliter darentur duo instantia immediata, vel materia sine forma, sed dato, quòd generatio sit successiua, forma corrumpenda desineret per vltimum esse, vt supra nos concessimus, &c. Resp. satis patere ex dictis nō cuiuslibet subiecti diuisibilitatem causare successionem in acquisitione formæ, sed diuisibilitatem subiecti contrarijs affecti, hæc enim præsertim causat resistentiam mobilis ad motorem. Ad 2. lata adhuc restat differentia inter vtriusq; formæ acquisitionem, nam quia in accidentalibus vera contrarietas reperitur, non in substantialibus, nisi per accidens ratione illarum, quæ ad ipsam præcedunt, velut dispositiones, & quia accidentales habent intrinsecā graduum latitudinem, ratione cuius suscipiunt magis, & minus, non illæ, vt mox dicemus, ideò licèt vtriusq; acquisitio sit successiua, successio tamen in vna est per se, in altera per accidens, & quamuis calor de potentia absoluta possit simul totus induci secundum omnes gradus, quia tamen suapte natura contrariū habet, ideò connaturaliter successiuè tantum induci postulat, quòd si aliter fiat, hoc est supra eius naturam, quod de substantiali

forma

forma dici non potest. Ad 3. sequeretur inconueniens illud, quando forma generanda inciperet per primum esse, hoc .n. dato, inquit Arist. formam corrumpendam per vltimum esse desinere non posse; at non sequitur, si forma generanda ponatur incipere per vltimum non esse, vt nos ponimus, quia idem instans est vltimum non esse rei generandæ, & vltimum esse rei corrumpendæ.

ARTICVLVS II.

Successionem generationis, & corruptionis non prouenire ab intrinseco formæ substantialis, quasi secundum se suscipiat magis, & minus, sed ab extrinseco.

127 Hæc assertio contra secundam opinionem extremã statuitur, sequiturq; ex dictis art. præced. vbi notauimus successionem non esse referendam ad formã ipsam substantialem, sed potius ad dispositiones præuias, ita ut si subiectum in instanti, & secundum omnes partes disponi posset, forma substantialis in instanti, ac indiuisibiliter acquireretur; Colligitur ex Scoto 2.d. 2.q.4. A.& B. vbi vult, quod corpora generabilia, & corruptibilia per se tempore non mensurantur, sed tantum per accidens, quia fluxus, & successio partium in ipsis prouenit ex aliqua forma naturaliter subsequente v.g. quantitate, vel qualitate, & in 1. d. 17.q.3. & 8. Met.q.3. negat magis, & minus in forma substantiali, quomodo admittitur in accidentibus, vndè consequenter negat ibi motum successiuum ad substantiam, sicut est in accidentibus v.g. secundum intensionem, & remissionem, quæ sententia receptissima est contra Auerroistas. Probatur primò auctoritate Arist. qui in hoc præsertim sensu cap. de substantia in Logicis assignauit velut eius proprietatem, per quam ab accidentibus distinguatur, non suscipere magis, & minus per intensionem, & remissionem, vt ibi declarauimus disp.7. q.1. art. 3. & quidem eam assignauit, vt propriã totius generis substantiæ, & ideò minùs rectè dixit Auerroes 3. de Cęlo com. 67. solum intelligi debere de substantijs perfectis idest mixtis, non autem de imperfectis, vt sunt elementa; sanè cũ hæc omnia sint species generis substantiæ, omnibus, & singulis affectio illa competere debet, tam scilicet substantijs perfectis, quàm imperfectis, cum passio generis etiam speciebus conueniat per se secundò. Hac posteà de causa pluribus in locis Arist. sed præsertim 5. Phys. 55. dixit generationem substantialẽ indiuisibiliter fieri, istud enim dictum verificatur in hoc sensu, quod scilicet indiuisibiliter acquireretur forma substantialis, quantum est ex se, & per se, estò per accidens, & ratione dispositionum successiuè introducatur, vndè nõ est ad modum lucis, quæ licèt in instanti introducatur quoad extensionẽ, eo quod nulla præuia dispositio præsupponitur in medio, cum non habeat contrarium, attamen potest adhuc successiuè acquiri secundum intensionem, cum possit intendi, & remitti.

128 Deindè idem assertum, quod .s. forma substantialis non suscipiat magis, & minùs per intensionem, & remissionem, probant Thomistæ hac ratione ex D.Th. desumpta 1. de Gen. 84. quia successiuè acquireretur, & sic ad substantiam esset motus contra Arist. 5. Phys. 10 quæ ratio nihil concludit, quia vt cõstat ex dictis disp. 15. Phys. q.6. successio nõ constituit motum, vt à mutatione distinguitur, & tàm benè dari potest motus instantaneus, sicut mutatio successiua; alia proindè vtuntur Complut. 1. de Gen. disp.4.q.3. & Io. de S.Th. q.3. ar.1. deducta ex eodem S.Th. 1.p.q.76. art.4. & p.2.q.52. art.1. quia .s. forma, quæ dat speciem rei, quam actuat, debet in indiuisibili consistere, non verò variationẽ pati secundum intensionem, & remissionem, quia species sunt, sicut numeri 8. Met. q.10. cum ergo forma substantialis tribuat speciem substantiæ, non suscipiet magis, & minus. Neq; etiam hęc

ratio valet, quia procedit de gradibus essentialibus, & quidditatiuis, secundum quos nec etiam accidentalis forma suscipit magis, & minùs, sed in indiuisibili consistit, vndè non suscipere magis, & minùs in hoc sensu nequaquam distinguit substantiam ab accidentibus, vt diximus disp.7.Log. loc. cit. Hac de causa Scotistæ alia ratione vtuntur ex Scoto 8.Met.q 3. quam passim alij acceptant; quia si formæ substantiales ad remissionem qualitatis remitterentur, ergo amoto contrario remittente nulla est causa intrinseca redeundi ad pristinum gradum intensum, & sic aqua calefacta ab igne amota nunquam ad pristinam rediret frigiditatem, cum non possit forma substantialis vltrà suas vires agere; idem dicendum, quando qualitas intenditur vltrà statum naturalem subiecti, quia posteà remittitur ad gradum pristinum, quod non esset, si forma substantialis fuisset intensa. Neque tamen hæc ratio magnam vim continere videtur, alioquin quādo videmus formam non posse amplius se ad pristinum statum reducere, deberemus indè remissionem ipsius concludere, vt patet de vino euaporato, vel aqua diluto, quod non amplius euadit perfectū, vt prius, ex Arist.1. de Gen.42. & viuens post amissioné virium infirmitate non semper denuò illas acquirit.

129 Potius ergo ex eo probandum est, nullam formam substantialem magis, & minùs hoc modo suscipere, quia nequeunt plures formæ substātiales specificæ, & completæ simul esse in eadem materia saltim naturaliter loquendo, vt dictū est disp.5. Phys.q.6.art.2. hoc autem contingeret, si formæ substantiales hoc modò magis, & minùs suscíperent, nam in aqua calefacta vsq. ad quartum gradum haberentur etiam quatuor gradus v.g. formæ ignis, cum forma substantialis ignis intendatur, sicut sua latitudo qualitatiua, & sic naturaliter in eadē materia essent simul forma ignis, & aquæ; parum autem refert, quod sint simul in gradu intenso, vel remisso, quia absolutè sunt inuicem incōpossibiles, & generatio vnius est naturaliter corruptio alterius, itaquod nec in fieri, nec in facto esse possunt simul esse, vt diximus q.præced. explicādo illam propositionem in secundo sensu ex tribus ibi assignatis; hanc rationem innuit Doctor 2.d.15.q.vn. disputans cōtra Auerroem; & licèt ipsa etiam non sit ab instantijs prorsus immunis, tamen ad hominem concludit rectiùs alijs contra Auerroistas, qui in præfato sensu explicant formam substantialem magis, & minus suscipere; Vera igitur, & legitima huius afferri probatio ex mox dicēdis deducenda est, quando absolute probabimus substantiam in nullo sensu posse magis, & minus suscipere nec diuisibiliter, nec indiuisibiliter.

130 In oppositū instat Anr. And. cit. Tum quia calor intenditur, & remittitur, ergo & ignis, & consequenter est per se successio in substantijs, probatur conseq. causa naturali similiter se habēte, & effectus similiter se habet, ergo ex variatione effectus colligitur variatio causæ, sed calor est effectus formæ ignis, ergo &c. Tum 2. si formæ elementorū non remittuntur ad remissionem suarum qualitatum, possent conseruari in materia sine suis dispositionibus, quia qua ratione duo, vel tres gradus remitti possunt absq. remissione formæ, pariter & omnes, cum sint eiusdé rationis. Tum 3. calor est passio ignis, at propria passio sequitur formam, vt per se causam, ergo cum propria passio per se intenditur, signum est, quòd forma quoq; per se intenditur. Tum 4. si non quicūq. gradus caloris arguit aliquē gradum formæ ignis, accidens erit naturaliter sine subiecto, probatur conseq. forma accidentalis non subiectatur in materia, nisi mediate forma substantiali, cum ergo primus gradus caloris in aquam introducitur, quærimus, qua forma mediante subiectetur in materia, nō per formam aquæ, quia hæc potius repugnat, non per formam generandam, quia nondum est ibi secundum aliquē gra-

gradum, nec per formam generantis, quia hæc non est in materia aquæ, ergo &c. Tum 5. quia alioqnin sequeretur ignem interdum esse frigidiorem aqua, & aquam calidiorem igne, quãdo enim ex aqua generatur ignis, in vltimo instanti alterationis præcedentis habebit aqua septem gradus calidiratis, aliter nõ summè disponeretur ad formam ignis, & vnum tantum frigoris, ergo tunc erit calidior igne, si verò è contra ex igne generetur aqua, sequitur ob eandem rationem ignem fore frigidiorem aqua. Tùm tandem, quia vnius ignis calor est intensior calore alterius ignis, ergo forma vnius plures gradus habebit, quàm forma alterius, aliter nulla esset ratio, cur hoc indiuiduum ignis plures habeat caloris gradus, quàm aliud.

131 Resp. ad hæc omnia Doctor loc.cit.8.Met.q.3. in additionibus propè finem, ad 1.neg. conseq. cum eius probatione, quæ tenet, quando variatio effectus prouenit ab intrinseco causæ, non tamen quando prouenit ab extrinseco, & à contrario, vt est in proposito, calor enim ignis non remittitur a forma ignis, sed à contrario, potest itaq. per contrarium remitti effectus, licèt non remittatur causa. Ad 2.neg. conseq. quia quælibet forma substantialis intrà quandam latitudinẽ sibi determinat peculiares gradus qualitatis ad sui conseruationem, & licèt possit esse sine alijs gradibus intrà eam latitudinẽ, non tamen sine istis, quamuis sint eiusdem rationis, vndè 2.d.15.q.vn. soluendo hanc rationem Auerrois inquit Doctor, quòd sicut non sequitur hoc corpus potest esse sine hoc loco, & sine illo, ergò pari ratione sine omni, sic in proposito nõ videtur valere hæc ratio, quam doctrinã ampliùs declarat 4.d.12. q.3. Ad 3. neg. assumptum, quod calor sit propria passio ignis, sicut risibilitas hominis, quia nec indiuisibiliter est sequens, nec soli inhærens, sed dicitur passio, quia est qualitas quædam necessariò consequens formam ignis in gradu indeterminato intra determinatam latitudinem. Ad 4. neg. conseq. vt enim diximus disp.3. Phys. q.1. calor est in tota aqua, vt in adæquato subiecto, est tamen ibi violenter, quia remititur forma aquæ, nec aliud mistetium videmus in hoc argumento, quod validissimum putat Faber in Met. pro hac sententia. Ad 5. supponitur falsum in argumento, quòd nempè forma ignis possit manere cum vno tantùm gradu caloris, cũ enim latitudo eius qualitatiua remissa est vsq. ad medium, verisimile est formam ignis non ampliùs in ea materia consistere posse ob frigiditatem, vndè iuxtà hoc diceretur, quòd cum ignis vertendus in aquam amisit vltimum gradum suæ latitudinis, quem sibi pro sua conseruatione præscribit, tunc sufficienter dispositus est ad corruptionem in aquam, & sic nunquàm ità remittitur, vt sit minus calidus aqua; sed quicquid sit de hoc, inquit Doctor, illatum in argumento non esse absurdum de igne, & aqua in via ad corruptionem, sed esse inconueniens de illis in esse quieto. Ad 6. passim aiunt Scotistæ non esse negandos gradus indiuiduales omninò formæ substantiali, vt benè conuicit argumentum, sed negandos esse eo modò, quo sunt in forma accidentali, habet enim hæc talem graduum latitudinem, vt illi gradus paulatim inducantur, vel dimittantur, vndè eadem aqua modò est magis calida, modò minùs; secus est de forma substantiali, hæc enim post sufficiẽtem dispositionem tota simul inducitur quoad omnes suos gradus, & postquàm semel inducta est, non amplius intenditur, & remittitur; itaq. argumentum concludit tantùm, sicut & alia quædam ibidem ab Ant. And adducta, formas substantiales vtiq; suscipere magis, & minùs, & in generatione vnam formam plures gradus perfectionales recipere, quàm aliam, non tamen diuisibiliter, & successiuè, sed indiuisibiliter, ac omnes simul.

132 Sed licèt hic modus tuendi substantiam magis, & minùs suscipere, sit plausibilis non solum in schola Scotistarum-

tum, sed etiam extra, sequuntur etiam Albert. Ægid. Capreol. Riccard. Hispal. Caiet. p.1.q.85.art.7. Bannez 1. de Gen. cap.4.q.3. Gueuara lib.1. de interiori sensu tract.7. cap. 5. Ruuius tract. de pluralitate formarum q.3. & alij quam plures, immo Doctor ipse probabilem estimet in Met. loc. cit. Nihilominùs nec etiam in hoc sensu substantialem formam magis, & minus suscipere posse est valdè probabilius, & magis rationi consonum, doctrinæ peripateticæ, ac etiam Scoticæ in lib. sent. ac proindè Scotistæ nō inferioris notę negāt quoq; in hoc sensu substantiam magis, & minùs suscipere, Tatar. cap. de substantia q.2.dub.2. Bargius. 1.d.8.q.2.§. *ad aliud de attributione* Maiton. passu 17. Cauell. in anim. disp. 1. sec. 10. & alij; Supponendum autem hic est, quòd substātiam suscipere magis, & minùs est habere plures, vel pauciores gradus perfectionis indiuidualis inuicem compenetratos (dicimus autem *indiuidualis*, & non *specificæ*, quia secundum istum gradum esse rerum in indiuisibili consistit) vndè apud opinantes substantiam magis, & minùs suscipere hæc maior, vel minor perfectio quò ad gradus indiuiduales in substantia explicari solet, sicut in qualitate præcisa intensione, & remissione, qualitas enim tūc intensior, & perfectior dicitur, quādo plures partes qualitatis intensiuæ sunt in eadem subiecti parte, qui gradus vocantur ad differentiam partium extensionis eiusdē qualitatis, & dicuntur esse quædā portiones perfectionales formæ specificæ extrà eius conceptum quidditatiuum ipsam formam specificam includentes, sicut quodlibet indiuiduum speciem includit, sed quia vniuntur inter se in ordine ad eandem subiecti partem, ideò constituunt formam perfectiorem intensiuè, sicut partes integrantes extensionis faciunt perfectiorem formā extensiuè, vt fusius disp. 3. dictum est; sic ergo in proposito dicunt illam substantiam perfectiorem esse, quæ plures partes eiusdem formæ in eadem materiæ partæ vnitas habet, quæ partes gradus formæ substantialis dicuntur ad differentiam partium entitatiuarū extensionis eiusdem formæ, ratione quorū graduum potest vna substantia perfectiorē operationem elicere, quàm alia, sicut calidum, vt quinq. perfectiùs calefacit, quàm calidum, vt duo; hac præmissa explicatione suscipiendi magis, & minùs, quam omnes præsertim Scotistę recipiunt, probatur substantiam magis, & minùs suscipere non posse.

133 Primo auctoritate Arist. non quidem superiùs allata ex cap. de substantia, quia per eam non probatur absolutè substantiam magis, & minus non suscipere, vt putauit Merc. d. luc. 1. sed tā tū nō suscipere per intensionē, & remissionē ad instar accidentium, vt notauimus in Logica disp. cit. quod manifestè colligitur ex ipso cōtextu, ait. n. quòd socres non est magis homo nunc, quā prius quia habet semper idem esse, quod à principio habuit, sed benè est magis modò albus, quàm prius quia accidens motu continuo intēditur, & remittitur; Nec etiam sufficienter probatur alia auctoritate ab eodem allata ex 1. de Anim. 65. vbi ait Arist. potentiam visiuam non minui, nec remitti quoad substantiam, sed si quidpiam patitur, id cōtingere ratione organi malè dispositi, vndè si senex acciperet oculum iuuenis, videret vt iuuenis. Nam hæc quoq. ad summum probat formam substantialem non suscipere magis, & minùs motu cōtinuo, velut accidentia, & ideò quoad substantiam ità perfecta est potentia visiua in sene, sicut in puero; quod totum benè notauit P. Faber Theor. cit. Nec etiam aptè probatur auctoritate ab eodem allata 8. Met. tex. 10. vbi Arist. comparans formam substantialem numeris inquit, quòd sicut numerus non suscipit magis, & minus, ità nec forma substantialis. Nam reuera illa auctoritas, aut est ad oppositum, aut non magis nobis fauet, quā alijs, vt mox dicemus. Itaq. ad id probandū aptior videtur auctoritas ex 3. Met. 11. deducta, vbi in in-

Indiuiduis eiusdem speciei docet Arist. non dari prius,& posterius, hoc est,magis,& minus perfectum,vt colligitur ex verbis,quæ immediatè subdit *vbicunq, aliud melius, aliud deterius est, prius est,quod melius est* vbi non vtiq; sermo est de inæqualitate accidentali indiuiduorum, hanc enim perspicuum est in ea reperiri, vnus enim homo est altero sanior, doctior, robustior, &c. sed de perfectione intrinseca,& entitatiua,quę in singulis indiuiduis variari nō potest, & ex differentijs eorū indiuiduantibus originē ducit, & in hac inquit esse prorsus æqualia. Nec satisfit,si dicatur,sensum Arist. esse indiuidua non esse inæqualia in participanda natura specifica, & in perfectione essentiali,& in hoc sensu prius, & posterius inter ea non reperiri. Minimè,nam ità negat prius,& posterius in indiuiduis, vt admittit in speciebus,at inter species prius,& posterius admittit ratione differentiarum contrahentium præcisè,non autem ratione generis,in quo penitus æquiperantur, ergo talem ordinem negat in indiuiduis, qui ab inæqualitate differentiarum indiuidualium suspicari posset.Et ob hanc indiuidualium differentiarum æqualitatē in perfectione intrinseca, ac entitatiua omnis analogia remouetur à specie specialissima, vt diximus disp.2. Log. q.4.art.1.

134 Secundò prob.auctor. Scoti,nā licèt in Met. problematicum se ostendat in hac re, tamen in lib. posteà sent. non semel fauet negatiuæ parti, nam in 2.d.16.q.vn. in fine negat potentias animæ in vno esse perfectiores, quàm in alio, vndè vnum esse altero ingeniosiorem,& acutiorem refundit in meliorem organi dispositionem;& d.20.q.2.tenet indiuidua speciei humanæ posse esse indifferenter à quolibet parente, sicut & in alijs speciebus,quod assertum sustineri non potest,nisi omnia indiuidua in genere substantiæ sint eiusdem perfectionis indiuidualis, vt innuit ibidē Doctor sub C.& nos declarauimus disp.8.Phys. q.3.art.1. quia perfectius non potest ab imperfectiori produci;& in 4.d.44.q.1. supra F. postquam docuit in nutritione semper impuriorem, & imperfectiorē carnem generari, subdit hæc conclusio non affert formam carnis recipere magis,& minus, si tamen illud poneretur, ista impuritas esset propter remissionē formæ substantialis; potest tamen poni præcisè propter imperfectionem qualitatum naturalium consequentium formam,quæ sunt principium alterandi nutrimentum, quod quantò imperfectius alteratur,tantò ex eo caro impurior generabitur, ità Doctor, ergo secundum eius mentem, si aliqua substantia est altera imperfectior,erit propter imperfectionem qualitatum, non propter remissionem,& imperfectionem formę substantialis.

Tertiò probatur ab Auersa q.57.sec. 7. tali ratione, quia si in indiuiduis speciei v.g. humanæ hæc intrinseca, ac entitatiua inæqualitas in perfectione indiuiduali reperiretur,iam illa inæqualitas esset vera differentia specifica, probatur conseq. quia non esset impossibile plura quædam indiuidua eiusdem speciei esse æqualia in eodem gradu perfectionis indiuidualis, stante autem hac communitate perfectionis indiuidualis, iam ille gradus esset specificus, & vniuersalis, non indiuidualis,quia esset cōmunicabilis pluribus indiuiduis conuenientibus in illo gradu, & prædicabilis intrinsecè de pluribus numero differentibus, vndè planè constitueret diuersitatem specificam,non numericam.Hęc tamen ratio non probat intentum, alioquin sequeretur calorē vt quatuor, specie differre à calore, vt sex, hæc enim inæqualitas non est eis extrinseca prorsus,& accidentalis,sed intrinseca,ac entitatiua, vt potè ex diuersa eorum indiuiduali constitutione per plures,vel pauciores gradus perfectionales originata. Accedit rationem illam non minus ipsum vrgere,quàm alios, si enim ex hoc, quòd aliqua quædam indiuidua conuenire possint in certo gradu perfectionis indiuidualis,statim infertur gradum illū

esse

esse specificum, quia est communis pluribus numero differentibus; pariter vel magis ex hoc, quòd ipse asserit omnia indiuidua intra eandem speciem conuenire in eodem gradu perfectionis indiuidualis, nec vnum aliud excedere, idem infertur, quòd gradus ille cõmunis specificus erit, non indiuidualis.

135 Quartò,itaq; ratio fundamentalis huius asserti deducenda est ex eo, quòd importat suscipere magis, & minùs, hoc enim aliud non est, quàm plures portiones eiusdem formæ specificæ inuicem vniri,& compenetrari ad constituendam vnamq; formam perfectiorẽ, vt suprà diximus, & fusè declarat Canon. 5.Phys.q.3. Sed sic est, quod talis vnio gradualis nec substantiæ,nec quantitati competere potest, sed solis qualitatibus,ergo nec quantitas,nec substantia magis,& minus suscipere possunt,maior patet ex communi modo explicandi hoc,quod est suscipere magis,& minùs, probatur minor, quia vt benè notauit Angelus lib. 2. de formæ propriet.2. propr. dub 1. quot formæ substantiales eiusdem speciei simul in eadem materia se se penetrarent nunquam se intenderent,aut vnam formam constituerent, vndè si duæ animæ ęquinæ simul in eodem corpore ponerentur,adhuc duę animæ permanerent,non autem vna ex illis perfectior integraretur,sicut fit ex duobus caloribus in eodem subiecto penetratis; sic etiam si essent duæ quantitates penetratæ,non facerent vnam quantitatem perfectiorem, sed adhuc duæ quantitates permanerent,nec aliam vnitatem haberent, quã localem, vnio igitur gradualis, quæ est ratio suscipiendi magis,& minùs, quantum ex rerum naturis colligere licet, solis connenit qualitatibus,non autẽ substantiæ,vel quantitati;huius autem inquit Angelus,nõ est alia quærenda ratio præter ipsas rerum naturas,quarum quædam est intensa tãtum,vt accidens animæ rationalis,quædam extensa tantum, vt materia,& forma corporea,quædam intensa,& extensa, vt qualitas corporea, quædã nec extensa,nec intensa,vt anima,vel Angelus. Conf. quia si ex coniunctione duarum formarũ substantialium posset fieri vna perfectior, vt in qualitatibus contingit, & non adhuc duæ permanerent, idem quoq; de materia dici posset,ac deberet, quod nempè vna portio materię cũ alia vnita, & compenetrata faceret materiã perfectiorem. Nec sufficit,si dicas quod suscipere magis,& minus respicit subiectum,materia autem nullum respicit subiectum. Minimè quia si per impossibile albedo nullum ordinem ad subiectũ diceret, adhuc esset intensior, si plures gradus in se haberet,sufficit enim vt sint plures portiones eiusdem formæ in vnũ coniunctæ,& compenetratæ ad faciendam intensionem, si forma est intensibilis, & sic daretur vna materia perfectior alia. Rursus si substantia potest in hoc sensu magis, & minus suscipere, si duo equi in eodem loco se compenetrarẽt,tũc ex ipsis vnus integraretur equus perfectior ambobus; Dices, hoc repugnare propter quãtitatem. Contra,quia distinctio per quantitatem est extrinseca,ergo non posset facere distinctionem illam substantialem indiuiduorum, tum quia cum quantitas ex principijs substãtialibus oriatur, si hæc vniuntur, potius quantitas deberet illis substantijs parere, itavt vna quantitas deperdatur, vel ex ambabus vna fiat perfectior,quàm è contra.

136 Quintò,si ponitur forma substãtialis magis, & minus suscipere ob plures,vel pauciores gradus perfectionales quos contineat, nulla potest afferri ratio,cur posteà ipsi denegetur intensio,& remissio, & qualitati concedatur; nam illi gradus in forma substantiali ità sunt realiter distincti,sicut in qualitate, quia sunt plures partes intensiuæ eiusdẽ formæ,sicut partes intensiuæ qualitatis;ergo sicut ob hanc distinctionem contingit in qualitate intensio, & remissio, quatenus vnus deperditur alijs remanẽtibus,idem contingere poterit in substãtia, non enim apparet ratio indiuisibilitatis,cur q, in substãtia debeant omnes, & sin-

& singuli simul acquiri, vel deperdi, non autem in qualitate, aut è contra, semper enim quæretur ratio connexionis graduum in substantia, & dissolutionis in qualitate. Accedit, quod sicut ex perfectiori, & imperfectiori operatione interindiuidua eiusdem speciei reperta arguunt Aduersarij latitudinem gradualē inter formas substantiales eiusdem speciei, sic etiam quia ab eodem indiuiduo videmus modò perfectiorem operationem prodire, modò imperfectiorem, nobis quoq; licebit intensionem, & remissionem substantialis formæ indè argumentari.

Sextò tādem hæc inæqualitas in perfectione indiuiduali præsertim adinuenta est ob animas rationales, ex quarum effectibus arguitur non esse perfectione pares, cum vnus sit ingeniosior, alter hebetior, & tamen omnes sunt eiusdē speciei; sed iuxtà hunc modum explicandi, quid sit suscipere magis, & minus, nequit inter animas rationales præfata inequalitas saluari, ergo vel negāda est, vel alio modo explicandum est, quid sit suscipere magis, & minus, prob. min. quia suscipere magis, & minus est habere plures gradus, seu portiones formæ in eadē parte, at anima rationalis est omninò indiuisibilis. Dices posse hanc graduum pluralitatem reperiri etiam in re indiuisibili, & spirituali, vt in accidentibus animæ. Contra quia nec rationabiliter tales gradus in anima rationali ponuntur, siuè diuisibiliter, siuè indiuisibiliter, cū ipsa de se sit substantia nec extensa, nec intensa, sicut Angelus.

137 Hac de causa Ruuius cit. & alij alio modo explicant, quid sit suscipere magis, & minus, vndè dicunt indiuidualem perfectionem importare, non quidem illam graduum pluralitatem, sed modum quendam substantialem, per quem natura determinatur ad hoc, & illud indiuiduum, atq; ità vnum indiuiduum esse altero perfectius est habere vnum modum substantialem perfectiorem, quo constituitur in esse talis indiuidui sic perfecti, qui substantialis modus reipsa à differentia indiuiduali non differt. At in primis hi Auctores non sibi constant, alibi enim in qualitate explicant suscipere magis, & minus, non per modum aliquem perfectioris existētiæ, aut maioris radicationis in subiecto, sed per latitudinem gradualem, & additionem gradus ad gradum, aut detractionem, ergo pari modo debent hoc explicare in substantia, vel si in substātia hoc saluari potest per solum modum substātialem, poterit etiam saluari in qualitate per aliquem modum accidentalem eiusdem qualitatis. Deindè hic modus substantialis vel à natura dimanat, vel à differentia indiuiduali, si à natura, cum hæc sit eiusdem omninò rationis in omnibus, & singulis indiuiduis, non erit hic modus substātialis perfectior in vno indiuiduo, quàm in alio, idem sequitur si pullulare dicatur à differētijs indiuidualibus, istæ namq. antecedenter ad talem modum ponuntur in perfectione indiuiduali omninò æquales. Tandem vnam substantiam esse altera perfectiorem arguimus ex perfectiori operatione, ergo maior perfectio debet in natura poni, quæ est ratio agendi, non in differentia indiuiduali, quæ est tantum conditio, itaut ipsamet natura latitudinem graduum indiuidualium continuat, qua ratione negamus intensionem in qualitate prouenire ex perfectiori existentia, vel radicatione qualitatis in subiecto, vel ex aliquo alio, sed ex ipsamet qualitate dicimus oriri sic, vel sic adunata.

138 In oppos. arg. Primò auctoritatibus, nam D. Aug. 15. de Trin. cap. 13. videtur ponere vnum intellectum alio perfectiorem. Item extat articulus quidam Parisiensis damnans dicentes animam Christi non esse perfectiorem anima Iudæ, quod nequit intelligi quoad accidentalia, hoc enim clarum est, sed quoad substantialia. Aris. quoq. in prædic. cap. de subst. ait primam substantiā esse magis substantiam, quàm secundā, & 1. de Gen. 18 ait, cuius magis differentiæ hoc aliquid significant, magis substantia est, & 7. Phys. 34. ait in generatione

tione substantiali posse esse velocitatē, & tarditatem, vt in accidentibus, quamuis hæc velocitas, & tarditas sint innominatæ in substantijs, & 2. de Anim. 94. notauit quosdam esse ingeniosos, quosdam nō, quod alibi repetit, & 2. de Gen. animal. cap. 3. ait sicut anima est perfecta magis, vel minus, ità corpus præparatur, & tandem 8. Met. 10. habet, quod substantia secundum speciem non suscipit magis, & minus, sed siquidem in materia idest quatenus est à differentia indiuiduali contracta. Scotus verò 8. Met. q. 3. in hanc sent. inclinat, & 3. d. 15. H. ait corpus Christi fuisse optimè complexionatum, sicut anima illius corporis erat perfectissima.

Resp. ad Aug. ex Scoto cit. 2. d. 16. loqui non de intellectu, & potentijs animæ formaliter, sed de potentijs, quæ sūt in secūda specie qualitatis nempè de habilitatibus ad vtendum illis potentijs, quatenus vnus faciliùs vtitur intellectu, & faciliùs apprehendit, quàm alter propter perfectionem organorum, & ideò magis ingeniosus dicitur; hæc autē maior organorum perfectio nō arguit magis, & minus in substantia animæ, quia potest & in qualitate consistere, si scilicet carnes sint molliores, ac etiā in substātijs, quatenus aliquis perfectiori abūdat humore, vel spiritus vegetiores habet, tamen cum istę partes organorum sint alterius speciei, nil contra nos indè sequitur loquentes de substantijs eiusdē speciei. Articulus Parisiensis communiter negatur, cum non sit à Pontifice determinatio illa confirmata, Tataret. tamen ait intelligi debere de accidentibus spiritualibus animæ connaturalibus, vt sunt ingeniositas, & perspicuitas intelligendi. Arist. in prædicam. loquitur de substantia non quidem in essendo, sed in substando, vt ibi explicatum est, 1. de Gen. loquitur de substantijs diuersæ speciei; 7. Phys. loquitur de successione generationis quoad extensionem, nō quoad intensionem, vt dictum est art. præced. in 2. de Anim. loquitur in sensu D. Aug. allegato. in 2. de Gen. animal. intelligitur de animabus diuersæ speciei; & sic perfectius est corpus humanum, quàm equinum propter perfectiorē animam; in Metaph. loquitur conditionatè, non absolutè, ait enim *& quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, ità neq; substantia, quæ secundum formam est, sed si est quidem, ea est, quæ secundum materiam est*, idest si debemus admittere substantiā magis, & minus suscipere hoc erit verum de substantia indiuiduali, non specifica, vndè Faber theor. cit. dimidiatè textum adducit, vt faciat Arist. absolutè loqui; Doctor in Metaph. est problematicus, ait enim non adesse rationem conuincentē pro, nec contra; in 3. sent. explicatur, vt D. August.

139 Secundò, ex Ruuio agens per se modò inducit perfectiorem, modò imperfectiorem dispositionem in materia ergo melior dispositio meliorem formā inducit, probatur conseq. tū quia alioqui per accidens se haberet illa maior dispositionis perfectio, si forma æquè informaret materiam dispositam perfectè, & minus dispositā; tum quia dispositio ordinatur ad informationem formæ, ergo melior dispositio ad meliorē informationem, ad quam requiritur melior forma, quia effectus formalis mensuratur ab entitate formæ intrinsecè. Conf. anima dicit ordinem determinatum ad constituendum hoc indiuiduū, ergo determinatè quoq; respicit tale corpus, sine quo non esset tale indiuiduum, ergo nō potest respicere corpus magis, & minùs perfectum, sed ad perfectius corpus erit perfectior anima. Accedit etiam quod tanta interdum est differētia inter operationem vnius intellectus, & alterius, vt nequeat in solas dispositiones referri.

Resp. neg. assūmptū, agens enim semper per se inducere intendit perfectiores dispositiones, si non adsit impedimētum, & si imperfectiores producit, est de per accidens, hinc neg. quoq. conseq. cum prima prob. forma enim per se respicit materiā perfectè dispositā, quod si in-

si interdũ est imperfectè disposita, hoc est omninò per accidens, vt patet experientia, nam eadem anima, quæ prius corpus perfectum informabat, idem posteà informat redditum imperfectum ex aliquo accidenti, ex quo patet non esse ex propria natura ad perfectũ omninò determinatam; ad alteram prob. concesso anteced. neg. conseq. si loquitur de informatione simpliciter, & absolutè, hæc .n. semper est eadē in omnibus, vel loquitur de informatione in ordine ad faciliorem, vel difficiliorem separationem, & sic conceditur conseq. nam cum maiori difficultate abiungitur forma à materia perfectè disposita, quàm imperfectè, neq; adhoc requiritur melior forma quia tota hæc perfectio spectat ad vnionem formæ cum materia, non ad ipsam formã, neq; informatio hoc modo sumpta est purus effectus formalis formæ, itaquod eius perfectio, vel imperfectio iuxta entitatem formę metiri debeat, quia formæ inferiores maiori nexu vniuntur cum sua materia multoties, quàm forma superior, sed est effectus pendens præsertim à dispositionibus; imò, quia ista differentia dispositionum successiuè potest in eadem materia reperiri, ex aliquo accidenti, argumentũ retorqueri posset, quia cũ eadem forma modò meliùs, modò imperfectiùs informet, consequenter intenderetur, & remitteretur in sua entitate, velut accidens.

Ad Conf. neg. animam dicere ordinē determinatum potius ad hoc, quàm ad illud corpus, quia anima non indiuiduatur per talem ordinem, vt volunt Thomistæ, immo diximus disp. 8. Phys. q. 3. art. 1. asserere, quod hæc anima petat informare tale corpus scilicet gibbũ, vel rectum, aliud non est, quàm constituere animas alias quidem gibbas, alias simas, alias coclites, sed quicquid sit de antecedente, adhuc negatur conseq. quia vt sępius diximus, experimento cõstat, quod anima informat idem corpus siuè perfectè, siuè imperfectè indispositum. Dices Pigmeos, & Monoculos à similibus tãtũ generari, & homines nigros à nigris.

Resp. id non esse ex determinatione animæ ad tale corpus, quia de facto, & Pigmei à non Pigmeis generantur interdum, & vtiq; primus Pigmeus ab homine perfecto fuit genitus, vndè potius est propter aliquem defectum accidentalem corporis, & propter materię paruitatem, qui defectus processu temporis potuit verti in dispositionem naturalem corporis, iuxta dicta disp. 3. q. vlt. virtus tamen animæ in se semper est eadem; idem de nigris dicendum. Ad vlt. Conf. negatur assumptum, immo experientia notum est eundem hominem rudis ingenij acutissimum euasisse, & è contra ob organorum mutationē, sic refert Plinius lib. 35. cap. 5. Carn eadem indolis acerrimæ euasisse, vt se elleboro albo purgauit, quod etiam quidam de Caietano affirmant, idem ergo dici poterit de diuersis hominibus, si talia organa diuersa ab initio accipiant.

140 Tertiò, in nutritione, quia propter reactionē alimenti debilitatur virtus nutritiua, semper impurior generatur caro, vt arguit Doctor 2. d. 15. & d. 19. q. vn. & 4. d. 44. q. 1. itaut caro propter impuritatem fiat tandem improportionata informationi animæ. Item vnus ignis est altero calidior, vnum vinũ vehementius agit, estq; altero generosius, & dulcius, ergo quia ex operatione arguimus formam, dabitur vna forma perfectior alia intrà eandem speciem. Nec sufficit recursus ad dispositiones accidētales, quia cum ista accidentia sint formæ connaturalia, & agens non impeditum, debebit forma, si est eiusdem virtutis cum alia, reducere se ad statũ perfectum, & consequenter omnes ignes, omnes carnes, omnia vina essent eiusdē perfectionis, quo argumento Doctor 8. Met. q. 3. hanc tandem sent. probabiliorem iudicat.

Resp. argumentum ex nutritione deductum probare plusquam velint, probat enim intensionem, & remissionem successiuã substantialis formæ, dicimus ergo, quod in nutritione cum caro agit in alimentum, repatitur ab illo, & cõsequen-

quenter debilitatur, non quidem quoad formam substantialẽ, sed quoad instrumenta, quæ sunt accidentia, quibus alterat alimentum, ex quo sequitur non posse ob vires refractas perfectè alimentũ alterare, & in seipsam conuertere, quin aliquid ex ipso alimento remaneat, & quia contrarias habet qualitates, ideò semper agit in carnem, itaut vel destruit totaliter ipsam, vel saltim ipsam impedit, nè ad pristinam redeat perfectionẽ; exemplũ est de vino, in quo si aqua admisceatur proportionaliter ipsam in se conuertit, & post conuersionem redit ad pristinum, tamen si aqua est in magna quantitate, valdè vinum debilitat, quia non totaliter conuertitur, sed remanent in ipso partes aquæ tenuiores, & subtiliores, vndè si cõtinuatur aquæ infusio, vinum tandem corrũpitur, de quo iterum agemus disp. 7. q. 5. sic igitur in proposito in nutritione generatur caro impurior non ob remissionem substantialis formæ, sed qualitatũ, vt inquit Doctor in 4. cit. & ob admixtionem partiũ alimenti, à quibus impeditur actio formæ substantialis; nec valet replica ibi facta, quia forma carnis est impedita, vndè videmus, quòd si illud impedimentũ pharmaco auferatur, caro proprias vires resumit. Dices Scot. in 2. d. 19. ait nunquã carnem ad priorem statum post nutritionem peruenire, imò ab ipso ligno vitæ in Paradiso posito negat potuisse reduci carnem in pristinam perfectionem, tum quia cõuersum nequit esse nobilius conuertente; tum quia ab ipso ligno in agendo repassa fuisset, ac debilitata, ergo hæc impuritas est in substantiali forma. Resp. Doctorem ibi arguere contra ponentes lignũ vitę habuisse virtutem conseruandi hominem immortalem, etenim si cõuersum nequit esse nobilius conuertente, & caro cõuertens est corruptibilis, & mortalis, vtique nequit caro conuersa, seù generata ex ligno vitæ, vt alimento, esse immortalis, nancq; virtutem priori carni cõmunicare, imò, inquit ipse, caro conuertens debuisset à ligno debilitari, & ideò non potuit vim habere conseruandi in perpetuum; non tamẽ se declarat, an ista debilitatio fuisset quoad formã substantialem, an quoad accidentia tantum, itaut post conuersionem ligni in carnem potuisset in pristinũ statum se reducere; sed quicquid sit de mente Doctoris ibi, certũ est debilitationem virium, itaut nunquam recuperari possint, aliundè prouenire posse, quàm ex remissione substantialis formæ, prouenire enim potest ex continua præsentia contrarij impedietis, vt est de vino multa aqua diluto, & etiam ex diminutione ipsius substãtiæ, vt est de vino euaporato, à quo dilabuntur partes subtiliores, ac magis spiritosæ, quæ sunt partes extensiuę, non intẽsiuę; & in hoc sensu poterat Doctor asserere nunquã carnem post nutritionem ad priorẽ statum peruenire posse.

141 Ad illud de igne negatur vnum esse calidiorem alio ratione formæ, sed id interdum apparet ob densitatem materiæ, & maiorem quantitatem, hæc .n. valdè conferunt ad fortius, & eminus agendum, vt disp. 2. dictum est. Quod etiam vnum vinũ sit alio vehementius, & dulcius, non prouenit ex maiori perfectione substantialis formæ, aliter omne vinum haberet in se aliquid dulcedinis, vel acritatis, si hæc essent accidentia naturaliter consequentia substantialem formam, quod constat esse falsum, quarè hæc diuersitas ex alio capite sumenda est, quod .s. illæ qualitates ab extrinseco illi proueniant .s. à terra, aere, stellis, &c. ad quæ accidentia forma substãtialis est indifferens, ex dictis disp 3. q. vlt. Notari etiam debet in proposito, quòd in vino sunt partes subtiliores, & crassiores, illæ facilè euanescunt, istæ facilè in acetum conuertuntur, hoc autẽ euenit, quia partes illæ sunt magis depuratæ, ac defæcatæ à qualitatibus, & etiã à quibusdam terreis substantijs, quæ in crassioribus reperiuntur admixtæ, vndè patet non esse corpus perfectè homogeneũ, sed aliquid habere ætherogeneitatis, cum sit quoddam mixtum diuersas etiam specie substantias in se continens,

quas

quas à lambieo separari videmus, vndè se habet veluti sanguis, in quo etiā partes crassiores,& subtiliores inueniuntur & hæ dicuntur spiritus vitales; ratione ergo istius cōpositionis possumus etiam concedere vnum vinum esse perfectius alio, etiam quoad substantiam, neq; id est contra nos de substantijs eiusdē speciei loquentes, quia dicimus vinum partes quasdam in se continere etiam specie diuersas. Doctor autem loc. cit. in Met. problematicus fuit vt diximus,neque ob hoc argumentum aliam sententiam iudicauit probabiliorem, imò illud soluit in fine quæstionis dicens argumētum non concludere,nisi probetur hanc diuersitatem agendi conuenire formæ derelictæ, at in lib.sent. fauet apertè negatiuæ parti.

QVÆSTIO VI.

De causis generationis,et corruptionis.

142 IN hac quæstione causa præsertim efficiens nobis vestiganda est, materialis enim formalis, & finalis satis ex hactenus dictis innotescūt;causa formalis siquidem, quæ non est, nisi earum essentia, satis per earum definitiones explicata manet, causa materialis est cōmune subiectum vtriusq; iam assignatum,finalis tandem est conseruatio specierum cum varietate indiuiduorum ad maiorem mundi ornatum; de causa itaq; efficiente specialē instituemus sermonem, & primò causā efficiētem generationis inquiremus,quia indè facilè erit corruptionis quoque causam deprehendere.

Supponit autem quæsitū formas substantiales verè produci, verèq; corrumpi (anima rationali excepta, quæ licet producatur, non corrumpitur) non verò apparenter tantum, vt tuentur quāplures ex Fautoribus inchoationum, & seminarij formarum dicentes formam ante eius generationem præexistere actu, sed veluti latentem, & actione postcà agentis naturalis in lucem extrahi, & quasi à materia depromi, quæ fertur fuisse opinio Anaxagoræ, & denuò suscitatur à Contaren. tom. 1. quæst. de formarum origine cap. 9. & seq. vbi argumento Auicennæ cōuictus, quòd debeat dari forma quædam corporeitatis perpetuò materiæ coæua,quæ se habeat veluti commune formarum seminariū, vndè successiuè educantur, nè fieri dicantur ex nihilo,ponit & ipse seminarium formarū,sed differenter ab Auicen. vbi enim iste pro seminario statuebat formam illam corporeitatis pęnitus materialem perpetuò materiæ coæuam,ille ponit substantiam quandam spiritualē à Deo materiæ insitam,ac concreatam, & vbi Auicen. asserebat alias particulares formas deinceps de nouo fieri ope illius formæ corporeitatis,vt seminarij cōmunis, Contaren inquit formas particulares latere in illa spirituali essentia, tanquam in seminario, & dum materia extrinseci agentis auxilio afficitur dispositione præparante ad aliquam naturā, tunc forma talis naturæ exurgit,& in lucem prodit,vbi antè delitescebat, & pariformiter cum materia ad aliam naturam transmutatur, tunc illa prior forma non quidem interit,sed in eodem seminario reconditur, in quo tandiù latet, quousq; ex consimili dispositione denuò excitetur; Fundamentum eius vnicum est, quia nil fieri potest ab agente naturali, quin subiectum aliquod constitutiuū illius rei concurrat, velut pars intrinseca eius, in hoc enim sensu semper docuit Aris. quicquid fit ex aliquo fieri,& non ex nihilo, vt patet 1. de Gen. 17. 7. Met. 22. 1. Phys. 33. 34. & 75. cum ergo formæ non habeant,ex quo possint subiectiuè constitui, concludendū est esse ingenerabiles, & incorruptibiles, alioquin ex nihilò fieri dicerentur. Neque hoc euitatur,si dicas sufficere,vt subiectum præcedat,in quo forma producenda recipiatur. Minimè,nam Aris. 1. Phys. 82. probans materiæ necessitatem in quacunq; rerum productione, nè ex nihilo fieri dicantur, ait, *si enim fit, subiici aliquid oportet, ex quo fiat*, quibus

verbis

verbis significari videtur necessitas alicuius subiecti, ex quo res fiat constitutiuè, nam si determinare voluisset Arist. quòd illud subiectum concurrere debeat, vt receptiuum tantum, non vtiq; dixisset requiri subiectum, *ex quo fiat*, sed dixisset *in quo fiat*.

143 Opinionem de inchoationibus formarum satis refellimus disp 2. Phys. q.7. & eam funditus iamdudum diruerunt nostri Scot.2.d.18 Bassol.ibid. Canon.2.Phys.q.1.Ant.And. lib. de tribus princip. q.7 & 7.Met.q.11. Zerb ibid. q.9. Faber theor. 26. Angelt. lib. 2.de form.propr. pag.nobis 17. Rubion 2.d. 12.q.3. Fundamentum etiam allatum, quod est cõmune omnibus assertoribus inchoationum, estò coegerit Ferchium nostrum vestig.1. admittere factionem ex nihilo naturaliter, & Contar. cit. negare nouam formarũ productionẽ, esse imbecille prorsus, ac nullius roboris, immo etiã contra eosmet militare loc. cit. ostendimus, & q.1.art.1.huius disp. falsum enim est, & nunquam ab eis sufficienter probatũ opus esse, nè res creari dicatur, vel ex nihilo fieri, debere fieri ex aliquo, velut ex parte, & hoc negant vniuersaliter Theologi omnes in materia de creatione, & miramur sanè, quarè adeò peruicaces sint isti Seminaristę, & Inchoatores formarum in hac propositione, quòd potiùs admittere velint factionem ex nihilo naturaliter, aut æternitatem formarũ, ac alia absurda in Philosophia, quàm eam negare cum cõmuni Theologorum, & aliorum Philosophorum; præsertim cum Aris. nihil eis omninò faueat, quamuis .n. semper dicat, omne, quod fit, ex aliquo fieri, ac etiam frequenter insinuet fieri ex alio tã quam ex parte, hoc non dixit, quia voluerit, aut formam nullatenus fieri, sed esse ingenerabilem, vt deducit Contar. aut omninò fieri ex nihilo, vt deducebat Ferchius, sed ideò ita dicebat, quia cum fieri propriè sit cõpositi, vt ostendit 1. Phys.64 & 7 Met.26.& 27.& 8.Met.8. compositũ verò fiat ex alio, vt ex parte, consequenter quicquid propriè fit, ex alio fit vt ex parte; forma autem propriè non fit, sed potius infit, vt ibidem ostendit Aris. non ergo indè deducere debemus formã non fieri, aut ex nihilo fieri, sed fieri in alio, & fieri cum alio, idest fieri in materia, & dependenter ab ea, adeòque od nequeat naturaliter fieri extra eam, quæ dependentia à subiecto in suo fieri impedit, nè creari dicatur, & ex nihilo fieri. Et hanc dependentiã à materia ad differentiam animæ rationalis expresè insinuauit Aris. 2.de Gen. animal cap.3. cum dixit solam mentem ab extrinseco, & de foris venire, cęteras formas ex intrinseco deduci, quia licèt anima quoq; rationalis fiat in subiecto, non tamen dici idcircò potest ex eo deduci, quia non fit in ea dependenter ab eo, cum suapte natura possit extra illud fieri, & conseruari. Quare tota Seminatijstarum deceptio indè ortum duxit, quòd non capiunt, quid sit formam educi de potentia materię, nec eductionem distinguere sciunt ab inductione, & simplici receptione, cum tamen passim dicatur anima rationalis recipi in corpore, & in corpus induci, non tamen à corpore educi.

144 Generationem quoq; substantialem dari, & formas substantiales de nouo produci probauimus q. 1. huius disp. art. 1. & Rubion. cit. ait hoc esse adeò per se notum, vt nulla egeat probatione, vndè contra Contar. id amplius prosequi non est opus, silendum tamen non est eius positionem inter quot quot Seminarium formarũ constituerunt esse alijs omnibus irrationabilem. Primo, quia alij Seminatijstæ non negarunt formas substantiales de nouo produci, imò hoc libentissimè admittebãt, sed nè creati dicerentur, constituebant Seminarium, & inchoationes formarum, vt nimirum aliquid semper formæ præcederet, vt ex eo fieri diceretur, at Contar. negat formas de nouo produci, ad quid ergo deseruit Seminarium illud formarũ ab ipso statutum, si non ponitur, vt ex eo velut ex semine traducantur; deseruire dicet ad hoc, vt in eius gremio omnes for-

formæ foueantur, ac dormiant, donec per præuias dispositiones ab agente naturali euocentur, & excitentur, sed sanè hac ratione potius cubile formarũ, quã Seminarium debebat appellari. Deindè etiam ex alio capite irrationabilior cæteris est eius positio de Seminario formarum, quia cæteri omnes formarũ Inchoatores hoc Seminarium posuerunt esse quid corporeum, & materiale, vt Auicen. qui ponebat formam corporeitatis, at Contar. ponit hoc Seminarium esse essentiam spiritualem materiæ cõcreatam, ac ei perpetuo hærẽtem, quod à sæculo non est auditum, & explicare tenetur, quare hoc Seminarium formarum debeat esse potius spirituale quidpiam, quàm corporale, siuè .n. inseruiat, vt formæ ex eo traducantur, siuè vt in eius gremio foueantur, planè ad hoc munus obeundum maiorem proportionẽ videbatur habere essentia corporalis, quàm spiritualis, cũ & ipsæ formæ materiales sint, & corporeæ; tenetur etiam explicare, quomodo hæc essentia spiritualis materiæ illabatur, ac inexistat, nũ .s. vt forma informans, sicut anima rationalis dicitur esse in corpore, an potiùs vt forma assistens, & quicquid dicatur est purum, ac merum figmentum. Deniq; hæc eius positio est adeò difficultatibus obuia, vt hic Auctor plures præuiderit non exigui momenti, & soluere conatus sit, sed tàm ægrè, & imbecilliter, vt vel eius responsiones manifestè suadeant eius opinionem Anaxagoristis esse relinquendam, & à Peripato pęnitus eliminandam.

145 Hac itaq; veritate supposita cõtra Anaxagoristas, quòd detur vera generatio substãtialis, & productio de nouo non solùm compositorum, sed etiam formarum substantialium, gemina occurrit difficultas, prima est an causa effectiua generationis, & productiua substantialis formæ sit ipsum agens immediatũ, quod præuia alteratione materiã disposuit, vt v.g. an ignis introducto priùs calore, & siccitate in ligno sufficiẽs sit ad educendam quoq; formã ignis ex ligni materia, an potiùs recurrendũ sit ad illud agens separatum, quod in materia ab agente immediato disposita formas producat, vt ad Cęlum, sicut putarunt Fernelius lib. de abditis rerũ caussis cap. 5. & Ragusćius disp. 16. Peripat. cap. 17. vel ad Intelligentiam quandam separatam, vt opinatus est Auicen. lib. 1. suffic. cap. 5. & 4. Met. cap. 4. vel etiam ad ipsum Deũ, & totius naturæ Auctorem, vt probabiliter proponit Aresius 1. de Gen. q. 20. sec. 4. concl. 5.

Hæc opinio de productione omniũ formarũ ab agente aliquo separato refutata est disp 2. Phys. q. 7. art. 1. & disp. 7. q. 6. art. 2. & sanè hic recursus in omniũ formarum productione ad agens separatum minimè necessarius est, quamuis .n. à corporibus cęlestibus in his inferioribus effectus quamplures producãtur, vt dictum est disp. 2. de Cęlo q. 7. art. 2. & multi etiam à Deo, vt Auctore naturæ, sicut infrà dicemus de productione animæ vegetatiuæ, & sensitiuę præsertim in ouiparis, non idcircò fieri debet inductio vniuersalis, nam ad eductionem quamplurium formarum sufficientissimũ est agens ipsum immediatum, vt v.g. ignis ad producendam formam ignis, nam virtus huius agentis est vniuoca, & æquè perfecta, ac forma introducẽda, & sic de alijs multis, de quo videri potest P. Faber 7. Met. disp. 15.

146 At obijciunt Fernel. & Raguf. omnes formas à Cęlis produci, quia Sol, & homo generãt hominem 2. Phys. 26. & oportet hunc mundum inferiorẽ cęlestibus lationibus esse continuũ, vt omnis eius vis indè gubernetur 1. Meteor. cap. 2. tum etiã quia constat animalia, quæ fiunt ex putri, à Cęlis progigni, ergò multò magis, quæ fiũt per propagationẽ, vt nobiliora, poterunt ei adscribi, vt genitori, & consequenter alia omnia corpora.

Resp. cum inquit Arist. hominem à Sole, & homine generari sanè significare noluit Cęlum animam, & hominem corpus producere, vt arguentes prætendunt, sed vltrã agens immediatum, &

causam vniuocã in generatione hominis concurrentem, qualis est homo, voluit quoq. insinuare agentia vniuersalia, & remota, quæ & ipsa suo modo ad disponendum, & præparandum corpus pro animæ receptione concurrunt, & tale est Sol, in quo etiam sensu locutus est in alio loco, non enim innuere voluit hunc mundũ à superiori gubernari quo ad productionem omnium formarum, alioquin etiam accidentalium formarũ productio ei assignari deberet, sed solũ quoad continuum influxum in corpora per alterationem disponenda regi, ac proindè non dixit hæc inferiora à superioribus produci, sed gubernari; Ad aliud neganda est conseq. quamuis enim quædam corpora producantur à Cœlis, vt diximus, non subindè trahi debet consequentia vniuersalis in omnibus.

147 Deindè instat Aresius, quòd solus Deus fons, & origo formarũ constitui possit, Tum quia Scotistæ etiam interdum ad causam primam recurrere coguntur, ergo satius videtur, id semper efficere. Tum 2. quia neque substãtiæ spirituales, quæ sunt nobilissimæ, possunt alias similes producere, ergo nõ est adeò inconueniens id de substantijs quoq. corporeis affirmare. Tum 3. quia neq. ob id omnis actio substantialis illis subtrahitur, quamuis enim homo animam non producat, adhuc tamen dicitur hominem producere ex eo solùm, quòd animam à Deo productam materiæ vnit, ergo idem sufficit affirmare de alijs agentibus. Tum 4. quia non multùm interest inter creationem formæ, & eius productionem ex materia, quia materia minimũ subsidium præstat agẽti, non enim eam suppeditat agenti, quasi prius in ipsa lateret, sed verè ab agente totaliter forma producitur, nec materia concurrit, nisi recipiendo, qui est minimus concursus, ergo si agens naturale nequit creare, videtur etiam nec posse formas ex materia producere. Tũ tandem hoc totũ cõfirmatur ex Arist. 1. de Cœlo 100. vbi rerum omnium productionem, & causalitatem Deo attribuit, cum dicit, quòd viuere, ac esse cuiuslibet rei à prima causa clariùs, obscuriusuè dependet.

Resp. neg. cõseq. quia vt monet Doctor 4. d. 12. q. 3. recursus ille fieri non debet, nisi in casu magnæ necessitatis, & natura dignificanda est, quantum fieri potest, vt notat in 2. d. 2. q. 10. A 2. neg. etiam conseq. quia vt, monet 1. d. 7. q. vn. V. non potest assignari certa ratio, qua demonstretur à priori formam aliquam esse, vel non esse actiuam, si enim hæc daretur, maximè esset perfectio ipsius formæ, & tamen videmus formas imperfectiores, vt elementorum, esse similium productiuas, & quasdam mixtorum valdè perfectiores minimè, vt constat de forma lapidis ferri, auri, & aliorum metallorum. Ad 3. quicquid sit de assumpto neg. conseq. quia nõ est paritas de anima, & cæteris formis, illa enim cum sit per se subsistere nata, non nisi creatione produci potest, quæ solius Dei est, aliarum verò productio connaturalis est eductio, quæ agentibus naturalibus cõpetere potest, Ad 4. neg. assumptum, tantùm enim interest, vt secundum communem ad productionem formæ ex materia virtus finita sufficiat, non ad creationem, ad probationem etiam negatur materiam minimum subsidium præstare agenti naturali, quia non conuenit simpliciter recipiendo, & patiendo, nam hunc concursum exercet etiam erga animam rationalem, sed etiam sustentando, quod est exercere veram causalitatem materialem Ad 5. agnoscit ibi Arist. Deum pro prima omnium causa, à qua cuncta creata dependent in esse, & operari immediatè, vel saltim mediatè, sed non idcircò auferre intendit causis secundis propriam actiuitatem.

148 Altera difficultas est de efficiente, vt *quo*, an scilicet sit forma substantialis, vel accidens; Negantes substantiam esse immediatè actiuam asserunt consequenter solum accidens esse principium *quo* generationis, discrepant verò, nã aliqui volunt esse efficiens principale,

cipale, & virtute propria attingere generationē substantiæ alij verò inquiunt esse tantùm instrumentale, & non nisi in virtute substantiæ substantiam producere, ità Thomistæ passim, quod quidem non in eo sensu asserunt, quia velint preter influxum accidentis dari quoq; influxum substantialis formæ illud coadiuuantem, quia constanter tenent solum accidens operari in productione substantiæ, sed intantum dicunt operari in virture substantiæ, atque vt instrumentum eius, quia ipsa est principium primum, & radicale, à qua accidentia ipsa virtutem mutuarunt producendi substantiam; vndè Thomistæ volunt substantiam semper otio torpere, nec aliquid prorsus agere, nisi famulorum suorum ministerio, quæ sunt accidentia. Qui verò ponunt substantiam immediatè actiuam asserunt consequēter substantialem formam esse principium *quo* generationis proximum, & immediatum, immo accidens non concurrere ad talem productionem substantiæ, nisi dispositiuè, ità Scotistę passim ex Scot. 4. d. 12. q. 3. & sequitur Arriaga disp. 11. Phys. sec. 2. vbi testatur hanc modò esse cōmunem apud Pattes societatis postquam in eam inclinauit Suarez disp. 18. Met. sec. 2. qui tamen concedit accidens etiam attingere substantiam.

149 De hac re egimus ex professo disp. 7. Phys. q. 6. art. vbi fusè negantes substantiam esse immediatè actiuam, profligauimus, vndè consequenter ad ibi dicta nunc asserimus accidens nec propria virtute, nec virtute substantiæ attingere generationem eius, sed id esse munus solius formæ substantialis. Cōclusio constat ex ibi dictis, ex quibus probatur breuiter quo ad singulas partes, nec enim incongruum erit aliqua reperere in gratiam Recentiorum Thomistarum, quos non nisi post Physicæ editionem vidimus. Primò quod accidens, vt agens principale, & propria virtute nequeat substantiæ generationē attingere, cōcedunt ipsi Thomistæ Recentiores præsertim Ioan. de S. Thom. in lib. de Gen. q. 12. art. 2. Manca 2. Phys. q. 5. dub. 3. & probatur etiam ab eis ratione Scoti loc. cit. causa enim totalis alicuius effectus debet illum continere formaliter, si est vniuoca, vel eminenter, si est æquiuoca, quia nemo dat, quod non habet, sed accidens neutro modo continet substantiam, non formaliter, quia non est substantia, nec eminenter, quia non est perfectius, sed valdè imperfectius illa, ergo &c. Nec valet dicere, quòd licèt accidens sit imperfectius substantia in ratione entis, non tamen in ratione producētis. Quia vt ibi diximus contra Pererium, cuius est hæc solutio, vis productiua in entitate rei fundatur, & effectus continetur in entitate causæ formaliter, vel eminēter, ergo quod in esse entis non est perfectius, vel saltim æquè perfectum, ac aliud, nequit etiam esse in ratione producentis, quia semper vrget illud, quod nemo dat, quod non habet, vnde si accidens est inferioris entitatis ad substātiam, sanè totam entitatem substantiæ continere nequibit, atq. communicare.

150 Secundò, quòd neque in virtute substantiæ, atque vt instrumentum eius valeat attingere eius productionem cōtra Thomistas probatur, Tum eadem ratione, quia & si dicant Thomistæ accidens concurrere in virtute substantiæ, tamen solis verbis discrepant à sententia Pererij, quia etiam ipsi ponunt accidens se solo operari, ac esse causam totalem illius productionis itaut substantia nullo modo actualiter influat. Tum quia hactenus nequiuerunt Thomistæ sufficienter explicare, quid sit in accidente hoc, quod est agere in virtute substantiæ, quiduè virtus ista præseferat; dum negant peculiarem influxum substantiæ, quo adiuuet, & fortificet actiuitatem accidentis; nec opus est refellere modum explicandi Ioan. de S. Thom. & Manc. quia est ille Complut. & Masij, quem in Physic. funditus euertimus etiam ex eorū principijs. Tum deniq. quia hic influxus ab accidente

dente proueniens in virtute substantiæ ab ipsis ponitur instrumentalis, ergo præter istum assignari debet influxus causæ principalis, nam vel accidens se habet vt instrumentum verè, & propriè à substantia motum, vel solùm similitudinariè, quatenus substantia est radix illius, & consequenter radicale, & remotum operationis principiũ, quomodo, quod est causa causæ dicitur etiam causati causa, si secundum, ergo causalitas accidentis potiùs erit principalis, quia talis radicatio potiùs est radicatio in esse, quàm communicatio operandi, si primum, ergo requiritur vera, & propria motio, & influxus immediatũs substantiæ, quo accidens adiuuetur, alias non esset verè, & propriè instrumentum, præsertim in sententia ipsorum.

Tertio tandem quod sola substantia attingat productionem substãtiæ sequitur ex dictis, quia quando sunt duo, de quibus dubitatur, an sint causæ alicuius effectus, considerare debemus, quodnã illorum habebat cum effectu maiorem proportionem, rationabilius enim est hoc esse causam talis effectus, quàm illud, quod cum eo minorem, vel nullam prorsus habet proportionem, at quando lignũ comburitur ignis ex ipso productus maiorem habet proportionem cum substantia alterius ignis, quàm cũ eius calore, quia à toto genere magis proportionatur substantia cum substantia, quàm accidens, ergo &c. Accedit, quòd indignum est omnem actiuitatem immediatam denegare substantiæ, & asserere ipsam continuo otio torpere, & tantum famulis suis, quæ sunt accidentia, iubere, vt operentur, sanè si tota entium vniuersitas ità se habet, Regem haberent entia (quia inter ea apicẽ substantia tenet) inertem nimis, & otiosũ, & accidentibus parum prodesset talem habere Dominũ, vt in eius virtute operari dicantur, si eis manum in operando non porrigit, alioue modo auxilium præbet.

151 Contra obijciũt Thomistę Primo quia plerunq. nõ adest præsens substantia, quæ dicitur causa principalis alterius, sed sola accidentia illius, vt cum Sol relicta aliqua virtute, seu dispositione accidentali generat aurum, argentum, alia metalla in visceribus terræ à qua tàm longe distat. Tum 2. quia interdum non solùm non est præsens, vbi alia substantia producitur, sed omninò non est in rerum natura, vt cum animal deciso semine moritur, & ex illis dispositionibus aliud generatur, & passim euenit in animalibus, quæ ex putri materia ortum habent, & ex solo dispositionum concursu generãtur. Tum 3. vnius potentiæ vnus tantum est actus primarius, & immediatus, vt potentiæ visiuæ videre, intellectus intelligere, à quibus specificatur, sed essentiæ, & substãtiæ creatæ actus proprius, & immediatus est esse, seu existentia, hæc enim actuat illã, ergo præter hunc actum nullum alium proximum, & immediatum habebit, operatio enim est actus illius potentiæ à qua proximè, & immediatè fluit. Tum 4. Esse est prius, quàm posse operari, ergo posse operari est quid accidentale substantiæ, atq; ideò solum medijs accidentibus illi conueniens. Tum tandem, quia si forma esset immediatum principium *quo* operationis, habẽs formam semper haberet operationem in actu, sicut habens animam semper est viuens actu, quod est falsum, quia aliquando quiescit.

Resp. hæc argumenta esse adeò imbecillia, vt potius contra ipsos Thomistas militent, primum parùm nos vrget admittentes actionem in distans ex dictis disp.7.Phys.q.4.art.3.& si quid probat, probat etiam neq; ab accidentibus posse substantiam in illis casibus produci nam vel substantia distans per accidẽtia sibi inhærẽtia generat aliam, vel per accidentia denuò producta in passo, si primum, qua ratione dicis substantiam producere non posse, quia distat à passo, eadem ratione nec poterunt accidentia illi inhærentia, cum sint æquè distantia ab illo; si secundum, qua ratione poterunt illa accidentia produci in passo

adeò

adeò distante, poterit, & in eodem produci forma ipsa substantiali. Ad 2. inferius patebit virtutem formatiuam seminis non esse vndequaque accidentalem, quantū verò spectat ad animalia ex putri genita dicimus cum Scoto 2. d. 18. illas animas produci à solo Deo, vt Auctore naturæ, qui tenetur supplere defectum causarum naturalium, quando materia accidentibus disposita exigit naturaliter productionem substantialis formæ, ad quam est disposita, vt disp. vlt. dicemus. Nec alienum est à Philosopho, inquit Doctor, in his casibus ad Deum recurrere, cōmuniter.n. ab omnibus recurritur ad ipsum in corporis animatione, in qua retunditur, quicquid solent contra huncrecursum obijcere Thomistæ; neq; id est priuare causas secundas suis actionibus, quia ratio naturalis dictat nullam esse tunc causam creatā sufficientem; imò, & ipsi Thomistæ in hoc casu tenentur nobiscum facere hunc recursum, cum enim secundum ipsos accidentia non agant, nisi in virtute alicuius substantiæ, cuius sunt instrumenta, quæritur de dispositionibus ad Ranam v.g. producendam in materia putri existentibus in cuius substantiæ virtute agant, non Solis, quia hic nullo modo præcontinet animalia, & virtutem illorū sentiendi, & appetendi, non alicuius Ranæ determinatæ, quia Ranam illam supponimus ex putri generari, & nō per propagationem, non alicuius Ranæ indeterminatè, & vagè sūptæ, quia actiones sunt singularium, non vniuersalium, & indiuidui determinati, non vagi, vndè hoc est recurrere ad Ideas Platonis; non in virtute illius substantię, in qua subiectantur, nam accidens secundum Thomistas agit in virtute illius substantiæ, à qua producitur, non in qua recipitur, cū ergo ad nullam substantiam creatā possit rationabiliter recursus fieri, velint, nolint, debent Thomistæ nobiscum recurrere ad supremum naturæ Auctorē.

152 Ad 3. iam diximus in Phys. in finis illius articuli soluendo argumentū Complut. cum quo istud à Manca, & Io. de S. Th. allatum coincidit, contra ipsos etiam militare, nam & ipsi concedut substantiam esse agens principale in generatione substantiali, accidens verò instrumentale tantum, & in actione accidentali concedunt accidens principaliter concurrere, quare & ipsi concedere tenentur vnius potentiæ duos esse posse actus, quia tàm substantia, quàm accidens ordinàtur ad esse, & operari; Quod si dicant eiusdem potentiæ plures esse posse actus inadæquatos, vnum primarium, alterum secundarium, & sic se habere esse, & operari, quia operari consecutiuè se habet ad esse, eadem quoq; solutio nobis suffragabitur; argumentum tamen falso nititur fundamento, vt ibi diximus, quod nimirum substantia sit in potentia subiectiua ad existentiam, illamq; respiciat, vt actum realiter distinctum. Ad 4. pariter retorquetur ex ibi dictis, sequitur.n. etiam in ipsis accidentibus virtutem productiuā esse quid superadditum illis, quia etiam in illis prius est esse, qnàm operari; Vel ergo negatur assumptum, vel solum verificatur de prioritate rationis cum fundamento in re, quia per *esse* res constituitur absolutè in se, & ad se, per *posse operari* constituitur relatè, & in ordine ad aliud, prius autem res in se concipitur, quàm alteri comparetur. Ad 5. negat Doctor sequelam 2. d. 19. q. vn. §. *rationes istæ* cū sua probatione, non enim est simile dare vitam, & operari, quia anima est principium formale, quo viuens est viuens, quia ipsa dat esse viuum in genere formalis causæ, sed est principium operationis, secundum quod est reducta ad genus causæ efficientis; est ergo forma, inquit Doctor, immediatum principiū formale essendi, item & operādi, sed nō similiter se habet ad causam formalem, & effectiuam; imò, & argumentum retorqueri potest, quia substantia ità in se formam substantialem habet, sicut accidentia, sicut ergo forma substantialis, quia ipsam informat semper, semper quoq. eam faceret actu operantem, si esset immediatum operationis princi-

pium, eadem ratione videtur idem posse deduci de accidentibus.

153 Restat igitur, vt accidentia in generatione substantiali concurrant, vt causæ dispositiuæ, quæ præuia alteratione materiam præparant ad formam substantialem, verumtamen eius productionem non attingunt, ità disertè docuit Arist.2.de Anim.41.vbi negat calorem esse causam nutritionis, quasi ipsâ formam substantialem attingat, & tex. 50.ait se habere respectu nutritionis, sicut temonem in gubernatione Nauis, vbi vt constat se habet vt merum instrumentum; imò 2. de Gen. 53. 54. & 55. acriter carpit eos, qui rerum generationes tribuunt qualitatibus, & passionibus & negant formis substantialibus, quia illę non concurrunt ad generationem, nisi *valdè instrumentaliter*, ait Philosophus, quo verbo innuit esse talia instrumenta, quæ non attingant terminũ principalis agentis, sed tota eorum actiuitas in dispositione consumeiur. Quæres an saltim possit esse causa partialis inadæquatè cum substantia concurrens ad alterius substantiæ productionem. Arriag. cit. licèt id non concedat de facto, tamen ait nullam in hoc apparere repugnantiam, nos tamen in Phys. loc. cit. diximus verosimilius esse non posse.

Ex his facilè est colligere, quænam sit causa efficiens corruptionis, quando .n. res corrumpitur positiuè per actionem positiuam formæ contrariæ, (quo modo regulariter contingit corruptio, quia generatio vnius est corruptio alterius) tunc eadem illa causa, quæ generat vnã formam, est agens *quod* destruens aliam cum ea incompossibilem, forma autem introducta est principium *quo* immediatum. Dices, non esse eandem rationẽ de generatione, & corruptione, quia licèt imperfectius nequeat perfectius generare, valet tamen illud corrumpere, vt constat de igne comburente viuens, ergo accidens estò nequeat esse causa generationis substantialis, poterit tamen esse causa corruptionis. Ad hoc iam sufficienter diximus loc. cit. in Phys. in sol. ad 3. prin. quæ non oportet hîc repetere.

QVÆSTIO VII.

An quod est corruptum possit denuò produci, & generari naturaliter, vel saltim supernaturaliter.

154 Prima opinio extrema, quæ Platonicis solet adscribi, non solum supernaturaliter, sed etiam naturaliter hoc statuit possibile, & de facto ità contingere, quòd non solum quidam effectus numero ijdem redeunt, sed omnia prorsus huius vniuersi indiuidua peractis certis annorum periodis post completam circulationem octauæ sphæræ per motum naturalem, quæ secundũ aliquos triginta sex millibus annis finitur, secũdum alios quadraginta nouem millibus ex tabulis Alphonsinis, ità referunt D. Aug. 12. de Ciuit. cap. 13. D. Hier. in cap. 1. Eccles. Ficinus lib 11. de theol. Platonis, Alcinous cap. 12. de doctrinâ Plat. quam opinionem nonnulli tribuunt etiã Pythagoricis, qui animarũ regressum tandẽ ad eadem corpora admiserunt post multas, & varias aliorum corporum informationes; vndè P. Ferchius, qui vt argumentum de infinitate animarum ex motus æternitate, ac animæ immortalitate deductum dissolueret, admittit animarum circulationem in humana corpora in Arist. sent. vestig. 6. lib. 2. cap. 10. & 14. tenetur & ipse admittere saltim in specie humana hoc esse naturaliter possibile, sicut enim naturaliter videmus eandem materiã ad diuersas formas transire, cur post multas annorum centurias contingere nequit eandem materiam ab eadem rursus anima informari, si animæ continuò redeunt ordine circulari ad corpora informanda? vt ergo Pythagorici ob hanc circulationem dicebant posse tandem idem indiuiduum viuens redire denuò, post quã corruptum est, vt refert Amicus in Phys. trac. 14. q. 8. dub. 1. ità quia Ferchius circulationem Pythagoricam susci-

suscipit in specie humana, admittere debebit posse naturaliter eundem hominem redire.

Secunda opinio extrema negat vllum indiuiduum semel corruptum amplius redire posse idem numero siuè per potentiam naturalem, siuè supernaturalē, (solo homine excepto) quia de alijs entibus post eorum corruptionem non remanent actu singulę partes, forma enim omninò destruitur, at anima hominis, eiusq; materia permanēt in actu, & ideò poterit Deus hominem reparare, nō verò alia entia; tribuit Durand. 4.d.43.q.3. Abulens. in cap.22. Math.q.238. Marsil.2.de Gen.q.18. D.Tho.3.p.q.77.art.5.&4. sent.d.44.q.1. quæ opinio etiam sine tali exceptione de homine communis fuit Epicureis, Stoicis, Sadducæis, & alijs Philosophis, qui & animam mortalem posuerunt, & resurrectionem hominis impossibilem, vt refert Tertull. lib. de Præscrip. Hæret. cap.7.

Alię deniq; opiniones mediant inter istas, quamplures enim negant naturaliter posse hoc contingere, supernaturaliter tamen admittunt, quæ communis est inter Theologos, D. Tho. 4. contra gentes cap.81. vbi Ferrar. Capreol.4.d.43.q.1. Hisp.q.1.art.1. vbi Gab. Argent. & alij Scolastici Henr. quol. 7. q. 16. Suar.3.p. tom.2.disp.44. sec.2. Fonsec. 8.Met. cap.5.q.1. Complut. in lib. de Gen. disp.13. Io. de S.Th. ibidem q.12. ar.1. Conimb.2.de Gen. cap.11.q.1.art.3. Tol.q.34. Rubius 2.de Gen. trac. vlt. & alij passim, qui licèt in primo puncto conueniant de potentia naturali, non tamen omninò conueniunt in secundo, quidam namq; vniuersaliter affirmant, quodcunq; ens corruptum posse idem numero à Deo reparari, siuè sit permanens, siuè successiuum, vt Conimb. cit. Suar. disp. 50. Met. sec.9. Auersa q 37. sec.10. Moris. disp.3. Phys.q.24. Amic. cit. qui alios citat; alij verò concedunt solum de permanentibus, negant de successiuis, ità Capreol Ferrar. Henric. Rubius, Io. de S.Th. Complut. Fonsec. cit. Vasq.1.p. disp.33.n.19. Alij tandem nō solum id vniuersaliter affirmār de quocunq; entium genere in ordine ad diuinam potentiam, verumetiam de aliquo effectu concedunt in ordine ad potentiam naturalem, itaquòd non repugnet ex parte causarum naturalium aliquem effectum eundem numero reproduci, ità Scotus 4. d.43.q.3. Riccard. ibi art. 3.q.1. Ocham.q.10. Bass.q.2.ar.3. Mair. 4.d.44.q.4. & alij Scotistæ in eum locū. Rada in 4. contr.15.ar.3. Faber 5. Met. disp.6. cap.2. Tromb. 8. Met.q.4. & sequuntur Neoterici passim, vt posteà dicemus.

ARTICVLVS I.

Resolutio quæsiti quoad potentiam supernaturalem.

155 Dicendum est in ordine ad potentiam Dei absolutam posse quodcunq; ens, siuè permanens, siuè successiuum reproduci, etiamsi fuerit anteà nedum corruptum, sed etiam prorsus annihilatum. Ità Scot.4.d.43.q.1. & cum eo Recentiores omnes, & quidem de homine patet, quia est articulus fidei, probat verò Doctor cōclusionē vniuersaliter. Primo, ex D.Aug.22. de Ciuit. Dei cap. 20. vbi loquens de carne reddenda homini in resurrectione, inquit, & si omnibus perijsset modis, nec vlla eius materia in vllis naturæ latebris mansisset, tamen si vellet, eam repararet omnipotens, ergo totaliter destructum, & corruptum in totali esse potest idem reparari.

Secundo probat ratione ostensiua, quia nulla adest repugnantia, nec ex parte Dei, qui idem, & immutabilis perseuerat, nec ex parte creaturæ, quia antequàm esset, erat creabilis, ergo post annihilationem erit etiā recreabilis, probatur conseq. quia non esse sequens annihilationem est eiusdem rationis cum non esse præcedente creationem, ergo si ante creationem non priuabat possibilitate creaturam illam, nec etiam post annihilationem, probatur antecedens,

quia duæ mutationes oppositæ habent idem pro termino, vna pro termino à quo, alia pro termino ad quem; nec videtur aliundè posse hæc implicantia deduci.

Durand. cit. quasdam affert solutiones ad hoc argumentum, quæ manifestè petunt principium, & supponunt, quod est in quæstione; caput tamen, ex quo prçsertim implicantiam, inquit, attendi debere, est interruptio, quia quælibet res est eadem sibi ipsi, vndè dum nō est corrupta, semper manet eadem, at verò postquam est corrupta cum ipsa nō maneat, nec potest iterum produci. At Doctor ibidem luculenter ostendit neque ex hoc capite esse implicantiā hoc modo, si Deus producat aliquid in instanti A, & ipsum conseruet in tēpore immediatè sequenti, tunc erit idem numero in primo instanti, ac in tempore sequenti, quod terminatur ad instans B, ergo si Deus productum in instanti A, nolit cōseruare in tempore intermedio, & iterū reproducat in instanti B, idem numero erit in vtroq. instanti, quamuis interruptum tempore inter medio, Prob. conseq. tum quia identitas ipsius rei in instanti B, & A, non dependet essentialiter à cōseruatione eiusdem in tempore intermedio, quia in nullo genere causæ, vt patet, tum quia si esset dependentia hæc à cōseruatione in tali tempore, tunc Deus creationem rei, quam creauit in instanti A, nō posset differre vsq. ad instans B, nam identitas rei in hoc instanti posteriori dependeret essentialiter ab esse eiusdem rei conseruato in tempore intermedio, atque ità non potuisset Deus creationem mundi vsq, ad præsens tempus differre, sed necessariò multò anteà illud creauit; tum quia diuersitas posterioris non arguit diuersitatē prioris essentialiter, sed illa instantia ad ipsum esse rei sunt posteriora essentialiter, vndè, & illud esse manet idem in quibuscunq. instantibus succedentibus, ergo siuè fiat continuatio inter illa instantia, siuè non, non minùs ipsū esse rei erit semper idē.

156 Tertio probat Doctor ex absurdis, quæ sequuntur ex illa radice, quòd esse simpliciter interruptum, vel destructum non potest redire idem; sequitur enim quòd Deus non posset brutū idem numero resuscitare, cuius oppositū nonūquam legitur à Sanctis miraculosè factum, vt patet de Tauro, quem S. Syluester resuscitauit Romæ præsētibus Cōstantino, & Hçlena tunc nouiter cōuersis, & hoc Deo negare esse possibile videtur magnæ infidelitatis, inquit Doctor; sequitur etiam, quod nec Deus in resurrectione hominis poterit eandē numero formā corporis reparare, nec eadem numero accidentia, quia hæc omnia fuerunt corrupta, item nec tertia entitas, quæ iam est destructa per mortē.

Quarto, eædē rationes probāt quoq; de rebus successiuis, quia. s. est idem terminus à quo, & terminus ad quē in creatione, seu productione, ac in recreatione, & reproductione, nam per annihilationem, vel corruptionem res reducitur ad eandem nihilitatem, quam priùs habebat ante creationem, & productionē, non maiorem, siuè res illa sit permanēs, siuè successiua. Tum quia, sicut res permanens non est alligata certo tempori quoad sui productionem, sed potuit à Deo produci multò anteà, vel post illud tēpus, in quo de facto producta est, ità pariformiter dicendum de motu, quæ. n. contradictio est, vt reuolutio Cçli hodierna anticiparetur à Deo viginti, vel quinquaginta annis? quòd si res ità se habet, poterit eadem facilitate illam repetere post tantumdem temporis, & sic de omni alio motu dicendum erit, ac duratione eius intrinseca, quod est tempus reale, ac intrinsecū. Tum quia ratio successionis non ponit in eis specialem implicantiam, successio enim formaliter aliud non dicit, nisi ordinem prioris, & posterioris inter partes rei successiuæ, itaquod sub tali relatione nequeant simul coexistere in eodem temporis spatio, sed vna necessariò accipiatur post aliam, vt diximus disp. 15. Physs. q. 6. art. 1. at hoc totum haberetur in reproductione rei successiuæ, non. n. reproducerentur

tentur omnes eius partes simul, sed adhuc vna post aliam eodem omnino ordine seruato adinuicem, quem habuerunt in prima productione.

157 Dices, non posse seruare eundē ordinem ad tempus imaginarium, cui hodiè v.g. coexistit hodierna circulatio; nec enim dici potest redire quoq; idem tempus imaginarium, vt fortè diceretur de tempore reali, nam imaginariæ durationis partes ità concipiuntur fluere, vt quæ semel fluxit, non possit amplius concipi, vt iterum fluens, quia vendicat sibi certam seriem in tota duratione inuariabilem. Hæc instantia tamen, in qua totus cōsistit cauillus oppositæ sententiæ, parum vrget, quia nec motus, nec tempus formaliter consistit in illa coexistentia ad imaginariam durationē inuariabili tenore fluentem, sed in existentia successiua partium motus, coexistentia autem illa ad partes durationis imaginariæ est connotatum prorsus extrinsecum, & accidentale, vt diximus disp.13. Phys. q.4. art.1. quare duratio realis potest sumi dupliciter, primò vt dicit respectum correspondētiæ ad imaginariam, alio modo secundum se, & propriam entitatem, primo modo non potest semel transacta redire, quia non redit spatium, cui correspondet, secundo modo vtiq; quia enim sic ei accidit correspondentia ad talem, vel talem durationem imaginariam, ità salua identitate suæmet entitatis, & existentiæ potest variare respectum coexistentiæ, & nunc habere correspondentiam ad talē durationem, nunc verò ad aliam dūmodo sit æqualis hæc, & illa duratio imaginaria; atque ità idem ipse motus cum eadem sua intrinseca successione potuisset ab initio fieri prius, vel posteà in cōparatione ad tempus imaginarium cum totali indifferentia ex parte sua. Confirmatur, quia si vera esset hæc Aduersariorum doctrina, sequeretur nec Angelum posse reproduci, vt benè notarunt Conimb. quia eius æuum non minùs respicere, ac commensurari debet cum duratione imaginaria, quàm motus, & tempus, cum nullum illorum concipiatur à nobis sine coexistētia cum tali duratione.

158 Quinto demū probatur ex Rubion.4.d.43.q.2. conclusio in vniuersū de quocunq. ente tàm permanenti, quā successiuo; Tum quia si nullum horum, postquam corruptū est, potest amplius reparari, hoc esset vel quia non existit, vel quia præcessit, vel quia corruptum fuit, non primum, quia nec ante primā productionem existebat, nec secundū, quia multæ res existunt, quæ præfuerunt, nec tertium, quia quando primò non existebat res erat possibilis, ergo etiam modò post corruptionem. Prob. conseq. id solum destruit annihilatio, vel corruptio, quod ponit generatio, vel creatio, sed hæc solum ponit actualitatem rei, non possibilitatem, quæ iam præsupponitur, ergo &c. Tum quia non magis distat impossibilē à possibili, quā possibile ab impossibili, sed per nullam potentiam impossibile fieri potest possibile, ergo per nullam potentiam possibile fieri potest impossibile. Tum etiā quia quod est Deo possibile per nullam actionem causæ secundæ fieri potest illi impossibile, ergo nullum ens possibile productum, si postea per actionem causæ secundæ destruatur, potest fieri Deo impossibile. Tum tandem quia nulla in hoc apparet implicantia, vt ex solutione obiectionum mox constabit.

Aliqui dicunt has rationes non magis concludere possibilitatem reparationis rei corruptæ in ordine ad potentiam supernaturalem, quàm naturalem; sed valdè falluntur, quia non est eadem ratio de possibilitate rei in ordine ad hāc, & illam potentiam, quia in termino potentiæ naturalis non sufficit potentia Logica, sed requiritur Physica, & in causa requiritur potentia expedita, quæ expeditio non pendet ex vna sola causa, sed ex concursu plurium causarum cum cæteris circumstantijs, quæ non possunt regulariter rursus coire ad eundem effectum, sed de hoc dicemus art. sequen.

In

159 In oppos. obijc. Primo vniuersaliter probando de quocumque ente, quòd semel destructum, nequeat amplius reparari, Tum quia ad præteritũ non est potentia ex cõmuni axiomate, qua ratione Arist. 6. Ethic. cap. 2. approbat dictum Agathonis, quòd hoc solo priuatur Deus, ingenita facere, quæ facta sunt. Sed si faceret præsens, quod præterijt illud denuo producendo, præteritum faceret non præteritum, quia quod est præsens, non est præteritum, ergo &c. Tum 2. quia tunc illa res bis esset, & consequenter duplicem haberet durationem, & existentiam, quia duobus distinctis temporibus coexisteret, sed hoc repugnat, quia tunc non esset eadem res. Tum 3. iteratio, & reditio repugnat identitati, & vnitati, quia ponit numerum, quem negat identitas, ergo implicat in adiecto eandẽ rem redire. Tum 4. identitas effectus pendet ex identitate actionis, nam actiones distinguntur per terminos, & è contra, cum actio, & terminus identificẽtur 3. Phys. 47. sed nec Deus potest eandem actionem rursus edere, quia nec eundẽ motum, nec tempus, à quorum vnitate pendet actionis vnitas ex 5. Phys. Tum 5. quia nec inciperet res in sua reproductione per primum esse, quia anteà habuit esse, nec per vltimum non esse ob eandem rationem. Tum 6. quia tẽpus medians inter corruptionem ac reparationem diuideret reparatum, à corrupto, atq; ità non esset idem, quod fuit corruptum, ac denuò reparatur, quia non esset omnino indiuisum. Tum tandem, quia non plùs modo potest facere Deus per liberam voluntatem, quàm si necessariò ageret, quia libertas non auget potentiam, sed si necessariò ageret interrupta actione nõ posset amplius eundem effectum reproducere, sicut data Hypotesi, quod actio Patris æterni, qua necessariò producit filium, interrumperetur, non amplius eundẽ, sed alium filium produceret, si denuò generaret, ergo &c.

Resp. ad præteritum non dari potẽtiam reduplicatiuè, vt præteritum est, quasi fieri possit, vt id, quod fuit, non fuerit, quem sensum innuit dictum Agathonis, datur tamen potentia ad præteritum specificatiuè, vt nimirum iterum fit, quod iam fuit, eo modo, quo dicimus album fieri posse nigrum, non reduplicatiuè, sed specificatiuè, quarè negatur minor, quia licèt id, quod est præsens secundum coexistentiam, quam modò habet ad moram imaginariam præsentem, nequeat dici præteritum, potest tamen dici tale secundum aliam coexistentiam, quã anteà habuit. Ad 2. neg. sequela maioris non enim si res bis existeret, duplex esse haberet, sed idem bis productum, nec consequẽter duplicem existentiam, ac durationẽ intrinsecam, sed eandem bis repetitam, quarè geminaretur solum coexistentia ad duplex tempus extrinsecum reale, vel imaginarium interruptum, quod totum declarari potest exemplo corporis in pluribus locis replicati seruata proportione temporis, & loci. Ad 3. iteratio, quo modo ponit numerum ita quoq. repugnat vnitati, si ponit numerum rerum, repugnat vnitati rei, si ponit numerum non rerum, sed coexistentiarum eiusdem rei ad diuersa tempora, siuè realia, siuè imaginaria, sic non repugnat vnitati rei, sed vnitati coexistẽtiæ, itaq; in casu geminaretur coexistẽtia, non res. Ad 4. potest negari maior, & minor, maior quidem, quia absolutè loquendo potest idem effectus esse terminus diuersarum actionum, immo & agentium disiunctim, vt diximus disput. 8. Phys. q. 3. art. 1. vndè inquit Doctor cit. 4. d. 43. q. 1. § *aliter ponitur*, fallaciam esse consequentis ex distinctione actionum, & mutationum inferre distinctionem terminorũ, benè quidem ex distinctione terminorũ arguitur alietas actionum, non tamen è contra, quia idem terminus acquiri potest duplici via, vt idem Vbi specie motu locali, & motu recto, & eadem Rana per generationem vninocam, & æquiuocã, cum verò inquit Arist. terminum, & actio-

actionem identificari loquitur de actione pro re acta, vt explicat Doctor 4. d. 13. q. 1. potest etiam negari minor, potest siquidem eadem ipsa actio replicari, sicut de facto eadem actio sub ratione conseruationis toto sequenti tempore perseuerat, & si aliqua esset difficultas de actione successiua ratione motus, & temporis, à quibus dependet, saltim non esset de illa actione, quæ indiuisibiliter exerceretur. Ad 5. inciperet per primum esse, vel vltimum non esse, non quidem simpliciter, & absolutè, vt est in prima productione, sed tantum relatè comparando scilicèt hoc primũ esse reproductionis ad non esse immediatè præcedens. Ad 6. sicut idem corpus pluribus in locis replicatum dicitur à se diuisum localiter, non entitatiuè, ita eadem res reproducta diuideretur à seipsa iam pridem producta temporaliter, non entitatiuè, vndè illa diuisio non cadit super existentiam rei absolutè, sed potius super coexistentiam ad diuersa tempora. Ad 7. si argumentum valeret, probaret quoq. Deum non posse hominem resuscitare, potest itaq; negari maior, quia libertas auget potentiam, saltim quoad exercitiũ operationis, si enim Deus non esset liber, limitatus esset ad certum modum operandi; potest etiam negari minor, nam omnia reproduceret, si esset virtutis infinitæ, vt nunc est, sicut etiam data illa Hypotesi Pater non alium, sed eundem filiũ gigneret, quia alius possibilis non est.

160 Secundo probatur idipsum specialiter de entibus successiuis repugnare ex peculiari eorum natura; de ratione enim entis successiui est, vt habeat partes suas in continuo fluxu cum certo ordine prioris, & posterioris, atque ità transeat, vt amplius existere nequeat, & præsertim eius vnitas ex continuitate dependet, vt Arist. dicit 5. Phys. 39. sed hæc omnia repugnant cum eius reproductione, ergo &c. Prob. min. quia si interrumpitur, iam soluitur continuitas; si reproducitur, non transit irreuocabiliter; si idem motus repetitur, pars, quæ erat prior, efficietur posterior eadem parte posteriori priùs elapsa; & tandè poterit ità assiduò reproduci, vt non sit fluxus, sed semper permaneat idem motus. Resp. de ratione entis successiui esse vtiq. quod habet partes suas continuò fluentes vnam post aliam, non tamen cũ tali certo ordine, vt hæc post illã fluat adeò necessariò, vt neq. à Deo possit inuerti hic ordo, & quando adesset talis necessitas, adhuc talis ordo cõseruari posset in reproductione totius illius entis successiui, quia vna pars iterata deberet ad aliam comparari quatenus iteratam, & non iam præteritam; nec item de eius ratione est ità transire, vt amplius nequeat redire, sed transire diuisibiliter, & successiuè, quæ diuisibilitas, & successio semper incolumnis maneret, quantumcunq. assiduò reproducatur, quia semper repeteretur cum eodem partium fluxu, & eo casu semper permanere diceretur idẽ motus eo sensu, quo modo dicimus motum permanere idest perseuerare per horam secundum conditionem scilicet suæ naturæ fluentis; haberet deniq. eo casu continuitatem quoq. ad eius vnitatem requisitam, quia reproduceretur cum omnibus, & singulis eius partibus inuicem continuis, hæc siquidem est continuitas, quæ ad motus vnitatem requiritur, non autem opus est, vt ad alium motum continuetur, vel ad seipsum prius existentem, vt bene notat Doctor §. cit. Bassol. art. 3. §. *ad motiua aliorum*; & Rubion cit. quo etiam modò dicimus eandem quantitatem permanere continuam, etiam si in pluribus locis distis à Deo replicaretur.

161 Tertio probatur ex manifestis, quæ indè sequuntur, implicantijs; sequitur enim primò quòd successiuum erit permanens, posset enim idem manere sub tempore præterito, præsenti, & futuro, si .s. in his temporum differentijs reproducatur. Secundò posse simul totum conseruari secundum omnes eius partes, quia minùs est conseruare rem existentem nè corrumpatur,

quia in

quàm reparare corruptam. Tertio, idē esse simul priùs, & posteriùs, nam pars prior motus iam producti, si reproducatur, subsequetur partem posteriorē motus primò producti. Quartò, idem moueri motibus contrarijs simul, & semel, moueatur enim aliquid ab A, in C, per B, si potest reparari pars motus quæ erat ab A, in B, durante alia, quæ est à B, in C, sequitur quod mobile simul accedet ad B, secundum illam partem motus reparatam, & recedet ab ipso B, secundum aliam partem motus adhuc durantem. Quinto, idem corrumpi simul, ac generari in eodem instanti ex hypotesi nimirum quòd in eodem instāti suæ corruptionis reproducatur.

Resp. nullam sequi implicantiā; prima non sequitur, quia vt notat Rubion, non eo ipso, quòd aliquid habet esse in pluribus differentijs temporis, est permanens, sed tantum illud, quod habet esse simul, & totum, nam si illud habeat per partes, & successiuè correspondendo illis, sicut haberet motus reparatus, saluatur adhuc, quòd sit successiuum. Neq; 2. quia conseruatio partium simul naturæ successiuorum directè aduersatur, faciliùs autem est rem conseruare, quàm reparare corruptam, quando ex conseruatione nō sequitur destructio naturæ ipsius rei. Neq. 3. tunc enim idem esset prius, & posterius, sed non secundum idem, quia esset prius, vt coexistit vni tempori priori, & posterius, vt coexistit alteri tempori posteriori. Neq. 4. quia pars illa motus ab A, in B, licèt durante alia à B, in C, reparari non possit, benè tamen illa cessante, inquit Bassol. neq. enim necesse est defendere rem reproduci posse omnibus modis, cum multi contradictionem inuoluant; posset etiam illa pars reparari alia durante, sed ordine inuerso, quæ ordinis partium motus inuersio eius identitatem substantialem non lædit, sed est variatio tantū accidentalis, vt notant Conimb. concedit etiam Bassol. totum, quia inquit non esse absurdū diuina virtute idem corpus moueri motibus cōtrarijs. Neq. vltima ob implicationem illius hypothesis, hinc tamen non sequitur rem reproduci nō posse absolutè, quia poterit in alio instanti reparari.

162 Quarto, quia videt Ruuius rationes allatas non conuincere, has duas adhibet, velut demonstrantes, prima est, quia vnitas motus ex quatuor attenditur, vt docuit Aris. 5.7. & 8. Phys. ex vnitate motoris, mobilis, termini, & temporis, sed ad reproductionem motus variatur tēpus reale, & verum, vel si istud reproducatur, variatur tamen imaginarium, quia hoc non potest fingi redire, cum fluere concipiatur irreuocabiliter, ergo si repugnat, quòd redeat idem tempus saltim imaginariū, repugnat quoq; quòd redeat idem motus. Nec valet dicere, inquit Ruuius, quòd tēpus est extrinsecum motui; tum quia etiam subiectum est extrinsecum motui, & tamen nequit esse fine subiecto; tum quia licèt tempus sit extrinsecum, tamen ex naturali ordine est tanta connexio inter motum, & tempus saltim imaginariū, vt sicut nequit concipi motus fine duratione imaginaria, ità neq. hic motus fine hac duratione. Altera ratio est, sicut corpus per suam extensionem permanētem est præsens spatio imaginario loci, ità motus per suam extensionem successiuam est pręsens spatio imaginario temporis, sed repugnat idem corpus per eandem præsentiam simul esse præsens pluribus locis adæquatis spatij imaginarij, ergo implicat etiā, quòd idem motus per eandem numero durationem sit præsens diuersis spatijs temporis imaginarij, quod sequeretur, si idē numero repararetur.

Resp. ad 1. dependentiam motus ad tempus extrinsecum quoad suam vnitatem esse prorsus accidentariam, & à posteriori, vt declarauimus disp. 15. Phys. q. 7. art. 2. vnde inquit Aris. 5. Phys. 36. quòd si esset idem mobile, & eadē rediret sanitas, rediret quoq. eadem mutatio, quamuis in alio tempore, quare cū ait Aris. vnitatem motus pendere à temporis vnitate, non loquitur de vnitate indiuiduationis, quasi in ordine ad hoc tē-

pus

pus indiuiduetur hic motus, sed de vnitate continuitatis, quia vt motus dicatur vnus, nulla debet incidere inter eius partes interruptio, atq; ideò adhuc benè poterit vnus, & idem motus continuus secundum eandem suam continuitatē replicari in alio, & alio tempore pariter continuo, quantum ergo est ex sua entitate motus non magis est alligatus vni certo tempori imaginario, quàm corpus vni certo loco, in ordine ad potentiam supernaturalem; & sanè vnitas motus magis dependet à subiecto, quàm à tempore, vt loc.cit.diximus, vndè negatur paritas de subiecto, & tempore assumpta. Altera ratio benè deducta est pro nobis, sicut enim corpus secundum eandem suam extensionē potest à Deo replicari in pluribus partibus spatij imaginarij per diuersas præsentias, & coexistentias ad illud, ità motus secundū eādem extensionem suam intrinsecam replicari potest à Deo in pluribus partibus durationis imaginariæ per diuersas præsentias, & coexistentias, & sic ad argumentum concedimus, quod sicut corpus per eandem præsentiam nequit esse præsens pluribus locis adæquatis spatij imaginarij, ità nec motus potest esse præsens pluribus partibus imaginariæ durationis per eandem coexistentiam, ratio est, quia hæc determinatam, & certam partem durationis imaginariæ respicit pro termino.

163 Nititur Ruuius has solutiones euertere, quia fundantur in hoc, quòd motui, & tempori conueniat respectus ad spatium imaginarium per solam coexistentiam, atq; ideò sit illis extrinsecus, & accidentalis, vt est corporibus præsentia ad locum, sed hoc est falsum, inquit, quia essentialis est motui, & motui successiua extensio partium, sed per banc extensionem occupant, & quasi replent spatium successiuum imaginariæ durationis, & illi fiunt præsentia, ergo talis præsentia essentialis est illis, & pertinet ad intrinsecam eorum indiuiduationem. Confirmat id Fonseca, quia hodiernus motus Solis, & dies dicitur ex eo, quòd incidunt in hodiernum spatium imaginarium successiuum, nam si incidisset in hesternum nō esset hodiernus motus, & tempus, sed hesternus, ergo motus habet suam indiuiduationem à spatio imaginario successiuo. At frustrà conatur Ruuius euadere paritatem assumptam de præsentia corporum in spatio locali, & rerum in spatio durationis, est enim fundatissima, & adæquata, sicut enim in corporibus priùs ea concipimus in se extensa per propriam quantitatem, & posteà coextendi loco, & hinc arguimus extensionem in loco, seù præsentiam ipsis accidere, quia illa supponit iam in seipsis extensa, sic quia motum priùs in se cōcipimus extensum per successionem suarum partium, deindè coexistere tanto durationis spatio, vel tanto, hinc debemus concludere talem præsentiam eius entitati accidere, ac superuenire, quare ad instantiam neg.min. ad cuius probationem dicimus successiuam extensionem in se esse essentialem motui, & per hanc replere, & occupare spatiū durationis fundamentaliter, formaliter verò per ipsam præsentiam, & coexistentiam superuenientem. In cassum etiam fatigatur Fonseca, si contendit entitatem realem motus indiuiduari per respectum ad durationem imaginariam, qui est rationis, si enim indiuiduū est reale, etiam per quid reale indiuiduari debet; & eius ratio nō probat motum secundum suam entitatem realem ab illo ordine ad spatium imaginarium indiuiduari, sed tantum secundum illas denominationes hodierni, & hesterni, quæ pertinent ad prædicamentū Quando, vt diximus in Logica; & sic etiam tempus reale secundum se non indiuiduatur ab hac duratione imaginaria, sed solùm vt induit rationem formalem *Quando*.

164 Quinto, tandem hoc idem specialiter ostenditur implicare de tempore, nam si tēpus, seù duratio motus Cœli, quo mensurantur res sublunares, posset à Deo reproduci, possent redire omnes anni, qui fluxere à mundo condito, & si

& si hanc replicationem inciperet ab vltimo anno elapso, & sic deinceps vsque ad mundi initium, tunc annus Natiuitatis Christi Domini præcederet annum natiuitatis Abrahæ. Tum 2. quia possent omnes illi anni ità reproduci, vt tantum coexisterent motæ imaginariæ vnius horæ, nam in hora nunc fluenti poterit à Deo restitui hora proximè elapsa, & rursus alia, quæ fuit illi proxima, & sic deinceps vsq; ad mundi initium, quod prorsus repugnare videtur, quia tunc non esset successio vnius horę ad aliam, sed omnes essent simul. Tum 3. è contra posset vna, & eadem hora spatio coexistere mille annorum, si nimirum per totum illud temporis spatium eius reproductio continuetur, quòd prorsus quoq; repugnat, quia eadem hora esset in infinitum longior seipsa. Tum 4. si hora proximè elapsa in hora modo fluēti reproducitur, vel sic reproducta faceret maius tempus, vel omninò idem, si omninò idem, ergo esset permanens, & non fluens, quia non corresponderet diuerso tempori imaginario fluenti, si maius, ergo non erit idem tempus. Tum 5. quia tempus non fluit, nisi desinente vna parte, & incipiente alia, componitur enim ex præterito, præsenti, & futuro, si autē reproduceretur idem tempus præteritū non constaret ex præterito, & præsenti, sed solùm ex præsenti, præteritum enim fit præsens, & sic nō flueret per desitionem vnius partis, & accessionem alterius, sed staret in eodem. Tum 6. quia idē tempus positiuum non potest correspōdere durationi imaginariæ hesternæ, & hodiernæ, quia si corresponderet vtriq; faceret additionem, quia aliquid maius posset mensurari per illud tēpus sic correspondens vtriq; quàm si vni tantū durationi corresponderet. Tum 7. quia si hora, quæ iam iam fluit, reparetur in vltimo instanti terminatiuo eius, itaut idē instans sit primum non esse, & vltimum non esse, tunc sibi ipsi continuaretur, quòd repugnat, quia non continuantur, nisi realiter distincta. Tum 8. quia si in vno instanti horæ elapsæ creauit Deus vnum Angelum, si eam denuò reuocat non reproducendo Angelum in illo eodem instanti, contradictoria ambo erūt vera, quod Deus in eo instanti creauit, & non creauit Angelum. Tum tandem, quia est commune adagium, quòd *fugit irreuocabile tempus*.

165 Ad solutionem harum obiectionum aduertendum est ex Conimb. cit. art. 2. quod ex Mairon. sumpserunt 4. d. 44. q. 3. cum agitur de possibilitate productionis, vel reproductionis alicuius rei, non est opus, vt illa omnibus modis excogitabilibus esse possit, sed sufficit, si sit aliquomodo, etiam si alijs modis implicet, eò quòd in illorum modorum positione oritur aliqua implicatio; ex hoc enim multæ labascunt ex relatis obiectionibus, quia non omnes directè probant implicare absolutè reproductionem temporis, sed implicare cum tali circumstantia, & tali modo, quod gratis concedemus cum Mairon. cit. Ad 1. itaq; dicimus posse reproduci omnes annos elapsos ordine retrogrado, quia de ratione successiui est, quod habeat partes priores, & posteriores, quæcunq; sit prior, vel posterior, quòd enim de facto hæc sit prior, illa posterior, est quid accidentale, vndè si inuerteretur ordo, nil idcircò substantiale spectans scilicèt ad integritatem entis successiui illi deperiret, sicut in agitatione aquæ, qua aliæ partes aquæ alijs immediatè vniuntur, nihil perit substantiæ aquæ, & tunc annus natiuitatis Domini præcederet annum natalis Abrahæ non secundum eandem coexstentiā ad tempus imaginariū, sed diuersam, quòd non repugnat; & quando etiam hoc ordine inuerso anni elapsi reuocari non possent, non hinc absolutè deducendū esset, nullatenus posse reuocari, sed non tali modo, sed alio eo scilicèt ordine, quo pridem fuerunt producti; quo etiā modo dilui posset secunda, & tertia obiectio; quia non directè probant horam reproduci non posse, nec omnes annos elapsos, sed probant non posse reproduci tali modo, vt scilicèt vna hora

coexistat mille annis, vel mille anni decurrant vnius horæ spatio, quibusdam enim modis implicatorijs neq; etiam idē corpus potest à Deo replicari in pluribus locis, vt diximus in Physic. vt tamē constet, quo etiam sensu possint admitti hypotheses illæ, libet ad singulas respondere. Ad. 2. itaq; dicimus posse vtiq; reuolutiones Cæli præteritas iterum reuocari atq; ita velocitari à Deo, vt vnius horæ spatio peragantur, eo ferè modo, quo videmus magnitudinem viginti palmorum ad vnius palmi locum per condensationem restringi, in qua velocitatione partes motus valdè constiparentur, & quasi se compenetrarent in ordine ad spatium durationis imaginariæ. Et cum dicitur, quòd tunc plura essent simul, ait Bassol. §. cit. in Sol. ad 2. nullum esse inconueniens plures horas esse simul eo modo, & non sibi succedere, quia tunc non se haberent, vt partes vnius temporis continui, sed potius vt quædam particulæ temporis discontinuatę, plures autē partes tēporis discōtinuatas esse simul, seu simul decurrere, nō est absurdum, vt de facto videmus in duobus motibus spatio vnius horæ peractis, tunc enim simul plures durationes horariæ decurrunt, & non vna post aliā, quod declaratur ab eo exemplo quantitatis continuæ, manente enim vna linea totali, & partibus eius adinuicem continuatis, impossibile est medietatē eius alteri iuxtà poni, & tamen si diuidatur possunt inuicem iuxta poni, quam solutionem etiam Conimb. & Amicus acceptare videntur. Sed hæc Bassolij solutio non placet, quia non est ratio, cur eadem hora non possit immediatè reparari post corruptionem, & possit mediatè, & absurdum, quod colligitur in argumento, non oritur ex reparatione immediata, sed ex reparatione simpliciter eiusdem horæ, siuè immediatè, siuè mediatè reparetur. Præstat ergo dicere nec etiam in eo casu vnam horam, seu reuolutionem, fore simul cum alia, tanta etiam esset velocitas motus, vt licèt omnes præteritæ reuolutiones mora immaginaria vnius horæ peragerentur, singulę tamen distinctis partibus illius horæ adhuc corresponderēt; verum tamen est, quòd licèt eo casu haberetur tota entitas omnium annorum, & totius motus, non tamen habebit rationem mensuræ tot annorum, quia ad rationem mensuræ vltra entitatem realem motus requiritur tanta velocitas, & non maior, quòdq. anni, menses, dies, & horæ certo quodā interuallo se subsequātur, sicut à pari cum corpus viginti palmorum ad locum vnius palmi redigitur per densitatem, etiamsi tota illius entitas persistat, amittit tamen rationem mensuræ viginti palmorum; vt igitur redirent anni præteriti, etiam in ratione mensuræ, oporteret, vt Cæli eodem impulsu, & actione motrice per idem spatium, & eodem Vbi mouerātur, quo priùs moti sunt, sic enim habebitur eadem duratio cum eadem successione, & hic esset connaturalior modus reproducendi omnes annos elapsos.

166 Ad 3. eo casu eadem hora per iteratam sui replicationem duraret successiuè per mille annos, non quòd intrinsecè possideret durationem millenariā, sed quia horaria duratio replicata multories coexisteret spatio imaginario annorum mille, & sic hora illa non fieret longior se ipsa quoad intrinsecam quantitatem, sed solùm quoad extrinsecam denominationem sumptā ex coexistantia ad maiorem imaginariā durationē, sicut palmare corpus per mille loca replicatum non fieret longius seipso quoad intrinsecam extensionem, sed solùm quoad denominationem extrinsecam ex spatio locali desumptam, cui coexistit. Ad 4. patet per idem, nam hora reproducta non faceret maiorem durationē quoad intrinsecam extensionem, sed tātùm quoad extrinsecam, quatenus coexisteret duplici horę temporis imaginarij, quia bis existeret. Ad 5. neg. min. quia tempus reuocatum adhuc flueret secūdum partes priores, & posteriores, & ideò assignaretur in eo præteritum, præsens, & futurum, & vna pars repro-

ducta

ducta desineret, & alia noua succederet, totū verò illud tempus de præterito dicitur fieri præsens, quia totum rursus reproducitur, non autē, quia in ipsa actuali reproductione assignari nequeat pars prior, quæ abit, & posterior, quæ aduenit. Ad 6. neg. assumptum, ad probat. dicitur per tempus idem correspondens durationi imaginariæ hesternæ, ac hodiernæ posse vtiq. maiorem, & longiorem motum mensurari, nō quia in se factum sit maius per aliquā additionem, sed ob duplicem illam coexistentiā, sicut palmus centies replicatus posset dimetiri magnitudinem centum palmorū ob coextensionem extrinsecam, quam habet ad centum loca palmaria, non ob maiorem molem acquisitam. Ad 7. nō est necesse aliquod tēpus reproduci illo modo, cū possit alio reproduci, sed quādo etiam illo reproduceretur, non incōuenit idem successiuum sibi continuari secundum diuersas partes, itaq; eo casu totū tempus, quod restituitur, habet suas partes, & cū in eo instanti suæ desitionis denuò repetatur, primò repetetur prior pars, & aliæ deinceps, & sic prior pars temporis in reproductione continuabitur parti, quæ iam posteriùs fuit producta, & sic continuatio non erit eiusdem partis ad seipsam. Ad 8. cum illud instans temporis realis duplici instāti imaginariæ durationis coexistat, nulla sequitur contradictio, nam Angelus ille dicetur productus in eo instāti temporis realis, vt coexistit priori instanti tēporis imaginarij, non verò prout coexistit posteriori. Ad 9. commune proloquiū multipliciter verificari potest absque præiudicio cōclusionis nostræ, primò de tempore præterito, quatenus tale, sic enim reuocari non potest per vllā potentiam, vt supra diximus, deindè de tempore in se in ordine tamen ad potētiam naturalem, rursus de tempore imaginario in ordine ad quācunq; potentiā, hoc .n. concipitur irreuocabiliter fluere, & tandē intelligi quoq; potest de ipso tempore reali, vt incidit in tempus imaginarium, quomodò inducit rationem *Quando*, sicut de superficie reali dici solet, quòd vt incidit in localem imaginariam, est immobilis, licèt secundum se mobilis sit. Dices cum Ruuio tempus imaginarium concipitur ad modum tēporis veri, alioqui esset omninò liberè, ac sine fundamento fictum, ergo cum concipiatur, vt irreuocabile, tale erit à parte rei tempus verū, cum sit cōceptio fundata. Neg. conseq. non enim necesse est, vt ens rationis fundatum exprimat in omnibus adamussim ens reale, in quo fundatur, sed sufficit, quòd illud adumbret in quibusdam, vt passim cernitur in huiusmodi entibus rationis.

ARTICVLVS II.

Resolutio quæsiti quoad potentiam naturalem.

167 OPinio Platonicorum initio quęstionis relata .s. non solùm easdem res numero viribus naturæ redire posse, sed etiam de facto redituras post completā circulationem octauæ sphęræ, imò infinities rediisse supposita mundi æternitate latè improbatur à D. Aug. 12. de Ciuit. Dei cap. 13. vt refert Doctor loc. cit. quibusdam scripturæ locis *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, &c.* Rom. 6. *Semper cum Domino erimus*, ad Thes. 4. *Tu Domine seruabis nos, & custodies nos à generatione hac in æternum*, Psal. 21. vndè de sic opinantibus benè subdit Psalmista (inquit August.) *in circuitu impij ambulant*, idest dicunt rediriones circulares. Reprobat etiam hoc figmentum per rationem ex beatitudine deductam, quia secundùm istum circulum nulla esset vera beatitudo, eò quòd anima beata reditura esset ad miserias, quas priùs habuit, & ità dum beata est, aut credit se nunquam redituram, & sic falsa opinione beata est, aut credit se redituram, & tunc timet, & per consequens non est beata.

Refellit etiam Doctor hanc fabulam alijs rationibus. Tum quia falsò innititur fun-

fundamento, ratio enim eorum erat, quia redeunte causa eadẽ idem redibit effectus, completa autem circulatione octauæ sphæræ omnia corpora cælestia redibunt ad eundem situm, & eundem numero motum repetent, quem priùs fecerunt, atq; ideò eosdem numero effectus reproducent; hoc fundamentum est falsum, inquit Doctor, cõcesso enim quòd octaua sphæra reditura sit tandem post suam completam circulationem ad idem punctum, à quo moueri cępit falsum tamen est, quòd reliqui orbes cęlestes ad idem etiam redirent punctum à quo moueri cęperunt, vt Astrologi contra Platonẽ certissimis demonstrationibus concludunt, quia motus orbiũ cælestium adeò inter se varij sunt, vt incõmensurabiles censeantur, itaquod nũquam omnes coniunctim ad eundem situm, & aspectum, quem anteà habuerunt redire valeant, vt bene Clauius demonstrat in cap. 1. Sphæræ §. *de periodis motuum cælestium*. Tum quia hæc etiã ratio est diminuta, quia ad identitatem effectus non sufficit causa efficiens, sed præsertim eadẽ materia requiritur, materia verò tunc, cum orbes omnes cælestes ad eundem situm recurrerint, potest esse alia, vel alium situm habere in cõparatione ad Cælum, quia per actionem agentis liberi possunt corpora impediri nè sint in eo situ, vbi prius erant, & etiam per actionem naturalem potest aliquod corpus esse diuisum, & ità materia dispersa. Postremo refellit ex absurdis, quæ ex hac opinione sequuntur in specie humana, nam ex parte intellectus sequitur, quod addiscere non sit nisi reminisci, vt infert Aris. 1. Post. 4. quia inconueniens est, vt probat in fine secundi post. nobilissimos habitus esse in nobis, & latere nos; ex parte volũtatis tollit omnes actus liberos, nam si redituri sunt ijdẽ omninò effectus, ergo necesse erit in eadem prolabi peccata in hoc sæculo, quæ in superiori patrata fuere, nec liberum erit cuiq; vxorem ducere, vel in cælibatu permanere, cum ad eundem statum vitæ ciuilis redire coa-tur in hoc sæculo, quẽ habuit in elapsis. His de causis Arist. 5. Phys. 37. & 38. sed ex professo 2. de Gen. in fine docet res corruptibiles non easdem numero redire, postquam semel interierunt, sed solum easdem specie, quod etiam significauerat in post prędic. cap. de oppositis, dum dixit à priuatione ad habitum non dari regressum.

168 Eisdem ferè rationibus profligatur Pythagoreorum opinio de animarũ circulatione, siuè hæc admittatur in quæcunque corpora animabilia promiscuè, siuè in sola humana, vt nuper Ferchius ad Arist. mentem supposita mundi æternitate, quia & ipsi admittere coguntur animarum regressum ad eadem corpora post varias aliorum corporum informationes; Nec dicat Ferch. semper animam in corpus nouum regredi, quia licèt redire possit eadem materia, quia hæc non corrumpitur, sed permanet eadem in genito, & corrupto, non tamen redire potest eadẽ mixtionis forma, quæ corpus constituit, quia hæc corrumpitur. Nam hæc solutio locum non habet apud negantes pluralitatem formarum in composito, neque apud eum, qui poneret omnem formam substantialem incorruptibilẽ, sicut est materia, vt ipse satis probabile censet eadẽ vestig. 6. lib. 1. cap. 2. Deindè rationes illæ absolutè impugnant circulationẽ animarum, siuè in eadem corpora numero, siuè specie, sic enim tollitur vera beatitudo animæ, vt constat ex discursu Augustini relato contra Platonicos, nam reditura esset ad miserias, siuè in eodem numero, siuè in eodem specie corpore, parũ refert. Nec dicat Ferch. id sentire in sent. Arist. supposita mundi æternitate, non autem secundum veritatem; Nam candidiores Philosophi de mente Arist. immortalitatem animæ defendunt, vt in statu separationis beati possit, sed hanc non assequitur, si ponatur immortalis, & separabilis cum debito regrediendi ad corpora semper, atque ideò nihil refert animam statuere immortalem, & separabilem hoc

modo, vel absolutè mortalem, ad quid enim hæc immortalitas, quæ animã in meliori statu non ponit, quàm mortalitas ipsa? sanè minimè opus erat, vt tam prolixa disputatione Ferchius Alexandreos assertores mortalitatis animæ insectaretur, & redargueret, si adeò exilem, & seruilem immortalitatem ei adscribere volebat, nam tandem dat eis manus ad destruendum aliũ animæ statum, in quo rectè gestorum præmia referat, malè verò pœnas luat, vndè satiùs fuisset quod cum eis in animæ mortalitatem consensisset, quàm cum Pythagoreis in eius regressum ad corporea; fabulosior siquidem est animarum circulatio, etiam in sola corpora humana, quàm ipsa mortalitas; & vtique ex Philosophia potiores rationes, & ex Arist. plura, ac manifestiora habemus loca pro animæ mortalitate, quàm eius circulatione.

169 Sed agè loquamur in Arist. Sent. nullibi eam reprobauit, ait Ferch. nisi vt à Pythagoricis pônebatur de quolibet in quodlibet corpus, etiam brutale, vt constat 1. de Anim. 53. sed nullibi quoq. eam asseruit, subdimus nos, adeòut non magis ipse affirmare hoc possit in Arist. sent. quã nos negare. Nec dicat hoc colligi ex 2. de Gen. c. vlt. vbi ponit in rebus generabilibus circulũ in specifica identitate ad eorũ perennẽ cõseruationem, in perpetuis verò ponit circulũ in numerica identitate, & ideò quia corpora humana sunt corruptibilia, redeunt eadem specie tantùm, at quia rationales animæ sunt indefinentes, eædem numero secundum circulum reuertentur; quod etiam confirmat ex 4. de Gen. animal. cap. vlt. vbi ait Arist. animalium ortus circuitu cælesti gubernari, nempè subcæ lestia cælestem circulationem imitẽtur. Sed certè nil minus cogitauit Arist. præfatis in locis, quàm asserere animarum rationalium circulationem, nam primo loco per ingenerabilia eadem numero recurrẽtia in circuitu cælestes intelligit orbes, vt omnes exponunt præsertim Scot. 4. d. 43. q. 1. ad 3. prin. & constat ex ipso contextu, sic enim reuoluuntur in gyrum, vt eadem numero ad idem reuertantur punctum, quia eorum circulatio est per motum localem, non generationis, & corruptionis, anima autem, si per circulum reuerteretur in corpora, sanè talis circulatio non fieret per solum motum localem, sed per v. ram mutationem substantialem, qualis est generatio; alio verò loco intendit solum Arist. ostendere circulationem in corruptibilibus in specifica identitate per generationem pendere à circulatione orbium cælestium, præsertim Solis, & Lunæ factam per motum localem in identitate numerica, alioqui probaret quoque reditum, & circulationem animarum brutorum, cum de cuiuscũq. animalis ortu, & interitu ibi loquatur.

170 Deindè Ferchianam hanc animarũ circulationem directè impugnat ratio Arist. 1. Post. loc. cit. qua reijciebat circulationem Platonicam, ibi enim contra Platonem inferebat, quòd nostrum scire esset quoddã reminisci eorum, quæ sciuimus in alio sæculo, hæc ratio autem æquè conuincit, siuè anima in idem numero corpus redire dicatur, siuè in idem specie, habitus enim & species intelligibiles in anima recipiuntur, & conseruantur, non in toto coniuncto, & cum nulla sit ratio, cur in statu separationis illa adhuc nõ retineat, cum ab organis non dependeant, & habeant esse permanenter ad differentiam actuum, nec nullum contrarium eis opponatur, consequenter quando rursus redibit ad informandum corpus, species suppeditabit ad recognoscẽda obiecta anteà nota, siuè in alio corpore, siuè in eodem, vndè ratio contra Platonem non procedit, quia poneret animam redire in idem corpus, sed absolutè, quia ponebat eam rursus in corpus reuerti, siuè sit idem numero, siuè specie, & ideò circulationem animarũ impugnat quocunque modo ponatur. Resp. Ferchius Arist. huic dubitatione satisfacere 3. de Anim. 20. dum inquit, *non reminiscimur autem, quoniam intellectus*

passiuus

passiuus corruptibilis est, & sine hoc nihil inteligit, hæc igitur est ratio, cur non reminiscimur eorum, quæ anima in alio corpore cognouit, quia reminiscẽtia, & memoria non sunt sine imaginatione, nec intellectus intelligit quicquã eorum, quæ pertinent ad reminiscentiã sinè imaginatione, cum ergo imaginatio præcedentium hominũ corrupta sit, non meminit eorũ in nouo corpore assumpto ad informandum. Sed nec Arist. textus adducitur ad rem, nec solutio in se satisfacit, Arist. n. ibi non mouet dubitationem, cur non reminiscamur eorum, quæ anima cognouit in alio corpore, sed cur si intellectus est à corpore separabilis, non reminiscimur post mortem eorũ, quæ nouit coniunctus, & inquit, non reminisci ob defectum imaginatiuæ, quæ ad reminiscentiam inseruit; quæ Arist. doctrina præsenti dubitationi applicari minimè potest, nam difficultas vrget de anima non in statu separationis, sed nouo corpori coniuncta, cur non recordetur eorum, quæ nouit in alio corpore, in quo statu vtiq. ei imaginatio non deest, vt eius ministerio valeat vti speciebus iam pridem acquisitis in alio corpore; dicere autem, quòd ad hunc vsum necessaria foret imaginatiua alterius corporis, & non sufficere imaginatiuam pręsentis, vt Ferchius innuit, est prorsus voluntariè dictum, nam inquit Arist. 1. de Anim. 65. quòd si senex acciperet oculum, & organum iuuenis, videret vt iuuenis, ergo si ad operationẽ sensitiuæ, quæ vtique magis est organis alligata in suis operationibus, quàm intellectiua, sufficeret aliud organum, dũmodo esset ei coniunctum, tantò magis in proposito dicendum est de anima rationali, quòd imaginatiua corporis, quod nouiter informat, sufficit ei ad exercendam quamcunq; operationem ab ea dependentem, quam in alio corpore poterat exercere, nec opus esse imaginatiua illius.

171 Insuper, vt ipse ibidem contra se vrget, admisso, quòd hæc ratio sufficiẽs sit pro obliuione gestorum in alio corpore, quare in nouo corpore assumpto non recordatur gestorum saltim extra corpus in proximo statu separationis? Respondet, quoniam intellectus possibilis innascitur in corpore, sicut tabula, in qua nihil est depictum 3. de Anima 14. & iure ex proportione materiæ, mateteria quippè non recipit formam nouã, nisi veteribus abiectis, vt nuda accedat ad nudam, ità intellectus accessurus ad corpus denudatur ab accidentibus oppositi status scilicet separationis; ratio quoq. status coniunctionis (subdit) hoc exigit. s. propter ordinem potentiarum cognitiuarum in agendo, sicut in essendo; in essendo materia est propter formam, corpus propter animam; in agendo actio corporis est propter actionem animæ, & actio formę sensitiuæ propter actionem formæ intellectiuę; hęc cum ità sint, necessarium est intellectiones, & habitus animæ separatæ in iterata coniunctione deleri, nè anima occupata circa obiecta secum aduecta naturalem famulatũ respueret. At nec rursus Arist. textus facit ad rem, nec solutio vim difficultatis eneruat, sed potiùs confirmat, nam Arist. ibi ideò dixit intellectum possibilem innasci in corpore, sicut tabula, in qua nihil est depictum, quia supponebat tunc primò innasci, & fieri, non autem quod præcederet in alio statu, nam si hoc supposuisset, sanè non dixisset accedere omni specie nudum; nec ratio, quam adducit hic Auctor ex propositione formæ ad materiam, conuincit, materia enim denudari debet veteribus formis, vt nouam suscipiat, quia illæ opponebantur nouæ, & eius accessum impediebant, at nõ videtur, cur anima debeat pariter exuere species, vel habitus, quos in statu separationis habebat, quia hæc accidentia non impediunt eius coniunctionem cum corpore; alia tandem ratio ex statu coniunctionis deducta potiùs nobis fauet, si namq; actio corporis est propter actionẽ animæ, & actio formæ sensitiuæ propter actionem intellectiuæ, quomodo hinc deducit intellectiones, & habitus animæ separatæ in ite-

iterata coniunctione deleri, nè anima occupata circa obiecta secum aducta naturalem famulatum respuat? sanè hęc consequentia supponit animam famulari corpori, non corpus animæ, quarè ex illo antecedenti oppositum sui consequentis potiùs deduci debet.

172 Tandem vltima quoq. ratio ex actibus, & habitibus voluntatis deducta, quam vrgebat Scotus contra Platonicā circulationem, contra quoq. Ferchianā militat, multi namq. habitus vitiosi in voluntate generati in statu coniunctionis permanebunt in ipsa in statu separationis, & tamdiù conseruari poterunt, quousq; recurrente vice sua iterum nouo corpori vniatur, & sic iste homo in eadem inclinabitur vitia, in quæ alter homo ex præcedenti corpore constitutus. Hæc igitur, & alia absurda, quæ facilè consideranti occurrent, sequuntur in vera Philosophia, ac etiam peripatetica ex animarum circulatione, quam Ferchius antiquatam, & obsoletam nuper suscitauit, & quidem absq. necessitate; argumentum enim illud de infinitate animarum ex mundi æternitate, & animæ immortalitate deductum, quod ipsum in hanc fabulosam impulit opinionem, facillimè soluitur à Scoto 2. Met.q.6.§.*ad rationes*, & Tromb. trac. de plurific.anim.contra Auerroem art. 2.part.2.in sol.ad 6. quòd multitudo illa animarum, quæ modò extarent, adhuc non foret infinita cathegorematicè, sed sincathegorematicè tantum, quia ei fieri potest, imò quotidiè fit additio, vt diximus disp.10.Physf.q.3. Quomodo autem infinitas sincathegorematica, quæ potentialitatē sapit, etiā in rebus actualibus possit reperiri, declaramus ead.disp.q.1.art.1. & disp.9.q.2.art.6. ad 5. & mirum est, quomodo hic Auctor in Scoto, & Scotistis versatissimus hanc solutionem non viderit, cum tamen omnes modos soluendi hunc nodum hucusque excogitatos referre profiteatur cap. 11. & quando hæc solutio non placeret(cui tamen intellectus quicunq; benè affectus acquiescere debet) resolutè dicimus, satiùs esse in Arist. sententia animæ mortalitatem tenere, quàm immortalitatem asserere cum tam absurda appendici trasmigrationis animarum, hoc enim turpius putamus absurdum, vel saltim æquè turpè, & nostræ fidei perniciosum non minùs, quàm sit ipsa mortalitas. Nec dicat Ferchius ex hypotesi tātum asserere animarum circulationem, supposita nimirum æternitate mundi, quam absolutè negat in Aris. sententia, & qua negata penitus labascit argumentum. Nam in hoc quoq. sensu nos contra ipsum argumentamur admissa nimirum illa hypothesi, quàm ad Aris. mentem esse verissimam demonstrauimus disp.1.de Cęlo,q.1.vndè inter defensores immortalitatis animæ ad Aris.mentem fatemur hunc Auctorē esse præ alijs mirabilem, vult enim in prima responsione ad difficultatem illam, quod Aris. neget, quod ex professo docuit 8. Phys. per totum scilicet mundi æternitatem, & affirmet, quod semper negauit, vel saltim nunquam asseruit. s. animarum circulationem in altera solutione.

173 Profligatis itaq; circulationibus tùm Platonica, tùm Pythagorica quomodocunq; ponatur, dicendum remanet pro quæsiti resolutione in ordine ad potentiam naturalem de facto, & iuxtà communem naturę cursum nec omnes, nec aliquos effectus redire, nullā tamen impotentiam intrinsecam assignari posse ex parte causarum naturalium, sed solum extrinsecum impedimentum. Conclusio est Doctoris loc. cit. 4.d.43. q.3. §.*quantum ad istum articulum*, vbi si accuratè legatur, non ait de facto aliquos effectus redire viribus naturæ, vt passim ei imponitur, etiam à Scotistis, sed tantùm loquitur de possibili, vt benè ponderauit Bassolius, & ait assignari non posse rationem repugnantię ex parte causarum naturalium, cur virtute ipsarum interdum redire nequeat idem effectus, & in hoc approbat tertiā opinionem ab ipso relatam, in quanto scilicet loquebatur de potentia, nō de actu; Cōclusio sic intellecta probatur quoad singu-

singulas partes, & [illegible]em in primis quo ad primam, quod viribus naturæ non redeant effectus omnes, iam probatum est contra Platonicos; quod verò nec redeant aliqui, indè probatur, quia impedimentum, quod obstat reparationi vnius, obstat quoq. reparationi aliorũ, vt posteà patebit; quòd tandè assignari nequeat ratio repugnantiæ ex parte causarum naturalium, sed tantùm impedimentum ab extrinseco, probatur, quia ratio præcisa, cur causa creata v.g. ignis indifferenter omninò se habens ad producendum hunc, vel illum calorem in hac aqua producat hic, & nunc illũ, & non istum, est determinatio à prima causa procedens, per quam determinatur ad hunc potius singularem effectũ, quàm alium ex multis, & propemodum infinitis, quos habet in sua potestate, atq. ità determinatur ad hunc effectum singularem, vt nolit eum ea concurrere ad illum, nisi semel, vt iam tradidimus disp.8. Phys.q.2. art.3. ergo impedimẽtum, nè idẽ redeat effectus prorsus procedit ab extrinseco scilicet ex sola Dei voluntate, non autem ex intrinseca impotentia causarum naturalium, & ità inter alios luculenter docent Rubion loc. cit.q.1. Bassol.quæst.2. & Tatar. in post præd.cap.de oppositis §.*tertio sciendũ*. & sequuntur Conimb. & Auersa cit. Suar. disp 6. Met.sec.3.num.7. Hurtad. disp.10. Phys.sec.4. & alij Recentiores passim.

174 Sed instat nõnullus vel hoc Dei decretum de non concurrendo pluriès ad eundem effectum, sed semel tantũ, procedit ex mero Dei beneplacito, vel factum est iuxtà exigentiam causarum secundarum, aut intuitu boni totius vniuersi, quod pulchrius apparet ex varietate indiuiduorum, quàm appareret ex continua repetitione eorundẽ, si secundum dicatur, iam repugnantia, & causa huius impossibilitatis erit ex natura intrinseca causarum petenda, & non ex mera Dei voluntate, si afferatur primum, est prorsus voluntariè dictum, quia decretum liberum Dei non potest nobis constare, nisi ex reuelatione, vel aliquo effectu, at nullibi ostenditur factam esse reuelationem, quòd Deus nolit concurrere nisi ad nouos effectus, ergo tale decretũ debet nobis innotescere ex aliquo effectu, hic autem effectus nullus esse potest, nisi natura causarũ, quod scilicèt ex natura sua non possit producere effectus semel corruptos. Resp. ex omnibus his capitibus concedi posse decretum illud Dei procedere suo modo, procedit ex Dei beneplacito, quatenus ex mera sua libertate, & liberalitate vult beneficium existentiæ ad plures, & plures effectus extendi, quàm ad paucos tantùm sæpius repetitos; procedit ex indigentia causarum, quia cũ sint de se indeterminatæ ad plures, & plures numero effectus, exigunt à causa prima determinari ad hunc potiùs numero effectum, quàm ad illum, vt auferatur earum perplexitas in agendo; procedit demũ ex bono totius vniuersi, quia hic modus concurrendi semper ad nouos effectus ostendit magis rerũ copiam, naturæ fæcunditatem, specierum amplitudinem in suis indiuiduis, & cõmendat magis diuinam largitatem; nullum tamẽ ex his capitibus arguit intrinsecam impotentiã in causis secundis ad eos effectus repetendos, quantum est ex parte sua, non primum, vt patet; non secundum, quia illa indeterminatio, & illimitatio causæ secundæ ad plures effectus in indiuiduo nõ procedit ex eius sterilitate, sed potius ex eius maxima fæcunditate, vt illi adaptari possit dictũ illud, *inopem me copia fecit*, ingẽs enim copia effectum ab ipsa producibilium ipsam reddit indigentem determinatione primæ causæ; cui accedit, quod hæc indeterminatio reperitur in causa tã in ordine ad effectus iam productos, quã producendos, sicut ergo non reddit illam intrinsecè impotentem in ordine ad istos, ità neq. in ordine ad illos iterum repetendos; nec tandem ex tertio capite potest hæc repugnantia deduci, si enim aliquando idem lumen, idẽ calor numero repararetur, planè nihil mali,

el inornatus, aut detrimenti accideret vniuerso, vel speciebus caloris, & luminis, quia de minimis non curat Prætor.

175 In oppos. arg. Primò cōtra primam partem conclus. probando, quòd omnes, vel saltim aliqui effectus de facto redeant secundum communem naturæ cursum. Tum quia Ecclesiastes cap. 1. videtur stare pro circulatione Platonica, dum inquit nihil esse sub Sole nouum, nec posse quemquam dicere, ecce hoc iam recens est, iam enim præcessit in sæculis, quæ fuut ante nos. Tū quia, cum aqua diuisa reunitur, eadem singularis aqua reparatur, cum ex iisdē partibus non nisi idem totum coalescat. Tum 3. ex illis etiam, quæ corrumpūtur per destructionem informationis, quædam de facto redeunt, vt cum auricula, vel nasus abscinditur homini, & deinde reunitus eisdem partibus corporis informatur eadem anima rationali. Tum 4. quia identitas numerica effectus pendet ex eadem combinatione causarum, vnde ait Arist. 8. Met. 11. & 12. Met. 11. si eadem materia, idemq. agens perseueret, eundem effectum productum iri, sed interdum eædem causarū combinationes redeunt, & cum eisdem circumstantijs excepta temporis circumstātia, quæ ad identitatem effectus minimè necessaria est, ergo, &c. Tum 5. adest experientia notabilis in hac re de Musca, quā quisq; pro libito facere potest, nam suffocata in aqua, dūmodò non sit in organis læsa, si postea Soli exponatur, aut in cinere tepido sepeliatur, breui tempore reuiuiscit, qua de causa Lucianus Philosophus librum edidit inscriptum *encomium Muscæ*. Nec oportet negare cū quibusdam proteruis Muscam illā fuisse mortuam, sed tantùm consopitam; videmus enim illam esse omni sensu destitutam, & sine illa industria non reuiuiscere. Tum tandem, quia Deus de facto tenetur præstare concursum causis secundis ad effectus eis connaturales, & ad quos potentiam habent sufficientem, & completam in suo ordine, ità enim Deus causas secundas administrat, vt eas motus suos ager[...]nt, si ergo nulla est intrinseca repugnantia ex parte causarum, vt eosdem effectus iam productos repetant, & ad eos habent naturalē potentiam, sanè etiam de facto illos producent, quia de lege ordinaria concursus est eis debitus, vndè vanam est dicere impedimentum prodire ex denegatione sola diuini concursus, quia hìc nūquam denegatur, cum naturis rerum est debitus.

176 Resp. D. Aug. apud Scotum, cū ait Ecclesiastes eadem præcessisse, quæ sunt, & erunt, non intelligere de identitate numerali, sed vel specifica, aut generica; vel certè præcessisse in mēte diuina. Ad 2. vrget præsertim eos, qui statuunt totum integrale tertiam entitatē præseferre à partibus realiter distinctā, sicut essentiale, vt diximus disp. 5. Phys. q. 13. art. 2. quod nos non afferimus. Ais, quòd saltim tunc redibit eadem vnio, cum naturaliter eadem extrema reuniantur. Neg. quia nunquam regulariter reunitur aqua per vnionem in eisdē partibus factam; sed quando id etiam contingeret, Doctor cit. 1. in fine non habet pro inconuenienti de relationibus, quòd eædem numero redeant, quia fortè non sūt entia magni momēti; imò Conimb. Amic. & alij gratis concedunt, quæ corrumpuntur præcisè per dissolutionē partium sine vlla alteratione Physica, quomodo destruitur totum integrale, posse secundū cōmunem naturæ cursum eadem numero redire, & solùm negant de illis, quæ propriè corrumpuntur, & Physicè per separationem formæ à materia. Ad 3. argumentum non habet difficultatem in brutis, quia cum habeant animam diuisibilem, auricula agglutinata denuò non informatur eadem parte animæ, qua prius, sed alia noua, atq; ideò non redit idem numero compositum; in homine verò, quia anima est indiuisibilis, & eadem extenditur ad informandā partem denuò agglutinatam, dicendum redire idem compositum, quòd priùs, & ratio est, quia in illius partis abscissione nec materia, nec forma desijt, impossibilitas

bilitas

bilitas autem reproductionis per causas naturales contingit, cum definit anima in tota materia sibi adæquata. Ad 4. neganda est maior, vt mox dicemus, quia adhuc, & tota combinatio causarum est indeterminata ad plures effectus numero, vndè petit determinari à Deo, Aris. verò cit. loquitur de identitate specifica, non numerica; qui verò concederet maiorem, deberet negare minorem. Ad 5. si vera est experientia, vt ferunt, dicendum est non eandem resurgere Muscã, sed aliam, quia nec eadem numero reparatur in eo cadauere anima sẽsitiua, sed alia de nouo producitur, sicut quando auricula abscissa bruto rursus agglutinatur, dicimus non eandem redire animam sensitiuam, sed aliam de nouo produci in ea parte; nec mirum esse debet ex eo cadauere de recenti extincto formam Muscæ educi ab agente vniuersali, cum ex putri materia tot animalia, & Muscæ ipsæ gignantur; arcanum quidẽ erit, cur id contingat in Muscis, & nõ in alijs animalibus ex putri genitis. Ad 6. propositio illa assumpta non est immediata, sed deducitur ex hoc, quòd nulla potentia naturalis est frustra, & ideò vt exerceatur in actibus suis, adiuuatur à Deo concursu generali; vt autem potentia naturalis non sit frustra, sufficit, vt aliquando fuerit reducta ad actum, atq; ideò postquam ad actũ redacta est, non amplius est opus, vt habeat concursum Dei paratum ad eundem actum; sic itaq. in proposito, quãuis causa naturalis post aliquem effectum productũ adhuc integram potentiam retineat ad illum reproducendum, & in nullo diminutam, non petit concursum Dei ad illum repetendum, quia potentia ad illum effectũ iam ad actum reducta est, vndè magis congruit Deum præstare concursum ad alium numero effectum producendũ, & sic potentia illius causę nõ remanet frustrà; tum quia quantum ad illum actum iam exsaturata est, & actuata; tum quia habet concursum Dei paratum ad alios effectus eiusdem rationis, quos adhuc non produxit.

177 Deindè obijcitur contra alterã conclus. partem adducendo varias rationes, quibus Auctores conati sunt ostẽdere hanc repugnantiam ex natura causarum naturalium. Primo Thomistę sic arguunt, idem numero effectus requirit eandem numero actionem, actio enim importat rem ipsam in fieri, vndè si fieri est diuersum, non potest factum esse, & terminus esse idem, at actio præterita agentis naturalis redire nequit eadem numero, quia nec idem numero motus, & tempus, à cuius vnitate, & continuitate dependet eius vnitas, ergo, &c. Secundò arguunt alij, quod nunquam fit, reducendum est in naturæ repugnantiã, at nunquã reproducitur naturaliter effectus corruptus, ergo quia id repugnat ex natura rei. Tertiò alij, indiuiduatio effectus pendet ex concursu, & cõbinatione plurium causarum superiorum, & inferiorum, vt subsitat omnibus circumstantijs temporis, applicationis, & similium, at corrupto effectu non possunt redire omnes illæ causę cum eisdem circũstantijs naturaliter, quia saltim non eadem Cęli influentia, non idem tempus, ergo, &c. Quarto alij, resurrectio mortuorũ est miraculosa, non alia de causa, nisi quia est reproductio rei anteà corruptę, ergo nequit naturaliter forma corrupta reproduci. Quinto alij, post aliquẽ effectum productum amittit causa potentiam ad illum repetendum, quod patet in causa materiali, quæ nõ habet potentiam ad formas corruptas, nam esset frustrà, ergò idem pariter dicendum de causa efficiente. Sexto alij, in omni corruptione diuiditur materia, itaquod non ex tota materia, quæ præfuit in corrupto generatur genitum, cum ergò nõ adsit eadem numerò materia, nec idem numerò reproduci poterit viribus naturæ. Demum est cõmune adagium, & axioma apud Aris. à priuatione ad habitum non esse possibilem regressum naturaliter, & certè id non dixit Aris. quasi im possibilitatẽ prouenire arbitraretur ex voluntate Dei, quem ad extra à necessariò operari putauit, sed quia sensit ab

ipsa rei natura eam impossibilitaté oriri; idem habet 5.Phys.36. & 2. de Gen. cap vlt.

Resp.nullam harum rationum reuera ostendere repugnantiam intrinsecam in causis naturalibus ad reproductionem eiusdem effectus, non quidem prima ratio, quam adeò magnificant Thomistæ, tum quia vt constat ex dictis att. præced. ad 1.pro 4. conf. potest idem effectus diuersis actionibus produci distinctim, vndè falsum est illud antecedens absolutè sumptum; tum quia eadé est quæstio de effectu, & actione, an possint redire eadem numero, vt ait Bassol. tum quià falsum est vnitatem actionis pendere ex vnitate, ac identitate temporis, quia videmus eandé actionem durare pro diuersis instantibus, & dum durat in posterioribus, non dependet à seipsa, vt existenti in prioribus, vt art. præced. cum Scoto deducebamus, signum euidens actionem secundum suam substantiam nó indiuiduari à circumstantia temporis, sed indifferenter exerceri posse in vno tépore, ac in alio, tum tandem quia etiam de ipso tempore, & motu eadem quæstio recurrit, an ex natura rei possit redire. Neque secunda ratio concludit, maior enim est absolutè falsa, cum multa sint naturaliter possibilia, quæ nunquam existent, immo qui vellet negare minoré in quibusdam effectibus, non posset conuinci, nisi arguendo ab alijs effectibus, in quibus manifesta cernitur diuersitas; vndè enim certi esse possumus, quòd calor, vel frigus quod hodiè sentimus, non sit idem numero cum eo, quod heri sentiebamus? Nec etiam tertia ratio, quæ pariter est Thomistarum, concludit, nam maior est falsa, cum adhuc tota illa combinatio causarum maneat indeterminata ad plures effectus numero, vt probatú est disp. 8. Phys. q. 2. art. 3. quin etiam si hæc doctrina vera esset, probaret argumantum nec per potentiam diuinam posse effectum corruptum redire, quia nec Deus facere potest rem eandem numero sine eadé numero indiuiduatione, cum ergo idem numero tempus, & motus nequeat à Deo repeti secundú Thomistas, non poterit à Deo neq; ens permanens idem numero restitui; minor quoque valdè dubia est, interdum enim idem agens eidem materiæ approximatur denuò, immò de facto idem Cælum hodiè mouetur ab eodem Angelo, à quo heri, & super idem spatium, & tamen non fit idem motus, alioquin omnes dies forent vnus solus dies, recurrere autem ad tempus imaginarium, quod indiuiduet motum hodiernum, & hesternum, est prorsus vanum, quia indiuiduatio realis non pendet à nihilo, & à re imaginaria.

178 Nec 4. quia vt notauit Hurt. disp. 2. Phys. §. 41 ex Scoto hic art. 2. resurrectio mortuorum erit naturalis quo ad substantiam, vt dici solet de visu restituto cæco, quia tota hominis resurgentis essentia est naturalis, erit verò supernaturalis quoad modum ex multis capitibus, quia nimirum tot millia hominum in ictu oculi resurgent sine concursu maris, & feminæ, sine præuijs dispositionibus naturalibus, & denique ex hoc ipso capite supernaturalis erit, ac miraculosa, quia cum solo homine legé infringit cæteris rebus statutam de illis non reproducendis; quod etiam tenet Atriag. disp. 11. Phys. n. 45. Notat tamen Doctor, quòd etiamsi viribus naturæ reparati posset post hominis interitum forma mixtionis cú cæteris dispositionibus, adhuc tamen attingere non posset animationem eius, quia sicut eam nó attingit in prima productione, ità neq. in secunda, eiusdem enim omnino rationis esset ista reproductio, si possibilis foret, ac prima productio. Nec quinta, nam falsum assumit, talis enim potétia, inquit Doctor, vel est essentia ipsius causæ siuè materialis, siuè efficientis, vel passio consequens ei realiter identificata, ac proin sè semper integra manens, & incolumnis etiam post effectú productum, quod de pontentia materię ostendimus disp. 2. Phys. q. 5. art. 2. Nec sexta quia in eo casu saltim redire potest-

test aliqua pars corrupti, cum maneat pars materiæ, & saltim Deus, vel Angelus posset totam materiam reunire, & agenti applicare, quod proprijs viribus eundem reproduceret effectum, imò hoc naturaliter posset contingere, inquit Doctor, si ignis in aliquo vase situatus totus conuerteretur in aerem, nullam enim tunc esset diuisio materię. Nec tandem vltima, nam inquit Doctor dictũ illud Arist. intelligi debere in ordine generationis naturalis secundũ descensum, vt explicuimus disp. 9. Log. q. 1. art. 2. adeò vt non habet vniuersalẽ veritatem in omni prorsus generatione; vel intelligitur de reditione immediata, quia secundum communem naturæ cursum post corruptionem vnius formæ nõ succedit forma præcedens corrupta, sed alia, & alia, non verò intelligitur de reditione etiam mediata, nam post multas transmutationes contingere potest, vt idem numero redeat, & producatur; in alio loc. loquitur dubitatiuè, & potiùs colligitur oppositum, vt colligit Doctor; in 2. de Gen. cap. vlt. ait Bassol. loqui de generatione indiuiduorum non in circulum, sed in rectum, quo quidem sensu semel productum non potest amplius reproduci; & certè Arist. locis cit. negat factum, non possibilitatem, vndè 2. de Gen. in fine inquit, quorum substantialis corruptibilis est, *necesse est specie, numero autem non, reuerti*, ait ergo non oportere eadẽ numero reuerti, non tamen quòd sit impossibile, nec valet dicere agens naturale potest hoc, ergo facit aliquando, quia multa possibilia sunt naturaliter, quæ non fiunt; immo & illud axioma ait Rubion. tantùm de facto intelligi debere, non autem de possibili, quod probat euidenti ratione, quia non magis distat priuatio sequens corruptionẽ formæ ab habitu scilicèt ab ipsa forma, quàm priuatio antecedens eius generationem, ergo si naturaliter fieri potuit progressus à priuatione antecedenti ad formam, cur non etiam ab eadem subsequenti?

179 Antonius Roccus, qui se Scotistam profitetur, 2. de Gen. q. 16. tenet, & ipse implicare corruptum idem numero posse viribus naturæ reparari, quod reiecta prius communi ratione Thomistarũ probat ipse duplici ratione; prima est; Entia finita determinatũ modum agendi, vel præfinitam operandi potentiam ab authore naturæ habent, hæc autem potentia ad actũ ordinatur, vnius ergò actus vnica est potentia, & sic habito actu potentia amplius non existit, remota verò potentia, nec aliquid secundum ipsam possibile est produci, altera ratio est, quia ordo naturæ talis est, vt inferiora à superioribus dirigantur, atque sine ipsis causare nihil possint, ipsa autem corpora superiora, vel cælestia nunquã omnia simul in eodem signo, vel aspectu esse queunt, vt aiunt Astrologi, ergo &c. Has rationes adducere placuit, non quia diuersæ sint ab allatis, coincidunt enim cum tertia, & quinta, sed vt pateat, quàm parum versatus sit hic Auctor in Scoti doctrina, quam profitetur, etiam in illis quæstionibus, quas Doctor ex professo pertractat, has enim ambas rationes reijcit Doctor cit. 4. d. 43. q. 3. velut ineptas, ac insufficientes, primam quidem lit. H. vbi ostẽdit falsum esse in aduentu actus potentiam corrumpi, cum potiùs perficiatur, vndè potentia obiectiua est, quæ in aduentu actus euanescit, non autem subiectiua, & actiua, dum enim quis intelligit, non dicitur amittere potentiam ad illum actum, sed ad summum amittit ordinem, quem habebat potentia prioritatis ad actum in duratione, quià tunc non præcedit actum hoc genere prioritatis, sed est simul cum actu; falsum etiam est vnius actus vnicam esse potentiam, quia vna, & eadem potentia potest actus plures respicere inadæquatos, & partiales, & sic potentia calefactiua ignis respicit hunc, & illum calorem, intellectiua hanc, & illam intellectionem, & sic vniuersaliter quodlibet agens naturale, quod quidem dicitur habere determinatum agendi modum,

dum, & præ finitam potentiam, nō quia limitetur ad vnum numero actum, sed ad vnum in specie iuxtà illud 2. Phys. natura determinatur ad vnū, idest ad vnū agendi modum, quemadmodū Doctor explicat quol. 2. F. vt ignis ad calefaciēdum, frigus ad infrigidandum, &c. Alteram quoque rationem refellit ibidem §. *tertia opinio*, vbi ait, quòd ad eundem effectum nō est absolutè necessaria eadem numero influētia, sed sufficit similis, quod & Roccus ipse ibi ad 2. concedere coactus est, dum ait, idem tēpus, atq; Cęlorum motum non requiri essētialiter ad identitatem effectus, sed accidentaliter tantū; hæc in hunc Auctorem obiter diximus, quia in Epist. ad lectorem in lib. Phys. deridet asserentes neminem nisi ex Scoti religione ipsius doctrinam percipere; quasi Leucophei coloris materialis pannus intellectū homini tribuat, id certè nos non asserimus, quia sicut habitus non facit Monacum, ità nec Scotistam, vel Thomistam, asserimus tamen cinereis pannis indutos arcana Doctoris subtilis meliùs pertingere, & genuinas eius opiniones tradere; At inquit ibidem se quidem doctrinam Scoti velle profiteri, sed nō in omnibus, nec sua velle libertate priuari; benè, non ergò initio operis titulum præfigere debebat *quæstiones omnes desiderabiles ad mentē Io. Duns Scoti Doctoris subtilis*, cū posteà in progressu operis paucissimè, vel nunquam Doctorem citet, & frequentiùs ab eo deflectat, nam parùm versati in doctrina Scoti ex titulo operis decepti resolutiones quæsitorum recipiunt, velut de mente Doctoris.

QVÆSTIO VIII.

An res adhuc existens diuina saltim virtute possit reproduci.

180 Recentiores quidam sententiā affirmantem tradiderunt, vt Coninch. trac. de Sacramentis q. 75. art. 4. dub. 3. vbi pro se citat Gab. in 4. d. 11. q. 1. art. 3. Morisan. disp. 3. Phys. q. 23. & disp. 5. q. 3. qui etiam docent non alia ratione, alioue modo posse eandem rem posse simul, & semel à Deo in pluribus locis replicari, nisi per reproductionem substantialem eiusdē rei in pluribus locis; imò nonnulli asseuerant idem posse seipsum denuò reproducere, cum anteà iam existere, & ità de facto ait Suarez 3. p. tom. 3. disp. 49. sec. 1. & fusius disp. 50. sec. 4. & disp. 26. Met. sec. 5. Christū Dominū existentem adæquatè per primam actionem à solo Deo, seipsum producere denuò Physicè sub speciebus sacramentalibus, quam opinionem probabilem putant Amic. in lib. Phys. trac. 14. q. 4. dub. 1. art. 3. & Arriag. disp. 7. Phys. sec. 9. quarè hæc sententia de possibilitate reproductionis eiusdē rei iam præexistentis videtur cōmunis Auctoribus asserentibus transubstantiationem Eucharisticam esse productiuam, & non adductiuam tantùm Corporis Christi.

181 Dicendum tamen est impossibile simpliciter esse etiam per potentiam Dei absolutam posse eundem numero effectum semel productum, & adhuc existentem denuò reproduci. Hæc est cōmunior, & verior sententia, quam sæpius innuit Doctor 1. d. 2. q. 3. B. & 3. d. 1. q. 2. A. vbi negat eundem effectū procedere posse à duabus causis totalibus, sicut contingeret in proposito, item in 4. d. 10. q. 2. vbi concedit idem corpus posse à Deo replicari in pluribus locis, negat tamen id fieri per reproductionē eius substantialem, & d. 11. q. 3. eiusdem lib. lit. N. negat dari posse actionem aliquam productiuam ad substantiā præexistentem; idem fusiùs habet 1. d. 36. ab initio quæst. contra Henricum; quod etiam nos iamdudū docuimus in Phys. disp. 8. q. 2. art. 1. & disp. 11. q. 9. Probatur ex ibi dictis euidētissimè, quia quælibet generatio, seù productio substantialis est à non esse simpliciter ad esse simpliciter ex suo formali, ac intrinseco cōceptu, habet enim pro terminis à quo, & ad quem priuationem substantialem & formam substantialem, ergo nequit effectus, dum adhuc actu existit, reproduci,

duci, quia materia illa non habet priuationē formæ in se; & hæc ratio est adeò euidens, vt nullo modo dissimulari queat; distinctio verò, quam adhibent Aduersarij ad eludendum argumentum, de duplici productione prima, & secunda, & pariter de duplici esse substantiali primo, & secundo, ibi adducta est, & satis superq. explora; vide hanc rationem ibi fusè deductam. Rursus probatur ex alio principio eadem disp. 8. q. 3. art. 2. latè demonstrato, quòd non potest idem numerò effectus simul, & semel à pluribus causis totalibus essentialiter pendere, nec duplici productione totali produci, aut conseruatione conseruari; ità autem contingeret in proposito, nam si idē numero effectus, cum adhuc existit, reproducitur, tunc vel reproduceretur ab illa eadē causa, à qua primò productus fuerat, vel ab alia, si primum, dependeret ab ipsa duabus dependentijs totalibus, vt sunt generatio, & regeneratio, si secundum, haberet etiā duas dependentias totales ad duas causas totales. Præterea si posset idem homo substantialiter reproduci itaut omninò independēs esset à prima productione, tūc posset simul esse viuens, & non viuēs, Ratio est, quia per vtramq; actionem accipit esse totaliter, & accipit esse per vnā omninò independenter ab alia, cum. n. vnaquęq; sit actio totalis eundem effectum attingit independenter ab alia, poterit ergo ex defectu vnius actionis mori, & altera perseuerāte adhuc viuere, atq; ità simul, & semel erit viuens, & non viuens, quod prorsus implicat. Item si idem effectus potest bis produci per duplicem actionem, quarum vna sequatur aliam, ità per cessationem interpolatam huius duplicis actionis poterit bis corrūpi; hoc autem prorsus implicat, quia si res semel desinit, præsertim si talis desitio sit annihilatio, ità destruitur, vt nihil eius omninò remaneat, vt demonstrauimus disp. 8. cit. q. 3. art. 2. in secunda probatione conclusionis, vbi fusiùs hæc ratio pertractatur.

182 Respondent Coninch. & Moris. eādem varietatem admitti posse, & debere in eadem re sępiùs existēte per replicationem, & reproductionem, quæ in diuersis, quia ob multiplicem productionem, quarū vna est independens ab alia, eadem res euadit multiplex virtualiter, & diuersis æquiualet, ac proindè admittunt posse idem indiuiduum simul esse, & non esse secundum varias geminationes suæ entitatis, posse bis, & ampliùs corrumpi, non secus ac si forent plura, ac diuersa indiuidua; & inquiunt nihil horum absurdum esse, quia opposita non inerunt eidem omninò secundum idem, sed tantùm secundum idem esse pluries replicatum, & iteratum, sicut eidem diuinæ essentiæ insunt opposita in diuersis personis, & eidem animæ secundum diuersas corporis partes, quas informat, nam eadem rationalis anima potest annihilari secundum entitatem, qua informat manum, & conseruari secundum eandem, qua informat cætera membra, quia est veluti virtualiter multiplex; & sic tandem concedunt posse eundem numero effectū plures productiones totales terminare, quādo est virtualiter multiplex, vt in proposito esset de effectu pluriès reproducto.

Hæc solutio prorsus vana est, nam in primis principium petit, & circulū cōmittit, cum inquit effectum posse plures productiones totales terminare, quando est virtualiter multiplex, & esse virtualiter multiplicem, quia terminat plures productiones; deindè admissa hac virtuali multiplicitate adhuc argumentum non soluitur, quia contradictio secundū esse, & non esse, quæ est prima in toto ordine entium, infert inter extrema, de quibus enunciatur, realem distinctionē, & actualem rerum pluralitatem, nō autem virtualem dumtaxat; & sanè si sola virtualis multiplicitas sufficit ad hanc contradictionem saluandā secundū esse, & non esse, præcluditur omnis via indagandi realem distinctionem inter entia, semper enim occurri poterit hæc, & similia opposita prædicata inferre tantùm virtualem rerum multitudinem, &

di-

distinctionem, non verò actualem; Neq. allata exēpla sunt ad rem, nam de essentia diuina in diuersis personis considerata non enunciantur prædicata contradictoria secundum esse, & non esse, quæ inferant realem distinctionē eius à personis, sed talia tantùm, quæ inferunt distinctionem rationis eiusdem à seipsa, & ex natura rei à personis; & falsum est, cùm anima desinit informare manum aridam, vel præcisam perseuerante informatione aliarum partium, tunc desinere entitatem animæ in manu, & eandem conseruari in cæteris partibus, desinit enim sola vnio animæ cum tali parte perseuerante vnione ad alias partes, quod si in manu annihilaretur ipsamet animæ entitas, sanè in alijs partibus remanere nō posset, quia est eadem prorsus, ac indiuisibilis entitas in omnibus partibus.

183 Secundo principaliter falsū est, quod dicebant Coninch. & Morisan. non posse idem corpus in duobus locis poni, nisi per reproductionem substantialem, id enim fieret solum per productionem nouæ præsentię, vt fusè ostēsum est disp.9.Phys.q.9. vbi etiam eorū argumenta dissoluimus; quod adhuc etiā breuiter ostenditur; quia, vt inquit Doctor 4.d.10.q.2. corpus poni simul, & semel in pluribus locis aliud non est, quàm simul accipere plura vbi, ac diuersas præsentias, sicut ergo potest diuinitus accipere plures calores, vt octo, ac etiam contraria in summo absq; eo, quod reproducatur secundùm substantiam, ità pariter poterit suscipere diuersas vbicationes absq; vlla reproductione substantiali; Deindè cum Angelus se dilatat in sua sphæra locali; suáq; ampliat pręsentiam, vtique hoc fit absq. vlla eiusdem reproductione substantiali per solam acquisitionē nouæ vbicationis, quemadmodum etiam contingit de anima, cum extenditur ad nouas partes materiæ informandas, ergo idem pariter censendum est de corpore, si simul, & semel poneretur in pluribus locis. Tandem admissa etiam hac substantiali reproductione eiusdem rei, hæc prorsus impertinens est ad eam collocandam in pluribus locis, quia ex vi talis reproductionis in se consideratæ non magis poneretur corpus hìc, quàm alibi, ergo vt in pluribus locis collocaretur, vltrà hāc reproductionem substantialem adhuc concedi debet distincta, & peculiaris actio productiua præsentię, quòd si hæc semel admittatur, illa prorsus superfluit.

184 Tertio tandem adhuc falsius est idem posse à semetipso reproduci iam priùs producto ab alia causa distincta, quià inter producens, & productum, causam, & causatum cadit indispensabiliter distinctio realis, vt fusè ostendimus disp.8.Phys.q.2.art.1. & quidem ex ipsis terminis manifestū est producens, & productum esse correlatiua, & consequenter necessariò debere distingui, nec posse idem seipsum producere, & hoc ipsum cōcedit Arriag. cit.n.113. Adhuc tamen subdit probabilius esse oppositum, quia non videt nullam rationem, qua id efficaciter probetur, scilicèt producens, & productum debere realiter distingui; At certè vrgentissimę suppetunt rationes, quibus id probatur, vt constat ex loc. citat. & insuper si hoc ipsum est ex terminis notū, vt ipse concedit, iam nulla est necessaria ratio ad id probandum, quia vt ait Arist. 1. Post. principia cognoscimus, inquantū terminos cognoscimus, alioquin omnia prima principia negari possent, quia non adest ratio à priori, qua demostrari possint; & quidem hoc semel negato principio, non apparet vndè probari possit distinctio realis inter diuinas personas.

In oppos. obijc. quia idem numero effectus latet infinitiès in potētia infinita creatoris, ergo sæpiùs potest reproduci, etiam quando extat in rerum natura, quia actualis eius existentia nec exhaurit omnipotētiā Dei, nec rei affert impossibilitatem essendi. Tum 2. quia corpus Christi Domini adhuc existens in Cælis sæpiùs reproducitur, dum accipit esse modo sacramentali per consecra-

ſecrationem, non enim ſolùm adducitur ſub ſpeciebus per conſecrationem, quia nuda adductio nequit dici actio ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio, cum terminus illius ſit modus accidentalis.ſ. Vbi,ſed verè de nouò producitur ſecundum eandem ſubſtantiam præexiſtentem, atq; ideò talis actio dicitur à Catholicis tranſubſtantiatio. Tum 3.ſi Deus poneret animam ſeparatam Romæ, & Venetijs,& poſteà Romę ſolū applicaret animæ corpus organizatum, tunc Romæ ſolùm homo produceretur, non Venetijs,quia ibi ſolū eſt anima; ſi denuò poſteà corpus replicaret Venetijs, ipſumq. animæ applicaret,reproduceretur idem homo, quia & eſt eadem numero anima,& idem numero corpus,& adeſt noua informatio corporis, ex qua neceſſariò debet reſultare compoſitum idem iteratum. Tum 4.quia non eſt poſſibile corpus replicare in pluribus locis per ſolam adductionem, ſed neceſſariò exigitur ſubſtantialis reproductio,probat Coninch.cit. aſſumptum multipliciter,ſed præſertim quia ſi Deus velit Petrum Romæ exiſtentem replicare Venetijs per ſolam productionem Vbi Veneti in ipſo, vel tale Vbi producit in eo exiſtente Romæ,vel Venetijs, non primum,quia Vbi Venetū poneretur Romæ, quod repugnat, nam indiſpenſabiliter alligatū eſt ſpatio veneto, ſed neq; ſecundum rectè aſſeri poteſt, quia antè productionē illius Vbi Petrus Venetijs exiſteret, reſtat ergo, vt replicetur Venetijs per veram reproductionem ſubſtantialem eius ibidem, rurſus probat idem aſſumptum, quia illæ duæ vbicationes opponuntur, vt calor, & frigus, circa idem ſubiectum, ergo qui ſupernaturaliter eſſet in duobus locis hoc modo poſitus,non poſſet amplius ſe naturaliter mouere propria virtute, quia produceret Vbi incōpoſſibile cum eo,quod iam habebat, ſicut ſi Deus conſeruaret frigus, vt octo,in aqua, non poſſet ignis introducere naturaliter calorem. Tum tandem quia Scotus ipſe 4.d.10.q.2.cōcedit corpus in duobus locis exiſtēs habere poſſe, ac debere eadē numero accidentia abſoluta,ergo idem exiſtens reproduci poteſt,probatur conſeq. quia calor v.g. ab igne Romæ productus in corpore ibi exiſtente producitur etiam Venetijs in eodem corpore ibi exiſtente,non ab igne,quia deeſt debita approximatio, ergo per aliam productionem à Deo factam.

185 Reſp. ad 1. effectus latere infinities in potentia creatoris,quatenus infinities poteſt illos deſtruere, & rurſus eoſdem reparare, non verò quia poſſit eos etiam ſæpiùs reproducere, quando adhuc exiſtunt, ob implicantiam,quam innuimus in concluſione probanda. Ad 2.neg.aſſumptum cum eius probatione, nam probabilius eſt tranſubſtantiationem Eucharisticam eſſe adductiuā tantùm corporis Chriſti ſub ſpeciebus, nō autem productiuam, vt Doctor innuit 4.d.11.q.3.lit.N.& quol.10.lit.H. quomodo autem adhuc ſecundum hanc viā cōuerſio panis in corpus Chriſti ſit ſubſtantialis,& verè dici poſſit tranſubſtātiatio benè declarat Doctor ibidem, & nos explicuimus diſp. 11. Phyſ. q. 9. in ſol. ad 1. contra 1. concl. imò quando etiam vellemus tranſubſtantionem Euchariſticam ponere productiuam, ſanè non deberet poni per modum reproductionis, ſiuè nouæ productionis corporis Chriſti, ſed veluti per modum nouæ cōſeruationis, vt explicat Doctor quol. cit.ſub L. eo nimirū modo, quo vermis deſinens verè diceretur in Solem ſubſtantialiter conuerſus, & Sol verè diceretur illi ſuccedere in eſſe,ſi Deus proſequatur Solem conſeruare in eſſe ex vi deſitionis vermis, aliàs ipſum non conſeruaturus, hoc enim modo poteſt vtriq; aliquid conuerti in præexiſtens, & admitti tranſubſtantio in illud, nō quidem per modum nouæ productionis,ſed nouæ conſeruationis in ſenſu explicato. Dices,verbi conſecrationis habent vim ſufficientem producendi corpus Chriſti,ergo de facto producunt, quia cauſa non impedita cauſat. Reſp directè non habere, niſi virtutem verificādi orationem

nem consecratiuam, quam componunt, hæc autem verificatur eo ipso, quòd ponitur corpus Christi sub speciebus, siuè id fiat per nouam eius productionẽ, siuè per simplicem adductionem, quare indirectè solùm habent verba cõsecrationis virtutẽ producẽdi corpus Christi sub speciebus, quatenus si corpus Christi non esset in rerum natura, ad prolationem verbum produceretur, sed quia modò præexistit talis virtus impeditur; videatur Camerat. part. 2. disp. Phil. q. 20. vbi multa absurda deducit ex transubstãtiatione posita ab Aduersarijs per modũ nouæ productionis, nempè quod in dies renouaretur Christi incarnatio, & nouo modo quàm olim facta fuerit in vtero Virginali; quod Christus Dominus, vt est in Hostia consecrata nõ esset Filius B. Mariæ, quia ad talem substantialem reproductionem ipsa nullo modo concurreret; quod in dies Christum destrueremus, imò, & annihilaremus, si corruptis speciebus sacramẽtalibus substantialiter definit, & alia cõsimilia, quę in alia sententia facilimè vitantur. Ad 3. patet ex dictis disp. cit. q. 9. concl. 2. quomodo nec forma replicari potest sinè subiecto, quod alibi informat, nec è contra subiectum sine forma, loquendo de formis absolutis, quia huiusmodi formæ, nec in sua entitate, nec in modo informandi pendent à loco, ac determinata præsentia, vt ibi luculenter declarauimus, quare si corpus aliquod est animatum Romæ, erit quoq; animatum Venetijs, & è contra si anima est corpori vnita Romæ, erit etiam vnita Venetijs, neq; ex hoc, quòd idem corpus Romæ, & Venetijs simul informatur ab anima, adest duplex eiusdem compositi productio, quia est eadem anima, est idem corpus, & consequenter eadem productio, & idem compositum vnica productione productum.

186 Ad 4. neg. assumptum, ad 1. eius prob. dicimus, idem argumentum prorsus fieri modò posse, dum Petrus de vno loco ad alium migrat, putà de templo in plateam, talis enim præsentia ad plateã vel producitur in ipso existente in templo, vel in platea, &c. dicendum ergo cũ Doctore quol. 11. quòd cum Vbi sit respectus extrinsecùs aduenĩes, qui ex suo genere præexigit extremorum approximationem, vt producatur, prærequirit approximationem corporis ad superficiem ambientẽ, aut spatium, vt in eo formaliter vbicatum dicatur, vndè re vera talis Vbicatio producitur in corpore existente in tali spatio, sed in illo priori naturæ sic existens in spatio non dicitur ibi formaliter vbicatum, sed tantũ fundamentaliter, sicut à pari respectus vnionis inter materiam, & formam non resultat, nisi priùs forma supponatur in materia recepta, sed in illo priori naturæ nõ dicuntur vnita formaliter, sed tantũ fundamentaliter, formalitas enim denominationis expectatur à respectibus in posteriori signo resultantibus, ad hoc enim dantur respectus, & modi, vt per eos res denominentur formaliter tales, & hoc est cõmune omnibus extremis relationum, quòd antecedenter ad illas dicuntur fundamentaliter talia, formaliter verò per ipsasmet relationes indè resultantes, vt diximus in vniuersũ in Log. disp. de Relatione; itaq; in casu allato Petrus Romæ existens replicaretur Venetijs per productionem Vbicationis in eodẽ prius natura existente Venetijs fundamentaliter, non formaliter; ad alteram verò probationem eiusdem assumpti satis diximus disp. 11. cit. q. 8. in sol. ad 6. contra 3. concl. quæ non oportet hic repetere. Ad 5. concesso antecedente neg. conseq. ad probationem dicimus, calorem ab igne productum in corpore Romæ replicari à Deo in eodem corpore Venetijs existente non quidem reproducendo eundem calorem Venetijs, sed solùm producendo aliam præsentiã localẽ illius caloris, ex suppositione enim antecedentis miraculi, quòd idem corpus Romæ existat, & Venetijs, necessariò sequitur hoc aliud, quòd accidentia absoluta, quæ in vno loco habet, habeat etiam in alio ad euitandã contradictionem; quare calor ille etiã Venetijs existens

stens à solo igne est productus Romæ existente, non autem à Deo per nouam productionem; hoc autem nō debet intelligi reduplicatiuè, itaquod ignis Romæ existens producat calorē Venetijs, cùm ad tātam distantiam agere nequeat, sed specificatiuè, vt sensus sit, ignem Romæ existentem producere calorem, qui est Venetijs, quia sicut est idem corpus Romæ existens, ac Venetijs, itá est idem calor, qui in eo producitur Romę & à Deo replicatur Venetijs, & hoc est, quod ait Doctor loc. cit. corpus existens Romæ calefieri ab igne sibi ibidem applicato, alibi verò non calefieri, quia calefactio solùm ibi exercetur, vbi facta est debita applicatio, vtiq; tamen calidū esse per eundem calorem scilicet à Deo replicatum in alijs locis distitis, in quibus reperitur idem corpus; quā doctrinam fusè declarauimus disp. 11. Phys. cit. q. 6. in sol. ad 2. contra secundam conclusionem.

DISPVTATIO SEXTA.

De Elementorum Generatione.

Post generationem substantialem, vt sic in communi consideratam, de mutua elementorum generatione pertractamus, vt hinc deinceps ad mixtorum generationem, quorum hic vt principia considerantur elementa ipsa, gradum faciamus, vt iam pridem diximus in quæst. Proœm. ad hos libros; de sola verò elementorum generatione disputatio hæc pertractabit, quia de qualitatibus alteratiuis elementorumeg imus iam disp. 1. de motiuis autem, alijsq; ad elementa spectantibus in lib. de Cęlo disseruimus, vndè breuimus rem expediemus.

QVÆSTIO PRIMA.

An elementa sint generabilia, & corruptibilia.

1 QVam plurimi ex veteribus ante Arist. quorum dux fuit Empedocles, quatuor elementa posuerunt ingenerabilia, & incorruptibilia substantialiter, licèt secundùm qualitates alterabilia, vnde materiam primam ab elementis non distinxerunt, sed esse ipsamet quatuor elementa dixerūt, quæ ad compositionem mixtorū tanquam subiectum receptiuum formarū concurrunt, qua ratione omnem compositionem ex materia, & forma negarunt ab elementis, & in mixtis formaliter remanere secundùm proprias entitates asseruerunt, de ratione enim materiæ est, vt in composito permaneat, & inexistat.

Hanc opinionem licèt iamdiu à schola præsertim peripathetica exulet, non desunt tamen ex recētioribus, qui probabilissimum, imò rationi, & experientiæ valdè consonā iudicent; itá Gomesius Periera in Antoniana Margarita, apud Arriag. disp. 2. Phys. sect. 1. & Scribonius lib. 1. Phys. n. 128. & seq. Franciscus Patritius tom. 4. discuss. lib. 3. à medio, Lessius lib. 3. de Numine nu. 16. & 21. & lib. 3. de Summobono n. 56. Scipio Capitius lib. 2. de Princip. rerū fol. 105. quos citat, & sequitur Camerarius in suis disputat. Philosoph. p. 2. q. 1. vbi etiā aliquos Patres refert, s. Athenagoram in apologia pro Christianis, quæ habentur tom. 1. Bibliothecæ Sanctorum Patrum pag. 601. & 611. Anselm. in Monol. cap. 6. Anastasium Sinaitam lib. 1. in Exameron, & Iustinum Martirem in libr. Reprehensionis decretorum Arist.

2 Dicendum est tamen cum cõmuni Theologorum, & Philosophorũ placito, elementa esse generabilia, & corruptibilia, non tantùm secundùm partes, sed etiam secundùm totum, licèt quò ad actualem corruptionem solum secundùm partes corrumpantur, & generentur, ita sepissimè Doctor, sed ex professò in 2. d.15. Prima pars, quòd sint generabilia, & corruptibilia, non nisi exemplis probari potest ex quibus postea licet inferre non esse elementa simplicia corpora omni substantiali cõpositione ex materia, & forma carentia, sicut nos in Sent. Arist. ponimus cœlum, nec esse materiam primam, sed ex illa constantia tanquam ex cõmuni subiecto (nisi vellent creationem, & annihilationem admittere, quod non est philosophicè dictum) Probatur igitur elementa generari, & corrumpi, maximè exemplo ignis, nam quotidie videmus ignem corrumpi, & in aerem transire, flamma enim candelæ ad aliquod tantum spatium lucet, & postea in aerẽ conuertitur, idem de alijs flammis conspicitur. Dices, ignem non amplius apparere, non quia in aerem versus sit, sed quia paulatim ita rarus efficitur, vt amplius non appareat, etiã si in aere adhuc persistat; quod patet experientia, nam si quis supra candelam etiã eo loco, vbi ignis non apparet, cartham extendat, illa concipiet flammam, vel etiam volitabit sursum tendens, quæ duo signa sunt manifesta, ibi aliud præter aerem existere.

3 Sed effugium hoc vanum esse cõprobatur, quia si ignis non destruetur in aerem, certè si in cubiculo vndique clauso aliqua adesset flamma non exiguæ magnitudinis, non post multum tẽporis tota aula esset igne plena, & consequenter, vestes, arcæ, & omnia ibi existentia comburerentur, nec ibi respirari posset; immo daretur aeris, & ignis penetratio, vel si condensarentur, iam ignis conspici deberet. Similiter ignis conceptus in cucurbitulis, si non extingueretur, & in aerem densiorem igne non conuerteretur, duo sequerentur contra experientiam ipsam; primò, quod caro non deberet intumescere ad replendum vacuum, quia per aduersarios, ideò ignis ille amplius nõ apparet, quia rarior euadit, & consequenter maiorem occuparet locum; secundũ, quòd caro illa, si diutius cucurbitula applicata illi maneat, deberet comburi, nam ignis ille foràs non euaporauit, sed inclusus permaneret in cucurbitulis; & quamuis sit rarior, & raritas aliqualiter minuet actiuitatem agentis, hoc tamen compensatur ex propinquitate, & approximationis diuturnitate, si .n. ignis in sua raritate existens nullatenus posset agere, certè nũquam posset concurrere admixtionem refrangendo qualitates contrarias elementorum. Nec instantia de carta aliquid valet, nam concedimus propè flammam cartam comburi, quia non implicat agens agere in distans, vel quia verè ibi adsint exhalationes igneæ, non tamen ex hoc licet inferre nũquam flammam corrumpi, aliter semper cartha combureretur in quacunque distantia.

4 Aliud experimentum est, quòd si in vase aquæ plenum ferrum candens, vel titio immergitur, statim ignis extinguitur, non enim amplius conspicitur in ferro, vel titione, non permanet in aqua, hanc enim naturaliter refugit, non euaporat ex aqua, quia si vas illud esset è superiori parte occlusum, iam non posset euaporare, & tamen ferrum non amplius ignitum appareret; vel si in orificio, è quo totus ignis exhalare deberet, apponeretur stuppa, vel similis esca, accenderetur, quod est falsum. Tertio videmus quædam corpora mixta ferè tota in ignem transire, vt stuppam, oleũ, puluerem tormentarium, sulphur, & similia; non est autem verisimile, in istis corporibus tantum ignem præextitisse, vt asserit Camer quia tantus ignis valde excederet alia elementa in illis mixtis inclusa, cum tota ferè hæc mixta resoluantur in ignem, & consequenter non posset ab alijs elementis detineri, quia sur-

sursum euolaret, & mixtionem illã dissolueret; Neque dicas detineri à forma mixti, nam hæc forma nequit cohibere ignem, quin agat, si valde excedit alia elementa in illis mixtis inclusa, cum tota ferè hæc mixta resoluantur in ignem, & consequenter non posset ab alijs elementis detineri, quin sursum errolaret, & mixtionem illam dessolueret; Neque dicas detineri à forma mixti; Nam hæc forma nequit cohibere igné, quin agat, si valde excedit alia elementa, & multùm prædominatur, aliter nunquam mixtum illud corrumperetur. Nec valet, quòd ibi elementa sint in esse refracto quò ad qualitates. Tum quia quandoq; hæc mixta maximè calefiunt, itaut ferè intendatur calor vsq; ad septimum gradum, vt est oleum feruens, quo excessu, si ignis in illis lateret, deberet excitari ad agendum, & per consequens ad dessoluendam mixtionem; certè maior est calor in oleo feruente, quam calor in carne putrescente à calore ambientis productus, sed iste est causa putrefactionis carnis, & dissolutionis in elementa, vt dicemus disp. seq. q. vlt. eo quia intendendo caloré in carne, destruit proportionem, & si metriam primarum qualitatum, ex quo deinde sequitur corruptio mixti, & putrefactio, ergo multò magis calor in oleo feruēte deberet proportionem elementorum destruere, ignemq; qui sopitus, & veluti dormiens ponitur in oleo, excitare ad pugnam, & victoriam erga cætera elementa iam ab excessu illo caloris valde debilitata. Si igitur ignis iste non præfuit in illis mixtis, ergo de nouo generatur, ergo etiam alia elementa possunt generari, & corrumpi, non enim est maior ratio de vno, quàm de altero. Quod amplius probabitur q. seq. dum ostendetur elementa ad inuicem transmutari, & disp. seq. q. 3. dum demostrabitur elementa formaliter in mixto non permanere, sed virtualiter, nam si in generatione mixtorum elementa non manent, ergo corrumpuntur.

Secunda pars, quòd actu corrumpātur solùm secundum partes, prob. quia sunt inter se adeò proportionata quò ad actionem, & resistentiam, & eorum vires adeò æquilibratæ moderante Cælo peculiaribus influentijs eorū actiones, vt nequeat naturaliter vnum totaliter aliud in se conuertere, vt notauit Doctor 4. d. 49. q. 13. infra B. tum quia destrueretur ordo vniuersi præfixus ab agente supremo, quod possibile non est viribus naturæ, quia vt docet Scot. 2. d. 2. q. 12. C. ordo præfixus à superiori agente videtur naccessarius vnicunq; agēti inferiori. Tum quia si esset elementum rationis, quod in seipsum conuerteret dēsius, ab hoc spatio sublunari capi non possent; si verò densius in se conuerteret rarius, iam daretur vacuū naturaliter, quia minorem locum occuparent.

5 In oppos. arguit Camer. elementa actu neque secundùm totum, neq; secundùm partes corrumpuntur, ergo nō non sunt corruptibilia, sed incorruptibilia, conseq. patet, quia talis potentia deberet quandoque ad actum reduci; antec. prob. experimentis, & ratione; nam primò vt aer in se conuertat igné, debet remittere calorem ignis, quod nō posset efficere, si aer non habet calorem cum frigore mixtum, vt est probabilis sententia, si dicas infrigidari ab extrinseco; ergo in esse puro existens non posset ignem corrumpere. Deinde quomodo ignis in se conuertet aerem, nequit enim per suam siccitatem, quæ est minimæ actiuitatis, corrumpere humiditatem aeris, neq; per calorem, quia calor non opponitur humiditati, immo est cum illa compossibilis, vt patet in aqua calida. Tum 3. formæ elementorum nō cōsistunt cum qualitatibus in esse remisso, quòd speciatim asseritur de forma ignis, ergo si aqua introduxit tres gradus frigoris in ignem, iam forma ignis corrumpitur, nec potest introduci forma aquæ, quia non est summa frigiditas, quæ requiritur ad introductionem formæ aquæ ergo materia esset sine forma. Tum 4. vt aliquid in ignem vertatur

tur, debet esse viscosum, quia ignis eget pabulo, elementa puta non sunt viscosa. Tum 5. si ampulla vitrea aere plena benè obturata in aqua ponatur, quantumuis per mille annos ibi existeret, & valde frigesieret, nunquam tamē in aquā, nec secundum minimam partem, verteretur. Tum 6. aqua est tenacissimæ naturæ, vnde si dum ebullit, diligenter exciperetur vapor distillatorio vase, tātum aquæ exciperetur, quantum ex olla euanuit, ergo ab igne aqua solùm in vaporem conuertitur, qui est substantialiter aqua, non destruitur. Tum 7. cineres, qui sunt essentialiter terra, non possunt ab igne corrūpi, vnde licet stipula, vel stuppa cōburatur, experimur semper aliquod terrestre, vel aqueum permanere, ergo si ab agente tàm vehementi, qualis est ignis, corrumpi non possunt, nec ab vllo alio agente corrūpentur. Ex quibus deinde colligit Camer. elementa non differre à materia prima, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate, si esset aliqua necessitas huius distinctionis, maximè esset corruptibilitas elemētorum, quæ est medium, quo Philosophi necessitatem ostendunt materiæ primæ, ergo si sunt incorruptibilia, hæc ratio in ipsis nō vrget, & quoniā elementa in omnibus mixtis formaliter reperiuntur (quod probat authoritate, & ratione) idcircò asserendum est materiam primā adequatè aliud non esse, quàm ipsa elementa collectiuè accepta, inadæquatè verò quodlibet elementum seorsim acceptū; hinc Arist. 5. Meth. cap. 3. eadem definitione definiuit materiam primam, & elementa.

6 Resp. neg. 2. partem antec. quòd secundum partem non corrumpantur, & ad primam probat. dicemus q. seq. n. 16. Ad 2. dicimus posse ignem per siccitatem aerem corrumpere; quia licèt siccitas sit minimæ actiuitatis, humiditas tamen est minoris resistentiæ, vt diximus disp. 1. q. 4. potest etiam calor saltim indirectè, & per accidens agere in humiditatē, vt explicuimus disp. 1. n. 7. tum quia maximus calor, vt est igneus non est cum humiditate compossibilis. Ad 3. neg. assumptum in esse innaturali loquendo, & via corruptionis, vt enim sæpius dicemus in sequentibus, potest forma aquæ stare cum minima frigiditate, sed violenter, sic forma ignis; verū est tamen, quòd minorem remissionē propriarum qualitatum admittit forma ignis, quàm aliæ formæ elementares. Ad 4. negatur etiam assumptum, sufficit enim quòd sit calefactibile, & disiccabile; cur autem ignis in propria sphæra non egeat pabulo, & alimento, vt ignis noster, diximus disput. 4. de cœlo. n. 17. Ad 5. concedimus in illo casu nūquàm aerem in aquam verti, quia iam deberet vacuū admitti, eo quia aer cōdensari deberet; ex hoc tamen non est vniuersaliter inferendum nunquam aerem in aquam transmutari, vt ostendemus n. 8. Ad 6. negamus totam aquam de nouo recipi, sed tantū in maiori parte; non destruitur autem totaliter, quia vapor ille sursum tendendo recedit ab igne, & nisi à frigore superueniente cōdensetur, in aerem resoluitur, vt communiter euenit de vaporibus etiam in nubes congregatis, si enim propter subtilitatem, & remissiorem humiditatem nubes illæ in pluuiam non resoluuntur, euanescunt, quod est signum conuersionis in aerem. Ad 7. negamus cineres esse terram substantialiter, nam diuersorū mixtorum cineres diuersas habent virtutes, & proprietates, imò ferè easdem cum illis mixtis; neque ex hoc, quòd ab igne non destruantur, arguere debemus incorruptibilitatem omnimodam, aliter adamas, & linum quoddā, quo antiqui vtebantur in combustione cadauerum, quia igne non consumuntur, essent incorruptibilia; idem etiam dici posset de lapide Amianto, de lapide Asbesto, & alijs, quæ ignem semel conceptum diutissimè retinent, vt referunt Authores, quamuis igitur nō possint immediatè in ignem conuerti, negamus tamen nullatenus posse corrumpi, per applicationem enim variorum agen-

agentium, & aliarum rerum mixtione possent ita alterari, vt corrumpantur; quamuis non ita frequenter hoc sit experientia compertum. Hinc falsum omninò esse colligitur correlarium illud, quòd materia prima non sit realiter ab elementis distincta, tum propter corruptibilitatem elementorum; tum quia forma substantialis medijs accidentibus materiæ vniretur, non immediatè, quod esse falsú ostendimus disp.5. Phys. q.8. art.1. quomodo autem intelligenda sit definitio materiæ assignata ab Aristot. 5. Meth. dicemus disp. seq. n.29.

QVÆSTIO SECVNDA.

An quodlibet elementum ex quolibet alio elemento generari possit, & quomodo.

7 Supposito cum communi sententia generabilia esse, & corruptibilia, quærimus modò, an possint inuicé trásmutari. Negant aliqui absolutè posse vnum elementum in aliud immediatè conuerti, & volunt opus esse, vt priùs in mixtum aliquod conuertatur, quod postea resoluatur in aliud elementum, ità præsertim ex recentioribus Aref. 2. de Gen. q.15. Arriag. disp.4. de Gen. sect.6. vbi solùm conuersionem mutuam inter aerem, & aquam admittere videntur, & hanc ipsam, addit Aref. fieri non virtute vnius eleméti aliud in seipsum cóuertentis, sed virtute alicuius extrinseci agentis. Alij distinguunt de elementis simbolis, ac dissimbolis, quæ scilicèt in vna, vel in nulla prorsus qualitate conueniunt, & inter illa solùm conuersioné admittút immediatam, in cęteris verò, vt sunt ignis, & aqua, aer, & terra, negant, & inquiunt, prius debere eleméntum conuerti in mixtum mediú imperfectum participans vtriusq. naturam, qualis ponitur exhalatio inter ignem, & terram, vapor inter aerem, & aquam vel in aliud simbolum elementum, vt postea in dissimbolum transeat, ità Soto 4. Phys. q.2. art.1. Valles. ibid. cap.5. & Runius 2. de Gener. cap 6. tract. de elem. Gener. q.1. Alij tandem vniuersaliter admittunt mutuam transmutationem inter omnia, & singula elementa, siuè simbola sint, siuè dissimbola, ità Marsil. 2. de Gen. q.9. Saxon. quæst.7. Conimb. cap.4. q.1. art.2. Auersa q.1. sec.10. Hurt. disp.6. de Gen. sec.7. Tolet. q.8. Bannes q.vn. Complut. disp.11. q.1. & est communis Interpretú Arist. Sententia, quam luculenter declarat Angest. lib.2. de Form. propriet. prop.7. dub.5.

8 Dicendú est cum communiori Sétentia, posse ex quolibet elemento aliud quodcunque generari immediatè, siuè sint simbola, siuè dissimbola; Est Arist. apertè 2. de Gen.24. & sequentibus, vndè ait, *vniuersaliter quidem manifestú est, quòd omne ex omni generari natum est*; quòd autem intelligat de omnibus elementis tàm simbolis, quàm dissimbolis, constat ex eo, quòd hoc inductione probat etiam in dissimbolis; & demum, quòd loquatur de immediata trásmutatione, conuincitur ex ratione, quá adducit, vt mox perpendemus, & ex ipsomet contextu; & quidem de transmutatione mediata nulla extabat dubitatio sic enim etiam quodlibet mixtum quantumcúq; perfectum potest fieri ex quolibet, & tamen non dicimus hominem fieri ex lapide sed de immediata tantum poterat esse dubium; consentit Doctor 4.d.43. quæst.3. E. & F. vbi inter omnia, & singula elementa concedit mutuam transmutationem immediatá, & alibi sæpè; & hoc ipsum colligitur ex loco supra cit. 4.d.49. q.13.

Primò itaque probatur de elementis simbolis, nam passim videmus aerem in ignem, & è conuerso transmutari, vt patet cum ex reflexione radiorum, aut silicis, & calibis attritu accenditur aer; aerem in aquam conuerti, vt in subterraneis locis, aquam etiam in aerem, terram in aquam, & aquam in terram conuerti patet præcipuè in fluminibus, & tandem terram in ignem, nam exhalationes, quæ secundum veriorem, & cómunio-

mutiorem à terra essentialiter non differunt, facillimè accenduntur, vt constat de impressionibus ignitis in sublimi apparentibus; & in montibus ignem euomentibus verisimile est admitti debere aliquam conuersionem terræ in ignem, licèt pabulum principale illius ignis sit vena aliqua sulphuerea, vel quidpiam simile; quod verò ignis in terram conuertatur, probari potest casu, quo modicus ignis terra operiatur, nam tunc extinguitur, & materia illa nequit esse sine forma substantiali, ergo alia forma accessit, non videtur autem posse esse formam aeris, & aquæ, quia terra non habet in sua virtute formas illas; tum quia si agens corrūpens ignem est terra inducendo proprias dispositiones, nequit posteà introducere aliam formā, nisi quæ petit dispositiones illas, talis autem est forma terræ.

9 Secundo probatur idipsum de dissimbolis pariter experimento, nam si in fornacem gutta aquæ inijciatur, percōtamur in quodnā conuertatur, vel enim conuertitur in aerem, vel in aliquod mixtum scilicèt fumum, vel in ignem immediatè; non primum, nec secundum, quia ignis, vt ignis est agens vniuocū, & nequit producere, nisi ignem, ergo nequit producere formā aeris, vel mixti. Dices hoc esse ab agente vniuersali. Cōtra dispositiones introductæ ab igne nō sunt dispositiones alicuius mixti, vel aeris, sed ignis, ergo agens vniuersale potiùs coagit ad formam ignis, quàm ad aliam formam. Respondent in tali casu per accidens introduci ab igne dispositiones pro forma mixti, paulatim enim rem ittitur frigiditas, & humiditas aquæ per introductionem caloris, & siccitatis antea, quàm perueniatur ad calorē, vt o cto destruendo totam frigiditatem, quia non transitur ab extremo ad extremum, nisi per medium; in quo miscentur omnes quatuor qualitates, generabitur mixtum, antequam transeatur ad contrarium elementum, quia omnes illæ qualitates sic remissæ, & attemperatæ deseruiunt ad tale mixtum v.g. fumum. Contra, tum quia in casu posito tanta est actiuitas ignis circa illam aquę guttulam, quòd fortiorē imprimit qualitatem, quàm requiratur ad temperamentum mixti; tum quia etiamsi paulatim remittantur qualitates vnius elementi per introductionem oppositarum alterius, non proptereà opus est, quod statim corrumpatur, & generetur mixtum, optimè notat Angest.cit. quia cum tale remissione potest adhuc propriam formam retinere, licèt non in statu naturali, sed violento, & in via ad corruptionem, quod satis constat in aqua, quæ adhuc retinet formam elementi, etiamsi nimis calefiat, ergo adhuc illæ qualitates sic remissæ, & attemperatæ non erunt sufficientes dispositiones pro forma mixti, quia non ex quocunque qualitatum concursu, vel temperamēto generatur mixtum, sed ex tali, quod habeat modum permanentis, non autem merè transeuntis ad aliud elementum, quia non solum primæ qualitates sunt dispositiones, sed etiam grauitas, & leuitas, at leuitas, quam acquirit in casu posito gutta illa aquæ, est leuitas ignis, non aeris, quia ab igne producitur, & vna specie distinguitur ab altera, vt diximus disp.3. de Cęlo q.1. ergo &c.

10 Tertio probatur ratione ipsius Arist. quæ, vt diximus, concludit tàm de elementis simbolis, quàm de dissimbolis omnia, & singula elementa sunt adinuicem contraria, & actiua ratione suarum qualitatum, potest ergo vnumquodque agere in aliud, & in eo producere suas qualitates, ac consequenter propriam formam, qua immediatè expellatur forma alterius elementi. Resp. Arriag.neg.conseq. licèt enim quoduis elementum operetur in aliud, cum hoc tamen stat, vt antequam in illud dispositiones requisitas ad propriam formā introducat, inducat alias cōtrarias quidem elemento, in quod agit, & sufficiētes ad aliam formam distinctam, nō tamē ad ipsam elementi operantis, vt v.g. ignis antequam introducat in passo septimum gradum caloris ad formā ignis

requiſitum, introducit quartū, & quintum, qui ſufficit ad debellādum contrarium elementum, non tamen ad introducendum ignem. Hæc ſolutio non valet, quia vt dicebamus cum Angelt. elementa nō ita ſuas ſibi determināt qualitates, vt ſtatim ac ab agente contrario deiectæ fuerint á ſummo, vel excellēti gradu, ſtatim formam ſubſtantialem amittant, ſed eas ſibi aſſiſcunt in tali latitudine, vt adhuc ſub ſtatu violento, & ſub diſpoſitionibus contrarijs propriā propriā retinere queant formā, quouſque aliud generetur elementum contrarium, & hoc veritate coactus ibidē fatetur Arriag. dum n. 142. ait, quòd ſi elementa pugnantia ſint diſſimbola, ex vtriuſque pugna immediatè reſultabit mixtum, non verò elementum oppoſitum, quia producentur in paſſo omnes quatuor qualitates, quæ coniunctæ non ſunt diſpoſitio ad elementum, ſed ad mixtum, niſi fortè in eo gradu producantur, & alia accidentia comitentur, quæ ad nullū mixtum diſponant, ideòq. non introducatur vlla forma ſubſtātialis, donec fortius elementum in gradu requiſito ad propriam formā introducat ſuas diſpoſitiones in paſſum, hæc ille, ergo concedit ſaltim in aliquo caſu vnum elementum diſſimbolum poſſe in aliud immediatè cōuerti, & eſt id, quod nos hic contendimus, neque enim nos volumus ſemper ita contingere, ſed ſolùm id non repugnare ex naturali conſtitutione, ac generatione elementorū.

11 Reſpōdet Ruuius, quòd licèt hoc admitti poſſit in elemētis ſimbolis, quæ maximè non diſtant, non tamen in diſſimbolis, quæ maximè diſtant, & ideò talis diſtantia pertranſiri nō poteſt ſine tranſitu per medium, hoc eſt, ſine acquiſitione alicuius formæ mixti, vel elementi ſimboli; id oſtendit exemplo ſeminis, quod non poteſt tranſire immediatè in hominem, nec homo in terram propter maximam diſſimilitudinem diſpoſitionum; ſed illud tranſit in hominem mediante forma embrionis, hoc verò in terram media forma cadaueris; ſic etiam, inquit Arriag. pomum non immediatè vertitur in hominem, ſed prius in chilum, quare cum elementa diſſimbola valdè diſtent ſecundum diſpoſitiones, non poterit vnū immediatè trāſmutari in aliud, ſed medio alio corpore magis ſimili. At neque hæc ſolutio eſt admittenda; licèt enim ob contrarietatem diſpoſitionum elemēta diſſimbola maximè diſtare dicantur, non tamen ea eſt diſtantia, quæ petat neceſſariò tranſitum per medium per ſe ab extremis diuerſum, qualis reperitur inter formam ſeminis, & animalis, inter quas neceſſariò, & indeſpēſabiliter mediat forma embrionis, ratio eſt, quia forma embrionis eſt forma ſubordinata formæ hominis, & neceſſaria ad eam diſpoſitio, nam ibi fit proceſſus ab imperfectiſſimo ad perfectiſſimum, atque ideò opus eſt omninò tranſire per medium, & ſic de alijs exemplis allatis, at non ita contingit in generatione elementorum, cum enim non ſint corpora adeò perfecta, ſicut viuentia, non exigunt ex ſua natura tranſire per tot generationes, formasq. diuerſas, quarum vna ſit diſpoſitio ad aliam, & ideò etiam in elementis diſſimbolis fieri poteſt tranſitus ab vno in alterum abſque tranſitu per medium ſpecie diuerſum ab illis abſolutè loquendo; dicimus abſolutè loquendo, quia regulariter elementa diſſimbola non tranſmutantur adinuicem, niſi mediante ſimbolo, aut alio mixto, cum quo maiorem habeant affinitatem, quàm inter ſe, vt notauit Angelt. cit. vnde per aſſertionem poſitam non contendimus ſemper ex vno elemēto aliud generari immediatè, ſed ſolùm quòd poteſt ità fieri, neque ex vi diſpoſitionis, & diſtātiæ eorum repugnat, vt Ruuius volebat.

Accedit, quòd ſi hac ratione nequit admitti immediata tranſmutatio inter elementa diſſimbola, quia non fit tranſitus ab extremo ad extremū, niſi trāſeundo per medium, hac eadem ratione etiam inter ſimbola negari debebit, quia ſucceſſiuè fit eorum tranſmutatio,

& quamuis in duabus qualitatibus non disconueniant, dissident tamẽ in altera, vnde saltim quoad illas qualitates, in quibus contrariantur, necessarius erit transitus ab extremo ad extremum per medium. Dices cum Arriag. ex pugna elementorum simbolorum non posse resultare sufficientem dispositionẽ pro mixto, quia hæc debet esse coniunctio omnium quattuor qualitatum, quas nequeunt illa elementa producere, cum in vna conueniant, benè tamen ex pugna dissimbolorum. Contrá, ergo iam illa propositio de trãsitu ab extremo ad extremum per medium non erit vniuersaliter vera, vel saltim in eo sensu, in quo assumitur ab Aduersario; tum quia vt etiam ex ipso Arriag. notauimus, potest contingere casus, quo neque ex pugna dissimbolorum resultet dispositio idonea pro mixti constitutione ob nimiam applicationem, & vehementem actionem alterius elementi, vt diximus de gutta aquæ in fornacem iniecta.

12 In oppos. objicitur Primo quòd elementa dissimbola non sint adinuicẽ immediatè transmutabilia, quia nequit transiri de extremo ad extremum, nisi per medium, sed elementa dissimbola sunt extrema, ergo &c. Maior patet, quia semen non statim transit in formã corporis, sed priùs in formã embrionis, postea in formam sanguinis, & tandem carnis. Deindè specialiter probatur de terra, & aere, terra nequit conuerti in aerem immediatè, quando enim aer visus est augeri terra? & ratio est, quia est adeò grauis, & densa, vt nequeat immediatè in aerem resolui, sed priùs in exhalationes conuertitur; & alioqui iam cacumina montiũ in aerem conuersa fuissent, cum ibi aer sit purior, & in suis qualitatibus vegetior; at neq. aer potest in terram verti, quia terra non est tantæ actiuitatis, quarè si infrà terram exiguum valdè foramen fieret, in æternũ exiguus ille aer in eo foramine existens non conuerteretur in terram. Tandem idipsum adhuc euidentius de igne, & aqua ostenditur, non potest ignis conuerti in aquã immediatè, nã potiùs vertitur in fumũ, & aerem, dum ab eo extinguitur, pone titionem accensum intrà aquam totius Oceani, non transibit in aquam immediatè, sed ibi manebit extinctus; nec minus aqua potest conuerti in ignem, quia nunquã visum est ignem ex aqua nutriri, & augeri, vt videmus ex oleo, & butiro iniecto, & lãpadis flãma deficiente oleo statim extinguitur, esto qua remaneat; Et flãma candelæ aquæ guttula respersa non valet illam in se conuertere, sed fortiter illã excutit, immo nec in rogũ iniecta vertitur immediatè in ignem, vel flammã, sed prius in fumũ, ex quo flamma gignitur, cum nil aliud sit flamma, quàm fumus accensus ex 2. de Gen. 27 quia etiã de causa aqua vehementer calida nunquam immediatè conuertitur in ignem, sed priùs resoluitur in vapores. Accedit, quòd vt aqua ab igne corrumpatur, necesse est, vt ambæ qualitates remittantur per introductionẽ contrariarũ priusquã totaliter expellantur, ergo in aqua prius erunt quatuor qualitates remissæ, quàm duæ intensæ, sed illæ dispositiones sunt ad aliquam formã mixti, ergo aqua prius in aliquod mixtum conuertitur, quàm in ignem.

13 Resp. si hæc argumenta adducerentur solum ad probandũ ità regulariter contingere inter elementa dissimbola, quòd immediatè non fit vnum ex alio, sed mediatè possent admitti, verũ quia etiã impossibilitatẽ ostendere intendunt, ideò ex hac parte dissolui debent; Ad 1. vera est maior, si ordo inter extrema, & mediũ, sit essentialis, & per se, qualis est inter formas adductas pro exemplo ad probationem eius, falsa verò, si sit accidentalis dumtaxat, vt est in proposito; vel concessa maiori negandum est tale mediũ semper esse diuersum substantialiter ab extremis, & sic argumentum non probat prius debere generari elementum medium, aut mixtum, sed prius debere materiam accipere statum medium, vt per ipsum transeat ad proximas, & vlteriores

tiores dispositiones pro alio elemento, sub quibus adhuc perseuerare possit forma prior via corruptionis, quousq. à forma posteriori alterius elementi expellatur. Ad 2. de terra, & aere, dicimus, quòd sicut terra regulariter resoluitur in exhalationes adeo aeri similes, ità ex vehementi actioue agentis poterit interdum resolui in aerē immediatè, imò quamuis non resolueretur in aerū, nisi media exhalatione, adhuc habemus intentum, quia vt diximus disp. 4. de Cęlo q. 4. art. 5. & 7. nec vapores sunt mixta substantialiter diuersa ab aqua, nec exhalationes à terra, quicquid hìc reclamet Ruuius, licèt enim moueantur sursum, hoc est ab extrinseco propter impressū calorem à Sole, & virtutem attractiuā sýderum, vt ibi diximus eo, etiā admisso, adhuc habetur intentū, quod terra immediatè potest in aerem verti, alioquin nec in ignem posset immediatè transmutari, quia hoc regulariter fit per exhalationes, quod est contra Ruuium, nec sequitur, quod cacumina montium iam in aerem abijssent, nam & terra actione Solis exhalat, nec ob id montiū apices sunt in exhalationes resoluti; & ratio est, quia elementa sunt ità inter se contemperata, vt mutuò agant, atq; resistant ob eorum conseruationem; cadē de causa aer inclusus in illo foramine intrà terram facto non conuertetur in terram, & fortè etiam nimio frigore terræ poterit ità addensari, vt aliquo temporis progressu tandem conuertatur in terrā. Ad 3. de aqua, & igne, licèt ignis, dum extinguitur, regulariter conuertatur in fumum, & aerem, poterit tamen absolutè loquendo verti etiam immediatè in aquam, & fortè ità accideret in casu illo posito de titione intrà Oceanū immerso (sicut è contra dicimus de gutta aquæ ardenti fornaci iniecta) quòd immediatè ignis verteretur in aquam, quòd autem carbo extinctus ibi remaneat, non officit, quia carbo est quodpiā mixtum prorsus ab igne distinctū, quod regulariter manet post ignis extinctionem, velut eius cadauer, non quod ignis in ipsum conuertatur, cum potiùs ipse conuertatur in ignem, sed quia ignis ex eius materia depascebatur; Potest quoque ignis in se aquam conuertere absolutè loquendo; quod autem aqua nō nutriat ignem in lampade, & iniecta gutta in eius flāmulam statim excutiatur, est, quia longiùs temporis spatium, maiorq; ignis copia ad talem conuersionem requireretur; qua de causa in rogum iniecta vertitur in ignem, nec enim semper opus est flāmā ex fumo generari, licèt ità regulariter contingat; quòd si etiam in tali casu dicatur guttā illam priùs in fumum resolui, respondemus illum non esse fumum, sed vaporem aqueū fumo valdè consimilem, nec ab aqua substantialiter diuersum; per quod patet ad aliā instantiam de aqua calida quæ priùs in vapores abit, nam vapores, vt diximus, non sunt substantialiter ab aqua diuersi.

14 Ad vltimam rationem, quæ pro hoc addebatur, iam dictū est, quòd etsi paulatim remittātur qualitates vnius elementi, & introducantur oppositæ, minimè opus est, quòd statim corrumpatur, & generetur mixtum, vel elementū simbolum, quia in via ad corruptionem adhuc forma aquæ perseuerare potest sub illis gradibus caloris, & siccitatis eius naturæ disconuenientibus. Dices, faciliùs introducitur calor in aqua, quàm expellatur humiditas, quia calor est actiuus in summo gradu, siccitas in infimo, ergo eo tempore, quo ignis producit vnum, vel duos gradus siccitatis in aqua, producet sex caloris, hæc autem est proxima dispositio ad formam aeris, qui est humidus, & calidus, cū ergo posita proxima dispositione ponatur, & forma, vtiq; aqua priùs in aerem conuertetur, quàm in ignē. Resp. Angelt. quòd ignis agens in aquam, quam circumdat, sicut est ignis fornacis respectu guttulæ iniectæ, vehementi calefactione fortificat actionem siccitatis, sic quòd humiditatem aquæ citò dissipat, sicut frigiditatē, quarè saltim in tali casu aqua immediatè conuertitur in ignem, quicquid sit in alijs casibus. Dices, quantumcunq; sit

valida agentis actio, nihilominus fit successiuè, ergo qualitates aquæ per introductionem oppositarum, & remissionē rediguntur priùs ad aliquam mediocritatem, quæ erit sufficiens dispositio pro forma alicuius mixti, sed posita vltima dispositione ponitur necessariò forma, ad quam disponit, ergo, &c. Resp. apud nos vltimam dispositionem consistere cum forma veteri, quia hæc nunquā expellitur, nisi à noua forma; potest ergò contingere in aliquo casu, vt sint introductæ dispositiones sufficientes pro aliqua forma, & tamen forma non inducatur ob præsentiam validioris agentis eius inductionem impedientis, & sic esset in proposito, nam estò ignis induceret remittendo qualitates aquæ mediocritatē quandam, quæ esset sufficiens dispositio pro forma mixti, quia tamen id est per accidens, quatenus mora non potuit ignis in ea temporis mora qualitates aquæ remittere, quantum satis erat, vt forma ignis induceretur, per se enim intendit sibi simile producere, ideò actionem suā dispositiuam prosequitur, & quia interim non adest agens formā mixti inducens, & adest agens formam ignis intendens, ideò tandem hæc sequitur, non illa.

15 Secundo principaliter obijcitur, quòd neq; etiam in simbolis elementis sit mutua transmutatio immediata; in primis probatur, quòd ignis nequeat in aerem cōuerti, quia oporteret caliditatem ignis remitti ad caliditatem aeris, cum aer non sit ità calidus, vt ignis, sed hoc non est possibile, quia vel remitteretur à caliditate aeris, quod est falsum, quia non contrariatur caliditati ignis, vel ab humiditate aeris, & neque hoc, quia caliditas, & humiditas non contrariantur; tum quia quando flamma euanescit, desinit in fumum, non in aerem. Secundo, quòd neq; aer possit in ignem conuerti, quia ignis semel in aere incensus nunquam extingueretur, præcipuè quia solùm perit ignis propter defectū pabuli, & ferè iam totus aer esset incensus, vel saltim intra cubiculum, vel fornacem breui totus aer deberet ignescere, quod est contra experientiam, quia etiam in fornace perit ignis ex defectu pabuli, si ligna non apponantur. Tertio, quòd neq; terra possit in ignem immediatè conuerti, quia terra non est cumbustibilis, vt apparet in cinere, quę, quia est pars terrea à mixto relicta, ignescere nequit, & lateres in fornace integri permanent; tum quia cū sit densissima, antequam perueniret ad raritatē ignis, priùs attingeret raritatē aeris, atq. adeò prius in aerem conuerteretur. Quartò, quòd nec terra possit in aquam conuerti immediatè, quia si ponatur exigua pars terræ in anphora aquæ, cadet ad fundū, & ibi perpetuò manebit, nec cōuertetur in aquam, nec flumina augentur conuertendo in se littora, etiamsi rapiant secum partem terræ; & sic discurrere licet in alijs combinationibus elementorum.

16 Resp. ad 1. quòd si ponantur tres qualitates in elemētis, facilis est solutio, tunc enim erit in aere aliqualis frigiditas, quæ sufficiet ad remittendum calorem ignis, quantum sufficit pro generatione aeris; si verò duæ tantum, vt probabilius censuimus disp. 1. q. 6. tunc dicendum, quòd licèt caliditas ignis non remittatur ab aere, nihilominus propter humiditatem aeris inductam, nōnihil hebetatur eius actiuitas, siccitas. n. acuit potentiam actiuam; & hoc sufficit pro introductione formæ aeris, nam postquam est introducta, tunc destruitur prior caliditas, & altera proportionata generatur, nec opus est, vt sæpè diximus flāmam semper in fumum verti, potest enim pro casuum varietate quandoq; in aerem verti, & quandoq. in aliud elemētum. Ad 2. neg. conseq. quia licèt aer possit esse pabulum ignis, habet tamen quoq. vim resistendi, vt enim notat Doctor 4. d. 49. q. 15. infra B. vires elementorum sunt contemperatæ in agendo, & resistendo, vt perpetuò conseruari possint, hoc tamen non impedit, quin in pugnando aliqua aeris particula deuincatur, & conuertatur in ignem; qua autem ratione superior aeris regio abeò sphæ-

ræ ignis contigua ſeruetur incolumis,& ab eius voracitate immunis, diximus disp.4 de Cęlo q.11.art.1. Ad 3.ſanè negari nequit conuerſio terræ in ignem, cum adeò facilè videamus ex ſilice ignē excitari halibis attritu; cineres quoque poſſunt igniri,licèt difficillimè,& quādo igniri non poſſent, parum refert ad rem, quia cinis potius mixtum eſt, quā terræ elementum,ex n 6.lateres autem, cum ſint quid compactum ex terra, & aqua, potiùs ignis condenſat, quàm rarefaciat partes eorū deſtruendo humorem illum, & fortè etiam aliquæ particulæ igneſcunt, quod euidentius in calce cernitur, in qua partes quamplures igneę deliteſcunt;Cum verò terra conuertitur in ignem vtiq; priùs ad aeris raritatem peruenit,ſed ob pręſentiā ignis, eiuſq. vehementem actionem educitur forma ignis, licèt pro tunc impuri, non autem aeris;nec eſt incōmodum eouſq; formam terræ ſub illa raritate perſeuerare, non quidem in ſtatu naturali, ſed violento,ac in via ad corruptionem,nā & hoc modo aquam perſeuerare videmus ſub nimio gradu caloris, quàm eius natura patiatur; & præcipuè ſecundùm nos admittentes vltimam diſpoſitionem poſſe ſtare cum forma vetere id nullum erit inconueniens. Ad 4.dicimus tēporis decurſu particulam illam terræ amphoræ iniectam conuerti in aquā, quod eò magis contingere in alueis fluminū credibile eſt, hæc autem omnia negarunt Aref.& Arriag. quia in quibuſdam elementis non eſt adeò obuia ſenſibus talis immediata tranſmutatio, ſicut in alijs;& illam videre voluiſſent ictu oculi perfici, vt videmus ignem in ſe conuertere ſtuppam.

QVÆSTIO III.

An facilior, & citior ſit tranſitus inter elementa ſimbola, quàm inter diſſimbola.

17 Elementa ſimbola ſunt, quæ in aliqua qualitate conueniūt, vt aqua,& aer in humiditate conueniētia, diſſimbola verò,quæ in ambabus diſſerūt qualitatibus,& opponūtur,vt aqua, & ignis;hoc ſuppoſito Ariſt. 2.de Gen. 25.affirmatiuè reſpondet,rationem reddens,inquit,quia in conuerſione elemēti diſſimboli vtramq. qualitatem opus eſt permutari,cum in vtraq; diſconueniant, at in conuerſione ſimboli ſufficit vnius qualitatis permutatio, quia in altera conueniunt,faciliùs autem eſt vnū, quàm multa tranſmutare.

Circa hoc Ariſt. dictum, eiuſq. probationem occurrit non ſpernenda difficultas, quamuis enim difficiliùs duo ab vno ſuperentur,& faciliùs vnum à duobus,æquè tamen facile eſt, vel difficile vnum ab vno, atq. duo à duobus ſuperari; Ratio eſt,quia qualis eſt proportio duorum ad duo in agendo, & reſiſtendo,talis eſt vnius ad vnum, & è contra, cum ergo in elementis diſſimbolis pugnent ambæ qualitates ex vtraq. parte agendo,& reſiſtendo,ſanè ſi cætera ſint paria,æquè facilis erit vtrobiq. tranſmutatio in ſimbolis,& diſſimbolis,& conſequenter æquè velox, quia facilitas celeritatē metitur auferendo impedimenta,quæ retardant actionē; hæc difficultas Peripateticos diſtraxit in varios dicendi modos.

Tatar.2.de Gen.q.vlt.§.*primo ſciendum*, Angeſt.loc.cit. cum Marſil.q.10. eiuſdem libri, & Saxon. q. 8. manifeſtè ab Ariſ. recedendo dixerunt vel faciliorem,vel ſaltim æquè facilem eſſe tranſitum in elementis diſſimbolis, ac in ſimbolis; Ariſ. verò dixiſſe faciliorem eſſe in ſimbolis non ratione velocitatis, ſed paucitatis corrumpendorum,nam in diſſimbolis opus eſt vtramq. qualitatē corrumpi, in ſimbolis ſufficit vnius corruptio;& Angeſt. liberè fatetur Ariſ. valdè impropriè eſſe locutum, ſicut ſi quis diceret, faciliùs vnum lapidem deſcendere,quàm duos,quia pauciora requiruntur ad primum,quàm ad ſecundum. Diſplicet hic dicendi modus, tum quia Ariſ.nimis vecordem faciunt; tum quia Ariſ. expreſsè inquit in ſimbolis eſſe faci-

ciliorem transmutationem, & magis celerem, in dissimbolis difficiliorem, ac tardiorem, vt videre est in ipso contextu in varijs versionibus; tùm quia vt diximus, facilitas maior, vel minor metitur celeritatem, vel tarditatem transmutationis ob plura, vel pauciora impedimenta superanda.

18 Toler. 2. de Gen. q. 9. inquit, simbolum faciliùs mutari, quia qualitas cõtraria minùs resistit alteri contrariæ ob consortium qualitatis communis vtriq. elemento, v. g. humiditas aeris ob coniunctionem cum calore, in quo conuenit cum igne, minùs resistit siccitati eiusdẽ ignis, quàm humiditas aquæ coniuncta cum frigore. Displicet etiam hæc expositio, tùm quia non est de mẽte Aris. qui non hanc rationem assignauit sui asserti, sed quia faciliùs vnum transmutatur, quàm duo; tùm quia tenebatur reddere rationem, cur consortium qualitatis simbolæ minuat resistentiam contrariæ, cũ potiùs videamus eam coadiuuare, frigiditas namq. in terra roboratur à siccitate, vt magis resistat calori ignis; tùm quia etiam hoc dato non sequitur faciliùs mutari simbolum, quàm dissimbolum, quia si in dissimbolis reperitur maior resistentia, quia vna qualitas dissimbola aliam coadiuuat in resistendo, reperietur quoque eadem de causa maior actiuitas in alio elemento dissimbolo, quia plùs dicentur agere duæ qualitates, quàm vna sola, & vna aliam coadiuuabit in agendo.

Io. de S. Tho. q. 10. art. 4. sic rem explicat; licèt in elementis dissimbolis pugnent duæ contrariæ qualitates contra duas, in simbolis verò vna tantũ, tamen non ità facilè, & promptè vtraq. operatur, sicut quando vna sola qualitas alteri contrariatur, vt v. g. ignis contrariatur aquæ secundum calorem, & siccitatem, sed difficiliùs siccitas ignis tollit humiditatem aquæ, quàm aeris, ratio est, quia magis iuuari potest siccitas ignis à calore sibi coniuncto respectu aeris, quã respectu aquæ, cum in aqua occupetur vtraq. qualitas circa suum oppositũ in gradu summo, aut excellenti, in aere verò solùm occupatur circa vnã, & ideò iuuari potest altera in sui introductione; quare concludit, quòd duæ qualitates, quando vtraq; habet suum contrarium, quod agat, non ità se iuuant adinuicem, sicut quando vna tantũ qualitas est corrumpenda. At neq. ista responsio satisfacit, falsum quippè est, quòd quando ambæ qualitates pugnant cum alijs duabus, non se inuicẽ iuuent, sicut quando vna tantũ pugnat cum altera, dum. n. ignis agit in aquam per calorem, & siccitatem, calor certè valdè coadiuuat, & promouet actionem siccitatis, & siccitas è contra actionem caloris, vndè siccitas dicitur lima caloris; ratio autem, cur siccitas ignis faciliùs, & citiùs humiditatem ab aere absumat, quàm ab aqua non est, quæ assignatur in allata solutione, sed est, quia aer est rarior, atq. ideò minùs resistens, & humiditas aeris est minùs vaporosa, atq. ideò faciliùs à siccitate superatur; Accedit, quòd etiamsi qualitates dissimbolæ in agendo non se fouerent mutuò, quia vnaquæq; occupata est circa suum contrarium destruendum, non adhuc sequitur faciliùs simbolum transmutari, quia semper vrget hæc ratio, quòd plùs dicuntur agere duę qualitates, quàm vna sola, & plùs quęlibet coniuncta cum alia etiã simul agẽte, quàm si sola ageret; Tandem hæc explicatio non est ad Aris. mentẽ, qui non hanc, sed aliam longè diuersam reddidit rationem suæ doctrinæ.

19 Conimb. lib. 2. de Gen. cap. 4. q. 2. inquiunt, quòd vtiq. elementa dissimbola agunt secundũ ambas qualitates, simbola verò secundum vnam tantum, sed quia ambæ non conueniunt elementis in summo, sed vna tantùm, ideò quandò pugnant, dissimbola ex parte qualitatis remissæ fit imbecillis pugna; at quando simbola pugnant, licèt in vna tantũ qualitate decertent, tàmen quia ambo illam dissimbolam qualitatem habent in gradu excellenti, vel summo, citiùs pugna finietur, cum magis strenuè fiat. Hæc doctrina falsa est, nam etiam in simbolis

lis potest esse pugna secundum qualitatem, non in summo participatam, vt cũ aer in se conuertit aquam, fit pugna ratione frigoris,& caloris, & tamen calor ab aere non participatur in sũmo; si dicas sufficere, quòd participetur in gradu excellenti; hoc nihil est, quia nulla est qualitas, quæ ab elementis non participetur in gradu summo, vel saltim excellenti, vt disp. 1. diximus, vndè in hoc sensu nullum erit discrimen inter pugnam simbolorum, & dissimbolorum in suis qualitatibus; Sed quãdo etiam hæc doctrina vera foret, adhuc nõ suffragatur, quia semper vrget illa ratio sæpiùs inculcata, quòd plùs agunt duæ qualitates quàm vna sola; si dicas hanc vnam agere citiùs, quia procedit à qualitate in gradu excellenti; hoc non sufficit, quia ibi in dissimbolis estò vna ageret remissè, alia tamen agit intensè, atq; ideò adhuc verum erit dicere, quòd plùs agunt illæ duæ qualitates in dissimbolis, quã vna in simbolis; demum hæc expositio non quadrat rationi adductæ à Philosopho.

Aresius 2. de Gen. disp. 3. q. 16. inquit, quòd vel consideratur actio alicuius causæ extrinsecæ conuertentis vnũ elementum in aliud, vel consideratur ipsa actio elementorum inuicem pugnantiũ, cuius virtute elementum superans in se conuertit aliud; in hoc secundo sensu, inquit, dictum Arist. verificari nõ posse, nec rationem pro eo allatam valere, sed tantum in priori sensu, & iuxta illũ Arist. esse locutum. Sed certè hæc explicatio magis distat ab Arist. mẽte, quã alia hactenus relata, nam vt constat ex ipso contextu, & expositorum vnanimi consensu loquitur ibi Aris. de mutua elementorum transmutatione per propriam eorum virtutem, & actionem. Tũ quia vt notauit Auersa q. 41. sec. 11. eadem quoque difficultas procedit de extrinseco agente, nam si operatur per duas qualitates cõtrarias ambabus qualitatibus elementi patientis, se habebit omninò ad instar elementi dissimboli agentis in aliud dissimbolum, si operatur per vnam tantùm qualitatem cõtrariam alteri eiusdem elementi, se habebit omninò ad instar simboli.

20 Auersa ipse loc. cit. totum hoc misterium reducit ad formas substantiales elementorum, & ait formam elementi dissimbòli magis reniti, & resistere, cum in pluribus qualitatibus debeat superari à suo contrario; at verò forma aduersa, quæ per duas qualitates agit, non per hoc citius, & validius operari, sed potius magis retardari ex maiori contrarietate, ac resistentia, quam inuenit; & ratio huius discriminis in resistendo, ac agendo est, quia passiuum per se resistit, ad hoc vt se conseruet, & ideò contra geminatas aduersarij vires plus renititur, agens verò non per se, & primariò operatur, vt oppositam formam destruat, sed potiùs vt producat sibi simile, vnde vbi maiorem inuenit similitudinem, faciliùs, & velociùs agit, vbi autem maiorem inuenit dissimilitudinem, & resistentiam, potius retardatur. Hæc etiam solutio non solùm omninò aliena est ab Arist. mente, sed neque difficultati satisfacit, nam semper verum est duas qualitates plus agere, quam agat vna sola cęteris paribus; tum quia falsum est, quòd duę inueniant maiorem resistentiam in passo, quàm vna sola, nam seruata proportione vnius ad vnum, & duorum ad duo æqualem inueniunt; tum quia etiamsi maiorem inuenirent resistentiam, maiorem quoque habent actiuitatem, qua illam superent, quàm vna sola; tandem ratio, quæ afferebatur discriminis in agendo, & resistendo est prorsus vana, & æquè concludit in simbolis, ac dissimbolis elemẽtis; tàm enim elementum simbolum, quàm dissimbolum non per se, & primariò operatur, vt oppositam formam destruat, sed potiùs vt producat sibi simile; & estò sit maior similitudo inter duo simbola, quàm inter dissimbola, atque ideò maior resistentia hic, quàm ibi, nihilominus quia hic etiam habetur maior actiuitas, qua illa resistentia superetur, quia duæ pugnant qualitates, non vna tantùm, ideò hic non magis retarda-

tardatur actio, quàm ibi, ita enim seruata proportione retardatur actio vnius qualitatis per resistentiam cõtrariæ, sicut actio duarum per resistentiam aliarum duarum.

Quamplures Arist. interpretes docēt simbola transmutari faciliùs, quia in eis vna tantùm qualitas per se corrumpitur à contrario, altera verò per accidens ad corruptionem subiecti, & sic facilè cedit sine resistentia, in dissimbolis ambę corrumpuntur per se, quia igitur difficultas, vel facilitas generationis attenditur ex qualitatibus per se corrūpendis, vt potè ratione quarum inter se elementa pugnant, & non ex corrumpendis per accidens, quarum ratione non pugnant, hac de causa dicimus simbola faciliùs transmutari, quàm dissimbola. Hæc explicatio magis ad veritatem accedit, & ad mentem Arist. vndè, & illam nos recepimus disp. 3. Phys. q. 1. ad 1. prin. verùm maiori adhuc indiget declaratione, nam sic absolutè prolata non satisfacit, quia semper integra manet principalis difficultas, cur vna qualitas citius ab vna per se corrumpatur, quàm duæ à duabus.

21 Complut. & Rubius hîc aliter adhuc rem explicant, inquiunt enim simbolum faciliùs, & citius transmutari, nō solum quia qualitas simbola nō est permutanda, sed etiam quia ipsa dissimbola non est totaliter destruenda, vt introducatur forma alterius elementi simboli, v.g. vt introducatur forma ignis in materiam aeris, minimè opus est, vt aeris humiditas totaliter destruatur, vel saltim in eo gradu, quo deberet ab aqua expelli, vt in eius materiam induceretur forma ignis; & ratio est, quia in materia præhabente similes dispositiones alicui formæ minor gradus sufficit illius dispositionis, quæ deficit, quàm in materia habente eas omnes dissimiles, quia hic defectus suppletur à consortio aliarum qualitatum cum forma introducenda affinitatem habentium; quod apto manifestant exemplo, nam minor calor in stuppa productus à ferro candenti sufficiens est ad disponendam eā pro forma ignis, cum tamen idem calor in eodem ferro ad id non sit sufficiens, eò quod habet alias dispositiones cum forma ignis magis repugnantes, quàm stuppa; hac igitur de causa facilior, & celerior est generatio simboli ex simbolo, quia qualitas simbola remanet, & contraria non totaliter destruitur, vel saltim non ad eum gradum, quo ambæ destruuntur in dissimbolis. Hæc quoq; expositio satis benè rem declarat, nam luculentes ostendit, quòd plura sunt impedimenta superanda in transmutatione dissimboli, quàm simboli, & quòd pauciora mutantur in generatione huius, quā illius, vt dicebat Arist. nam in generatione simboli non solū remanet simbolica qualitas, sed etiam aliquis gradus qualitatis contrariæ, quem non oportet destrui, vt introducatur forma alterius elementi; satisfacit etiam principali difficultati, cur vna qualitas contraria in simbolis citius ab opposita destruatur, quàm duæ à duabus in dissimbolis; ratio est, quia in dissimbolis vtraq. qualitas superanda est vna in gradu summo, altera in excellenti, vbi in simbolis id necessarium non est, quia nec ipsa contraria qualitas totaliter, aut excellenter superanda est. In hoc solum deficere videtur prædicta expositio, quòd Arist. inquit in simbolis faciliorem esse transmutationem, in dissimbolis difficiliorem, quia in his ambæ qualitates mutātur, in illis vna tantum, facilius autem est vnum, quàm multa transmutare; itaq. Arist. ex sola superstite qualitate simbolica deducit maiorem facilitatem generationis in simbolis, at allata expositio eam attendit, nedum ex incolumitate qualitatis simbolæ, sed etiam ex aliquo gradu superstiti qualitatis dissimbolæ, quem non oportet esse destructū, vt forma alterius elemēti introducatur.

22 Pro decisione huius dubij, & recta intelligentia, tum dicti Aristotelici, tum probationis eiusdem, recolendum est, quod diximus disp. 7. Phys. q. 6. art. 3. substantiam transeunter quoq. producere

cere accidĕtia in externo subiecto, itaquod ignis non solo calore calefacit, sed etiã propria forma substantiali actione æquiuoca, quòd si res ità se habet, vt ibi fusè probamus, cum elementa inter se pugnant, non tantum qualitates pugnabunt actione vniuoca, sed etiã formæ substantiales actione æquiuoca, & sic forma ignis concurret cum calore ad expellendum frigus ad aqua; itaq. vt ad solutionem difficultatis accedamus, attendendum est, quòd licèt cum dissimbola pugnant, duæ qualitates agant, & non vna tantum, vt in simbolis, tamen agens æquiuocum scilicet forma substantialis adhuc est vnicum, tàm in his, quàm in illis, cum ergo in dissimbolis forma substantialis cum duplici hoste dimicet, in simbolis cum vno tantum, sanè de isto facilius, & citiùs triumphum obtinebit, quàm de illis. Nec valet dicere, quòd in pugna dissimbolorũ simul cum ipsa substantiali forma duæ pugnant qualitates, in pugna simbolorum vna tantum, atque ideò recurrit argumentum. Non valet, quia iuxtà allatam doctrinam facilitas, & difficultas generationis nõ ex sola actione vniuoca qualitatum metiri debebit, sed etiam ex æquiuoca formarum substantialium, quarè licèt argumentum vrgeat de facilitate, & difficultate, celeritate, & tarditate, prout attendunt ex actione vniuoca qualitatum, quod seruata proportione æqualis erit hic, & ibi, quia ità citò vna qualitas contraria perimitur ab alia, sicut duæ à duabus cæteris paribus; tamen non vrget, prout attendũtur ex actione æquiuoca formarum, quia quoad hanc actionem nõ multiplicãtur agentia, nec virtutes actiuæ in dissimbolis, & ideò citius, & facilius sortitur effectum in simbolis, quã in dissimbolis, quia ibi minora inuenit impedimenta, minoremq. repugnantiã.

23 Contra assertum in se nonnullæ obijci solent dubitationes, primò quia transmutatio vnius elementi in aliud fundatur in eorum contrarietate, vt diximus quæst. præced. ergo quæ maiorẽ habent contrarietatem, vt dissimbola, erunt melius, & facilius transmutabilia. Deindè quia oppositum experientia docet, gutta enim aquæ facilius, & citius vertitur in ignem, quàm particula terræ, quæ tamen est simbola igni. Conf. quia ignis ad conuertendum in se aerem agit per solam siccitatem parum actiuam, & ad conuertendum aquam per calorem maximè actiuum, citius ergo, & facilius in se conuertet aquam, quàm aerẽ. Demum etiam in generatione simbolorum vtraq. qualitas corrumpitur, quia corrumpitur compositum, quod secũdum nos est proprium accidentium subiectũ ex disp. 3. Phys. quæst. 1. ergo in vtrisq. erit eadem difficultas, vel facilitas, nec ratio ab Arist. adducta valebit, quod scilicèt in simbolum generatione vna tantum qualitas intereat, & alia permaneat.

Resp. neg. seq. nam aliud est loqui de ipsa trãsmutatione in se aliud de modo, quo exercetur, vtiq. cõtrarietas est radix trãsmutationis, & ab ea pendet possibilitas, vel impossibilitas eius, non tamen in modo, & in cæteris conditionibus, sic enim pendet ab alijs, nempè ex maiori, vel minori virtute agentis, dispositione subiecti, &c. quarè maior contrarietas non accelerabit generationem, sed potius remorabitur. Ad 2. assertum Arist. debet intelligi cæteris paribus, ac in posito casu cætera non sunt paria nã particula terræ plus habet materiæ, quàm gutta aquæ sub eadem extensione, quod si attenuaretur illa portio terrę per exhalationes vsq. ad tenuitatem aquæ, certe facilius conuertetur in ignem, quàm aqua; addimus prædictum assertum intelligi debere quantũ ad id, quòd sequitur in elementis ex vi primarum qualitatum, quicquid per accidẽs cõtingat interdum ex varia complexione secundarum, & sic in proposito facilius terra in ignem conuertitur, & in aquam, quàm aqua in ignẽ si primas inspexerimus qualitates, at quia terra est valdè densa, & vnitas in suis partibus, difficulter ex hoc capite vertitur

titur in ignem. Ad 3. neg. seq. quia indispositio materiæ aquę ad formā ignis plùs valet ad retardandam ignis generationem, quàm excessus actiuitatis caloris ad eam promouendam. Ad 4. neg. item seq. quia qualitas dissimbola per se corrūpitur ex actione contrarij, simbola verò solùm per accidēs ex desitione subiecti, id verò, quod sic corrumpitur, non reddit difficiliorem transitū, quia non resistit agenti, & cum Arist. ait qualitatem simbolā permanere eandem in genito, & corrupto de identitate specifica intelligendus est, non numerali, vt dictū est disp. præc. q. 3. art. 2.

Dices, malè ergo elementa sunt diposita, vt simbola sint propinqua, & vnum sit locus alterius, hoc enim stante tantum abest, vt vnū esset alterius conseruatiuum, quale solet esse munus loci erga locatum, quòd potius illud continuò destrueret, vt v.g. ignis aerem. Resp. neg. seq. cum hoc enim quod simbola facilius transmutētur, optimè stat, vt ignis v.g. conseruet aerē, & aer aquā, eo modo, quo elementa postulant conseruari, non enim conseruari petunt velut omninò incorruptibilia tàm secundum totum, quàm secundum partes, & semper eadem permanere, vt diximus quæst. 1. sed conseruari petunt secundùm totum cum continua varietate partium (præsertim vbi sunt cōtermina) earum nempè corruptione, & facili æquiualētis reparatione, sic enim corruptibilia maximè congruenter naturæ suæ conseruantur per nouam partium successionem corruptis prioribus, quod, quia maximè fit, inter elementa simbola, facillimè enim vnius pars in alterum transit, optimè inuicem se cōseruant.

QVAESTIO IV.

Num ex congressu duorum elementorum possit tertium oriri.

24 ARriſius 2. de Gen. disp. 3. q. 17. negat id esse possibile, saltim Physicè, siuè elementa simul congredientia sint simbola, siue dissimbola. Oppositum de dissimbolis docet Arist. ex professo 2. de Gen. 27. quem ridiculè nimis interpretatur Aref. dum ait. Arist. loqui ibi ex hypotesi, & nihil affirmare, inquit enim *si autem vnum quodque alterum corruptum fuerit*; hoc certè nimis ridiculum est, ac insulsum, quia Arist. ibi id probat ex professo, neq; ex illo modo loquendi benè deducitur, quòd hoc Arist. iudicauerit impossibile absolutè loquendo, quamuis enim de rebus impossibilibus hoc pacto loqui soleamus, nihilominus frequenter etiam ità loqui solemus de possibilibus, vt si dicamus, si vnum corpus generatur, aliud corrumpitur, non ob id innuere volumus generationē, & corruptionem esse impossibilem; & Arist. ipse superiùs tex. 25. probare volēs vnū elementum ex alio generari, aiebat de congressu ignis, & aeris *si siccitas vincatur ab humiditate, orietur aer, rursum ex aere aqua fiet, si calorem frigus euincat*, & tamen nemo dicet ex hoc Arist. iudicasse impossibilem transmutationem elementorum adinuicem.

25 Dicendum est igitur cum Arist. & communi sententia, quòd licèt ex congressu elementorum simbolorū nequeat tertium specie diuersum ab eis emergere benè tamen potest ex cōgressu dissimbolorum; Probatur conclusio quoad primam partem, ex Arist. ibidē nequit elementum aliquod produci, nisi in materia præhabeantur dispositiones ipsius connaturales, sed in congressu simbolorum nequit haberi sufficiēs dispositio pro tertio elemento, ergo &c. maior patet, probatur minor, nam si conuertūnt v.g. aer, & aqua, vel corrumpitur humiditas vtriq. communis, & sic permanerent tantum duæ qualitates contrariæ scilicet frigus, & calor, quæ nō sunt dispositiones naturales alicuius elementi, vel corrūpentur ambæ contrariæ remanentibus simbolis, & neq. sic consurget tertium elementum, quia ex simplici humiditate elementū

non

non consurgit, sed coniungatione quadam qualitatū singula efformantur elementa; vel tandem vna tantùm ex contrarijs destruitur scilicèt caliditas, & sic quia hæc corrumpi nequit, nisi per generationem frigoris iam in aere erunt frigus, & humiditas, quæ sunt dispositiones aquæ, quarè non erit productio alicuius tertij, sed alicuius vniuoci, idē dicendum, si frigus corrumpatur, quia tunc resultaret aer.

26 Deindè probatur cōclusio ex Aris. quoad alteram partem, nempè quòd ex cōgressu elementorū dissimbolorū possit æquiuoca generatione tertium emergere elementum, vt v.g. aerem ex igne, & aqua; corrupta nāq. frigiditate aquæ remanente humiditate, & corrupta siccitate ignis remanente caliditate cōsurgit aer; similiter ex congressu terræ, & aeris potest consurgere ignis, corrupta enim frigiditate terræ, remanente siccitate, & corrupta humiditate aeris remanente calidiate efficitur ignis. Quod si modò non ità facilè fiat hic congressus, est propter elementorum impuritatem, & distantiam, non tamen absolutè repugnat naturaliter, & Physicè fieri, vt contendebat Aresius, si enim applicentur simul ignis, & aqua, adeò vt calor ignis valdè superet aquæ frigus, & è contra, humor aquæ siccitatē ignis, poterunt istæ qualitates agendo, & reagendo ad eum gradum se perducere, vt tandem in materia reperiatur humiditas, & caliditas, quales sufficiunt ad introductionem formæ aeris depulsa ex vna parte forma aquæ, ex altera forma ignis; Tum quia quòd calidum superet frigidum, vel ab ipso vincatur, independenter est ab alijs qualitatibus, similiter de sicco, & humido, ergo non est omninò impossibile Physicè elementa dissimbola ità applicari adinuicem, vt ignis v.g. inducat calorem in aquam, nō verò siccitatem omnimodam, & tunc erit dispositio aeris. Tum tandem quia dum aqua in prunas aspergitur, constat ignem extingui, & aquam consumi, & in tali casu verisimile est non nisi in aerem conuerti, neq. dicas in vaporem resolui, quia supponimus aquam substantialiter cōsumi, at vapor est substantialiter aqua, vt sæpè diximus, cum ergo aqua igni iniecta consumitur, verisimilius est in aerem verti, quā in aliud elementum, vel mixtum.

27 In oppositum solet objici, quia si duo elementa se interimunt, vt ex eorū destructione tertium emergat per accidens, vnum, & idem elementum fortius erit simul, & semel, ac imbecillius altero, fortius, quia vincit alterum, & perimit, debilius, quia ab altero superatur, & extinguitur. Tum 2. si ignis v g. & aqua congrediuntur, frigus, & calor, siccitas, & humor inuicem pugnant, & sic agendo, & repatiendo ad quandam mediocritatem se reducunt, quæ est dispositio pro mixti constitutione, nō autem elementi. Tum 3. in tali congressu ignis, & aquæ non videtur contingere posse, quod dicebatur vt scilicèt in igne tota corrumpatur siccitas, & in aqua tota frigiditas, vt indè generetur aer, vel è conuerso in igne calor, & in aqua humiditas, vt generetur terra beneficio siccitatis, & frigiditatis remanentium; ratio est, quia si ignis potens est ad expellendam humiditatem, poterit multò magis expellere frigus, & aqua si potēs est expellere ab igne siccitatem, poterit etiam multò magis calorem? Tum 4. eo ipso quòd ignis, & aqua se corrumpunt mutuo, nequeunt attingere productionē tertij elementi scilicèt aeris, quia non existunt in eo instanti, quo erat producendus aer, quod autem non existit, effectum realē causare non potest, præcipua enim conditio causę est existentia ex dictis in Physic.

Resp. ad 1. frequenter vnum elemētum esse debilius altero secundum vnā qualitatem, & fortius secundum aliam, quarè vbi hoc in vtroq. elemento reperietur, superabit in vna, & superabitur in alia, quia vt diximus, vna qualitas est independens ab alia, nec in agendo, & resistendo sunt æquales, vnde idem elementum erit fortius, & debilius altero

secun-

secundum diuersas qualitates, quod nullum est inconueniens, immo summè necessarium, vt elementorum vires sint æquilibratæ. Ad 2. dicimus in hoc congressu posse contingere, quòd vna qualitas parùm repatiatur à sua contraria, quia propter intensiorem actiuitatem potest suam contrariam destruere, & consequenter impedire, nè in seipsam reagat tàm intensè; potest autē hoc contingere, præsertim si qualitas illa iuuetur à causis vniuersalibus, putà si vigeret constellatio calida, & humida, iam ignis quò ad calefactionē, & aqua quò ad humectationem iuuarentur, vnde resultarent dispositiones aeris, si non in esse perfecto, saltim in esse imperfecto, & remisso, quod sufficit ad generationem aeris; nam postea forma aeris sibi acquirit perfectas qualitates naturaliter conuenientes; illa autem dispositio nō erit alicuius mixti, quia propter minimam remissionē caloris in igne, & humiditatis in aqua, calor, & humiditas remanent quasi in esse summo, non in esse refracto, & ad mediocritatē redacta, & consequenter erunt dispositiones aeris, non mixti. Ad 3. neg. assumptum, quia vt sæpè dictum est, non adest ista necessaria dependentia inter qualitates, vt si ignis superet in calore v.g. etiam in humiditate debeat excedere.

28 Prò solutione quarti argum. est inter Doctores dissidium in assignatione causæ effectiuæ huius tertij elemēti. Quidam enim vt Zab. libr. 2. de qualit. element. ca.8. docent elementum aeris v.g. produci in hoc casu per actiones, quibus ignis, & aqua adinuicem agunt; quod Complut. hìc explicant, eo quia putant non requiri in eodem instāti generationis, quòd sit agens in actu, dūmodò præfuerit, quia generatio non est actio ab alteratione distincta; in hanc opinionem videtur inclinare Angest. dum fol. 56. de propr. form. distinguit de actione inceptiua, & completiua, & ait aerem ab igne, & aqua inceptiuè generari, non completiuè, vbi etiam sustinet, quod non est, sed immediatè fuit, posse aliquid producere. Hic dicendi modus suaderi potest tū ex Arist. qui 1. Metheor. sum.4. c.1. ait frigiditatem terræ causam esse, cur aer in aquā conuertatur in locis subterraneis, & 2. de Gen.26. inquit generationē elementorum circularem esse, quia ad inuicē transmutantur; Tum quia primæ qualitates sunt veluti semina elementorum, ergo quia duo elementa dissimbola cōtinent qualitates proprias vnius elemēti, poterunt per se producere illud elementum; & tandem confirmat Angestus, quia si ignis per totam horam intenderet calorem, & in instanti terminatiuo destrueretur, in illo instanti calor complerè diceretur productus, & nō nisi ab igne, qui tamen non existit in illo instanti.

29 Sed hæc Sententia refutari potest tum ex dictis disp.7. Phys. q.4. art.1. vbi ostendimus omnem causam efficientē requirere existētiam, & q.6. art.2. quòd accidens nec in virtute substātiæ attingere potest productionem substantiæ; cum igitur tertium elementum generatur, vel ambo intereunt, & sic non existunt, vel vnum tantum sit ignis, qui remaneat, tūc nequit ignis propria virtute producere dispositiones omnes elementi aeris, quia non continet humiditatem, ergo non erit per se causa aeris, quia continens effectum videtur continere dispositiones illius effectus necessarias; Neque dicas ignem vt causam partialem concurrere cum aqua, quæ in virtute remanet scilicet in frigiditate, quæ est virtus ipsius. Non valet, quia nec frigiditas aquæ remanet in instanti generationis, nec si remaneret, posset tanquam instrumentum aquę attingere substantiam aeris. Si dicas saltim posset ignis partialiter cum Cęlo concurrere ad generationem aeris. Cōtra hoc est, quia ignis calefaciendo nō intendit productionem aeris, sed ignis, & ad generationem ignis ex se ordinat calefactionem illam, quòd autem sequatur aer, est præter ignis intentum, ergo neque dicetur per se causa partia-

lis,

lis, causa enim per se agit ex intensione. Quod addunt Complut. iam diruimus disp. præced. num. 23. & seq. distinctio Angesti nil saluat, quia tenetur assignare causam completiuam generationis, inceptiua enim est solū alteratiua. Nec motiua aliquid vrgent; nam Arist. in primo loco non determinat terram esse per se causam efficientem, sed solum esse causam, quod intelligi debet de causa per accidens, quatenus inducit frigiditatem, vt producat aliam terram, sed præter intentum resultat aqua; in 2. loco loquitur de generatione vniuoca, quę aliquo modo circularis est, quia quodlibet elementū vniuocè potest ex quolibet alio produci, non de æquiuoca actione. Ad 2. qualitates in se propriè non sunt semina elementorum, sed veluti semina, quia sunt dispositiones, attamen vt in vno elemento reperiuntur, non sunt per se semina, & dispositiones, nisi elementi eiusdem speciei, quia dicūtur dispositiones, vt subordinantur agēti principali, vt sic autem ab agente principali ordinantur ad generationem vniuocam. Ad 3. neg. in illo instanti calorem dici ab igne completè produci, cum ignis non existat, sed compleri vel à seipso, si ponatur indiuisibile illud ex partibus caloris emanare, vel ab alia causa vniuersali.

30 Mercenarius autem pro causa assignat aliud elementum vniuocum, scilicèt in generatione aeris alium aerem, & in generatione aquæ aliam aquam; addit Auersa q. 37. sect. 5. ad 7. non esse aerem aliquem in particulari, sed in communi, in cuius virtute dispositiones illæ agere dicuntur. Verū quamuis si istud elementum adesset, posset concedi per se producere vniuocè elementum simile, si scilicèt applicaretur in vltimo instanti, in quo completa esset dispositio aerea, vel aquea; difficultas tamen vrget, si non adesset, putà si terra, & aer applicarētur, & aqua non sit præsens, vt agat; Asserere autē cum Auersa aerem, vel aquam in communi esse per se causam, est omnino falsissimum, tum quia actiones sunt suppositorum, & singularium; tū quia agens per se, & principale debet esse præsens; tum tandem, quia accidentia neq; remanent in instanti generationis, non enim subiectantur in materia prima, sed in composito, vt dictum est disp. 3. Phys. q. 1. nec si remanerent, possent attingere formam substantialem.

31 Dicendū igitur per se causam esse cælestem virtutem, nam si in sublunaribus nequit reperiri causa per se alicuius effectus recurrendum est ad causas vniuersales, in casu non adest in sublunaribus per se causa huius tertij elementi, non enim sunt elementa; tum quia non existunt; tum quia non videntur æquiuocè virtualiter ad inuicem contineri, aliter idem respectu eiusdem esset perfectius, & imperfectius, causa enim æquiuoca est nobilior effectu, ergo si aqua possit ab aere æquiuocè produci, esset imperfectior aere, si è contra aer posset ab aqua ęquiuocè generari, aqua esset perfectior. Nec potest esse aliquod mixtum; nam non experimur hanc virtutem in mixtis, maximè enim esset cū ex silice, & chalibe producitur ignis, quòd exemplum aliqui solent adducere; & tamē vidimus disp. 2. de Cælo n. 236. & seq. ab astris ignem illum produci, nam illa mixta potiùs terram, vel aquā causarent, quæ sunt elementa prædominantia, quàm ignem, & solum concurrunt ad rarefactionem aeris; tum quia licèt detur aliquod mixtū talis virtutis, contingere tamen potest, quod absit, quo casu recurrendum esset neccessariò ad agens vniuersale.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Generatione corporis mixti, seù de mixtione.

Statuimus subiectum in his libris corpus mixtum, in cuius gratiam hic omnia considerantur; cum igitur hucusque de his, quæ ad cognitionem mixti corporis inseruiunt, egerimus, remanet vt de generatione ipsius pertractemus, seù de mixtione, & de corruptione illi opposita, quapropter præsens disputatio principem locum obtinet inter cæteras.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit mixtio, miscibile, & mixtum.

1 MIxtio secundum nominis Ethimologiam significat coniunctionem plurium corporum confusa quadam ratione, qua ratione accidentia in eodem subiecto, vt albedo, & dulcedo in lacte, non dicuntur misceri, quia non sunt corpora, hec quando diuersa corpora ordinatim vniuntur, scilicèt quę sunt vnius rationis ex vna parte, & quæ alterius rationis ex alia, hæc enim potiùs est quædam iuxta positio, non mixtio, requiritur enim vt aliqualiter inter se confundantur. Plures acceptiones à Doctoribus assignari solēt hujus mixtionis, ut prout colligitur ex Arist. 1. de Gen. à tex. 82. & seq. triplex est, impropria, propria, & propriissima; mixtio impropria est, per quā multa corpora, vel multæ particulæ eorum confusa quadam vnione coniungūguntur secundum approximationem localem, immutatis verò manentibus omninò eorum substantijs, & hoc siuè possint adhuc discerni, vt est mixtio hordei, & frumenti, siuè non, vt farina ex granis hordei, & tritici. Mixtio propria est, cum aliqua ita coniunguntur, vt per mutuam actionem, & reactionē communicent inter se qualitates, & ad certam temperiem se reducant, non tamen aliquod substantiale tertiū distinctum resultat, sic aqua calida, & frigida ad inuicem attemperantur, & ad tepiditatem se reducunt, sic etiam pharmacopolæ vt plurimum multa conficiunt medicamina; hæc mixtio ab aliquibus crasis vocatur. Tertia est, cum ex vnione aliquorū, & ex mutua ipsorum alteratione aliquod tertiū substantiale distinctum resultat; & de ista loquimur in præsenti; ad quam tria concurrunt, primum est localis coniunctio eorum, quæ miscenda sunt, secundum est mutua ipsorum, alteratio, per quam singulorum materiæ disponuntur in eo gradu, & proportione, quam requirit forma mixti introducenda; Tertiū est introductio formæ mixti.

2 Miscibilia sunt corpora illa, quæ apta sunt coniungi, & ad mixtionem concurrere, & hoc siuè secundùm approximationem tantùm localem, siuè secundùm alterationem tantùm, siuè secundùm mutationem substantialem, ex qua tertium aliquod resultet, iuxtà diuersitatem mixtionis. Attamen loquendo de miscibilibus concurrentibus ad mixtionem, de qua est sermo, plures assignantur conditiones ab Aristot. tex.87. & seq. Prima, vt sint actiua, & passiua adinuicem, ratione cuius materia, & forma, subiectum, & accidens, sublunaria, & cęlestia, nequeunt misceri; Secunda quòd possint facilè diuidi, ac comminui in minutas partes, quia sic faciliùs possunt ad inuicē agere, hinc ferrum, & lapis non miscentur;

Ter-

Tertia vt non sint magna, nec multa, nam ex magna rerum multitudine, vel mole difficilè potest fieri mixtio; quia difficile alterantur; Quarta vt proportionabiliter misceantur; idest vt habeat proportionem aliquam secundum actiuitatem, & resistentiam, quia si actiuitas vnius multum superat resistentiā alterius, non fit mixtio, sed auctio, vt in nutritione euenit ex alimento, & cū ex ligno fit ignis. Ex quibus colligit Arist. miscibile illud esse, quod agit, & repatitur, & facilè diuidi potest; item quòd humida facilius miscentur, quàm sicca, & ex humidis, quæ non sunt viscosa, vt sunt oleū, mel, pinguedo, &c. hæc enim nō tā facilè penetrari possūt.

3 Mixtum est id, quod ex mixtione resultat, & quandoque est vnum per accidens, si de prima, & secunda mixtione loquamur, estq; totum quoddam integrale, & aggregationis, at si resultat ex proprijssima mixtione, est vnum per se, quia est totum quoddam essentiale.

4 Mixtionem proprijssimam definiuit Arist. in fin. 1. lib. de Gen. quòd sit *miscibilium alteratorum vnio*, idest vt explicat Scot. in 2. d. 15. ad 1. est generatio alicuius, in quo continentur, & vniuntur miscibilia, quæ fuerunt alterata, & mixta; alij Doctores variè explicant hanc definitionem clariùs definitur à Ruuio, Mixtio est mutatio substantialis ad formam mixti ex miscibilibus congregatis, & per mutuam alterationem dispositis, atque corruptis, in qua virtualiter vniuntur, & continentur: ly mutatio substantialis stat loco generis, per ly formam mitxi excluduntur generationes elementorum, in quibus elementis miscibilia non vniuntur, & cōtinētur, per ly ex miscibilibus, &c. explicatur terminus à quo, per quē differt à generatione illius mixti, quod nō fit ex præuia alteratione miscibiliū, sed ex altero mxito immediatè producitur, vt sunt viuentia e xsemine genita, quæ generatio non est propriè, & rigorosè mixtio; ly in qua virtualiter continentur, &c. explicat rationem formalem mixti, quod est virtualiter continere in seipso elementa, vt dicemus.

5 Hinc deducitur mixtionem propriè, & formaliter non distingui à generatione aliorum mixtorum, quæ ex alijs mixtis generantur; quia cum relationes, & mutationes solum ex terminis ad quos specificentur ex dictis disput. 15. Phys q. 7. art. 1. si vnum mixtū ex alio mixto generetur, & aliud eiusdem rationis ex miscibilibus alteratis, vt sunt animalia ex putri, & semine producta, istæ generationes non erunt essentialiter distinctæ, sed solum accidentaliter ratione termini à quo, seu vt rectius loquamur, (nam terminus à quo per se est priuatio formæ) ratione alicuius præsuppositi, nam mixtio præsupponit coniunctionem, & alterationem præuiam miscibilium, à quibus mixtio sumit denominationem, & ad quæ dicit habitudinem; & quamuis sit de hoc inter Doctores aliqua dissensio, faciliter tamen ex dictis disp. cit. Phys. dissoluitur.

Scaliger tamen exercit. 5. & Arriaga hîc aiunt definitionem Arist. vitiosam esse, quia mixtio hac definitione definitur per miscibile, quod est æque ignotum, & per mixtionem explicatur, quod est committere circulū in definitionibus. Verum constat ex dictis in Log. disp. 8. q. 11. explicando vltimā proprietatem relatiuorum, esse scilicèt simul cognitione, & definitione, non esse inconueniens relatiua ad inuicem definiri; tum quia Arist. explicat miscibile per alias conditiones, vnde nō est æque ignotum, vt mixtio. Verùm est tamen, vt notat Auersa q. 43. sect. 1. quod si spectemus simplicem sensum verborum, potius est quædam simplex propositio, quàm definitio mixtionis.

6 Miscibilia propriè sūt omnia quatuor elementa, quia verè eis conueniūt omnes conditiones assignatæ, & experientia constat ex commixtione elemētorum, & alteratione tertium aliud generari; ita docuit Arist. 2. de Gen. 49. & probat, quia vnum quodq. à terra

habet conſiſtentiam, ab aqua terminabilitatem, ſeu coagmentationem, aer autem, & ignis requiruntur quia ſunt aquæ, & terræ contraria, & vt frigiditatem illorum attemperent; tum quia viuentia ex omnibus elementis nutriuntur.

Dices, non videtur ignem poſſe concurrere ad mixtionem, deberet enim deorſum pelli, quod eſt cõtra ipſius naturam, nec apparet, quod nam ſit mouens, falſum enim eſt, quòd aliqui dicunt, Cęlũ ſuo motu quaſdã ignis particulas deorſũ trudere, nã tranſeũdo per mediam aeris regionem deberẽt extingui. Tum quia Ariſt. 4. Metheor. ſum. 2. c. 3. docet, omnia mixta eſſe aquea, vel terrea, ergo nullum aliud elemẽtum ingreditur mixtionem; Neq; dicas Ariſt. loqui de elemento prædominãte. Nam in oleo prædominatur aer, vnde mixtũ aereum ab eodem ibid. c. 2. vocatur, & tamen eſt mixtum aqueum, quia diſſoluitur calore, ſignum euidens non componi ex aere tanquam ex prædominante, quia aer eſt calidus, ſed ex terra, & aqua, hinc ſi mixtum habet multũ terræ, dicitur terreum, ſi multum aquæ, aqueum. Tum 3. ex ijs mixtum componitur, in quæ deinde diſſoluitur, hæc autem ſunt aqua, & terra, aer autem, & ignis non apparent. Quibus permoti Cardanus lib. 2. de Subtil. Areſ. 1. de Gen. q. 50. ſect. 2. Ruu. tract. de mixt. q. 1. & alij putant naturaliter impoſſibile omnia quatuor elementa concurrerere ad mixtionem.

Dicimus tamen, quòd licèt non neceſſariò requirãtur ſemper omnia quatuor elementa ad mixtionem, vt infra num. 37. poteſt tamen quandoq. accidere, quamuis enim ignis à propria ſphæra non deſcendat, in viſceribus tamen terræ ignẽ reperiri ſatis liquet ex Æthna, alijſq. monubus flammiuomis, & aquis termalibus calidiſſimis, vt diſp. 4. de Cęlo num. 61. diximus, quas niſi penetrarent exhalationes igneæ, nunquam iſta feruerent. Ariſt. autem omnia mixta appellauit aquea, vel terrea ratione molis, ſeu quantitatis, quia ſemper plus eſt iſtorum elementorum, & quandoque aliquod ex iſtis excedit, non autem quòd illa ſola componant; alia autem elementa, quamuis ſint mole minora, poſſunt tamen prædominari, quò ad virtutes actiuas, & motiuas propter multas exhalationes igneas, & aereas, quæ molem non faciunt, ſic oleum dicitur mixtum aereum, calx, & piper ignea nominantur. Quomodò autem mixtum dicatur in quatuor elementa diſſolui dicemus q. 3.

7 Deinde liquores illi, qui non habent contrarias qualitates, non dicuntur propriè miſcibilia, quia non poſſunt ad inuicem agere, & pati, cum omnis actio fiat inter contrarias qualitates, & quamuis adinuicem diuiderentur in minutiſsimas partes, non ob id corrumperentur, quia nec diuiſio fieret in infinitũ, nã ſtatim ac peruenerit ad aliquas particulas ita minimas, vt non habeant virtutem amplius diuidendi (ad agendum enim requiritur determinata virtus ex dictis diſp. 2. q. 5. ceſſabit diuiſio, neque erit corruptio, quia inanimata non determinant ſibi minimũ ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 3. Hinc non rectè Complut. diſput. 9 q. 2. & Ioan. de S. Thom. de Gen. q. 6. art. 2. docent quandoq; liquores eiuſdem ſpeciei contrarias qualitates habentes, ſi permiſceantur, ad inuicem corrumpi, & alium numero diſtinctum generari; Nam ſi formæ illæ ſubſtantiales ſunt eiuſdẽ ſpeciei, ſi vna ſtat ſub illis diſpoſitionibus, etiam altera, & conſequenter, quamuis fieret alteratio quò ad illas qualitates contrarias, non tamen fieret corruptio ſubſtãtialis formæ, quia ſi vna diſpoſitio eſt compoſsibilis cum vna forma ſubſtantiali, erit quoque compoſsibilis cũ alijs eiuſdem ſpeciei; vnde nunquam vnum induiduum immediatè corrumpitur in aliud eiuſdem ſpeciei, ſed in aliud alterius ſpeciei. At liquores contrarias qualitates habentes, quas ſibi quilibet determinat, & conſequenter alterius, & alterius ſunt ſpeciei, verè, & propriè nu-

miscibilia dicuntur,habent enim omnia requisita.

Petes,quot miscibilia requirũtur ad mixtionem? Resp. loquendo de mixtione vt à generatione mixti distincta, saltim duo exiguntur miscibilia; an verò quandoq; possit mixtum ex vno tantũm elemento generari dicemus infra n.37.& q.5.

QVÆSTIO II.

Quo pacto fiat alteratio præuia ad mixtionem.

8 QVoniam ad mixtionem prærequiritur miscibilium alteratio, vt ordinatè procedamus, prius de ista alteratione loquendum, quo pacto scilicet per primas qualitates alterẽtur ad inuicem miscibilia, antequam resultet mixtum, deinde de ipsa generatione mixti. Et qnidem certum est in hac alteratione omnes quatuor primas qualitates ad inuicem agere,& quamlibet à sua contraria refringi; sed quoniam Arist. 4. Metheor. c.2. asserit tunc generationem mixti fieri, cum qualitates actiuæ scilicet calor, & frigus, dominantur subiectæ materiæ imbutæ passiuis qnalitatibus .s. humiditate, & siccitate, hinc orta est quæstio inter Philosophos, an solùm calor, & frigiditas concurrant actiuè ad eductionem formæ substantialis è materia, humiditas verò, & siccitas sint dispositiones materiæ, an verò omnes quatuor actiuè concurrant; & si primum dicatur, in quo sensu explicari debet dominium illud.

9 Aliqui putarunt solũ calorem, & frigiditatem actiuè, & per se concurrere ad eductionem formæ, & hoc,quia excedunt alias,& dominantur secundũ intensionem graduum; à quibus parum distat Buccafer. docens hoc dominiũ esse secundum virtutes. Albertus verò apud Angest. de propriet. form.pag.98. Pomponatius, quem refert, & sequitur Zab. lib.1. de Gen. mixti, putant cum Auerr. solum calorem per se concurrere, frigus verò per accidens, quatenus mitigat calorem; quã opin. sic explicat Zab. nam quando elementa admixtionem concurrunt, per contrarias qualitates ad inuicẽ agunt,& patiuntur,quoniam autem calor, & frigus maximam agendi vim habent,ideò absoluitur primo loco horũ contemperatio, & fit ex his vna qualitas media,quæ vocatur tẽperatus calor, qui postea agit in humidũ,& siccum,& hæc est secunda actio, non quidem producendo nouum calorẽ, quia iam calor in illis reperitur per præcedentem mutuã actionem,sed immediatè,& per actionem immanentem producit in humido, & sicco extenuando illa vnionem, & terminationem pro eductione formæ mixti,quæ nequit educi,nisi miscibilia permisceãtur, nequeunt verò permisceri, nisi extenuentur, hæc autẽ extenuatio fit à calore per se, per accidens verò à frigore, quatenus contemperat calorem; sicut enim non qnilibet calor requiritur ad formã mixti,ita nec quçlibet extenuatio,sed determinata,& determinatus calor, hanc autem determinationẽ calor suscipit à frigore, & hoc est dominiũ actiuarũ qualitatum supra passiuas, quia istæ solum se tenent ex parte materiæ, illæ verò agunt ad eductionem formæ extenuando,& vniendo secundũ debitã proportionem requisitam ad formam;vnde dominiũ non debet attendi secundũ gradus,sed secundum proportionem explicatam. Benè verũ est,quòd postea mixto iam genito frigus agit per se constipando,& cõgelãdo partes mixti, quod est vltimum complementũ ipsius mixti. Cõmunis tamen opinio sustinet omnes has qualitates actiuè concurrere ad eductionem substantialis formæ mixti, ita Angest. cit. & Auersa q.43. sect.7.

10 Dicimus primò, ad eductionem formæ substãtialis omnes quatuor qualitates actiuè concurrere, & vt instrumenta,ad extenuationem verò, permixtionem partium, ac terminationem calorem,& frigus per se actiuè concurrere,alias verò solum passiuè. Prima pars

quòd omnes actiuè concurrant, Prob. ex Arist. cit. vbi vniuersaliter ait generationem mixti esse opus harum qualitatum. Tum quia omnes quatuor sunt connaturales formæ educendæ, ergo quia omnes sunt de generatione actiuorum ex disp. 1. q. 1. & 4. omnes actiuè concurrunt ad eductionem, conseq. prob. quia ideò ad eductionem formæ elementaris humiditas, & siccitas actiuè concurrunt, quia sunt illi connaturales, vt etiam Zab. concedit, ergo quia sunt etiam mixto connaturales, habebunt proprias actiuitates eomodo, quo potest accidens cõcurrere actiuè ad generationem substantiæ. Tum quia ideo per aduersarios calor, & frigus actiuè concurrunt, humiditas, & siccitas passiuè, quia respectu alicuius secundæ qualitatis necessariæ ad generationẽ mixti, vt est illa extenuatio, cõgregatio, & terminatio, verè ita se habent, sed dantur etiam aliæ secundæ qualitates ad generationem mixti requisitæ, quæ humiditati, & siccitati præcipuè tribuuntur, vt sunt durities, & mollities, ergo quo ad hæc etiam ipsæ actiuæ dici debent.

11 Secunda pars, quòd respectu cõgregationis, & extenuationis partium calor, & frigus per se actiuè concurrãt, Prob. ex Arist. cit. qui indifferenter de vtroque loquitur; Tum quia de frigore ostenditur, nam quando elementũ frigidũ ex calido generatur, adhuc frigus respectu humiditatis, aut siccitatis actiuum dicitur, & istæ qualitates passiuæ, quia causat terminationem, vnionem, & congregationem partium ad formam requisitas, & ex se est productiuũ talis effectus, ergo etiam in generatione mixti, quia non solum disgregatio, & extenuatio partium prærequiritur, sed etiã aliqua congregatio, hinc non solũ calor per se agit causando disgregationẽ, sed etiam frigus producendo congregationem. Tum quia vel partes humidi, & sicci habent congregationem, & terminationem requisitam ad formã mixti, vel non habent, si secundum, ergo quia prærequiritur, debebit in illis causari per se, non à calore, qui potius segregationem causat ex disp. 1. q. 2. art. 2. ergo à frigore; si primũ, ergo saltim frigus per se aliqualiter causat conseruando. s. illã, & defendendo à contrarijs. Nec valet, quod ait Zab. illum effectum prouenire à qualitate media insurgente ex calore, & frigore temperatis, sed non quatenus habet frigus, sed quatenus calorem. Non valet, quia qualitas illa media (quę solum dicitur media per aggregationẽ, non quòd specie ab extremis distinguaguatur ex disp. 1. q. 5. art. 1.) per se agere debet, non solum vt continet calorem, sed etiam frigus, quia non solũ per se requiritur attenuatio, sed etiam cõgregatio, quæ est effectus frigoris, non caloris, vt patet ex eorum definitionibus, & maximè si humida, & sicca sint magis attenuata, quàm expostulet forma mixti, quo casu potius frigus prĩcipalius cõcurreret ad istum effectum, quã calor. Quòd si dicas illã congregationẽ, & cõstipationẽ potius subsequi generationẽ mixti, quàm præcedere. Hoc est apertè falsum, nam si solùm subsequeretur, ergo materia ante mixti generationem esset plus extenuata, quàm forma generãda exposcat, & consequenter plus caloris haberet, quod est falsum, quia secũdum ipsum Zab. calor debet excedere secundum proportionem formæ generandæ, ergo etiã extenuatio, ergo si extenuatio non est summa, sed moderata, iã erit mixta cum aliqua constipatione, tũ quia non est minor ratio, cur aliæ dispositiones debeant præcedere in materia, & sola constipatio debeat subsequi. Tãdem, quòd humiditas, & siccitas ad istũ effectum merè passiuè se habeant, patet quia congregare, & disgregare sunt effectus caloris, & frigoris, vt habetur ex eorum definitionibus.

12 Dicimus 2. adhoc vt calor, & frigus ista actione agant in passiuas, nõ est necesse, vt ipsas superent secundum gradus imò hoc est naturaliter impossibile, sed sufficit dominium in illas secundum proportionem ad formã mixti requisitam. Prima pars prob. quia humiditas,

ditas, & ficcitas, vel sunt in gradibus æqualibus vt quatuor, vel vna erit altera intensior scilicèt humiditas, vt quinq. vel sex, siccitas vt tria, vel duo, aut è contra, sed quocúq. dato nunquā frigus, & calor possunt secundum intensionem illas excedere, quia si admittitur primū, tunc calor, & frigus, vel erunt in eisdē gradibus æqualibus, & sic non dominantur secundum intensionem, vel calor erit intensior, quàm frigus scilicèt calor vt septem, frigus vt vnum, vel è contra, & tunc licèt vna qualitas istarū possit excedere passiuas, non tamen ambæ, aliter essent in eodem subiecto secundum gradus intensos, quod naturaliter repugnat. Secūda pars patet, quia ista actio non est inter contraria, sed potius circa subiectum, & consequenter non requiritur excessus quò ad gradus, sed solùm secundum proportionē actiuitatis in ordine ad formam, quatenus scilicèt si forma requirit attenuationem vt duo, requirit etiam calorem vt duo, à quo debebit attenuatio illa causari, qui calor poterit agere hac actione in humidum etiam vt sex, & si minor esset calor, non posset concurrere ad istam extenuationem requisitam; & hoc est, quod ait Arist. cit. dum inquit, tunc esse generationem mixti, cū qualitates actiuæ dominantur subiectæ materiæ vnicuiq. naturæ idest cum habent talem actiuitatem proportionatam cuicumque naturæ producendæ; in quo sensus explicati potest opinio Buccafer. vt notat Zab.

13 In oppos. obijc. primò, quod frigus per se ad mixtionem non cōcurrat, quia calor est causa generationis, frigus potius est causa corruptionis, vt patet præcipuè de calore cælesti, nam in hyeme, quia Sol recedit, & aduenit frigus, omnia intereunt, in æstate verò per approximationem Solis, & caloris omniū rerū fit generatio, hinc frigus ab Aris. 4. Metheor. vocatur corruptiuum, à Galeno 2. de Accid. c. 3. dicitur in actione nullum conferre iuuamentum. Secundo atq. quòd calor, & frigus non sint actiua in humidum, & siccum causando extenuationem, & constipationem, quia calor, & frigus non producunt secundarios effectus, nisi per primarios, scilicèt refrigerādo, & calefaciendo, & vel maximè, quia actio est inter contraria, ergo si calidum, & frigidium agunt in humidum, & siccum aliqua actione, hoc erit media calefactione, & infrigidatione, ergo prius producunt in illa alium calorem, & aliud frigus, sed nulla res potest à calore calefieri, nisi sit frigida, nec à frigore pati, nisi sit calida, ergo ante istam actionem humidum, & siccū erant calida simul, & frigida, quod est falsum aliter daretur processus in infinitum.

14 Resp. ad 1. neg. assumptum, nam nulla causa est per se corruptiua, sed per accidens, quia natura non intendit per se malum, & corruptio vnius est generatio alterius, & consequenter frigus, si est corruptiuum, debet etiam esse generatiuum; nec exemplum adductum aliquid valet, nam retorqueri potest, quia calor summus adueniēs omnia destruit, & conuertit in ignem, sed adueniente frigore, aliqua generantur, ergo frigus esset per se causa generatiua, calor destructiua; quare dicendum nec calorem summum, nec frigus immoderatū esse per se causas generationis mixtorum, sed in esse moderato, & attemperato secundum proportionem mixtorum, & quia in hyeme frigus est immoderatum respectu generationis viuentium, idcirco non generantur in hyeme; solùm posset concedi calorem principalius requiri maximè in viuentibus, cum sit principalius instrumentum animæ, non idcirco tamen debemus excludere omnino frigus à ratione per se causæ, sed solum quod sit causa minus principalis; vnde dictum Arist. & Gal. non debet absolutè intelligi sed cōparatiuè. Quibus accedit, quod dātur plura mixta, quæ principalius expostulant frigus, minus principaliter calorem; tum quia calor quoq. est præcipua causa putrefactionis mixtorū, vt dicemus q. vlt. Ad 2.

ex Zab. resp. quòd in alteratione elementorũ datur actio transiens, qua vnũ contrarium agit in aliud, & hac actione elementa contemperantur, ita vt quodlibet habet aliquid omnium qualitatũ, postea datur actio immanẽs, quia postquam elementa sunt quò ad qualitates refracta, calor, & frigiditas in illo toto aggregato ex elementis inexistentes agunt in ipsum totum actione immanẽti, quatenus siccum est, & humidum producendo illam disgregationem, & congregationem; tunc ad argum. resp. antec. nõ esse verum de actione immanente, sed de transeunte imò nec est verum omnem actionẽ esse inter formaliter contraria, nisi de agente vniuoco. Vel 2. resp. ad antec. omnis actio inter elementa est per effectus primarios, vel formaliter, vel præsuppositiuè, actio transiens est formaliter per illos, immanens verò præsuppositiuè, sic illa qualitas media in aggregato ex elementis actione immanenti agit præsupponendo actionem primariam calefactionis, & refrigerationis, qua totum illud aggregatum fuit alteratum.

QVAESTIO III.

Quo modo elementa maneant in mixto.

15 Miscibilia, & maxime elemẽta manere aliqualiter in mixto docuit Arist. tum definiendo mixtionẽ, quòd sit miscibilium alteratorũ vnio, tũ definiendo ipsa elementa 3. Cœli 31. dũ dixit, *Elementum est corpus, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus potentia, aut actu inest, ipsum verò in specie diuersa est indiuisibile,* hinc iuremerito quærimus de modo, quo remanere dicuntur in mixto; Et quidem in duas principales classes sunt Doctores inter se diuisi, quidam enim dixerunt manere formaliter, & vt ait Arist. in actu quo ad proprias substantias, sed in esse refracto, & remisso, alij verò in potentia, & virtualiter; sed valde deinde inter se dissident in explicatione harum opinionum.

Qui enim sustinent formaliter manere, sed in esse refracto, non eodem modo explicant refractionem istam; nam Auic. lib. 1. Suffic. c. 10. ait elemẽta refrangi, & remitti quò ad proprias qualitates, nõ quò ad substantiales formas, quam refractionem qualitatum Ragusæius disp. 19. & citatur etiam Fernel. lib. 2. & 3. Phisiolog. explicat, non quidem quò ad gradus ipsarum, nam inquit qualitates elementorũ in mixto remanere etiam in summo, sed quò ad actionem, nam elementa in mixtionẽ conscinduntur in minutissimas particulas, itaut in qualibet parte mixti repetiantur semper quatuor particulæ elementorum, attamen quia ad mixtionẽ concurrunt secundum paritatem virium, vt inquit Arist. hinc vnum elementum impedit aliud quò ad actionem, nec amplius sunt sui iuris, sed potiùs in tertiũ commutantur; quare refractio ipsorũ erit quò ad vires exercendas, non quo ad graduum remissionem. Alij verò, vt Mercen. lib. 1. diluc. & Camerarius par. 2. q. 1. explicant refractionem istã quò ad gradus qualitatum, itaut propter actionem, & reactionem, quas inter se, & mutuò exercent amittunt qualitates esse in summo, & ad quoddã medium refrangũtur iuxtà mixti cuiuislibet temperamentum.

16 Auerroes verò non solum putauit in mixto reperiri qualitates elementorum refractas quò ad gradus, sed etiã quò ad formas substantiales, quas suscipere magis, & minùs asseruit, & posse intendi, & remitti. Sed neq; hæc formarum substantialium refractio eodem modo ab Auerroistis explicatur; Aliqui enim vt Achill. lib. 2. de Elem. art. 3. Suess. 1. de Gen. Iand. 6. Phys. q. 2. Contar. lib. 3. de Elem. alter Contar. iunior to. 2. q. de Mixt. & Dand. 2. de An. degress. 8. hanc refractionem explicant per veram remissionem vt in qualitatibus scilicèt per amissionem plurium graduum, itaut elementa in esse refracto

non

non differant specie à seipsis in esse perfecto, sicut albedo vt duo non differt specie ab albedine vt octo: Alij verò vt Bacon.3.d.16. & ex nostris Canon.5. Phys.quæst.2.art.2.vbi Aureo.citat, & Zab.lib.de Mixt.à quibus parùm differt Piccol.li.de Mixt.c.9. docent in mixto vnam formam reperiri formaliter continens formas elementorum secundum aliquos gradus, quem dicendi modum explicat Aref.1. de Gen.q.51. sect.4. exemplo animæ rationalis formaliter continentis animam sensitiuam, & vegetatiuam secundum gradus formales, sic forma mixti, inquit Aref. formaliter continet formas elementorum non secundũ entitates reales, sed quò ad gradus formales, licèt non secundum omnem, & integram eorum rationem, qua ratione dicuntur contineri in esse refracto, & perfectiùs continetur forma elementi prædominantis. Zab. verò, ait formam mixti aliud non esse, quàm collectionem plurium graduum, & realitatum formarum elementorum, & symmetriam illam esse formalitatem mixti; itaut cum forma ignis, & aliorum elementorum habent omnes realitates, cõstituunt elementa in proprio esse specifico, at quando amittunt aliquas realitates, & adinuicem miscentur, sic constituũt varia mixta iuxtà varias admixtiones, & desinunt esse elementa, nec habent amplius idem esse specificum, sed transeunt in esse carneum, aureum, &c. & idcirco vnum elementum dicitur in aliquo prædominari, quia plures realitates illius reperiuntur in illo mixto. Ex quibus colligitur aliud discrimẽ, quod inuenitur inter istos Doctores, aliqui enim in mixto ponũt formã mixti realiter à formis elementorũ distinctam, alij verò hanc mixti formã asserunt esse solum collectionem, & simmetriam formarũ elementarum, nec aliam formam agnoscunt realiter ab illis distinctam, & de nouo aduenientem in generatione mixti.

17 Alia extrema opinio docet elementa non formaliter, sed virtualiter in mixto manere, ita Scotistæ cũ Scoto 2. d.15. Thomistæ cum D.Thom.1.p.q.76. art.4. Nominales, Suarez disp.15.Meth. sec.10. Iol.1. de Gen.q.17. Conimbr. c.10.q.4. Ruu.tract.de Mixt.q.4. Hurt. disp.6.sect.2. Murcia disp.5.q.3. Arriag. disp.2. Phys. sec.1. Auersa q.43. sect.3. & 4. Fons.7.Met.c.16.q.2.& alij. Quid autem sit elementa virtualiter in mixto manere non similiter ab omnibus explicatur. Aliqui enim hanc continentiã explicant in ordine ad qualitates tantũ elementorum, & virtualitate accidentali, non substantiali, aut in ordine ad formas substantiales, sed quatenus in mixtis reperiuntur primæ qualitates, quæ virtutes dicuntur elementorũ; ita Thomistæ quibus adhærent Ruu. & Conimbr. qui adhuc diffident, nam aliqui qualitates istas nõ formaliter remanere in mixto, asserunt, sed virtualiter inclusas in quadã qualitate resultante ex illis quatuor de nouo, citantur Sonc.10. Meth.q.2. Iauellus 8. Met.q.4. Greg.1. d.17.q.3.art.2.& à Ruuio citatur Scotus; Alij verò non vnam, sed duas admittunt qualitates resultantes vnam ex calore, & frigore, aliam ex humiditate, & siccitate ita Dur.2. d.30.q.5. Saxon.2.de Gen.q.19. Cõciliator differ.6. alij concedunt qualitates primas remanere in mixto formaliter, sed adhuc admittunt quintam qualitatem virtualiter illas includentem, alij tandem solum quatuor qualitates primas ponunt in mixto, ita communior. Scotus verò licèt admittat has qualitates primas formaliter remanere in mixto, nec aliam qualitatem illas virtualiter continentem agnoscat, adhuc tamen hanc virtualem continentiam elementorum explicat in ordine ad formas substantiales, quia vult formam substantialẽ mixti includere virtualiter formas elementorum, & fortè ab hac Sent.Canon.& Aref. nõ nisi solis verbis discrepãt, vt videbimus; sequuntur Suarez, Iol. Auers. & alij.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, & explicatur continetia virtualis elementorum in mixto.

18 Dicimus ideſt elementa nõ formaliter, ſed virtualiter remanent in mixto; ita Doctor cit. quam concluſ. oſtendimus præcipuè ex confutatione aliorum; & Primò prob. non remanere formas elementares in eſſe re fracto quò ad vires, vt dicebat Raguſ. nam Ariſt. 2.de Gen. 48. ait, *Quæ miſcentur, ſecundùm excellentias ſe corrumpunt, & tunc neque illorum contrarium alterutrum ſimpliciter erit, ſed medium*, inſuper *Et primò quidem elementa ita transſmutantur, ex his autem carnes, & oſſa, & quæ talia calido quidem facto frigido, frigido autem calido, quando ad medium veniunt*, & 1. de Gen. 88. ait miſcibilia actiua debere eſſe, & paſſiua, ex quo deinde in fine deducit mixtionem eſſe miſcibilium alteratorum vnionem; ex quibus patet miſcibilia in mixtione debere alterari ad inuicem, & agere, & pati actione alteratiua, quod eſt intendi, & remitti ſecūdùm qualitates, ergo qualitates elementares non erunt in ſummo in mixtis. Nec valet, quod ait Raguſ. elemēta alterari non quò ad remiſſionē qualitatum, ſed quò ad virium ſuſpenſionē, ſicut ſi duo homines viribus æquales certarent inter ſe, inter vtrumque daretur actio, & paſſio, non quò ad remiſſionem gradum fortitudinis, & virium, ſed quò ad inhibitionem, nè vnus alterum deijciat. Non valet, quia alteratio tendit ad qualitatem, ſi eſt intēſio, & ad deperditionem qualitatis, ſi eſt remiſſio, at in elementis non adſunt aliæ qualitates actiuæ vniuocè præter primas, ergo circa illas contingit alteratio. Tum quia ſecundùm Ariſt. illa alteratione debent elemēta alterari, qua poſt ea frigidum denominatur calidum, & è contra, ſed ex ſola inhibitione virium nunquam calidum dicetur frigidum, ſed potius non calidum, quatenus caret actione caloris, ergo &c. Tū quia vel vnum elemētum agit in aliud actione poſitiua, vel non, ſi ſecundum ergo non agit, nec alterat, ſi primum, ergo aliquid in illud aliud producit, actio enim poſitiua terminum poſitiuum expoſcit, iſtud autem productum erit aliquis gradus propriæ qualitatis primæ, quia frigidum v.g. nihil producit, niſi frigiditatem, ergo corrumpit aliquem gradum qualitatis oppoſitæ, in his enim generatio vnius eſt corruptio alterius, ergo calor non erit ſummus v.g. in igne. Nec exemplum adductum valet, quia verè homines illi ad inuicem agunt, & patiuntur producendo impulſum, quæ eſt quædam qualitas, at non ſequitur ex hoc remiſſio fortitudinis, quia impulſus ille non opponitur formaliter fortitudini, itaut ex generatione vnius inferatur corruptio alterius, vt eſt in primis qualitatibus; præterquamquod etiam vires propter impetum impreſſum hebetantur, licèt poſtea denuò reſurgant, quia ſubſtantialis forma non minuitur.

19 Accedit etiam, quia ſequeretur omnium mixtorum eſſe idem temperamentum, quod eſt falſum, ſeq. probat. quia temperamētum eſt diſpoſitio primarum qualitatum, vt q. ſeq. dicemus, ergo ſi primæ qualitates omninò in ſūmo remanent, eodem modo eſſent in omnibus mixtis diſpoſitæ. Raguſ. negat ſeq. quia elementa non omnino paribus viribus ad mixtionem accedunt, ſed quodammodo imparibus, itaut vnū elementum paulisper alterum excedat, & ideò quia modò hoc, modò illud excedit, inſurgit temperamenti varietas. Contra vel iſte exceſſus eſt ſufficiens, vt excedens agat indebilius, vel non, ſed adhuc vires habet impeditas; ſi primum, ergo aget, cum ſit agens naturale, & ſic debilius nō habebit qualitatem in ſummo; ſi ſecundum cum iſte exceſſus ſit tenuis, vt diximus diſp. 2. q. 1. art. 2. & q. 5. certè nequit eſſe cauſa diuerſitatis temperamenti, quia temperamenta mixtorum ſunt ita inter ſe diuerſa, vt

vnum

vnum non paulisper, sed secundum plures, & plures gradus alterum mixtum excedat, vt patet præcipuè in venenis. Et tandem quia hæc opinio deberet admittere alias primas qualitates præter illas elementorum, nam calor, & frigus v.g. elementorum per ipsum non percipiuntur, & tamen mixtum percipitur calidum, vel frigidum, ergo iste calor, vel frigiditas erit à calore, vel frigore elementari distincta, deberet etiam admittere in puluere tormentario summũ calorem, in stuppa, & ferro summam humiditatem, in vino summam siccitatem, quæ omnia ex ipsis terminis apparent falsa.

20 Secundo quòd non maneant refractæ formæ substantiales secundum gradus qualitatis, sed perfectæ secundũ substantias probatur, quia vel istæ elementares formæ sunt inter se compenetratæ, itaut quælibet informet quamlibet partem materiæ, & hoc est falsum, quia vt arguit Doctor, nequeunt in eodem supposito esse plura supposita distincta, & disparata, at quælibet forma elementi nata est constituere proprium suppositum, cum non sit alteri formæ elementari subordinata, nec communicabilis; tum quia darentur plures quantitates, quæ scilicèt consequuntur elementares formas, simul compenetratæ; nec elementum formæ ad inuicem se excluderent ab eadem materia, sed compossibiles essent, vnde nunquam ex vno elemento aliud generaretur, & tandem posset eodem modo argui, quo disp.4.q.3. impugnatur opinio ponens per rarefactionem nouam quantitatem acquiri, nam cum tota materia mixti sit maior qualibet materia elementorũ, cum integretur ex illis, iam forma ignis v.g. deberet coextendi ad informandã non solùm propriam materiam, sed etiã materias aquæ, aeris, & terræ; quæ omnia sunt falsa. Vel elementa solùm iuxta ponuntur secundum minutissimas particulas, & hoc etiam est falsum, inquit Scotus, quia sic non quælibet pars mixti esset mixta, vt docet Arist. Nec valet, quod ait Raguf. quamlibet esse mixtã, quia elementa in mixto non sunt sui iuris, sed inter se confusa, ac si non essẽt; Etenim verè, & propriè entitates elementorum essent à parte rei iuxta positæ secũdum minutissimas particulas, & ab Angelo cognoscerẽtur; quòd autem nõ sint sui iuris, solũ impedire posset mutuam actionem primarum qualitatum, non autem constitutionem cõpositi elementaris, qui est effectus in genere causæ formalis inimpedibilis à Deo, quandiu forma est in materia, respectu cuius effectus forma est sui iuris, ergo verè, & realiter quælibet pas mixti non esset mixta. Nec quoque iuuat, quod alij dicunt, quamlibet partẽ mixti esse mixtam, non propter elementa, sed propter formam mixti, quæ per totum diffunditur. Non valet, quia intentũ Philosophi est ostendere elementa ita inter se misceri, vt mixtio non sit iuxta positio elementorum, vnde loquitur de miscibilibus, non de forma mixti, itaut quælibet pars mixti contineat omnia miscibilia.

21 Accedit, quòd cum inanimata non determinent sibi minimum, posset pars illa formæ mixti informans particulam aquæ separari, & separata existere, ergo de ratione mixti non esset includere omnia elementa, sequela patet, quia forma mixti respiceret particulam illam aquæ vt dispositionẽ adequatam, & naturalem, nec se habet vt anima, quæ varias simul exposcit formas partiales pro sui conseruatione, qua ratione exigit minimum naturale. Tum quia non videtur, quo pacto piscis possit ignem in se continere, quin ab Oceano extinguatur, videmus enim paruulã scintillam inflammare tormentarium puluerem eo quia ignis tunc excedit; exiguum aquæ applicatum calci (quo exemplo vtitur Raguf.) quia dissoluit armoniam elementorum, dissoluit calcem, ergo multo magis tota immensitas Oceani extinguet modicum ignem inclusum in pisciculo, sicut ferrũ ignitum immersum in aquam extinguitur.

Neque

illam realitates terræ detruderent, ergo semper motus retardaretur, quia remitteretur virtus impulsiua: quæ omnia sunt absurda. Ad Aref. dicemus. n.24.

Quarto quòd virtualiter remaneant, & in potentia, sequitur à sufficienti diuisione, & prob. auth. Arist. nam 1. de Gen.84. & 86. apertè asserit elementa potentialiter, & secundùm virtutes manere in mixto, quod repetit 2. de part. Anim. c.1. & 3. cęli 31. proponit istã, quæstionem, an maneant actu, vel potentia in mixto, & non est verisimile, quòd per manere iñ potentia intelligat de permanentia secundùm vires colligatas, vel secundum qualitates, aut formas refractas, quia tunc nõ fuisset adæquata diuisio, remanebat enim alius modus scilicet manendi virtualiter, itaut nihil omnino elementorum sit actu in mixto. Verum est tamen, quòd variè ab aduersarijs authoritates istæ extorquentur; magis tamen patebit ex sequen. conclus.

23 Dicimus 2. dantur in mixto primæ qualitates non virtualiter in aliqua inclusæ, sed formaliter, qua ratione mixtum dicitur elementa continere virtualitate accidentali; Conclusio est Scoti in 2.d.15. ad 2. princ. vbi apertè ait dari in mixto qualitates similes qualitatibus elementorum, quamuis in illa additione dicat non esse similes in specie, sed in genere; clarius hoc habet ad 4. & in 4.d.3.q.3. ad 1. princ. concedit aquã artificialem, quæ secundum ipsum est vnum mixtum, habere frigiditatem, & humiditatem similes qualitatibus aquę elementaris, & d.44.q.1.E.& d.49.q.13. ferè per totam id multotiès repetit vnde miramur, quomodo Ruuius ipsum citet pro parte opposita. Et prob. primò, quòd non detur qualitas virtualiter cõtinens primas; tum ex Arist. citando num.26. quibus in locis has qualitates admittit in mixto; tum quia experimur sensu tactus has qualitates in quolibet mixto in suo statu naturali permanente, nam viuens intùs est calidum, metalla frigida, qualitates autem virtuales non sunt sensibiles in seipsis, solus enim color formalis mouet visum, & formalis sonus auditum, non aliquid virtualiter continens colorem, aut sonum, ergo solus formalis calor, & formale frigus possunt mouere sensum tactus, non aliquid virtualiter calidum, aliter piper, allium, & huiusmodi semper calida perciperẽtur, quod est falsum; si ergo dantur in mixto istæ primæ qualitates formaliter, non datur qualitas illas virtualiter continens, nam esset superflua, quia posset mixtũ per primas formales qualitates se defendere à contrarijs, & per suam formam substantialem potest recuperare defectus primarum, sicut aqua propria forma sũbstãtiali se reducit ad pristinam frigiditatem. Non tamen negamus in mixto aliquas qualitates virtuales, sed solũ qualitates virtuales continentes primas qualitates, quibus medijs mixta in seipsis, & actione immanenti producant primas qualitates formales, nam dantur aliqua mixta productiua transeunter in alienum subiectum per qualitatem virtualem calorem formalẽ, vel frigus; vide disp.1.q.3. Quod autẽ hæc formales qualitates sint eiusdem speciei cum elementaribus ostendimus disp.cit.q.7.

Ex hoc colligunt Doctores mixtum virtualiter continere elementa virtualitate accidentali, nam qualitates istæ primæ, quæ in elementis sunt dispersæ, quia in vno solũ duæ qualitates non cõtrariæ reperiuntur ex dictis disp.1.q.6. in mixto omnes sunt coniunctæ, cum naturaliter poscat temperiem, & mixtionem omniũ qualitatum, & quia istæ qualitates elementis conueniunt in sũmo, & excellenti gradu, ipsis specialiter sunt attributæ, & appropriatæ, & per consequenter, quia in mixtis in esse tẽperato reperiuntur rectè quò ad istas qualitates possunt dici elementa virtualiter in mixto contineri, quia adsunt in mixto virtutes elementorum, vt dicebat Arist.cit.

24 Dicimus tertio, formã mixti virtualiter continere formas elementares

vir-

virtualitate substantiali; ita Doctor cit. lit. B Prob. primò exemplo, nam, mediū specie ab extremis contrarijs distinctū dicitur participare de extremis, quod non est intelligendum de formali participatione, itaut verè entitas albedinis, & entitas nigredinis sint actu in rubedine, quia rubor est æque simplex entitas, sicut extrema, sed dicitur medium per participationem propter naturalē quandam conuenientiam, quam habet cum extremis, quæ conuenientia non adest inter extrema; ita in proposito dicendum, nam mixtum est medium aliquod inter elementa, & illa participare dicitur, quia quandam naturalem conuenientiam habet cum qualibet forma cuiuslibet elementis, quatenus .s. ex natura sua, & radicaliter exposcit pro dispositione illam qualitatem, quam postulat forma illius elementi, quæ conuenientia non est inter elementa. Accedit ratio, quia cōtinentia virtualis est duplex, vna in genere causæ efficientis, qua vna forma aliam dicitur continere, quia potest illam producere, vt Sol virtualiter continet calorem; alia in genere quasi formalis causæ, & hæc est duplex, prima, qua vna forma, cum sit perfectior, perficit materiā perfectiori gradu, quā forma imperfectior, & consequenter in gradu formæ imperfectioris, sed eminentiori modo; secunda, qua forma continens potest operationes, & effectus formales alterius formæ causare, sicut anima rationalis dicitur continere sensitiuam; in proposito forma mixti non cōtinet formas elementorum continentia virtuali effectiua, quia nequit illas producere, sed continentia virtuali secundo modo, quia est illis perfectior, & aliqualiter tertio modo, quia potest causare in aliquo gradu effectus .s. qualitates elementorum, & motum; quæ continentia non est accidentalis solum, sed substantialis, quia continet principium exigitiuum, & causatiuum illarum qualitatum quod est substantialis forma elemēti, aliter dici posset animam rationalem continentia, & virtualitate solum accidentali continere sensitiuam, quia potest producere effectus illius .s. operationes, quæ sunt accidētia, quamuis per accidētalē à posteriori explicetur substantialis continentia. Et reuera, si res benè perpendatur, non est magna discrepantia inter nos, & Thomistas, sed totū dissidium prouenit ex varia acceptione huius virtualis continentiæ, vt videbimus in solut. arg. Hoc etiam voluit innuere Aref. dum hanc continentiam formalem appellauit, & actualem, eo modo, quo rationalis cōtinet sensitiuā; Sed certè in hac explicatione parumper excessit, rationalis enim dicitur sensitiuam actu continere secundum propriam rationē formalem sentiendi, quia informando materiam, verè, & formaliter cōstituit hominem sub gradu sensitiuo, perfectèq. exercet effectus formales, & operationes sentiendi, vt sic, at forma mixti informando materiam nō constituit compositū sub gradu elementari, nec ratio formalis ignis, vel aquæ adest in forma lapidis, aliter verè lapis esset sub specie subalterna elementi, sicut homo sub genere animalis: hinc rectiùs appellatur hæc cōtinentia virtualis, & potentialis, quàm actualis, & formalis; eo vel maximè, quòd licèt qualitates mixti alteratiuæ, & primæ sint eiusdem speciei cum elementaribus, nō tamen qualitates motiuæ, vt fusè diximus disp. 3. de Cęlo q. 1.

25 Ex his colligitur, quomodo sit verum vnum elementum præualere alteri in mixto, & prædominari, quia .s. forma mixti magis assimilatur, & conuenientior est cum forma vnius elemēti, quàm cum altera in qualitat., & perconsequens etiam in entitate, quatenus est principium radicale illius qualitatis. Similiter in corpore ætherogeneo secūdum diuersas partes potest dici hoc, & illud elementū prædominari, sic in corpore animato propter quatuor humores quatuor elementis correspondentes (nam in flaua bili præualet ignis, quia ex se petit excedere in siccitate, & calore, in sanguine præualet aer, quia excedit

cedit in calore,& humiditate, in pituita præualet aqua, quia excedit in frigiditate, & humiditate, & in atra bili terra propter excessum frigiditatis, & siccitatis) membra diuersimodè dicuntur temperata, & in vno vnum elementum dicitur habere dominium, in alio aliud, iuxta excessum humorũ, vel qualitatũ.

ARTICVLVS II.

Soluuntur obiectiones.

26 IN oppos. arg. contra 1. conclus. primò authoritatibus Arist. Prima authoritas sumitur ex 1. de Gen. c. de mixtione, vbi plura dicit ad mixtionẽ spectantia, nam tex. 83. probat Aris. mixtionem nõ esse generationem, quia in generatione alterum corrumpitur, at si in mixtione omnia elementa corrũpuntur, mixtio esset generatio; deinde tex. 84. duas propositiones affert, prima est *videtur enim, & quæ miscentur priùs ex separatis conuenientia, & possibilia separari rursus*, ergo si elemẽta post mixtionem possunt a mixto separari, verè in mixto secundum aliquod esse formale remanent, quod etiam docet 3. Phys. 45. ostendens non dari quintum elementum, quon ã ex mixtis quatuor sola separantur, Secunda est, *neq; permanent igitur actu, vt corpus, & album, neq; corrumpuntur, nec alterum, neq; ambo*; quod etiam repetit tex. 88. vbi negat guttam vini cum decem millibus congijs aquæ misceri, quia corrũpitur, & tex. 90. vbi ait. *Hæc enim neq; corrupta esse necessarium est mixta*, ergo aliquo modo formaliter permanent; & tandẽ in fine libri definit mixtionem, quòd sit *miscibilium alteratorum vnio*, non dixit corruptorum. Secunda authoritas sumitur ex 2. de Gen. 48. vbi ait, quòd quando in congressu duorum elementorum vnum est absolutè actu, alterũ verò potestate, non est mixtio, sed generatio, sed quando ambo in tertium transeunt, tunc est mixtio, *Quia* inquit, *quæ miscentur, corrumpũt excellentias ad inuicem*, ergo aliquo modo secundũ esse non excellens permanent. Tertia authoritas sumitur ex 1. de Cęlo 7. & 12. vbi determinat Aris. mixtũ moueri localiter secundum prę- ualens elementũ, ergo verè sunt elemẽta in mixto, quia effectus in actu requirit causam in actu. Quarta, est in 3. de Cęlo 67. vbi probat elementa non habere propriam figuram, quia si haberẽt, illam conseruarent in mixto, ergo verè secundum substantiam sunt in mixto. Quinta habetur in 2. de An. 39. vbi docet, quòd nisi in corporibus animatis anima retineret elementa, iam discederent, & in diuersa loca tẽderent, ad quæ naturaliter inclinantur; & tex. 52. quærens cur sensus non sentiant elementa, ex quibus constant, ait, quia nõ est mediũ inter illa, & ipsum sensum; & 2. Cęli 34. quærens, vnde sint rerum defectus naturales, & impotentiæ animaliũ, præsertim senectus, & mors, respõdet esse, quia constant ex elementis extra suum locum constitutis, & per consequens in propria loca conantibus abire, vnde fit, vt dissoluantur, & 1. de Gen. anim. c. 18. negat semen posse decidi ex omnibus partibus animalis, quia decideretur etiã ex elementis. Sexta sumitur ex 7. Meth. in fine, vbi Arist. simul hæc exempla coniungit, sicut litteræ B, & A, sunt in syllaba Ba, & sicut terra, & ignis sunt in carne. Septima habetur in 2. de Part. Anim. c. 1. & 2. vbi ait totius viuentis materiam esse partes ætherogeneas, earum autem materiam esse homogeneas, atq; tandem harum materiã esse elementa, ergo sicut partes ætherogeneæ in viuente formaliter reperiuntur, & homogeneæ in ætherogeneis, ita elementa in homogeneis: hinc 5. Meth. 4. tres definitiones elementi tradidit, prima est *elementum est, ex quo inexistente aliquid primò corrumpitur indiuisibilia specie in aliam speciem*, Secunda est, *elementa corpora dicuntur vltima, in quæ alia corpora diuidũtur*, Tertia est, *elementum est, quod primò vnicuique inest*; ex quibus colligitur elementa esse mate-

materiam mixtorum, cuius est formaliter reperiri in composito; Neq. dicas elementa esse materiam transeuntem, quomodo vinum dicitur materia aceti; Nam sic cibus posset dici materia, & elementum hominis, quatenus materia prima cibi iam est sub forma hominis: Neq. satisfacit, quod alij dicunt, elemēta componere secundū suas qualitates; non valet, quia tunc mixtio formaliter esset accidentiū contra Arist. 1. de Gen. 43. ac proinde mixtum esset denominatio accidentalis; nec ex accidentibus potest componi substantia.

27 Resp. ad 1. auth. quòd cum Aris. in tex. 83. negat mixtionem esse generationem, non intelligendus absolutè, quia etiam mixtio est generatio substātialis, vt diximus q. 1. sed de illa generatione loquitur, in quā vnum ita destruitur, vt nullo modo in alio remanere dicatur, vt patet ex ratione, quàm adducit, itaut sit sensus, mixtio non est generatio, quasi quòd omnis generatio sit mixtio, & ad conuertentiam dicantur, sed solū illa generatio erit mixtio, qua, quæ miscentur, vniri dicuntur in mixto producto, saltim virtualiter, & in tertiā quandam transeant naturam; in prima propositione tex. 84. solum asserit, elementa, quia virtualiter continentur, posse iterum separari, non quidem eadē numero, sed specie, quia benè ex corruptione mixti potest quodlibet elementū generari licèt sicut nō est necesse, vt omnia elementa concurrant ad generationem, vt dicemus, ita nec est necesse, vt in omnia quatuor elementa corrumpatur, & hoc modo etiam explicari debet in 3. Phys. In secunda propositione est sermo non de permanētia formali, quia hæc est actualis, sed de virtuali, vnde subinfert *Saluatur enim virtus eorum*, quod non verificatur de gutta vini, quæ in aquam conuertitur, non in quoddam tertium: per idem ad propositionem ex tex. 90. nam quia aliquo modo saluantur, ideo non corrūpuntur totaliter, quia remanent virtualiter; cum verò in definitione ponitur *alteratorum*, rectè ait Scot. hoc participium esse præteriti tēporis, & sensum esse, quòd illa, quæ virtualiter in mixto vniuntur, & secundum proportionem, iam fuerunt alterata, & rectè non dixit corrupta, tùm quia non totaliter, sed secundum aliquam propositionem remanent in mixto, tum etiā vt assignet differentiam mixtionis à generatione, quoniā mixtio connotat alterationem proportionatam miscibiliū. Neq. dicat Contar. stante hac expositione magnū negligentiæ defectū obijci posse Aristoteli, quòd ipsā definitionem clarè, & distinctè nō assignauerit. Etenim quærere claritatē ī verbis Aris. est quærere nodum in scyrpo, huius testes sint ipsi expositores; præterquamquod dicere possumus illā nō esse exactam definitionem mixtionis, sed simplicem propositionē veram de mixtione enunciatam, maximè si in sensū, quē prima facie dant intelligere verba, exponatur. Secunda Auth. non vrget, quia solū ait, quæ miscentur, transeunt in tertiam naturam propter alterationē præuiam, & dicuntur remanere non secundum excellentias, quia virtualiter permanent, & secundum qualitates refractas. Tertia auth. intelligitur secundum proportionem, quatenus forma mixti magis assimilatur vni elemento, quàm alteri, vt diximus n. 25.

28 Ad 4. dicimus Arist. ibi arguere contra Platonem, & Democritum, qui ponentes quidem elementa formaliter in mixto, asserebant adhuc habere proprias figuras inseparabiles, vnde rectè ad hominem concludit, non ex propria sententia: quomodo intelligendus est in lib. de Sensu, & Sensi, c. 2. vbi reprehendit primò Empedoclem, quòd putaret oculum constare potissimum ex igne, dicitq. Democritum benè ponere oculum esse potius aquam, quoad dictum fuit ad hominem supposita illorum opinione de permanentia formali elementorum in mixto; vnde postea concludit Arist. oculum esse aqueum, quia habet aquæ proprietates scilicet humiditatē, fluxibilitatē claritatem, splendorē, &c. vnde

vnde notanter dixit aqueum, non aquã, vt loquebatur Democr. quia nõ est formaliter aqua, sed solùm virtualiter, & propter assimilationẽ in qualitatibus.

Ad vltimam dicimus Arist. in tex. 39. arguere contra Empedoclẽ ponentem elemẽta secundum substantias in mixto, & formam mixti, quæ nihil ageret; immò augmentationem fieri dicebat à naturali motu elementorum, ex quo arguit Arist. quia si forma mixti nihil ageret, iam elementa discederent à mixto, ergo ad hoc vt detineantur, debet forma mixti aliquam actionem habere, quod est contra Emped. vnde loquitur ad hominem. Quòd verò ait Raguf. non esse inter ipsos dissidium de continentia formali elementorum, sed de principio auctionis, & cõsequenter quò ad primam propositionem loqui Arist. ex propria Sent. Concedimus ibi Arist. non quærere continentiam formalem, vel virtualem elementorum, sed falsum est in hoc conuenire cum Emped. assumit autem hanc continentiam formalẽ ab Emped. concessã, vt improbet otiositatẽ formæ mixti in Sent. Emped. In tex. 52. sumit elementa non pro substãtijs, sed pro qualitatibus ipsorum, nam substantia non est per se sensibilis, & consequenter nec sensus percipere potest elementa, quæ sunt ab ipso separata, ait igitur, qualitates elementares, quæ sunt in sensu, non percipiũtur, quia deficit medium; vel accipit elementa pro illis corporibus, & humoribus in viuente repertis correspondentibus elementis ipsis, vt infra dicemus; quomodo intelligendus est in 2. de Cœlo 34. dũ ait viuentia corrumpi, quia elementa componentia petunt propria loca, & in 1. de Gen. anim. c. 18. dũ negat semen ex omnibus partibus corporis decidere.

29 Ad 6. dicimus intentum Arist. ibi esse, ostendere compositum quid distinctum esse ab elementis componẽtibus, & exemplificat de syllaba BA, & de carne ex igne, & terra, non quia putet verè, & formaliter ignem, & terram in carne reperiri, sed quia iam supra in 5. Met. 4. loquens de elementis exemplificauit etiam non solùm de litteris, sed etiam de quatuor elementis secundum opinionem Antiquorum, vt mox dicemus, hinc eodem modo volẽs in 7. declarare compositum esse à partibus componentibus distinctum, in quas vltimò diuiditur, propter quod vocantur elementa, exemplificat ijsdem exemplis, quibus vsus fuerat in 5 Meth. & consequenter sicut in 5. hæc simplicia corpora vocauit elementa secundũ antiquos ponentes illa esse principia rerum naturalium, ita in 7. ait hæc elementa in mixto esse, & ab ipsis mixtis distingui, supposita illa opinione; aliter sequeretur, si exempla essent in omnibus similia, quòd sicut litteræ integræ manent in syllaba, quæ nõ est, nisi quid ex illis aggregatum, ita elementa omninò immutata aggregarent mixtum, quod nõ concederent aduersarij. Ad 7. dicimus comparationẽ non fieri in hoc, quòd sicut partes homogeneæ manent in ætherogeneis formaliter, ita elemẽta in homogeneis, aliter sicut ætherogenea vt sic dicunt quandam collectionem partium, & non vnum per se, ita mixtum, quod est falsum, nec mixtum homogeneum dici posset, si formaliter elementa contineret; sed debere comparationem attendi, quòd tam partes ætherogenei sunt materia homogenei, quàm elementa sunt materia mixti, licèt illæ sint materia formaliter permanens, ista verò materia virtualiter permanens, sed formaliter transiens. Ad illas definitiones ex 5. Met. respond. ex Scoto in 2. cit. & super illum tex. Met. quòd solùm prima est vera dafinitio, & solum materiæ primæ conuenit, non alijs, quia hæc solum est omninò irresolubilis in partes diuersæ rationis, hoc enim sonat ly *indiuisibilis specie in aliã speciem*, quamuis enim materia non sit sub specie completa, est tamen sub specie incompleta ex dictis disput. 7. Log. q. 1 art. 1. Nec vrget instantia verbalis, quã facit Contar. quòd scilicèt hoc nomen elementi, quia frequẽtius ab Arist.

tribuitur simplicibus corporibus, quã materiæ, cum absolutè Arist. tradidit definitionem elementi, de illis est intelligenda, non de ista Non vrget, quia statim se declarat Aristi loqui de materia prima per ly *indiuisibili specie*; secunda verò non est definitio, sed est exemplũ, & declaratio definitionis positæ, non quòd illa definitio quatuor elementis conueniat, sed adducit exemplum in materia antiquorum ponentiũ principia rerũ naturalium esse elementa, vnde ait *Similiter etiam corporum elemẽta dicunt* per ly *dicunt* annuit Sẽtentiam veterum. Tertia similiter non est definitio, sed quoddam attributum conueniens omnibus elemẽtis, siuè propriè, siuè impropriè sumptis, quam distinctionem ibi antea præmiserat; ex quo patet non loqui ibi Aristot. de istis elementis. Vel dicendum sub illis definitionibus comprehendi etiam elemẽta, quia sunt materia mixtorũ, ex quibus fiunt mixta, & in quibus elementa permanent, non permanentia formali, vt materia prima, sed virtuali, quo sensu nec vinũ, nec cibus possunt dici propriè elemenia aceti, & hominis, quia non permanent virtualiter, nec sunt prima corpora.

30 Secundo arg. si formæ substantiales elementorum non manent in mixto, eodem modo remanere dicẽtur in mixto, ac vnum elementum in alio, quia aqua saltim in humiditate habet conuenientiam cum aere. Tum 2. quia æquè simplex dicetur elementum, ac mixtũ, cum vtrobique sola compositio ex materia, & forma reperiretur. Tum 3. materia prima posset quamlibet formam sine ordine recipere, quod est falsum, nam mixtum semper præsupponit formas elementares, seq. prob. quia hæc præsuppositio nequit ex alio capite prouenire, quàm ex continentia formali elementorum in mixtis. Tum 4. non maiori ratione elementa materia mixti dicerentur, quàm semen materia hominis, & homo materia cadaueris, quia homo præsupponit semen, & cadauer præsupponit hominem. Tum 5. passio non est sine subiecto, qualitates primæ sunt passiones elementorum, & in mixto reperiuntur, ergo etiam elementa. Tum 6. secundum Scotum in 2. cit. eodem modo sunt elemẽta in mixto, quomodo contraria in medio, & vegetatiua, & sensitiua in rationali, sed contraria formaliter sunt in medio, & gradus vegetandi, & sentiendi sunt formaliter in anima rationali, aliter homo non diceretur formaliter sensiens, ergo etiam elementa sunt formaliter in mixto.

31 Resp. ad 1. neg. seq. quia vnum elementum non habet conuenientiam cum alio in omnibus qualitatibus, vt est mixtum respectu omnium elementorũ. Ad 2. si loquimur quò ad compositionẽ substantialem, posset concedi conseq. at si loquimur quò ad dispositiones necessarias tàm in generatione, quàm in conseruatione, est falsa, nam forma elementi duas tantùm qualitates dispositiuas requirit, forma verò mixti omnes quatuor qualitates primas, & etiam alias secundas. Ad 3. ex Scot. neg. seq. quia licèt in perficiendo materiam vna forma non perficiat mediante alia tamẽ quò ad ordinem transmutationis vna forma præsupponit aliam, sic semẽ præsupponitur sanguini, sanguis carni, caro homini, vinum aceto, &c. sic forma mixti præsupponit formam elementi; ita vt nũquam forma mixti inducitur in materia, nisi priùs præcesserit forma elementi, quod explicabimus respondendo ad vlt. Ad 4. iam diximus semen nõ posse dici materiam hominis ad modum elementi, quia non permanet virtualiter in homine, vt elementum in mixto. Ad 5. falsum est qualitates primas esse rigorosè proprietates elementorũ, quia sunt separabiles, aliter cum aqua calefit, deberet in se recipere ignem, aut aerem, & sic duæ formæ in eodem subiecto; dicuntur igitur proprietates appropriatè, & largè, quatenus illis primò, & in excessu conueniunt. Ad 6. non est multum de exemplis curãdum, quia non semper currunt quatuor pedibus,

bus, vnde ad illud de cõtrarijs dicimus, quòd media aliquando specie ab extremis differunt, vt probabilior opinio sustinet de coloribus medijs, & in istis extrema virtualiter continentur; exemplum de anima rationali, & sensitiua non valet in omnibus, aliter sicut anima rationalis est principium formale *quo* sentiendi, & vegetandi, ita forma mixti esset principiũ formale *quo* mixtum sit aqua, aer, ignis, & terra, quod falsum, valet ergo quò ad primam virtualem continentiam in genere causæ quasi formalis explicatã concl. 3. quòd scilicet sicut rationalis excedit in gradu perfectionis sensitiuam, ita forma mixti excedit elementares, qua ratione dicitur illas continere virtualiter.

32 Secundo arg. experientia, videmus enim mixta resolui in elementa, vnumquodque autem resoluitur in ea, ex quibus constat, antec. prob. nam in combustione ligni accenditur flamma, quæ est ignis, segregantur cineres, quæ sunt terra, exhalat fumus, qui est vapor aereus, & effluit humor aqueus ex ligni extremitatibus; Ex cadauere etiam dum putrescit, hæc omnia segregantur; Ex herbis, & floribus alambiuo educitur aqua, vel oleum, quod deinde in aerem, & ignem resoluitur; In calce ante infusionem aquæ ignis sopitus iacet, sed postquam aqua superefunditur, statim ad suum locum tendit, & lapis resoluetur. In vrina manifestè apparet terra, quæ residet in fundo vasis; neque dicas eiusmodi terrestres partes à virtute concoctiua animalis produci, quia virtus concoctiua sanorum hominum non est productiua terræ, sed mediãte calore separat partes alimẽti crassiores à tenuioribus, ex quo habetur partes illas terreas præfuisse in alimento. Per collisionem duorum corporũ .s. silicis, & chalibis, excitatur ignis, qui non fit de nouo, nulla enim potest assignari causa productiua, si namque dicatur, vt diximus disput. 2. de Cælo num. 236. produci à Cælo propter maiorem aeris raritatem à motu causatã, hoc est falsum, quia ignis excussus est crassus, & densus, vt patet ex eius descensu; tum quia ignis rarior aere in tãtilla quantitate non combureret fomitem; tum quia in quolibet confrictu duriorũ corporum ignis excitaretur, quia semper incalescit aer, quod est falsum; excutitur igitur, quia partes durioris corporis momento se comminuuntur, atque ita fit, vt ignis, qui ibi latebat, soluto vinculo subitò exileat.

33 Resp. ex Angesto de Propr. form. pag. 96. in quolibet mixto esse perfusa realiter quædam elementa in poris vt aquositatem, aerem, terram, quæ tamen nõ est vera mixtio, cũ sint discontinua corpora, & solùm iuxta posita; quare sicut elementa sunt impura ex mixtorum perfusione, sic mixta sunt impura ex elementorum admixtione; insuper in mixto esse maximam partiũ difformitatem, quarum aliquæ sunt plus terreæ, aliquæ aqueæ aliquæ aereæ, aliquæ igneæ, siuè horum naturis valde similes, & virtutibus, ac proprietatibus diuersas, & artificio à mixto segregabiles; qua ratione dicitur elementa à mixto separari; idest partes separari naturis illorum magis similes, quæ partes tamen sunt verè mixta quædam corpora, hoc totum patet in quatuor corporis humani humoribus, vt diximus n. 25. Ex his ad arg. dicimus nunquam mixta immediatè in elementa resolui tanquã in partes formaliter componentes; sed in alia mixta elementis similia, vel si resoluitur in elementa, hoc erit nõ per veram mixtionem, sed per quandam adhæsionem in poris? vnde in ligni combustione flamma illa antea non erat, sed de nouo aduenit ab agente extrinseco, cuius virtute plures ligni partes in flãmam conuertũtur, nec cineres sunt terra nec fumus aer, sed quid mixtum nam diuersorum mixtorũ cineres, & fumus diuersas habent virtutes, quod magis patet in humoribus corporis humani, nemo enim asseret flauam bilem esse ignem sanguinem aerem, pituitam aquam, & atram bilem terram; simili-

ter oleum ex herbis eductum nō est essentialiter ignis, & aer; humor verò ille aqueus vel nō est essentialiter aqua, vt habet Scotus 4.d.3.q.3. quod patet, quia postea retinet plures ligni proprietates, & herbarum, vnde nec vti licet in Baptismo; vel si est aqua, erit permixta in poris. Idem dicas de partibus illis terreis in vrina repertis, quæ si essent vera terra, vtique in qualibet vrina reperirentur, & quilibet morbo lapideo laboraret, est igitur aliquod mixtum de nouo genitum in renibus, aut alijs partibus corporis animalium, vt docet Licet. de Lap Bonon.c.7.& 8. ex materia crassa, & criscida quandoq. post actionem caloris à nimio frigore condensante materiam illam in lapidem quandoq. ab excadente calore resoluēte tenuiores partes in halitum insensibilem, & creassiores velut adurente, vt solet ab igne indurari lutum in lapidem. In calce vel aliquid ignis reperitur inclusum, non quidē in generatione illius lapidis adusti, aliter ante combustionem si immergeretur in aqua, idem sequeretur effectus, sed post combustionem, qui propter paruitatem non poterat sentiri; vel dicendū, quòd cum lapis adustus maximam habeat siccitatem, & caliditatē, adueniente aqua resoluitur, non quidē in ignem, sed in fumum propter contrarietatem illarum qualitatum. Per collisionem duriorum corporum generatur ignis de nouo à Cælo inueniente aerem rarefactum per affrictum, & ad formā ignis dispositum; at si tantùm excitaretur, & non generaretur, iam in qualibet diuisione mixti, deberet ignis euolare, & fomentum accendere, si esset iuxta positum; & quamuis descendat, hoc est, quia adhæret quibusdam chalibis ramentis, quæ facilè concipiunt ignem, cum sint metalica, ac sulfurea, & licèt aer rarefactus, & accensus sit in parua quantitate, potens est tamen materiam illam ignire propter dispositiones sulfureas in illa repertas; tandem non excitatur ignis in quolibet confrictu, quia nec semper aer nimium rarefit, & incalescit, vt diximus disp. de Cælo cit.

34 Tertio in mixtione non datur destructiuum formarum elementarium, ergo in mixtione formæ elementares nō destruuntur, sed permanēt, antec. prob. quia non corrumpuntur à forma mixti genita, quia subsequitur, non præcedit corruptionem, non à mixto generante, quia nullum mixtum habet vim producendi sibi simile, vel si eam habet, multotiès non adest; neque à Cęlo, quia quod corrumpit aliud, illud corrumpit qualitate contraria, ergo si ignis corrumpitur à Cælo, hoc erit mediante frigore, & humiditate, & consequenter non corrumperet aquam, & sic de alijs. Tum 2. vel elementa pari virtute vniuntur, vel impari, si primum, ergo non corrumpuntur, quia actio prouenit à proportione maioris inæqualitatis; si secundum ergo non omnia corrumpuntur, sed solum debilius. Tum 3. quotiescunq; remanent dispositiones requisitæ, & sufficientes ad conseruandam formam, quæ iam erat in subiecto, remanet adhuc illa forma, sed adueniente forma mixti remanent adhuc sufficientes dispositiones pro conseruatione formarum elementarium, ergo &c. maior patet, si enim nō esset vniuersaliter vera illa propositio, numquā posset sciri, quænā forma substantialis sit in subiecto; min. prob. quia omnia elementa sunt compossibilia cum quolibet gradu qualitatis actiuæ contrariæ, quæ reperiatur in productione quorundam mixtorum, ergo saltim in illis mixtis non corrumpentur; quòd si conceditur semel, semper concedi debet, iam enim duæ formæ substantiales non erunt incompossibiles; antec. prob. in productione ranæ ex gutta pluuiæ in puluerē decidentis, aqua enim tunc non calefit magis, quàm dum est feruentissima in olla, neque exiccatur magis, quàm dū glaciatur, & tamen est aqua compossibilis cum calore, quo feruet, & cum siccitate, qua glaciatur, ergo etiam est compossibilis cum calore, & siccitate, qui-

quibus generatur rana, sic aer ex natura sua calidus cōseruatur in hyeme perfrigida; terra etiam & si valde frigida, adhuc forma ipsius manet in exhalationibus calidis, vt ad secundam aeris regionem ascendant; ex quibus idem de igne dicendum esse colligitur. Tum 4. elementa sunt ordinata ad mixtionem tanquam ad suum præstantissimum, & optimum, ad quod possint ipsa concurrere, ergo mixtio nō est deperditio elementorum, quia nihil ordinatur à natura ad sui corruptionē tanquam ad summum bonum.

35 Resp. ad 1. neg. antec. ad probat. dicimus elementa à generante corrumpi, siuè hoc sit Cælum, siue aliud mixtum, de quo infra q. 5. adhoc autem nō semper requiritur, quòd generans inducat dispositiones incompossibiles cū forma corrumpenda, non enim accidēs attingit corruptionem substantiæ, sed sufficit, vt inducat dispositiones sufficiētes pro forma generādà, quarè negamus ignem corrumpi à contraria qualitate, sed à generatione immediatè per propriam formam substantialē propter incompossibilitatem substantialiū formarum; neque semper ex compossibilitate dispositionum valet arguere compossibilitatē formarum substantialiū, nisi quādo dispositiones illæ sunt vtriq. formæ connaturales, modò licèt forma aquæ v. g. sit compossibilis cum tali gradu caloris, ac est forma ranæ, non idcirco debemus arguere formas aquæ, & ranæ esse compossibiles, quia gradus isti non sunt vtriq; connaturales. Ad 2. elementa non vniuntur omnino pari ratione, sed aliquo modo pari virtute, itaut vnum ab altero parū excedatur, à quo etiā repatitur, iuxta dicta disp. 2. q. 3. est tamen not. quòd in mixtione nūquam vnum elementum corrūpitur ab alio elemento, sed omnia à generante. Ad 3. patet ex dictis ad p. Ad 4. si valeret, concluderet formam seminis, sanguinis, & cuiusq. alimenti manere in viuente, quia à natura ordinatur ad viuens, vt ad finem, quare neg. conseq. & ad probat. dicimus esse veram de fine intrinseco rei, non de extrinseco, etenim sicut aliquando natura permittit, imò ordinat læsionem alicuius membri minùs principalis propter conseruationem principalioris, sic ordinat corruptionem elementorum propter bonum vniuersi, & acquisitionem perfectioris entis, quale est mixtum, non quidem vt ad finem intrinsecum, & bonū ipsorum, sed extrinsecum.

36 Quarto si elementa non permanent formaliter in mixto, ergo non necessariò præsupponi debent generationi mixtorum, sed quodlibet posset ex vno tantum elemento generari, quod est falsum, quia sic non esset mixtio; & nutritio posset fieri ex vno elemento contra Arist. 2. de Gen. 50. Tum 2. si solum virtualiter essent in mixto, ergo Cælū esset mixtum, quia virtualiter continet elementa; homo quoque non esset formaliter terra, & sic falsa esset illa propositio *puluis es, & in puluerem reuerteris*.

Resp. primum argum. tangere difficultatem illam, quot elementa necessariò ad generationē mixti prærequirantur, quidam enim omnia quatuor asserunt interuenire, & addit Piccol. lib. de Mix. c. 13. quòd si aliquando vnum solum elementum adest, antequam insurgat forma mixti, prius in illo elemento introduci debere formas aliorum in esse refracto. Cardanus lib. 2. de Subsil. & Aresf. 1. de Gen. q. 50. asserunt duo solum interuenire scilicèt aquā, & terram, cætera virtute scilicèt qualitatibus medijs; vnum tamen elementum non sufficere præter citatos sequūtur Licetus lib. 2. de his, qui diù viuunt sine alimento c. 41. Dand. 2. de An. digress. 25. Coninch. de Sacram. q. 74. art. 8. dub. vn. & alij.

37 Dicimus tamen vnum mixtum posse ex alio mixto generari, vt patet præcipuè in viuentibus, & tunc ista generatio esset aliqualiter mixtio, quatenùs miscibilia virtualiter præcederent in mixto corrumpendo: Posse quoque

ex vno tantum elemento produci, quod probat Scot. 2. d. 15. D. ex Gen. 1. vbi pisces, & alia animalia ex aqua sola dicuntur producta, & patet, cum aqua in vinum conuertitur, vt dicemus q. 5. sed hanc non esse mixtionē diximus supra q. 1. sed solum mixti generationem. Posse quoq; ex duobus tantum elementis generari scilicèt aqua, & terra, cæteris per virtutes concurrētibus est probabile; non enim ignis substantia semper interuenit, maximè cum mixta in aere, vel in aqua generantur; non enim est verisimile tunc particulas ignis sub cōcauo Lunæ existentis motu Cæli inferiùs detrudi, quia saltim ignis ille non posset tàm deorsùm descendere, quin extingueretur, & maxime in aquis, nec tandiù permanere; nec est verum per totum reperiri igneas exhalationes, hæ enim si non differunt à terreis exhalationibus, certè non ignis substantia, sed virtus illius concurreret scilicèt calor, nam exhalationes istæ non differūt essentialiter à terra ex dictis disp. 4. de Cælo n. 173. at si sunt verè igneæ, quomodo in vastitate aquarū Oceani non extinguuntur? quomodo tormentarius puluis ab illis non accenditur? quomodo posset propè ingentem ignem animal extare? si enim dantur exhalationes istæ vbique perfusæ, maximè à maximo orientur igne. Nec tandem valet, quod ait Piccol. debere scilicèt formam ignis ante mixti formam de nouo produci; tum quia non adest ista necessitas, nec posset in aquis generari; tum quia vel introduceretur in eadem materia, in qua adest alia elementaris forma, & sic duæ formæ non subordinatæ in eadem materia, quod naturaliter implicat; vel in diuersa parte materiæ, & sic deberet corrūpi pars formæ alterius elementi, nec posset assignari corrumpens illam, & generans ignem, non igitur necessariò requiritur ignis secundū substantiam; & quandoque nec requiritur aer, non est tamen absolutè negādum, quin aliquando concurrat, maximè quia facilè permiscetur, & se insinuat in poris illius aggregati ex aqua & terra, vnde poterit etiam agere, & pati; ex quibus patet ad 1. arg. an verò nutritio possit fieri ex vno tantùm elemento, dicemus disput. seq. Ad 2. negamus Cælum dici mixtum, quia elementa cōtinet virtualiter effectiuè, non virtualiter in genere quasi formalis causæ; nec homo est formaliter terra, sicut nec est formaliter ignis, aut aer; dicitur tamen puluis, quatenus primò ex terra fuit cōpactus, & in terram tandem vltimata corruptione resoluitur.

38 Contra 2. concl. arg. ex de Gen. 48. vbi dicitur per mixtionem calidi, & frigidi, humidi, & sicci generari mixtum, quasi medium inter extrema, medium autem neutrum est extremorum, ergo qualitates mixti sunt aliæ à qualitatibus elementorum. Tum 2. contraria vt sunt istæ qualitates, non possunt esse simul in eodem subiecto. Tum 3. si non adesset saltim aliqua quinta qualitas, quodlibet mixtum facilè corrumperetur, quia proportio primarum qualitatum debilis est, facileq; destruitur à contrarijs extrinsecis, ergo dari debet aliqua qualitas sua virtute continens omnes quatuor, quæ possit corroborare illas, & intendere, si ab aliquo extrinseco contrario fuerint remissæ. Tum 4. cùm illa proportio qualitatum in indiuisibili consistat, faciliter dissolueretur per augmentū quantumuis parùm vnius qualitatis, quod est falsum, quia tunc mixtum non esset in statu naturali, & consequenter animal ægrotaret, & tamen experimur, etiam si homo per motum nimis incalescat, non ob id pristinam amittit sanitatem. Resp. medium non est aliquod extremorum secundùm excellentiam, est tamen aliquod extremorum per participationē. Ad 2. neg. assumptum in gradibus remissis ex dictis disp. 1. q. 5. Ad 3. sufficere formam substantialem, vt euenit in elementis, nec sunt multiplicanda entia sine necessitate, vt diximus disp. 1. q. 3. Ad 4. cōcedimus animal tunc ægrotare, sed talis morbus propriè est specula-

culatiuus, & philosophicus, non practicus, & medicus, qui solùm est ille, qui notabiliter lædit corpus, vel proximè lædere potest potētias corporis, nè proprias exerceant functiones; tum quia forma substantialis determinat sibi dispositiones connaturales in aliqua latitudine, non omninò in indiuisibili, ex dictis disp.3. q.6.

39 Contra vlt. arguunt Thomistæ, si forma mixti virtualiter cōtinet formas elementorum, iam tribueret materiæ denominationem aeris, ignis, &c. quod est falsum. Tum 2. non omnia mixta perfectiora sunt elemētis simul sumptis, quia dantur aliqua, quæ nequeunt sibi similia generare, quod tamen competit elementis. Tandem deberent perfectiori modo tribuere, & perficere operationes elementorum, quod patet esse falsum. Resp. ad 1. neg. seq. quia non continet formas elementorum quò ad gradus formales, nec sicut rationalis continet sensitiuam, vt diximus explicando conclus. Ad 2. neg. assumptum, semper enim natura via generationis procedit ab imperfecto ad perfectum; & si probatio valeret, probaret vtique aliqua viuentia, quæ scilicèt tantùm ex putri generantur, esse elementis imperfectiora, immo & Angelos; non igitur perfectio simpliciter in substantijs attēdi debet ex hoc, quòd possint sibi similia generare, sed præcipuè, quòd vna sit actualior altera; sic sunt mixta in ordine ad elementa. Ad 3. neg. etiam assumptum, quia nec rationalis perfectius exercet operationes sentiētis animæ, & tamen continet illam secundùm gradū formalem; sufficit igitur vt mixta exerceant aliquo modo operationes elementorum, quia non continent, illa virtualiter secundùm excellentias, sed in esse quasi refracto.

QVÆSTIO IV.

De Temperamento mixtorum.

40 Certū est ex dictis disp.3. q.vlt. quamlibet formam mixti non exposcere primas qualitates in quocumque gradu, sed in determinato, nec omnes formas mixtorum postulare qualitates istas in eadem intensione, sed vnam in tali, alteram in alia intensione, & ista proportio qualitatum in tali intensione determinata, & remissione vocatur temperamentum, seu dispositio, & complexio congrua formæ mixti; loquimur autem de temperamēto primarum qualitatum, nam ex istis aliæ qualitates secundæ proueniunt; & quamuis ab aliquibus fiat sermo etiam de temperamento qualitatum motiuarum, scilicet grauitate, & leuitate, in nostra tamen Sententia hæc difficultas non vrget, quia non ponimus virtutem motiuam esse quid aggregatum ex grauitate, & leuitate secundum intensionem, & remissionem, sed vnamquamque virtutem esse specie distinctā ab alia ex dictis disp.3. de Cælo q.1.

41 Temperamentum igitur, siue complexio est primarum qualitatū symetria, & portio, quæ symethria nō est qualitas quædam à primis distincta, vt ostendimus n.23. sed formaliter dicit ordinem, & relationem ad inuicem illarum qualitatum, an verò temperamētum formaliter dicat relationem illam, & fundamen... et cōnotet primas qualitates sic dispositas, vel formaliter dicat primas qualitates est quæstio de nomine; Conimbr. 2. de Gen. c.8. q.1. sustinent hoc secundum, quod probant ex varijs attributis temperamenti scilicèt, quòd vnum alteri sint contrariū, quòd sit causa multarum operationū, & functionum corporis, dispositio materiæ ad recipiendam formam, &c. quæ omnia non de relatione, sed de ipsis qualitatibus verificantur; Verùm si dicatur hæc attributa conuenire temperamento ratione fundamenti, non facilè posset impugnari, quia sæpissimè proprietates fundamenti relationi tribuuntur; symethria enim formaliter non nisi relationem significat, & hæc in recto ponitur in definitione, quare videtur esse formale significatum temperamenti. So-

let autem temperamentum primò diuidi in vniforme, & difforme; primũ vocatur temperamentum æquale ad pondus, vt quando omnes qualitates sunt æquales in gradu, & intensione, puta quia omnes sunt vt quatuor; difforme est, quando aliqua qualitas excedit in gradu, & hoc appellatur temperamentum æquale secundum iustitiam, quia quòd est alicui debitum, ex iustitia illi tribui debet, qua ratione etiam temperamentum vniforme potest dici æquale secundùm iustitiam, quatenus est debitum formæ mixti, hoc autem est duplex, vel simplex, vel compositum, sicut dupliciter potest cõtingere talis excessus, vel enim vna sola qualitas excedit oppositam, & sic insurgit temperamentũ difforme simplex, & quia quatuor sunt primæ qualitates, hinc temperamentum istud quadruplex erit, vnum, in quo calor excedit frigus, humiditas autem, & siccitas sunt æquales in gradu, secundum, in quo frigus excedit, tertiũ, in quo, humiditas sola, quartum, in quo siccitas superat; at si duæ qualitates excedunt oppositas, dicitur temperamentum difforme compositum, estq; etiam quadruplex, sicut naturaliter quadrupliciter possunt primæ qualitates combinari, primum, in quo dominantur calor, & siccitas, & dicitur igneum, quia assimilatur igni, secundum, in quo abundat calor, & humidum, & dicitur aereum, tertium in quo superat frigidũ, & humidum, & nominatur aqueum, quartum, in quo excedit siccum, & frigidum, & est terreum. Quatuor his temperamentis in viuentibus quadruplex coniungitur complexio à quatuor humoribus denominata, colerica consequitur temperamentum igneum, sanguinea aereum, flegmatica aqueũ, malencolica terreum, & si enim temperamentum, & complexio re vera sint idẽ, obtinuit tamen, vt complexionem, nisi de animantibus, & cũ respectu ad quatuor humores non dicamus, vnde complexionem aliqui distinguũt à temperamento, quòd temperamentum à naturali elementorum proportione deducitur, complexio verò etiam ab humore aduentitio deriuari potest.

42 Primum temperamentum scilicèt æquale ad pondus, erit veluti species athoma, quia cum illa proportio æqualitatis in indiuisibili consistat, non possunt plures species inferiores reperiri, sed solùm plura indiuidua; alia verò erunt veluti genera subalterna, quia excessus ille potest esse modò maior, modò minor, ita vt vna forma determinatum excessum requirat in subiecto, non quemlibet; hæc tamen determinatio non dicit vnum indiuisibile, sicut primum temperamentum, sed latitudinem quandam habet, inclusam tamen proprijs terminis intrinsecis, vnde indiuidua illius speciei mixtæ possũt differre in excessu intra tamen latitudinẽ illam, quapropter nouem erunt species temperamenti, vnum temperamentum vniforme, & octo difformia, scilicèt quatuor simplicia, & quatuor composita; & de istis quærimus, an reperiantur in mixtis secundum omnes nouem species, an tantùm secundum aliquas.

Arcs.1.de Gen.q.53.sect.2. putat in omni mixto frigus dominari, & consequenter solùm tria temperamẽta de facto admittit difformia, primũ simplex, in quo solùm frigus excedit, alia duo cõposita, secundum scilicèt in quo frigus, & humiditas, tertium, in quo frigus, & siccitas superant. Auerr. autem 1. Cęli com.7. & 2. de Gen. 48. Conciliator diff.18. Zab. lib.2. de Motu grauium, & leuium c.6. Bannes 2. de Gen. c.7.q.vn. Vasq.3.p.to.1.disp.57. Lorca disp.53. Nazarius q.13. art.2. contr.2. Complut. de Gen. disp.12.q.vn. Ioann. de S. Thoma q.11. art. 2. & alij negant naturaliter dari posse temperamentum vniforme; at Tatar. 2. de Gener. q. vlt. §. *Dubitatur primò*, Conimbr. 2. de Gen. c.8.q.2. art.3. Ruu. ibid. tractat. de Tempe. q.2. Aversa q.43. sect.5. Fernel. lib.8. Physiol. c.4. Contar. tom. 2. q. de mixto æquali, & quamplures alij apud Conimb. partem affirmatiuam sustinent

ſtinent de omnibus ſpeciebus tempe-ramenti.

43 Dicendum eſt, dari de facto octo temperamenta difformia, nec repugnare naturaliter temperamentum vniforme, & æquale ad pondus. Prima pars eſt contra Areſ. & colligitur ex Scot. 2.d.15. ad 4.prin. & d.19.A. & 3.d.16. ſupra A. & 4.d.46.q.13.B. quibus in locis aſſerit in aliqua hominis parte, & in aliquo mixto calidū dominari; prob. quia in animalibus præcipuè perfectis dominatur calor, vt patet experientia, quicquid enim ſit de temperaméto corporis pro altera parte, & partium ipſius (de quo mox aliqua dicemus) negari tamen nequit, quin, vt animalia talia ſunt, expoſcant prædominium caloris, videmus enim leones, lupos, &c. multùm caloris intùs habere, itavt viſcera fumigare conſpiciuntur, ſignum euidés calorem excedere, & ſuperare frigiditatem; clariùs hoc apparet in fumo, in quo ignis valde præualet eſtq; mixtum quoddam, de facto igitur datur temperamentum difforme per exceſſum caloris. Deinde quòd detur etiam per excefsum frigoris, patet in metallis, & venenis, idem de humido, & ſicco dicendum.

44 Secunda pars, quòd nō repugnet temperamentum vniforme, colligitur ex Sco.4.d.49.q.13.B. vbi referens vnā ſententiam, cur corpora beata erunt impaſſibila ſcilicet propter iſtud tépetamentum æquale ad pondus, illam impugnat, non quia abſolutè iſtud temperamentum ſit impoſſibile, ſed solū quia nequit in corpore humano reperiri; ergo ſecundū Scotum poteſt in alio corpore reperiri, & in 3.d.15.H. docet ſenſum tactus corporis Chryſti fuiſſe perfectè perceptiuum, quia ſecundùm proportiónem bonæ diſpoſitionis corporis eſt diſpoſitio exiſtétię tactus ex 2. de An.94. & illud corpus fuit optimè cōplexionatū, ſicut anima illius corporis erat perfectiſſima, hæc Scot. at ſéſus tactus requirit hanc æqualitatem temperamenti, vt dicemus; prob. poſſunt miſcibilia alterati ad æqualitatem, ergò non repugnat dari temperamentum vniforme, conſeq. patet, quia nulla apparet repugnantia, quòd poſſit dari aliqua ſubſtantialis forma poſtulās pro ſui diſpoſitione, & temperamento qualitates in æquali gradu, ſi qualitates iſtæ taliter attemperari poſſunt, antec.prob. poſſunt calidum vt ſex, ſed frigidum vt duo, & frigidum vt ſex, ſed calidum vt duo ad inuicem miſceri, & alterari, vt ambo euadant calida, & frigida vt quatuor, nam antequàm calidum vt ſex aſſimilet ſibi frigidum vt ſex introducendo quatuor gradus caloris, neceſſariò priùs introducet duos gradus caloris, quo tempore, quòd erat frigidum vt ſex euadit frigidum, & calidum vt quatuor, & quia frigidum etiam reagit in calidum, iā in eodem tēpore introducet in illud duos gradus frigiditatis, & ſic ambo miſcibilia erunt alterata ad æqualitatem idē dicendum de humiditate, & ſiccitate.

Reſp. Complut, & Ioan.de S.Thom. neg.antec. quia actio ſemper prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, & cōſequenter ſemper vna qualitas debet prædominari, quare naturaliter repugnat qualitates refrangi ad æqualitatem. Contra, ſi hæc reſponſio valeret, certè nulla daretur reactio, prob. ſeq. nam ſi ad hoc vt qualitas agat in contrariam, requiritur dominium, & exceſſus ſecundùm gradus, certè nunquam calidum vt tria poſſet reagere in frigidum vt quinq. quod eſſe falſum oſtendimus diſp.2. Accedit, quòd ſi calidum vt octo applicetur frigido vt ſeptē, certè poterit expellere tres gradus frigoris introducendo tres gradus caloris, & ſic qualitates iſtæ eſſent in illo ſubiecto in gradibus æqualibus, licèt autem in hoc caſu non eſſet vera mixtio, quia non concurrerent plura miſcibilia, attamen poſſet Deus infundere in illud ſubiectū formam aliquam, cui connaturale ſit temperamentum illud æquale, nō enim apparet ratio, cur talis forma ſit impoſſibilis, ergo naturaliter non repugnat hoc temperamentum.

45 Sc-

45 Secundo probari solet ex sensu tactus, qui ex 2. de An. t. 18. iudicatorius est qualitatum tangiblium, non secundum quamlibet intensionem, sed tantùm secundum excellentias, & exuberantias, quibus vna qualitas excedit aliam qualitaté ergo perfectissimus sensus tactus postulat in se ex sua ratione formali temperamentum vniforme, prob. conseq. quia si vna qualitas in sensu excederet aliam, scilicèt si manus esset calida vt quinq. non posset manus istum excessum caloris vt quinq; in sensibili existentem sentire, quia non sentit qualitates eiusdem intensionis cum proprijs. Nec valet, quod aiunt Complut. & Ioan. de S. Thom. ad tactum sufficere quandam æqualitatem Physicam, hoc est parùm excedentem quatuor gradus, non verò requiri necessariò æqualitatem Mathematicam, & rigorosam. Non valet, nam licèt de facto ita res se habeat, quia vt dicemus, sensus tactus modò in nobis ab extrinseco ferè semper est alteratus, attamen cum de sua ratione formali sit veluti iudex institutus à natura ad iudicandos excessus qualitatum, & natura in suis actionibus sit perfecta, & ex alia parte nulla appareat implicantia huius perfectæ, & Mathematicæ æqualitatis in primis qualitatibus, non est, cur negare debeamus hanc æqualitaté statui perfectissimi tactus; eò vel maximè quòd rationes in contrarium nihil concludunt, nec debemus affirmare impossibilitaté alicuius rei sine valida ratione.

46 Diximus nô repugnare hoc temperamentum, quia quòd detur de facto, non est ita euidens, vt notauit Angestus de prob. form. pag. 125. nam in primis non est notum dari aliquod mixtû inanimatum huius temperamenti, & si hoc temperamentum reperiretur, maximè deberet admitti in viuentibus, & præcipuè in homine, quod est perfectissimû animal, at corpus æthero geneum nequit secundûm quamlibet partem hoc temperamentum exposcere, quia cum illæ partes specie differant, certè diuersum omnino temperam entum requirunt, nô idem, & simile. Nec potest dici reperiri in aliqua parte, quia licèt hæc pars ex se postularet hoc temperamentum (qua ratione dicitur innatum) attamē cum in homine sint partes calidiores, imò in toto viuente calor maximè vigeat propter copiam sanguinis, & caloris naturalis prouenientis ab anima, côsequenter nulla ferè pars habet innatû temperamentum, quia vna pars alterat aliam, (quæ proportio qualitatum ab aliquibus dicitur temperamentum influxus, consurgens scilicet per influxum, & actionem vnius partis cum alia) vnde licèt cerebrum ex natura sua sit frigidû, attamen in homine apparet calidû propter actionem calidioris partis. Nec aliquid habet probabilitatis, quod quidâ asserunt, ex hac partium difformitate in frigore, & calore consurgere temperamentum æquale ad pondus in toto æthe rogeneo collectiuè sumpto, quod vocant temperamentum aggregationis; nô enim tanta apparet necessitas, vt in viuente sit quædam æquilibratio partiû, vt quantùm frigoris excedit in partibus frigidioribus, tâtû caloris superet in calidioribus, atque ita sit æqualis compensatio hinc inde; tum quia calor in animalibus perfectis videtur prædominari; solum in aliqua parte poterit esse æqualitas Physica, non Mathematica; talis autem pars in homine erit cutis, hęc enim inter ordinem partium calidarum vltimum locum obtinere dicitur à medicis, inter ordinem frigidarum, humidarum, & siccarum etiam in infimo ponitur loco, quod est accedere ad æqualitatem mediam; & inter omnes partes cutis temperatior est cutis manus, & quod in cute manus est têperatius magis accedens ad æqualitaté est cutis volæ manus, præcipuè quæ in digitorum extremitatibus reperitur; super omnes autem partes magis temperata est pars illa existês in pulpa extremitatis indicis, vt notauit ex Auic. Angest. cit. pag. 132. quæ pars quasi regula, mensura, & iudex est à natura ordinata excessuum,

& defectuum qualitatis; estq. satis verisimile fuisse in optimo statu, & temperamento in corpore Chrysti Domini, & tote post resurrectionem in corporibus Beatorum.

47 In oppos. arg. ex Aresi. ostendēdo omnia mixta esse frigida; Tum quia tria sint elementa frigida terra, aqua, & aer, ergo frigus habet prædominari; Tum 2. omnia mixta saltim prefecta habent consistentiam, & crassitiem, plùs, quàm ignis, vel aer ergo in omnibus mixti prædominatur aqua, vel terra, & per consequens frigus, vnde dicebat Arist.4. Metheor.sum.2.c.3.omnia mixta aquea esse, vel terra. Tum 3. videmus cadauer statim post animæ discessum frigescere secundū omnes partes, etiam illas, quæ calidæ reputantur, vt sunt cor, sanguis, iecur, &c. signum euidens esse frigidi temperamenti; idē apparet in sulfure, & alijs, quæ calida absolutè iudicantur. Tum 4. è contrà quod omnia mixta sint absolutè calida, & consequenter quòd nō detur temperamentum difforme ex frigoris excessu, prob. omne mixtum fit per aliquam digestionem, quia fit per mixtionem humidi, & sicci, quæ est quoddam digestionis opus, sed omnis digestio fit à calore, ergo omne mixtum fit à calido, & consequenter erit absolutè calidum. Tum 5. omne mixtum putrescit, at putredo fit ex prædominio caloris.

Resp. ad 1. assumptum esse falsum ex disp.1.q.6.art.1. aer enim est calidus, non frigidus; tum quia etiam hoc admisso, dicere possemus calorem à fortiori agente imprimi excedente virtutes aliorum elementorum, scilicèt ab igne, & Cælo. Ad 2. ex maiori consistentia, vel densitate non debemus semper arguere prædominium terræ, vel aquæ, quia poterit hæc densitas, & soliditas prouenire ex maiori copia aquę, vel terræ, quæ arguit solùm dominium extensiuum, at calor poterit quò ad intensionem excedere, ferrum enim candens, & metalla feruescētia habent maximum calorem, & tamen non idcirco sunt rariora aqua, vel aere, quia soliditas maximè prouenit ex viscositate, & tenacitate humidi coagulātis terreas exhalationes, quæ poterit iuuare ad prædominium caloris, quatenus calor tenaciùs adhæret in materia densa, quàm rara. Ad 3. quamplures sustinent omnia corporis membra quò ad temperamētum innatum esse frigida, & solùm calida apparere propter temperamentum influxus, ita Anges. cit. quo admisso nō sequitur inductio quædam vniuersalis. vel neg. assumptum, & ad experientiā dicimus frigus illud in cadauere ab extrinseco prouenire scilicèt ab ambiēte; vel propter intensiorem calorem in nostris manibus existentem, vnde frigidiora apparent. Ad 4. ex Angesto cit. quòd potest fieri à calore digestio, seù mixtio humidi, & sicci sed deinde potest euenire frigus expellens calorem, & congelans materiam illam, in qua prædominabitur. Vel dicendum, quòd ad hoc vt fiat digestio, non opus est calorem quo ad intensionem excedere frigus, sed satis est, quòd adsit licèt nō in tanta intensione, vt mox dicemus. Ad 5. patebit q. vlt. quòd scilicèt putredo fit à calore ambientis non innato, & connaturali.

48 Secundo arg. contra 2. partem, quòd non detur temperamentum vniforme, quia in omni mixtione debet dari elementum prædominans, quia actio non prouenit nisi ex proportione maioris inæqualitatis ex disp. 2. q. 1. art.2. ergo omne mixtum semper assimilabitur elemento prædominanti, nam quando plures causæ ad eundem effectū concurrunt, si vna est potentior, & prædominans, effectus magis assimilatur illi, quàm illis, & per consequens nequit mixtum esse vniformiter temperatum. Si dicatur cum Ruuio posse elementa misceri, absq. quòd vnum alteri prædominetur, quia quod est actiuius, posset applicari in minori quantitate, & minùs actiuum in maiori mole, & densitate, ita vt ex hoc capite fiat compensatio. Contra instant Complut. quia

facta

facta adhuc tali applicatione si vnum elementum non præualet, nulla esset actio, & consequenter nec mixtio, seq. prob. quia actio semper debet à proportione maioris inæqualitatis prouenire. Tum 2. nequeunt duo contraria instrumenta esse æqualiter conuenientia eidē formæ, quia se se impedient, & tolleretur actio, sed qualitates primæ sunt instrumēta substantialis formæ, ergo nequeunt in gradu æquali illi conuenire. Tum 3. si in gradu æquali applicarentur qualitates istæ, adhuc temperamentum non esset æquale ad pondus, quia vna esset actiuior scilicèt calor, & consequenter erit temperamentum difforme in actiuitate; si verò æquantur quò ad actiuitatem, iam minùs actiua esset intensior in gradu, ergo semper erit tēperamentum difforme; non enim sufficit compensatio, quòd scilicet minùs actiua sit in maiori mole, vel densitate; Etenim vt diximus disp. 2. q. 1. ar. 1. maior moles, vel densitas non auget intēsiuè virtutem actiuam agentis, ideòque semper erit difformitas in actiuitate.

Resp. si argum. valeret, iam nulla esset reactio; quapropter negamus, cū elementa æqualiter applicantur, nullā interuenire actionem, adhuc enim tunc est proportio maioris inæqualitatis potentiæ actiuæ v. g. caloris supra potentiam resistitiuam formalem frigoris, inter quas potentias debet fieri comparatio ex dictis disp. 2. n. 17. & seq. negamus tamen conseq. quòd elementum illud, siuè calor absolutè debeat dici prędominans, quia adhuc frigus secundū suam actiuam virtutem excedit potentiam resistitiuā caloris, & sic est vtrobique compensatio, tum quia elementa, cum sunt æqualiter temperata, non agunt, sed ante attemperationem. Ad 2. neg. maior cum probatione, quia sicut qualitates illę attemperatæ faciunt vnum principium actiuum medium, ita possunt cōcurrere ad actionem mediā; alij dicunt, quòd cum æqualitate qualitatum, stat inæqualitas inclinationis formæ, ita vt forma sit magis determinata ad agendum hac qualitate, quām illa. Ad 3. concedimus non posse dari temperamentum vniforme in gradu, & actiuitate simul, sufficit, quòd detur in vno istorum, quia si est in gradu, excessus actiuitatis compensatur per excessum resistentiæ formalis in opposita qualitate; & quamuis moles, & densitas nō intendant actiuitatem, valde tamen iuuant ad actionem, vt ibi diximus.

49 Tertio ad idē, quòd nequeat hoc temperamentum in homine reperiri, prob. quia omnis operatio viui à calido, & humido perficitur scilicèt spiritu, & sanguine, aut aliquo proportionabili; & quælibet pars viui in se conuertit alimentum, quæ conuersio fit actione caloris ex 2. de An. 50. ergo in qualibet parte viua prædominatur calor: quibus accedit, quod ait Arist. in lib. de Morte, & Vita c. 1. quòd vita sit permansio calidi, & mors caloris extinctio; & lib. de Long. & Breuit. c. 2. animal esse natura calidum, & humidum, vnde quātum homo ad senectutem accedit, tantùm calor, & humidum decrescunt, & augentur frigus, & siccitas. Tum 2. perfectiori animali qualis est homo, perfectius debetur temperamentum, temperamētum vniforme est imperfectius, ergo, &c. min. prob. quia ex Aristot. sect. 5. probl. 22. corpora ad æqualitatem temperata facile incidunt in morbum, facileq; curantur ad inæqualitatē verò temperata non facilè infirmantur, nec facilè curantur, ergo si corpora vniformiter temperata facilè infirmantur, hoc temperamentum erit imperfectius. Tandem hoc corpus haberet temperamentum æquale ad pondus secundùm grauitatem, & leuitatem, quia grauitas, & leuitas ex mixtione primarum qualitatum proueniunt, quod est falsū, ergo &c. falsitas patet, primò quia nullum locū naturalem haberet, hinc enim maximè esset locus medius inter aquā, & aerem, qui tamen nequit esse, nam aer, & aqua sunt immediata, & superficies concaua aeris est locus naturalis aquæ; tùm quia si illud corpus à proprio loco

loco extraheretur, non haberet virtutem intrinsecam motus ad locum naturalem, quia grauitas, & leuitas propter æqualitatem mutuò se impedirent; & tandem quia Arist. 1. de Cęlo 7. absolutè ait mixtum moueri à prædominante elemento, ergo non reperitur mixtum aliquod, in quo grauitas, vel leuitas nō prævaleat, & consequenter etiam elementum.

50 Resp. ad 1. concedimus actionē vitæ perfici à calido, & humido, non tamen necessariò excedentibus frigidū, & siccum, nam calor naturalis, cuius virtute fit digestio, est complexio quædam, seu attemperatio qualitatum cōuenientium substantiali formæ, quæ attemperatio licèt quandoque sapiat plùs frigidi, quàm calidi, digerit tamen vi calidi, quod habet, vnde conuersio sāguinis in lac à mammillis facta fit à cōplexione naturali mammillarum, quæ sanguini comparatæ sunt frigidæ, idem de conuersione sanguinis in spiritus animales à cerebro facta dicendum; concedimus igitur actiones vitales præcipuè in calido, & humido consistere, & vt plurimum excedente, non tamen in omnibus, nam formicæ, turtures, pisces, salamandra, papauer, cicuta, mandragora, & alia à frigido dominātur; viuens igitur dicitur esse natura calidum, & humidum comparatum sibi ipsi mortuo, & extincto, non absolutè, nisi vt in plurimum, & secundùm omnes partes simul sumptas. Ad 2. maior, vel minor temperamenti perfectio attendi debet præcipuè ex hoc, quòd inseruit perfectiori, vel imperfectiori operationi, quare parum refert, quòd sit temperamentum vniforme, vel difforme, quòd facilè, vel difficulter acquiratur, & deperdatur; cum igitur ad sensationem tactus perfectissimā requiratur temperamentum vniforme, & hæc operatio excellit in homine, idcirco tēperamentum istud homini natū est cōuenire. Ad 3. primò neg. seq. quia vt diximus grauitas, & leuitas non sunt in omnibus eiusdem speciei, vnde principium motiuum non est quid ex illis aggregatum; tum quia non semper grauitas, & leuitas insequuntur primas qualitates, vt patet in sulfure, in quo ignis prædominatur, & tamen descendit in aere, & aqua, potest enim à maiori male grauioris elementi prouenire. Deinde admissa seq. negatur falsitas, & ad 1. probat. dicimus vtiq. locum medium inter aerem, & aquam fore illi naturalem; nec aqua, & aer sunt ita immediata, vt nequeat corpus aliquod mediare, vt patet de oleo, & ligno, sed dicuntur immediata respiciendo partes principales vniuersi, quæ sunt quatuor elementa, & Cælum: ad 2. neg. seq. quia si esset in corpore grauiori, leuitas moueret, grauitas non impediret, si in leuiori, leuitas non impediret, sed grauitas impelleret, quia grauia, & leuia in proprijs locis non grauitant, nec leuitant; sequeretur autem corpus istud nō velocius moueri in fine, quàm in principio, vt diximus n. 22. ad 3. dicimus Arist. ideo sic locutum, quia reuera vix reperitur tale corpus; vel quia adhuc moueretur ab elemento prędominante, nam si esset in aqua, moueretur à leuitate aeris, si in aere, moueretur à grauitate aquæ, vel terræ: cætera; quæ de temperamentis mixtorū solent pertractari, apud Conimbr. eruditè, & eleganter reperies declarata.

QVÆSTIO V.

De causis effectiuis mixtorum, vbi specialiter agitur de conuersatione aquæ in vinum.

51 HVc vsque causam materialē, & formalem mixtorum explicuimus, & consequenter etiam finalem, dum declaramus formam mixti, hæc enim est finis mixtionis iuxta dicta disp. 1. Phys. q. 4. remanet vt aliqua de efficienti dicamus. Et quidem certum ex Scot. 2. d. 15. D. quem communior opinio Doctorum sequitur, miscibilia non esse causam effectiuam mixtorum, nam

nam quando fit mixtio generatio, non sunt miscibilia, quia ex dictis q.3. corrumpuntur substantialiter, at ad effectiuè causandum requiritur existentia ex disp.7.Phys.q.4.art.1. tùm quia causa æquiuoca est perfectior suo effectu, mixta sunt perfectiora miscibilibus seu elementis etiam simul sumptis, quia hęc se habent veluti materia, & ad mixta ordinantur; alia igitur causa erit inuestiganda, quæ vel erit aliud mixtum, vel Cælum, vel Deus, si enim negatur à mixtis virtus productiua alterius mixti vniuoca actione, necessariò ad causas vniuersales recurrendum erit, quæ sunt Cælum, & Deus; quæstio igitur est an mixta habeant talem virtutem producendi sibi simile, siue ex vna, siuè ex pluribus elementis; non loquimur autē de mixtis animatis, de his enim dicemus disp.seq. sed de inanimatis, & quamuis de omnibus in cōmuni determinādum est specialiter tamen de conuersione aquæ in vinum agemus, quia inter recentiores acriter modò controuertitur, & occasionem dedit Arist. in his libris, volens enim explicare mixtionem, sæpe vsus est exemplo aquæ, & vini ad inuicem permixtorum.

Partem negatiuam sustinent Arel.1. de Gen.q.52 Zab.lib.de Accret. c. 19. Piccol.1.de Gen.in tex.74. & 88. Bonamicus lib.7. de Motu c.24. & lib 3. de Alimentis c.3. Licetus lib.2. de his, qui diu viuunt sine alimento c.41. Dandin.2. de An.digress.25. Aguilon.lib.5. optic. propos.18. Coninch. de Sacram. q.74. art.8. dub. vn. Ioan. de Lugo de Euchar.disp.4.n.54.& seq. Camerarius p.2.q.1.& quamplures alij. Affirmatiua sententia communior fuit apud veteres, imò de ipsa parùm, vel nihil dubitarūt, & ex Recentioribus sequuntur Conimbr.1. de Gen. c.10.q.1.art.2. Nobilius c.5.quæst.5.Suarez 3.p. tom.3.disp.45. sect.4. Vasq. de Euchar. disp.178. n.4. Contar.tom.2.q.de mixt.c.2. Auersa quæst.44.sect.3. & alij.

52 Dicimus nō esse ab omnibus mixtis denegandam virtutem actiuam alterius, & præsertim vino conuenit, quod potens est etiam aquam solam in se ipsū conuertere; ita Scot.2.d.19. A.& 4. d.11.q.7.& d.44.q.1.supra F. Hæc cōclusio non est vniuersaliter de omnibus mixtis intelligenda, nam vt ex Scot.1. d.7.q.vn.V.notauimus disp.7.Phys.q.6. art.2. pro statu isto non habemus rationem à priori ostendentem vnam formā esse actiuam, non aliam, maximè enim esset perfectio formæ, & tamen videmus perfectiores nec vniuocè, nec æquiuocè esse substantialiter productiuas, vt est in Angelis multa animata non generant sibi simile, vt sunt quæ solùm ex putri generantur, & tamen elementa, quæ sunt imperfectiora, possident hāc virtutem, solùm igitur à posteriori possumus cognoscere, quæ nam substantia sit, vel non sit alterius productiua, vnde pro veritate huius conclus. sufficit aliquas experientias adducere, & rationes, quæ pro negatiua parte solent afferri, dissoluere. Primum exemplum sit de Magnete, vt notat Ferdinand. Medicus tract.2. de Facult.q.1.concl.5. *Magnes (inquit) attrahit ferrum, vt ferrum transmutetur in substantiam magnetis, vt vnusquisq. poterit videre, si diutius magnes retineat ferrum*, vnde Claud. in quodam Epigram. dixit, *ex ferro meruit vitam ferriq. rigore vescitur, has dulces epulas, hæc pabula nouit, Hoc absente perit*, si igitur magnes crescit, ferrumq. in propriā substantiam conuertit, iam generat sibi simile. Idem de plumbo docent Galen. lib.9.de Simplic. medicam. facult. c. de plumbo, & Georgius Agricola lib.5.de Ortu, & causis subterraneorum scilicèt plumbum in locis humidis asseruatum, vel in tectis domorum notabiliter tùm mole, tùm pondere excrescere, quod nequit esse, nisi per conuersionem aeris humidi, vel aquei humoris in propriā naturam; quod etiam affirmat Scaliger exerc.104.n 17. vbi idem de petra lanis asserit, qua ratione Mars. Ficinus lib. de Vita cęlitùs comparanda c.3.& Fernel.lib.2.de Abditis rerum causis deduxerunt

xerunt hanc virtutem in omnibus lapidibus, & metallis reperiri, imò Cardanus ad omnia corpora hoc ipsum extendit. Tertium exemplum est de aceto, quod vinum in se conuertit, imò aquam ipsam, maximè si feruens erit, non solum enim tàm acre consequatur, sicut antea, verum etiam actius per infusionem frigescentis aquæ euadit, dummodò sit proportionata quantitas. Quartum exemplum fit de humoribus noxijs in homine existentibus, hi enim non sunt animati, vt omnes ferè concedunt, & tamen si in stomacho reperiũtur, vel in alijs corporis partibus, cibũ conuertunt in similes humores; quamuis autem potentia nutritiua corporis concurrat, negari tamen nõ debet, quin humores ipsi saltim partialiter influant, aliter non esset ratio, cur potentia cibũ conuertat in tales humores, & non in alios, cum per se sit ordinata ad producẽdos humores proficuos nutritioni inseruientes.

53 Quintum exemplum afferri solet de gutta aquę in dolio vini immissa, quę actione ipsius vini transmutatur in vinum, quo exemplo vsus est Arist. 1. de Gen. 34. 39. & 42. ad explicandam mixtionis naturam, quæ est substantialis mutatio; quamuis aduersarij dicant nõ esse multùm exemplis fidendũ, eo quia aqua in vinum apparenter, & mutatione quadã morali conuerti dicitur. Attamen quia Arist. intendit explicare conuersionem substantialem augmentationis veram, non apparentem, vt cũ vnum miscibile excedens in se conuertit aliud, per quam conuersionem dicitur augeri; & in tex. 39. non solum adducit exemplum de aqua vino immixta, sed etiam de igne, cui apponuntur ligna, quæ non est mutatio apparens, sed vera, & realis, idem quoq. de mutatione aquæ in vinum in sent. Arist. erit dicendũ. Tum quia vt dicemus disp. seq. potest vnum elementum pro nutritione tanquam alimentum inseruire, vinum quoq. est alteratiuum, facilè permeabile, sicut aqua, ergo si gutta aquæ poneretur in dolio vini, quia diuideretur in minutissimas partes, quarum quælibet alteraretur à vino, ergo etiam corrumperetur, & in vinum conuerteretur; eò vel maximè, quia nulla apparet implicantia, vt mox videbimus.

54 Contra hanc sent. & præcipuè de conuersione aquæ in vinum acriter inuehitur Aref. prob. igitur primò vniuersaliter, ꝙ nullũ mixtũ sit alterius similis causatiuum, quia mixta habent qualitates primas refractas, non in gradu excellenti, vt elementa, ergo per qualitates primas non poterunt alia corpora in se cõuertere, neq; per qualitates virtuales, quia virtuales non agunt, nisi producendo qualitates formales, ergo si istę non habent talem virtutem, nec illæ. Tum quia natura hanc virtutem solum debuit concedere illis corporibus, quæ sine tali conuersione conseruari nequirent, vt sunt viuentia, & etiam ignis, qui alimento indiget, ergo non fuit alijs cõcessa, aliter non esset ratio, cur omnia corpora illam non habeant. Resp. ad 1. nec etiam animata habent primas qualitates in excellenti gradu, & tamen possunt alia in seipsa conuertere, hæc etiam per suas qualitates virtuales agunt in alimentum, quare sicut viuentia per qualitates formales, & occultas virtutes alterant cibum, & deinde propria substantiali potentia in seipsa conuertunt, substantia enim est, quæ immediatè attingit productionem substantiæ, idem de quibusdam mixtis erit dicendum. Ad 2. neg. assumptum, quia elementa possunt se conseruare, & tamen sunt ad inuicem transmutabilia; nec idcirco cogimur hanc virtutẽ in omnibus corporibus asserere sicut nec omnium est idẽ temperamentum, nisi vbi adest experientia, & ratio à posteriori suadet, à priori autem alia ratio reddi nequit, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud, vt cum Scoto notauimus num. 52.

55 Secundo specialiter de vino arg. ex Arist. qui 2. de Gen. 50. negat ex vno elemento fieri posse nutritionem, sed ex quatuor elementis, ergo aqua sola non

non est in vinum immediatè transmutabilis; quod etiam repetit in lib. de Sensu, & sensib. c. 5. & 4. Metheor. sum. 2. c. 3. In 1. de Gen. 34. quærens, cur in nutritione, quod nutritur, dicatur augeri, in mixtione verò vtrumq; miscibile augeri dicatur, respondet, quia alimenti substantia in nutritione non manet, miscibilium autem substantia in mixtione manet, & affert exemplum de aqua in vino immissa, ergo per Arist. aquæ substantia non mutatur in vinum, sed permanet, hinc concludit *Quãdo illic quoq.* (.f. in mixtionem vini) *quod euincit, & superat in ipsa mixtione, augeri dicitur, ceu vinum, nam vniuersa mixtura vini, non aquæ functionem exercet*, vbi non ait vinum, sed mixturam, vt innuat aquam verè remanere, sed eius vires à maiori copia vini refrangit, vt non percipiantur. In 3. sect. prob. multa quærens de vino diluto, iam supponere videtur substantiam aquæ remanere, nõ destrui; vnde libr. Poetic. c. 23. ait vinum dilutum vulgò appellari absolutè vinũ, & impropriè, quia scilicet substantiam aquæ habet admixtam. Resp. ad 1. auth. de nutritione dicemus disp. seq. vbi ex professò hoc quæsitum examinabimus, cum de nutrimento agemus. Textus 34. ex 1. de Gen. est ad oppos. nam exemplum de aqua, & vino, non debet referri ad mixtionem veram, sed ad nutritionem, tum quia sequeretur substãtiam miscibilium formaliter remanere in mixto, contra dicta q. 5. tum quia cũ gutta aquæ infunditur in vinũ, hæc mixtio potiùs assimilatur nutritioni, quàm veræ mixtioni, in hoc enim miscibilia debent in debita proportione misceri, at in nutritione viuens excedit alimentum, sicut vinum superat aquam, vnde sicut nutritum dicitur augeri, sic inquit Arist. vinum dicitur augeri in hac impropria mixtione, quia superat, & euincit aquam, ergo sicut cibus conuertitur in viuens, ita aqua in vinum, appellauit autem hoc totum mixturam, non vinum, vt innueret se loqui de vino, cui est gutta aquæ apposita, non de vino solo. Tandem vinum dilutum nequit propriè dici vinum purum, quia illud dicitur dilutum, quod ad victum humanũ inseruit, in quo plurimum de aqua miscetur, quæ nequit totaliter in vinum conuerti, vt dicemus.

56 Tertio arg. ratione; vinum non habet accidentia, quibus corrumpat aquam, ergo non potest eam in se conuertere, patet conseq. prob. antec. quia vel essent qualitates formales, vel virtuales, non illæ quia vinum est frigidum, & humidum formaliter, quæ sunt accidentia consentanea aquæ, & quamuis habeat aliquos gradus caloris admixtos, non sunt tamen corruptiui aquæ nam aqua feruens non destruitur, & tamen longè maiorem retinet calorem formalem, quàm vinum; neque qualitates virtuales destruent aquam, quia istæ non agũt, nisi à qualitatibus formalibus sint excitatæ, vt patet in pipere, veneno, & in ipso vino, quod non calefacit, nisi priùs à calore stomachi excitetur. Accedit deindè quod per quamlibet etiam minimam aquæ infusionem vinum debilius euadit, ergo vinum non conuertit aquam in se, antec. patet experientia; Neque dicas, debilitari, quando plurimum aquæ miscetur; Nam si quantitas vini, quæ est in cyatho, posset in se cõuertere tres, vel quatuor aquæ guttulas, certè quantitas, quæ est in dolio, poterit tres, vel quatuor sextarios conuertere, & si hæc parua vini quantitas interpolatim admisceretur, si scilicèt post multùm temporis, quod iudicetur sufficiens ad conuertendam aquam in vinũ, denuò ponatur aliquid aquæ, & sic per aliquot menses vinũ aquæ inspergatur, adhuc tamen vinũ illud foret aquosius, aliter facilè esset per solam infusionem aquæ, & multum lucrari, & in infinitũ augeri vinum, vt contingit in igne, quod est falsum, prima conseq. prob. quia natura non tribuit virtutem actiuã alicui, ex qua resultet illi aliquod detrimentũ, quia finis potentiæ actiuæ est in perfectionem agentis, ergo si ex mixtione aquæ debilitatur vinum, non habebit

po-

potentiam agendi in aquam; tum quia si vinum potuit aquam destruere, ergo non est ab illa repassum, vel si in pugna aliquid amisit, posset post victoriā se reducere ad pristinum statū, vt euenit in aqua calefacta, & in nutritione viuentis, vbi potētia conuersiua in principio tàm fortis est, vt possit conuertere, non solùm quod sufficit ad restaurationem deperditi, sed etiam ad augmentum, ergo virtus actiua vini saltim in principio non deberet debilitari, si aquā in se conuerteret, igitur si statim labefactatur, erit, quia remanet aquæ substantia.

57 Resp. ad 1. si valeret, sequeretur nullam fieri nutritionem, quia sanguis quò ad qualitates formales assimilatur carni, & iecori, nec vnquam aquam posse destrui, ab aere, & in aerem conuerti, vel ab alio mixto etiam viuente, quia aer secundum ipsum est frigidus, quare assimilatur aquæ in humiditate; & frigiditate, & omnia mixta in semētia ipsius à frigido prædominantur, nec vinum posset in acetum conuerti, eadē enim ratio confici posset, dicimus igitur vinum non corrumpere aquam per qualitates, per has enim solùm illam disponit ad propriam formā, sed per propriam formam substantialem, qua aliā similem producit, vt diximus disp. 7. Phys. q. 6. art. 2. quòd autem vinum alteret aquam per propria accidentia, nec ab ipso negatur. Similiter ad 2. si valeret, omnem actionem tolleret de medio, si agens posset à passo repati, per hāc enim repassionē debilitatur virtus agētis, ergo non debebat hæc virtus à natura concedi, quia resultat in detrimētum ipsius agentis.

58 Qua propter aduertendū, quòd in qualibet reactione virtus agentis debilitatur, vt patet, hoc autem potest dupliciter contingere, vel enim post actionis victoriā nihil remanet de passo, vel si aliquid remanet, hoc tamen non manet applicatum agenti, & in hoc casu, potest agens reassumere vires, vel aliquid remanet applicatū agenti, quod agens nequit conuertere, & destruere, estq. impeditiuum actionum agentium, vt euenit in humoribus noxijs per concoctionem in stomacho generatis, & in hoc casu nunquam agens poterit vires, quas in reactione amisit, recuperare, vt diximus disp. 5. n. 140. Cum igitur vinū agit in aquam, hoc erit maximè medio calore, & consequenter hæc actio erit quædam digestio, seu depuratio purioris ab impuro, & purius conuertitur in vinum, impurius, & magis terrestre remanet, quod est causa, cur vinum debilitetur, & nunquam vires de nouo recipiat, quod patet in igne, qui licet sit actiuissimus, sua tamen actione depurat partes ligni, & puriores in ignem conuertit, impuriores, & terrestriores in cineres, quas tamen nunquam consumit, & sicut si applicatur maximo igni lignum, vel carta quantumuis exigua, adhuc tamen pars aliqua in cineres conuertitur, ita de paruula gutta aquæ est dicendum, quòd nunquam totaliter in vinum conuertitur, sed aliquid impurius semper remanet, & eo minùs, quò vinum est actiuius, & quia acetum est valde actiuum, ideo plùs aquæ in se conuertit, hinc negamus posse vinum in infinitum crescere per appositionē aquæ, quia euadendo impurius, nequit tandē aquam conuertere: quare ad argum. neg. cōseq. ad 1. probat. dicimus hoc habere agentia sublunaria, vt possint ad inuicem agere, & pati; nec per virtutē actiuam patiuntur, sed agunt, quare rectè à natura conceditur, quamuis per passiuam potentiam postea repatiantur: nec semper post actionem agens redit ad pristinum statum, nisi sit ab Agente contrario expeditum, vt contingit in aqua calefacta ab igne remota; exemplum de potentia nutritiua est ad oppositum, quia in principio etiam hebetatur virtus, & nisi per expurgationem depuraretur ab excrementis, non rediret ad pristinum statum, hæc autē depuratio non contingit in vino.

59 Quarto accidentia aquæ manent post mixtionem in vino, vinum enim

aqua mixtum participat colorem, odorem, & saporem, si esset amara, vel dulcis, ergo etiam manet aqua, quia accidentia non migrant de subiecto in subiectum. Tum 2. ab extremo ad extremum non fit transitus, nisi per medium, sed aqua inter liquores est extremum, vinum inter perfectissima computatur, ergo aqua, antequam in vinum mutetur, deberet in liquorem medium priùs conuerti, quem liquorem nullus vnquam somniauit; maior prob. experientia tùm in alteratione, tùm in generatione substantiali, nam prius quam cibus in carnem transmutetur, oportet, quòd in chylum, & sanguinem conuertatur, etiã ipsum vinum, & tamen magis conuenit vinum cum sanguine, quàm aqua cum vino; imo vitis ipsa aquam, & humorem terreum non nisi post varias substantiales mutationes conuertit in vinum, ergo non potest vinum immediatè in se aquam conuertere, hanc enim virtutem à vite reciperet, in qua tamen non inuenitur. Tum 3. si aqua conuerteretur in vinum, certè densior euaderet, quia densius est vinum, & minorem locum occuparet, quod est contra experientiam si enim cyathus maiori ex parte vino plenus impleretur aqua, mixtura illa ex aqua, & vino semper eundem occupabit locum, nec cyathus aliqualiter vacuus conspiceretur, ergo aqua secundùm substantiam non est in vinum conuersa, aliter minorem locum deinde occuparet, & posset denuo in cyatho vinum, vel aqua infundi.

Resp. ad 1. ex modò dictis, remanere accidentia aquæ, tũ quia fit reactio, & in vino ab aqua similia causantur accidentia, quæ adhuc remanent, quia vinum indifferenter se habet ad illa; tum quia remanent quædã partes aquæ grossiores, quæ accidentia illa conseruant in vino. Ad 2. potest concedi vinum in se immediatè non immutare aquam, vt videtur innuere Scot. 4. d. 3. q. 3. ad 3. dũ ait, quòd *nulla ars potest adhibere passo mixto actiuum scilicèt ignem, ita quod per illud agens fiat immediatè resolutio in aquam elementarem, quia illud idem agens nõ potest habere virtutem sine formis intermedijs mutãdi, neq. etiam ita taliter diuersa in eundẽ terminum corrumpendi*. Vel si concederemus immediatam conuersionẽ in vinum, adhuc nullum sequitur inconueniens; non enim omnes formæ substantiales se habent vt extrema, & quamuis à vite non fiat hæc immediata cõuersio, hoc euenit, quia vitis se habet vt agens æquiuocum respectu vini, ideoq. debet ordinatè procedere, at vinum in conuersione aquæ est agens vniuocum, ideoq. potentius, & actiuius est, & hanc virtutem à vite æquiuocè habuit, dũ propriam naturam ab illa recepit; Dices agens æquiuocum perfectius est agente vniuoco, ergo si vinum potest immediatè aquam conuertere, multò magis æquiuocum. Resp. antec. esse verum quò ad entitatem, non semper quò ad actiuitatẽ, sol enim est æquiuocè productiuus ignis, & tamen faciliùs, & citiùs ignis ab igne vniuocè causatur, quã æquiuocè à Sole. Ad 3. non esse tã magnam diuersitatem inter raritatem vini, & aquæ, vt fiat notabilis, & sensibilis variatio, nec tota aqua conuertitur in vinum.

60 Quinto vel talis conuersio fit virtute animæ vegetantis in vino, vel alia virtute, si primum, ergo vinum verè nutritur, si secundum, ergo talis virtus est insufficiens, quia vinum est effectus animæ vegetantis, ergo nequit produci à virtute imperfectiori, qualis esset illa. Tum 2. si quando vinum excedit vires aquæ, illam in se conuertit, ergo quãdo non superat, sed adæquat, deberent in aliquod tertium commutari propter mutuam actionem, quod est falsum, quia vinum dilutum communiter reputatur vinum aqua mixtum, non quid distinctum. Tum 3. daretur aliquod vinũ, quod non esset corpus mixtum, quia ex vno tantum elemento scilicèt aqua generaretur. Neque dicas dici mixtum, quia præsupposuit omnes quatuor qualitates. Non valet, quia hæc mixtio est

solum

solum accidentalis. Tum 4. vinum non est opus solius naturæ, sed etiam artis, quia natura producit vuam, ars exprimit vinum, ergo non potest in se aquam conuertere, & aliud vinum causare, prob. conseq. quia vt opus naturale est ab anima vegetatiua, & non nisi entis naturalis est causatiuum, vt opus artificiale non est generatiuum alterius, quia ars non est principium substantiale, vnde effectus imitatur suam causam quò ad naturalia, non quò ad artificialia, sic licèt seminetur triticum sine cortice, nascitur tamen cum cortice, ergo si per vim naturalem vinũ debet aliquid producere, potiùs vuam gigneret, quàm vinum.

Resp. ad 1. vinum ex aqua gigni à virtute vini, quæ non est vegetatiua, estq. sufficiens, quia licet vinum sit opus, & effectus animæ vegetantis, non tamen est animatum, ideoq; licèt æquiuocè fuit productũ à virtute perfectiori, vniuocè tamẽ potest gigni ab imperfectiori, quæ tamen sit eiusdem rationis, & perfectionis cum vino, sic acetũ æquiuocè producitur in corruptione vini à virtute superiori, at deinde vniuocè potest ab aceto generari, idem de plumbo, & alijs exemplis adductis n. 52. dicendum. Ad 2. dicimus progressu temporis mixtum illud ex aqua, & vino corrumpi, & in aliud tertium commutari, non enim est necesse, quòd hæc corruptio statim fiat. Ad 3. etiam ipse Aref. concedit non semper in generatione mixti interuenire omnia elementa quò ad substantiam, sed solum quò ad virtutes, & accidentia, & tamen corpus dicitur mixtum ex quatuor elementis; dicimus igitur vinum illud ex aqua genitum esse mixtũ, & quia exposcit pro dispositionibus naturalibus omnes quatuor qualitates, & quia in forma substantiali assimilatur formis substantialibus elementorum, quas virtualiter cõtinet, vt diximus n. 24. Ad 4. vinum est opus naturale quò ad substantiam, dicitur opus artificiale, quatenus exprimitur, & segregatur ab alijs rebus distinctis, & vt sic poterit producere aliud ens naturale; nec exemplum de tritico valet, quia generatio illa est æquiuoca, & per virtutem seminalem, ideo poterunt planta, & aristæ generari à tritico, at vinum vniuocè producit aliud vinum.

61 Tandem arg. quibusdam experientijs. Prima est, quod multis modis aqua vino mixta potest deinde à vino secerni, s. si spógia oleo imbuta obturatur orificium vasis pleni vino diluto, & ipsum vas inuertitur, per ipsam spongiã aqua pura effluit; item si vas ex ligno hæderæ fieret, & vino diluto impleretur, per illud vinum permeat secundum Plinium, vel aqua secundũ Ioan. Baptistam Porta; insuper filum, vel linteum recenter lotum, siue succo mentæ madefactum in vinum aqua mixtũ immissum ad se attrahit aquam, & alijs quàm pluribus modis id fieri contingit. Secunda sepè accidit in Gallia Cesalpina, & alijs locis vbi vinum aqua misceri solet, nam hyemis tempore frigidissimo sentiuntur in vino quidam glaciei globuli, qui aliud non sunt, quam aqua iam mixta congelata; vnde contingit aliquando, vt aqua in glaciem conuersa, & à vino separata, vinum præstantius hauriatur è dolio, quàm antea, sed à calore ambiẽtis dissoluta aqua, & iterũ vino immixta, ferè sola aqua deinde extrahatur; signum euidens aquam remanere secũdùm substantiam in vino. Tertia, vinũ dilutum facilè potest d gnosci à puro, nã ouũ in musto aqua mixto demergitur, in puro supernatat, & vinum dilutũ calefactum, si in vas nouum fictile mittitur, euadit acetum, vel si in cartaginẽ oleo feruenti plenam, obstrepit, & foràs diffunditur; si super linteum effundatur, aqua, quia subtilior, circundat vinum, & in maiorem circumferentiam dilatatur; Multi sunt, qui gustu statim agnoscunt, si etiam parum aquæ reperiatur in vino; quæ omnia non contingerent, si aqua in vinum conuerteretur. Quarta quandoq. aqua in cyatho paulatim immissa non miscetur vino si super vinum folium arboris, vel simile appo-

natur, & tamen non conuertitur in vinum, quod deberet euenire, quia ad hoc vt contraria agant ad inuicem, non requiritur permixtio, sed sufficit contactus. Quinta vinum diutiùs conseruatur, si aqua maris misceretur, vt referunt Columella, Dioscorides, Athenęus, & alij, ergo aqua permanet in vino. Tandem nulla alia res, siue palea, siue terra, siue oleum, aut aliùs liquor in vinum conuertitur, nec ipsa vua, ergo multò minus aqua, prob. conseq. quia nulla apparet ratio ostendens hanc conuersionem; nec adest aliqua experientia, nam nullo signo dignosci potest, quando aqua est iam in vinum conuersa, nulla enim apparet mutatio, postquā aqua diù mixta fuit, quæ etiam statim non appareat, si ergo in principio aqua non conuertitur, non possumus deinde inferre progressu temporis conuerti in vinum; quibus accedit, quòd aqua est tenacissimæ naturæ, vnde si eā coniicias in candentem ollam ferream, & vapores alambicco excipias, totam omnino integram recipies, ergo si resistit igni, multò magis vino.

62 Resp. hæc experimenta solùm probare aliquas aquæ partes remanere in vino, quod nos concedimus; vnde ad primam dicimus aquam posse segregari secundùm totum, si post mixtionem statim separaretur, tàm enim breui spatio temporis non potuit fieri conuersio, ad quam attendi debet non solùm tempus, sed etiam vini generositas; verum est tamē, quòd extrahitur quoq. humor quidam aqueus specie ab aqua elementari distinctus, non solùm à vino diluto, sed etiam puro; Nec valet, quod vrget Arr. quòd si vinum humorem illū nequit in se conuertere, multo minùs aquā elementarem. Non valet, quia humor ille est vino connaturalis, sicut in quolibet mixto, & viuente conspicitur, in quibus reperiuntur varij humores elementis similes. Secunda experientia est pro nobis, nam sæpe in illis regionibus ad medietatē infunditur aqua in vino, quæ si totaliter remaneret, nō tàm pauci, sed in maiori multitudine globuli illi animaduerti deberent in vino; quapropter erunt solū partes illę terrestriores aquæ non iam in vinum conuersæ. Per idem ad 3. tum quia vinum per admixtionem aquæ debilitatur; sed si non est quantitas notabilis, nō facilè dignoscitur. Quarta non vrget, quia quando agentia non sunt maximæ actiuitatis, nō sufficit simplex contactus, sed requiritur permixtio, & præsertim in liquoribus, qui propter subtilitatem, & raritatem non agunt valde in distans; præterquam quod falsum est, quod in extremitatibus non fit aliqua pugna, conuersio, nisi propter virium æqualitatem impediatur actio. Quinta non officit, quia aqua maris propter succos terrestres, & crassiores resistit corruptioni, & ideo minùs de ipsa conuertitur in vinum, magisq. iuuat ad conseruationem vini. Tandem nec est clarum, an res alias secundùm partes subtiliores, & humidiores vinum in seipsum conuertat maximè loquendo de vuis, solum enim remanent partes crassiores; falsum etiā est nullam adesse pro nobis experientiam, nam cum id experiamur in aceto, non est cur vino denegemus; tum quia maximè vrget exemplum illorum globulorum glaciei, qui hyemali tempore reperiuntur in vino: nec obstat tenacitas aquæ, aliter aqua esset naturaliter incorruptibilis, si nec ab igne destrui posset: quod esse falsum ostendimus precced. disp. q. 1. quapropter ad experientiā illam negamus, vt ibi etiam diximus, totam aquam alambicco recipi absq. alicuius partis deperditione, in maiori parte tamen accipitur, quia breuissimum est tempus applicationis, statim enim in vapores resoluitur, qui cum specie non distinguantur ab aqua, non est mirum, si artificio illo denuò recipiatur; sic si quis manum paululum ponat in igne, & statim retrahat, non adureretur. Ex quibus patet non adesse rationes pro vtraq. parte conuincentes, & quia experientia in alijs rebus apertè suadet mixta posse vniuocè ab alijs mixtus produci,

duci, probabiliter id non erit negandum de vino.

QVAESTIO VI.

De corruptione mixtorum, eiusque speciebus.

63 Sicut quęlibet species acquisitinę mutationis suã habet oppositam deperditiuam, ista mixtio habebit suam contrariam, quæ erit corruptio mixti, ideo pro complemento huius disp. pauca de ista corruptione dicemus, nam reliqua apud Zab. lib. 2. de mixt. videri possunt; hæc itaq; corruptio omnibus mixtis conuenit quatenus mixta sunt, quod addimus propter animata, quæ dupliciter possunt considerari, vel vt mixta, vel vt animata, vt mixta habent aliter corrumpi, quàm vt viuentia, nam vt animata possunt morte, morbo, iugulatione, suffocatione, arefactione, & similibus destrui, & tamen adhuc remanet ratio mixtionis in illis licèt postea subsequatur corruptio mixti.

De corrup. autẽ mixti loquẽs Arist. 4. Metheor. c. 2. duas assignauit species, scilicèt corruptionem naturalem, quæ putredo, aut marcedo dicitur, & violentã, corruptio naturalis est cum mixtum resoluitur in omnia elementa, ex quibus constat, & ideo dicitur naturalis, quia (vt de corruptione diximus disp. 5. n. 46. & seq.) secundùm leges à natura vniuersali determinatas mixtum destrui debet in ea, ex quibus componitur, qualia sunt omnia elementa, modo declarato q. 4. corruptio verò violenta est, cum mixtum non resoluitur in omnia elementa, sed propter validam actionẽ vnius elementi totum ferè mixtum in illud conuertitur; huius autem duæ sunt species, scilicèt combustio, vt cum ignis mixtum aliquod in se conuertit præter paucas cineres propter maximam resistentiam; alia dicitur petrificatio, quæ euenit propter actionẽ summi frigidi condensantis, vnde de quercu diù sub aquis detecta dicitur in lapidem conuerti; quod quidem mirum nõ est, quia sicut quodlibet elementum potest conuerti in quodlibet aliud elementum, quando adest proportio maioris actiuitatis, ita elementum summè frigidum poterit totum mixtum in lapidem, vel in seipsum conuertere: & licèt Arist. loc. cit. solum de combustione sit locutus, hoc fecit, quia de corruptione violenta per se non attinet agere ad Philosophum, ideoq; satis erat de illa aliquod exemplum adducere; dicitur autẽ violenta, quia non est secundùm leges naturæ vniuersalis, sicut mors a senectute proueniẽs ab Arist. lib. de Vita, & morte dicitur naturalis, quia fit secundùm leges à natura præfinitas, proueniens verò à morbo, iugulatione, &c. dicitur violenta, quia præter modum à natura institutum.

64 Putredo definitur ab Arist. cit. quòd sit *corruptio eius caliditatis, quæ in vnoquoq. humido propriè, & secundùm naturam inest, ab aliena caliditate, quæ est ambientis.* Pro cuius intelligentia omnes particulę sunt explicandæ, & primò incipiendo à causa, per ambiens intelligitur non solùm aer, & aqua, sed quodlibet aliud habens calorem, qui moderatè excedat calorẽ mixti putrescentis, nam si immoderatè excederet, non esset putredo, sed potiùs combustio; hinc cum sanguis putrefit in venis, ambiens putrefaciens erit caro, aut aliqua alia pars corporis calore extraneo affecta, vt notauit Scot. 2. d. 15. H. Iste calor ambiens dicitur corrumpere calorem naturalem, quia in vnoquoque mixto, licet homogeneum appareat, re vera tamen sunt aliquæ partes dissimiles inter se agglutinatæ, quæ diuersitas quandoq. est substantialis, quandoque accidentalis, & quia proprium est caloris dissimilia abinuicẽ segregare, hinc calor ambiens agit in mixtum per calefactionem intendendo calorem naturalem, seù partes illas, calidiores, & subtiliores, & consequenter segregat partes mixti ad inuicem, & sic dicitur corrumpere calditatem naturalem, non

quia verè caliditatem illam destruat, sed calefactione relaxando potos, & attenuando partes calidiores, illas facit euaporare, at quoniam nequeunt postea diù permanere, corrumpuntur, ad quam euaporationem sequitur, inquit Arist. coeuapotatio partium humidarum; ac tandem continuando actionem mixtū pænitùs putrescit, ac dissoluitur in elementa, seu in partes elementis similes; & hinc est, quòd putrescibile priùs fit calidius, postea humidius, vt patet in aceruo tritici. Additur tandem *in vnoquoq. humido*, quia hæc est vna conditio putrescentis, vt humidum sit, & hoc siue humiditate naturali, vt caro, lac, &c. siuè aduentitia, vt lignum ab aqua madefactum; ratio est, quia humida facilius segregantur, quàm sicca, & quia putredo est segregatio partium dissimilium, idcirco humiditas debet esse vna ex præcipuis conditionibus putrescentis; & hæc est ratio, cur lignum aridum non ita facilè putrescit, nisi humectetur aqua, vel aliquo alio humido, & caro, nisi fuerit aspersa sale, facilius putrescit propter maiorē humiditatem, quę per salis aspersionem postea desiccatur. Ex quibus colligit Arist. facilius putrescere mixta humida, quàm sicca, faciliùs in æstate, & in loco calidiori, quàm in hyeme, & loco frigidiori, propter calorem ambientis, facilius mixta moderatè calida, quàm frigida, quæ possunt ambienti calori resistere, facilius diuisa, quàm vnita, ista enim magis resistunt, & difficiliùs calidiora in quibus ambiens nequit inducere calorem intensiorem, & tandem difficilius putrescere, quæ mouentur, quam quæ quiescunt, quia scilicet minùs pati possunt ab ambiente.

65 Ex his omnibus deduci debet hāc definitionem non esse formalem, vt putauit Zab. sed causalem, nam ratio formalis putredinis consistit in corruptione formæ mixti, cuius corruptionis causā est segregatio illa partium dissimiliū, cum igitur Arist. solùm de ista segregatione mentionem fecerit in hac definitione, iam causalis erit, non formalis; assumptum prob. quia putredo est corruptio opposita generationi mixti, vt ibid. docet Arist. sed generatio mixti propriè non consistit in illa præuia alteratione, sed in introductione formæ mixti, ergo putredo in corruptione eiusdem mixti consistet, nisi per corruptionem caliditatis intelligas corruptionem totius coniuncti, seu mixti, vt aliqui explicant, tunc enim posset dici definitio formalis. Verum est etiam, quòd sicut generatio quandoq; sumitur pro illa præuia alteratione, quæ via est ad introductionem, ita etiam putredo potest hoc modo accipi, sed in rigore, & propriè sumi debent pro introductione, & corruptione formæ mixti.

66 Sed pro maiori dilucidatione doctrinæ allatæ dubitatur Primò, quia aurum, metalla, lapides, adamas non putrescunt, & tamen sunt mixta, ergo putredo non conuenit omnibus mixtis. Ex opposito multa putrescunt, non tamen propter caliditatem ambientem, vt si aliquod mixtum in vacuo esset, vel in centro mundi, ibi nullus esset calor, & tamen deberet putrefieri; item castaneæ, & nuces intùs putrescunt, nō extra, & tamē calor ambiens potius est in exteriori parte; in aere etiam frigidissimo multa putrescūt, quæ calidiora sunt ipso aere ambiente, vt caro, sanguis, lac, &c. ergo causa putredinis non est caliditas. Resp. licet Doctor cit. de mixtis nō habentibus partes fluentes maneat dubius, an marcescant, possumus tamen concedere putredinem illis conuenire, vnde metalla æruginem emittunt, vt patet in ferro, aurum vero antiquum, & argentum obscuriorem habent colorē, idem de lapidibus dicendum; licet ob magnā siccitatem, & frigiditatem non faciliter putrescant, sufficit vt tandem post multum temporis marcescant, saltim propter humidum aliquod aduentitiū. Mixtum in vacuo non putrescetet actu, quamuis esset putrefactibile propter admixtionem contrariorum, quæ, vt notat Scot. cit. quando sunt in medio, &

in gradibus remissis, non agunt ad inuicem, sed requiritur causa extrinseca, qualis est calor ambiens; in centro verò existens corrumperetur, vel per calorem, si ibi esset, vel à summa frigiditate conuerteretur per petrificationem in lapidem. Castaneæ, & nuces intus putrescunt, quia partes internę propter maiorem humiditatem sunt magis aptę ad putrescendum. Tandem mixta frigidissimo aere putrescunt, quia frigus aeris mortificat, & destruit calidum naturale, & ad gradum caloris aerei reducit illum, vnde faciliter postea mixtum potest intendi calefactione, vel aeris, propter maiorem extensionem, & molem, vel Cæli.

67 Secundo dubitari potest, quia Arist. post allatam definitionem putrefactionis subiungit; *Quare secundùm indigentiam patitur calidi, qua autem indigens tali virtute frigidum omne, ambæ vtiq. causæ erunt, & putrefactio cõmunis passio, & frigiditatis propria, & caliditatis aliena*; ergo per Arist. non solum caliditas ambientis, sed etiã frigiditas putrescentis est causa putredinis; ergo definitio allata non est sufficiens. Tum quia etiam combustio est à caliditate ambientis, ergo non differret à putredine. Resp. relictis varijs expositionibus, quod calor ambiens est per se causa actiua, frigus verò solum causa per accidens, hinc in definitione solum de calore fecit mentionem, deinde verò de vtraq. causa; hoc autem declaratur, quia quod attenuat, & segregat partes, est calor extrinsecus, & quia segregantur partes calidiores, & humidiores, remanent partes frigidiores, quæ cum nõ sint proportionatæ formæ mixti, sequitur ipsius destructio, vnde frigus non verè agit, sed solum remanet post segregationem, & hoc est, quod vult dicere Arist. dum ait; *Quare secundum indigentiam patitur calidi*, &c. hine subiũgit postea *Propter hoc enim, sicciora fiunt, quæ putrescunt omnia, & tandem terra, & fimus*, annuens solum partes frigidiores absq. calidioribus remanere. Possemus etiam dicere frigus actiuè nonnihil concurrere, quatenus congregat partes sicciores, sicut calor euaporare facit calidiores; solum autẽ de actione calorifica fecit Arist. in definitione mentionem, quia hæc est principalior. Ad 2. combustio multipliciter à putredine differt; primò quia à combustione, non destruitur calor innatus, sed potius augetur, at in putrefactione destruitur, quia extrahitur; secũdo quia cõbustio primo, & per se ad corruptionem omnis humidi, & frigidi tendit, putredo verò solum ad segregationem, quæ diuersitas oritur, quia actio caloris in putredine est tenuis, & lẽta, vnde non absumit humidum, antequam corrumpantur calidiores partes, at in combustione propter excessum caloris est intensior, & consequenter statim in humidum tendit ad exiccandum; & hinc est, quod aliquando actio ignis etiam putrefacit, si eius actio sit remissa propter distantiam, aut resistentiam putrescentis, ex opposito in zona torrida propter excessum caloris potius fit exiccatio, quàm putredo.

68 Tertio dubitatur ex eo, quod Arist. cit. ait omnia elemẽta præter ignẽ putrescere; & tamen in 25. p. probl. 19. negauit aerem putrescere, & li. de Longitud. & breuit. vitæ docuit ideo pinguia non putrescere, quia multum aeris includunt; insuper terra, & aqua nullum habent proprium calorem, ergo vel non putrescunt, vel putredo non semper est à caliditate. Tum quia si tali putredine putrescerent, redirent ad propriam naturam, quia hæc putredo est resolutio in elementa, quare potius esset depuratio, quam putredo. Resp. vtiq. elementa, si pura essent, non putrescerent, quia putredo solum competit mixtis, sed quia tria elementa possunt recipere peregrinas impressiones, non autem ignis propter maximam actiuitatem, qua omnia in seipsum conuertit, hinc ignis, & alia elementa pura interire possunt, non putrescere, at elemẽta impura sunt aliquo pacto mixta, & consequenter aliquid

caloris habẽt, vnde partes tenuiores pos sunt extrahi, & putredinem aliquã causare; idcirco cum Arist. negauit in primo loco aerem putrescere, locutus est de suprema aeris regione, quæ propter vicinam ignis, & intensionẽ caloris nõ facilè admittit peregrinas ĩpressiones; in 2. loco solùm innuere voluit difficultatem putrefactionis aeris, non impossibilitatem; terra, & aqua possunt habere calorem aliquem aduentitium. Verum est, quòd si putredo erit perfecta, fieret vtiq; resolutio in elemẽta pura, sed hoc rarò euenit, nam sæpiùs aliquod aliud mixtum generatur, qua ratione vocatur ab Arist. putredo secundũ partem, vel quia aliquando est tantũ putredo secundũ accidentia, vel quia propter magnam humiditatis copiam nunquam potest totaliter corrumpi. Frequentiùs ex putrefactione rerum, quando non totaliter finitur, generantur animalia, quàm plantæ, quia planta habet multũ de terrestri substantia, humidum autem per putrefactionem eductum est subtile, & multũ aereum, quod non est materia apta plantæ; hinc est, quòd talibus animalibus sæpè crescunt alæ, quia sunt de leuiori, & subtiliori humido, & valde multiplicantur propter numerosam diuisionem partium rei putrefactæ, putredo .n. habet diuidere, & segregare componentia rei putrefactæ.

Dices, si quodlibet mixtum haberet istam partium diuersitatẽ quodlibet esset ætherogeneum. Neg. conseq. licet .n. interdum hæc diuersitas partiũ sit essentialis, plerumq. tamen est accidentalis, cum .n. forma mixti petat aggregationẽ primarum qualitatum, non est inconueniens reperiri in mixto partes aliquas, in quibus magis vigeat vna qualitas.

DISPVTATIO OCTAVA.

De viuentium generatione, nutritione, & augmentatione.

Dnotauimus in quæst. Proœm. Aristotelem in his libris agere de nutritione, & augmentatione, non quidem vt operationes quædam vitales sunt, sed vt mutationes quædam ad formam occasione desumpta ab Antiquis, qui non rectè has mutationes vel inter se, vel à rarefactione, & condensatione distinguebant; nos autem de his agemus, aliquatenus etiam vt operationes vitales sunt, vt exactior habeatur cognitio; vnde in hac disputatione paululum transcendimus limites horum librorum, nec immeritò, quia faciliùs ad libros de Anima, ad quos pertinet harum mutationum discussio, progredi poterimus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit, & qualis viuentium generatio.

1 NOtat Doctor p.d.13.q. vn. ad 1. prin. generationem bifariam sumi, primò communiter pro generatione substãtiæ, quo sensu de ea locuti sumus disp.5. alio modo specialiter pro productione viui ex viuo, & in hoc sensu de ea sermonem hic instituimus, vt liquet ex titulo quæsiti. Thomistæ passim sic eã definire solent ex D.Th. 1. p.q.27.ar.2. *vitalis generatio est origo viuentis à viuente, à principio vitæ coniuncto, in similitudinem naturæ*, à qua definitione parùm discrepat, quam tradidit Doctor loc.cit. & 3.d.8. q.vn. §. *ad quæstionem*, quod nempè est *productio naturalis viuentis à viuente similis producenti in natura*,

natura, vbi vides in definitione allata à D.Th. deficere, quòd sit origo naturalis, & in altera allata à Scoto, quòd sit à principio vitæ coniuncto; sed re vera nemo illorum particulas illas iudicarũt superfluas, sed potiùs eas subintelligi voluerunt, quarè præstabit vnam per aliã supplere.& declarare.

Primò itaq. dicitur *origo, seu productio*, quia cum sæpius dictum sit generationem considerari posse sub duplici titulo mutationis.s. & productionis, hic præsertim de ea sermo fit sub ratione productionis, & originis, non autem sub ratione mutationis, in hoc.n. sensu satis de illa sermonem habuimus disp. cit. & tenet hæc particula locum generis, quia est cõmunis etiam generationi communiter sumptæ pro quacunq; scilicet productione substantiali.

2 Secundò, dicitur *naturalis*, quia vt notat Doctor in 1.loc.cit. in tali productione ex parte agentis requiritur inclinatio naturalis, siuè forma naturalis, q̃ sit principium generandi, vndè ait Scot. ibidem, quòd licèt considerando generationem sub ratione mutationis, naturalitas eius attendatur ex parte principij passiui.s. subiecti naturaliter ĩclinati ad formam recipiendam, tamen si sumatur sub ratione productionis, vt in proposito, naturalitas eius sumi debet ex parte principij actiui, quatenus.s. agens producit principio naturaliter inclinato ad agendũ; Ratio huius particulæ reddi potest, quia vt productio alicuius viuentis sit generatio, non solum exigitur, vt sit origo viuentis similis producenti in natura, sed debet ità procedere viuens, vt ex vi processionis, & originis sit similis producenti in natura, sed talis non est nisi pcessio naturalis, ergo particula hæc est omninò necessaria, maior probatur ex 2.de Anim.24.quia per generationẽ, vt sic, producitur terminus similis producenti in natura, naturalissimũ.n. opus est viuentis generare sibi simile, probatur minor, quia ex 2.Phys.natura est determinata ad vnum.i.ad vnum speciei effectum, vt Doctor explicat quol.2.F.q. agens naturale agit per formã determinatam ad vnum, nec est ibi principium indeterminatum respectu oppositorum, sicut est voluntas; itaq. per hãc particulam excluduntur productiones omnes viuentis à viuente factæ per principium liberũ, nam & primi homines facti sunt à Deo viuente, etiã aliquo modo ad eius imaginem & similitudinem, pariter & Angeli facti sunt viuentes à Deo viuo, sed quia istæ, consimilesq. productiones viuentium factæ sunt per principium liberum, idcircò a linea generationis vitalis meritò excluduntur; Imò defectu huius particulæ præcisè ait Doctor in 3. loc. cit. processio Spiritus Sancti in diuinis non dicitur generatio, quemadmodum productio Verbi, quia nimirũ procedit per principium liberum.s. per voluntatem, non autem per intellectum, sicuti Verbum; vndè quamuis Spiritus Sãcti productio sit origo viuentis à viuente principio vitæ coniuncto in similitudinem naturæ, quia processio Spiritus Sancti est quidem processio rei similis identicè saltim, & concomitanter, quia est processio intrà Deum, & generali ratione quicquid est in Deo, Deus est, adhuc tamen non est generatio, quia non est origo naturalis, & per principium naturale facta, sed liberum.

3 Et hæc est prima, & immediata ratio, cur Spiritus Sancti productio nõ sit generatio, nam q͂ passim inquiunt Thomistæ, huius rationem esse, quia Spiritus Sanctus non procedit vt similis ex vi pductionis suæ, est quidem verum, sed nõ est prima, & immediata ratio, nã adhuc reddi debet ratio, cur non procedat similis ex vi suæ productionis, nec alia reddi potest præter allatam, quia.s.eius productio per principium liberum exercetur, non autẽ per naturale, quemadmodum productio Verbi, hinc.n. oritur, q͂ ex vi sua non tendit ad assimilandũ perfectè terminũ productum principio producenti, quia non exercetur per principium determinatum ex se ad vnum specie effectum, sed indeterminatum, licèt etiam pendeat alia ratio, quam mul reddere

dere solent, cur Spiritus Sancti productio non sit generatio, quia nimirũ Verbum ex vi suæ productionis procedit, vt imago Patris, non autem Spiritus Sanctus, nam & huius discriminis rationem assignare debent, nec conuenientior assignari posse videtur, nisi quia imago naturaliter ꝓcedit, & imprimitur ab imagato, in alio .n. sensu falsum est Spiritũ Sanctum quoq; non esse Patris imaginem, cum sit eidem similis in eadem ẽt numero natura, sicut Filius, quod totum disertè paucis docuit Doctor 1.d.10.ad 1. ptin.

4 Tertiò dicitur *viuentis à viuente*, ad excludendas generationes inanimatorum quorumcunq., ac etiam animatorum à principio nõ viuente, si tale virtutem habet sufficientẽ ad animata producenda, vt quidam dicunt de anima lib. ex putri genitis, quæ effici opinantur à corporibus cælestibus, vt à causis principalibus; quamuis ergo ignis producat ignem sibi similem in natura specifica, quia tamen non producitur, vt viuens à viuente, ideò talis productio nõ dicitur generatio ad sensum hic intẽtum; excluduntur quoq. per hanc particulam pili, vngues, & similia, licèt.n.procedant actiuè à viuente, & ipso materiam subministrante, ex qua formentur, quia tamen in se verè non viuunt secundum communiorem, hac de causa eorum productio dici nequit generatio in hoc sensu; quòd si hæc animata ponãtur de quo in lib. de An. tunc per aliam particulam excludi debebunt, nempè quia nõ producuntur in similitudinem naturæ, cum non conueniant in eadem natura specifica cum illo, à quo procedunt; nec propriè sunt viuentia distincta, sed potius partes eiusdem viuentis.

5 Quartò dicitur *à principio vitæ coniuncto*, quod intelligi debet de principio actiuo, non passiuo, quod vt materia tantũ se habet, qua ratione nec Eua dici potest genita ab Adamo, licèt formata fuerit ex eius costa, nec animalcula quædam, & vermes ex corporibus animalium enascentes ex sudore, alijsq. excrementis, dici possunt ab eis generari; quia tantũ materialiter cõcurrunt subministrando materiam, ex qua formentur; hoc autem principiũ debet esse aliquando coniunctum generanti intrinsecè, & consubstantialiter, vt genitum dici possit de substantia generantis coalescere, & filius de substantia patris, hæc ergo coniunctio nõ debet explicari per solam præsentiam localem, sed per quãdam consubstantialitatem, vt docet Doctor 1.d.5.q.2.H. itaut genito communicetur à generante aliquid, quod erat prius eius substantia, vel aliquo modo aliquid eius, hoc autem in diuinis est eadem numero natura, quæ à Patre communicatur Filio, in plantis verò brutis, & hominibus est semen, quod à generãte deciditur, hac .n. ratione dicitur genitum fieri de substantia generantis; vndè per hanc particulam (quam licèt nõ expresserit Doctor 3.d.8.q.vn. luculenter tamen illam insinuat in 1.loc.cit.) excluduntur generationes, quæ fiunt à Dæmonibus per incubum, & sucubũ, nam in his Dęmon nihil sui, vel quod esset de eius substantia, genito communicat, sed tantũ alienum semen transfert in vas fęminæ, quarè fętus enascens partus dici debebit hominis, qui semen decidit, nõ autem Dæmonis, vt declarat idem Doctor 2.d.8.q.vn. H. Hinc etiam fit, vt in ouiparis generatio, & partus tribuatur auibus oua ponentibus, non autem eis, quæ tantum illa fouent; confirmat autẽ hãc veritatem, quod passim experimur pullos ex ouis erumpentes non incubanti assimilari, sed ei, quæ edidit oua, vt cũ gallina anatis oua fouet, anates prodeunt, non gallinæ.

6 Quintò dicitur *in similitudinem naturæ*, vbi in primis dubitati solet, qd intelligatur nomine *naturæ* Io. Maior apud Baigium 1.d.13.§.ad arg. princip. nomine naturæ intelligebat non quamcunq. essentiam, sed talem, qua genitum sit potens producere viuens, sicut generans, qua ratione negabat Spiritum Sanctum oriri vt similem in natura, quia licèt per suam processionem diuinam essen-

sentiam à Patre, & Filio mutuaret, non tamen vt naturam, quia non accipit ipsã, vt fæcũdam, atq. ideò concludebat eius productionem non esse generationem, nec ipsum esse filium, qui modus dicendi solet quoq. Riccardo tribui. Sed licèt hæc acceptio naturæ possit admitti iuxtà tritam illam naturæ definitionem, quòd *est vis insita rebus ex similibus similia procreans*, quam Doctor memorat p.d. 10.q.vn.ab initio, certum tamen est ferè apud omnes, atq. compertum naturam in præfata definitione nequaquã ità sumi, pro virtute nimirum producendi, aut generandi aliquid simile generãti, sed pro essẽtia, & quidditate, q̃ res participant in certo gradu; tum quia vt arguit Bargius ex illa acceptione naturæ sequitur, nedum productionem Spiritus Sancti non posse dici generationem, sed neq. etiam productionem Filij, quia Filius nõ potest producere alium Filiũ, vt Pater; qua autem ratione Spiritus Sancti productio non sit generatio, benè tamen productio Filij, iam suprà declarauimus.

7 At rursus est dubitatio, qualis, & quanta debeat esse similitudo, vt vnum viuens dicatur ab alio vitaliter genitũ, ac eius Filius; & ratio dubitandi est, qa sola similitudo generica sufficere non videtur, nam tunc vermis dici posset Filius Solis, cum secum cõueniat in aliqua ratione generica; si autem requiritur similitudo vniuoca in natura specifica, vt communiter velle videntur, tunc productio muli ex equa, & asino non erit vitalis generatio, nec mulus dici poterit Filius eorum, cum non sit eiusdem speciei cum ipsis. Ad hoc passim respondetur solet generationem muli, aliasq. consimiles vtiq. deficere à ratione veræ, & ꝓpriæ generationis vitalis, adhuc tamen dici debere generationem vitalem, quia vterq. generans nititur, quantũ in se est, sibi assimilare effectum, licèt per accidens talis similitudo impediatur, quare ad hoc satis erit, quod ex intento naturæ debeat animal simile generari, & ità videtur innuere Arist.7.Met.28, vbi docet in viuentibus genitum esse simile genitori, *nisi quid præter naturam contingat, vt equus mulũ*. Hoc tamen nequaquam sufficere videtur, alioquin si natura intendens generare animal, non produceret nisi quoddam monstrum inanime, adhuc talis productio dici deberet vitalis generatio, & tale productum filius, quod est omninò falsum, quia filiatio fundatur ad minùs in natura viuẽte; Potius ergo dicendum est similitudinẽ inter patrem, & filium requisitã neq. tantam esse debere, vt sit specifica, & athoma, neq. adeò tenuem, vt sit præcisè in ratione aliqua generali entis, vel substãtiæ, sed sufficere, quòd sit in aliquo genere vltimo, in quo diuersæ species conueniant; & tale reperitur commune asino, equo, & mulo, licèt tale genus sit innominatum, & hoc totum colligitur ex Arist. ibidem.

8 Notat tamen Scotus loc. cit. 3.d.8. q.vn.C. quòd si generatio viuentiũ pressè sumatur pro ea, quæ fundat denominationes patris, & filij, sic debet addi alia particula .s. *in similitudinem naturæ intellectualis*, nam propriè loquendo solus homo est, qui pater, vel filius dici cõsueuit; vel si ad bruta quoq. denominationes istas extendere velis, & ampliare, addi debet in similitudinem naturæ intellectualis, vel sensitiuæ; nequaquã verò sufficit, vt vnum viuens pater dicatur alterius, aut filius, sola similitudo naturæ vegetatiuæ, ut constat ex communi vsu loquentium, nec .n. planta generans dicitur mater, uel pater alterius, nec plãta genita dicitur filia.

QVÆSTIO SECVNDA.

De causis generationis viuentium per propagationem productorum.

9 Vt innuimus præced. quæst. dupliciter possunt produci viuentia, vel per veram propagationem, quo pacto definita fuit, & explicata, quòd sit origo viuentis à viuente, &c. vel per putrefactionem, vt sunt plantæ, & animalia

malia imperfecta genita ex putri, quæ productio.i. non in generatio iam definita, verè tamen est productio alicuius viuentis, causas vtriusq. inuestigare debemus; in præsenti de prima loquimur, & vt patet ex definitione allata, duo sũt, quæ vt causæ solẽt assignari .s. semen insinuatum per ly *principio vitæ coniunctio*, & parentes, dum dicitur, quòd sit *origo viuentis à viuente*, prius igitur de semine agemus inquirendo, quid nã sit, & quomodo ad generationem concurrat, deinde quo pacto se gerant parẽtes, mas.s.& fœmina in productione fœtus.

ARTICVLVS I.

De semine.

10 SEmen definit Scotus 2. d. 18.q. vn F.quòd sit *corpus quoddam, cuius forma non est per se intenta à natura, sed propter aliud*, vt .s. ex illo generetur aliquid simile generãti; quod pbat, quia videmus naturam nõ sistere in semine, sed vlterius procedere ad formã & perfectam animalis, vel alterius viuẽtis. Duplex .n. processus est in formis, vnus ascendendo ab imperfecto ad perfectum, vt à forma seminis ad formam embrionis, à forma embrionis ad animam, alter processus est descendendo è conuerso à perfecto ad imperfectum, resoluẽdo.s. in cadauer, & in fæces; semen igitur est quoddam corpus imperfectum productum à generante, vt sit via ascendendi ad vlteriores formas perfectas; quæ descriptio videtur data per causam finalem.

11 Exactius semen declarat Hurt. disp.2 sect.4. ex Laurentio Andræa lib 8. q 3. controuersię anathomicæ, dum ait, quòd sit *corpus humidum, album spumosum, ex reliquijs alimenti vltimi, & spirituum vbiq. oberrantium permixtione vi sola testium elaboratũ ad perfectam animalis generationem*, quæ definitio conuenit solum semini animalium perfectorum, quod sit humidum patet, non .n. proprijs terminis continetur; est album, quia partes, quæ illud efficiunt, continent, & eo nutriuntur, sunt albæ; est spumosum, quia materia illa est validis spiritibus plena, ex quorum agitatione feruescit, vt mare agitatione ventorũ etiam spumat. Hinc .l. aliqui dixerint semen esse corpus quoddam homogeneum, quorum opinionem videtur approbasse Scotus in 2. cit. attamen secundũ omnes Medicos semen est corpus æthereogeneum, in semine n. sunt aliquæ partes grossæ, & materiales, quæ non sunt actiuæ, sed passiuæ, & aliquæ sunt subtiliores, & spumosæ, & istæ sunt actiuæ; quod potest confirmari exemplo tritici, & castanearum, in his.n.est quædã particula acuta, in qua existit vis actiua, qua corrupta non amplius germinant, vnde formicæ, vt diutius in hyeme conseruent triticum, nẽ germinet, particulam illam corrodunt; & hanc opinionem sequutus est Doctor 3.d.2.q.3. & d.4.q.vn.

12 Dicitur *ex reliquijs alimenti vltimi*; circa quod est not.quòd Magister sent.2.d.30 vult, quòd semen non sit superfluum alimenti, sed de substantia ipsius generantis; D.Bon. ibid.art.3 q.1. ait semen esse partim ex superfluo alimenti, partim ex substantia generantis; pater.n generando transmittit, inquit, in filium aliquid de radicali humiditate, seù de propria substantia, quod per virtutem naturæ toti corpori filij miscetur præcisè, vt nulla pars sit signabilis in corpore filij, in qua nõ sit aliquid de illo humido, quod à patre traduxit, & sic deinceps filius alium generando transmittit aliquid sui, quod etiã est aliquid patris. Cõmunis sententia tum Philosophorũ, & Medicorum, tum etiam Theologorũ est, quòd semen totum sit superfluũ alimenti, ita Scot.2.d.18.cit.& d.32.§.*Circa secundum articulum*, & habetur expresse ab Arist. 1. de gen. anim.c.17. & 18. probatur, quia semen non est animatum, vt dicemus. Tum quia in corpore tanquam superfluitas continetur in quibusdam vasis, sicut cæterę superfluitates, vnde natura per moderatam seminis cautionem alleuiatur, nunquam tamen

per

per abſciſſionem etiam minimæ partis ſubſtantialis cauſatur alleuiatio naturę. Tum quia vbi minimum, vel nihil reperitur de ſuperfluo alimenti, ibi minimū vel nihil reperitur de ſemine, vt patet in pueris, qui totum ferè cibum conuertūt in ſubſtantiam, hinc eſt, quòd ſemen nō emittunt. Tum quia pars ſubſtantialis deciſa potius tendit ad corruptionem, vt patet de manu, pede, &c. quod autem tendit ad corruptionem, non poteſt eſſe principium generationis in eadem ſpecie. Tum quia inintelligibile eſt, quod ait Magiſter, eandem .ſ. portionem ſubſtantiæ ab Adamo per generationē cōmunicatam, in omnes poſteros eſſe trāſfuſam abſq. aliqua noua additione, naturaliter .n. res non extenditur, niſi vel per rarefactionem, vel per iuxta poſitionē, quomodo ergo illa ſubſtantiæ portio potuit tot hominibus cōmunicari ſine additione, aut rarefactione? certè hic dicēdi modus parū differt ab opinione Anaxagoræ de athomis, ſicut .n. iſte aſſerebat, è quolibet poſſe quodlibet extrahi, ſic Magiſter ait, è portione illa ſubſtantiæ Adami poſſe extrahi quamcūq. aliā materiam ad generationem hominū neceſſariam; tum quia cum homo moritur corrumpitur tota ſubſtātia, ergo & portio illa Adæ, ergo nequit in alijs conſeruari, aliter idem eſſet & non eſſet.

13 Neq. dicendi modus D. Bon. minores patitur difficultates; quomodo .n. portio ſubſtantiæ patris poteſt cōmiſceri perfectè cum tota ſubſtātia filij, vt in iſto non ſit aſſignabilis pars aliqua, in qua non ſit aliquid de ſubſtantia patris? vel .n. in filio præter materiam humidi paterni adeſt alia materia, vel non, ſi primum, ergo quia hæc alia materia habet ſuam formam ſubſtantialem diſtinctam à forma humidi paterni (aliter eadem forma in pluribus eſſet materijs) certè in hac portione nulla erit pars aſſignabilis humidi paterni; ſi ſecūdum, ergo eadem materia pluribus formis informaretur .ſ. forma humidi paterni, & forma noua adueniente, quod etiam implicat naturaliter; quod etiam magis implicare oſtenditur in plantis, quo .n. pactō ſubſtantia illa modica ſeminis poteſt in qualibet arboris parte reperiri tàm in ligno, quàm in folijs, & fructibus? Semen igitur (loquendo de ſemine animalium) eſt ſuperfluū alimenti, non quidem inutile, quæ .n. ex inutili excremento gignūtur, vt pediculi, & vermes, nou dicuntur filij animalis; eſt itaq. vtile, quia .l. ſit nutritioni ſuperfluum, eſt tamen neceſſarium generationi; quodlibet .n. viuēs prius intendit propriam conſeruationem, deinde cōſeruationē ſpeciei, ad ſui cōſeruationem per nutritionem alimētum in ſe tranſmutat, propter ſpeciei permanentiam partem aliquam alimenti ipſi non neceſſariam conſeruat ad generationem alterius indiuidui; hinc Ariſt. 1. de gen. anim. c. 18. ait ſemen nec in prima ætate, nec in ſenectute, nec in morbis adeſſe, carent hoc ægri ob imbecillitatem, ſenes, quia non ſatis natura poteſt concoquere, pueri, quia propter incrementum totum alimentum in corporis nutrimentum abſumitur, priuſquam aliquid excrementi remaneat.

14 Contra arguitur ex D. Aug. 9. ſuper Gen. ad litt. dicente, quòd nos fuimus in Adam ſecundū rationem ſeminalē, & ſecundū corpulentam ſubſtantiā, qui loquendi modus familiaris eſt apud Patres, dum rationem aſſignant, cur Adæ peccatum in poſteros trāsfundatur. Tū 2. Adam, & Eua fuerūt perfecti in prima conſtitutione, ergo tunc poterant generare, hæc .n. potentia eſt de perfectione viuentium, & tamen non habebant tunc ſuperfluum alimenti. Tum 3. per emiſſionem ſuperflui nō debilitatur natura, per emiſſionem tamen ſeminis debilitatur. Tum 4. filij magis aſſimilātur parentibus quò ad ſubſtantiā, quàm quò ad alimentum, hoc .n. eſt vel caro brutorum, vel fructus plantarum, vnde ex parentibus leproſis filij generātur leproſi; ergo filij participant ſubſtantiā parētum, non ſuperfluum. Tum 5. generare eſt aliquid de propria ſubſtantia producere, ergo filius non eſt de ſuperfluo parentum. Tandem hoc patet per legē cogna-

gnationis, stipes .n. non potest contrahere, non alia ratione, quàm propter vnitatem carnis, & sanguinis.

Resp. ad 1. ex dictis n. 5. quòd filius dicitur esse de substantia patris, & in lumbis parentum contineri, quatenus substātia, quā habet, subministratur à parentibus, per cōmunicationem seminis, quod est aliquid parentū, & sicut in nutritione prolis in vtero proles dicitur carnem à substantia matris accipere, quamuis ex mēstruo sanguine nutriatur, qui vtiq. est superfluum alimenti, & hoc quia sāgis ille est aliquid matris, 1. non de substantia, ita in generatione dicendū; quia ergo omnes originem duximus ab Adā per naturalem propagationem, idcirco omnes in lumbis Adæ dicimur contineri mediatè. Ad 2. in prima constitutione Adam, & Eua semen habebant à Deo productum, sicut etiam sanguinem, aliosq. humores, qui tamen ex alimenti cōcoctione generantur. Ad 3. per emissionem seminis immoderatam debilitatur natura, quia deficit alimentum nutritiuę potentiæ, vt dicemus. Ad 4. filij assimilantur quò ad substantiam, quia semini cōmunicatur virtus productiua corporis ex dicendis, sic etiam assimilātur quò ad animam, & tamen anima non est de substantia corpulenta parentum, nascuntur tamen leprosi, quia materia illa inficitur prauis qualitatibus, hoc autem non est semper verum, vt patet experiētia, signum euidens semen non esse substātiam parentum. Ad 5. patet ex dictis n. 5. Ad 6. dicimus cognationē contrahi, eo quia plures ab eodem stipite accipiunt esse per sanguinum cōmunicationem, sanguinis .n. licèt non sit pars integralis, & substantia viuentis, est tamen quid consubstantiale, & vt alij loquuntur, pars subintegralis, quatenus necessariò requiritur ad conseruationem viuentis, vt dicemus in lib. de An. vnde etiam in copula carnali contrahitur affinitas propter seminum cōmixtionem, quamuis viri semen non vertatur in substantiā mulieris, & tamen modo quodam ciuili habentur, ac si essent vna caro iuxtà illud Euangelij, *Erunt duo in carne vna* si ergo ad affinitatem sufficit mixtio sāguinum, multò magis ad consanguinitatem satis erit, quòd plures ab eodem accipiant esse, vt sic .n. reputantur, ac si essent vna caro, sanguis .n. vertitur in generatione in substantiam geniti.

15 Dicitur insuper in definitione, quod sit *vi sola testium elaboratum, &c.* Pro cuius intelligentia not. quod fuit opinio Hippocr. lib. de genit. & Alb. 2. de an. c. 7. tract. 2. dicentium semen decidi ab omnibus membris, eò quia totū corpus, & omnes eius partes frequenti Veneris vsu debilitantur; in semine quoq. continetur figura membrorum omnium, per quam filij sint quandoq. adeo similes parentibus. Suarez 2. de An. c. 12. ait partem materialem, seù crassiorem à testibus elaborari, spiritus autem inclusos, & partem subtiliorem probabile esse non fieri ab infimo aliquo membro, & ignobili, sed fortè à corde, cuius est procreare vitales spiritus, iuuantibus etiam alijs partibus principalibus, vt debitum temperamentum, & virtutem semen ipsum recipiat, & aptum vndiq euadat instrumentum ad admirabilem illam organizationem perficiendam.

Verùm opinio Hyppocr. est falsa, tū quia id non apparet in arborum semine, hoc .n. in determinata parte arboris formatur, non ex toto arbore. Tum quia si ideo necessaria foret decisio seminis ex omnibus partibus, vt illud posset similia membra efformare, iam si generanti vtrumq. brachium desit, vel pes, vel sit monoculus, non posset integrum filiū generare, quod est contra experientiam; quapropter similitudo illa non prouenit à materia seminis, sed à virtute ab anima in illud deriuata. Debilitas verò ex nimia seminis effusione in toto corpore causatur ex eo, quòd pars illa, in qua fit semen, & ex qua deciditur, fugit sanguinē à vicinioribus partibus, quæ per hoc debilitantur. Quod additur a Suarez nō videtur satis firmum, si .n. testes solum partem materialem subministrarent in confectione seminis, spiritus verò, seù

pars

pars actiua à corde prouenirent, sequeretur eunuchos posse generare, hi naq. semen aliquod emittunt, ergo pars materialis seminis non prouenit à testibus, & quia habent cor, aliasque principales partes, conficient quoq. partem seminis actiuam, & sic haberent semen fecundum; potius ergo dicendum materiam seminis à renibus, lumbis, & venis præparari, perficiq. tamen à testibus, à quibus virtutem accipiunt prolificam, concurrentibus tamen spiritibus vitalibus per arterias à corde prouenientibus; qua ratione in scriptura sacra castitas lumbis ascribitur, iuxta illud Lucæ 7. *sint lumbi vestri præcincti*.

16 Vt autem clarius pateat vis actiua seminis, videndum est, an sit animatum. Partem affirmatiuã sustinent Galen. lib. de Marasmo, Peramatus lib. de Semine, Zim. 2. de An. tex. 43. Valess. lib. 2. contr. c. 9. Licetus lib. 1. *de Spontan. viuent. ortu* c. 73. & seq. vbi se citat in lib. *de ortu animæ humanæ*, & *De perfecta constitutione hominis in vtero*, quibus in locis ait semen esse animatum anima vegetatiua in plantis, in brutis verò etiam anima sensitiua distincta ab anima producentis semen; idem docet Camerarius in suo cursu p. 2. q. 11. & quicunq. ex schola Thomistica docent partes corporis fluidas esse animatas. Ab his parum distant Suarez 2. de An. c. 12. & Zanardus de vniuerso elem. p. 2. q. 51. docentes semen viuere quò ad partes subtiliores, & spiritosas, non quò ad partes crassiores, & materiales. Partẽ negatiuam amplexus est Scot. 2. d. 18. q. vn. & d. 20. q. 2. & in 3. d. 3. q. 2. & in 4. d. 10. q. 4. A. & d. 44. q. 1. princ. sequuntur quicunq. id negant de sanguine, Fernel. lib. 7. suæ Physiolog. c. 13. Iandunus 7. Meth. q. 19. Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 25. art. 2. Ruu. 2. de An. tract. de potentijs animæ veget. q. 3. Hur. disp. 1. de An. sect. 6. Roccus 2. de An. q. 5. Auersa q. 44. sec. 4. Moris. dis. 1. de An. q. 8. Dand. lib. 3. de corpore ani. c. 4. Onufrius trac. 1. de An. disp. 2. p. 2. q. 5. Arriag. disp. 1. de An. n. 298. & alij.

17 Prob. hæc sententia ex Arist. 2. de An. 10. vbi expresse ait semen in potentia viuere, non actu, quod etiam repetit 2. de gen. anim. c. 1. & 3. Nec valet expositio Camer. quòd Arist. loquatur de viuere in actu secundo, quo pacto semẽ, quando non generat, dicitur esse in actu primo viuens, & in potentia. Non valet, quia Arist. comparat semen ad corpus, quod abiecit animam, & ad partes corporis anima priuatas, vt patet legẽti textum, hæc autem non dicuntur esse in potentia quò ad actum secundum solũ, sed etiam quò ad actum primum. Prob. etiã ratione, quia vel est animatum eadẽ anima cum illa generantis, vel diuersa, non primum, quia semen non est corpori cõtinuum, vt patet, anima autẽ nequit partes discontinuas informare, vt dicemus in lib. de Anim. tum quia semen decisũ non amplius illa anima informaretur; tũ quia non est pars integralis hominis, nã sine illo perfectus homo esse potest, vt est puer; tum quia est contra partis inclinationem totum sponte deserere, sicut facit semen, quod aliquando sponte fluit è corpore; tum quia est superfluũ alimenti, quod est inanimatum. Neq. secundum, quia vel est eiusdẽ rationis cũ anima generantis, vel alterius; non primum, quia animæ eiusdem rationis exposcunt eadem organa, semen nõ habet organa eadem cum corpore, non .n. habet os, carnem, neruos, &c. nec apparẽt in seminibus plantarum folia, truncus, rami, &c. Tum quia in generatione solum fieret acquisitio formæ corporis, non animæ, hæc .n. iam reperitur in semine, vel si noua anima etiam aduenit, iam prima interijt, & nonnisi actione eiusdem, ergo idem seipsum destrueret, quæ omnia sunt absurda. Si dicas partes subtiliores non agere in seipsas, sed in crassiores producendo formam corporis, & animam; contra hoc est, quia forma corporis est subiectum conueniens animæ, ad quod dicit inclinationem, ergo anima existens in partibus subtilioribus, si potens est producere formã corporeitatis, sibi ipsi illam compararet, vt per-

perfectè existat in rerum natura. Tandem si est eiusdem rationis, quare anima vegetatiua nequit diù conseruari in tota arbore, vel in aliqua eius parte, sine alimento, conseruatur tamen in semine diutissimè conseruato? certè perfectius videtur existere anima in tota arbore, quæ est corpus aptè organizatum, quã in paruulo semine. Neq. dicas esse diuersæ rationis, quia sic omnis viuentium generatio esset æquiuoca, nulla vniuoca, neq. aliquod viuens posset sibi simile generare, quod est falsum.

18 In oppos. arguitur ex Arist. 2. de gen. anim. c. 3. in princ. dicente, *Quippe cum nihilo minùs semina, & conceptus animalium viuant, quàm stirpes, & aliquando prolifica sunt*; Tum 2. sanguis menstruus virtute seminis vertitur in substantiam viuentis, ergo semen est viuens, nam animatum nequit à non viuẽte produci, omne .n. fit ab eo, quod actu est tale. Tum 3. arborum semina nutriuntur, & augentur, dum arbori sunt vnita, ergo viuunt; semen quoq. animalis in vtero matris nutritur, & augetur, vt in corpus efformetur, quod nequit prouenire ab anima matris, cum non sit pars integralis ipsius, ergo erit à propria seminis anima. Tum 4. semen mouet materiam ad fœtum, & mouetur per spiritus vitales in eo existentes, quæ sunt inditia vitæ. Tandem in semine est virtus generatiua, & formatiua fætus, hæc autẽ potentia est vitalis, & per consequens nequit reperiri in non viuente, ergo &c.

Resp. ad 1. Arist. ibi intelligi non de omni semine, sed de semine stirpium, ꝙ quandoq. viuit, vt dicemus ad 3. signum euidens, quòd ait viuere anima vegetatiua, & tamen semen animalium ab aduersarijs dicitur viuere anima sensitiua. Vel dicimus hunc locum explicandum, vt locus ex 2. de An sicut ipsemet subiũgit, *Sed quamobrem eam* .i. animam, *primum haberi necesse sit, ex ijs, quæ de anima alibi disseruimus, apertum est*; ꝙ .s. viuat in potentia, non in actu. Ad 2. negamus semen siuè principaliter, siuè instrumentaliter attingere animationẽ fætus, solum .n. concurrit ad formationem corporis, vt dicemus, habet tamen hanc formam non quidem in actu formali, sed virtuali, & in potentia actiua. Ad 3. concedimus arborum semina quandoq. viuere, dum .s. sunt arbori vnita, nõ quidem vt semina, sed vt fructus, vnde quãdiu augentur, à rusticis non reputantur semina, quia non sunt adhuc apta generationi, cum non sint maturata, quando verò habent rationem seminis, discontinuantur, & amittunt animã, neq. ex hoc inferas semen animalium etiam quandoq. viuere debere, nunquam .n. continuatur corpori animalis, estq. superfluũ alimenti, vbi semen arboris est quid diuersum ab alimento, & per mutationem substantialem ex alimento productum, quia habet rationem seminis, & fructus, seù conceptus. Semen animalis in vtero matris non nutritur ante informationẽ animæ, sed solum augetur per iuxta positionem, in quam materiam introducit formam corporis concurrentibus alijs concausis. Ad 4. sicut motus in spiritibus vitalibus non arguit animam in illis vt suo loco probabimus, ita nec in semine, argentum viuum mouetur, & tamen caret anima, non ergo quilibet motus localis arguit vitam; tum quia semen mouetur extra corpus à potentia expulsiua excitata à calore, & spiritibus, non à seipso.

19 Ad 5. aliqui antiqui admirantes viuentium corporum structuram, & cõpositionem, præsertim corporis humani, negarunt in rebus creatis saltim sublunaribus virtutem reperiri tàm admirabilis artificij productiuam, sed hunc effectum tanquam vires sublunares excedentem in animam mundi, vel in aliquã intelligentiam, aut in ipsum Deum retulerunt: hanc etiam opinionem sequitur P. Faber theor. 69. sed alio innixus fundamento, quia .s. sustinet cum Scoto 2. d. 18. semen homogeneum esse, & similare, ex quo sequitur nõ posse seipsum alterare, & in tot partes diuersas transmutare, idcirco quia non datur in rebus creatis sufficiens principium formatiuum

cor-

corporis, ad Deum recurrit tanquam ad authorem naturæ. Attamen non est deneganda hæc actiuitas in sublunaribus viuentibus verè.n.viuentia per virtutem generatiuam habent, vt possint sibi simile producere,.l. effectus sit præstantissimi artificij; ratio est, quia tunc ad causas vniuersales est recurrendũ, quando sublunaria sunt imperfectiora illis effectibus, vnde non poterit argui sufficiens actiuitas; modò viuentia eiusdem speciei sunt eiusdem perfectionis, ergo vnũ poterit ab alio produci; datur igitur in viuẽte hæc virtus generatiua, de qua in seq. art. & per hanc virtutem communicat semini vim quandã efformandi, nõ quidem viuens, quia cum non sit animatũ, non potest principaliter producere viuens, eo quia imperfectum non potest esse causa perfectioris ex dictis disp.7. Phys.neq. instrumentaliter, nam instrumentum non attingit terminum principalis agentis ex dictis ibid.q.5. quare semen hac virtute concurrit ad formationem corporis, secundũ.n. partes subtiliores agit in crassiores, quæ in corpus transformantur, illæ verò post corporis formationem euanescunt, vel in substãtiam viuentis conuertuntur virtute potentiæ nutritiuæ illius. Hinc ad argum. negamus hanc potentiam in semine vitalem esse, non enim est productiua viuentis, sed corporis pro altera parte compositi.

20 Obijcies cum P. Fabro Scotum cit. negantem actiuitatem aliquam in semine; tum quia semen in instanti generationis non est, & quando est, debet de proximo conuerti in id, quod debet generari, hoc autem habet rationem passiui, non actiui. Tum quia imperfectius nequit esse causa perfectioris, semen est imperfectius, nõ solum viuente, sed etiã forma corporeitatis, ad quam essentialiter est ordinatum. Si dicas non esse huius causam totalem, sed partialem, quatenus concurrit vel cum matre, vel cum astris ad productionem corporis. Contra est, quia sic dici posset, etiam partialiter concurrere ad animationem, nõ.n. implicat imperfectius partialiter attingere perfectius. Resp. Scotum ibi locutum fuisse secundum illam opinionem, quæ ponit semen vniforme, quo pacto concludunt rationes ipsius, quod non posset seipsum alterare; attamen in 3.d. 4.F. ex professo aliam veriorem sententiam est amplexus, quòd sit corpus æthereogeneum; ita exponunt Gratianus in 2. d.18. & Cauellus disp.1.de An.sect.15. In instanti autẽ generationis formæ corporis semen non est secundũ partes crassiores, quæ conuertuntur in corpus, est tamen secundum subtiliores, quæ actiuæ ponuntur. Ad aliud dicimus vtiq. cũ semine concurrere matrem, vel solem, & astra, vt dicemus in seq.art. ex hoc autem non debemus actiuitatẽ semine denegare, aliter pater nullo modo actiuè concurreret ad generationem filij, sed solum subministrando materiam, quod est falsum, quia filius quandoq. patri assimilatur, quod est signum actiuitatis. Si quis tamẽ velit asserere semen adhuc partialiter concurrere ad animationem, certè non posset validè impugnari, quia potest non viuum cõcurrere ad aliquod viuens, vt patet de obiecto partialiter cõcurrente ad intellectionem, quæ est actus vitalis.

ARTICVLVS II.

Quomodo parentes concurrant ad generationem prolis.

21 Tria interueniunt in generatione prolis, ad quæ possunt parẽtes actiuitatem, & concursum habere,.s. seminis decisio, corporis organizatio, & animæ informatio, de istis ordinatè disceurrendum est.

Circa seminis decisionem est opinio Aris.1.de Gen.anim.c.19.& 20.& Thomistarum asserentium matrem non cõcurrere actiuè emittendo verum semen, sed tantum passiuè subministrando materiam, circa quam agat virile semen,.s. sanguinem menstruũ, sanguis menstruus est excrementum sanguineum geni-

tum à calore debili fęminæ propter speciei cõseruationem dicitur menstruus, quia quolibet mense emittitur, & excernitur, nam fęminæ, cum sint hominibus frigidiores, & humidiores, non possunt totum alimentum in substātiā corporis conuertere, ideoq. multò sanguine abūdant, qua ratione excremētitius dicitur, quia superfluit nutritioni, ideoq. nè grauetur natura, paulatim ad venas vteri transmittitur, vt foras euomatur; incipit hæc expurgatio regulariter anno decimo quarto ætatis fęminæ, tunc enim copia incipit grauare, & calor dilatare venas, cessat circa quinquagesimum annū, quia tunc valdè debilitatur calor, vt non possit cibum in sanguinem laudabilem conuertere, aut foràs expellere, cessat quoq. in lactantibus, & prægnantibus, nā lac ex isto sanguine fit, & ex eodem fœtus in vtero nutritur; hic .n. sanguis in principio perfectus est, at enim expurgatur, est noxius, quia tendit ad corruptionem. Asserunt igitur hi Doctores mattē solum concurrere præbendo hunc sanguinem, non emittendo semen, & consequenter passiuè, non actiuè, sanguinis.n. illius est pati, seminis verò agere.

22 Opposita sententia est omnium Medicorum, & Scoti 3. d. 4. q. vn. matrem .s. non solum sanguinem menstruū subministrare, sed etiam semen, & consequenter actiuè se habere, non tantum passiuè; estq. communis tum apud veteres, tum apud recentiores; eo quia in re medica Philosophis Medicos præferre debemus. Prob. ex anathomica arte, nā in fœminis cõspiciuntur eadem vasa semen deferentia, coquentia, & seruantia, non secus ac in viris, tria enim sunt mēbra ad productionem seminis necessaria .s. vasa seminaria, testes, & parastatæ; vasa seminaria à testibus sursum ascendunt deferentia ad testes superfluitatem sanguinis, & spiritus vitales, suntq. duo dextrum à trunco venæ cauæ oriens, & sinistrum ab emulgente ramo, Testes sunt partes molles, glandulosæ, albæ, cauernosæ, in quibus semen excoquitur, & perficitur; parastatæ sunt duo vasa candida, glandulosa, & cauernosa, orta à testibus, & semen in testibus elaboratum deferentia; hæc membra tàm in viris, quàm in fęminis adsunt, nisi quòd testes in viris sunt maiores, & extra corpus, in fęminis sunt minores, intra corpus, in dextero, & sinistro vteri latere collocati; parastatæ in viris semen deferunt ad penis radicem, in fęminis ad fundum matricis, cū igitur natura nil faciat frustra, si eadem vasa in viris, & fęminis efformauit, eundem effectum causabunt in ambobus .s. semen. Neq. dicas in vasis fęmineis nihil coctum, & elaboratum reperiri, sed quid aqueum, crudum, & serosum; eundemq. finem istorum vasorum habuisse naturā in fœminis, ac marium in viris. Non valet, quia vasa ista etiam in fęminis, intorta gyris, & anfractibus implicata conspiciuntur, quos gyros, & anfractus natura ad nouam coctionem, & elaborationem ordinat, ergo sicut in viris semen concoquitur, ita in fœminis, vnde ambo flammis luxuriæ ante seminis emissionem torquentur, post emissionem quietantur.

23 Neq. est par ratio de mammillis virorum, quia istæ sunt tantum ad ornatum, & robur præsertim cum glandosæ non sint, vt in fœminis, at istorum mulie brium vasorum, & præcipuè testium, alius non potest esse vsus in fęminis, quā seminis productio, cum eorum substantia tam in fęminis, quàm in viris æque glandosa sit. Præterquam quod Vesalius lib. 5. c. 8. & Cardanus lib. 12. de subtil. narrant de quodam trigesimum quartum annum agēte tantum lactis ex eius mammillis profluxisse, vt infantem lactare potuerit; & Dand. lib. 3. de part. homog. c. 18. testatur se accepisse à viris fide dignis homines in Brasilia communiter tantū lactis habere, vt ipsimet suas alent proles; & Ametrius V. Hyerosolimorum Rex non minores quàm fęminæ, dicitur habuisse mammas; quia verò fęmina rariorem habet mammillarum substantiam, vt docet Arist. 1. de hist. anim. c. 12. copiosiorem ideo recipit lactis materiā, & abundantius concoquit.

Pro-

Probat etiam assertum Scotus, quia filius quãdoq. magis assimilatur matri, quã patri, ergo in matre est aliqua virtus actiua, cõseq. patet, quia agens est, quod intendit assimilare sibi effectum, itaut effectus nulli assimilatur, nisi propter aliquam actionem illius, principium .n. passiuum, vt passiuum non est principiũ distinguendi, nec assimilandi. Neq. dicas illam similitudinem prouenire, quia mater sanguinem præbet, ex quo nutritur filius. Non valet, quia etiam materia, ex qua pediculus efficitur, est ab homine, cui tamen nunquam assimilatur, eo quia nihil est in illa, quod sit actiuũ principium. Qua ratione aries cum oue cõgrediens generat caprum lana mollem, & asinus ex equo, & equus ex asina generant mulum, si .n. fęminæ non concurrerent actiuè, certè asinus cũ equa, nonnisi asinum, & equus cum asina nonnisi equum produceret, quia materia nõ est efficiens. Tandem quia non aliter mater in generatione se haberet, si solum passiuè concurreret, ac terra respectu mineræ, & homo respectu generationis vermis, & cõsequenter si asina, vel equa mater muli dici potest .l. sint diuersæ speciei, etiã mulier mater pediculi dicetur.

24 Contra arg. quia fęminæ sunt pueris similes voce, & impubertate, sicut et spadonibus, pueri autem, & spadones semen non efficiunt. Tum 2. fęminæ ex vsu Veneris non macrescunt, nec elanguent, vt viri, sicut habetur Pro. 20. *Tria sunt insatiabilia infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non satiatur aqua*. Tum 3. in omni actione reperiuntur agens, & patiens, in generatione autem animaliũ mas est principium actiuũ, fęmina passiuum, ergo hæc actiuè non concurrit, aliter confunderentur munera vtriusq. parentis, vterq. enim si ageret, esset pater, & si pateretur, esset mater. Tum 4. sequeretur Christum Dominum fuisse conceptum ex semine Virginis Sacratissimæ, ipsa enim concurrit omnimodè ad generationẽ Filij, sicut cæteræ matres, nè dimidiatum matris officium, & munus Deiparæ Virgini attribuamus cum maternitatis iactura, & nè multiplicemus miracula sine necessitate, dum causa supplentẽ inducimus id, quod à naturali potuit præstari sine absurdo; hoc autem videtur contra sensum Ecclesiæ asserentis in officio Circumcisionis, *Et procedens homo sine semine*, quibus verbis omne semen videtur excludi; est etiã contra multos Patres, & ratio est, quia videtur nõnihil lædi immaculata, & purissima virginitas Deiparæ, .l. non sit ex coitu cum viro, sicut vir virginitatem amittit effusione seminis, licèt non sit cum fęmina.

Resp. ad 1. negando paritatem in omnibus, aliter essent etiam infæcundæ, vt pueri, & spadones; tum quia sunt aliqui viri mulieribus similes, & fęminæ quædam similes viris in voce, & barba, ergo istæ deberẽt semen emittere. Ad 2. neg. assumptum, .l. non ita languescant, vt viri, ex hoc, quod intra se emittunt semen, sunt viris humidiores, & ex maiori sanguinis abundantia faciliùs vitales spiritus possunt refici; authoritas scripturæ solum explicat insatiabilitatem concupiscentiæ, quæ ad vsum Veneris excitat etiam impotentes; imò ex hoc debet argui oppositum, si enim fęminæ magis æstuant libidine, quàm viri, argui debet valde à seminis stimulis agitari. Ad 3. vtiq. pater est actiuum principium, & mater passiuum quò ad seminis receptionem, vel quò ad subministrationem sanguinis menstruosi adhuc tamen vtraque semina agunt, & patiuntur propter partium ætherogeneitatem, vt dicemus. Ad 4. concedimus Christum Dominũ ex semine Virginis conceptũ, quod docetur à multis Patribus, præcipuè Ansel. de Concep. Virg. & peccato orig. c. 8. & Beda in cap. 11. Lucæ lib. 4. c. 49. apud Hurt. qui exactè hanc quæstionem pertractat; Ecclesia verò, & Patres solum intendunt exclusionem virilis seminis, vt ex eodem officio deducitur, *Templũ Dei factus est vterus nesciens virum*. Neq. ex hoc diminuta fuit Beatæ Virginis integritas, nam habitus virtutis virginitatis, vt ait Hurt. semper in illo fuit,

quia voto omnes etiã honestos viri congressus repudiauit; integritas corporis fuit perfectissima, quia nec Christus Dominus claustra erupit, & semen absq. vlla sensuali motione in loco conuenienti fuit collocatum; ad illud, quod adijciebatur de viris, dicimus seminis effusionem inuoluntariam illis non adimere virginitatem.

25 Secundò arguitur, & est grauis difficultas; si fæmina emittit semen, certè erit eiusdem rationis cum semine virili, quia sanguis vtriusq. & potentiæ sũt eiusdem speciei; quapropter massa vtrorumq. seminum, & massa seminis muliebris solo numero differrent, & accidentaliter, substantialiter tamen essent eiusdem rationis, hoc supposito clarum est, quòd semen muliebre posset ita augeri tàm quãtitatiuè, quàm qualitatiuè, vt massam vtriusq. seminis adæquet, cõtingit.n. aliquam fęminam reperiri calidiorem, & sicciorẽ aliquo viro, ex quo tandem sequitur posse fieri generationẽ sine virili semine, quod implicat naturaliter. Accedit, quòd quandoq. inuentæ sunt quædam mulieres, quæ sine proprij seminis emissione conceperunt .s. non percepta delectatione, vt refert Auerroes apud Zeib.8.Met.q.2. si ergo semen mulieris non est necessarium ad generationẽ, quia natura nil facit frustrà, dicendum est fęminas semen non efficere.

Huic difficultati Maytonus 3.d.4. art.4. concedit posse fieri generationem sine virili semine. Sed hoc asserit sine fundamento, vt.n. sæpè diximus, quòd aliqua res sit alicuius effectus actiua solum ab experientia deduci potest, igitur si nunquam experti sumus fęminã absque viri cõgressu concipere, imò in auibus oppositum videmus, nam oua subuẽtanea gallinarum non sunt idonea ad generationem, non debemus asserere, hoc esse naturaliter possibile. Tum quia cõceptio Christi Domini in vtero Deiparæ absq. virili semine non fuisset supernaturalis, & miraculosa. Quare concludendum est semen virile esse naturaliter necessarium ad conceptionem fętus. Hoc tamen est intelligendum de animalibus ex congressu maris, & fęminæ producibilibus, nam quæ ex putri generantur, non indigent hac seminũ mixtione; dantur etiam quædam animalia ouipara non distincta in sexum virilem, & fęmineum, & ista etiam non habent hanc indigentiam, talia sunt rubeliones, hiatulæ, Erythrini, quæ, cũ sint animalia imperfecta, se habent vt plantæ, in quibus hæc sexuum distinctio non adest.

26 Respondet Lichet.3.d.4. negando posse vnquam semen muliebre supplere concursum seminis virilis, quia quando sunt aliqua entia, quorum vnũ est tantum natum esse causa partialis principalis, vel non principalis, & aliud similiter causa partialis, nunquam vnũ potest supplere vicem alterius, quia effectus ille tantũ natus est produci à duabus causis partialibus secundis; affert exemplum de intellectu Francisci, qui est eiusdem speciei cum intellectu Ioannis, & tamen ille, quantumcunq. intenderetur, nunquam posset supplere causalitatẽ istius respectu intellectionis propriæ. Parum distant Conimbr. 1. de Gen.c.4.q. 27. art.2. dicentes non posse dari huiusmodi incrementũ virtutis in causis partialibus instrumentarijs, quarum vna necessariò, & ex naturæ lege quò ad suũ concursum ab alterius consortio, & virtute dependet, quomodo se habent vis actiua vtriusq. parentis.

Hæc tamen solutio potius est petitio principij, hoc.n. quæritur, cur .s. causa partialis concurrens cum altera causa partiali eiusdem rationis nequeat suppleri per augmentum virtutis alterius, videmus.n. quòd si duo ferant pondus vt decem, quod sit improportionatum viribus singulorum, si vis actiua vnius intenderetur, se solo posset illud ferre, & hoc quia sunt eiusdem rationis, ita si semen virile excederet muliebre excessu vt decem, si temperamentum mulieris eodem excessu superaret temperamentum viri, eodem modo semen muliebre se haberet in ordine ad semen virile, &

con-

consequenter esset eiusdem actiuitatis, hinc posset ex isto concipi fœtus, vel si dicatur requiri aliud semen pro materia, posset Dæmon semen huius mulieris trãsferre in matricem alterius, & sic fieret conceptio humana sine virili semine. Nec exemplum de duobus intellectibus est ad propositũ, nam intellectus illi nunquam simul concurrunt ad productionẽ eiusdem intellectionis. Quod addunt Conimbr. de causis instrumentalibus, per idẽ impugnatur; præterquã quod semen, quia attingit productionẽ formæ corporeitatis, non erit instrumẽtalis causa ex dictis disp. 7. Phys. q. 5.

27 Rectiùs dicetur cum Angesto de propr. mat. pag 18. & Tatar. 2. Phys. q. 2. § *Primò sciendum*, & habetur à Scot. 1. d. 3. q. 7. L. & quol. 15. H. patrem, & matrem esse causas essentialiter subordinatas, quæ ita se habent, vt vna nequeat sine altera agere, & quia in indiuiduis eiusdẽ rationis non adest essentialis subordinatio, dicendum erit potentias generatiuas esse alterius rationis, & specie differre; quamuis .n. sanguis sit eiusdem rationis in ambobus, & ipsi similiter sint eiusdem naturæ, attamen sicut differũt in organis, ita debemus etiã arguere virtutẽ vnius esse diuersam ab alterius virtute, loquendo de potentia generatiua completa, & totali .s. ex anima, & organo corporeo constituta. Neq. ex hoc inferri debet distinctio specifica in natura inter marem, & fęminam; hæc .n. distinctio deduci debet ex prĩcipaliori actione, & ex pluribus, non ex vna tantum; sicut nec spadones, aut claudus, vel cæcus à natiuitate specie differunt ab alijs hominibus, & hermaphroditæ vtramq. habent virtutem, quod non esset, si specie mas, & fęmina differrent. Ex quo ad Confir. dicimus sæpe contingere fęminas semen non emittere in congressu, negamus tamen tunc fieri conceptionem, & si quandoq. non percipiant delectationem, hoc erit, vel quia debilioris sunt naturæ vnde parum caloris continent, vel quia propter vehementẽ animi auersionem, & dolorem non attendunt ad delectationem sensualem.

28 Circa secundum organizationẽ .s. corporis, not. quod quamuis nil certum de modo, & tempore huius organizationis statuere possumus, sed potiùs diuinãdo rem explicare, tamen quæ maiorem habent probabilitatẽ adducemus. Postquam igitur semina illa in matrice recipiũtur, exquisitè miscentur inter se, orificium matricis perfectissimè clauditur, vt nec cuspis acus ingredi possit, matrix verò sese contrahit, & circa massam illã corrugatur, vt nullum spatium intùs relinquat, sicq. comprehendendo semen proprio calore, & actiua virtute illud fouet, & ad agendum promouet; & primò ex vtroq. semine fit segregatio partium crassiorum à subtilioribus, illæ in extremitatibus circumferẽtiæ pelluntur, istæ intrinsecus reconduntur, ex illis fit mẽbrana, qua fœtus tegitur, *Secundina* à Latinis appellata, continetq. in se excrementum quoddam serosum, in quo fœtus veluti natat; ex istis accedente sanguine menstruo formatur fœtus, ex sanguine fiunt partes carnosæ, ex semine fiunt partes spermaticæ, quæ solidiores, & ficciores sunt, vt ossa, nerui, &c. sed antequam fiat fœtus efformatio, per sex dies massa illa spumosi lactis habet similitudinem; deinde incipit membrorũ efformatio, circa quam est dissidium inter Doctores, vt est videre apud Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 29. art. 2. Empedocles medullam spinalem primò produci asserunt tanquam carinam in naui, Democritus vmbilicum, Alchmeon caput, Hippocrates, & Medici iecur, Arist. lib. de iuuent. & senect. c. 1. cor, qui duo vltimi propriam opinionem experientijs comprobant; Hippocrates .n. testatur in quadam genitura se vidisse solum iecoris vestigium; Arist. verò idem de corde fatetur, quapropter vna experientia aliam destruit, vt neutri adhibeatur fides; Alij docent tria præcipua mẽbra simul confici cor, iecur, & cerebrum, eoquia circa sextum diem in illa massa tres apparent bullæ, ex crassiori iecur efficitur, ex tenuiori cor, & ex humore cere-

cerebrum, verum valde probabilis est opinio docens omnia mẽbra saltim principalia simul delineari, .I. postea ordinatim perficiantur, prius.s. quæ minorẽ exigunt concoctionem, & partiũ æthrogeneitatem, ita Vallesi. lib.2. controu. c.7.& alij, quos refert, & sequitur Hurr. disp.2 de Gen. sect.7. tum quia partes corporis principales mutuò se iuuant, & sunt necessariò connexæ; tum quia semen virtutem habet producendi omnia illa membra, ergo quia est debitè applicatum aget in materiam secundum totã virtutẽ delineãdo principaliores partes.

29 Post hæc diebus nouem massa illa conuertitur quasi in sanguinem coagulatum, in quo distincta apparent illa tria membra, & guttæ quædã rubræ, & quasi fila; deinde sequentibus diebus massa illa solidatur, & perfecta inducit lineamenta membrorum, vsq. ad animationis tempus; huius temporis periodus citius absoluitur in maribus, quàm in fœminis, illi.n ex semine calidiori, & robustiori gignuntur, illæ ex frigidiori, & imbecilliori; quot verò dies consumantur, non est eadem sententia. Quidam .n. in maribus quadraginta circiter dies enumerant à cõceptione vsq. ad animationem, in fœminis octuaginta, & hoc, quia in lege veteri fœmina, si masculum pareret, quadraginta diebus, si fœminam, octuaginta sese domi continebat, & ab ingressu templi cessabat, quem numerũ diuinarum literarũ interpretes ad imitationem naturæ, ac tẽporis, quo in vtero corpus effingitur, præscriptum fuisse aiunt; Medici ferè omnes solum triginta dies in maribus computant, in fœminis quadraginta ex anatomie fundamentum desumentes; quod experimentum si est verum, negandum est rationem, & motiuum veteris legis fuisse imitationẽ temporis cõfectionis prolis in vtero, sed aliud, vt est videre apud expositores, Theodoretus apud Hurt.cit. ait motiuũ fuisse, vt fœminæ post partum quiescerẽt, & vires assumerent, & quia magis laborant in gestatione fœminæ in vtero, quã maris, idcirco tempus purgationis in generatione femellæ est duplicatum.

30 Quærimus igitur secundò, quomodo parentes concurrant ad istam organizationem, pro quo not. ex Arist. 1. de Hist. anim. c. 5 quod generantiũ ex congressu maris, & fœminæ alia sunt viuipara, quæ totum viuum pariunt, alia ouipara, quæ oua, alia vermipera, quæ vermẽ informem gignunt papilione inuolutum. In qua difficultate certum est Patrem immediatè post seminis decisionem non concurrere ad orgnazionem, quia potest contingere, quod sit mortuus, & tamen fætus adhuc formaretur.

Dicendum est, ad formationem corporis tàm patrem, quam matrem vi seminum actiuè, & passiuè concurrere, ità tamen vt mater propria virtute immediatè attingit organizationem, præterquam in ouiparis; ita colligitur ex Scot. 3.d.4 q.1.& d.2.q.3.C. Probatur, & explicatur simul, & primò quòd vi seminum vterq. actiuè, & passiuè concurrãt, quia semen ex dictis est ætherogeneũ, ergo partes subtiliores vtriusq. agunt in partes crassiores; tum quia vt ait Maironus in 3.cit. si semen patris passiuè etiam non concurreret, & per modũ materiæ remanentis in fætu, tum proles nullam haberet consubstantialitatem cũ patre, nisi in se, & in sua substantia aliquid de materia patris transiret, & consequẽter ista generatio non esset principio vitæ coniuncto; hoc tamen concursu principalius concurrit mater, quia semen matris est magis passiuũ; tum quia materiam subministrat menstruosi sanguinis, sicut concursu actiuo seminis principalior est pater; excedit tamen mater cõcursu immediato, quia propria uirtute etiam cõcurrit ad organizationẽ, quod potest probari ex hoc, quòd extra uterũ nequit fieri conceptio, quamuis utrũq. semen adsit cum materia necessaria; tũ quia effectus non uidetur excedere actiuitatem matris, & semen imperfectius est ipsa forma corporis, quare alia causa assignanda erit principaliter huius organizationis, quæ aptior nequit assignari, quàm mater. Excipimus ouipara, nam

galli-

gallina v.g. pariens oua, si interierit, adhuc possent ex ouis educi pulli, ergo ad hanc eductionem non requiritur cócursus gallinæ immediatus. Dices in hoc casu saltim auis incubans posset concurrere. Contra auis incubans proprio calore solum excitat virtutem seminalem ouorum, quia etiam si alteri aui diuersæ speciei supponerentur, generarētur pulli eiusdem speciei cum gallina, & tamen si auis incubans haberet concursum immediatum, deberet produci pullus tertiæ cuiusdam speciei, vt videmus accidere in similibus congressibus; tum quia adhuc pulli formarentur, si oua fimo subijcerentur, vt experientia constat.

31 Tandē remanet explicandus concursus ad animationem; Postquam .n. corpus est organizatum, aduenit anima (siuè hæc sit priùs vegetatiua deinde sēsitiua, & postea rationalis in homine, siuè primò rationalis, quæ cæteras contineat, infundatur, parùm refert ad præsens) & tunc propriè incipit nutriri, & augeri alimentum attrahens per venam vmbilicalem, quod deinde iecur recipit & omnibus membris subministrat, nōdum tamen mouetur propter imbecillitatem cerebri, & mollitiem neruorum, progressu tamen tēporis paulatim à calore exiccantur, & solidantur, itaut mas tertio mense, fœmina verò quarto mense incipit se mouere, & calcitrare, & quando planè perfectus fuerit (quod plerūq. fit in fine noni mensis, vel sub initium decimi, rarissimè in initio vndecimi, aliquando verò citiùs.s. sexto, septimo, vel octauo mense) prodit in lucem, partim vteri conatu, qui illius mole, & extremè totū copia grauatus se exonerare quærit, partim proprio, & suo motu, nam calcitrando rumpit secundinas, quibus inuoluebatur, & valuæ vteri dehiscunt, & infans foràs prorumpit.

In hac animatione dubitatur primò, an mater sua vi attingat animæ eductionem, & vnionem cum corpore, quando anima est materialis; deinde de patre, an vi seminis mediatè attingat; & tandē quia anima rationalis in homine est spiritualis, & à Deo immediatè creatur, an saltim parentes vel mediatè, vel immediatè attingant vnionem animæ cum corpore.

32 De concursu in ordine ad animas sensitiuas non est ardua difficultas, dicimus.n. matrem immediatè concurrere ad eductionem animæ, & informationē, si sunt viuiparæ, aut vermiparæ (dummodo supponatur vermem illum esse viuum) ita colligitur ex Scoto 4.d. 11.q.3. A A. & 3.d.4. F. prob. quia non est recurrendum ad causas vniuersales, nisi quādo necessitas vrget, vel ratio suadet, quod non accidit in proposito, etenim tunc effectus ad causam vniuersalem referri debet, quando excedit vires agentis creati, sed iste effectus nō excedit vires matris, cū sit eiusdem perfectionis, ergo, &c. an autem semen etiam partialiter concurrat, quamuis inanimatum, dubium est, vt innuimus art. præced. in fine; & quidem si hanc actiuitatē in partibus subtilioribus seminis admittamus, saluaretur concursus mediatus maris in prolem, etiam vt animatam, si verò negamus talem concursum, sic mas immediatè concurrit ad decisionem seminis, mediante semine ad organizationē tantum, non verò ad animationem, quia in eo instanti semen non ponitur agere.

Dices, asina mulum producēs nequit ad animationem concurrere, quia mulus perfectior est asina; Tum quia sequeretur matrē perfectiùs attingere generationem prolis, quàm pater, & sic esset causa principalior, quod est falsum. Resp. mulum non esse essentialiter perfectiorem asina, & hoc, quia maior perfectio essentialis ex perfectiori actione deduci debet, .l. ergo mulus robustior, & grandior sit, cum producatur etiā ex semine equi, nō tamen potest generare, qui motus inter materiales est actio admodum nobilis. Ad aliud ait Doctor in 3.d.4. F. patrem nobiliùs agere quò ad decisionem seminis, quod etiam est perfectius, nobiliùs verò matrē quò ad corporis formationem, neq. hoc est inconueniens, quia facta decisione seminis

ota sequens formatio vsque ad partum videtur principaliter sequi conditiones matris.

33 Tota difficultas reducitur ad vnionem animæ rationalis, an.s. parentes attingant hanc vnionem, affirmant recẽtiores ferè omnes, vt Hurt. Conimbr. Auersa, Ruuius, Arriaga, & alij, qua ratione aiunt patrem dici causam filij .i. animam non producat, Morisanus hoc negat de patre, concedit de matre.

Dicendum est tamen iuxtà nostra principia, neq. patrem, neq. matrem attingere vnionem animæ rationalis cum corpore, sed à solo Deo fieri; Hæc conclusio colligitur ex Scot. 4.d.43.q.3.ar. 3. vbi ait solum Deum esse causam effectiuam huius vnionis creando, & infundendo animam; idem insinuauit in 3.d. 16.q.2.F.& G.& 4.d.12.q.1.O. vbi docet agens causans formã, causare quoq. vnionem, & compositum prob. vnio ex dictis disp.5.Phys.q.9. est relatio extrinsecus adueniens, de cuius ratione est, quod habeat propriam nouitatem, & efficientiam, vnde non causatur necessariò à causa extremorum, sed ab alia distincta; v.g. informatio caloris in manu nõ causatur efficienter à producente manum, quia potest esse manus sine calore, neq. ab ipsa manu, nisi in genere causæ subiectiuæ, & materialis, nec etiam à calore, nam possunt esse calor, & manus in rerum natura absq. ista informatione, fit igitur ab igne, non quatenus producit calorem, sed vt inducit illũ in manu, estq. causa informationis actiuæ caloris, & passiuæ in manu, sicut mouens corpus causat efficienter vtrumq. respectũ locantis in superficie, & locati in corpore; sed parentes non inducunt animam rationalem in corpore, sed Deus immediatè illam creat, & inducit causando animationem, ergo parentes non causant vnionem sed Deus solus; prob. min. quia parentes nullam actionem exercent circa corpus necessitatem simpliciter Deũ ad animæ productionem, & infusionẽ, aliter liberè non crearetur, nec infunderetur à Deo, solum.n. ex libero Dei decreto ad organizationẽm perfectã corporis sequitur animatio; & in sententia Arist. ponentis Deum ad extra necessariò agere, non idcircò parentes causabunt hanc vnionem, quia etiam in Arist. sententia nullã causalitatem per se exercent circa animam rationalem, sed solũ ad formationem corporis concurrunt, ad quam immediatè, & necessariò in sent. ipsius sequitur animatio, at ista organizatio nullo pacto concurrit effectiuè ad vnionem, ergo ista mediante nullũ concursum effectiuũ parentes habebunt respectu vnionis; quod magis patebit diluendo obiectiones. Accedit valdè difficulter explicare Aduersarios, quo pacto cum homo generando operetur, vt agẽs corporeum, possit hanc vnionem attingere, quæ saltim ex parte animæ spiritualis est, & varij varia dicunt, vt est videre apud eos.

34 In oppos. arguit præsertim Auersa q.14. sect.3. si homo non attingeret vnionem animæ, ergo nõ generaret realiter alium hominem, prob. conseq. quia producet e dispositiones non est producere substantiam hominis, sed accidentia, ergo præter dispositiones debet attingere substantiam, non potest materiam, vel animam producere, ergo vnionem. Tum 2. quia sic non magis homo concurreret ad generationem hominis, quàm Cęlum ad generationem animalium ex putri; imò cum de facto Cęlum in generatione hominis concurrat, iuxtà illud Sol, & homo generant hominẽ, nõ magis ad hominem generandum cõcurreret homo, quàm Cęlum. Tum 3. si homo generans producit tantũ dispositiones, homo genitus non posset dici filius eius, quia filius fundat relationem filiationis secundum illud esse, quod producitur, & in quo essentialiter, & substantialiter patri assimilatur, quia filiatio essẽtialiter est relatio geniti secundũ substantiam in similitudinem naturæ, ergo si filius à patre produceretur solũ, quia pater dispositiones producit, non diceret relationem filiationis; nec talis generatio esset vniuoca, quia actio agentis non

non terminaretur ad aliquod simile, & eiusdem rationis cum natura patris. Tú 4. cætera animalia ex vi seminis producunt sibi similia, & attingunt animæ vnionem, ergo etiam homo perfectissimum animal. Tum 5. attingens vltimam dispositionem producit formã, quia potens in media, potest etiam in finem ex 7. Met. 30. & forma est finis 2. Phys. c. 7. sed homo producit omnes dispositiones vnionis animæ, ergo, &c. Tum 6. vnio animæ ad nouas partes per nutritionem comparatas fit à causa secunda. s. ab homine, nam nutritio est à principio vitali se mouente ab intrinseco, ergo prima vnio in generatione fiet etiam ab homine. Tandem accidens attingit vltimam dispositionem formæ substantialis, non tamen dicitur causa formæ substantialis, ergo vt homo dicatur causare hominem, præter attingentiam vltimæ dispositionis aliquid aliud exigitur, quòd. s. attingat vnionem.

35 Resp. ad 1. neg. conseq. nam & si attingeret vnionem, non ideo substantiam hominis attingeret, cum vnio in nostra sententia sit accidens; ad prob. neg. antec. dispositiones. n. hominis non sũt pura accidentia, vt in non viuẽtibus, sed sunt formæ illæ partiales substantiales integrantes formam corporeitatis; quæ cum realiter ab homine producantur, & sint pars intrinseca constituens hominẽ genitum, producendo talem formã verè potest dici producere substantialiter hominem; sicut B. Virgo dicitur verè Mater Dei, & Christi, quamuis vnionẽ hypostaticam non attigerit, sed solum quia humanitatem Christi produxit, quæ in eodem instanti productionis fuit hypostaticè Verbo vnita, itaut actio Deiparæ non fuit terminata ad humanitatem in se, sed vnitam, vt docet Scot. 3. d. 4. q. vn. & d. 2. q. 3. estq; hæc humanitas de intrinseca ratione Christi; idem de homine dicendum, non. n. actio parentum terminatur ad corpus in se, sed animæ vnitum, quia in eodem instanti, in quo vltimò fit corpus, animatur. Ad 2. neg. assumptum, quia Cęlum producit formam illam animalis non communicando aliquid sui, homo verò communicat, & præstat materiam, ex qua producitur. Ad 3. neg. conseq. ad probat. dicimus illud esse filij. s. naturam productã, quæ est illa tertia entitas, verè dici posse productam à parentibus, quia aliquid eius, putà corpus, causatur ab illis, & actio illorum non priùs terminatur, quàm sit animatio ex Scot. cit. tum quia pater intendit statim per decisionem seminis cõpositum producere, quòd si non producit, nisi medijs illis mutationibus, hoc prouenit ex imperfectione agẽtis, vt notat Scot. 1. d. 5. q. 2. H. hinc verè dici potest vniuoca generatio. Ad 4. neg. paritas, quia ex dignitate animæ rationalis est, quod à creatura fieri nequeat. Ad 5. assumptum non est verum vniuersaliter præcipuè quando forma est alterius ordinis à dispositionibus, vt est anima rationalis, quæ est spiritualis; & quando sunt eiusdem ordinis, sed alterius prædicamenti, nec etiam est verum, calor. n. ignis est causa vltimæ dispositionis formæ ignis, non tamen causat illam; nec Arist. ibi hoc asserit, solum. n. ostendit omnia fieri quodammodo vniuoca generatione, & si hoc doceret, intelligendus est de dispositionibus, & forma eiusdem generis, & ordinis. Ad 6. neg. paritas, plus. n. requiritur ad generationem, quàm ad nutritionem, generatio. n. nõ præsupponit corpus anima informatum, vt præsupponit nutritio; vnde videmus mulos, spadones, & animalia ex putri genita seipsa nutrire, non tamen habere generatiuam virtutem. Ad vlt. non valet paritas, quia vt dictum est, forma corporis est de intrinseca ratione hominis producti, non sic accidentia respectu formæ substantialis. Vide Scotum in 7. Met. q. 10 pro vtraq. parte disputantem, & Maur. ibidem.

Dices, Scotus in 1. d. 5. q. 2. H. ait patrem dici patrem per seminis decisionẽ, & 4. d. 13. q. 1. V. docet patrem dici patrem, non quia genuit, sed quia habet filium coexistentem, ergo non dicitur pater, quia attingit vltimam dispositionẽ ani-

animæ, ut hucusq. asseruimus. Resp. in primo loco loquitur vel de actione immediata, vel secundum illam opinionẽ, quæ semen ponit homogeneum. In secũdo loco inquirit Doctor fundamentũ relationis paternitatis, & ait hoc esse potẽtiam productiuam, vt habet terminum productum, non actionem, per hanc .n. solum tanquam per dispositionem præuiam fundat talem relationem, vt ipsemet ibi se declarat.

QVÆSTIO III.

De causis generationis viuentium nascentium ex putri.

36 Viuentia quædam sunt talis naturæ, vt nonnisi per propagationem oriri petunt per ueram generationem uitalẽ, de quibus locuti sumus, alia uerò spontè oriuntur, & ex putrescente materia, quædam tandem utroq. modo gignuntur, quæ differentia tàm in plantis, quàm in brutis reperitur, equi.n. solum ex semine per propagationem fiunt, apes tantum ex putri, mures utroq. modo, idem in plantis contingit .l. non tàm euidenter appareat; hinc quæ fiunt per solam propagationem ex semine, uiuentia nuncupantur perfecta, quia plura requiruntur ad illorum constitutionẽ, alia uerò dicuntur imperfecta, eoquia pauca exigunt, unde à pluribus, & diuersimodè possunt produci, facile .n. est, ꝙ talis uirtus in multis reperiatur; cum igitur de generatione ex semine in præced. quæst. egerimus, remanet, ut aliqua de genitis ex putri dicamus inuestigando illorum causas, de quibus fusè agit Fortunius Licetus in opere *de spõtaneo viuentium ortu*; Et quidem quod attinet ad causam finalem, non est tàm ardua difficultas; quamuis .n. uarij fines assignentur a Doctoribus, ut est uidere apud Licet. cit. lib. 1. à cap. 1. usq. ad 35. breuiter tamen dicimus finem internum harum generationum esse ipsam animam, & compositum, sicut finis cuiuscunque actionis est terminus ex ea productus; finem uerò externum esse multiplicem .s. uel bonum uniuersi resultans ex multiplici specierum uarietate, & conseruatione, uel utilitatem, quàm hæc imperfecta uiuentia perfectioribus afferũt, maximè homini, inseruiunt .n. uel pro alimento, uel pro medicamine, aut aliquo alio fine; Hinc falsa est opinio dicentiũ hæc uiuentia temerè, & casu produci. Etenim quæ casu, & per accidens fiunt, non habent determinata principia, nec semper eodem, & immutabili modo generantur, & hæc uiuentia à determinatis causis proueniũt, determinatoq. modo produci petunt. Possunt tamen aliqualiter effectus casuales appellari, quatenus non fiunt iuxta intentionem agentis particularis intendentis sibi simile generare.

37 Difficultas est de alijs causis, præsertim efficienti; nam Deus, Intelligentia quædam Deo inferior, & à materia separata, anima mundi, Cęli, calor ambientis, uel materiæ putrescentis ut instrumentum est uel cælestiũ corporum, uel alterius, uiuentis eiusdẽ speciei, assignantur tanquam causæ effectrices horum uiuentium à Doctoribus iuxtà opinionũ uarietatem. Specialem tamen opinionem circa hoc habet Licetus, quã propter nouitatem exactiùs explicabimus, ait .n. lib. 3 à cap. 17. omnia hæc uiuentia uniuocè generari ab alio simili, & eiusdem speciei, pro quo supponit, formam quandoq. contineri in materia ut in subiecto, tribuendo illi actum primum, & secundum, cum .s. subiectũ est rectè dispositum, & calorem habet proportionatum, ut sunt uiuentia connaturalem calorem habentia ad operationes uitales exercendas, quo tanquam præcipuo instrumento utuntur; quandoque deficiente calore, forma, seù anima non tribuit actum secundum, sed primũ solum, quandoq. uerò adhuc deficiẽte calore anima non ampliùs est in corpore, ut in subiecto, quia nec actum secundũ, nec primum tribuit, sed est in illo, ut in uase, cui omnino nihil conferat, neque per se, neq. per accidens. Supponit etiã mate-

materiam horum uiuentiū esse aliquod corpus aliqua anima priùs informatum, in quo propter defectum caloris nō amplius illa anima resideat, vt in subiecto, sed vt in vase; quapropter si à Cęlo, vel alijs extrinsecis agentibus calor ille intē deretur, sicut priùs, tunc illa anima seipsa communicatur corpori, & fit viuens eiusdem speciei, non in indiuiduo, quia est alia materia numero. l. eadem numero anima; si verò calor amplius remitteretur, ita ut non possit corpus illud tāquam vas inseruire animæ, tunc ad labefactationem caloris anima essentialem patitur mutationem, & in animam viliorem transmutatur, quæ corpori illi insidet, vt in vase, & quando corpus illud denuò disponitur, anima seipsam exhibet illi corpori vt actus informans, & viuificans. Quoniam autem contingit ex terra, & aqua, quæ corpora sunt inanimata, aliquod viuens procreari, & ex lignis aliquod animal, quod perfectius est illis, vt generationem vniuocam in istis casibus saluet, & non admittat perfectius ab imperfectiori produci, ait in lib. 3. tàm terram, quàm aquam, & aerem cōtinere plura stirpium, animaliumq. corpuscula, in quibus animæ vt in vasis resident, quæ corpuscula ab ambientis calore digesta in corpus viuens promunt, anima in illis deinde residente vt forma vitali, agitanturq. ista corpuscula à ventis, & spiritibus in aere puluurento.

38 De causa materiali horum viuentium est opinio eiusdem Liceti esse corpus priùs aliqua anima informatū, quod propter caloris remissionem animam vt formam amiserit, sed adhuc illam continens, vt vas; alij vniuersaliter docent esse materiam putrescentem. Tandem de causa formali (prætermittendo opiniones illas, quæ vel putredinē, vel coctionem pro forma horum viuentium statuunt, putredo.n. vel coctio non se habēt, vt formæ viuentium, sed potius vt dispositiones, & alterationes præuiæ) est cōmunis sententia, quod sit anima, dubitari tamen solet, an animæ illorum animalium, quæ ex putri simul, & ex coitu generātur, vt sunt mures, sint eiusdem speciei, an diuersæ; Auerroistæ distinctionem specificam statuunt inter illa, oppo sita opinio est communis tum apud veteres, tum recentiores.

Dicimus tamen causam effectiuā horum viuentium quò ad animationem esse Deum, materialem causam substantiam putrescentem, & cococtam, formalem verò esse animam eiusdem speciei, cum illa ex semine aducta. Hæc conclusio quò ad primam partem de causa efficienti, nequit aliter probari, quàm ex confutatione aliarum opinionum, tunc .n. ad causam primam est recurrendum, quando in causis secundis nō reperitur sufficiens actiuitas producendi effectū; modò in proposito, nec Intelligentia secunda potest producere ista viuentia, quia Angeli in sententia omnium Theologorum non possunt causare formam aliquam absolutam, non quidem in seipsis, vt falsò interpretatur Licet. lib. 1. c. 73. contra Scotum, vt sic .n. producūt suos actus vitales, sed in his inferioribus, in quibus motum localem, & secundum aliquos impulsum causant, & solum possunt actiua passiuis applicare, Nec anima mundi assignari potest pro causa, quia hæc non datur ex dictis disp. 1. de Cęlo n. 19. Neq Cęli erunt causa, illi .n. quamuis possent formam corporeitatis gignere, non tamen animam, vt ostendimus disp. 2. de Cęlo q. 7. art. 2. Neque calor, hic namq. cū sit accidens, neq. ex se, neq. in virtute superioris causæ poterit attingere horum substantiā, vt latè probauimus in Phys. disp. 7. q. 6.

39 Nec opinio Liceti sustineri pōt, multa .n. in se continet imperceptibilia; Primò .n. nequit intelligi, quid sit animam contineri in materia tanquam in vase, vel .n. cum materia vnū per se constituit, ergo se habebit vt forma illius corporis, quia vnum per se non fit, nisi ex per se actu, & per se potentia, & consequenter anima tribuet illi corpori esse animatum, hoc enim esse est effectus primarius animæ, vt est causa formalis, qui nec per Dei potentiam potest impediri,

diri, sicut nequit Deus efficere, quòd albedo sit in pariete, & non reddat illum album; vel cum illo corpore non constituit vnum per se, sed solum sunt vnita, sicut continens, & contentum, & sicut aqua, & vas, & hoc est absurdum, quia sic anima esset à subiecto independens, & separabilis, & consequenter immortalis, vt rationalis, formã .n. esse à subiecto dependentem est eius esse fieri in subiecto, & conseruari in subiecto, itaut subiectũ per se concurrat in genere causæ materialis, at nequit subiectum exercere suam causalitatem erga aliquã formam, nisi illã substentet, recipiat, & ab illa informetur, nam materialis causa dicit passiuitatem, & potentialitatem ad recipiẽdam formam, & informationem passiuam, at si forma esset in materia, vt in vase, ab illa non dependeret, nec illam informaret, sicut nec aqua in suo esse pendet à vase, cui est vnita: & magis apparet absurditas huius dicti, dum idẽ affirmat etiam de forma accidentali. Deinde etiam si posset anima residere in aliquo corpore tanquam in vase, non apparet tanta necessitas connexionis, vt semper debeat anima illa insequi corpus in quocunq. loco, & tempore, & cũ qualibet substantiali corruptione; sit triticũ v. g. in quo resideat anima vegetans vt in subiecto (quod tamen non esse animatum ostendimus q. præced. art. 1.) ex isto fiat panis, iam propter mutationem istam substantialem anima tritici non potest esse in pane, nisi vt in vase, comburatur panis, tunc pars aliqua vertitur in ignem, alia in aereum fumum, & altera in cineres, vel ergo anima adhuc insequitur materiam illam, vel destruitur omnino, si secundum, igitur neq. quãdo arbusta cõburuntur, cineres retinent animam, & tamen fęcundant terram, vt magis fructifera euadat, quem effectum ipse tribuit animabus arborum circa cineres volitantibus; si primum, hoc incredibile videtur, quòd anima illa sit tantæ actiuitatis, & resistentiæ, vt nec ab igne destruatur; tum quia nõ est maior ratio, cur potiùs partem cineream insequi debeat, ac comitari, & non aeream, & vaporosam.

40 Tertiò adhuc falsum est animam illam seipsa vniri deinde corpori digesto, vt ostendimus in Phys. disp. 5. q. 3. ar. 3. de anima rationali cum Scoto 4. d. 12. q. 1. L. & d. 43. q. 3. art. 3. quæ rationes vniuersaliter de omni forma concludũt. Tandem minùs rationabile est, ꝙ subdit ad labefactationem caloris animam essentialiter mutari in aliam imperfectiorem; remanet .n. explicãdum, à quo ista imperfectior anima producatur, nõ à præcedente, quia destruitur ad generationem istius, nec ista generatio esset vniuoca, sed æquiuoca contra ipsum asserentem omne, quod fit, vniuocè fieri; neq. ab alia eiusdem rationis, quia non datur, nec à seipsa, quia nihil est causa sui ipsius. Cum igitur non detur in causis secundis aliquid, cuius virtute hæc viuẽtia producantur, certè ad Deum recurrere debemus, qui vt author naturæ omnem defectum causarum secundarum debet supplere. ita Scotus 2. d. 18. q. vn.

Ex his ostenditur altera conclus. pars de causa materiali, quòd .f. non requiratur necessariò, vt substantia fuerit priùs aliqua anima informata, illa .n. animarũ volitatio est prorsus volũtaria, & superflua; sufficit igitur, quòd sit aliqua substantia putrescens, sed not. quod hìc non accipimus putredinem strictè, vt solis mixtis conuenit, alıer nunquã ex aqua sola, vel aqua, & terra posset aliquod viuens generari, contra experientiam, ranæ .n. ex mixtione pluuiæ, & pulueris producuntur, testacea animalia ex mixtione aquæ, & terræ, & in stagnis, ac paludibus lenticula palustris, Mnasins, Folium, aliæq. herbæ nascuntur, quæ radicibus minimè terram attingunt; quapropter intelligendum est de putredine largè sumpta, vt etiam cõuenit elementis. Rursus aduertendum, vt etiam adnotauit Licetus lib. 1. c. 49. dum dicitur substantiam putridam esse materiam, non est intelligendum formaliter, sed concomitanter, substantia .n. dum putrescit in partes subtiliores, & crassiores, subtiliores,

tes,& puriores calore concoquuntur,& in substantiā viuentem vertuntur, crassiores vt excrementa putrescunt, & in elementa resoluuntur, hinc non partes putrescentes propriè sunt materia, sed concoctæ, verùm est tamen, quòd non sit concoctio sine putredine.

41 Tertia conclus. pars, quod forma sit eiusdem rationis in his, quæ simul ex putri,& propagatione sunt generabilia, probat Scotus 1.d.2.q.7.R. ad 1.princ. inductione; nam in accidentibus videmus eundem specie calorem vniuocè, & æquiuocè generari à sole, & ab igne, vt calido,vt diximus disp.1.q.vlt.in substantijs inanimatis idē experimur, ignis .n. ex chalybe, & silice productus est eiusdem speciei cum igne vniuocè ab altero genito,ergo idem de viuentibus dicendum, aliter deberet assignari ratio disparitatis, quæ tamen non assignatur, quia rationes ab aduersarijs adductæ vniuersaliter de omnibus cōcludunt. Tū quia genita ex putri, & per propagationem habent eadem omninò accidentia easdem operationes circa eadem obiecta,ab eisdem conseruantur, & ab eisdē corrumpuntur,habent eundem motum, siuè sursum,siuè deorsum,siuè progressiuum, & eadem organa; rursus habent eandem figuram,compositionem,& cōplexionem, & proprietates, quæ omnia arguunt identitatem specificam formæ.

42 Respondent aduersarij, inter ista reperiri essentialem differentiā,nam genita ex putri non sunt fæcunda, & alterius eiusdem rationis productiua,vt sūt genita per propagationem, principalior tamen operatio in naturalibus est, sibi simile generare ex Arist. 1. de Gen.an. c.20.& 2.de An.34. cum ergo differant in principali operatione, parùm refert, si in alijs conueniant. Quòd autem non generent sibi simile,solùm probant authoritate Arist. quam infra adducemus. Attamen .l. esset verum assumptum, nō idcirco esset hæc differentia sufficiens ad inducendam differentiam specificā,si in omnibus alijs conueniunt,nam multi homines ex propria complexione sunt infæcundi,& sunt eiusdem speciei cum alijs. Deinde adest experientia in contrariū,multas.s. plantas,& animalia spōtè nata alia sibi similia procreare,vt est videre apud Conimbr.lib.2.de Cęlo c. 3.q.7.& Ioan.Bapt.Porta lib.2. Magiæ natur.c.2.hæc est certa, quòd in nauibus recenter constructis generantur interdum mures ex putri, qui nisi capiantur, breui tempore magnus muriū prouentus apparet; idem de scorpionibus, & serpentibus refertur ab Apponense, & Auicenna;imò D. Aug.3. de Trin.c. 3.& 9.& in epist. ad Deogratias, & D. Ambr. de incarnat. Verbi in fine sunt eiusdem opinionis.Cum igitur tot authores contrarium sint experti, non est cur oppositum sensiamus, innixi solū quadā authoritate Arist. non tàm euidenti,eò vel maximè quòd in experiētijs est magis credendum pluribus, quàm vni,etiā perspicacissimi ingenij. Tum quia non desunt authoritates Arist. pro nobis,nā 7.Meth.22.& 23. ait, quòd sicut aliqua eadem fiunt ab arte, & casu, ita quædā fiunt natura,& casu; & 6. de hist. anim. c.15.& li. 5.c.1. docet quædam animalia coitu, & spontè produci,quæ loca .l. ab aduersarijs explicentur de identitate generica, non specifica, falsò tamen vt rectè ostendit P.Faber theor. 71. saltim deducere debemus Aristotelem pro vtraq. parte posse adduci, & consequenter non debemus tàm firmiter opinioni Auerrois adhęrere, vt tot experientias ab authoribus fide dignis relatas negemus propter dubiam Arist. authoritatē.

43 In oppos. contra 1.partem cōclus. arguit Licetus lib.1.c.72.quòd Deus nō sit causa immediata horum viuentium; Tum quia Deus non mouet physicè, & efficienter, sed solum methaphoricè, & in ratione finis, quia inter mouens, & mobile debet esse proportio, at inter Deum infinitum, & materiām horū viuentium finitā nulla est proportio; hinc Scotus ipse negauit Deum immediatè mouere Cęlū. Tum 2.motus est actus imperfectus tū mobilis, quia caret perfectione per motum acquisibili,tū mouentis,

uentis, quod non simul habet totã perfectionem operationis, at Deus habet omnes functiones perfectissimas, ergo nequit mouere materiam horum viuẽtium producendo animam. Tum 3. ex 2. de gen.anim.cap.3. Arist. solam rationalem animã ait de foris aduenire, hoc est à Deo produci, ergo omnes aliæ animæ ab aliquo agente creato producuntur, & quod maius est, idem habetur ex Gen. 1. vbi Moyses loquendo de generatione plantarum, & animalium omnium, nõ ait illa à Deo immediatè fuisse producta, sed plantas, iumenta, & reptilia à terra, pisces, & volucres ab aqua, at cum ad hominis productionem peruenit, tunc Deus dixit, *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, vt innueret solum hominem à Deo immediatè creatum. Tum 4. in prima mundi constitutione Deus tantum plantas illas produxit, quæ fructiferæ sunt, & sementiferæ, vt colligitur ex ipso textu, *Protulit terra herbam facientem semen, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque sementem secundùm speciem suam*, idem de animalibus dicendum, & hoc, quia viuentia perfecta non nisi ex semine petũt naturaliter produci, idcircò in principio necesse fuit produci à Deo, viuentia verò imperfecta non fuerunt à Deo tũc creata, non.n. est verisimile in primis nostris parẽtibus pediculos creasse, vermes intestinarios, volucellas è musto producibiles, si mustum non extabat; si igitur in mundi primordio viuentia sponte nascentia non produxit Deus, vtpotè quia à causis secundis pendent, multò minus post mundi constitutionem illas producit. Tum 5. si causæ secundæ possunt viuentia producere perfectioris conditionis, multò magis viuentia ex putri, quæ sunt imperfectiora, nam vt ait Arist. lib. de mundo c.7. Deo longè minùs conuenit functione propria immediatè administrare omnia, quæ in hoc subcælesti mundo quomodocumq; fiunt, & speciatim materiam putrescẽtiũ animare in viuens fœdissimę conditionis. Tum 6. causa proxima differt à remota, quòd illa est propria vnius effectus, hæc verò pluribus communis, at Deus est causa communissima, ergo &c. Tum 7. effectuum genere differentium non est eadem numero per se causa efficiens ex 2. Phys. 30. Deus est summè vnus, estq; proxima causa animæ rationalis, ergo non est causa animarum sensitiuæ, & vegetatiuæ, quæ genere differunt à rationali.

44 Resp. ad 1. neg assumptum, vt.n. notauimus disp. 2 de cælo nu. 144. cum dicitur Deum mouere vt finem, & metaphoricè non effectiuè, est sensus in ordine ad cælestes motus, & Intelligẽtias, non vniuersaliter, quia Deus cum omnibus causis secundis effectiuè cõcurrit, vt diximus disp. 8. Phys. qu. 1. art. 1. etiam in sent. Arist. imò si hoc non esset verum, anima rationalis non produceretur immediatè à Deo, cõtra ipsum Licetum, ad probat. dicimus inter mouens, & mobile non debere esse proportionem in entitate, sed in potentia actiua, & passiua, qualis reperitur inter Deum, & materiam putrescentem, nemo.n. negabit Deum posse materiã aliquam transmutare, sicut corpus humanum transmutat inducendo animam rationalem. Ad 2. diximus disp. cit. n. 143. tunc motum arguere imperfectionem in mouente, quando in illo non adest perfecta potentia productiua, quòd si imperfectum causat, vel quia sic vult, vel quia sic exigit natura effectus, motus non infert imperfectionem in mouente, vt euenit in proposito. Ad 3. ideo Arist. docuisse animam solam rationalem de foris aduenire, quia hæc sola est à corpore independens, quamuis temporaneam creationem non agnouerit; reliquæ verò animæ dependenter à corpore fiunt, etiam istæ, de quibus loquimur, à Deo per veram eductionem, & hoc voluit innuere diuina scriptura, nõ enim est sermo, quòd terra, & aqua in genere causæ efficientis omnia viuentia produxerint, sed solum in genere materialis causæ, vt deducunt Abulensis, &

Perer.

Peret. super illum locum Gen. ex ca. 2. *In die, qua produxit Deus cælum, & terram, & omne virgultum agri*, & rursus: *Plantauerat autem Dominus Paradisum voluptatis, produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue*; quapropter omnia efficiéter á Deo fuerunt producta, cum hoc tamen discrimine, quòd in productione aliorum viuétium terra, & aqua habuerunt concursum materialem, at in productione hominis solus Deus concurrit, quia anima humana creatur, non educitur. Ad 4. dicimus esse opinionem multorũ Doctorum, scilicet Alensis 2. p. q. 54. Mem. 1. Peret. li. 1. in Gen. Mol. de oper. sex die. disp. 20. & aliorum in mundi primordio Deum produxisse viuentia illa, quæ ex elementorum putredine oriuntur, non quæ ex mixtis putrescentibus, quia non adhuc erat congrua materia; sed quicquid sit de hoc, admittimus Deum hæc viuentia non produxisse, negamus tamen postea non efficere animas illorũ, quando materia idoneè disponitur, quia sic creauit mundum, vt deinde sua prouidentia, & omnipotentia conseruet, & regat, & consequenter, vt est auxhor naturæ, supplet defectus secundarum causarum. Ad 5. sæpe sępius diximus ex maiori perfectione non argui actiuitatem in rebus, aliter homo posset omnia producere, cum sit omnium perfectissimus; quapropter dicimus causas secũdas non habere hanc vim producẽdi genita ex putri, quia quæ concurrunt, sunt inanimata, & imperfectiora. Neque ex hoc vilescet concursus diuinus, indecés enim esset Regem omnia immediatè, & se solo efficere, at valde cõsonum est prouidentiæ ipsius inopiam, & imbecillitatem subditorum supplere, ita efficit Deus, qui summa prouidentia omnia suauiter disponit, & certè maiorem admirationẽ ex istis minutissimis animalibus sumere debemus, vberioremque laudem in summum artificem repẽdere, dum tàm minima corpore, & acura sensu conficit, magisque stupemus opera formicarũ, quàm fortitudinem Leonis. Ad 6. Deus est causa cõmunis, quatenus cum omnibus causis cõcurrit, potest tamen se solo aliqua efficiẽter producere, & tunc habet rationem causæ proximę, aliter non posset creare rationalem animam. Ad 7. dictum Arist. valere de causis creatis, & particularibus, non de vniuersali, & increata, cuius est defectus secundarum supplere.

45 Secundò, idem arguit li. 2. à c. 17. directè probãs suam opinionem, quæ in duobus principijs fundatur, primum est, omnem substantiam ab agẽte proximo vniuocè produci; alterum est, formam quandoque contineri posse in materia tamquam in vase. Primum probat pluribus authoritatibus Arist. Prima desumitur ex 7. Met. 22. vbi dicitur, omnes substantias naturales immediatè fieri à forma eiusdem speciei. Secunda ex tex. 30. eiusdem lib. clariùs habetur, quòd *quodammodo omnia fiunt ex vniuoco*, quod explicat deinde tex. 31. non solùm in artefactis, nã domus extra fit ex domo intra, sed etiam in viuentibus, tàm quæ ex semine, quàm quæ sponte, & casu, seu ex putri fiunt, & in tex. 32. concludit; *Cęterùm ex his proprium substantię accipere est, quòd necesse est preexistere semper aliam substantiã actu existentem, quæ facit, vt puta animal, si animal fit, quale verò, aut quantum nõ est necesse, nisi potentia solùm*, ergo vt fiant sponte nascentia, alia consimilis substantia præexistere debet, aliter sufficeret præexistere in potentia, vt euenit in accidentibus, ꝙ est contra Arist. Tertia sumitur ex 12. Met. 13. vbi habet hæc verba, *Deinde qualibet substantia ab vniuerso fit*, & tex. 18. ait contrà Platonem non esse ponendas ideas separatas ex hoc capite, vt assignetur causa efficiens vniuoca, quia dantur in singularibus. Quarta ex 1. de gen. 30. *Generatur igitur simpliciter alterum ex altero, aut eiusdem generis, aut eiusdẽ speciei, vt ignis ab igne, aut homo ab homine, aut ab actu, durum enim à nõ duro*, vbi vult Arist. substantiam à simili

fieri,

fieri, & vniuoce, accidens verò æquiuoce. Quinta ex 1. magn. motal. c. 10. *Rursus hinc etiam potuerit quispiam euidentiùs intueri, quòd omnis natura eius est essentia procreatrix, qualis ipsa est, veluti stirpes, & animalia.* Sexta ex 1. de part. anim. ca. 1. vbi loquens de artificialibus, & sponte natis, ait, *His igitur causa efficiens similis antecedat, necesse est.* Alterum principium pluribus etiā confirmat, sed nullius momenti, ait. n. omnes formas etiam accidentales posse in aliquo reperiri, vt in vase, sic species visibiles in medio perspicuo, imago in speculo, habitus scientificus in dormiēte, calor in aqua, quæ omnia sunt in materia, vt in vase, quia nihil sunt eius, nec illi aliquid conferunt, neque illam perficiunt.

46 Resp. ex Sco. 7. Met. com. tex. 30. quòd dantur tres gradus generationis vniuocæ, primus est, quando generans, & genitum assimilantur in forma, & in modo essendi formæ, vt sunt naturalia. s. cum ignis generat ignem; Secundus est quando generans, & genitum habent similem formam, non tamen secundùm eumdem modum essendi, vt in artificialibus domus extra, & domus intra; Tertius est quando genitum non habet cum generante similem formam formaliter, sed solùm virtualiter, quæ virtus vocatur ab Arist. 7. Met. 30. pars rei, in quocumque reperiatur siue in generāte distincto, siue in ipsa materia, quæ debet transmutari, qui gradus minimus est, sicut similitudo virtualis est minima, & quòd hoc sit de mēte Arist. patet, quia ibi affert exemplum caloris respectu sanitatis, & quamuis hæc causatio sit propriè æquiuoca, vocatur tamen ab Arist. uniuoca propter similitudinem uirtualem, cum. n. disputaret contra Platonem ponentem ideas propter generationes rerum, ut. s. fierent à simili, & similitudo uirtualis sufficiat ad generationem, idcirco Aristot. ait non esse necessarias ideas ex hoc capite, quia omne, quòd fit, à suo simili uel formaliter, uel uirtualiter fit, unde nòn intelligit de similitudine tantum formali, aliter assertum non esset uniuersale, quia multa æquiuocè fiunt, nec exemplū de calore causante sanitatem esset ad propositum. Ex his patet ad 1. 2. & 3. authoritatem, & quòd ait in tex. 32. ad generationē substantiæ aliam actu præexistere necesse esse, hoc subdidit, ut innueret differentiam inter substantiam, & accidēs, nam accidens, ut fiat, non necessariò aliud accidens præsupponit sed sufficit, ut sit substantia illud continens uirtualiter, at substantia necessariò aliam præsupponit, quia nequit fieri ex accidente. Ad 4. per ly *aut ab actu* intelligit agens æquiuocum, tàm in substantia, quàm in accidente. I. de hoc exemplificet, quodlibet. n. agens æquiuocum est in actu uirtuali; uel per ly *eiusdem generis* intellexit cathegoriam substantiæ amplè sumptā, ut etiam substantias abstractas comprehendit. Ad 5. dicimus, quòd per ly *omnis natura* non debet intelligi de omnibus uiuētibus in specie, & in indiuiduo, sed de omnibus uiuentibus in genere animatorum, siue informata sint anima rationali, siue sensitiua tantùm, siue solùm uegetante, aliter sibi cōtradiceret, dum 2. de An. 34. ait productionem sui similis conuenire uiuentibus perfectis, non mutilatis, aut spontaneam generationem habentibus, hoc est ex putri genitis, & dum 6. de hist. anim. c. 16. ait anguillas non producere sibi simile, quod de alijs etiam docet 1. de gen. anim. c. 1. & 16. Ad 6. patet ex dictis ad primam. Quod addit de altero principio, non indiget discussione, nam quàm sit absurdum, ex se patet, quis enim in principijs logicalibus aliquātulum uersatus negabit accidens non subiectari in subiecto, & si illud informat, certe suum esse communicabit, denominabitque, hinc aqua calore dicitur calida, imò calefacere, & dormiens uere dicitur habitualiter scientificus licet actu non discurrat; quod uerò quandoque non tribuat omnem denominationem subiecto, parum refert, quia denominationes aliquæ exigunt alias conditiones, nunquam ta-

nem informationem negare debemus.

Tertiò, contra aliam partem de causa formali arguitur, quòd genita ex putri, & ex semine specie differant. Tum quia quæ habent diuersam materiam, habẽt etiam diuersam formam, quia nõ quodlibet ex quolibet generatur, sed genita ex putri, & ex semine habent diuersam materiam, vt patet, ergo &c. Tũ 2. si hoc esset, frustra natura parasset distinctionem sexuum maris, & fœminæ, quia posset species illa conseruari per generationem ex putri. Tum 3. quia sic vel ex semine, vel ex putri casu fierent, non per se, & consequenter specie differrent, quia quod fit à casu, specie distinguitur ab eo, quod per se fit, estq. illi contrarium, nam hoc contingenter fit, illud verò necessario. Tum 4. motuum specie diuersorum diuersi specie sunt termini, sed productiones ex putri, & ex semine specie distinguuntur, ergo etiam termini. Tandem ex Arist. in 1. de gen. Anim. cap. 1. vbi ait, *Quæ non ex coitu, sed ex putri materia oriuntur, ea generant quidem, sed genere diuersum, quodque gignitur, nec mas est, nec femina, talia sunt nonnulla è genere insectorum*. Et 5. de hist. anim. c. 1. docet, quod in genere piscium quidam ex limo gignuntur, qui cum alijs sunt eadem genere, sed specie distincti, & 2. de An. 34. asserit naturalissimum esse omni viuenti sibi simile generare, præter imperfecta, & sponte genita, si ergo ista non generant sibi simile, orta verò ex semine habent talem facultatem, iam specie differunt.

48 Resp. ad 1. distinguendo de materia, ex Sco. cit. quòd vel intelligitur de materia prima, & sic assumptum est verum, sed falsa min. vel de materia secunda, seu vt informata substantiali forma, & sic falsa est maior, nam ignis ex aere, ex terra, ex ligno fieri potest, Verum est tamen, quòd aliqua entia sunt, quæ nequeunt, nisi ex aliquo determinato generari, vt acetum ex vino, sed hoc parũ refert; Vel dicimus, quòd materia potest considerari, vel vt est sub opposita forma substantiali, & sic idem potest ex diuersis materijs produci, vel vt est sub dispositionibus præcedentibus formam introducendam, & hoc modo idem semper ex eadem materia fit; ignis v.g. semper fit ex materia disposita per caliditatem, & siccitatem, siuè in illa sit forma aeris, vel ligni, & in hoc sensu concedimus genita ex putri, & ex semine fieri ex eadem materia. s. eodem modo dispostia. Ad 2. sicut non frustra natura dedit igni virtutem productiuam alterius ignis, quamuis æquiuocè possit generari, ità de istis viuentibus est dicendũ; illa verò propositio frustra fit per plura, &c. in proposito verificatur in eadẽ numero generatione, puta si hæc fit ex semine, frustrà concurreret materia putrida. Ad 3. fusè respondet Doctor, breuiter tamen dicimus genita ex putri nõ propriè esse effectus casuales, quia habent causam determinatam, vnde non fiunt ex qualibet materia putrescẽte, dicuntur autem casuales similitudinariè, quatenùs eueniunt præter intentionem inferioris causæ, calor enim putrescens materiam non intendit generationẽ viuentium, at in ordine ad causam vniuersalem per se fiunt; præterquamquod potest in eadem specie vnum indiuidũ per se fieri, & aliud casualiter, vt patet de sanitate, quæ potest acquiri, & ab arte, & à casu; neq. ex hoc inferas, hæc viuẽtia à casu raro fieri debere, quia effectus casuales raró eueniunt; sufficit enim vt contingant vt in plurimùm, prout materia, ex qua fiunt, vt in plurimùm putrescit. Ad 4. diximus disp. 15. Phys. q. 7. art. 1. cum Scoto hìc non semper ad distinctionem specificam motuum inferri distinctionem specificam terminorũ; pro nunc dicimus generationem vniuocam, & æquiuocam posse sumi vel pro toto progressu, quo termini generãtur, & sic specie differũt, quia aliæ mutationes interueniunt in generatione ex semine, & aliæ in generatione ex putri, vel pro introductione vltimæ formæ substantialis. s. animæ, & hoc pacto sunt eiusdem speciei, & solum connotatiuè distinguũ-

tur penès agentia, uide ibi. Ad 5. respondet Licetus lib. 4. c. 21. animantium ex putri alia esse imperfectissima, quæ nihil generãt, alia imperfectiora, quæ aliquid generant uiuens alterius speciei, prorsus infœcundum, ut pediculi generant lendes, & muscæ uermisculos, alia imperfecta, quæ ex coitu alia similia procreant etiam fœcunda, .l. ob imbecillitatem naturæ non transcendunt quartam generationem, ad Arist. ait loqui de uiuentibus imperfectioribus, & medijs, ut patet ex uerbis ipsius, *At verò non ex coitu, sed ex putri materia oriuntur*, &c. *talia sunt nonnulla in genere insectorum*, ubi nõ ait omnia, sed nõnulla; per q̃ patet ad alias authoritates.

QVAESTIO IV.

De viuentium nutritione.

49 NVtritio dupliciter sumi potest, uel impropriè .s. pro quacũq. conuersione unius corporis in alterius substantiam, & hoc pacto etiam nõ uiuentibus conuenit, unde ignis nutriri dicitur oleo, stuppa, uel ligno; secundò sumitur propriè pro conuersione alicuius substantiæ in substantiam alterius facta à uirtute uitali intrinseca per intus susceptionem alimenti secundùm omnes partes uiuentis propter restaurationem deperditi ex propria uirtute ab intrinseco, & hæc est propria uiuentium, & à prima differt, quia illa non est actio uitalis, & regulariter non fit per intus susceptionem, & secundùm omnes partes, sed per iuxta positionem, & secundùm aliquas partes, vt cum igni apponitur ex vna parte pabulũ, & combustibile, vel si fieret aliquo modo per intus susceptionem, vt cum vinum augetur ex appositione aquæ, aqua .n. commiscetur secundùm omnes partes cum vino, attamen hæc auctio, & conuersio aquę in vinum non est propter restaurationem deperditi, itaut vinum in se conuerteret aquam, quia priùs secundũ aliquas partes fuerit corruptum; & tandem .l. aliquando in non viuentibus ex ista cõuersione sequatur restauratio deperditi, vt cum ignis ex appositione olei augetur, & restaurat partes illas, quas propter olei contrarietatem amiserat, hæc tamẽ restauratio per accidens se habet ad cõuersionem olei, non .n. conuersio hęc est instituta à natura, vt partes illæ restaurentur, nam destructio illarum prouenit ex mutua actione ignis, & olei. Nutritio verò viuẽtium fit per intus susceptionem alimenti in ipso viuente à viuente vitali, qualis est potentia nutritiua, secundum omnes partes, quia quælibet pars viuentis nutritur, vt dicemus.

50 Fit etiam propter restaurationẽ deperditi, non quidem ex mutua actione viuentis, & nutrimẽti, sed ex actione caloris naturalis in humidum radicale. Pro quo est not. ex fusius dicendis qu. vlt. quod cum quælibet forma in subiecto permaneat, quia conueniẽtes habet qualitates, & dispositiones, quæ temperamentum appellantur, idem de anima etiam rationali dicendum, hæc .n. licèt quò ad essentiam à corpore non dependeat, quò ad informationem tamẽ prærequirit dispositiones præuias, scilicet ù proprium temperamentum, & mixturam primarum qualitatum, sed pręcipuè calidum, & humidum; hic calor dici solet innatus, quia ab initio vitæ comitatur viuens & naturalis, quia ad omnia opera vitæ est naturale instrumentum, ab aliquibus ponitur existere in spiritibus vitalibus; rectius tamen ponitur subiectari in humido radicali, seu in carne, & partibus humidis .l. à spiritibus maximè foueatur, ratio est, quia calor iste dicitur implantatus, quòd viuentis partibus inhæreat, spiritus autem huiusmodi non sunt partes animatæ viuentis, aut saltim non sunt solæ; reperitur igitur in omnibus viuentibus etiam in plantis, quia etiam plantæ concoquere debent alimentum, concoctio autem fit per calorem, vnde plantæ melius, & copiosius incipiunt nutriri, quando accedente sole exiguus illorũ calor fouetur à calore cælesti. Calor autem est talis naturæ, quod

quòd nisi ei detur alimentum, consumit humidum, hinc arbor euulsa arescit, & membra progressu temporis indurātur; & hoc contingit in omnibus partibus, non solùm.n.vna pars calidior agit in aliam humidiorem, ex hoc quòd viuens constet ex partibus dissimilaribus, sed etiam quælibet pars consumitur, cum ergo dicitur calorem naturalem sustentari humido, pasci humido, & agere in humidum, intelligi etiam debet coniunctiuè de calore existente in eisdem partibus, quæ consumuntur, vt habetur ex Sco.2.d.15.ad 4.princ. & d.19. A.

51 Hæc actio non debet intelligi, quòd calor in illa parte existens producat ibidem maiorem calorem, & sic calefaciendo humiditatem imminuat; quia ex disp.2. nulla qualitas potest seipsam intendere in subiecto; tum quia calor propriè agit in frigidum, cui opponitur; sed consumit rarefaciendo, quia.s. magis attenuat, & resoluit partes humidiores, quæ faciliùs abeunt in vaporem, nō sic partes sicciores, & duriores; qua actione debilitatur etiam ipse calor, quia sic partes calidiores exhalant, & in vaporem resoluuntur, vnde videmus corpora in æstate magis attenuari propter additionem extrinseci caloris, ita explicat Scotus in reportat.s 2.d.19.cum igitur calor vitalis consumat humidum radicale, seu substantiale, viuens indiget cibo, qui humidum nutrimentale vocatur, vt possit restaurare, quod perditum erat per calorē; aliter destrueretur, quia requirit pro sui conseruatione determinatum temperamentum qualitatum.

Quapropter corruptio ista partium viuentis non prouenit ex hoc, quòd viuēs, & alimentum ad inuicem agāt, sed præcedit hanc actionem, & de ista nutritione in præsenti loquimur, quam supponimus dari contra Magistrum sent. in 2. d.30.vt ex dicendis patebit, non.n.clarè ostendi potest dari nutritionem in viuētibus, nisi priùs declaretur exactè quid sit, & quomodo fiat, qua ratione hæc omnia præ notauimus, vt aliqualis cognitio habeatur. Ad hanc nutritionem tria pertinent potentia nutritiua, nutrimentum, & actus ipse nutritionis, quæ omnia explicari debent pro exacta cognitione formalitatis nutritionis.

ARTICVLVS I.
De nutrimento.

52 Nvtrimentum, quod potētiæ nutritiuæ obiectum ab Arist. vocatur, & alimentum, est id, ex quo fit nutritio, estque duplex, proximum, & remotum; primum est id, quod immediatè verti debet in substantiam aliti, & hoc in plantis est succus ille per radices attractus, in quem terra, & aqua est cōuersa, sicut in animalibus exāguibus est humor quidam proportionalis sanguini ex Arist 2.de part. Anim.c.3. at in sanguineis ab eodem ponitur sanguis; hoc autem intelligendum est principaliter, & originatiuè, nam probabilis est etiam illorum opinio, quos sequitur Angestus de propr.form.pag.115. & Conimbr.1. de gen.ca.5.qu.8. asserentium alios humores in corpore.s. chylum, pituitam, atram, & flauam bilem, de quibus infra, saltim quibusdam corporis partibus inseruire pro immediato alimento; immò sanguis ipse aliqualiter alterari debet, & diuersimodè iuxtà partium diuersitatem, ossa.n. ex eodem Arist 2. de part. anim. c.6. nutriuntur ex medulla, & nerui ex 3. de hist. anim.c.5.aluntur humore albido, glutinoso, & mucori simili, quæ omnia sunt sanguis taliter affect.is, & alteratus.

53 Nutrimentum remotum est id, ex quo proximum conficitur, & in cibum assumitur, estque varium iuxtà diuersitatem viuentium, non.n. quodlibet nutrimentum est cuilibet viuenti proportionatum, nam quod vni est venenū, alteri est salubre alimentum; dubitari tamen solet de aliquibus, an possint esse alimentum, & in speciali de accidentibus, de odore, de vino, & de singulis elementis. Quidam.n. ex Thomistis concedunt accidentia nutrire posse propter

authoritatem D. Thom. 3. p. q. 77. art. 5. & 6. dicentis, vermes, & cineres, quæ generantur ex speciebus sacramentalibus, generari ex quantitate supplente vices materiæ, eademque quantitate ali, quæ nutriuntur. De odore quidam distinguunt, quòd potest dupliciter sumi, vel pro qualitate, vel pro exhalatione vaporosa è corporibus odoriferis digrediente, quæ corpus est substantiale, tenue, rarum, & facilè adhærescēs, hinc est, quod ex tactu odoriferi corporis aliquandiu retinemus odorem, quia ex tactu exhalationes illæ transeunt ad tangentem, illique adhærent, hac etiā de causa rosa euaporando marcescit, & poma corrumpuntur, non. n. sufficit sola specierum emissio absque substantiæ vaporatione; de odore in primo sensu idem iudicium faciendum est, quod de puro accidente, at in 2. sensu quidam apud Conimbr 1. de gen. c. 5. q. 7. art. 2. & Suarez 3. de An. ca. 27. concedunt posse nutrire. Negauit etiam vinum pro alimento inseruire Hyeronimus Mercurialis contra communem Doctorū sententiam. Et tandem idem negāt de simplici elemento Bonamicus lib. 3. de alimēto c. 3. Licetus *de his qui diu viuunt* li. 2. Dandinus 2. de An. digress. 25. Arest. 1. de gen. qu. 52. sect. 2. & alij; affirmat Auersa q. 50. sect. 3. cum Theophrasto lib. 2. de causis plantarum cap. 7. & alijs apud Licetum cit.

54 Dicendum est, nec accidētia, nec odoriferam exhalationem posse habere rationem nutrimenti, benè tamen vinū, & probabiliter elementa singula. Probatur conclusio, & primò de accidentibus à Scoto 4. d. 12. q. 6. A. in nutritione forma viuentis inducitur in materia alimenti per conuersionem illam substantialem, sola accidentia non possunt recipere in se substantialem formam, ergo &c. prob. min. forma determinata ad aliquod receptiuum nullo modo potest aliud perficere, sicut nec albedo angelum, nec sapientia lapidem, sed forma substātialis determinatur ad materiam substātialem vt ad proprium susceptiuū, ergo nullo modo perficere potest quantitatē; Tum quia forma de genere priori non potest perficere susceptiuum de genere posteriori, quia actus ordine originis præsupponit potentiam, ergo nec forma substātialis potest perficere quātitatem. Tum quia in nutritione fit vnū per se, ex forma substantiali, & quantitate nequit fieri per se vnum, sicut nec ex materia substantiali, & forma accidentali. Tum quia in nutritione forma materialis educitur de potētia materiæ alimenti, nulla autem forma substantialis educitur de quantitate, & in ipsius potentia continetur.

Dices hæc omnia conuincere naturaliter, non supernaturaliter, quia potest Deus communicare quantitati proprietates materiæ, quod per se subsistat, & sit subiectum formæ substantialis. Cōtra, hoc. n. impugnant rationes allatæ, nam quacunque proprietate communicata quantitati, adhuc quātitas esset essentialiter accidens, ergo non posset cōstituere vnum per se cum forma substātiali, nec illam in sua potestate cōtinere. Tum quia potentia materiæ vel est de essentia materiæ, vel eius proprietas, ergo nequit à Deo communicari quantitati, sicut nec essentia hominis, nec passio risibilitatis potest etiam supernaturaliter conuenire asino, vel equo. Tū quia ait Doctor, si ex speciebus sacramentalibus posset quis nutriri, itaut quātitas illa sit subiectum substantialis formæ, tunc puer nutritus ex istis speciebus vsque ad finem vitæ, non resurgeret nisi homo compositus ex quantitate, & forma substantiali, vnde non esset eiusdem rationis cum cæteris hominibus, sicut si ignis genitus ex illis speciebus, aut cineres solùm ex quantitate, & forma substantiali constarent, non essent eiusdem speciei cum alijs cineribus, & igne, materia. n. est pars quidditatis cōpositi ex dictis in Phys. Falsum est igitur accidentia à subiecto separata posse nutrire; quòd si quis speciebus sacramen-

mentalibus cibaretur, nutriretur; quia accidentibus illis alteratis vi caloris naturalis, dum sunt in vltima dispositione, quę esset alioquin sufficiens ad introducendam formam substãtialem, si sub illis materia panis existeret, tunc crearetur à Deo vel solùm materia prima, in quam viuens posset agere educẽdo substantialem formam, vel simul materia cum forma substantiali, vt alijs placet.

55 Secundo, quod nec odores nutriant, est Arist.3.de An.64. & lib. de sensu,& sensi.c.5.versùs finem vbi contra Pythagoricos duabus rationibus ostendit, prima est, id, quod non est incrassabile, non est nutritiuum, at odoratæ exhalationes non sunt incrassabiles, ergo &c. min. prob. quia exhalationes sunt maximè similes aeri, aer autem nõ videtur posse incrassari, vt oportet, maior prob. omne nutribile est compositũ .i. crassum (sic .n. interpretari debet ly compositum appositum ab Arist. aliter nullum aptum sẽsum efficeret) vnde ex eo, quod cogitur alimentum in massam, reliquuntur in omni alimento excremẽta; per quod videtur Arist. tacitè probare alimẽtum etiam debere esse proportionaliter incrassatum, quantum autem valeat hæc ratio, videbimus infra n.61. Secunda ratio est, & magis conuincit, quia exhalatio odorifera non seruatur in ea sede, in qua conficitur alimentum, ergo non immutatur à virtute nutritiua, assumptum patet, quia nutrimenta conficiuntur in stomaco, in epate, in corde, vel etiam in venis, vt dicemus, at huiusmodi odores directè petunt cerebrum vbi nullum est instrumentũ concoctionis alimentorum, videmus.n.cerebrum immediatè cibo non ali, nisi prius per varias digestiones depuretur, & concoquatur; quamuis Ioannes Brauus lib.de saporum, & odorum differentijs ca.14. contendat odorosos halitus per poros corporis intrudi, ibique in substantiam aliti conuerti; quod dictum posset aliqualiter concedi, si hac intrusione ad ventriculum peruenirent, in quo posset deinde fieri debita concoctio, si .n. poma. v.g. possunt esse alimẽta multò magis vaporosæ exhalationes, quæ puriores sunt, & ad conuersionem magis idoneæ, solùm posset obstare tenuitas ipsarum, sed de hac infra n.61. Verum est tamen, quod cum exhalationes istę propter subtilitatem facilè digerantur, sic etiam sanguinem subtilem generant, & facilè à membris resoluuntur, vt .n. docet Hippocr.lib.de alimentis,& aphor. 18. quæ celeriter nutriunt, celeriter etiã consumuntur,& euanescũt, vnde rustici, & laborantes cibis crassioribus, & grossis vesci debent, quia hi cibi sanguinem grossum causant, & tardioris resolutionis, rustici autem propter laborẽ, & exercitium multum cibi consumunt.

56 Tertio, quod vinum solum ex se nutriat, prob. tum ex Arist.sect.3 probl. 13.& 15. vbi ait merum difficiliùs concoqui, quàm dilutum, vnde supponit vtrumque concoqui,& immutari; Tum quia non apparet ratio in contrariũ vrgens, nam vinum accedit ad locum concoctionis, est incrassabile vi caloris, vt docet Arist.4.Metheor.sum.4.ca.1. vbi ait, vinum condensari,& magis nouum, quia magis terreum est, quã antiquum, vnde plures feces,& excrementa conficit, ergo erit nutritiuum. Tandem quãplures solo vino per aliquot dies nutritos esse rẽfert Licetus lib. 2. *de his qui diu viuunt sine alimento*, cap. 118.

Postremò, quod simplex aliquod elementum possit esse nutrimentum, prob. nam serpentes terra nutriuntur iuxtà illud Gen.3. *Terram comedes cũctis diebus vitæ tuæ*; talpa ex Plin.li.10.natur. hist. & lupus interdum teste Arist.8.de hist. anim.c.6. terra nutriuntur; & ca.2. docet capitones,& testacea limo,& luto ali, quod est quid ex aqua, & terra commixtum; quod etiam asserit de anguillis, additq. anguillas aqua dulci vesci,& eò magis, quò purior fuerit aqua, ait.n. *Plurimę dulci humore viuunt, idque qui viuarijs anguillarijs dant operam, seruant, vt quàm maximè pura, sincera que sit aqua affluens semper, & effluens per ripas, vbi viuaria extruũt i-*

nam nisi aqua sit clara, breui strangulatæ intereunt, & clariùs affirmauit sect. 1. probl. 13. aquam esse alimentum ad differentiam aeris: plantæ, & flores è terra auulsi in aquis aliquandiu viuunt, & augentur; herbæ quædam radicibus nullis infixę fluitant, & crescunt in mari. Chamaleon solo aere viuit ex Plin. lib. 8. ca. 33. & Tertull. lib. de balneo, Chamaleō, inquit, ieiunus semper, & indefessus oscitans vescitur, & follicans ruminat, & quamuis à Scalig. exercit. 196. asseratur muscis cibari; hoc tamen solùm cōuincit, non solo pasci aere, si. n. quotidianus cibus essent muscæ, certè nō à solo Scaligero fuisset hoc obseruatum; De igne etiam prob. ex Arist. 5. de hist. anim. c. 19. & Plin. lib. 11. ca. 36. asserentibus in ærarijs Cypri fornacibus bestiolas quasdam muscis aliquantùm grandiores degere, quæ si ex igne exeant, pereunt, quas ea de causa igne pasci arbitrantur, & Pyraustas vocant: idem de Salamandra communiter asseritur.

57 Respondent elementa apud nos pura non esse, quare quę vno elemento nutriri videntur, multis nutriuntur, & præcipuè aqua maris plurium sordium, exhalationum, & mixtorum collectionem continet, vnde non est mirum, si herbæ ibi nascantur, ijs. n. sordibus nutriuntur, & generantur; quod additur de pyraustis fabulosum putant & ab Arist. narratiuè dictum, nō assertiuè, cum ipse 3. de hist. anim. c. 19. expressè tradat nullum animal in igne posse viuere, quamplures etiam testantur experientia Salamandram in igne nō diù viuere, sed vri, & consumi, quoniam autem præhumidæ, & frigidæ est naturæ, sinoque artactu prunas aliquandiu extinguit, æstimatum est à nonnullis illam impunem in igne morari; attamen admissa historia de pyraustis aiunt in ærarijs illis fornacibus multas inueniri partes mixtorū illorum, quæ conflantur in æs, quibus illæ bestiolæ pascuntur.

58 Verùm .i. admittamus libenter, ignem propter maximam actiuitatem, quam habet, nō esse idoneum pabulum viuentium, non idcirco idē asserendum de alijs elementis; quamuis. n. elementa modò apud nos sint impura, adhuc tamen, vt notat Auersa, proprias retinent substantiales formas, & in illa mixtura aliqua dabitur particula aquæ. v. g. quæ non sit alijs exhalationibus commixta, aliter si quælibet pars aquæ esset exhalationibus, alijsque sordibus compacta, certè in eadem materiæ portione reperirentur simul forma aquæ, exhalationū, &c. quod est falsum, illa igitur aquæ particula verè nutriet, & si separata omnino ab extraneis applicaretur viuēti, esset verum alimentum, sicut in alijs cibis cōtingit; nec obstat, quòd illa particula sit alienis saltim qualitatibus affecta, quia hęc impuritas stat cum puritate substantiali, & cibus nutrire dicitur secundùm propriam substantiā, non secundùm accidentia, vnde si reperiretur elementum purum puritate substātiali, & accidētali, adhuc posset pro alimento inseruire. Præterquam quod sermo est de elementis, prout de facto apud nos existunt, vnde aduersarij negāt hoc fundamento aquam posse in vinum conuerti, crassescere, &c. & certè exemplum de floribus, & plātis è terra diuulsis, & in aqua etiam igne valde purificata immersis maximè vrget. Tum quia nulla adest ratio in oppositum satis cōuincens, vt videbimus.

In oppos. obijc. 1. quòd odores nutriāt, nam spiritus, & cerebrum confortatur odoribus; Democritus odore calidi panis, & vini quatriduo vitam traduxit; & Plin. lib. 7. ca. 2. memorat populos in India reperiri ad Gangis fontes, qui solo odore, & halitu florum, & pomorum vitam sustentant. Resp. odores confortare cerebrum, non nutrire, & hoc, quia vt ait Arist. de sensu ca. 1. cerebrum frigidum est, & vapore odorifero, vt potè calido tēperatur, ac fouetur, quare potiùs se habet vt medicamentum, quàm vt alimentum. Democriti vita per odores fuit protracta, quia exhalationes eiusmodi multū vaporis humidi admixtum habent, quare spiritibus agglutinatæ,

tæ, quibus sunt simillimæ, sua humiditate eos conseruarunt contra actionẽ calidi naturalis, & externi, quod exiccando humidum spiritibus admixtum extenuat animantia, & tandem extinguit, nisi velimus dicere exhalationes illas per continuam applicationem vsque ad ventriculum pertenisse, & hinc aliquãtulum pro alimẽto inseruisse. Quod Plinius narrat, vel per hyperbolem dictum est, vel fabulosum.

59 Secundo, quòd vinũ non nutriat, ostenditur, quia si nutriret, malè Theologi docuissent vino quantumuis copiosè hausto ieiunium Ecclesiasticum non violari, s.n. violatur comesta quacumq; re nutriente, cur non epoto vino? Tum quia nullum viuens hactenus solo vino diu vixit; neq. dicas id accidere, quia vinum est exigui nutrimenti, cõtra enim est, quia herbæ sunt etiam exigui nutrimenti, & tamen illis aliqui diù vixerũt. Resp. Ecclesiam prohibuisse pro ieiunij obseruantia, quæ propriè, & vsu humano primò, & per se recipi solent ad nutriendum, huiusmodi non est potus, seu quæ sunt instituta ad potum, sicut est aqua, vinum, ceruisia, succus pomorũ, & alia huiusmodi, sicuti quamuis pisces quidã plùs nutriant, quàm quædã carnes, quia tamẽ ex genere suo carnes plùs nutriũt, illi pisces non interdicuntur; addi posset nutrimẽtum ex vino, sicuti citissimè fit, ita etiam statim euanescere, atque ideo non magni æstimatur. Et hac ratione nõ potest homo solo vino diù conseruari, nam cum vinum sit celeriter nutriens, necesse erit, vt qui solo vino nutriri velit, vel multum hauriat, quod potius vitam extinguit, vel parum, sed sæpe haurire possit, atque ita cum lagena circumeat, quod est valde difficile longo vitæ tempore. Tum quia ad nutritionem valde confert assuetudo, adeo vt veneno aliqui legantur fuisse nutriti, insuescere autem vino à teneris difficillimum est, quia vinum infantibus est multum noxium; & tandem quamuis hoc non sit litteris traditum, forte aliquando contigisse non est denegandum. Imò Licetus cit. hoc refert c. 18. ex Castæo 2. de pot. in morb. c. 30.

60 Tertio, quòd elementa simplicia non nutriant, prob. expresè auth. Arist. 2. de gen. 50. vbi ex eo, quod nihil nutritur vnico elemento, probat illa, quę nutriuntur, esse mixta ex pluribus elementis, cum nutriamur ijsdem, ex quibus cõstamus, vbi plantæ, addit, quæ videntur maximè sola aqua viuere, non tamẽ sola nutriuntur, sed saltim aqua, & terra mixtis, vnde agricolæ, vt melius rigent, ligonibus, & rostris miscent aquam terræ; idem repetit de sensu, & sensib. c. 5. versùs finem vbi contra Pythagoricos negat simplex elementum nutrire, & præsertim loquitur de aqua, & aere. Tũ quia (& est ratio Arist. cit.) singula elementa non sunt cohærentia, commassabilia, & concrascentia, nec possunt accipere crassitiem nutribili debitã, ergo neque nutrire, conseq. prob. quia nutribile est crassescens, ideoque ad mixtum generandum docuit Arist. omnia elemẽta debere concurrere, magis tamen illa, quæ faciunt cohærentiam, consistentiã, & commassabilitatem partium, ex quibus oritur illa, quæ ab Arist. cit. appellatur mixtorum corpulentia, hæc autem elementa sunt terra, & aqua, ex terra n. est consistentia partium, ex aqua cohærentia, vt apparet in luto; antec. prob. quia certum est vi caloris (qui minister est alimenti concoquendi in sanguinem 2. de An. 50.) nullum elementum per se sumptum crassescere, patet id in aqua, quæ calore nunquam crassescit ad sensum, sed aliqua pars euolat, & attenuatur maximè, alia verò non ita incrassatur, vt accipiat corpulentiam quæ apparet in partibus viuentium; patet etiam idem in aere, qui tenuatur actione caloris potiùs, quàm incrassatur; terra, etiã si comburatur, in tenuissimos, ac penè insensibiles vertitur pulueres; neq. de igne attinet dicere, cui cum calor in summo debeatur, est maximè tenuis; meritò ergo Arist. 3. de part. anim. c. 6. ad finem, & lib. 2. c. 3 alijq. Medici aptissima nutritioni dicunt esse corpora, quæ habent humi-

humiditatem,& ficcitatem, vt hac contrarietate se mutuò commasscent. Tũ 3. alimentum debet conuerti in substantiã aliti,eiq. fieri simile per virtutem potẽtiorem valentem illud transmutare, at calor naturalis non est potentior qualitatibus elementorum, quia qualitates mixti sunt per participationem qualitatum elementorũ,ergo simplex elementum non potest esse nutrimentũ viuẽtiũ.

61 Resp.ad 1.rectè ibi Arist.ostendere animata ex quatuor elementis cõstare, quia nutrimentum, ex quo aluntur,ex illis constat,non quòd semper,& necessariò debent viuentia ex quatuor elementis ali, hoc.n. est contra ipsum Arist.ait namq. ibi, plantas ex terra, & aqua nutriri, quamuis ex omnibus quatuor elementis componantur, sed quoniam vt plurimùm, & faciliùs viuentia ex pluribus elementis aluntur; ex hoc tamen non debet inferri nullum elemẽtum quandoque se solo posse nutrire; Vel negauit elementa singula nutrire, quasi quòd necessariò certum aliquod viuens exposcat certum elementũ pro nutrimento,& non possit ex pluribus simul cibari. Ad 2. vel per ly crassescere intelligitur, quòd alimentum debet per nutritionem conuerti in substantiã aliti, quæ corpulenta est,consistens,& cohærens,& hoc est verum, negamus tamen elementa virtute nutritiua viuentis non posse conuerti in hanc substantiam crassam,& consistentem,ignis enim, & aer, quamuis sint tenui,& rarissimi, possunt in terram,quæ corpulenta est, & consistens,conuerti, sanguis, & spiritus.l. sint fluidi,conuertuntur in substantiam solidam carnis,aut ossis; Vel per ly crassescere est sensus, quod nutrimentum debet accipere maiorem soliditatem, & crassitiem ante conuersionẽ in substantiam aliti,quàm habeat in se;& hoc non est semper verum, chylus.n.sanguis, & cæteri humores sunt fluidiores, quàm cibus,ex quo extrahuntur; Vel tandem est sensus, quòd per cõcoctionem cibus digeri debet, vt resoluatur vi caloris naturalis in partem puriorem, & subtiliorem,& in partem impuriorem, & crassiorem, quæ fæces appellari solent, & hoc est verum, quando nútrimẽtum remotũ est crassius nutrimento proximo; at quando est tenuius, potiùs debet inspissari, vt in nutrimentum proximum conuertatur; vnde si aqua est crassior chylo, poterit hoc modo crassescere, & in partem puriorem, ac impuriorẽ conuerti,si est tenuior, pars crassior poterit in chylum mutari,subtilior verò euaporare, nec refert, quòd calor potiùs attenuet aquam, & aerem, quàm cõdenset; etenim.l. calor sit minister principalis potentiæ nutritiuæ, non tamen ipse solus, sed aliæ qualitates concurrunt per se, vt diximus disp.præced.qu.2 quare aer poterit condensari à frigore connaturali viuentis, aqua à virtute conuersiua, alijsque qualitatibus; præterquam quod aqua crassior est spiritibus vitalibus,vnde potiùs debet à calore naturali subtiliori,quàm condensari, vt in nútrimẽtum proximum vertatur. Terra quoque licet à calore naturali nõ possit cohærentiã recipere, poterit tamen ab humido naturali humefieri, nam omnes quatuor qualitates concurrunt ad alterationes præuias nutritioni,& mixtioni; Similiter de igne dicendum, supposita veritate generationis pyraustarũ, quòd crassescat virtute frigidi naturalis illarum, quapropter ad argum.negatur antec.ad probat. patet ex dictis; nec aliud probat hæc Arist.ratio, solùm.n. conuincit vt in plurimùm,non absolutè. Ad 3. si valeret, concluderet elementa nec se sola, nec simul sumpta posse in mixtũ conuerti, quia qualitates mixti semper sunt qualitates participatę;quare maior non debet intelligi de potentiori virtute quò ad intensionem, sic.n. plantæ non possent aqua,& terra permixtis nutriri; sed sufficit, vt qualitates viuẽtis possint elementa alterare ad temperamentum nutrimenti proximi, ad quod nõ requiritur intensior qualitas, non.n. implicat calorem vt vnum agere in frigidum vt octo, nã adhuc actio proueniet ex proportione maioris inæqualitatis,quia potentia

tentia actiua caloris superaret potētiam resistitiuam frigoris vt diximus disp.2. qu.1.art.2. De hac re vide Licet. cit. vbi oppositam sustinet opinionem nec sine probabili fundamento, non enim adsunt pro altera contradictionis parte cōuincentes rationes.

ARTICVLVS II.

De Potentia nutritiua, eiusque actu nutritionis.

62 POtentia nutritiua definitur ab Arist. 2. de An. 48. *Est potentia, qua viuens conseruat seipsum, quatenus est huiusmodi*, & quamuis Conymbr. ly *quatenus est huiusmodi* explicent, quatenus viuens est, rectiùs tamen alij intelligunt, quatenus est hoc in indiuiduo, quia potest viuens vt viuens conseruare seipsum in specie per multiplicationem indiuiduorum, quod non fit per potentiam nutritiuam vt sic, sed generatiuā, at potentia nutritiua viuens seipsū conseruat in indiuiduo.

Hanc potentiam nutritiuam quāplures à calore vitali, vel à temperamento primarum qualitatum non distinguunt; qua ratione calorem vitalem ab elemētari specie distinctum ponunt. Sed falsò, tum quia hi calores sunt eiusdē speciei, vt diximus disp.1.q.7. tum quia temperamentum non est potentia vitalis, sicut est nutritiua; tum quia potentia nutritiua est principium transmutationis alimenti in substantiam aliti, attingitque substantiam de nouo generatam, calor autem, aut temperamētum, cum sit accidens, nequit generationem substantiæ attingere ex dictis in Phys. disp.7. quapropter erit hæc potentia facultas quædam, seù virtus animæ vegetatiuæ, residetq. in omnibus partibus animatis viuentis, quia ex dicendis omnes partes viuentis nutriri debent, vnde facultas animæ erit potentia quædā partialis nutritiua, totum autem coniūctum ex hac facultate, & parte corporis animata erit potentialis totalis, & adæquata, vt de potentijs sensitiuis dicemus in lib. de anima; Et quamuis ab Arist. quandoq. nutritio calori tribuatur tamquam potentiæ; intelligi debet de potētia instrumentali, non principali, quia inter alias qualitates calor maximè inseruit ad hāc operationem vitalem, & experientia constat. Hæc verò potentia, seù virtus adæquata, & totalis diuersæ rationis est, non solum in varijs viuētium speciebus, sed etiam in eodem indiuiduo iuxta diuersitatem partium formæ corporeitatis, diuersos quoque producit effectus, nam potentia nutritiua carnis producit carnem, potentia ossis causat os, &c.

63 Attamen quia ad nutritionē multæ prærequiruntur actiones, vt mox dicemus, per quas paulatim disponitur alimentum ad conuersionem substantialē, hinc præter potentiam nutritiuam, cuius principaliter est conuertere alimentum in substantiam aliti, plures etiam aliæ virtutes concurrunt ei inseruientes, vel per totum corpus diffusæ, vel in certis partibus residentes, item vel cōmunes omnibus viuētibus, vel propriæ quibusdam tantùm, præsertim animalibus perfectis. Prima dicitur virtus attractiua, qua partes omnes ad se trahunt alimentum necessarium, & maximè partes illæ, quæ præparare, aut immittere, vel deferre debent alimentum, vt sunt radices in plantis, ventriculus, hepar, & venæ in animalibus. Secunda potentia dicitur retentiua, qua partes illæ retinēt alimentum attractum, & proportionatum, vel vt in se conuertant, vel vt disponant, & perfectiùs præparent, vel ad aliquem alium vsum. Tertia dicitur expulsiua, qua partes à se reijciunt partem alimenti, vel quia noxia, & inutilis, vel vt ad aliam partem transmittant. Quarta dicitur secretiua, seù separatiua, qua partes puriores alimenti ab impurioribus segregantur, in qualibet .n. digestione depuratur nutrimentum, & ab ipso aliqua superfluitas secernitur. Quinta dicitur appetitiua, qua pars quęlibet appetit alimentum necessarium, quando caret illo. Tandem sunt aliæ potentiæ pecu-

peculiares concoctinę diuersimodè alimenti iuxtà varias mutationes, & digestiones nutrimēti, vt dicemus, qualis est in stomaco virtus chylifactiua, in hepate virtus sanguifactiua. An autem hę potentiæ sint ab anima, & inter se realiter distinctæ, vel solum formaliter, aut ratione videbimus in lib. de anima.

64 Quò ad alteram partem difficultatis de actu nutritionis aduertendum, quòd plures actiones præcedunt, antequam alimentum in substantiā conuertatur aliti, & hoc, quia inter substātiam viuentis, & cibum est magna distantia, ideoq. debet per varias actiones disponi, & in nutrimentum proximum conuerti, & quoniam actiones istæ sūt quędam digestiones, & concoctiones, idcirco aliqua priùs de coctione in communi, eiusq. speciebus pauca dicemus.

Coctio, seù digestio est perfectio, *facta à calore naturali, & proprio ex oppositis passiuis, quæ propria cuiq. materia existunt*, ita Arist. 4. Metheor. ca. 3. dicitur perfectio, hoc est actio perfectiua, quia mixtum per digestionem vlteriùs temperatur, & ad certos vsus in natura congruentes magis redditur idoneum, vt pomi maturatio, hinc coctio est motus ab imperfectiori qualitate ad perfectiorem, & quandoq; accedit substātialis mutatio; Modus digestionis est iste, quando .n. temperamentum mixti est imperfectum, præcipuè propter excedentiam humidi, calor naturalis consumit humidum excedens, & ad debitā proportionem reducit iuxta mixti naturam, hinc causa efficiens principalis erit calor internus, quandoq. verò accedit externus calor Solis, ignis, & quotumcumq. calefacientium, vt calor Solis adiuuat fructuum maturationem, & alimentum in ventriculo coquitur non solùm calore vētriculi (qui externus dicitur respectu cibi, internus verò respectu ventriculi, & viuentis) sed etiā proprio calore excitato a calore ventriculi, carnes elixantur, vel assantur nō solùm à calore ignis, sed etiam a proprio excitato ab igne. Dicitur ex oppositis passiuis, &c. quia calor sua actione humidum solidat, vt superfluum tollatur, & siccū attenuat, nè nimis terrestre sit, & quia agens, & patiens relatiuè opponuntur, idcirco hæ qualitates dicuntur oppositæ calori. Ex hac coctione plures sequuntur effectus. Primus est caliditas, cocta enim calidiora sunt incoctis, sic vina vetera sunt calidiora recentibus; quod intelligi debet de proprio calore, nā mustum est calidius vino non intensiori calore vini, sed calore extraneo ab alijs excrementis proueniente; intelligi quoque debet facta comparatione inter rē crudam, & eandem coctam, si.n. mutaretur substantialiter, oppositum potest contingere, vt patet de lacte, quod est sanguis magis decoctus, & tamen frigidius. Secundus effectus est dulcedo, cōcocta.n. fiunt crudis dulciora, vt ex natura dulcedinis, & experimēto patet, sic castaneæ, & alij fructus immaturi sunt acerbi, cocti fiunt dulces. Tertius est crassities, quia in coctione humidum abundans absumitur à calore, in halitum conuertitur, & reliquum cum sicco benè vnitur; qua ratione calor licet per se attenuet, per accidens tamen incrassat, vnde excremēta humana indicantur cocta, & bona, si sunt crassiuscula, contrà, si sunt tenuia. Hinc est axioma, *Omnia, quæ coquuntur crassescere*, hoc autem intelligendum est si in coctione non fiat separatio crassiorum partium, nec mutatio substantialis; qua ratione mustum separatis fæcibus terrestribus fit tenue, & vinum, & in destillatione subtiliores substantiæ, & magis spirituosæ eliciuntur segregatis crassioribus, chylus etiam coctus ex pane nō est crassior pane, nec sanguis chylo, nec spiritus sanguine, vt diximus nu. 61.

65 Huius digestionis, seù coctionis species tres assignantur. s. maturatio, elixatio, & assatio; Maturatio propriè est *ea perfectio, quæ ortui naturali succedit*, vt fructus priùs generantur, postea maturantur, sic animalia, lignum maturationis in viuētibus est generatio, quādo.n. fructus semen habent fœcundum, & ido-

& idoneū ad generandū, dicuntur maturi, sic ēt animal. Elixatio est *coctio à calore humido non pingui eius indeterminati, quod est in humido*, dicitur à calore humido, quia si esset calor siccus, non fieret elixatio, sed assatio, vnde res elixatæ corpori humido immerguntur; dicitur non pingue, vt sunt aqua, vinum, acetum, &c. quia si esset humidum pingue, vt sunt oleum, butyrum, adeps liquata, &c non esset elixatio, sed frixio, quæ magis conuenit cum assatione, vt dicemus, quàm cum elixatione; dicitur eius indeterminati, &c. quia calor agit in humidum rei elixatæ superfluum, & abundans (qua ratione dicitur indeterminatum) ipsum extrahendo, & vincendo; vnde quæ nullam ferè habent humiditatem, vt lapides, vel si habent, est tamen cum sicco valde compacta, vt metalla, ligna, ossa, &c. propriè nequeunt elixari, ideoque difficiliùs elixantur res, quæ sunt magis terreæ, & siccæ, vt sunt carnes seniorum animalium, faciliùs res humidiores.

66 Assatio est coctio humidi interni facta à calore sicco, absumendo scilicet humidū superfluum, reliquo magis collecto, & contracto; vnde res illa assari potest, quæ potest etiam elixari; hinc lignum propriè non assatur, sed aduritur, nullo planè humore remanente, adustio .n. opponitur assationi. Differunt res elixatæ ab assatis, quia assatæ partes internas habent humidiores externis, elixatæ è contrà sunt interiùs ficciores, quàm exteriùs, causa est, quia calido sicco adurente in assatione constringuntur, atque clauduntur pori exteriores, & ferè incrustantur, & impeditur egressus humidi interioris, at in elixatis à calido humido fit pororum aperitio, atq. humiditatis internæ extractio. Ex quibus patet frixionem magis assationi, quam elixationi assimilari, nam extremitas rei frixatæ cōstringitur, exiccatur, & quasi aduritur, interiores tamen partes sunt humidiores, vt patet, dum oua in sartagine friguntur; at elixata laxiora fiunt secundum se tota; causa est diuersitas liquorum, liquor .n. pinguis abundat humore aereo, qua ratione est facilis inflamationis, & per ipsum vis ignea facilè defertur ad oua v.g. itaut ferè vrantur, at liquor non pinguis abundat humore aqueo, & per ipsum vis ignea non facilè defertur, imò hebetatur, frixa igitur sūt media inter elixata, & assata, nam interiùs sunt ficciora assatis, & humidiora elixatis, exteriùs sunt humidiora assatis, & ficciora elixatis. Hæc obiter sint dicta, quamuis .n. assatio, & elixatio arte fiant, multæ tamen coctiones naturales sunt similes istis, præsertim coctio cibi in ventriculo similis est elixationi, calor .n. stomaci se habet vt ignis, potus vt humor, cibus vt caro.

67 His prænotatis declarandæ sunt alterationes, & digestiones cibi præcedentes nutritionis actum; Prima igitur alteratio fit in ore, vbi cibus, & si substantialiter non mutetur, alteratur tamen, & pręparatur ad digestionem tùm diuisione, tùm qualitate, præparatur diuisione, quoniam cibus in minutas partes diuisus meliùs digeritur in stomacho, & citiùs, quod si in grossas partes diuisus deglutiatur, cum difficultate digeritur, & tardiùs, vnde manens aliquādiù indigestus tēdit ad putrefactionem, hinc anhælitus fœtidus causatur; alteratur quoq. qualitate propter admixtionem saliuæ, quæ calorem habet innatū, aliasque dispositiones, eo quia à stomaco, hepate, corde, & cerebro ad radices lingvæ transmittitur, ideoq. cibus propter saliuam alteratur in odore, colore, & sapore. Deinde agitatione linguæ, quę veluti manus est ventriculi, & gulæ attractu cibus sic alteratus defertur in stomacum, seu ventriculum, vbi fit prima digestio, & secunda alteratio. Ventriculus est veluti promptuarium, quia est primum vas cū omnibus membris cōmune, & veluti paterfamilias prouidens omnibus de alimento, idcirco in medio corporis situatus; est etiam vndiq. circumuallatus membris calidis, vt in coctione cibi iuuetur, veluti vas decoquēs carnes est carbonibus circumseptum, mébra

bra hæc sunt hepar à dexto, splen à sinistro, cor è superiori parte mediante diafragmate, musculi [illegible] posteriori, & à parte anteriori m[illegible] ventris, & Zirbus adipeus, quæ omnia proprio calore fouent, & iuuant calorem ventriculi. Eius figura est rotunda vt potè omnium capacior, & aptior ad digestionem, quia cibus [illegible] secundū omnes partes magis conseruatur, quàm si esset angularis figuræ; non est tamen perfectè sphæricus, sed aliquantùm oblongus duo habens orificia, vnum superius pro ingressu cibi os appellatum, alterum inferius pro egressu eiusdem Ianitor vocatum; in hoc igitur loco cibus digeritur, & in quadam massam [illegible] lactea cōuertitur, quæ à Medicis Chylus dicitur.

68 Peracta [illegible] ne ventriculus chylum dem[illegible] it per inferius orificium virtute expulsiuæ potentiæ in quædam intestina, vbi [illegible] quædam segregatio, partes [illegible] res veluti excrementa, & fæ[illegible] intestina pelluntur, [illegible] res propriè chylus appellatæ per venas Meseraicas dictas transmittuntur ad iecur, & per quandam amplam venam Portam vocatā ingrediuntur, & hic fit tertia alteratio, & secunda concoctio. I[illegible] membrum quasi conuexum, & [illegible] ea parte, qua diaphragmati [illegible] ex opposito est concauum [illegible] quinq; [illegible], seù alis stomacum amplectens [illegible] homine alulæ istæ non sint semper separatæ; estque substantiæ tanquam sanguinis coagulati, venarum origo, & quatuor humorū principium effectiuum; chylus enim in iecore depuratur, & quia in se partes continet difformes, [illegible] sunt aereæ, quædam ign[illegible] aqueæ, & tādem quædam te[illegible] propria actiuitate ex[illegible] de[illegible] cit humores. s. sanguinem, [illegible], seù flegma, flauam b[illegible] m [illegible], & atram bilem, seû mela[illegible] sanguis est calidus, & hum[illegible] respondens, flaua bilis ignea [illegible], pituita frigida, & humida, vt a[illegible], [illegible] bilis frigida, & sicca, vt terra. Hi humores necessarij sunt in corpore, cum enim opponantur, vnus vires alterius retundit, nè nimis excedat; tum quia sanguis tanquam principale nutrimentum corpori inseruit; Pituita sangûinis liquiditatem conseruat, illumq. defert per totum corpus, mēbra corporis humectat, nè frequenti motu exiccentur, & quia est sanguis incoctus, faciliter in sanguinem vertitur, nutritionique inseruit; Flaua bilis est nutrimentum fellis, & etiam aliorum membrorum simul cum sanguine, vnde in venis etiam reperitur, & à felle profluit partim ad intestina punctionem, & absterſionem pro secessu sua mordacitate causans, partim ad fundum ventriculi suo calore iuuans ad digestionem. Atra bilis etiam pro nutrimento insèruit, & à splene ad orificiū stomaci pergens sua acerbitate famem, & appetitum prouocat. Postquam autē hi quatuor humores in hepate sunt geniti, segregantur, flaua bilis ad folliculum fellis mittitur, atra bilis ad splenem, pituita verò nullum habet locum specialem, sed simul cum sanguine per totū defertur; fit etiam alia segregatio, nam cum chylo è ventriculo ad iecur humor quidā prouenit vehiculum nutrimenti dictum, & quia ad nutritionem nō est idoneus per quasdam venas emulgentes dictas egreditur, & transiens per renes, ex renibus per poros vritides in vesicam defluit. Verum est tamen, quod quædam animantia reperiuntur flaua, vel atra bili carentia ob quasdam occultas causas, sic mulus, asinus, ceruus, caper, camelus, & alia felle carent.

69 Post hāc coctionem sanguis alijs humoribus permixtus effluit per quamdam magnam venam, quæ dicitur Caua, estque in plures alias venas ramificata per vniuersum corpus dispersas, è quibus membra corporis sanguinem attrahunt, & post varias alterationes iuxtà membrorum diuersitatem vnûquodque in propriam substantiam conuertit. Verùm in hoc est inter medicos, & Arist. dissidium, Arist. n. 3. de part. Anim. c. 4. & 5. vult sanguinem in corde concoqui,

coqui, & è corde in alia membra diffundi; Medici autem in hepate ponunt sanguinis originem, quod verissimũ est, quia in corde præter venam cauam, per quam ab hepate cor sanguinem haurit, nulli sunt meatus, per quos posset reliquos humores ad proprias sedes dimittere, neq. tanta est cordis capacitas, vt vniuersam alimenti massam capere possit, & decoquere, nec alij humores in corde generantur, sed in iecore, in quo radix omnium venarum radicata experitur, quæ est vena caua, hæc enim licèt perueniat ad cor, in illud tamen terminatur, nec rursus per alios ramos egrediens distribuitur in cæteras partes.

Conantur Buccius in disp. de partiũ corp. principatu, & Dand. li. 3. de corp. Anim. ca. 17. Arist. defendere, quòd loquatur de sanguine arteriali, qui per arterias è corde in corpus diffunditur, cuius virtute sanguis ab hepate dimanans digeritur. Sed hoc non videtur esse de mente Arist. videtur .n. docere omnem sanguinem è corde prouenire; doctrina tamen hæc verissima est, nam sanguis in corde receptus magis perficitur, & expurgatur, ac in spiritus vitales cõuertitur, qui nil aliud sunt, nisi quędam purissima, & subtilissima substantia ex purissimo sanguine ad modum vaporis extracta, quæ per venas deinde arteriales vbiq. diffunditur, & suo calore motui, ac nutritioni membrorum inseruit, vt sanguinem nutrimentalem ab hepate prouenientem in se cõuertant, quorum pars aliqua per quasdã obliquas, & angustas vias à corde perueniunt ad cerebrum, ibique magis deputãtur, & in spiritus animales mutãtur, qui cum perfectiores fiat, sensationibus, alijsq. operationibus animæ sensitiuæ inseruiunt.

70 In his omnibus digestionibus sẽper fit aliqua separatio superfluitatis, & purioris ab impuro, in prima enim digestione chyli superfluitas dicitur fæx, siuè stercus, in secunda, quæ fit in hepate, superfluitas est præcipuè vrina, aliarum verò digestionum superfluitates resoluuntur vel per nares, & aures, vel per apostemata, cum aperiuntur, aut in pilos, & vngues vertuntur, aut insensibiliter per poros egrediuntur, sed maximè per sudorem expurgantur. Sudor est superfluitas humorum præsertim sanguinis, vnde habenti sanguineam complexionem plùs, quàm alijs accidet sudor; causę sudoris sunt fortitudo virtutis expulsiuæ cum spiritu quodam fumoso, raritas pororum, & superfluitas aquositatis, cui pus colericum, seù putredo coleræ miscetur, vt sua actiuitate faciat humidum aquosum ad externa peruenire, & quia amaritudinem habet, reddit sudorem salsum; rursus quia calor extraneus valde concurrit ad sudorem, estq. causa putredinis ex dictis disp. præced. q. vlt. idcirco sudor fætet, quamuis sanguis sit dulcis malo carens odore, & eò magis sudor redditur fætidus, quò magis partes corporis sunt ab extrinsecꝓ calidæ, & vapores illi minus exhalant, minor .n. exhalatio, & euentatio auget calorem, & maiorem causat putredinem, vnde sudor faciei minus fætet. Deduci quoq. potest ex his ratio, cur superiores partes corporis magis sudent, sunt enim magis porosæ, magis abundant materia sudoris, nam caloris est sursum mouere, & fumos sursum eleuare, & materia sudoris est humidum aquosum, & quoniam cerebrũ est fons humiditatis, hinc facies maximè sudat, & inter partes faciei magis sudat frons, quia primò subest parti anteriori cerebri, quę est alijs partibus humidior. Deducitur etiã motus immoderatos prouocare sudores, cũ enim sint calefactiui, poros aperiunt, & superfluitates corporis per illos expellunt, magis quoque sudor fit post quietem, quàm in ipso motu, nam adueniente refrigerio in quiete spiritus circa partes corporis externas propter motum multiplicati ingrossantur, & in materiã sudoris conuertuntur, vnde labor parat materiam sudoris.

71 In plantis verò, vt notauit Arist. 2. de part. Anim. c. 3. circa finem non interueniunt tot mutationes, nam stirpes vtuntur ipsa terra, in qua radices infixas habent,

habent, & eius calore, perinde ac animalia vtuntur ventre, sicuti. n. in ventriculo fit prima cibi, potusq. concoctio in animali, ita prima terræ, & aquæ cōcoctio ad nutritionem plantarum conficitur in ipsa terra radicibus plātarum proxima, ex quo duo discrimina colligit Arist. inter alimentum, & nutritionem plantarum, & aliorum animantium; primū est, quòd alimenti plantarum concoctio fit extra plantæ substantiam, animaliū verò intra; secundum plantas excrementa non emittere, excrementum. n. propriè est id, quod sensibiliter relinquitur in prima concoctione ex alimento, vt sunt fæces, cum igitur hæc extra plantā fiat, excrementa remanent extra plantam, quòd secùs accidit in animali.

72 Cum igitur tot mutationes tum accidentales, tum substantiales interueniant in nutritione, nutritionis actus propriè consistit in actu illo, quo sanguis, vel alius humor vltimò à membris dispositus propriam amittit formā substantialem, & in formam carnis, vel ossis conuertitur, seu in substantiam aliti. Hinc rectè ait Scotus 4. d. 44. q. 1. C. nutritionem esse generationem quandam substantiæ, extendendo generationē ad omnem inductionem formæ substātialis in materia post priuationem, propriè tamen non potest dici simpliciter generatio per se entis, prout illud dicitur per se esse, quod non est pars alicuius, sed potest dici aggeneratio, quia est generatio alicuius, quod per generationem fit idem alicui præexistenti, vel potest dici ingeneratio, quia est generatio partis in toto. Sicut ergo generatio potest sumi, & vt mutatio, & vt productio, sic etiam nutritio, quapropter nutritio vt mutatio erit transitus materiæ alimenti à priuatione illius partialis formæ aliti ad talē formam, nutritio vt productio erit productio partialis substantiæ viuentis ex conuersione substantiali alimēti virtute potentiæ nutritiuę factæ, quod magis patebit ex quæst. seq.

73 Cæterum quia animalia non in vno determinato loco existunt, nec habent alimentum semper in promptu, & approximatum, sicut plantæ, sed huc illuc mouentur, cibumque in diuersis locis quærere debent, idcirco quidam appetitus in ipsis reperitur, qui per famē, & sitim mouetur ad appetendū alimentum, & consequenter virtutem impellit motiuam ad quærendum illud. Fames n. oritur quando in membris nō est sufficiens sanguinis copia, membra sugunt venas, venæ hepar, hoc sugit venas meseraicas, & alias, quæ ad stomacum pertingunt, istæ è stomaco exugunt quicquid in ipso est, quo facto stomacus corrugatur, vnde in ipso fit dolor, maximè tamen circa os stomaci, quod etiam humore acido à splene affuso per id tēpus inficitur, qui humor mordacitate sua dolorem accumulat, & quoniam ex defectu alimenti deficiunt quoq. spiritus vitales in toto corpore, hinc non solum dolorem in stomaco experimur, sed etiam lassitudinem membrorum omnium, spiritus. n. vitales vires corporis fouent, quapropter cum phantasia percipit diuulsionem, & corrugationē ventriculi ob penuriam alimenti, apprehendit alimentum vt conueniens, & necessarium, tum proponit id appetitui sensitiuo, qui confestim in ipsum tendit per actum appetendi, virtutemq. motiuam compellit ad ipsius acquisitionem pro animalis conseruatione. Rursus quia nō solum cibus est animali necessarius, sed etiam potus, tum vt sua tenuitate in venarum anfractibus cibo solido sternat viam, tum vt concoctioni vētriculi, quæ est quędam elixatio inseruiat, tum etiam vt ariditatem membrorum, sanguinisq. caliditatem mitiget; idcirco quādo succus iste deficit in corpore vel ob exercitationem, aut calorem, vel esum cibi salsi, membra inarescunt, & oritur attractio similis ei, quæ in fame accidit, causaturque dolor quidam potissimum in ventriculo, oesophago, & faucibus; oesophagus est pars membranea neruea, duabus tunicis constans, à faucibus ad superius os ventriculi desinens, cibumque, & potum in ventriculum deferens; sic-

sicque causatur sitis; Fames igitur propriè consistit in dolore diuulsionis ventriculi propter penuriam alimenti, in hoc.n.maximè causatur dolor, quia suctio membrorum tandem ad os ventriculi terminatur, Sitis est sensio, & dolor in ventriculo, aesephago, & faucibus ob penuriam potus, & succi humidi.

74 Verum hic explicandæ veniunt definitiones famis, & sitis ab Arist. traditæ 2. de An.28. ait enim quòd fames est appetitus calidi, & sicci; sitis verò est appetitus frigidi, & humidi; Dicuntur appetitus non formaliter, quia propriè sunt dolores quidã anxiè torquentes animantia, sed causaliter, quatenus ex isto dolore à phantasia repræsentato causatur in appetitu actus desiderij, & appetitionis alimẽti; Dicitur fames appetitus calidi, & sicci, non quidem absolutè, nam quamplures sunt cibi, qui frigidi, & humidi existunt; nec fames primò est à natura instituta ad reparandum siccum, sed humidum pingue, quod est pabulum caloris naturalis, quare per calidum, & siccum intelligi debet omnis cibus comparatione facta ad potum, regulariter enim cibus est calidior, & siccior potu. Similiter sitis dicitur appetitus frigidi, & humidi, non quòd omnia pocułẽta sint talia, sed quòd vel ambas possident qualitates, vel saltim alteram illarum, sic vinum.l.sit calidum, est tamen humidum.

Dices, contingere quandoque sitim, quamuis in ventriculo adsit humidi copia, ergo non prouenit ex inopia potus. Insuper si succus iste necessarius esset, maximè illo egerent animalia calidiora, & tamen volucres præsertim rapaces rostrum habentes aduncum, & vngues nunquã bibere cernuntur; De quodam etiam Oratore Regis Galliarum apud Sixtum Quintum Pontificẽ Maximum fertur nunquam bibisse. Resp. regulariter sitim ita contingere, potest tamen euenire, quòd os ventriculi, vel aesephagus, aut fauces sint humore salso, & acido imbutæ, vt accidit hydropicis, vel ex iecoris intemperie, vt nunquam possint humectari, quamuis continuè bibatur. Volucres illæ carnibus crudis vescuntur, & sanguinolentis, sunt enim omnes aduncæ carniuoræ, quare sanguine, & humoribus crudarum carnium satis humidum cibum reddunt. Legatus ille iusculis vtebatur, alijsque humidioribus cibis, vt tradunt illi, qui cum eo familiariter versabantur.

QVÆSTIO V.

An per nutritionem acquiratur noua substantia.

75 Prima opinio est Magistri sent.2. d.30. negantis in nutritione alitum acquirere nouam substantiam, & solùm alimentum requiri, vt humanam substantiam foueat, & conseruet, conuertitur.n ait, alimentum in carnem, & sanguinem, caro autem, & sanguis non transeunt in veritatem naturæ humanæ, seù in substantiam ipsius, hæc.n. est sola substantia, quæ in conceptione contrahitur à parentibus, & multiplicatur, ac augetur absque aliqua additione. Secunda opinio est Henr. quol.2. qu. 10. Dur.2.d.30.q.4. Zab.lib.de accret.cap. 15.& 16. Contareni tom.2. qu.de augment.c.4. ac aliorum docentium in nutritione fieri acquisitionem nouæ partis materiæ, non autem formæ, hæc.n. secundùm omnes partes eadem semper manet, & vbi priùs informabat vnam partẽ materiæ, quia hæc propter actionẽ caloris diffluit, informat deinde materiam alimenti, eo modo, quo omnes dicunt de anima rationali, propter sui indiuisibilitatem.

Communis opinio docet in nutritione fieri acquisitionem tum nouæ materiæ, tum etiam nouæ formæ, quando forma est diuisibilis in partes. Verùm Thomistæ sustinentes substantiã præcisa quantitate partibus carere, valde laborant, vt hanc partialem, & nouam acquisitionem explicent; præsertim Complut.de Gen.disput.5.qu.3. & seq. aiunt duas substantias separatas, si vniantur,

vbi

vbi priùs erãt duo tota realiter actu distincta, realiter deinde in vnione identificari, vt nulla sit inter illas realis distinctio quò ad substantialia, eo quia priùs erant duabus quantitatibus totalibus siggillatæ, post vnionem vna quantitate solum, à quo sumitur ratio indiuiduationis, quia tamen possunt iterũ per diuisionem separari, aut corruptionem, idcirco aiunt cum hac actuali identificatione stare realẽ quandam distinctionem potentialem, qua possunt denuò actualiter realiter distingui, si separentur; quæ distinctio potentialis maior est distinctione virtuali, quæ.n. hac distinctione differunt, vt sunt prædicata quidditatiua, nullo modo separari possunt. Hinc per nutritionem aiunt acquiri substãtiam viuam de nouo ex materia alimenti productam, non quidem vt habet rationem partis, quia hæc denominatio est à quantitate, & accidentalis, vnde nequit sub hac ratione terminare nutritionem, quę respicit substantiam sub ratione substãtiali, sed terminat, vt fit realiter, & actu vnum per se, & identificatum cum præcedenti substantia, .i. per quantitatem postea extendatur; & habeat rationem partis. Ioan. de S. Tho. q. 8. de Gen. art. 2. ait per nutritionem acquiri partialem entitatẽ substantiæ, quæ est pars formaliter per quantitatem, ex se tamen est solum radicaliter pars, vnde non acquiritur formalitas partis, sed radix, quæ est illa substantialis entitas.

76 Dicendum est in nutritione acquiri nouas partes materiæ, & formæ, quando hæc est diuisibilis, actu ex seipsis realiter distinctas à substantia pręcedẽte viuentis tanquam partes entitatiuè, & substantialiter diuersas, quę verè transeunt in substantiam aliti. Conclusio est Scoti in 4. d. 44. q. 1. & 2. d. 19. quem omnes ferè sequuntur; & primò quòd acquiratur noua pars formæ, quãdo ipsa est diuisibilis (quod addimus propter animam rationalem, quæ cum sit spiritualis, caret partibus entitatiuis, vt suo loco dicemus) prob. a Scoto, omnis forma præter rationalem est diuisibilis, materialis, & de potentia educta materiæ, ergo ad extensionem materiæ extenditur quoque forma, Antec. supponitur tum ex dictis in Physicis, tũ ex dicendis in lib. de An. conseq. prob. ex Arist. in prædicam. c. de quant. vbi habet, quòd quanta est superficies, tãta est albedo, ergo quanta est materia, tanta est forma. Tum quia quãdo aduenit viuenti noua pars materiæ, vel pars formę istam materiam perficiens, quæ prius aliam partem materiæ informabat per aduersarios, cessat informare priorem materiam, vel non (per materiam priorem non intelligimus illam, quæ fluxit propter caloris actionẽ, sed quæ adhuc permanet in viuente) si secundum, ergo idem perfectiuum perficeret duo perfectibilia adæquata, quod est impossibile, etiam de potentia Dei absoluta, quia nequit forma materialis duas materias adæquatas informare, vt ostendimus disput. 5. Phys. qu. 7. Si primum, ergo illa prior materia debet ab alia forma informari, & sic daretur noua pars formæ, vel materia sine forma. Accedit, quòd sicut accidẽtalis forma nequit migrare de subiecto in subiectum, etiamsi vnum subiectum sit alteri continuum, sed extenditur ad extensionem subiecti per nouas partes, multò minùs forma substantialis materialis poterit de subiecto in subiectum migrare, etiamsi continuentur, nã maior est vnio formæ substantialis cum materia, quàm accidentis cum subiecto, tum quia in illa partiali corruptione per actionem caloris viuens amittit partem aliquam materiæ, quærimus igitur de parte illa formæ, an se restringat ad partem materiæ remanentem, & sic est migratio, & duæ formæ partiales in eodem subiecto, an verò se sola persistat, & hoc est naturaliter impossibile, an tandem fluat simul cum materia, & tunc sicut per nutritionem restauratur deperditio materiæ per acquisitionem materię alimenti, ita etiam debet restaurari deperditio formæ per acquisitionem nouæ formæ.

77 Resp. Zabar. migrationem totalem,

lem, qua forma totum deserat subiectũ, & aliud totum informet, esse naturaliter impossibilem, at migrationem quasi partialem, qua forma totum suũ subiectum non deserat, sed in eo maneat, & ab vna eius parte ad aliam informãdam transeat, non esse impossibilem in anima, .l. in alijs formis non detur, ratio est, quia aliæ formę informant corpus similare, in quo est eadem conditio totius, & partis cuiuslibet, quare in informatione vna pars non dependet ab alia; at anima est forma corporis dissimilaris, cuius partes necessario ordine informat, vnam quidem primò, ac præcipuè, deinde alias per illam, quare poterit anima à membro præcipuo, in quo est radicata, ad alias partes aggeneraras protendi. Ad aliud ait duplicem esse adæquationem, vel secundum quantitatem, vel secundum proportionem, prima nõ adest inter corpus, & animam, quia hęc non est quanta, vnde eadem anima vegetabilis est adæquabilis corpori formicæ, & elephantis, nata .n. est extendi in magna, & parua materia, vnde quando caro facta est maior, non sunt duo perfectibilia, sed vnum, quod prius erat paruum, postea fit magnum, secunda adæquatio adest inter totum corpus, & animam, non inter partem aliquã, hæc enim non est adæquatum perfectibile respectu totius animæ, sed totum corpus, ideoque nunquam anima informabit duo perfectibilia adæquata.

78 Verùm .l. hæc partialis transmigratio debeat admitti in forma indiuisibili, qualis est anima rationalis, quia à subiecto non dependet, non tamen in forma diuisibili, hæc .n. cum sit materialis, in suo esse, fieri, & conseruari depẽdet à materia, vt sine illa nec esse, nec fieri possit, nec à qualibet materia, sed ab illa, quam informat, non .n. pars animæ, quæ est in arboris ramis dependet à materia, quæ est in radice, nam si præscinderetur ramus, adhuc vegetalis anima permaneret, .l. non diù, idem dicendum de sensitiua in animalibus imperfectis, quæ patiuntur diuisionem, vt sunt lacertæ, vermiculi, &c. si ergo pars formæ essentialiter dependet ab eadẽ materia, quam informat, certè si hæc diffluit in viuẽte, perit etiam forma informans illam; quòd autem primò informet aliquas partes, solum arguit dependentiam, & subordinationem in informatione partium, non tamen, quod anima totaliter dependeat à partibus principalioribus, & nullo modo ab alijs, saltim secundum illas partes, per quas informat. Neq. dicas partes illas conseruari ab adueniente materia; Nã potest esse, quod ad destructionem partialem substantiæ viuentis nõ succedat immediatè restauratio per nutritionem; asserere autem partes illas formæ confugere tunc ad materiam remanentem, est vanum, quia in decisione rami, aut caudæ lacertæ pars formæ remanet in eadem materia, ergo si hæc materia flueret, quas formę simul flueret, non verò desereret illam. Nec altera responsio aliquid iuuat, loquimur .n. de æqualitate secundum partes entitatiuas, secundum quas anima extenditur corpori extẽsione entitatiua correspõdẽs tota toti corpori, & pars parti, certè maior est secundum istas partes anima vegetans, quando arbor est iam ingentis altitudinis, ac cum erat paruula plantula, aliter oporteret asserere, vel animam omnem indiuisibilem esse, quod est falsum, vt in li. de An. dicemus, vel animam extendendo se ad totum corpus, veluti geminari, & reduplicatione quadã informare totum corpus; sicuti albedo palmaris non posset coextendi subiecto bipalmari, nisi vel per additionem, vel per replicationem, hoc autem secũdum est impossibile, quia idẽ penderet à pluribus causis materialibus adæquatis. Sicut igitur totum corpus est adæquatum perfectibile totius animæ, ita quælibet pars est adæquatum perfectibile cuiuslibet partis animæ .l. cum aliqua dependẽtia partium minus principaliũ ad principaliores, ergo si eadem pars formæ informaret duas partiales materias, antè contrà, idem perfectiuum in duobus adęquatis per-

perfectibilibus existeret, vel è conuerso. An autem hoc contingat in omnibus viuentibus præterquam in homine, vt vult Scotus cit. an solum in plantis, & animalibus imperfectis, vt volunt Thomistæ, pendet ex illa quæst. an animæ perfectorum animalium .s. equi, bouis, &c. sint diuisibiles, vel indiuisibiles, in lib. de An. discutienda.

79 Secundò, quod istæ nouæ partes sint à præcedentibus substantialiter, seu entitatiuè actu distinctæ, patet ex dictis disp. 9. Phys. q. 1. art. 1. & disp. 7. Log. q. 2. art. 2. vbi ostendimus substantiã præcisa quãtitate habere partes entitatiuas; & adhuc ostẽditur, quia nutritio de sua ratione formali respicit pro termino substantiam viuentis, non totalem, aliter à generatione simpliciter non differret, sed partialem, vnde aggeneratio dici solet, & hoc præscindendo a quãtitate, seu vt illa substantia natura præcedit quantitatem, sicut corruptio, cui nutritio opponitur, est destructio alicuius substantiæ partialis, non totalis, ergo hæc noua substantia seipsa distinguitur à priori substantia, non per quantitatem, hæc.n. subsequitur, & præsupponit illam, non distinguitur autem vt totum à toto, quia non sunt duo diuisa, sed vnita, ergo vt pars à parte. Nec valet responsio Ioan. de S. Tho. substantiam illam esse solum radicaliter partem, non formaliter. Non valet, quia vt diximus in Phys. verè substantia illa præsupponitur quantitati, & cum præcedenti substantialiter, & entitatiuè vnitur, & vna non est alia præcisa quacumque quantitate, ergo erit actu pars formaliter, non tantum radicaliter, hanc enim compositionem conficit per suam entitatem, non per quantitatem; quòd si propter penetrabilitatem nolũt Thomistæ appellare illam partem, quasi quod de ratione partis sit impenetrabilitas, quæ verè habetur à quantitate, hoc est voluntariè dictum, & cõficiunt quæstionem de nomine.

Multò minùs valet responsio Complut. asserentium partem illam propter sigillationem vnius quantitatis realiter actualiter identificari cum præcedenti, .i. potẽtialiter distinguatur. Hoc in primis est inauditum in scholis .s. quòd aliqua realiter identificata possint separari; vt.n. diximus in Logica disp. 1. qu. 5. art. 2. præcipuum, & sufficientissimum signum distinctionis realis actualis est possibilitas separationis, nõ actualis separatio, ex 7. top. c. 1. loc. 16. quæ enim actu non sunt separata, sed possunt separari non dicuntur actu realiter identificata, & potentialiter realiter distincta; aliter quia materia, & forma non sunt actu separata, imò magis vnita, quã duæ partes materiæ, istæ.n. conficiunt totum integrale entitatiuum, illæ totum per se Physicum ex actu, & potentia, quod est magis vnum, quàm illud, erunt materia, & forma realiter identificata, & potentialiter realiter distincta. Tum quia vel materia alimenti post nutritionem actu retinet in alito eãdem entitatem, quàm habebat sub forma alimenti, vel illam amittit, si secundum, ergo destrueretur, quod est falsum; si primum, ergo sicut antea materia aliti erat actu realiter distincta à materia alimenti, etiã post nutritionem erunt actu realiter distinctæ, vnio n. facta per nutritionem tollit diuisionem, & separationem, non distinctionem. Si dicas conuerti in substantiã aliti, adhuc vrgetur, vel ista conuersio fit cum amissione propriæ entitatis, vt cum vinum conuertitur in acetum, vel non, & sic arguitur vt prius. Falsitas etiam huius opinionis deducitur ex hoc, quod supponit quantitatem esse principium indiuiduationis, quod esse falsum ostendemus in Metaph.

80 Tandem, quod hæc substãtia verè conuertatur in substantiã aliti, probat Doctor in 4. cit. cõtra Magistrum, qui solum in homine hoc videtur asserere, nam ait Scotus §. *Circa istam quæstionem*, quia non minus perfectè nutritur homo, quàm brutum, nam ita generatur homo imperfectæ quantitatis, sicut brutum, & ita in illo fit partium cõtinua deperditio, sicut in isto, ergo sicut in brutis nutritio fit per conuersionem

ali-

alimenti in substantiam brutorum, & augmentatio terminatur ad aliquid de esse ipsorum, ita in homine continget. Probat deinde vniuersaliter, nam si caro illa, quę à parentibus contrahitur, solum adest in sensitiuis toto vitæ tempore, iam esset incorruptibilis, quod est falsum, quia est eiusdem rationis cum altera. Tum quia tota caro est in sensitiuis animata, iàm anima vegetatiua, quàm sensitiua, ergo tota est de ipsorum substantia. Quibus accedit, quòd viuens secundum suam substantiam fit maius, ergo vel per replicationem eiusdé substantiæ, vel per rarefactionem, vel tandem per veram additionem nouæ substantiæ, non primum, quia replicatio in pluribus locis non est naturalis, nutritio autē, & auctio est naturalis; non secundum, quia sic corpus viuentis aucti esset rarius, tenuius, & leuius corpore viuentis parui, quod est falsum; restat igitur, quòd fiat maius per veram additionem nouæ partialis substantiæ, quæ sit de ratione viuentis.

81 In oppos. primò arguitur, quod acquiratur pars formæ, ex Arist. 1. de Gen. 35. & 37. vbi ait, quòd caro secundum speciem, seu secūdum formam augetur, caro verò secundum materiam non augetur; & in tex. 36. ait, quòd caro secūdum formam manet, secundum verò materiam fluit, ac refluit, ergo per Arist. forma non corrumpitur in viuente, sed eadem per totam vitam conseruatur; & 1. de An. 94. asserere videtur omnem animam indiuisibilem esse, ergo saltim anima secundum partes non acquiritur de nouo. Tū 2. si de noua parte carnis noua pars animæ educeretur, quia hæc pars carnis est homogenea, iā illa pars animæ non esset actus corporis organici contra definitionē animæ, sed homogenei; Neque etiam in viuēte esset aliquod membrum principale, à quo in cætera membra diffundatur vita, & in illis dependenter ab isto reperiatur, quod est falsum, nam cætera membra dependenter à corde animantur, seq. prob. quia res non pendet in conseruati ab eo, à quo non pendet in educi, sed pars illa animæ educitur à parte carnis, non à corde, ergo &c. Tum 3. non vnica anima esset in viuente, nisi per aggregationem plurium, quod est falsum, nā Arist. 3. de part. Anim. c. 4. 5. & 7. ait animal esse vnum propter animam vnam, & hanc esse vnam propter vnum principium, quod est cor. Tum 4. quia sic nutritio non esset aliud, quàm iuxta positio, & quælibet pars aucti nō esset aucta contrà Arist. l. 1. c. de augment.

Resp. primam authoritatem esse valde difficilem, & plures adesse respōsiones, quæ parùm, aut nihil valent, vt est videre apud Biragum 1. de Gen. qu. 11. & Zab. lib. de accret. ca. 19. 20. & 22. dicimus tamen cū Scot. in 4. cit. lit. I. quòd per partes secundum speciem, & secundum materiam intelligit partes integrales ipsius compositi ex materia, & forma constantes, quæ partes aliæ secundū speciem dicuntur, & aliæ secūdum materiam, & hoc tripliciter; primò pars secundum formam dic. tur, quæ habet esse secūdum formam, Secundò dicitur, quę non solum habet esse, sed etiam operari, forma. n. dat esse, & agere, & secundum infert primum, l. non è contrà, citiùs. n. alicui deficit actio propter imperfectionem, quàm esse, per quā operationem pars illa potest contrarijo resistere, & seipsam in toto cōseruare; Tertiò tandem pars secundum formam illa dicetur, quæ tantam habet molem, vt in nutritione possit neri additio, nā vt dicemus q. seq. nutritio immediatè non fit secūdum omnes partes proportionales, sed secundum partes aliquotas inter vnum, & alterum porum mediantes, modò partes istæ secundum formam dici possunt, quia habent quantitatem sufficientem, cui potenit fieri additio substantiæ. Ex opposito pars secundū materiam tripliciter dicitur, Primò, vt opponitur parti secundum formam primo modo, & est illa, quæ caret esse formæ, quo pacto parti secundum formam primò opponitur, cum sit carētia ipsius; Secundò, vt opponitur parti secundum for-

formam in secundo sensu,& est illa,quę ex se non habet talem virtutem conseruandi seipsam in toto,ac resistendi contrario.i.habeat esse, Tertiò,vt opponitur parti secundum formam tertio modo sumptam,quæ est pars illa proportionalis,secundum quam non fit nutritio,tūc ad Arist.ait Doctor,quòd in prima propositione loquitur de parte secundū formam,& parte secundum materiā in tertia significatione; in secunda verò propositione loquitur de ipsis in prima, & secunda significatione acceptis, pars.n. secundum speciem in primo sensu reduplicatiuè non fluit, quia manet in toto, nec in secundo sensu, quia vim habet conseruandi seipsam;sed fluit pars secūdum materiam in primo sensu, quia illa pars priùs dicebatur secūdum speciem, quando erat in toto, modò quādo fluit, non dicitur amplius secundum speciem, sed secundum materiam; similiter & in secundo sensu, quia si non habet virtutem se conseruandi in toto, iam est in potentia proxima ad fluendum; ex quibus patet,quomodò Arist.sit potius pro nobis,ait.n.quòd sit additio parti secundum formam,ergo secundum ipsum nō manet omnino eadem forma inuariata, sed in nutritione aduenit pars aliqua formæ. Ad 2. author.dicimus vàriè apud interpretes legi, Argyropolus.n. vertit *diuisibilem*,quod tamen est intelligendum de vegetatiua,& sensitiua, de quibus prius fuerat locutus;deinde etsi indiuisibilem dicat, loquitur de indiuisibilitate secundum speciem,non secūdum extensionem,vt colligitur ex ipso textu. Vel loquitur de animabus perfectorum viuentium, quarum partes nequeunt separatæ existere; de quo in lib.de An.

82 Ad 2. concedimus partem illam animæ esse actum corporis homogenei, quod in omnium sententia est asserendum,ideo.n.anima informat corpus dissimilare,quia informat partes similares; definitio autem animæ non debet verificari de qualibet parte,sed de tota anima,nequit.n. anima tota existere, quin corpus æthetogeneum informat, quælibet tamen pars est solum actus corporis homogenei. Negamus etiam secundam conseq.aliæ.n.partes in tantùm animantur,quia à corde participant vitam, ad probat. dicimus animam partialem dependere in conseruari,& produci à corde in genere causæ efficientis, & à parte carnis,è qua educitur,in genere causæ materialis;quamuis in aliquibus pręcipuè in plantis non adsit tanta dependentia inter partes. Ad 3.in viuente vnā animam reperiri per continuationem, non plures, aliter omnem animam indiuisibilem oporteret ponere,quod manifestè repugnat experientiæ in plantis,& animalibus imperfectis. Ad 4.dicemus quæst.seq.

Secundò, instari potest contra aliam partem conclus.quòd istæ partes non sint substantialiter actu distinctæ omnibus illis rationibus,quibus Thomistę diuisibilitatem substantiæ in partes entitatiuas impugnant, quas soluimus disp. 9.Phys.qu.1.art.1.& disp.7. Log.qu.2. art.2. sed præsertim arguunt Complut. hìc,primò ex hoc, quòd materia non sit ex se vna numero positiuè, sed negatiuè,quarè nequit in materia, vt intra genus substantię continetur,assignari partium distinctio. Sed hoc fundamentum iam diruimus disp.2.Phys.qu.4.art.1.& disp.5.q.3.artic.1.Deinde arguunt, quia substātia materialis, & completa debet esse quid per se vnum, vt est genus intra lineam substantiæ, at si haberet partes entitatiuas vnà cum partibus physicis, non esset quid per se vnum, quod prob.quia ex duobus totis completis nō fit per se vnum, at data nostra sententia in hac substantia esset totum resultās ex partibus entitatiuis, & totum resultans ex partibus physicis, quare includeret duas totalitates cōpletas, & consequenter esset vnum per accidēs. Si dicas hæc duo tota non distingui realiter, sed sola ratione, ex eo quòd totalitas entitatiua nihil est aliud, quàm tota entitas materiæ, & formæ vnitæ, & totalitas per se Physica nihil est aliud, quàm tota entitas materiæ,& formæ. Contra, illa tota

realiter distinguuntur, quorum singulæ partes sunt realiter diuersæ, sed partes totius integralis entitatiui, & partes totius Physici realiter inter se distinguuntur, quia partes istius sunt materia, & forma, quę realiter distinguuntur à quauis parte totius integralis, .s. à capite, osse, brachio substãtialiter sũptis, ergo &c.

83 Resp. si argum. concluderet, probaret etiam quantitatem non esse vnum per se, in ipsa .n. adest totalitas integralis, & totalitas Metaphysica, & sunt de per se conceptu quantitatis, nam extensio partium impenetrabilium est ratio quantitatis, in qua totalitas Metaphysica includitur, nec vna totalitas se habet per modum actus, & potentiæ respectu alterius; dicimus ergo, idem ens substãtiale completum essentialiter includere vtramque compositionem, quia vt notauimus in Log. disp. 7. qu. 2. art. 2. compositio ex partibus integralibus est de essentia rei materialis, per hãc enim distinguitur à spirituali, vt suo loco dicemus, nec sunt duo tota realiter distincta, sed idem omnino est totum Physicum, & integrale; falsum est etiam, quod asseritur in impugnatione .s. partes vtriusq; totius realiter distingui, nam partes totius Physici sunt materia, & forma, partes totius integralis sunt caput, pes, brachium, &c. quæ etiam sunt eadem materia, & eadem forma secundũ suas partes consideratæ; verum est tamen, quòd alia est ratio totius Physici, & totius integralis, suntque formaliter alterius rationis, non exigitur autem, vt istæ duæ totalitates in vnã per se coeant per modum actus, & potentiæ, sicut nec totalitas Physica, & totalitas Metaphysica in substantijs, & totalitas integralis, & Metaphysica in quantitate vnam totalitatem per se conficiunt, & tamen tàm substantia materialis completa, quàm quantitas sunt vnum per se in genere, ratio est, quia sunt alterius, & alterius rationis, & sufficit, quod quælibet dicat vnum per se conceptum ex eadem re desumptibilem secundum diuersas considerationes.

De Generatione.

84 Tertiò, arguitur, quòd alimẽtum non transeat in substantiam aliti, Tum quia ex Matt. 15. *Omne, quod intrat in os in vẽtrem vadit, & in secessũ emittitur*, ergo nulla pars cibi transit in substantiam aliti, aliter non omne emitteretur. Tum 2. nequit humidum radicale consumptum per actionem caloris restitui per nutritionem, aliter posset homo naturaliter se in æternum perpetuare virtute nutritionis, quod est falsum. Tum 3. saltim in homine non erit naturalis nutritio, & conuersio cibi in substantiam aliti, quia nequit homo attingere vnionem animæ rationalis in generatione, ergo neq. in nutritione. Tum 4. infans mortuus in infantia resurget in ætate perfecta, & mole corporis illi ætati proportionata, & tamen non habuit nouam carnem per nutritionem, ergo eodem modo homo adultus augetur in mole corporis absq conuersione sibi in substantiam propriam. Tum 5. sequeretur viuens esse in continua deperditione, & noua acquisitione partium, & sic nõ esset idem toto vitæ tempore. Tum 6. ex D. Aug. lib. 10. super Gen. ad litt. c. 19. omnes homines fuerunt in Adamo non solum secundum seminalem rationem, sed etiam secundum corpulentam substantiam, impossibile hoc autem videtur, si homines per nutritionem acquirerent nouam substantiam, quæ sit de veritate naturæ, sic. n. tota hominũ caro fuisset in Adamo, quod est ridiculum. Tandẽ si fieret ista conuersio, tunc homo in resurrectione resurgeret ingentis magnitudinis, quia deberet reassumere totam carnem nutrimẽtalem, quam habuit in hac vita; imò contingere potest, quòd aliquis nutriatur carne humana, ergo si fieret ista conuersio, eadem caro in resurrectione reperiretur in duobus, aut saltim eadem numero materia.

85 Resp. ad 1. ℞ *omne* distribuere pro quolibet cibo, nõ pro qualibet parte cibi, de quolibet. n. est verum dicere, quòd per secessum emittatur, quia in qualibet digestione fit aliqua fæcum segregatio, non tamen de omni parte, sed solum de

terrestriotibus, puriores verò in substãtiam conuertuntur .i. sint exiguæ quantitatis. Nec officit, quod vrget Arriaga disp.2. de Gen. nu.77. hanc propositionem sic explicatam ineptam esse ad intentum Christi, nã voluit Christus probare, quod in os intrat, non coinquinare hominem, quia in ventrem vadit, & in secessum emittitur, adhoc autem exigitur, vt totum eat in secessum, aliter ab illa parte remanente posset coinquinari homo; tum quia ly *omne* neutraliter positum idem est ac totum, nam licet dici possit omnia composita sublunaria esse materialia, non tamen est verum omne sublunare esse materiale, quia rationalis anima, quæ est pars compositi sublunaris, non est materialis. Non obstat, quia vt notant Bassol.2. d.30.qu.vn.art.1.& Ruuius hìc per illam propositionem Christus voluit ostendere hanc cibi digestionem esse actionem naturalem potentiæ nutritiuæ, & ideo non coinquinare, quod.n.coinquinat, exit de ore, hoc est de corde, & manet in illo, quia actus voluntatis est primò peccatum, & de illo exeunt furta, homicidia, & adulteria. Neq. vrget, quod addit, nã Apost. 1.Corint.10.ait, *Si quis vocat vos infidelium, & vultis, ire, omne, quod vobis apponitur, manducate*, vbi ly *omne* non necessariò sign.ficat totum, itaut Apostolus consulerit, vt omnes cibos, & secũdum quamlibet partem manducemus, sed rectè potest fieri distributio ad omnes, & singulos cibos, non ad omnes, & singulas partes. Ad 2.dicemus q. vlt. Ad 3.patet ex dictis n.35.verè enim homo propria virtute attingit vnionem istam partialem animæ, quia iam habet in sua potestate animam, at in generatione totaliter à Deo creatur, & liberè. Ad 4.dicimus, quòd Deus supplebit ex aliqua materia extrinseca in resurrectione. Ad 5.dicemus qu.7. Ad 6.communiter aiunt Theologi, ideo homines in Adamo contineri, quia ab ipso descẽdunt tanquam à causa remota, & originaria secundum naturalem propagationem per virtutem generatiuam, quæ est ratio seminalis, & secundum corpulentam substantiam, quæ est materia subministrata à parentibus in generatione; non autem quod caro omnium hominum extiterit in Adamo. Ad 7.ait Doctor in 4.cit. quod homo in resurrectione solum habebit non quidem omnem carnem, quam per nutritionem acquisiuit in via, sed quantum sufficit ad perfectam ætatem corporis virilis; & ex omnibus partibus carnis habebit puriores. Similiter si eadem portio materiæ fuisset in duobus hominibus resurget in illo homine, qui prius fuerit de illo nutrita.

QVAESTIO VI.

An nutritio continuò, & secundùm omnes viuentis partes fiat.

86 PRima quæstionis pars duplicẽ sensum habere potest, primus est, an cum fit nutritio, fiat in instanti, vel successiuè; secundus est, an à principio vitæ vsque ad finem incessanter, & absque interruptione fiat. Quò ad primum sensum manet difficultas soluta ex dictis disp.5.q.5.art.1. eædem.n. rationes probantes generationem inanimatorum fieri successiuè, idem de nutritione ostendunt, nam.l.viuentium generatio petat fieri in instanti, eo quia viuentia in generatione minimum sibi determinant, in nutritione verò, quia iã præsupponitur viuens existens, non necessariò exigitur hoc minimum, idcirco se habent vt inanimata, & consequẽter successiuè nutriuntur; iam.n.anima præsupponitur introducta in determinata, & proportionata magnitudine, per quam possit proprias exercere operationes. Solum vrgeri potest ex Scoto 4. d.44.q.1. L. vbi habet hæc verba. *Sed ex istis adhuc no habetur de modo augmentationis, quia illa aggeneratio, quæ fit in nutritione, est momentanea, augmentatio autem non est in instanti, cum sit motus.* Dicimus tamen, quod Scotus ibi solum intendit nutritionem ab augmenta-

mentatione distinguere, non verò assignare germanum modum nutritionis, an s. in tempore, vel in instanti fiat, & quoniam quò ad successionem, etiamsi nutritio fiat in tempore, distinguitur adhuc ab augmentatione, nam hæc intrinsecè, & per se petit in tempore fieri, illa verò solum extrinsecè, & per accidens, intrinsecè verò petit fieri in instanti, ideo Scotus posuit differētiam inter nutritionem, & auctionē penès hoc, quod petunt ex propria natura; vt diximus loco cit. de generatione nō viuentiū ar. 2.

87 Quò ad 2 sensum communis opinio est nutritionem non semper fieri cōtinuò, & absque interruptione toto vitæ tempore, sed posse aliquandiu cessare; ita etiam colligitur ex Scot. 2. d. 2. qu. 9. O. vbi hoc docet de mēte Arist. 8. Phys. 23 quo loco asserit diminutionem, augmentationem, & alterationem fieri ad modum excauationis lapidis à gutta aquæ, sicut .n. non à qualibet gutta lapis excauatur, sed ab vltima, cæteræ verò tantum disponunt, ita illi motus. Patet etiam, quia homo in instanti generationis non potest statim agere in alimentum, etiamsi illud approximatum haberet, sed necessaria est præuia alteratio, quæ in tempore fit, ergo datur aliquod tempus, in quo viuens non nutritur. In progressu etiam temporis dari potest aliqua interruptio, quia potest esse aliquod impedimentum, vel ex parte caloris vitalis, quia subest etiam ipse morbis, sicut, & alię partes viuentis, ergo si aliæ partes possunt tali morbo affici, vt motus illarum omnino impediatur, etiam naturalis calor poterit morbo aliquo debilitari, vel si ex magna ciborum copia maneat obstructus, & suffocatus, itaut poterit à sua actione impediri, & per aliquod tempus non agere, vel adeo remissè, & imperfectè, vt non possit alimentum perfectè disponere, & consequenter nec potentia nutritiua conuertere poterit in substantiam aliti; vnde atrophia, inquiunt medici, quod sit tabes, qua corpus non alitur, & naturaliter sēper aliquibus partibus decedentibus, nullis verò in eorum locum subeūtibus summa macies oritur, & nisi occurratur, extinguit hominem; Potest etiā esse impedimentum ex parte alimenti, vt si ineptum sit ad conuersionem, vel si difficilè disponatur, nam tunc per aliquod tempus cessabit conuersio. Addunt tamen, quod cum calor vitalis sit agens necessarium, semper aliquam actionem exercebit, vel transmutando alimentum in substantiam aliti, vel præparando alimentum aliqua ex præuijs decoctionibus, vel tandem, si non adsit cibus, in propriam viuentis substantiam aget illam absumendo, qua ratione nequit viuens diu sine alimento viuere, quia tunc calor consumeret humidum radicale, itaut corpus redderet omnino ineptum ad animationem; Vnde concludunt ordinariè nō posse hominem sine cibo viuere vltra septem dies, vt voluit Hippocr. lib. de carnibus, vel vltra vndecim, vt placuit Plin. lib. 11. c. 54.

88 Verum Licetus in opere *De his, qui diu viuunt sine alimento* multum quidem eruditè demonstrat tùm lib. 1. tùm lib. 3 posse viuentia sine alimento diù consistere, siuè vegetantia sint, siuè sensitiua, tàm terrestria, quàm volatilia, & aquatilia, imò de quibusdam hominibus refert ex authoribus fide dignis vsq. ad quadraginta annos, & vltra extitisse sine alimento. Huius rei causam assignare conatur lib. 3. à cap. 14. & inquit, quod cum duplex sit alimentum. s. remotum, & proximum ex dictis n. 52. dupliciter poterit diù viuens sine alimento permanere, vel sine remoto tantum, si s. cibum non sumat, nutriatur tamen internis proximo alimento, vel sine vtroq. primo modo contingit ieiunium in quibusdā animalibus regulariter, vrsa enim teste Arist. 6. de hist. Anim ca. 30. circiter quadraginta dies latet sine cibo, quo tempore multum pinguescit, idem dicitur de gliribus, per totam enim hyemem dormiunt, & valde pingues euadunt, de serpentibus etiam, stellionibus, cicadis, crocodrillis fluuiatilibus, & alijs refertur per totam hyemem ieiunare;

quod euenit, quia alimētum proximum ex pituita,& succo valde viscoso cōstat, vnde potest calori naturali resistere, nè citò consumatur, cui accedit modica vis concoctiua, qua ratione impotens est succum illum cōcoquere,& immutare, hinc in adipem, & pinguedinem conuertunt.

89 Deinde explicat, quo pacto possit diuturnum ieiunium contingere sine vtroq. alimento,nam vt diximus disp.2. qu.1. actio semper prouenit ex proportione maioris inæqualitatis,itaut si agēs sit viribus æqualibus, vel imbecillioribus cum passo,nūquam sequetur actio; poterit igitur euenire, quod calor naturalis sit taliter temperatus, vt ab humido radicali excedatur, vel saltim æquetur in actiuitate, & resistentia, quo casu calor naturalis non absumet humidum radicale, & consequenter non consumendo humidum partes non desiccantur,vnde neq.humorem attrahunt à vasis pręcipuè à ventriculo,neque appetitus cibi,vel potus subsequitur,fames.n. & sitis causantur ex dictis nu.73.quando exiccatæ partes corporis à vasis, seu venis trahunt alimētum, vasa ab alijs sugunt, quousque tractio ad os ventriculi perueniat, vnde appetentia consequitur ciborū,& potus; In hoc casu potest diù contingere ieiunium vtriusque alimenti absq. consumptione propriæ substantiæ viuentis,& macie, imò si calor est validus, sed æqualis valido humori, poterit viuens exercere alias operationes sensitricis,& rationalis animę,putà sensationes,motum localem agilem, discursum, præterquam operationes animę vegetalis,si.n. non repugnat actum primū esse sine secundo, vt in anima sensitiua, & rationali quotidie experimur, multò magis poterit vegetatiua, quæ est alijs imperfectior, impediri à propria operatione,& cum hoc corpus informare; si verò calor est exilis,& debilis,sic viuēs non solum reddetur impotens ad nutritionem,sed etiam ad sensationes, & discursum, vnde veluti semimortuum iacet,quod explicat multis exemplis. Potest etiam euenire, quod calor excedat parumper humidum, vt nōnisi post multum temporis minimam humidi portionem consumere valeat; & hoc ieiunij genus est cum tabescētia,& aliqua corporis imminutione; & quoniam hęc tēperamenta possunt breui, ac longiori tempore in viuentibus permanere, hinc poterunt breuem,vel diuturnam abstinentiam causare. Cæterum quāuis hæc omnia,& quamplura alia,quæ ibi adiūgit pro explicatione huius sententiæ,sint subtiliter asserta, nec sine magno fundamento, solum rationabiliter dubitari potest, hæc temperamenta nō posse diù in homine consistere, qui tot mutationibus tùm ab intrinseco,tùm ab extrinseco prouenientibus est subiectus, quin notabiliter immutetur; vnde consistentia illa in eodem temperamento per lōgum tempus potius videtur metaphysica quædam speculatio, quàm casus moraliter, physicè,& in praxim possibilis, quapropter ieiunium ita longæuum, vt multum temporis perseueret, vel fabulosum, vel supernaturale iudicamus.

Dices,Scotus 4.d.44.qu.1.L. ponens differentiam inter nutritionem, & auctionem ait nutritionem semper fieri, non verò augmentationem. Resp. ibi loqui de augmentatione vsque ad debitam magnitudinem corporis, quæ solum vsque ad tempus status perseuerat, vt dicemus,at nutritio fit semper, idest vsque ad finem vitæ, licet possit etiam regulariter aliquantulum,& parumper interrumpi.

90 Circa secundam quæsiti partem not.quod in viuente partes integrantes aliæ sunt ætherogeneæ, & dissimilares, aliæ homogeneæ,& similares, & istarū aliæ sunt aliquotæ,& non communicantes,aliæ sunt proportionales,& communicantes; clarum est ætherogeneas augeri mediatè,quia .s. augentur homogeneæ,ideo.n.crescit manus,quia caro,ossa, venæ, nerui, ex quibus componitur manus,augentur,ita Arist.1.de Gen 35. Rursus not. ex Scot.4.d.44.q.1.k. quòd dantur in corpore pori,qui sunt forami-

na quædam, & cauitates, quod patet experientia, nam sudores, & excrementij humores egrediuntur è corpore, aer è contrà corpus ingreditur, & penetrat, quod fit per poros; qui pori in corpore non sunt infiniti, licet per omnes partes corporis sint dispersi, aliter totum corpus esset perforatum, nec sunt immediati, sed inter vnum, & alium mediãt partes, quibus per eosdem poros approximatur alimentum, nec sunt æqualis multitudinis, aut magnitudinis in omnibus, sed vnum corpus est porosius altero, & vna pars altera parte iuxta propriã naturam cuiuslibet; imò idem corpus in iuuẽtute maiores, ac plures habet poros, quàm in senectute, quia plùs alimẽti indiget, & per maiorem partiũ dilatationem maiores fiunt pori. Nõ sunt autem vacui, sed si alimẽto non sunt repleti (inseruiunt n. veluti aquæductus, per quos alimẽtum proximum omnibus partibus defertur, & subministratur) alio corpore occupantur de facili cedente, cum est necessarium; vel interdum sunt coniuncti, & contigui secundum latera, & aduenienti alimento deinde statim aperiunt latera, illudque recipiunt; His adnotatis.

91 Dicendum est, viuens non nutriri immediatè secundũ omnes partes proportionales, sed secundum aliquotas; ita Scotus cit. Prima pars prob. quia tunc quodlibet viuens semper in duplo nutriretur, & consequenter in duplò semper augeretur; quod est falsum. Tum quia nutritio fit per conuersionem alimẽti in poris inclusi, sed non quælibet proportionalis pars habet porũ, sed inter duos poros mediant plures, imò infinitæ partes proportionales, ergo non quælibet proportionalis pars immediatè nutritur. Secunda pars prob & explicatur, nam quælibet pars viuit, ergo quælibet pars nutritur, cum nutritio sit propria operatio animæ vegetantis; Tũ quia in qualibet parte aliquota reperitur calor naturalis, vt patet, & in qualibet parte adest alimentum approximatũ per poros, ergo in qualibet parte fit nutritio, illud .n. alimentum, quod per poros iuxta positum erat huic parti, & consequenter contiguum illi, post conuersionẽ illius alimenti in substantiam aliti, iam iuxta ponitur per continuationem illi parti, cum sit eiusdem speciei cum illa. Nec per hoc sequitur poros deficere, quia idẽ calor naturalis, cuius virtute concoquitur alimentum, quasdam partes eius resoluit in vaporẽ, & vapor iste quasi impellens partes viuentis versùs externum locum, tam quę erant, quàm quæ de nouo sunt genitæ, dilatat, & per talem dilatationem fit nouus porus. Quod addit hìc Ruuius de partibus proportionalibus, & aliquotis, parum refert, consistit .n. discrimen in modo loquendi, cum .n. dicimus, quòd partes proportionales nõ immediatè augentur, sensus est, quòd non omnes partes immediatè habẽt alimentũ iuxta positũ, quod negari nequit.

Dices, si nutritio viuentium fit per iuxtapositionem alimenti in poris, ergo non differt à nutritione non viuentium, quæ etiam fit per iuxtapositionem, vt patet in igne, hoc autem est cõtra Arist. 1. de Gen. ca. de augment. Insuper ipsemet tex. 33. ait, auctionem fieri secundum omnes partes, & vniuersaliter loquitur de omnibus partibus non distinguens de partibus proportionalibus, & aliquotis, vt fecit, cum tex. 32. distinxit de partibus similaribus, & dissimilaribus, ergo intellexit nutritionem fieri secundum partes proportionales. Tandẽ quia augmentatio nõ fit secundum omnes dimensiones, plùs enim crescit viuẽs secundum longitudinem, quàm secundum latitudinem, ergo non augetur secundum omnes partes etiam aliquotas.

92 Resp. ad 1. neg. conseq. quia nutritio inanimatorũ fit per iuxtapositionem externam ex vna tantum parte, vel si fieret secundum omnes partes in circuitu, iam pabulum adhuc erit extrinsecum toti igni, imò si fieret secundũ partes aliquotas, hoc esset per accidens, nõ enim sic petit natura corporis inanimati; at nutritio viuentium, & fit per intus sumptionem alimenti in poris, & venis, & se-

& secundum omnes partes ex sui natura. Ad 1. satis distinxit Arist. tex.35. dum inquit *Adhuc autem quodcumq. signum sensibile aut maius, aut minus factum esse, & non vacuum esse corpus, neque duas magnitudines in eodem loco*, per ly namque *signum sensibile* partes intellexit aliquotas. Ad 3. concedimus viuens in longum plùs augeri, eo quia corpus vt sic erit magis animæ proportionatum, vt ab illa possit moueri, & quia potentia nutritiua sequitur regulam generatiuæ, sicut ista in longũ formauit corpus, sic illa in longum magis protendit.

Dices etiam cum Arriaga disp.2. de Gen.sect 5. docente dentes, & ossa transacto incrementi tempore non amplius nutriri; ratio est, quia partes istæ, & vniuersaliter duriores partes ita exiccãtur, & illarum pori clauduntur, vt non possint amplius sugere alimentum, quo nutriantur. Tum quia si ossa essent capacia nutritionis, sicut caro, semper posset homo in altum crescere, & maximè si cõcedatur crescere secũdum latitudinem, non .n. est maior ratio de vna, quàm de altera dimensione. Tum 3. quia etiam in grauissimis morbis nõ minuitur hominis statura, ergo ossa non patiuntur decrementum, & consequenter non nutriuntur, aliter semper augerentur, quia nutritio, si ex alio capite non adest diminutio, semper causat auctionem.

Resp. has rationes non satis conuincere, solum .n. ostendunt partes duriores, quia ficciores, post temporis incrementum non tàm facilè nutriri; tũ quia calor in illis non multum viget; non tamen ostendunt nullatenus amplius nutriri, quia adhuc sunt animata anima vegetatiua, proprio gaudent vitali calore, & semper habent alimentum approximatum, non crescunt autem versus longitudinem, quia iam viuens peruenit ad statum, & quamuis notabiliter non decrescant propter duritiem, non nihil tamen minuuntur quandoque maximè in morbis. Et specialiter est id asserendum de dentibus, qui nisi continuò nutrirentur, totaliter quamprimum deficerent, nõ.n. solummodò decrescunt ex actione caloris, vt omnes aliæ partes, sed etiã continuo ciborum attritu, vnde maximè indigent supplemento, ita notauit Arist.2.de Gen. Anim.ca 4.

QVÆSTIO VII.

An viuens toto vitæ tempore idem numero permaneat.

93 EX huc usq; dictis actione caloris naturalis in viuente duo fiunt, consumitur ex vna parte substantia propria corporis, & resoluta in vapores, & excremẽta decrescit corpus, ex alia verò parte conuertitur alimentum in substantiam eiusdem viuẽtis, vt reparetur, quod erat amissum, & cum transmutationes istæ toto vitæ tempore fiant, iam non videtur ad finem vitę permanere vlla pars eorum, quã habuit viuens in principio vitæ, (quod maximè vrget in alijs viuentibus ab homine, in quibus mutatio fit tàm secundum animam, quã secundum corpus, vbi in homine fit solum secundum corpus) mutatis autem partibus substãtialibus ex parte formæ, & materiæ mutatur entitas, & substantia rei, quare meritò dubitari solet, an maneat idẽ viuens numero ante, & post nutritionem toto tempore vitæ.

44 Conueniunt omnes Philosophi in hoc, quod idem numero viuens maneat à principio vitæ vsq.ad finem, ita Arist. 1.de Gen.c.5.& ratio suadet, quia videmus senes recordari eorum, quę in adolescentia euenerunt; eadem ferè accidẽtia.s.cicatrices, næuos, & similia persistere in corpore, ergo eadem quoq.substantia; Tũ quia nutritio non esset quędam aggeneratio secundum partem, sed potius simpliciter generatio totalis. Et tandem Christus Dominus, qui in ventro virginali conceptus fuit, & a purissima Virgine ablactatus idem numero factus homo a Iudæis pro salute humani generis Cruci fuit confixus. Discrepant tamen in modo, quo identitas hæc numerica

merica saluari potest cum tot mutationibus, nam qui sustinent in nutritione nullam formæ partem acquiri, vel deperdi, saluant vnitatem hanc, quia permanet toto vitę tempore eadem numero forma, l. varietur materia, & quia vnitas principalius est à forma, ideo viuens idem numero permanet; ita Authores cit. nu. 75. Alij ex opposito, quorum est Morisanus disp. 3. de Gen. dub. 5. Ioan. de S. Tho. qu. 8. art. vlt. saluant vnitatem numericam per æquiualentiam, concedunt .n. in fine vitæ nihil remanere in viuente, quod fuerit in principio, attamen quia hæc partium mutatio non simul, sed successiuè, & longo temporis interuallo facta fuit, & modo secundum vnam partem, modo secundum aliam, & pars, quæ succedit, est similis omnino parti corruptæ, ideo censetur idem numero viuens permanere, eo modo, quo flumen semper idem censetur, quamuis secundum partes varietur; sicut etiam nauis, .l. nunc renouetur arbor, cras temo, modò carina, modò puppis, modò hæc tabula, modò illa alia, naui post multum temporis omnes ipsius partes erunt immutatę, & tamen eadem nauis censetur per æquiualentiam; hunc dicendi modum probabilem putat Hurt. disp. 6. Phys. sect. 5. & ab ipso P. Faber theor. 40 c. 4. in re non discrepat.

95 Conimbr. 1. de Gen. ca. 5. qu. 12. artic. 2. primum differunt à præcedenti opinione, aiunt .n. viuens mutari toto vitæ tempore secundũ partes materiales, non secundum partes formales, vocant partes formales partes integrantes secundum communem essentiæ rationem spectatas, materiales verò easdem consideratas quò ad conditiones indiuiduãtes; quæ explicatio placet Hurtado. Ioã. de S. Tho. per partes materiales intelligi partes integrales secundũ se, per partes formales easdem consideratas sub illa dispositione, sub qua manet caro quãtum ad figuram, temperamentum, ordinem, & cõtinuationem ad reliquas partes. Complut. disp. 6. de Gen. q. 5. aiunt, *partem carnis materialiter considera-tam dicere hanc partem carnis aliãs identificatam, vel unitam per continuã, & imperceptibilem successionem .l.; formaliter verò dicere hanc, vel illã partem prout secundùm se identificatam cum hac certa, & determinata substantia praexistenti, & secũdùm quod, prout est pars, ratione quantitatis vnitur secundùm cõtinuationem cum partibus praexistentibus*. Alij distinguunt de partibus integrantibus, aliquæ enim fluentes dicuntur, aliquæ verò permanẽtes, viuens secũdùm illas variatur, idem verò numero permanet secundum istas; sed differũt in assignatione harum partium, nam quidam aiunt alias partes esse spermaticas, quæ immediatè generãtur ex semine, & sunt omnes illæ, ex quibus componitur substantia producta per generationem, alias esse nutrimentales, quæ per nutritionem acquiruntur, illas permanentes appellant, istas fluentes. Alij verò partes diuidunt in duriores, sicciores, & solidiores, vt sunt ossa, nerui, cartilagines, &c. & istas permanentes ponunt, & in partes molliores, & humidiores, vt caro, venæ, &c. quas fluentes asserunt esse.

96 Dicendum est vnitatem numericam viuentis rectiùs non posse saluari, quàm ex hoc, quòd partes solidiores licet fluant, magna tamen ex parte inuariatæ manent quò ad substantiam, licet mutentur quò ad accidentia; ita Ruuius 1. de Gen. tract. de nutrit. qu. 9. Biragus ibid. q. 12. Arel. q. 34. Auersa q. 50. philos sect. 4. & ex parte Zab. li. de accret. c. 23. & colligitur ex Scot. 4. d. 44. qu. 1. M. vbi ait multas partes fluere in vita hominis, & multas redire, vnde si putasset nullam partem seruari eandem per totam vitam, dixisset omnes partes fluere, ergo aliquæ partes permanent secundum Scotum. Prob. autem primò refutando omnes modos allatos, & quidem primum dicendi modum, quòd permaneat forma, iam confutauimus qu. 5. Deinde quòd identitas per æquiualentiam non sufficiat, prob. quia ista vnitas non est propriè vnitas numeralis, sed in æsti-

matione

matione quadã morali; nec saluat, quòd ista mutatio paulatim fiat, & vna pars verè continuetur alteri; hæc.n.omnia nõ inferunt identitatem numeralem, sicut non tollunt realem distinctionem, nam pars, quæ succedit, est realiter à præcedenti distincta, ergo progressu temporis totum viuens erit numero diuersum totaliter à viuẽte in principio vitæ. Neque vnitas partium formalium secũdum communem rationem essentiæ est sufficiens, quia hæc vnitas non est numeralis, quæ à differentijs indiuiduantibus sumitur, sed est specifica, & essentialis, quare sicut duo indiuidua non necessariò habent eadem accidentia, sic viuens in fine vitæ non necessariò habebit eadem accidentia, quæ habebat in principio, quod est contrà experientiam; tum quia quando pars aliqua cicatrice signata fluit, & noua succedit, hæc noua non deberet signata generari, quia virtus productiua ex se intẽdit producere partem sine aliquo defectu, nec est assignabilis aliqua causa cogens virtutem illam ad producendam cicatricem, ergo nõ quælibet pars viuentis fluit, sed aliqua remanet; quod etiam impugnat vnitatem per æquiualentiam. Nec expositio Ioan. de S.Tho. aliquid valet, dispositio.n.illa, figura, temperamentum, ordo, & continuatio, cum sint accidentia, non inferũt vnitatem numericam substantialem, sed accidentalem; tum quia nec accidentia ista sunt eadem numero, sed specie, variantur.n. ad variationem subiecti, quare solum inferunt vnitatem per æquiualentiam. Quod addunt Complut. vel est idem cum dicto Ioan. de S.Th. sed magis confusè explicatum, vel si aliquid diuersum docent, est falsum, & in solis verbis consistit.

97 Insuper nõ est verũ partes spermaticas semper in viuente permanere; tum quia Arist. 1. de Gen. 32. & seq. docet omnes partes nutriti augeri, & diminui, ergo etiam spermaticæ partes minuuntur, non semper permanent; tũ quia vt ait Doctor cit. partes spermaticæ sunt eiusdem rationis cum nutrimentalibus, ergo sicut istæ fluentes sunt, quoniã humidum habent cum calore admixtum, etiam illæ; tum quia si hoc esset, iã puer recenter genitus non indigeret alimento, & nutritione, vt perditum restauretur, sed tantùm vt augeatur, nam calor naturalis non posset in humidum illud agere, hoc autem est falsum, quia si non alitur, statim moritur, cui accedit, quòd materia, quæ ab ortus principio trahitur, est modica, vt est embrio in animalibus, semen in plantis, quomodo igitur poterit postea diffundi humidum in illa inclusum per tantam molem, quanta est magnitudo animalis perfecti, & plantæ. Ex his etiam impugnatur alter dicendi modus, quòd partes duriores non fluant, nam istæ quoq. sunt animatæ ex calido, & humido composi tæ; tum quia si nullo modo fluerent ossa, & solum illis fieret additio alterius substantiæ per nutritionem, iam per totam vitam augerentur hæ partes, & consequenter viuẽs per totam vitã augmentaretur, aut saltum augmentatio celeriùs fieret, & in maiori mole, quam modò fit.

98 Concludendum est igitur omnes partes viuẽtis siuè spermaticas, siuè nutrimentales, siuè molliores, siuè duriores fluere; cum hoc tamen stat, quòd nõ est necesse, vt partes duriores totaliter fluant, vt nulla earum partium, quas habuit viuens à principio, permaneat eadẽ numero in fine vitę, imò magna ex parte inuariatæ manent quò ad substantiã; ratio est, quia partes istæ cum humiditate magnam habent annexam siccitatem propter prædominium terræ, vnde ex se habent, vt possint valde calori resistere, qui adhuc in ipsis non est tantæ actiuitatis, at in partibus mollioribus tàm humidum, quàm calor magis viget, ergo.l. calor continuò agat in partes duriores, quia agit remissiori actione, nequit totaliter illas destruere, &.l. consumat humidum cibale, cum hoc tamen etiã aduenit pars aliqua sicca, & terrestris, quæ alteri siccæ parti coniungitur; hinc est, quòd ossa non totaliter corrumpuntur, neq. cutis, vt patet in infirmitate, in qua

licet

licet caro, & partes molliores multùm decrescant, ossa tamen, & pellis ferè nihil, vel parum diminuuntur; vnde dicebat Arist. in li. de iuuent. & senect. quod senectus non est aliud, quàm quædam corporis exiccatio, quoniam humidum semper minuitur, siccum verò crescit; quod potest exemplis declarari, ignis. n. comburit lignum, permanent cineres, aqua citius excauat, & magis lapidem mollem, quàm durum. Verum est tamẽ, vt notat Doctor cit. lit. E. quòd hæ partes remanent quò ad accidentalia alteratæ, & impuriores, eo quia omne agẽs in agendo repatitur, & debilius euadit.

Specialiter tamẽ est dubiũ de corde, cerebro, & iecore, quæ sunt partes principaliores viuentis, à quibus pendent operationes vitales, & tamen sunt fluidæ, & maximè fluxui obnoxię, quarè si mutantur totaliter, parũ referret, quòd cæteræ minus principales permanerẽt; dicimus tamen cerebrum secundùm aliquas partes conseruari, quia in ipso viget frigiditas, & calor est debilis (quomodo autem conseruentur, vel deleantur species in cerebro stante isto fluxu, dicemus in lib. de anima) de corde dici potest permanere adhuc secundum partes terrestriores, quia vt sæpe diximus, in qualibet coctione fit separatio harum partium à subtilioribus; idem de iecore, quamuis si totaliter mutetur, parum referret.

99 In oppos. arg. ostendendo omnem partem viuentis totaliter fluere, & consequenter viuens non permanere idem numero; nam Arist. 1. de gen. 36. comparat partes viuentis aquæ per aliquam mensuram transeunti, at aqua totaliter fluit, & tex. 44. comparat nutritionem mixtioni aquę cum vino, vinum autem, si sæpius misceretur cum aqua, totaliter mutaretur. Tum 2. ex Scoto sæpè cit. qui ostendit contra Magistrum nullam partem corporis esse simpliciter incorruptibilem, & manere in corpore, ergo per ipsum omnes partes corporis fluunt. Tum 3. progressu temporis complexiones, & temperamenta mutantur ad variationem ciborum, itaũt quidam veneno assueti venenosam acquisierint naturam, ergo in nutritione omnes partes transmutantur. Tum 4. etiam si partes duriores permaneant, adhuc non saluatur numeralis vnitas, quia maior est numerus partium, quæ fluunt, & redeunt, quàm illæ permanentes, ergo potius dici debet viuens diuersum, quàm idẽ, denominatio. n. à maiori, & principaliori parte sumi debet, inter quas primum locum obtinent cor, cerebrum, & iecur; similiter in planta plures sunt partes per augmentum superadditæ, quàm sint illę, quas planta in instanti generationis habebat, ergo potiùs diuersa erit propter tàm magnum excessum nouarum partium, quàm eadem numero ex illa paruula materia; Quibus accedit, quòd ramus præcisus omninò diuersam constituit arborem à trunco, ergo etiam antea erat diuersus numero, non idem. Tandem generans est realiter à genito distinctum, partes acquisitæ per nutritionem sunt causatæ à præexistentibus, ergo distinguuntur, quare nequeunt idem numero constituere.

100 Resp. ad 1. exempla esse similitudines, non identitates, quarè exemplũ de aqua solum declarat fluxum partiũ, non tamen totalem fluxum; exemplum de vino ostendit impuritatem, quam acquirit viuens ex actione in alimentum, de qua loquimur qu. vlt. Ad 2. dicimus intentum Scoti ibi esse ostendere solum contra Mag. nõ dari partem simpliciter incorruptibilem, & totaliter, quod nos concedimus, non tamen asserere omnes partes totaliter fluere debere, hoc. n. est contra rationem decoctionis, in qua partes terrestriores semper permanent, quia vt sæpè dictum est, in mixto adest quædam varietas partium, quarum aliæ sunt subtiliores, aliæ grossiores, illæ facilè exhalant, non illę. Ad 3. ex cõtinua nutritione acquiri simile temperamentum temperamento ciborum, quia verẽ partes molliores transmutantur, non idcirco tamen idem de omnibus partibus dicendum. Ad 4. concedendo in viuẽte

non

nou adesse exactam, & perfectam vnitatem numericam, qualis reperitur in rebus spiritualibus, adhuc tamen reperiri veram vnitatem numeralem, licèt cum aliqua mutatione, neq. ex hoc quòd longè plures sunt partes fluentes, ideo viuēs diuersum censendum erit, quia partes aliæ sunt principaliores, & intimiores, vt ossa, neruí, cutis, & similia, quæ magis faciunt ad conseruationem viuētis, aliæ sunt magis extrinsecæ, & minùs principales, vt caro, quæ non ita principaliter ad conseruationem viuentis pertinent, nam homines reperiuntur ferè sine carne, non tamen sine ossibus, neruis, &c. & quia illæ permanent, nō istæ ideo denominatio sumitur ab illis, non ab istis de corde, & alijs diximus n.98. In planta fatemur esse minorem vnitatem, quā in cæteris viuentibus, sicut viuit imperfectiori vita, quàm cætera viuentia, ex istis.n. diuisione non fiunt duo numero viuentia, vt euenit in planta, adhuc tamē dicitur vna numero cōtinuitate, & quia partes magis in ipsa eadem conseruantur, quàm in alijs viuentibus, quoniam magis terrestris siccitas viget, & calor remissior adest; non debet autem fieri comparatio inter viuens, vt est in fine vitæ, & vt primò fuit genitum, vt sic.n. patet, quod valde excedit secundū partes, sed comparari debet, vt est in fine vitæ ad seipsum in tempore augmenti, nam sic apparebit viuens in fine habere easdem ferè partes duriores, quas tempore incrementi acquisiuit, eo quia istæ totaliter non fluxerunt. Ad vlt. concedimus partes preexistentes causare partes de nouo in nutritione acquisitas, & consequenter realiter partialiter distingui, neq. tamen conseq. quòd nō possint vnum indiuiduum integrare, sicut ignis generans, & ignis genitus possunt vnum ignem constituere integraliter; & materia, & forma, quia vnione per se essentiali vniuntur, faciunt vnum per se, quā uis forma sit effectus materię in genere causæ materialis.

101 Secundò, arg. quòd partes duriores non fluant; Tum quia si omnes partes variantur, ergo corpus semper renouatur per nutritionem, & nunquam senescet, quia semper nouas, & recentes partes acquireret, quod est contra experientiam. Tum 2. calor naturalis non est summè intensus, vt ignis calor, sed valdè temperatus, ergo non poterit consumere duriores partes. Tum 3. videmus hominem ob grauissimam infirmitatem deperdere totam ferè carnem, non tamē partes duriores; ergo &c. Resp. his rationibus probari solùm partes duriores non destrui totaliter, & in magna quantitate, cum hoc tamen stat, quòd aliqualiter consumuntur secundùm substantiam, & multò magis secundum accidētalia, qua ratione homo senescit tàm secundùm partes molliores, quàm secundùm duriores, de quo dicemus q. vlt.

Dices, Arist. 1. de Gen. 35. & seq. volens adducere rationem, cur viuens toto tempore idem permaneat, non assignauit per sistētiam partium solidarum, sed dixit hoc esse, quia partes secūdùm formam manent, non quæ secundùm materiam, & exemplificat de carne, quòd caro secundùm formam manet, non caro secundùm materiam, ergo per Arist. nō solum partes duriores permanent, sed etiam molliores. Tum quia in vermibus omnes partes videntur molliores. Resp. ex dictis nu. 81. ex hoc, quòd Arist. ait partes secundùm formam non fluere, iā cōcedit partes quasdam semper permanere, istæ autem potius sunt duriores, quàm molliores propter maiorem consistentiam, & siccitatem in illis existētem; exemplificat autem de carne, & osse, quia etiam caro potest diu permanere quandoque, cum.s. habet conditiones requisitas ad partem secundum formam, .i. non tàm diuturno tēpore perseueret; satis igitur erat Arist. ostendere quosdam partes in viuente nō fluere, vt saluaret vnitatem numericam ipsius. Ad illud de vermibus dari partes aliquas proportione ossibus correspondentes, quæ non fluunt totaliter, tum propter breuitatem vitæ, tum propter exiguitatem caloris.

QVAE-

QVÆSTIO OCTAVA.

De augmentatione.

102 AVgmentatio dupliciter sumitur, primò pro auctione, qua corpora absque additione alicuius substantiæ augentur, & hæc propriè dicitur rarefactio, de qua egimus disp. 4. Secundò, sumitur pro accretione, qua corpora augentur per additionem alicuius substantiæ, & hoc dupliciter, nam vel talis additio fit solùm à causa extrinseca, vt cum vni aquæ additur alia, & hæc cõmunis est omnibus corporibus, vel fit à causa intrinseca, vt cum viuens per principium intrinsecũ alimenti conuersiuum augetur, & hæc est propria viuentium solũ, de qua loquimur in præsenti, cuius conditiones tres enumerantur ab Arist. 1. de Gen. 33. prima, vt id, quod augetur, secundum omnes partes augeatur, Secunda, vt maius fiat ex adueniente materia, Tertia, vt id, quod augetur, permaneat idem ante, & post augmentationem.

Aduertendum insuper est, quod cum non possit produci substantia corporea naturaliter sine quantitate, quæ est veluti propria passio ipsius, quando alimentum per nutritionem conuertitur in substantiam aliti, simul ac producuntur nouę partes substantię, acquiruntur etiã cum illis nouæ partes quantitatis, quæ præexistẽti quantitati eiusdem corporis viuentis vniuntur, & quia cũ corpus acquirit maiorem quantitatem, vt plurimum fit maius, & extenditur in ordine ad locum, hinc illi quantitati aduenienti de nouo corpori annectitur quidã motus localis, vt ait Arist. 1. de Gen. 25. non quod transeat de vno loco ad aliũ prorsus diuersum locum, neq. quòd voluatur ad modum sphæræ intra eũdem locum, sed solum acquirendo maiorem locum per extensionem; Hæc igitur interueniunt in auctione, primò fit quędam distensio partium viuentis versus omnem dimensionem, qualis fieret in re aliqua, quæ ab lateribus omnibus traheretur, quæ distensio fit ab anima principaliter, & à potentia augmentatiua, instrumentaliter à calore; hac distensione dilatantur omnium partium pori, in quos venæ capillares desinunt, per quarum ostiola sanguis exit ad eas partes restaurandas, vnde caro de recenti abscissa est sanguine plena in poris illius incluso, & fiunt pori capaces maioris alimenti, quã fuerit particulare proximarum partiũ deperditum; Secundo post hanc distensionem ingreditur poros ex venis illis sanguis, vbi decoquitur, & in cambium, rorem, vel glutem cõuertitur (qui sunt tres gradus, per quos ex communi Medicorum sententia transit sanguis antequam conuertatur in substãtiam aliti) Tertiò, fit conuersio alimenti in substantiã aliti, quæ est nutritio, Quartò, fit acquisitio partialis quantitatis, & vltimò consequitur illa extensio ad maiorem locũ occupandum. Vt igitur exactè auctionẽ explicemus, tria debemus inquirere .s. formalitatem, in quo formaliter consistat, modum, an s. fiat in instanti, vel successiuè, & tempus, scilicet an duret toto vitæ tempore.

103 Quò ad primum, certum est auctionem non posse formaliter consistere in illa partium distensione, vel ingressu alimẽti in poris, vt videtur asserere Tolet. nam tunc viuens propriè non acquirit nouam quantitatẽ, quę sit ipsius propria, alimentum. n. non est adhuc de substantia viuentis, nisi in potentia; tũ quia cũ viuens morbo aliquo intumescit propter noxij humoris augmẽtum, propriè diceretur augeri, quod est falsum, quia auctio est naturalis à principio intrinseco proueniens, tumefacto verò illa est violenta. Quapropter formalitas augmentationis in aliquo horum trium cõsistere potest, .s. vel in actu nutritionis, vel in acquisitione nouæ quantitatis, vel in extensione illa ad maiorem locũ, aut saltim in aliquibus istorum, vbi notat. quod auctio potest sumi vel in ratione mutationis, vel in ratione actionis, sicut generatio.

Marsi. 1. de Gen q. 10. Saxon. qu. 9. & alij

alij non distinguunt augmentationem à nutritione realiter, sed solum formaliter, seu ratione, inquiunt.n. quod per nutritionem acquiritur noua substantia, & ex vi nutritionis præcisè absq. alia actione habetur noua quantitas. Iand.4.Phys.q.10.Burl.3.Phys.tex.6.docent augmentationem formaliter in illa extensione ad locum consistere. Zab.lib.de accret.c.9.& Aref.de Gen.qu.30.aiunt augmentationem importare vtrumq. tàm nutritionem, quàm extensioné, sed differunt, quia Ares.vult extensionem esse de formali significato, nutritionem de connotato, Zab.verò vtramque vult ex æquo importari, sed cum hoc, quod cum nutritio sit mutatio indiuisibilis, seu instátanea, extensio verò motus successiuus, nutritio inseruit extensioni tanquam principium eius, vt se habet punctum respectu lineæ. Communis Doctorũ opinio est, quod augmétatio in acquisitione quantitatis consistat, sed discrepant, nam aliqui negant actionem istam esse productiuam, sed solum vnitiuam, quia supponunt quantitatem consequi materiam primam, quare cum in nutritione eadem materia aliméti vniatur materiæ corporis viuentis, quantitas etiam materiã alimenti concomitans vnitur quãtitati corporis, non de nouo producitur, ita sentiunt asserẽtes materiam esse subiectum accidentium, quos citauimus disp.3.Phys.qu.1. Alij ex opposito concedunt per auctionem produci noua quãtitatem, & consequenter, quod auctio sit actio productiua; differunt adhuc, quia Gotfr.quol.11.qu.3.& alij volunt produci de nouo totam quantitatem viuẽtis corrupta præexistẽte, alij verò, & est communior sententia, hanc productionem solummodò terminatam ponũt ad partialem quantitaté illius partialis substantiæ per nutritionem acquisitæ, integra permanente præexistente quantitate viuentis.

104 Dicendum auctionem vt mutationem formaliter consistere in acquisitione partialis quantitatis, qua viuens succedit à minori quantitate ad maioré virtute caloris naturalis à nutritione, & extensione realiter distincta, vt actioné verò consistere in productione partialis quantitatis, non totalis. Hæc conclusio habetur à Scot.4.d.44.qu.1.& alijs locis citandis, & primò quod realiter à nutritione distinguatur, est Scoti in 4. cit.L.& d.11.q.3.Ee.& habetur expressè ab Arist.5.Phys.18.& seq. vbi tres species motus assignat.s.auctionem, alterationem, & lationem, easq; à mutatione, quæ ad substantiam terminatur, distinguit. Tum quia termini vtriusque realiter inter se distinguuntur, nutritionis.n.terminus est substantia, auctionis quantitas, ergo & mutationes sunt realiter distinctæ. Tum quia augmentatio vt à nutritione distincta est actus mobilis, quatenus mobile est, & in potentia ad quantitatem, vt habet Arist.3.Phys.16. ergo vt distincta habet rationem motus per se. Neq. dicas quantitatem consequi substantiam, ideoq. non fieri distincta actione à substantia partiali, neque esse distinctam mutationem à nutritione. Nam vt in simili diximus disp.5.qu.1. art.2.loquendo de distinctione generationis ab alteratione, non quia forma substantialis naturaliter cõsequitur vltimam dispositionem, idcirco propria nõ efficitur actione, sufficit enim quod res realiter distinguãtur, vt est in proposito.

105 Neque dicas cum Zab.nutritionem ad accretionem spectare tanquam initium, & ad modum puncti in linea, quãuis sit ab accretione realiter distincta. Non vrget, quia falsum est nutritionem in instanti fieri, extensionem verò in tempore, vtraque.n.vel in instanti, vel in tempore necessariò peiunt fieri, si.n. nutritio fit in instanti, certum est partem illam nouam substãtiæ suam partialem quantitatem habere, aliter substantia sine quantitate, & consequenter sine alijs accidentibus in quantitate fundatis existeret, quod naturaliter implicat; vel ergo in illo instanti pars ista habet suũ locum proportionatum, & sic in eodẽ instanti esset simul nutritio, & intensio localis; vel non habet locum proportionatum,

tum, & sic vel esset cum alia parte compenetrata, quod nequit dici naturaliter, vel condensata, vltra quā exposcat propria natura ipsius, quod etiā est falsum, quia sicut ante introductionem formæ substantialis materia alimēti disponitur quò ad qualitates, ita etiam quò ad densitatem, imò alimentum ante nutritionem, cum sit liquidum, potiùs debet cōdensari, quàm rarefieri, vt in substantiā aliti conuertatur, ergo nūquam post nutritionem substantia illa petit extendi. Tū quia hoc admisso adhuc nequit nutritio dici principium accretionis veluti punctū lineæ, nam illa mutatio se habet vt principium alterius mutationis, cuius terminus est principiū termini alterius, sic si primò acquireretur punctum, deinde linea, acquisitio puncti esset quædā mutatio initiatiua acquisitionis lineæ, sed partialis substantia non est principiū loci, nec ad illum pertinet, cum sint alterius rationis, imò potius locus ordinatur ad substantiam, ergo neque nutritio erit principium intrinsecè spectans ad extēsionem localem, solum immediatè se habebunt, sicut alteratio, & generatio ad inuicem immediatè se consequuntur, nō ideo tamen alteratio est initium generationis intrinsecè inclusa in ratione formali ipsius.

106 Secundò, quod formaliter nō sit extensio, prob. quia extensio ista terminatur vel ad locum, vel ad raritatem, neque locus, neq. raritas spectant ad prædicamentum quantitatis, at augmentatio est motus ad quantitatem ex Arist. 3. & 5. Phys. Tum quia extēsio localis est effectus augmentationis, hæc .n. causalis est vera, ideo viuens occupat maiorem locum, quia est auctum, ergo nequit cōstituere formalitatem augmentationis. Si dicas cum Zab. etiam nutritionem, & quantitatis acquisitionem includi cum extensione in formalitate accretionis; Iam est nu. 105. impugnatum, tum quia nequeunt tot mutationes realiter distinctæ vnum per se constituere, cum non se habeant per modum actus, & potentiæ. Nec valet, quod ait Aresf. non quamcunque rarefactionem esse accretionem, sed quæ connotat nutritionem, & acquisitionem quantitatis, quo pacto verè hæc extensio est in prædicamento quantitatis. Non valet, nam esto cōcedamus nutritionem esse connotatum accretionis, quia non quælibet quātitatis acquisitio dicitur accretio, sed quæ habet conditiones assignatas nu. 102. quæ necessariò fit cum nutritione, falsum tamen est acquisitionem etiam quantitatis esse connotatum, & extensionē localem de formali significato, nam cum terminus formalis extensionis sit situs partium ex dictis disp. 4. certè non potest hæc extensio esse motus ad quantitatem, sed potius motus ad situm, qui licèt sit modus quidam quantitatis, parum refert, nam etiam Vbi dicitur modus, & terminus quantitatis, & tamen latio non dicitur esse motus ad quantitatem, ratione verò connotati non magis esset in prædicamento quantitatis, quàm in prædicamento substantiæ, quia etiam nutritio connotatur; Neq. diuisio illa motus in tres species est diuisio per connotata, & per extrinseca accidentalia, sed per differentias specificas.

107 Tertiò, quod verè sit motus ad maiorem quantitatem, est Arist. sæpè cit. & 2. de An. 47. vbi ait *Est autem esse aliud alimento, & augmentatiuo, secundùm .n. quòd quantum quoddam est, augmentatiuum est, secùndùm autem quod hoc aliquid, & substantia, alimentum.* idem habet 1. de Gen. 31. & 41. & prob. quia quantitas verè potest terminare per se motum, ergo acquisitio quātitatis erit verus motus ad illam, antec. prob. quia habet entitatem per se acquisibilem, & contrarietatem sufficiētem, vt possit causare successionem, sicut .n. latitudo spatij, & latitudo intensiua coloris sufficiunt, vt inter vnum vbi, & aliud, & inter remissum colorem, & intensum detur verus motus, ita latitudo, quæ inter minorem, & maiorem quantitatem adest, sufficiēs erit ad causandum motum; solū posset obstare, quod quantitas non videtur per se acquiri, sed ad

acquisitionem substantiæ, ergo sicut ex hoc capite negatur motus ad relationē, pariformiter negari debebit ad quantitatem; qua ratione Plato in Parmenide, & in Thæteto, Galen.1.Method.ca.6. Valles.controu.29.ad Tyrones,& lib.2. controu.medic.c.27.& alij negarunt ad quantitatem esse per se motum. Hoc tamen non officit, non.n.quia aliquid acquiritur ad acquisitionem alterius, idcirco nequit per se terminare motum, aliter secundæ qualitates, quæ ex acquisitione primarum acquiruntur, habitus, qui ex frequentatis actibus adipiscitur, imò & forma ipsa substantialis, quæ ad acquisitionem vltimæ dispositionis habetur, non possent esse termini per se motus, quod est falsum; requiritur ergo, vt ita ad alterius acquisitionem acquiratur, quod sit omnino ens occasionatū, non per se intentum à natura, qualis est relatio; at quantitas, vt notat Doctor 4.d.44.qu.1.N.per se intenditur a natura, hæc.n. & intendit partialem substantiam propter restaurationem deperditi, & augmentationem propter acquisitionem quantitatis debitæ viuēti; imò hoc magis per se intendit, quia etsi non deperderetur aliquid substantiæ, adhuc intenderet augmentationem.

108 Tandem quod augmentatio vt actio sit productiua, non tantum vnitiua quantitatis, patet ex dictis disput.3. Phys.q.1. vbi statuimus subiectum accidentium compositum, non materiā primam, quod verò sit productiua partialis quantitatis, non totalis, probat Doctor 1.d.17.qu.3.SS.ad hominem contra Gotfr.ratione theologica ex rarefactione in Sacramento Altaris, tūc enim per Gotfr.acquiritur noua quātitas, ergo si tota quantitas vini consecrati mutaretur, quare Christus nō esset amplius sub illis speciebus, quia Christus tamdiu manet sub speciebus, quandiu conseruātur species illæ, nec similitudo specifica inter illas quantitates sufficit ad permanentiam Christi sub speciebus; nam sequeretur, Christum adhuc permanere in Sacramento, si quantitati vini succederet quantitas aquæ, aut alterius liquoris, quia ambæ sunt eiusdem speciei, nec vna magis postulat informare aquam, vel vinum, quàm altera. Deinde in 4.d. 14.qu.4.§.*Quantum ad istam opin.* hoc idem probat ratione Philosophica, nam si quantitas prior destrueretur ad acquisitionem nouæ, ergo cum quantitas sit subiectum omnium accidentium ex dictis disp. cit. Phys.iam vel omnia alia accidētia migrarent de subiecto in subiectum, quod est falsum, vel mutarentur simul, quod est contra experientiam, tū quia potest esse, quod tunc non adsint agentia, quæ possint accidentia illa causare, vt sunt præcipuè colores, sapores, &c. non.n. quod est causa auctionis, est causa aliorum accidentium. Quibus accedit, quia data hac sententia, si mari adderetur gutta aquæ, tota quantitas aquæ corrumperetur, quod est falsum, quia tūc agens ageret in subiectum maximè distans.

109 Obijc. contra prædicta, & primò, quod auctio à nutritione non differat, ex Arist. 1.de Gen.41.dicente *Differunt nutrimentum, & augmentatio ratione,* & rursus *nutrimentum augmentationi idem quidem est.* Tum 2.sicut quantitas totalis est propria substantiæ corporeæ, & eam naturaliter consequitur, & in instanti cum ea producitur virtute generationis sine noua mutatione, idem dicendum de quantitate partiali respectu partialis substantiæ in nutritione, quod s.non fiat propria, & distincta actione, ac mutatione à nutritione, sicut neque quando acquiruntur accidentia alia ad acquisitionem quantitatis datur ad illa per se motus. Tum 3. & si varientur, ac multiplicentur termini secundarij motus, dummodò tamē terminus per se primò intentus sit vnus, vnica tantum erit mutatio, sed in casu solum substantia per se intenditur à natura, quantitas autem ex naturali quadam concomitantia, ergo &c. Tum 4. hæc augmentatio reperitur etiam in non viuentibus, & tamen accretio non nisi in viuentibus adest, ergo accretio dicere debet nutritionem,

tionem, quæ est solum viuentium.

Resp. ad 1. Arist. illis verbis solū innuere non assumi aliam materiam, vel cibum pro augmentatione, & nutritione, sed idem alimentum pro vtraque inseruire, vnde illa dixit ratione differre, quæ in eodem subiecto coniunguntur, & sunt diuersę rationes, & formæ in eodem subiecto, vt sunt forma substantialis, & quantitas in alimento. Ad 2. in generatione dari nouam actionem productiuam quantitatis distinctā ab actione productiua substantiæ, & hoc quia quātitas, cum sit entitas realiter à substantia distincta, petit distincta actione fieri à substantia, non tamen interuenit noua, & distincta mutatio, non quia non adsit terminus ex se potens motum terminare, sed quia subiectum s. compositum non præfuit tempore sub priuatione, at in nutritione, & adest augmentatio vt actio, & vt mutatio, quia subiectum s. viuens tempore præfuit sub minori quantitate. Ad 3. patet ex dictis n. 107. Ad 4. solum infert nutritionem aliqualiter ab accretione connotari, quod concedimus, non tamen esse de principali significato.

110 Secundò, obijc. quod extensio localis sit accretio, quia Arist. 1. de Gen 25. ait, quod augmentatur, mutare locum, quemadmodum quod extenditur, ergo sentit auctionem in extensione formaliter consistere; & 4. Phys. 63. ait tàm additionem quantitatis, quàm rarefactionem, & extensionem esse augmentationem. Tum 2. tunc animal censetur auctum, quando est iam facta hæc extensio Tandem quod tota quantitas producatur, ostēditur, quia termini motus sunt incompossibiles, ergo minor quantitas est incōpossibilis cum maiori. Resp. primū locum pro nobis esse, quia motum localem in accretione factum comparat extensioni, similitudo autem cadit inter distincta, dummodo proportionem habeant, non inter identificata, solùm igitur voluit ibi Arist. innuere hanc conditionem, seu effectum accretionis, non autem, quod sit de ratione formali: in secundo loco non ita clarè loquitur; dicimus tamē ibi sumere augmentationem largè pro quacunque auctione substantiæ corporeæ, non autem vt est augmentatio viuentium. Ad 2. cōcedimus assumptum tanquam rationem à posteriori, ex hoc n. quod viuens occupat maiorem locum, arguimus maiorem quantitatē acquisiuisse, in quo consistit ratio formalis auctionis. Ad 3. ait Doctor cit. assumptum valere de primis, & per se terminis, non de concomitantibus, modo minor quātitas, si consideratur secundùm entitatem positiuam, est terminus concomitans, si verò secūdum priuationem annexam maioris quantitatis, est vtique per se terminus, sed vt sic non manet in auctione, aliter idem esset sub maiori, & sub minori simul quantitate.

111 Quò ad 2. an s. augmentatio fiat instantaneè, vel successiuè; qui tenent nutritionem instantaneam esse, consequenter idem dicere debent de augmētatione, sicut in generatione aliqua instantanea si fieret, quantitas etiam in instanti resultaret, ita Hurt. disp. 3. de gen. sect. 3. Arriag. disp. 2. sect. 3. & ex parte Ares. q. 31. Verùm ex dictis num. 86. & disp. 5. q. 5. art. 1. patet falsitas huius fundamenti, quod nutritio fiat in instanti; tum quia augmentatio ab Arist. vbique locorum inter motus successiuos enumeratur.

Dices Arist. 8. Phys. 23. ait impossibile esse aliquid augeri, vel minui continuò. Tum ex Hurt. §. 42. augmētatio nil aliud est, quam continuatio nouę quantitatis cum alia, sed talis continuatio fit in instanti, ergo &c. prob. min. cōtinuatio vt sic consistit in indiuisibili, quia continuatio lineæ est punctum, cōtinuatio superficiei est linea, vt indiuisib. lis secundùm latitudinem, & continuatio corporis est superficies, vt secundùm profunditatem caret partibus, ergo debet in instanti fieri, solùm n. quæ habēt partes, fiunt successiuè. Resp. Arist. ibi negare continuitatem augmentationi, quam posuit in motu locali circulari. s.

perpetuam durationem,& æternam. Ad aliud negamus maiorem,formaliter loquendo,augmentatio.n. propriè est additio aliarum partium quantitatis, continuatio verò sequitur ad hanc additionem,quia.n.nouę partes adduntur,ideo nouiter continuantur,vnde continuatio propriè est vnio partium quātitatis,quę adhuc post augmentationem remanet, & vnio vtique saltim materialiter nihil aliud dicit,nisi indiuisibilia quantitatis, vt additio propriè dicit acquisitionem partium,quę & successiuè fit,& in tempore, cum sit diuisibilis, sicut & partes diuisibiles sunt. Aliter dicere etiam deberemus, tempus ex indiuisibilis cōstare, etenim tempus semper nouas partes acquirit, si ergo acquisitio idem esset, ac continuatio, & continuatio est indiuisibilis,per istam acquisitionem solum indiuisibilia acquireretur, quod est falsum: idcirco continuatio partium quātitatis non est acquisitio formaliter earundem, eo vel maxime,quod prioritate naturę prius debemus concipere partes acquisitas,& postea vnitas, quia illæ præsupponuntur ad vnionem.

112 Quò ad tertium not. quod augmentatio dupliciter sumi potest, primò communiter pro quacumq. acquisitione quantitatis à viuente per principium vitale intrinsecū facta, secundò propriè pro illa acquisitione quantitatis, qua viuens fit maius:de prima clarū est,quod tandiu fit,quandiu nutritio continuatur, nam impossibile est, à viuente acquiri partialem aliquam substantiam, quin etiam noua quantitas adueniat, & acquiratur, ergo quia per nutritionem acquiritur noua substantia, sēper erit illi adiuncta acquisitio nouæ quantitatis.

De secunda augmentatione communiter dicitur,quod saltim in animalibus perfectis non durat toto tempore vitæ, ita Doctor 2.d.2.q.9.O. vbi hoc probat ex Arist.8.Phys.23.& d.19. A.& in 4. d.44.q.1.L. vnde triplex tempus distinguitur in viuentibus, præcipuè in homine, primum dicitur augmenti, quia potentia nutritiua plus de alimento conuertit,quàm amittat, & ponitur durare vsq.ad 21.aut 23.annum, Secundum dicitur tempus status, seu cōnsistentiæ, quia homo nec augetur, nec minuitur, sed in eodem permanet statu,aut saltim non augetur, vel minuitur notabiliter, & durat vsq. ad 35.vel 40.annum; Tertium dicitur tempus decrementi, aut diminutionis, in quo minus de substantia alimenti conuertitur, quàm amittatur de propria substātia actione caloris naturalis. Diximus saltim in animalibus perfectis, quia an dentur viuētia imperfecta, quæ nunquam decrescant, dicemus in seq.quæst.est etiam not.quod illi tres ossiculi in cauitate tympani auricularis positi, malleus, incus, & stapes nuncupati ita durescunt statim, vt eiusdem magnitudinis sint ab ortu natiuitatis vsque ad finem vitæ,& amplius nō crescant;ita obseruarunt Anathomici.

113 Dubium tamen est in assignanda causa huius varietatis, quæ nam.s.sit ratio, quod homo non semper crescat, sed consistat,& postea decrescat. Aliqui dicunt hoc esse,quia viuentia habēt terminum magnitudinis intrinsecum,vt nō possint ad quamcumque molem peruenire. Hæc tamen ratio est insufficiens, quia non assignat causam decrementi; tum quia non semper homo tempore augmēti pertingit terminum magnitudinis, quem sibi determinat species humana. Alij dicunt causam esse,quia virtus augmentatiua agendo in alimentum debilitatur, & repatitur, vnde semper impurior,& debilior caro generatur,& consequenter perueniet ad tantā impuritatem,& debilitatem,vt nō possit amplius sufficientem cibi quantitatem in se conuertere, vnde cessat deinde augmentum;ita videtur asserere Scotus cit. Hæc etiam ratio non videtur adæquata, explicat quidem, cur homo decrescat, non tamen, cur detur status, imò videtur concludere necessario hominem vel crescere, vel decrescere oportere, nā si virtus excedit, iam causabit incrementum; si verò est debilitata,vt non possit amplius augmentum efficere, certè sta-

tim incipiet decrementum, quia statim amplius debilitaretur per continuā repassionem ab alimento, nec posset tot annis in tempore consistentiæ persistere; de hac ratione dicemus q.seq. quo pacto debeat intelligi.

114 Communiter dici solet, causam esse varietatem caloris naturalis, hic.n. in prima æstate robustior, & potentior est, & consequenter plus alimenti potest conuertere, quàm minuatur de substantia aliti, hinc incrementum causat; deinde verò remittitur, vt æqua portione acquiratur noua substantia, & vetus deperdatur, & fit tempus consistentiæ, ac iuuentutis; tandem ita remittitur, vt nō possit tantum nutritione restaurare, quantum de propria substantia deperditur, & tunc est tēpus decrementi. Hæc quoq. ratio patitur difficultatem; nā calor naturalis fortior apparet in iuuentute, & tempore consistentiæ, quā in pueritia, & adolescentia, seu tempore incrementi, ergo in iuuentute debebit etiam incrementum efficere, antec. prob. quia calor in iuuene causat perfectiones actiones, quàm in puero, & adolescente, digerit.n. melius cibaria grossiora, melius concurrit ad generationem, motum localem, discursum, imò quandoq. homo tēpore consistentię pinguescit, quod nequit prouenire nisi ex perfectione caloris decoquentis cibum, ergo calor est perfectior in iuuene, quàm in adolescēte, per quantitatem .n. effectus cognoscitur quantitas formæ, & causæ; hinc homo tūc dicitur esse in statu perfecto, & consequenter tunc principium vitæ, quod est calor, erit perfectius, quā quolibet alio vitæ tempore.

Potest tamen hæc ratio defendi, si distinguamus de actionibus caloris naturalis, istæ namque sunt duplici generis, quædam .n. indigent multo humido, vt fiant, tales sunt auctio, extensio, rarefactio, nutritio, &c. quędam verò requirūt humidum temperatum, & consistentiā, ac siccitatem membrorum, vt sunt illæ in argum. enumeratę; tūc dicimus, quod si calor in ordine ad primas operationes comparetur, perfectior est tempore incremēti, quatenus est cum multo humido vnitus, quo ætas illa viget; at si respectu aliarum operationum consideretur, perfectior est in iuuentute, quia tūc partes sunt magis exiccatæ, & consolidatæ. Quapropter cū calor in ordine ad augmentum sit perfectior in pueritia, & adolescentia, poterit multum de alimento cōuertere, quia partes sunt humidiores, & consequenter potest illas augere, & extendere; at in iuuentute partes sūt desiccatæ, præcipuè ossa, & quoniā augmentatio secundum longitudinem maximè attenditur, hæc autem ab ossibus prouenit, caro verò se habet vt ipsorum indumentum, hinc augmentum ex auctione ossium causatur, nam caro parum potest ossa superare, cum igitur in iuuētute nequit fieri augmentum in ossibus, & partibus durioribus, solum in partibus mollioribus potest fieri aliqualis accretio, quæ non erit secundum longitudinem, sed secundùm grossitiem, & profunditatem, idcirco hac ætate quandoque homines pinguescunt.

115 Obijci tamen potest, quod semper fiat augmentum; nam omni tempore fit additio quantitatis, vt diximus, ergo omni tempore fit auctio, per quam corpus maius efficitur, quia ante aduentum nouę quantitatis viuens iam perdiderat partem aliquam quantitatiuam, quæ per nouam restauratur, ergo viuens per istā nouam fit maius. Tum 2. si tēpore augmenti calor naturalis potest conuertere, cum sit robustior, plùs de substantia cibi, ergo etiam plùs de substantia aliti consumet, quàm in consistentia, & decretione, sicut si decretionis tempore propter debilitatem minus de substantia cibi concoquet, minus etiā propter eandem rationem consumet de substātia viuentis, quare semper deberet esse in statu consistentiæ. Tum 3. eadem est ratio de calore naturali viuentis, & elementari, sed hic crescit, quò plura ligna conuertit in ignem, ergo &c.

Resp. ad 1. viuens posse considerari, vel pro vt erat in eo statu, quē habebat,

antequam partem illam quantitatis deperderet, vel prout est in eo statu proximè post amissionem, & ante reparationem, tunc ad argum. neq. conseq. ad probat. dicimus si viuens consideratur in primo statu, negatur conseq. plus enim amisit, quàm acquirat, si verò consideratur in secundo statu conceditur conseq. non ideo tamen dicitur augeri augmentatione propriè dicta, quæ est illa tātùm additio, per quam corpus fit maius, prout ad priorem statum comparatur. Ad 2. ex dicēdis q seq. respond. substantiam viuentis in principio vitæ puriorem esse, ideo potentiorem ad resistendum calori, imò conaturaliorem ipsi, hinc calor magis in alimentum agit, quàm in viuentis substantiam, at postea cum ex mixtione substantiæ aduenticię, & nutrimentalis euadat impurior, tempore decrementi minus resistit, in nusque conpaturalis est calori; alimentum quoq. in principio vitę est valde teneritudini, ac imbecillitati naturæ proportionatum, vnde faciliter conuertitur in substantiam alti. Ad 3. negatur paritas, quia calor elementaris ita agit, vt post victoriam ad pristinum statum se reducit, & vires reassumit, non sic sēpe euenit in calore naturali, vt mox dicemus. Tandem aduerte, quod quandoq. homo post infirmitatem apparet longior; hoc tamen non est verum incrementum, sed apparens, quatenus propter minorem corpulentiam magis conspicitur longitudo.

QVÆSTIO NONA.

De diminutione, & morte viuentium.

116 EXplicuimus vsq. modò principaliores mutationes positiuas viuentium. s. generationem, quæ terminatur ad totum esse, nutritionē, quæ pro termino respicit partialem substantiam, & augmentationem, quæ ad partialem quantitatem terminatur, remanet pro complemento huius disp. vt aliqua dicamus de mutationibus oppositis, & priuatiuis, quæ sunt corruptio totalis viuentis, seu mors, quæ generationi simpliciter opponitur, corruptio partialis, qua viuens partem propriæ substantiæ amittit, & est nutritioni opposita, & tādem diminutio, per quā partialis quantitas deperditur, de quibus primò videbimus quid sint, deinde quomodo fiant, & à quibus causentur.

Quid sint corruptio totalis, vel partialis substantiæ viuentis, clarè patet, sunt. n. mutationes deperditiuæ respiciētes pro termino ad quem priuationem, siuè totalem, siuè partialem formę substantialis, solum est dubium de diminutione. Pro quo not. quod sicut acquisitio, quantitatis innitur, & pro acquisitione totius quantitatis, vt cum aliquid generatur, statim resultat tota quātitas, & etiam pro acquisitione partialis quātitatis, vt in augmentatione viuentium per nutritionem facta, ita deperditio quantitatis duplex est, alia est deperditio totius quantitatis, vt cum compositum totaliter corrumpitur, alia est deperditio partialis quantitatis, vt euenit, cum viuens diminuitur propter actionē caloris corrumpentis propriam substātiam; hoc totum explicatur proportionaliter in ordine ad substantiam, sicut. n. viuens aliquādo generatur, & corrumpitur secundum totum. & aliquādo generatur, & corrumpitur secundum partem per nutritionem, & corruptionem partialem huic oppositam, quę mutationes ab aliquibus augmentatio, & diminutio substantialis vocantur, ita contingit in quantitate, quæ necessario consequitur substātiam corpoream, & ab eisdem vocantur mutationes istæ augmētatio, & diminutio quantitatiua, & sicut in deperditione partiali substantiali deperditur aliquid substantiæ, & remanet alia, quæ vbi prius erat pars totius, postea totum denominatur, & minor dicitur per habitudinem ad substantiam præcedentem integratam ex substantia remanente, & ex illa corrupta, pariformiter in deperditione partiali quantita-

tis, & deperditur aliquid quantitatis, & remanet alia, quæ minor dicitur per habitudinem ad quantitatem præcedentē; Hinc oritur difficultas, quid formaliter dicat diminutio, an s. deperditionem illam quantitatis, quatenus ad nō esse solum quātitatis terminatur primò, & per se, an verò in relatione illa, quam dicit quantitas remanens ad quantitatē præcedentem, si n. primum asseritur, diminutio erit motus verè deperditiuus, si secundum dicatur, erit motus positiuus, & quasi acquisitiuus, cum ad ens positiuum terminetur, qualis est quantitas illa minor. Quidam dicunt diminutionem motum positiuum esse.

117 Dicimus tamen, diminutionem formaliter non esse motum positiuum, sed deperditiuum terminatum ad nō esse alicuius quantitatis præhabitæ, & cōsequenter ab augmentatione specie distingui, non positiua, sed priuatiua; ita Scotus 4.d.10.q.2.O. & d.12.q.4.B. sequitur Rubius 1. de Gen. tract. de nutrit.q.10.qui Fons.& Conimbr.citat, eāque probat, quia diminui est minus esse, quàm erat prius, sed res non est minor nisi per deperditionem, ergo diminutio formaliter est deperditio quantitatis, maior patet ex Ethimologia nominis, minor etiam, quia statim ac intelligitur viuens aliquid deperdere de quantitate, intelligitur minus esse, quàm erat prius. Confirm. diminutio est motus ad quantitatem pertinens, vt communiter conceditur, & est Arist. 3. & 5. Phys. sed non potest per ipsam acquiri quantitas, ergo nequit ad quantitatem pertinere vt motus positiuus, sed solū vt priuatiuus, quatenus acquiritur priuatio alicuius quantitatis, min. prob. quantitas remanens nequit acquiri, quia prǽexistebat. Dices acquiri quantitatem remanentem, non vt sic, sed vt habet esse completum, & totale, & vt ordinem dicit ad quantitatem præhabitam. Contra vel terminus formalis est quantitas vt sic, & tunc redit argumentum iam factum, vel est respectus ille ad quantitatem præcedentem, ergo diminutio non esset motus ad quantitatem, sed ad relationem; vel esset indiuisibile illud terminans, & complens quantitatem remanentem in esse totius, & hoc est falsum, quia istud indiuisibile habetur in vltimo instāti terminatiuo motus diminutionis, & tamen diminutio fit in tempore, in quo necessariò debebit habere suum terminum; vel tandem erit totum aggregatum ex quantitate, respectu, & indiuisibili terminatiuo, & sic sicut hæc omnia non faciunt vnum per se, ita nec possunt terminare vnum per se motum. Accedit, quod diminutio non distingueretur ab augmentatione, quia ambæ eundem terminum ad quem specie haberent, à quo vnitas specifica motus sumi debet ex dictis disp. 15. Phys. Tandem quia debet assignari species aliqua deperditiui motus in quantitate, nam verè subiectum transit ab esse quantitatis ad non esse eiusdem. Ex quibus sequitur diminutionem esse specie negatiua distinctam ab augmētatione, motus enim & respectus inter se distinguūtur ad distinctionem terminorum.

118 Contra obijc. Arist. 5. Phys. 18. enumerat diminutionē inter motus positiuos, qui s. sunt à subiecto in subiectum; clarius hoc idem habet 1. de Gen. 31. Tū 2. terminus diminutionis est positiuus, tunc enim viuens dicitur minui, quando non tantam acquirit quantitatem, quantam amisit, quæ quantitas acquisita est terminus diminutionis, ergo est motus positiuus. Tum 3. diminutio non est sola deperditio quantitatis, aliter non distingueretur à corruptione totius quantitatis, sed tunc res minuitur, quādo aliquid quantitatis retinetur, per quod à corruptione totali distinguitur, ergo terminus diminutionis est aliquod positiuum. Tum 4. in diminutione acquiritur de nouo terminus quidam cōplens quantitatem remanentem in esse totius, ergo dabitur aliqua noua mutatio positiua. Tandem viuentia habent terminos intrinsecos magnitudinis, & paruitatis, quos per auctionem, & diminutionem per se respiciunt, ergo auctio,

 & di-

& diminutio opponuntur per terminos oppositos positiuos.

119 Resp. ex dictis disp. 15. Phys. q 6. art. 3. ad 1. arg. quòd nullus motus per se respicit duos terminos positiuos, nisi concomitanter, vel quatenus inuoluit successionem, neque Arist. enumerauit diminutionem inter species motus, quia sit inter terminos positiuos, sed solum, quia verè pertinet ad quantitatem, tanquã motus deperditiuus, ait enim. *Qui verò secundùm quantitatem est, secũdum commune quidẽ innominatus est, secundùm autem vtrumque augmentatio, & diminutio, is quidem, qui est in perfectam magnitudinem, augmentatio, qui verò ex hac, diminutio*, vbi solum mentionem fecit de termino à quo, & in 1. de Gen. ait *Augmentatio .n. est existentis magnitudinis additamẽtum, diminutio autem minoramentum*, quibus verbis exprimit terminum ad quẽ, & ait, quod terminus diminutionis sit minoramentum maioris quantitatis, .s. priuatio illius, nam minoramentum deperditionem significat, non acquisitionem; & si quandoque explicat diminutionem per terminum positiuũ, non explicat illam tanquam per terminum formalem, & per se, sed tanquam per terminum concomitantem, & connotatũ, vel vt successionem inuoluit, quæ est respectus inter partes sibi inuicem succedentes, vt diximus disp. cit. Phys. Ad 2. neg. assum ptum, & ad prob. dicimus viuẽs dicitur minui formaliter per priuationem quantitatis præcedentis, concomitanter, & vt connotatum à quantitate remanente. Ad 3. per idem diminutio à totali corruptione quantitatis distinguitur per cõnotata, sicut nutritio à generatione totali, & mutationes istis oppositæ, quia. s. vna est totalis, altera partialis; cum dicitur illud diminui, quod aliquid amittit quãtitatis, & aliquid retinet, primum est de essentia diminutionis, secundum verò est connotatum, & concomitans. Ad 4. acquisitio illius indiuisibilis nequit esse formaliter diminutio, nam illa fit in vltimo instãti, hæc verò in tempore præcedenti, quare potiùs erit vt quid connotatum à diminutione, quàm de formalitate ipsius. Ad 5. viuentia dicuntur habere terminum intrinsecum paruitatis, non quia illud intendãt ex seipsis acquirere, nam potiùs quærunt per augmentationem adipisci terminum magnitudinis, sed quia nequeunt sub minori quantitate reperiri, quare falsum est viuens per diminutionem per se tendere ad terminum paruitatis. Quæ dicta sunt de augmentatione, & diminutione, pari passu dicenda sunt de intensione, & remissione qualitatum, itaut intensio sit motus acquisitiuus qualitatis, remissio verò motus eiusdem deperditiuus.

120 Vt autẽ sciamus quomodò fiant, & causentur mutationes in viuentibus, præsertim in homine, not. ex Scot. 2. d. 19. quòd mors dupliciter potest cõtingere, vel à causa extrinseca, & dicitur ab Arist. lib. de iuuent. & senect. cap. 14. violenta, vel à causa intrinseca, & ab eodem appellatur naturalis. De prima nulla est difficultas, variè namq; potest accidere, vel propter dispositionem contrariam continentis, putà si continens directè corrumpit contentũ, vt est ignis, aut si non directè, saltim prohibet illud, quod est necessarium ad vitã, cuiusmodi est terra, & aqua, quæ prohibent respirationem, & citò corrumpunt, aut saltim propter noxiam aliquam qualitatem paulatim destruit, vt aer regionis intemperatæ; Vel potest cõtingere propter violẽtiam illatam ab aliquo extrinseco, vt sunt morbus, ferrum, venenum, influxus cælestis, &c. De secunda, quæ fit propter actionem mutuam componentium ipsum viuẽs, est difficultas, quo pacto contingat; idcirco priùs explicabimus corruptionem partialem substãtiæ, deinde totalem, ex quibus postea deducetur causa diminutionis partialis quantitatis, & totalis.

Pro huius declaratione aduertendũ, quòd vita est duplex, alia accidentalis, & est operatio vitalis viuentis, vnde beatitudo Ioan. 17. dicitur vita. *Hæc est*

vita æterna, vt cognoscant te. & Arist. 10.eth.ca.4.vita quædam est operatio; alia est vita substantialis, & hęc non est anima, vt putauit Dand.de corp. anim. lib.1.c.33.nam anima potius est principium vitæ, quàm vita, vnde Gen.2.non dicitur vita, sed spiraculum vitę; tũ quia signa breuis vitæ, vel longioris desumi solent maximè ex corpore, & organis, ergo corpus etiam ad vitam spectabit, nõ tantum anima, quare vita formaliter est ipsamet natura viuentis, & forma totius ex anima, & corpore integrata, causaliter verò consistit in informatione corporis ab anima. Huic vitæ tamquam proprietates conueniunt longitudo, & breuitas, quæ sunt differentiæ durationis vitæ, accidunt verò, quia anima corpus informando postulat dispositiones aliquas, sine quibus non posset consistere, & præsertim exigit calorem, quo vita tàm substantialis, quàm accidentalis sustentatur, & fouetur, vnde Arist.li.de iuuent.& senect.c.2.mortem ait esse extinctionem caloris, & alij vitã, & mortem significarunt duabus mũdi partibus meridionali, & septẽtrionali, prima, quæ calida est, vitam denotabant, secũda verò mortem propter frigiditatem. Quoniam autem calor facillimè exhalat, & dissipatur, hinc prouida natura de humido prouidit viuens, quo tanquam pabulo conseruaretur calor, ac foueretur, & radicale appellatur, quod aliqui à nutrimentali distinguunt, illud asserũt esse materiam, qua totum corpus formatur, in generatione, & dicitur radicale, quia est radix totius arboris humanæ, homo .n.dicitur arbor euersa, & veluti fundamentum, super quod tota viuentis structura fundatur; nutrimentale volunt esse substantiam de nouo virtute nutritionis aduenientem; rectiùs tamen per humidum nutrimentale sumi potest alimentum proximum, & per radicale tota substantia viuentis, siuè per generationem, siuè per nutritionem adepta.

121 Duplex autem humidum reperiri solet in mundo elementari, aqueũ, & aereum, ita in paruo mundo.s.homine, & quolibet alio viuente duplex humidum potest adesse proportione correspondens illis elementis, alterum est aqueum, & hoc est substantia quædam humida sine aliqua consistentia, flaccida, de facili labilis, qualis est substantia piscium, alterum est humidum aereũ, & est substãtia quædam pinguior, benè cohærens, vt est substantia sanguineorum, & hoc humidum maximè confert ad vitam; hinc inter viuentia pisces propter magnam aquei humoris copiã sunt breuioris vitæ, quàm terrestria sanguine prædita, & inter arbores diutius viuunt, quæ sunt oleosæ, & resinosæ, vt pinus, palma, cupressus, quàm aliæ, vtpotè quia hoc humido aereo, & viscoso magis abundant, ratio horum est, quia calor tãdiu in humido conseruatur, quandiù habet ad ipsum proportionem talem, quòd possit illud subtilia, & seipsum ex eo fouere, idcirco humido multum terrestrificato extinguitur calor, at humido aereo, quia propter vnctuositatem est magis subtiliabile, magis conseruatur calor; exemplum habemus in igne, qui aqua extinguitur, at oleo proportionaliter applicato fouetur, quandiu deficiẽte in oleo vnctuositate, & iam terrestrificato euanescit ignis; idem de calore naturali, & humido radicali dicendum. Ex quibus deducitur complexionem sanguineam inter cæteras esse magis accomodatam diuturnitati vitæ, quia cũ sit calida, & humida, magis recedit à termino mortis naturalis, qui est exiccatio humidi substantialis, & extinctio caloris naturalis, & melior est superabundãtia principiorum vitæ, quàm defectus; nam in colerico calor nõ est humido attemperatus, cum sit complexionis calidæ, & siccæ, in flegmatico, & melancolico propter terrestreitatẽ humidi calor non diu conseruatur, estque exiguus, facileq; ab illo humido suffocatur: hæç ferè ab omnibus conceduntur.

Dubium tamen est, num viuẽs ab intrinseco principium habeat corruptionis, an solum ab extrinseco corrumpatur. Hurt.disp.1.de gen.sect.10.subsect.

3. & 4. negat calorem naturalē agere in humidum radicale, cuius actione viuens intereat, sed ideo ait corrumpi, quia ab ambientibus, & alimētis distemperatur natiua complexio, & destruitur recta hominis temperies, ideoq. necessarium est alimentum propter restaurationem deperditi; citat pro hac sent. Vallesium lib 6. contr. c. 1. & Petrum Garsiam in fen. 1. disp. 18. ca. 6. Alij verò concedunt hanc actionem, sed variè explicant, nam quidam putātes elementa formaliter in mixto manere, volunt partes igneas agere in aereas, & terrestres, illasq. consumere; alij verò asserunt spiritus vitales, qui non sunt animati, agere in partes animatas actione destructiua, & hoc vt saluent idem non agere in seipsum; ita Conimbr. 1. de Gen. c. 5. q. 9. art. 2.

122 Dicimus tamen verè ab intrinseco viuens habere principium corruptionis ex actione caloris naturalis agētis in humidum radicale; hæc conclusio est communis, & docetur à Scoto 2. d. 15. qu. vn. ad 4. princ & d. 19. A. prob si viuens solum ab extrinseco esset corruptibile, sequeretur, quòd si homo in ætate perfecta à Deo crearetur, esset q. in vacuo, vbi nullum agens extrinsecum contrariū posset agere, vel si Deus omnem actionem contrarij agentis ab extrinseco suspenderet, iste homo posset perpetuò naturaliter durare sine alimēto, quod est contra rationem vegetantis animæ, vnde in statu innocentiæ in quo homo ab extrinsecis contrarijs non oppugnabatur, quia omnia illi obtemperabant, adhuc indigebat nutritione, & alimento; seq. prob. quia necessitas alimēti ponitur ab Hurt. vt reparetur amissio humidi radicalis ab extrinseco causata, quæ ratio cessaret in casu; imò in instāti generationis, in quo infans nullū habet extrinsecum agens oppugnans, neq. qualitatem aliquam noxiam ab alimēto derelictā, posset in tali statu durare absque alimento; namquod ait Hurt. necessarium esse alimentum propter augmentationem, hoc solùm infert infantē illum non augeri sine alimento, non tamen extingui. Tum quia in viuente dātur partes inter se contrariæ quò ad qualitates, ergo vna potest agere in aliam, sic videmus præclusa respiratione animal suffocari, & extingui ab excessu caloris. Hæc autem actio nō prouenit ab elementis, quia hæc non adsunt formaliter in mixto ex dictis disp. præced. qu. 3. neq. solum ex contrarietate partium ad inuicem, sed etiam ex ipsomet calore in eadem parte humida existente, calor n. est virtutis subtiliatiuæ, & resolutiuæ, per quam subiectum caloris fit cōtinuò siccius, atq. terrestrius, euaporando subtile aereum, vt explicuimus num 49. & seq. qua ratione opus est alimento, tùm vt actio caloris in humidū radicale retardetur, tùm vt amissum resarciatur; quod clarè explicatur in reportatis Scoto adscriptis in 2. d. 19. q. vn.

123 Dices, ergo idem calor erit conseruatiuus animalis, & destructiuus. Tū 2. nihil sui interitum machinatur, si calor ageret in viuens, intenderet propriā destructionem, quia iam ad corruptionem viuentis destrueretur. Tum 3. sequeretur corpora calidiora esse breuioris vitæ, similiter, quæ continua exercitatione agitantur, quod est falsum, hæc n. secūdum omnes sunt firmiora, & vegetiora. Tum 4. hæc destructio non esset violenta, sed naturalis, quod est falsum, quia quodlibet habet inclinationē ad esse, seq. prob. violentum est à principio externo, naturale ab interno; accedit, quod mors ex fame proueniens nequit dici naturalis, quia est cum dolore, & tamē causaretur ab ista caloris actione, mors autem naturalis, ait Arist. cit. non est cum dolore. Tum 5. omnis pars corporis suis qualitatibus natiuis ordinatur ad conseruationem totius, non ad destructionem, ergo nulla actione per se à partibus prouueniente destruitur viuens, aliter non rectè esset à natura viuens formatum. Tum 6. ignis in his inferioribus pabulo indiget, solùm vt se à cōtrario defendat, & ab extrinseco perit, deficiente humido, non ex se, ergo idem de calore dicendum. Tandem &

for-

fortiùs, nullum mixtum putrefi à proprio calore, & temperamento, nisi ab extrinseco augeatur, vt diximus disp. præced. q. vlt. ergo nunquam calor erit causa corruptionis illius partis, in qua reperitur, nisi ab extrinseco intenderetur, quare semper origo actionis caloris erit ab externa causa.

124 Resp. ad 1. non esse inconueniés idem esse per se conseruatiuum, & per accidens destructiuum eiusdem, vnde dicebat Seneca loquédo de naturali calore, *Qui mecum oritur, mecum moritur, & qui me occidit, me viuificat*, calor itaq. per se calefaciendo intendit cõseruationem viuentis conuertendo substantiam cibi, per accidens tamé ex ista calefactione subsequitur exiccatio humidi radicalis. Ad 2. assumptum esse verum per se, non tamen ex accidenti, & consequenter; sic calor in aqua illam calefaciendo solùm intendit calefactioné, & tamen si aqua destruitur, ad eius desitionem etiam calor ipse corrumpitur. Ad 3. corpora calidiora diu viuere, quia habent annexam humiditatem aeream, quæ valde resistit, vel siccitaté igneam, vt in colericis, quæ non facile fluit; itum quia propter caloris excessum sunt validiora ad conuertendum cibum in propriam substantiam; quæ exercitantur cõtinuo labore sunt viuaciora, quia melius concoquunt cibum, & ab excremẽtis purgantur. Ad 4. quælibet mors est violenta formaliter ex disp. 5. q. 1. art. 3. dicitur tamen naturalis, quæ secundùm leges naturæ cõtingit, & est, quæ fit per vltimam humidi resolutionem à calore naturali, qui destructo humido tandem extinguitur, quod contingit in senio cõfectis, & hæc accidit sine dolore, & mors ex defectu alimẽti potius est violenta, quia non est conueniens illi statui, & secundùm leges naturæ. Ad 5. concedimus partes omnes viuentis cum suis qualitatibus ordinari ad conseruationé totius per se, quia calor ille est datus à natura ad concoctionem alimenti, per accidens tamé euenit destructio humidi; sic quandoq. naturæ parti lęsæ accurrit magna spirituum copia ad illius refocillationem, ex quo tamen quandoq. sequitur inflamatio, & corruptio illius partis. Ad 6. primò non concludit contra actionem partium ad inuicem, dicere namq. possemus calorem naturalem indigere pabulo, vt se a contrarijs partibus defendat; deinde aliud est loqui de igne, qui est corpus simplex, aliud de mixtis, in his n. calor est corruptiuus, & putrefactiuus propter admixtioné aliarum qualitatum modo explicato disp. præced. q. vlt. non in igne. Ad vlt. dicimus partes corporis in viuente habere calorem vltra proprium temperamentum prouenientem ab ipsa anima, quo calore destituũtur anima absente, & hic calor est euaporatiuus partiũ humidarum; imò ex hoc deducitur efficax argumentum, nam caro mortua putrefit, nõ nisi calore ambientis intendente calorem carneum, quo pacto cõtingere solet putredo ex dictis disp. præced. cit. & tamen totus hic calor remissior est calore illo, quem caro possidet in viuente, ergo cum sit agens naturale, etiam in viuente causabit putrefactionem, nisi aliunde retardaretur.

125 Ex ista caloris actione colligitur necessitas moriendi in viuente, ita ut ex se non possit nõ solum perpetuo, sed neq. per tempus longæuum conseruari, calor n. naturalis in duo agit, & in alimentum, & in humidũ radicale; ex prima actione deducitur necessitas mortis, quia vt arguit Doctor sæpè cit. omne agens in agendo repatitur, quia actio est inter contraria, ergo calor naturalis agendo in alimẽtum, quod aliqualiter est cõtrarium illi, & dissimile, repatitur ab illo, & consequenter debilitatur, vnde non poterit deinde tã perfectè conuertere alimentum in propriam substantiã, nec perfectam producere carné, sed imperfectam, quapropter progressu temporis ita debilitabitur viuens, vt impotens fiat omninò ad operationes vitales exercendas, & consequenter cogitur senescere, & mori. Hęc autem debilitatio, & imperfectio nõ est propter remissio-

në formæ substantialis diximus.n.disp. 5.q.5.ar.2.substantiã non suscipere magis,& minus, sed propter admixtionem contrariorum,nunquam.n.perfectè alimentũ conuertitur in substantiam aliti, sed semper aliquod excrementitiũ remanet, quod actionē viuentis valde debilitat, & quandoq. inducit noxiam aliquã qualitatē,& complexionem ita fixã, vt ferè connaturalis euadat. Et quãuis possit viuens,vel medicina, vel aliquo alio ab istis cõtrarijs se liberare,& reducere se ad pristinum temperamentũ,nunquã tamen erit perfectè in eodē statu priori, quia progressu temporis actione cõcoctiua calor producit sicciorē,& duriorē substantiam,vt patet, pueri.n.habent in principio tàm carnes, quã ossa molliora ad modum ceræ, itaut si frangantur, faciliter agglutinari possunt, at deinde hæc omnia exiccantur, ac duriora fiũt, nec vnquam ad pristinam redeũt humiditatem,quamuis ab omnibus alijs contrarijs corruptiuis liberent se.

126 Hæc autē est alia caloris actio, quæ necessitatē inducit moriēdi,quodlibet.n.viuens determinatã habet latitudinē calidi, & humidi, citra quã nequit anima corpus informare, non.n. potest viuificare corpus cũ frigiditate, & siccitate lapidis,vel metalli; Neq.calor potest conseruari in subiecto quantũcumque sicco,sed determinatã expościt humiditatē,aliter euanesceret; ex alio capite habemus, quod calor est sui natura subtiliatiuus,& partes subtiliores à crassioribus,& terrestrioribus segregãdo in mixto per euaporationē, mixtum illud cõtinuò exiccat,& terrestrius reddit, vt tandē resoluendo semper, quod est magis resolutioni paratũ .s. subtile aereũ, corpus illud ad tantã ineptitudinē perducit,vt improportionatũ protinus fiat ad conseruandũ calorē naturalem, quo euanescēte desinit anima informare corpus,& cõtingit mors ab Arist.naturalis appellata,quatenus euenit secundũ cursum naturæ.Quapropter cõcludēdũ est, quodlibet viuens diminui substãtialiter toto vitæ tpe, quamuis continuò etiam nutriatur,& tādē totaliter destrui,quod magis patebit ex solutione obiectionũ.

127 Sed anteq̃ rationes in contrariũ diluamus, aliqua de ætate hominis subiungere placuit, Ætas igitur est vitæ periodus,siuē spatiũ, quo insitum corporis viuentis temperamētũ per secundētē mutationē subit, Arist.hanc ætatem in tres partes diuisit in l.de iuu.c.14.in iuuētutē vsq. ad 25.annũ,in statũ, seu virilitatē vsq.ad 40.& in senectutē vsq. ad finem, satis recepta est diuisio in septē partes, in Infantiã,Pueritiã, Adolescētiam,Iuuentutē,Virilitatē,Senectutē,& Decrepitatem; Prima est infantia,quæ ab ortu vsq.ad 6.annũ circiter durat,diciturque homo Infans,quasi nõ fans, quia mutus nascitur; hęc ēt ætas dicitur lunaris,propter prędominiũ humiditatis,cuius pręcipua causa est Luna. Secunda dicitur Pueritia à puritate, vsque ad decimum quintũ circiter annũ,diciturq. Mercurialis,quia tũc homines incipiũt discurrere,& sciētias addiscere,quibus pręest Mercurius inter Planetas. Tertia,est Adolescentia vsq.ad 21.vel 25.annũ,diciturq. venerea, quia tunc homo fit aptus generationi. Quarta, Iuuētus vsq ad 35. vel 40.annũ,vocaturq.solaris,quia tunc regnat floriditas,ætatisq. perfectio, cũ sit media. Quinta est virilitas vsque ad 50.an.nũ,& marti tribuitur, qui est planeta calidus,& siccus,præparans ad robur. Sexta,dicitur senectus vsque ad 65. annũ,& dicitur Iouialis,q̃a Ioui subijcitur ꝓpter grauitatē,prudētiã,& pręeminentiã. Vltima est decrepitas vsq;ad finē vitę,& Saturno tribuitur,q̃ est causa frigiditatis,siccitatis,pigritiæ,tristitię,aliarũq.īperfectionũ,q̃bus scatēt decrepiti.

Soluuntur obiectiones.

128 Contra obijc. primò; si calor exiccaret corpus, oporteret humidũ à qualibet parte corporis resolui,ergo subitò corrũperetur totum, & præcipuè tota caro, vtpotè humidior, destrueretur. Tum 2.nũquã filius esset melioris cõplexionis, quã fuerint parētes; imò nunquã idē posset sanior fieri, quod est cõtra experientiã,ab ægritudine

ne.n.ad sanitatē datur regressio, cōseq. patet, quia calor iā debilitatus non posset neq, à seipso reparari, quia nemo seipsum intendit, neq. ab aliquo extrinseco, nā hoc præcipuè esset alimentum, à quo tamen adhuc debilitaretur. Tum 3. omnia naturaliter appetunt esse, & maximè viuētia, ergo hæc ab intrinseco nō habent causam actiuā corruptionis, aliter natura frustrà concessisset viuētibus talem appetitū Tum 4. si posset contingere mors illa ex euentatione caloris, & per vltimā resolutionem, cōtingeret sine dolore, dolor.n. causatur à diuisione cōtinui, & temperamēti dissolutione, quæ in casu nō essent, at hoc est falsum, quia mors ex 3. eth. c. 6. est maximū horribilium. Tum 5. diximusq. 7. in viuēte dari partes permanentes toto tempore vitæ, ergo posset viuens, per istas partes semper viuere. Tum 6. si calor magis debilitatur, vt non possit tantum alimenti cōuertere, quantùm priùs, ergo eadem ratione minorem partem substantię naturalis consumet, quia etiam hæc actio inter contraria versatur, ergo numquam corpus diminuetur substantialiter.

129 Resp. ad 1. non adest ista necessitas, quia per applicationē alimenti impeditur, & retardatur caloris actio in humidū radicale, & per nutritionem resarcitur amissio prioris substātiæ, & sicut caro est humidior, & facilior ad fluendū, ita etiā facilius reparatur. Dices, quælibet pars ossis durior est carne, & siccior, ergo si potest calor destruere partē aliquam ossis, certè poterit eodē tempore totā carnem corrūpere. Resp. si cōparatio fiat inter partes subtiliores ossis, & carnis, aut inter terrestriores, verū est assumptum, at si fiat inter subtiliores ossis, & terrestriores carnis, negatur, potest.n. contingere, vt pars ossis aerea sit subtilior, aut saltim resolubilior in vapores, quā pars terrestris carnis; sic videmus lignū esse durius pagina, & tamē ignis resoluit partes ligni aereas, non tamen partes terrestres paginæ, & cinericias. Ad 2. potest filius purior generari, tū ex perfectiori cælorum influxu, tū propter perfectius semen, nō.n. si homo est malè cōplexionatus, semen etiā necessariò debet esse impurius, quia nō est pars animata, & potest esse, quòd vis cōcoctiua seminis sit perfecta. l. virtus nutritiua sit imperfecta. Idē potest sanior fieri, viresq. amissas reassumere, si obstacula contraria medicamine remouerentur, nā tunc forma substantialis posset se reducere ad pristinum statum, non tamē omnino perfectè, & in omnibus, quamuis.n. posset meliorari, quò ad aliquas operationes exercendas, non tamē quò ad humiditatē vitę necessariā, quia semper siccior euadit, vt dicemus. Ad 3. si valeret, concluderet nulla mixta esse rectè cōposita ex contrarijs, quodlibet .n. appetit proprium esse, & tamen contraria sunt causa corruptionis; quare dicimus verè in rebus adesse istū appetitū, qua ratione d. 5. q. 1. art. 3. posuimus corruptionē esse violentam simpliciter, & solū naturalem dici, quatenus euenit secundū cursum causarum naturalium; cum igitur viuentia ex proprijs naturis petant ex calido, & humido componi, consequenter ex seipsis sunt corruptibilia, at nè omnino talis appetitus sit frustra, cum non possint res in indiuiduo perpetuari, dedit virtutem productiuam aliorum viuentium, vel vniuocam ijsdē viuentibus, vel æquiuocam alijs causis, saltim quò ad formam corporeitatis, vt fiat conseruatio in speciebus.

130 Ad 4. concedimus cū Arist. in li. de morte & vita c. 10. quòd si cōtingeret mors per solam caloris euaporationē in senectute, & absq. morbo, nullū dolorē afferret; at quoniā regulariter mortē pręcedit morbus, ideo dicitur formidabilis, tū quia etiam mors per simplicē dissolutionem potest dici maximū horribiliū, & quoniā est vltimus terminus omniū, & quia est momentū vnde pendet ęternitas alterius vitę. Ad 5. neg. cōseq. ad vitam .n. conseruandā requiritur necessariò humidū radicale, & alię partes organicæ, quæ antē permanent, sunt partes sicciores, quæ non sufficiunt ad tuendā vitam. Ad 6. neg. conseq. quia alimen-

mentum magis contrariatur calori, magisq; resistit, ideoq. .I. tempore augmenti propter intensionem viriũ potuerit calor magis de alimento conuertere, tum etiã propter substantiæ puritatem, quæ tunc erat calori connaturalior, attamen tẽpore decrementi potiùs consumet de propria substantia, quàm cibũ conuertat, quia substãtia impurior euasit, estq. calori magis intima, quàm alimentum, magisq. approximata, & applicata, vnde ab aliquo extrinseco, vt sũt flegmę, alijque humores noxij, faciliùs impeditur actio in cibũ, quàm in humidũ radicale.

131 Secundò arg. quãuis partes continuò exiccentur, tantũ abest, quòd calor debilitetur, quod potiùs augeri debet, nam calor actiuior est cũ siccitate, quã cũ humiditate, vnde siccitas dicitur lima caloris, & patet de igne, vbi calor est maximè actiuus.l. sit siccitati vnitus. Tũ 2. multa viuentia sẽper augescũt, vt patet in plãtis, & pręcipuè in vite, hędera, & similibus; idẽ de crocodillo affertur, & vermes, aliaq. animalia musculosa sẽper apparent mollibus membris, ergo &c. Tũ 3. in mundi primordio homines diũ viuebant, vt quidã ad nõgentos annos peruenerint, vt legitur in lib. Gen. ergo si tot centurijs annorũ potest vita protrahi, nõ est dicendũ corruptionem ab intrinseco prouenire. Neq. dicas in numero annorũ, qui in Scriptura attribuuntur Patriarchis, intelligẽdos esse annos lunares, vel quod pro decẽ annis accipiendus sit vnus, vt per nongẽtos intelligantur nonaginta, vel quod anni illi non tot mensibus constabãt, aut mẽses nõ tot diebus. Nõ valet, quia & menses tot diebus cõstare afferitur, quot nostri in 7. Gen. nã fit mentio vigesimi septimi diei, & annus tot mensibus, quot nostri, quia fit etiã mẽtio de mense decimo; & si pro decẽ annis esset vnus accipiẽdus, sequeretur Enos nouem annorũ genuisse, & Cain septem annorũ, nam refertur in Scriptura Enos nonaginta, Cain vero septuaginta annorum procreasse filios; quin etiã Gen. 25. Abrahã dicitur mortuus in senectute bona, prouectæq. ætatis, & plenus dierũ, & tamen solum cẽtum septuagintaquinq. annis fertur vixisse, quod tẽpus iuxtà hanc interpretationem vix attingeret annũ vigesimũ. Tum 4. mors per peccatum intrauit in mundũ, vt docet Scriptura, ergo nõ erit à causa intrinseca ipsi homini, aliter etiã in statu innocentiæ fuisset mortalis.

132 Resp. si valeret, iam ignis perfectiùs in cineribus cõseruaretur, quia sic ciores, quã in ligno, quod est contra experientiã, dicimus ergo, quod sicut ignis hìc inferiùs nõ conseruatur, nisi pabulũ habeat, vt asseruimus d. 4. de Cælo n. 17. quod pabulũ debet esse talis naturæ, ꝙ habeat de subtili aereo cũ aliqua crassitudine mixto, flãma.n. immediatè oleo non nutritur, nisi medio elychnio, & si elychniũ nõ haberet in se aliquod subtile aereũ, sed totaliter esset qd terrestre, quãtũcunq. esset oleo vnitum, nec esset proportionatũ pabulũ vt patet in carbonibus elychnij, qui nõ obstãte olei præsẽtia, nõ sufficiunt tũ flammã retinere, ita pari passu de calore naturali dicẽdũ, ꝙ cũ reperiatur in mixto cõtrarijs affecto, vt conseruetur, indiget pabulo vnctuoso, & viscoso, & si hoc deficit, quis remaneãt partes terrestres, nequit tamẽ conseruari, eo quia siccitas ista est ẽt cũ frigiditate admixta, & sq. terrea, vnde exẽplũ de igne calorẽ cũ siccitate habẽre nõ currit. Ad 2. aliquas plãtas verum est diũ crescere, falsũ est tñ non senescere, vt tandẽ nõ arescãt, & hoc euenit, quia cũ sint inferioris naturæ nõ indigent tot organis, & dispositionibus ad sui cõseruatiorẽ; prçterquã quod sẽper nouas efficiũt radices, & cõsequẽter se habẽt vt noua indiuidua, sic specialiter de vite, & hædera cõspicimus; ꝙ fertur de crocodrillo, vel rõ est verũ, vel cũ hoc adhuc est ab intrinseco corruptibilis nõ ꝑpter defectũ humidi, sed quia tale humidum est aqueũ, vnde extinguet tandẽ calorẽ, vermes suo modo ẽt exiccantur, si diu viuunt, attamẽ propter copia aquei humoris, et ... caloris, breui ... calorẽ deperdũt. Ad 3. homines in principio fuerũt longæuiores, quia

me-

meliori tẽperamento erãt prædití,quod fuit deperditũ inconuenienti alimento, crapula,libidinibus, alijsq. vitijs, perfectioreq. cognitionẽ habebãt de virtutibus herbarũ,fructuũ,& lapidũ,aliarũq. rerũ ad cõseruationẽ vitæ spectãtium, sicut etiã aliæ res, quibus vitã tuemur, perfectionis erãt cõditionis. Ad 4.primi parentes ẽt in statu innocentiæ,ait Doctor,erant natura mortales,ab extrinseco tñ immortales extitissẽt, si permãsissent in innocentia, quare mors actualis fuit tamquam pœna peccati hominibus inflicta, non quia naturaliter non fuissent morituri, sed quia speciali dono fuissent ab illa præseruati.

133 Tertiò, arguit Arriag.disp.2.de gen.in fine probãs posse naturali virtute hominẽ perpetuò se cõseruare,nisi ab extrinseca causa corrũperetur,sit homo calidus vt sex,frigidus vt duo,& per vnũ alimentũ amittat aliquid caloris,vel acquirat, certè si deinde aliud alimentum contrariũ applicaretur,per illud reficeret, quicquid per illud amiserat, vel amitteret,quicquid acquisierat, & cõsequenter pristinum temperamentũ reassumeret,quarè nunquã ratione cibi moreretur;hoc ẽt patet experientia,nã quidã morti propinqui omnibus viribus ferè destituti,virtute ciborũ, & medicaminũ pristinam recuperant sanitatem, quare si homo haberet perfectã notitiã ciborũ,& ab extrinseco non læderetur, posset naturaliter se conseruare in æternum. Quod arg.aliter,& fortiùs deducit Angell. de propr. form pag. 110. virtus terrestrificatiua mẽbri non est infinita, sed poterit à cõtrarijs qualitatibus superari, ergo si alimentũ humidũ applicaretur,.l.a mẽbro exiccaretur, illud tamẽ humectaret, & sic paulatim non solùm posset homo refici quò ad exercendas operationes,sed ẽ quò ad humidum radicale mẽbrorum. Accedit, ꝙ si membro exiccato applicaretur alimentũ humidũ aereum in maiori gradu, quã postulet forma viuentis, & quem habebat mẽbrum ante exiccationem,illud nutrimentum successiuè per alterationẽ assimilabitur mẽbro, & priùs perueniet ad gradũ illum,quem forma ex sua ratione specifica,sibi determinat,quàm ad gradũ membri exiccati, ergo quia tunc est rectè, & sufficienter dispositũ alimentũ introduceretur forma viuentis in statu perfectiori, quã membrum haberet, & cõsequẽter fieret restauratio deperditi secundũ omnem perfectionẽ, quod si sæpiùs fieret hæc reparatio, certè poterit homo perpetuò se conseruare. Tãdem hoc idẽ asseritur de ligno vitæ,.s. quòd virtutem habebat conseruãdi hominẽ in æternũ, vt colligitur ex Gen.2. *Ne fortè mittat manum suã, & sumat etiã de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternũ*, ergo in rerum natura nõ repugnat reperiri alimẽtũ aliquod perfectè restauratiuũ viuẽtis,& in eodẽ statu conseruãs, eiusq. cõditionis asseritur esse ab alchymicæ artis professoribus, ꝙ aurũ potabile appellãt, aut elixir vitæ.

134 Resp.concedẽdo quandoq. posse fieri reparationem in pristinũ,hoc est posse acquiri aliquã substantiam eiusdẽ omnino temperamenti, ac fuit prior amissa (regulariter tamẽ non ita contingit, quia non fit applicatio cibi omninò proportionati,nec virtus digestiua reperitur ab omnibus cõtrarietatibus semper expedita, vt possit perfectè concoquere cibos,quin aliqualiter debilitetur, & hoc modo intelligẽdus est Scotus sæpè cit.) progressu tamẽ temporis adhuc reperiretur viuens debilitatũ,ratio est, quia in ista reparatione .l. acquiratur pars aliqua subtilis aerea,cũ ista tamen adhuc adueniũ noua pars terrestris,nam illa substãtia de nouo adueniens nõ est tota aerea,sed quid mixtũ, neq. hac cõuersione pars terrestris, quæ remansit, fuit substãtificè humectata, .i.quòd de terrestri euaserit aerea, & subtilis, sed eandẽ omnino entitatẽ retinuit,quapropter.l.in prima conuersione videatur viuens etiam quò ad humidũ radicale reparatũ,quatenus acquisiuit nouum humidũ,quod non habebat,re vera tamen ex alio capite ẽst deterioratũ, quia aucta fuit pars terrea,quæ cõtinua caloris

actione

actione remanebit, subtili iã destructa, quapropter ex hac cõtinua actione pars terrestris ita augebitur, & consequẽter ita minuetur calor, vt paululũ possit deinde de alimẽto conuertere, nec in tãta perfectione, vnde tandẽ deficiet, & destrueretur, aliter si sẽper fieret æqualis conuersio alimenti, non solũ viuens nũquam senesceret, sed semper cresceret, quia sẽper fieret noua additio, quod neque cõcederẽt aduersarij de homine in statu innocentiæ, in quo ponũt perfectã concoctionẽ futuram ab hominibus, si permansissent in gratia, & in hoc sensu quoq. explicari potest Doctor cit. dũ ait viuens à quolibet alimẽto repati, & impurius euadere, quia semper exiccatur, vel fit additio partium sicciorum. Hinc patet, quid dicendum sit ad rationes adductas, & cum ait Angestus virtutẽ terrestrem mẽbri posse à contraria humiditate humectari, si intelligit qualitatiuẽ, transeat, non ob id tamen hæc qualitas diù permanebit, quia partes illę quęrent se reducere ad pristinam siccitatẽ, & connaturalem, cũ sint terrestriores, & .l. non se reducant, parũ refert, quia vita non consistit in humido accidentali, sed substãtiali, si verò intelligit de humectatione substantifica, est falsum, quia potiùs membrũ diuturnitate tẽporis exiccabit nouam illam partem, tùm propter maiorem molem mẽbri, & minimã alimenti conuersi partẽ, tũ propter maiorem resistentiã siccitatis, & minorẽ humiditatis, accedẽte deinde actione caloris potiùs exiccante, quàm humectante.

135 Solũ dubitari potest de ligno vitæ, an habuerit naturalem virtutem cõseruandi hominẽ in perpetuum, vt sustinent quãplures Theologi, quos citat, & sequitur Auersa qu. 50. sect. 10 an verò supernaturalẽ, vt docent D. Bon. 2 d. 19. art. 3. q. 1. Caiet. 1. p. q. 97. art. 4. Hurt. cit. & expressẽ ex nostris Aret. de oper. sex dier. tract. de ligno vitæ, q. 5. ex D. Aug. & videtur etiã mens Scoti cit. estq. magis rationi consonum, quo. n. pacto lignũ illud poterat habere naturalem virtutẽ conseruandi hominem in perpetuum, si erat corruptibile? (ad hoc. n. vt potuisset hominẽ conseruare, debebat in substantiam hominis transire, & consequenter corrumpi) tum quia vt conuerteretur in substantiam, debebat ab homine alterari, ergo aliqualiter erat contrarijs qualitatibus affectũ, quibus debebat reagere in hominem, nõ videtur autem, quod agens debilitans passum, & si parumper, habeat virtutem illud perpetuò conseruãdi; solùm ergo habuit virtutem naturalem restaurandi ad modum medicinę sed efficacissimæ, cũ hoc tamen ex alio capite adhuc debilitabat agẽs, quatenus per illud augebatur pars terrestris, aut saltem nunquã substantialiter humectabat partes terrestriores, hoc. n. esset illas totaliter destruere, & in hoc sensu intelligẽdum est ly *in æternum* in Scriptura, .i. pro diuturno tẽpore, quo pacto multotiès sumitur in scriptura, vt Gen. 17. *Dabo tibi, & semini tuo omnem terram Chanam in possessionem æternam*. & Psal. 76. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Vel si explicetur pro vera sempiternitate, nõ erit dicenda virtus illa naturalis, sed supernaturalis, vt docet D. Aug. 13. de ciuit. ca. 20. vbi agens de effectu huius ligni, ait, *Mirabili Dei gratia præstabatur*, & loquens de eo cibo, & cæteris, inquit *Cætera essent alimento, illud Sacramento*, quam virtutem supernaturalem conseruare poterat Deus post peccatum Adæ, sicut nunc facit in Sacramento Baptismi, per quod imprimit characterem etiam fictè accedenti, & conficit transubstantionem in Eucharistia etiam ad probationem verborum à Sacerdote peccatore. Eadem ratione neganda erit virtus hæc conseruatiua vitæ in medicinis alchimistarum.

F I N I S.